Gaekwad's Oriental Series
Published under the Authority of the Maharaja Sayajirao University of Baroda.

General Editor:
G. H. Bhatt, M.A.

No. CXVIII

गुर्जररासावली

GURJARARĀSĀVALĪ

EDITED BY

LATE PROF. B. K. THAKORE, B.A., I.E.S.,

LATE SHRI M. D. DESAI, B.A., LL.B.,

and

M. C. MODI, M.A., LL.B.

ORIENTAL INSTITUTE,

BARODA

1956

Pages 1 to 117 (Text) and Index pages 119-345, printed by Shri G. C. Nagamoni, Manager, Government Press and Stationery Department, Baroda and Title pages, Introduction etc. printed by Shri R. J. Patel, Manager, M. S. University of Baroda Press (Sadhana Press), Raopura, Baroda, and published on behalf of the Maharaja Sayajirao University of Baroda by G. H. Bhatt, Director, Oriental Institute, Baroda.

Price Rs. 18/-

FOREWORD

The present volume which is now published as No. CXVIII in the *Gaekwad's Oriental Series* was originally planned by the late Prof. B. K. Thakore (23-10-1869 to 2-1-1952) as early as 1927. Prof. Thakore who always followed the highest standard of scholarship in all academic matters thought it desirable to enlist the co-operation of two competent scholars, the late Shri M. D. Desai (6-4-1885 to 2-12-1945) and Shri M. C. Mody and succeeded in getting a number of old excellent MSS. thanks to the strenuous efforts of the late Shri Desai. The scheme was accepted for the Gaekwad's Oriental Series in 1937 and the work was officially entrusted to the three editors.

The Press-copy took long time and the printing had not gone far when the Second World-War broke out. The youngest of the three editors who had systematically studied Apabhraṁśa, the mother of Medieval Gujarati, was very naturally entrusted with the proof-reading, the compilation of the vocabulary and notes.

It was an irony of fate that one of the three editors, Shri M. D. Desai, whose works on Jain Literature stand as a great monument of his scholarship, passed away in December 1945. The Text and the Index were already printed in 1949, and before the Notes and Introduction were ready for the Press, Prof. Thakore breathed his last just in the beginning of 1952. Shri Mody finished his task of writing critical Notes in spite of many pressing engagements, and we are happy that the volume is at last presented to the world of scholars whose indulgence we crave for unusual delay.

The Rāsāvali contains six interesting and important works in Old Gujarati, ranging from the latter half of the fourteenth century to the end of the fifteenth century of the Christian era, and representing the different forms of literature such as *Rāsa, Kavitta, Fāgu, Vīnati* and *Caupai*. This collection like other similar publications in the GOS. (Nos. XIII and XXXVII) will be no doubt very helpful for a scientific study of Old Gujarati in a chronological order. The Index, Notes and Introduction from the pen of Shri Mody enhance the value of the work from the view-point of Philology. It is most gratifying that the M. S. University of Baroda has started the *Prācīna Gurjara Granthamālā* which has up till now published four valuable works that are sure to promote the cause of the study of the language and culture of Gujarat.

Oriental Institute: G. H. BHATT

Baroda, 9th April, 1956. General Editor

CONTENTS

A Folio-Side from MS. of पंचपंडवचरितरासु.

Plate II

A Folio-Side from MS. of विद्याविलासपवाडउ.

A Folio-Side from MS. of नेमिनाथ फागु.

Plate IV

A Folio-Side from MS. of विराटपर्व.

INTRODUCTION

§1. The present collection was conceived by me in collaboration with the late Prof. B. K. Thakore and the late Mr. M. D. Desai two decades back. Both of my collaborators are now no more. As is well-known, Mr. M. D. Desai, though professionally a lawyer, was very fond of gathering information about old Gujarātī Mss., especially scattered in Jain Bhaṇḍāras at various towns in Gujarāta. As a result of his indefatigable labour, we have before us Jain Gurjara Kavio Vol. I & II and Jain Sāhitya-no Itihāsa. Though the works are not so scientific and meticulous in form and conception, they give good idea about the extensive OG. literature still unexplored by scholars and serve as a good basis for scholarly talents to work upon. Another collaborator of mine, the late Prof. B. K. Thakore had the scholarly bent and scientific conception of editing, but he lacked the study of Apabhraṁśa and Old Gujarātī then. He worked hard with me in the study and understanding of the text of the first two poems *viz.* Pañca-Paṇḍava-Carita-Rāsu and Virāṭa-Parva. Mr. M. D. Desai collaborated with me upto the selection of the poems to be taken up in this collection and gave me the copies of some of the poems. But the copies were defective and hastily taken down. This disappointed me and as usual in such matters, I referred to Muni Śrī Puṇyavijayajī who with his great generosity took pains to get the Mss. of the poems I asked for. Moreover, he sent me the Mss. of other poems that belonged to the 15th century (V.S.) which I selected as my period for this collection. Practically, therefore the work has been shouldered through by me alone though Prof. B. K. Thakore continued to take interest in my work so long as he lived. The word-index, textual interpretation, notes and other information utilized herein, have all been worked out by me during varied preoccupations and activities quite antagonistic to such scholarly work which demands all the attention and energy of an editor. I have only to thank the indulgence of Dr. Bhattāchārya and Prof G. H. Bhatt, the present Director, who bore patiently my inexcusable delay in completing the work.

§2. The description of the Mss. I utilised in working out my text is as under ;

I पंचपंडवचरितरासु.

The work forms the part of the whole Ms. containing 46 leaves or folios. The Ms. is written in good uniform hands. It is slightly moth-eaten, and seems to belong to the 16th century. The length of the Ms. is 10¼" × 4½". There is a margin of 1⅛" on both the sides and there is space of about ⅝" on the top and bottom of the page and as usual there is a space in the middle with a dark

circular mark. The folio 31 is made into a block by the Oriental Institute and is given in the beginning of this work. The whole Ms. contains the following poems :

1—19 : ऋषिवर्धन's नलराजादवदंतिचरित्रम् ।
20—37 : शालिभद्र's पंचपंडवचरितरास
37—40 : चतुर्विंशतिजिननमस्कार.
40—46 : करणसिंह's चैत्रप्रवाडि not complete.

Folios 2—5 are missing in the beginning of the Ms. The Ms. belongs to Mahārajaśrī Jasavijayajī.

II विराटपर्व

The Ms. of विराटपर्व is written in V.S. 1604, the 10th of the dark half of the month of Vaiśākha by a pupil of गुणमेरुसूरि of पूर्णिमागच्छ for his own study. It is written in a village called Sāṇanda near Ahmedabad. The colophon is quoted in the footnote at the end of the poem. It begins with श्रीशारदाई नमः । The Ms. is in my possession. It is $10\frac{1}{4}'' \times 4\frac{1}{4}''$ with a margin of about an inch by the sides and a space $\frac{1}{2}''$ above and below. It contains 6 folios with space in the middle decorated with squares in the first two folios and the rest of the folios have not the middle space decorated. The text of the poem is based upon this Ms. alone. It is a very closely written Ms. but is very clear and legible.

III नेमिनाथफागु

The poem नेमिनाथफागु is styled in the Ms. as नेमिनाथछंदः । It begins with ॥ ६ ॥ नमः परब्रह्मणे । and its end : इति श्रीयादवकुलशृंगारहार श्रीविमलगिरिभूषण श्रीनेमिनाथफागुः ॥ संपूर्णः ॥ ॥ ॥ श्रीचेला जसा लिषतं ॥ ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥ लिखतं चेला जसा ।. It consists of five folios, the length of each folio is $10\frac{1}{4}''$ and the breadth $4\frac{1}{2}''$. In the centre of each folio there is a red circular mark on both the sides. The margins on both the sides are of $\frac{3}{4}''$ and have also red marks. The calligraphy etc. show that the Ms. is written in about the 16th century V.S. It belongs to Sangh-no-Bhaṇḍāra : Dābaḍā 75 : No. 118.

IV अर्बुदाचलवीनती

The small Stotra of 9 stanzas was copied down from the Ms. by the late Mr. M. D. Desai and I have relied upon what he has transcribed. I have no knowledge about its Ms.

V चिहुंगतिचउपई

The text is based on 2 Mss. The first Ms. contains four folios of which the third and the fourth folios are missing. The first folio contains St. 1-24. and the fourth folio contains St, 73-to the end. It has no colophon but only

शुभं भवतु । at the end. It is marked Pothī 72. No. 34. It seems to have been written in about the 16th century V. S. It belongs to Mahārājaśrī Jasavijayajī of Pāṭaṇa. There is a margin of ½" on both the sides. The length of a folio is 10½" and the breadth is 5½".

The second Ms. of this poem is more important. It belongs to Saṁgha's Bhaṇḍāra, Pāṭaṇa. Dābaḍā 75. No. 94. It contains the following colophon : इति चिहुंगतिचउपई समाप्ता । इति भद्रं भवतु । लेखकपाठकयोः ॥ ॥ ९६ । संवत १४६२ वर्षे । आश्विनशुदिदशम्यां गुरौ लिखिता ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ संबुज्झह किं नु बुज्झह । संबोही खलु पिच्च दुल्लहा । नो हूवणमंति राइउ । नो सुलहं पुणरावि जीवियं ॥ १ ॥ अच्चेइ कालो । तूटंति राइओ । न यावि भोगा पुरिसाण निचा । अविच्च भोगा पुरिसं चयंति । दुमं जहा खीणफलं च पंखी ॥ २ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥. The Ms is 8" in length and its breadth is 3¾". The middle space, as usual, is marked by a red round mark. The no. of stanzas is given in red ink. The margin on both the sides of the Ms. is ⅞" and blank space of ⅝" up and down the folio.

VI विद्याविलासपवाडउ

The Mss. of this poem are obtainable in a great number in various Bhaṇḍāras. I have based the text upon two Mss. One Ms. is from Pâṭaṇa. Saṁgha's Bhaṇḍāra. It was kindly supplied to me by Mahārājaśrī Puṇyavijayajī and the other Ms. was obtained from Dośīwāḍā's Pole Upāśraya Bhaṇḍāra, through the kind offices of my friend Mr. Zaveri. Pāṭaṇa Ms. is styled P. while the Dośīwāḍā Ms. is styled D. The P. Ms. has no date in the colophon, while D. Ms. has the date V.S. 1549. the month of Māgha, the 14th day of the dark half.

§3. The collection is prepared with a view to present the dynamic idea of the form of the 15th century (V. S.) OG. language. Before we actually try to understand this point of time, we should try to fix the dates of these six poems :

(a) पंचपंडवचरितरास is a poem composed by शालिभद्रसूरि of पूर्णिमागच्छ by the order of देवचन्द्र. It was composed in नादउद्र, *i. e.* present Nândod, a town on the bank of the Narmadā. It was composed in V. S. 1410 *i. e.* 1354 A. D. and the matter of the poem is based as the poet says, on तंदुलवेयालीयसुत्त. Thus the date of composition is mentioned by the poet himself.

(b) विराटपर्व is a poem written by शालिसूरि. The poet has mentioned his name in the last two lines of the poem :

आणिउ विराट चिहु पांडव हर्षपूरि
कीधउ कवित्त इह कुतिगि शालिसूरि ॥

Gaccha and composed the poem in the year 1485 V.S. The poem being composed on the basis of a popular story, many Mss. of this poem are found in various Mss. collections. Out of many available Mss., I have selected a D. Ms. dated V.S. 1549 and another very good Ms. from Saṁgha Bhaṇḍāra, Pāṭaṇa, in order to fix the text.

We can thus see that the poems in this collection range from V.S. 1410 to V.S. 1485, and with a careful study of these poems, a discerning student is sure to observe the changes through which OG. has passed during a century. The language-form of विद्याविलासपवाडउ is obviously different from that of पंचपंडवचरितरासु.

§4. In preparing this collection another view-point apart from that of language is also kept in view and that is of the form and structure of the poem itself. The first poem is in the form of a रास, the second in the form of a कवित्त, the third, of a फागु, the fourth in the form of a स्तवन or वीनती, the fifth a didactic चउपई and the sixth in the form of a पवाडउ. These were the important forms of poetry prevalent in that century. Let us study below each of these forms one by one.

A. रासु– form : पंचपंडवचरितरास

The रासु-form of poetry was very prevalent in those days. It used to be recited to the audience like the आख्यान-form of poetry. The रासs were not confined to the narrative form of poetry only. Nor was the form, a fixed type. For example, रेवंतगिरिरासु[6] describes the Giranāra, a hill in Saurāṣṭra where there is the temple of Neminātha. It is a poem dealing with a panygeric. In the end the poet specifically mentions that it was meant to be sung and even played to the musical accompaniment :

> रंगिहि ए रमइ जो रासु सिरिविजयसेणिसूरि निम्मविउ ए।
> नेमिजिणु तूसइ तासु अंबिक पूरइ मणि रली ए ॥[7]

Now this Rāsa is divided into कडवकs. There is no use of ठवणी and वस्तु. Again we take the example of समरारासु[8] which is a poem of panygeric of the installation of the image of Ādiśvara on the Śatruñjaya Hill, by समरसिंह and of the Saṁgha which he fed there. This रासु is divided into the divisions of भासाs. पेथडरास is also a panygeric. बुद्धिरास[9] and जीवदयारास[10] are didactic poems, written with

[6] G. O. S. XIII, Poem No. 1.

[7] G. O, S. XIII, P. 7, st. 20.

[8] G. O. S. XIII, P. 24-38.

[9] भारतीय विद्या : वर्ष : अंक २ : अनुपूर्ति P. 20-24.

[10] भारतीय विद्या : वर्ष ३ : अंक १ : 201-209.

a purpose of being sung in the temples. सप्तक्षेत्रिरासु[11] is didactic and religious in purpose.

The earliest division into ठवणीs is found in जंबुसामीचरिय[12] but ठवणीs do not end in that poem with a वस्तु or वस्तुs. The poet calls the poem जंबुसामिचरित्त though the colophon calls it जंबुस्वामिरास. In कच्छूलीरास[13] there is a division followed by वस्तु, though the division is not named ठवणी. The only रास which resembles पंचपंडवचरितरास is भरतेश्वरबाहुबलीरास[14] which is divided into ठवणीs with वस्तु in general following in the end. Again both the रासs are narrative in form and contents. ठवणी is derived from Skt. स्थापनिका > Pkt. ठवणिआ. It forms the narrative part proper; and in that sense resembles a कडवक of Ap. and OG. poetry while वस्तु is a conclusive link-verse which sums up the contents of the previous ठवणी and the ठवणी to follow. पंचपंडवचरितरास narrates the life-story of five Pāṇḍavas following the Jaina tradition. The poem is divided into 15 ठवणीs. The last ठवणी has no वस्तु st. of course as it is a concluding ठवणी. The final stanza or stanzas are in वस्तु metre. It is not always the case that there should be only one वस्तु st. at the end of the ठवणी. There are even two to three वस्तु stanzas sometimes at the end of a ठवणी. For example, there are 2 वस्तु st. at the end of the 3rd ठवणी, 3 वस्तु st. at the end of the 4th and the 6th ठवणी, 5 वस्तु st. at the end of 10th ठवणी, 6 वस्तु st. at the end of the 15th ठवणी and no वस्तु st. is found naturally at the end of the conclusive 13th ठवणी.

The metres used in the respective ठवणीs are meant to be sung. The base of these metres however is the Ap. metres such as चउपइ, पद्धडी, दुहा, सोरठा etc; and they are given a song-effect.

The वस्तु-metre as its very name expresses is a song of the outline of the story. It is a miniature कडवक itself, the first half of the first line always being repeated to signify that it is a ध्रुवपद. Its body is the next two lines though they are described as four lines both by हेमचन्द्र and प्राकृतपिंगल, and the last two lines of दुहा signify a conclusion. It is named as रड्डा by हेमचन्द्र in his छन्दोऽनुशासन[15] but

[11] G. O. S. XIII, P. 47-58.

[12] G. O. S. XIII, P. 41-46,

[13] G. O. S. P. 59-62.

[14] भारतीय विद्या : वर्ष २ : अंक २ : अनुपूर्ति

[15] हेमचंद्र : छंदोनुशासन : P. 36, published by Devakaran Mulchandra Sheth, Bombay. सि. हे. IV. 350. has an Ap. illustration in वस्तु or रड्डा. Accordiug to प्राकृतपिंगल, वस्तु is called राजसेन रड्डा. The scheme of the metre is as under :

the रासs have always named it as वस्तु. The metrical form of वस्तु is: The first line 7 मात्रs [+ 7 मात्रs repeated as ध्रुवपद] + 8 (last syllable to be taken short.); the seccond and the third lines (the body of the stanza) 12 + 16 (iii); and 12 + 16 (iv), though according to प्राकृतपिंगल the fourth line has 11 + 16 मात्राs and the last two lines (conclusion) form a दुहा of 13 + 11 मात्राs. This वस्तु stanza is in a way a choric stanza of the ठवणी.

B. कवित्त-form : विराटपर्व

I have called this form कवित्त because the last line : कीधउ कवित्त इह कुतिगि शालिसूरि though the name is not very specific. For example, जम्बुसामिचरिय of धम्म is named by its author as कवितु. It is a longer narrative poem in syllabic metres which are used in Skt. poetry. Another poem of the same period is शृंगारशत[16] of an unknown writer where various syllabic metres are used. Many other writers of the same period have used partly syllabic metres in their poetical compositions. There are also स्तवनs written in syllabic metres. But this sort of poem where entirely the syllabic metres are used is not very common. Hence this poem has an important place in the history of OG. literature. The metrical analysis of the poem is as under :

स्वागता—Part	I	55.	Part II	34	=89
रथोद्धता—	,,	nil.	Part II	2	= 2
उपजाति—	,,	9	Part II	19	=28
इन्द्रवज्रा—	,,	3	Part II	5	= 8
उपेन्द्रवज्रा—	,,	1	Part II	1	= 2
वसंततिलका—	,,	nil.	Part II	6	= 6
द्रुतविलंबित—	,,	28	Part II	5	=33
मालिनी—	,,	2	Part II	4	= 6
Mixed stanzas—	,,	3	Part II	6	= 9
		101	+	82	=18;

पढम विरमइ मत्त दहपंच
पत्र बीत्र बारह ठवहु तीत्र ठाँइ दह पंच जाणहु
चारिम एग्गारहहिं पंचमेहि दह पंच आणहु
अट्ठासट्ठी पूरहु अग्गे दोहा देहु
राअसेण सुपसिद्ध रअ रड्ड भणिज्जइ एहु ॥

The first line : 7 + 8 = 15 मात्राs ; the second line is considered as two lines but is generally treated as one : 12 मात्राs + 15 मात्राs = 27 मात्राs; the third line is treated as two lines : 11 मात्राs + 15 मात्राs = 26 मात्राs. The last two lines are दोहा of 13 + 11 मात्राs. [प्राकृतपिङ्गल P. 228 : Bibliotheca Indica Series.]

16 भारतीय विद्या : वर्ष ३ : अंक : १ : P. 211-223

The following is the analysis of the mixed Stanzas:

	First two lines		Next two lines.
Part. I st. 48	रथोद्धता	+	इन्द्रवज्रा
st. 63	रथोद्धता	+	स्वागता
st. 71	रथोद्धता	+	स्वागता
Part. II st. 14.	रथोद्धता	+	स्वागता
st. 20.	रथोद्धता	+	स्वागता
st. 36.	रथोद्धता	+	स्वागता
st. 38.	स्वागता	+	रथोद्धता
st. 66.	रथोद्धता	+	स्वागता
st. 80.	द्रुतविलंबित	+	स्वागता

The analysis of the mixed stanzas is symptomatic as the MG. poetry is also inclined to use mixed stanzas of syllabic metres just as we find here in OG. poetry.

The dominating metre of this poem is no doubt स्वागता. Another feature of this poem namely the change of metre according to the topical requirement is also symptomatic of MG. poetry.

• Another point which prominently draws attention is the variation between the spelling and the exact prosodic pronunciation of words. The metrical form being syllabic metre, the stanza is governed by the length, shortness and number of syllables. The spelling-convention of OG is not as exact as the Skt. spelling-convention. Thus an OG. stanza, when spoken, holds a different form from the written form which is its approximate symbol. Hence it would give us some assessment or measure of how the written OG. word represented the spoken OG. word. In this connection it is necessary to discuss the following points :—

(I) The phonic value of उद्वृत्त vowels.

(II) The phonic value of इ and ए and उ and ओ.

(III) How in OG. poetry, the Skt. syllabic metre was affected by the loose song-form which even set aside the prosodic मात्रा requirements also.

(I.) The following उद्वृत्त vowels are found:

(i) अइ--कूजइ (st. 1) : (phonic) कूजे cf. ने (st. 127.)

पूजइ (st. 1) : (,,) पूजे

The pronunciation of the final syllable is between long ई and long ए. Similarly

विमासइ (st. 5) : (phonic) विमासे.

भासइ (st. 5) : („) भासे.

अइ (intervocalic)

पइट्ठा : पयठा (st. 6.) : MG. पेंठा

Similarly.

बइठी where no change is made: MG. बेंठी (st. 20)

So also पइसइ, बइसइ (st. 27)

वयराट (st. 36) : वेंराट MG. < skt. वैराट.

Also note the following forms:

नखे (st. 39); सयरु (Intervocalic: अइ)
(st. 42); सइर (st. 43); छते (st. 48);
माहे, जांए (st. 51.); पयठउ,
बयठउ (st. 66: intervocalic अइ) etc.

Note however 'पाय' in (St. 10) आवती लछि पाय कुण ठेलइ. skt. पादेन > पाएँइ (Ap.) = पाअइ or पायइ. contracted to पाइ and again changed to पाय. The metre requires पए < skt. पदेन.

अईं–एतलइं (st. 40 c.) : एतलें.
– मइं (st. 99 c.) : में
नइं (St. 41. d.) : (phonic) नें
जीणइं (St. 54. b) : (phonic) जीणिं cf. जीणि (St. 274 b.)
हवइं (St. 67. a) : (phonic) हवें

(b) इइ and इइं: These उद्वृत्त vowels are combined to pronounce one long vowel or are kept separate, and treated as two short vowels:

हरिचंदिइं, मुकुंदिइं : (phonic) हरिचंदिं (long.) (St. 17.) मुकुंदिं (long.) (St. 17.) Note also भीमिं, जिसिं (St. 58.) सुसिइं (St. 80). जिसिइं (II st. 23); रूपिं by the side of रूपिइं (II 74.). जिसिं (St. 2.) requires metrically to be extended to जिसिइं.

Note also घुंटीइ by the side of खुंटीयइ (St. 39.)

(c) अउ and अउं

अउं–मागूं rhymed with लागउं (St. 2.)
जाणूं „ „ पराणउं (St. 7.)
हूं used by the side of हउं (St. 13)

अउ–नउ as नु (St. 8.) though pronounced bet. long ऊ and ओ, रांणउ, सपराणउ (St. 16), भमरडउ (St. 29) etc. Here अउ = (phonic) between long ऊ and ओ, cf. रांहयां (St. 3.)

हरावतउ is rhymed with वासतु (St. 22.); the pronunciation of उ and अउ however is something between long ऊ and ओ.

अउ (Intervocalic) : कउण, कवण (St. 11.) कुणि (St. 18.) कूंण (II. St. 74.)
कुण and कुंण (II. 74.) : MG. कोण,

(d) इउं and इउ pronounced as–यूं
सिउं (St. 47) : (phonic) स्यूं
Similary विमासिउं, गमेसिउं (St. 3.); हठिउ (St. 21) घडिउं and गडिउं (St. 22) etc.

(e) इआ pronounced as–या and written also like that.
नियुंज्या, प्रयुंज्या (St. 4.); ग्या (St. 4.) रह्या (St. 16.) पाड्या, भमाड्या (St. 17.) etc.

(f) ओइ : ओय, ओअ
कोइल (St. 1.); रोयती (St. 50); रोअती (St. 54.) But note जोवती (St. 95.)

(g) The pronunciation of final इ is like short ए and अ.
e. g. आणिजे (St. 54); आविज (St. 55.) राखि, दाखि

(II.) ए and ओ (short) are found as in Ap. and in OG, also and it is pronounced like short इ and उ also. (सि. हे. IV 410)
ऍक = इक (St. 2.); ऍह = इह (St. 5.); अम्हें = अम्हि (St. 6.); ऍह = इह (St. 8.) ऍ = इ (St. 24.) etc.
गॉवाल = गुवाल (St. 24.) : ग्वाल (St. 73.) etc.

(III.) The last point is that the stanzas do not observe the exact syllabic form of metre. In this sense, the exact prosodic metrical form is affected by the difference in the length and shortness of vowel-pronunciation from the written form and the distance that came into being beween the sung and the written stanza. Even मात्रा-structure came to be contaminated in डालs which came to be based on heard song-forms and did not possess the exactness in writing. This effect is found even in this poem which uses syllabic metres entirely. For example, there are places where there is one long syllable for two short ones : रही : रहिय (one long for two short syllables : St. 16. d.); जीती : जीति अ (St. 23) etc.; कोइ : को (One syllable more : St. 17. c.); अमीय : अमिय (St. 22); हईइ : हइइ (St. 22.); हिव : हिवइ (St, 15); थाईय = थाइय (St. 16.); कुतिग : कूतिग (St. 1.); वनंतरि : वनंत्रि (St. 3.); सूयार : सुयार (St. 7.); पाय : पए (St. 10) etc. These are a few stray illustrations. A critical reader will find many more. Compare also lines : दैव आगलि न कोइ सपराणउ (1. 64.); डूंबनइं घरि जल वहिउं हरचंदिइं (1. 67); चींतविउं सहू आलिं जाइ. (1. 71.). These are a few lines which show the prosodic contamination. This is due to a great gap that came into being between the actually sung song and the song transcribed. The transcription was always a little inexact and had only a pragmatic value. The poem was meant for singing and that was the dominating idea.

The importance of विराटपर्व as a long poem in syllabic metres is indeed great.

C. फागु-form : नेमिनाथफागु

The earliest फागु available is सिरिथुलिभद्दफागु[17] of जिनपद्मसूरि (V. S. 1400). There is another फागु by name श्रीनेमिनाथफागु of मलधारी श्रीराजशेखरसूरि[18] (V. S. 15th century beginning). The examination of these फागुs reveals that they were meant to be sung with music, and perhaps dance. They were meant to be songs breathing the gaiety of spring.

खरतरगच्छि जिणपदमसूरि कय फागु रमेवउ
खेला नाचइं चैत्रमासि रंगिहिं गाएवउ ॥[19]

These lines reveal the nature of a फागु song. The word फग्गू according to the देशीनाममाला of हेमचन्द्र means 'the festival of spring.' (दे. ना. ६.८२. 'फग्गु महुच्छणो') and naturally the word passed on to mean a song meant for the festival of spring. It is meant to be a light song also as फग्गु means 'light' wherein all seriousness is given up to pleasure and delight. This form is utilised by Jain poets for a nobler religious purpose preserving at the same time the tone of gaiety and pleasure of spring. Naturally to achieve this purpose, they have touched upon the love-story of थुलिभद्द and courtesan कोसा and of नेमि and राजीमती. There are a dozen of फागुs written on नेमि-राजीमती episode. The present फागु deals with the same episode of नेमि and राजीमती.

It seems there is no fixed form for the composition of फागु. But the present फागु has an अन्तर्यमक which is found in several other फागुs also *viz.* वसंतविलासफागु, जंबूस्वामीफागु of an unknown author (Ed. B. J. Sandesarā 'Gujarātī Dīpotsavī Aṅka : 1932 A.D.), पार्श्वनाथफागु of मेरुनन्दन (V.S. 1519.),[20] नारीनिरासफाग of रत्नमंडन etc. It was a form having an अन्तर्यमक to give rapidity and effect while singing.[21] The metrical form is of 12 मात्राs + 12 मात्राs taking the last syllable to be a long one though the poet has been careful all through to give a short syllable. The यमक is of the 4 मात्राs before the pause and 4 मात्राs after the pause. In जीराउलापार्श्वनाथफागु of मेरुनन्दन, the form is just like

---

[17] G. O. S. XIII, P. 38-41.

[18] G. O. S. XIII, P. 83-86.

[19] G. O. S. XIII, P. 41, st. 19.

[20] L. B. Gandhi : पावागढथी वडोदरामां प्रकट थएला जीरावला पार्श्वनाथ : P. 67-71 : Published by Abhaychandra Bhagvan Gandhi : Harris Road : Bhāvnagar,

[21] See जैन सत्यप्रकाश : वर्ष ११ : अंक ६ : P. 169ff. : आपणां फागुकाव्यो, an article by Prof. H. R. Kapadia gives detailed information about फागु in general. He gives the detailed list of फागुs published until now.

this : 12 मात्राs + 12 मात्राs. The poet has been careful all through the stanzas to give a short one-मात्रा syllable at the end, giving the impression of 11 मात्राs. The अन्तर्यमक is : 4 मात्राs (pause) 4 मात्राs. I am inclined to believe that वसंत-विलास has also the same metrical form with अन्तर्यमक of the same type. It is the variation on दुहा : १३ + ११ मात्राs[22]. By reducing 13 मात्राs to 12 मात्राs with a short syllable at the end of the first यमक-word, to be followed by a second यमक-word, a sort of rising rapidity is achieved and the pause effect is minimised.

But as remarked previously, the song-effect alone has counted with the poet under the influence of OG. poetry of the time to the detriment of exact prosodic metrical form. Let me take one stray instance :

वर्षाकाल वि मालती माल ती˘ रही˘ य स एक (St. 16.).

In the above three syllables are to be taken as short though in a written line they are long. This poem however has not so much suffered from prosodic contamination as वसंतविलास has suffered. Though the pause after 12 मात्राs is intended to be shortened, in वसंतविलास there are cases where it is lengthened and even ए a syllable for musical effect is put in between. Naturally, it depends upon how the song is popular. The more popular a song becomes, the greater becomes the prosodic contamination when it is written by scribes.

• The present फागु-poem is written by a poet who was also a Sanskrit poet of distinction and naturally the purity of metrical form is more preserved in this फागु than in वसंतविलास.

D. वीनती or स्तवन-form : अर्बुदाचलवीनती

The word वीनती > Pkt. विण्णत्तिश्रा > Skt. विज्ञप्तिका means 'a request' 'a prayer'. Many poems of this type are in Mss. awaiting publication. The peculiarity of this prayer-poem is that it is written in a syllabic metre—द्रुतविलंबित. I may quote a few stanzas here from another वीनती by the same poet *viz.* जीरापल्लीयपार्श्वनाथवीनती in भुजंगप्रयात metre.[23]

जगन्नाथु जीराउलउ हुं जुहारउं
प्रभु पासु पूजी सवे काज सारउं
जु चारुपि पंचासरइ श्रास पूरइ
सवे रोग संखीसरे सामि चूरइ ॥ १ ॥

---

[22] वसंतविलास Pāṭaṇa Ms. calls the फागु verse दुश्रालु significantly as it is only a variation on दुहा.

[23] Quoted L. B. Gandhi : पावागढथी वडोदरामां प्रकट थएला जीराउला पार्श्वनाथ, P. 52-53.

थिरु थांभणइ अंतरीखे अवंती
महासिद्धि सेरीसए संभवंती ।
प्रभादीवि अज्जाहरे कउण गंठइ
नवखंड नवपल्लव सउंद्र-कंठइ ॥ २ ॥

*

जि के देव जीराउलानामि लागइं
जई बीजां तणइ ते न मागइं ।
सवे दोहिल्यां तीह तउ दूरि नासइं
वसइं संपद पसिउं पाय पासइं ॥ ६ ॥
घणउं भाउ जीराउलिइं जाइवानउ
जिहां थाहरिउ ताहरउ देव, थानउ ।
करीए गली वेगला पापपास
इसी माहरी पूरि तूं आस पास ॥ ७ ॥

These वीनतीs are prayers and thus are quite short. They fulfil the purpose of a small hymnal lyric. I have selected this with a view to show a hymn-form in a syllabic metre.

E. चउपई-form : चिंहुंगतिचउपई

Such poems as छप्पय, दुहा, चउपइ consisted of a few stanzas in one metre which gave them the name. Ordinary topics of religion etc. formed their matter. We have नेमिनाथचतुष्पदिका, सम्यक्त्वमाईचउपई, मातृकाचउपई etc. The writers themselves have said in some cases that they have composed their poems in चउपई-बंध. For example, मातृकाचउपई (line 4)

माईय बावनअक्खरसार चउपईबंधि पढिउं सुविचारु ।

or, सम्यक्त्वमाईचउपई (st. 64. a.)[24]

माई तणउ अखसरु धुरि कियउ चउसठि चउपइयबंधु किउ.

The present poem is also in चउपइआ-बंध. The metrical form consists of 16 मात्राs each group of 4 मात्राs the last syllable of a quarter to be taken long[25]. For example,

कालउ गहिइलउ बोलिउ ठाउ, ते सहू सुह गुरु तणउ पसाउ

[चि. च. st. 94.]

The above line scanned shows that the metrical form is of 16 मात्राs, the last syllable of the quarter to be taken long.

[24] Both मातृकाचउपई and सम्यक्त्वमाइचउपई are found in G.O.S. XIII.

[25] In ordinary course, चउपई is of 15 मात्राs, the last group of मात्राs being —◡, as distinguished fro जैकरी-type where last three मात्राs are : ◡—

The topic of the poem is didactic and deals with the four states of a soul in various births and how during various states he has to carry the burden of of pain. The poem is important in the sense that it gives many words and thus is lexically very useful.

F. पवाडउ-form : विद्याविलासपवाडउ

The poem is a पवाडउ < Skt. प्रवादकः a poem of praise. The author himself calls it so :

विद्याविलासनरिंदपवाडउ हियडाभिंतरी जाणी (st. 3.)

It is also called विद्याविलासचरिय (l. 430, 437.)

The P. Ms. calls it विद्याविलासरास, in its colophon. But it seems that पवाडउ or प्रबंध is a better title for a poem of this type. Definitely, it is a heroic poem, dealing with the life and exploits of its hero. It may be noted that कान्हडदे-प्रबंध of पद्मनाभ, विमल-प्रबंध of लावण्यसमय, त्रिभुवनदीपक-प्रबंध of जयशेखर and माधवानलकाम-कुण्डला-प्रबंध of कायस्थ गणपति all in a sense deal with the life and exploits of a hero. I am inclined in this sense to class the पवाडउ or प्रबंध as a poem of praise. The present poem deals with the exploits of विद्याविलास. The legend of the present hero has been the theme of many a Gujarātī poem upto the latest poem of शामलभट्ट[26]. Similarly the story of माधवानल, also has been the subject of many a Gujarātī poem. Again the form of construction is remarkable. This poem contains three पद्s, निसिभरि सोहगसुंदरि रे (l. 281-297.) and उज्जेणी नयरी तणी वरनारी हे रंग धरेवि (l. 370-384). महीअली धरम वखाणीइ (l. 429-440.) This is in common with कान्हडदे-प्रबंध and त्रिभुवनदीपक-प्रबंध. Of course, it can be pointed out that many रासs also contain the पद्s of this type. Again there are समस्याs and प्रहेलिकाs. (l. 125-134.). In this respect it shares a charecteristic with माधवानल-कामकुंडलाप्रबंध. It also contains दुहाs voicing common worldly wisdom. This feature is also found in त्रिभुवनदीपक and माधवानल-कामकुण्डला. On this account, this पवाडउ is more of a प्रबन्ध-type. Of course, the distinction between रास and प्रबन्ध has not remained quite rigid ; otherwise the P. Ms. would not have called this poem विद्याविलासरास and the author himself would not have called it पवाडउ in one place and चरी in some other places. As to metres, I have only to add that it contains common metres like चउपई, दुहा etc. The metre in the beginning is of 16 मात्राs + 12 मात्राs the last syllables after the pause to be taken long.[27] The poem was meant to be sung, as the poem mentions द्रूपद (l. 10), मालवी गुडु (l. 248), राग संधूउ (l. 280), राग रामगिरि (l. 298.), हिव विवाहला नउ ढाल (l. 322.),

[26] B. J. Sandesara : इतिहासनी केडी : P. 177 gives the history of the story of विद्याविलास.

[27] In कान्हडदेप्रबंध, this metre is named पवाडु. This name is significant also.

भीमपलासी (1.338), हिव वधामणानउ ढाल ॥ राग देशाष (1. 370.), राग वसंत (1. 384.), पद राग वसंत ॥ हिव विवाहलउ ॥ etc.

§5. The assessment of the state of the OG. language in the 15th century is an important purpose in the editing of these poems. The poems are composed by writers who knew Skt. very well and perhaps when they wrote in Skt. they had got to be exact and classical. But the same writers when they composed their works in G. were inexact in spellings. They were satisfied if the spellings approximated to the sound-symbols of the spoken speech of their times. In metres also they were loose. To add to these, there was no printing press to make the spellings exact though phonetically Skt. alphabets are more accurate to represent speech-sounds. The scribes at times added to the blunders which became perpetuated by subsequent generations. How the language was actually spoken and what was the state of dialects in those times, is a dark matter; but such documentary writings may lead us to the broad assessment of the approximate state of language as it was spoken during that period. The verse-form, with its metre-checks, rimes, accentuation by rhythms and sounds may also help us as dependable material to get a broad look on the spoken language and speech-habits of the time. It is in this light that the poems graded and edited in this way will be of immense help to a student of Gujarātī and Rājasthānī.

Some of the poems are based upon one Ms. only while only last two poems are based upon two Mss. each. The text is edited as it is without making even an iota of change. The readings have been taken down with great care so that the material may be utilised for further analysis with safety. Of course, there are several limitations too. The language is governed by the factors of time and space as well. The space element however is of little value in a written form which is a common form in a wider space-area or territory since writing has wider uniformity than a spoken word.

The word-index at the end gives both linguistic and historical information about the expressions along with the references of other scholars who have their say on them. A detailed grammatical analysis of these poems would have been of great value but for the want of time I have to satisfy myself by directing the reader to Tessitori's Notes on Old Western Rājasthānī, T. N. Dave's analysis' in his: A study of the Gujarati language in the 16th century V.S. with special reference to the MS. Bālāvabodha to Upadeśamālā, and Prof. Turner's articles on "Gujarātī Phonology," Journal of the Royal Asiatic Society, 1921. I have appended brief notes and have also added corrections and additions.

M. C. Modi

॥ श्रीः ॥

I

: : रचयिता : : शालिभद्रसूरि ।] [: : वि. सं. १४१० : :

॥ पंचपंडवचरितरासु ॥

नेमिजिणिंदह पय पणमेवी
सरसति सामिणि मनि समरेवी
अंबिकि माडी अणुसरउ ॥ १ ॥

आगइ द्वापर माहि जु वीतो
पंचह पंडव तणउ चरीतो
हरखि हिया नइ हुं भणउं ॥ २ ॥

रासि रसाउलु चरीउ थुणीजइ
किम रयणायरु हीयइं तरीजइ
सानिधि सासणदिवि तणइ ॥ ३ ॥

आदिजिणेसर केरउ नंदणु
कुरुनरिंदु हूउ कुलमंडणु
तासु पुत्तु हूउ हाथियउ ॥ ४ ॥

तीणइ थापिउ तिहूयणसारो
बीजउ अमरापुरिअवतारो
हथिणाउरपुरु वन्नीयए ॥ ५ ॥

तिणि पुरि हूउ संति जिणेसरु
संघह संतिकरउ परमेसरु
चक्कवट्टि किरि पंचमउ ॥ ६ ॥

तिणि कुलि मुणीइ संतणु राओ
भूयबलि भंजइ रिउभडिवाओ
दाणिं जगु ऊरिणु करए ॥ ७ ॥

---

[8] रयाणायरु a slip; the MS. makes use of Paḍi-mātrā.

[19] The MS. writes स and म similarly; thus मुणीइ can be read सुणीइ; ओ in राओ and भडिवाओ of the next line is written as उ.

अन्नदिवसि आहेडइ चल्लइ
पारधिवसणु सु किमइ न मिल्हइ
दलु मेल्ही दूरिहिं गयओ ॥ ८ ॥

हरिणु एकु हरिणी सुं खेलइ
कोमलवयणिं हरिणी बोलइ
" पेखि पेखि प्रिय पारधीउ " ॥ ९ ॥

सरु सांधी राउ केडइ धाइ
हरिणउ हरिणी सहितु पुलाइ
ऊजाईउ गिउ गंगवणे ॥ १० ॥

नयणह आगलि गयउ कुरंगू
राय चींति जां हूयउ विरंगू
जोइ वामुं दाहिणउं ॥ ११ ॥

तां वणि पेखइ मणिमइ भूयणु
तींछे निवसइ नारीरयणु
खणि पहुतउ राउ धवलहरे ॥ १२ ॥

जन्हनरिंदह केरी धूय
गंगा नामिं रइसमरूय
ऊठइ नरवइ सामुहीय ॥ १३ ॥

पूछइ राजा " कहि ससिवयणि
इणि वणि वसीइ कारणि कमणि "
बोलइ गंग महासईय ॥ १४ ॥

" जो अम्हारुं वयणु सुणेसिइ
निश्चिं सो वरु मइं परिणेसिइ
खेचरु भूचरु भूमिधरो " ॥ १५ ॥

तं जि वयणु राइं मानीजइ
जन्हराय बेटी परिणीजइ
परिणी पहुतउ नियघरे ॥ १६ ॥

[27 MS. writes ष for ख and प is written like ए.
[43 reads सुणेसइ cf. footnote l. 19.
[45] च and व become similar through the inadvertance of the scribe.
[46 तंजि is repeated in the MS. through the scribe's slip.

ए पुत्तु तसु कूखि ऊपन्नउ
विद्यालक्षणगुणसंपन्नउ
कला बाहत्तरि सो पढए ॥ १७ ॥

गंगनामि गंगेउ भणीजइ
क्रमि क्रमि जुव्वणि तिणि पसरीजइ
बीज तणी ससिरेह जिम ॥ १८ ॥

नितु नितु राउ अहेडइ चल्लइ
रोसि चडी राणी इम बुल्लइ
" प्रियतम पारधि मन करउ " ॥ १९ ॥

राइ न मानी गंगा राणी
तीणं दूखिं मनि कुरमाणी
पूत्तु लेउ पीहरि गईय ॥ २० ॥

धनुषकला माउलउ पढावइ
जीवदया नियचित्ति रहावइ
बोधिं चारणमुनि तणइं ॥ २१ ॥

साचउ जाणइ जिणधर्ममागो
तउ मनि जूवण लगइ विरागो
गंगानंदणु वणि वसए ॥ २२ ॥

॥ वस्तु ॥

राउ संतणु राउ संतणु वयणु सुकोवि
आहेडइ चल्लीऊ पावपसरि मनि मोहि घूमीउ
पूत्तु लेउ पीहरिं गई गंग तीण अवमाणि दूमीय
वात सुणी पाछउ वलइ जां नवि देखइ गंग
चउवीसं [वासं] रहइ जिमु रइहीणु [अणंगु] ॥ २३ ॥

[ठवणी ॥ १ ॥]

---

[67] MS. has राउसंतणु २. which is written twice in the text above for clarity.

[71] The first Pāda of the line is defective; वासं is left out in the MS.

आह मनमाहि नरिंदो पारधि संभावइ
सइं दलि रमलि करंतउ गंगातडि आवइ ॥

गंगतडा तडि अछइ ओयणु
वित्थरि दीरघि बारह जोयणु
पासहरा वागुरीय बहूय
पइठा वणि कोलाहलु हूय ॥

दह दिसि वाजइं हाक बहु जीव विणासइं
एकि धुसइं एकि धायइं एकि आगलि नासइं ॥

दह दिसि इम जां वनु आरोडइं
जीव विणासइं तरूयर मोडइं
जां इम दलवइ पारधि लागइ
ताम असंभमु पेखइ आगइ ॥

बिहुं खवे दो भाथा करयलि कोदंडो
बालीवेसह बालो भुयदंडपयंडो ॥

राय पासि पहिलुं पहुचेई
पय पणमी वीनती करेई ।
" सांभलि वाचा मुझ भूपाल
इणि वणि अछउं अम्हि रखवाल ॥

जेती भुंइं तूं राओ तेती तूं सरणि
मुझ मनु कां इम दूमइ जीवह मरणि " ॥

तासु वयणु अवहेलइ राओ
अतिघणु घल्लइ जीवह घाउ
कोपि चडिउ तसु वणरखवालो
धनुषु चडावइ जमविकरालो ॥

हाकी भड ऊठाडइ आगला ति पाडइ
सरसे जंपउ ढाडइ राउत रुंसाडइ ॥

[79] एक धुसइं repeated.

बेटउ रूडु करंतउ जाणी
ताखणि आवी गंगाराणी
बेउ पखि झुझु करंतां राखइ
नियप्रिय आगलि नंदणु दाखइ ॥

देखी गंगाराणी राजा आणंदिउ
मेल्ही सवि हथियार बेटउ आलिंगिउ ॥

राउ भणइ " मइं किसउं पवारउ
हिव तुम्हि मइं सु घरि पाउधारो
राजु तुम्हारुं पूत्तु तुम्हारउ
अज्जीउ गंगे किसुं विचारउ " ॥

पूत्ति भतारिहिं देवी अतिघणुं मनावी
पूत्तु समोपीउ सय आपणि नवि आवी ॥

पिता पुत्तु बेउ रंगिं मिलीया
देवि मुकलीवी पाछा वलीया
हथिणाउरि पुरि राजु करेई
क्षण जिम दीहा बहूय गमेई ॥

अन्नदिणंतरि रामलि करंतउ
जमणतडा तडि राउ पहूतउ ।
जल खेलंती दीठी बाल
बेडी बइठी रूपविसाल ॥

पूछइ बेडीवाहा तेडी
" ए कुण दीसइ बइठी बेडी " ।
बेडीवाहा तणु जु सामी
राय पासि पभणइ सिरु नामी ॥

" ए अम्हारा कुलसिणगारी
सामी अछइ अजीय कूंयारी ।

[102] MS. has मंगा for गंगा.
[111] मुकलीवी पाछावी पाछा वलीया in the MS.

कोइ न पामुं वरु अभिरामु
सफलु करुं जिम दैवह कामु " ॥

तसु घरि बइसी राउ सा बाली मागइ
वात स बेडीवाहा पुण चींति न लागइ ॥

" सांभलि सामी अम्ह घरसूत्तो
तुम्ह घरि अछइ गंगापूत्तो ।
मइं बेटी जउ तुम्हह देवी
तउ सइं हथिं दूख भरेवी ॥

कुरुववंसह केरउ मंडणु
राजु करेसि गंगानंदणु ।
धीय महारी तणां जि बाल
ते सवि पामइं दूख कराल ॥

मुझ पासिं तुम्हि किसुं कहावउ
तुम्हि अम्हारी धीय न पामउ " ।
इम निसुणीउ घरि पहुतु नरिंदो
जिम विंध्याचलि हरीउ करिंदो ॥

मनि चिंतइ सा बाल कुणहइ न कहेई
अंगे लागी झाल जिम देहु दहेई ॥

कूंयरु बेडीवाहा मंदिरि
जाईउ मांगइ सा इ जि कूंयरि ।
बेडीवाहइं तं जि भणीजइ
तींछे कूंयरि प्रतिज्ञा कीजइ ॥

मंत्रि मउडउधा सहूइ तेडइ
बेडीवाहा भ्रंति सु फेडइ ।

---

[129] Indefinitely reads: सूत्रो or सूत्तो; same way in the next line पूत्तो or पूत्रो.

[139] Perhaps हरिउ a slip for हारिउ.

" वयणु अम्हारुं म पडउ पाखइ
देवादेवी सहूयइ साखिइं ॥
निसुणउ मइं जि प्रतिज्ञा कीजइ
चांदुलडइ चिय नामु लिहीजइ ।
एकु राजु अनइ परिणेवुं
मइं अनेरइ जनमि करेवुं " ॥
निसुणीउ वयणु गभेलउ बोलइ
" कोइ न तिहुयणि जो तुझ तोलइ ।
निसुणउ हिव इह कन्न वृतंतू
एह रहइं होइ संतणु कंतू ॥

॥ वस्तु ॥

–नयरु अच्छइ नयरु अच्छइ रयणउरु नामि
रयणसिहरु नरवरु वसइ तासु गेहि एह बाल जाईय
विद्याधरि अपहरीय जातमात्र ताडि जमण मिल्हीय-
इसीय वाच गयणह पडी तउ मइं लिद्ध कुमारि
सत्यवती नामिं हुसिए संतणघरनारि " ॥

[ठवणि ॥ २ ॥]

पणमीउ सामीउ नेमिनाहु अनु अंबिकि माडी
पभणिसु पंडव तणउं चरितु अभिनवपरिवाडी ॥
हथिणाउरि पुरि कुरुनरिंद केरो कुलमंडणु
सहजिहिं संतु सुहागसीलु हूउ नरवरु संतणु ॥
तसु घरि राणी अछइ दुन्नि एक नामिं गंगा
पुत्तु जाउ गंगेउ नामि तिणि तिहूणि चंगा ॥
सत्यवती छइ अवर नारि तसु नंदण दुन्नि
सवे सलक्खण रूयवंत अनु कंचणवन्नि ।

[158] नयरु अच्छइ २. The repetition is represented by the figure 2, by the scribe. We have in the text systematically repeated the expressions rather than writing २, after the scribe.

[170] सलषण in MS. for सलक्खण.

पहिउलउ बेटउ करमदोसि बालप्पणि विवनउ
विचित्रवीर्यु बीजउ कुमारु बहुगुणसंपन्नउ ॥

राउ पहूतउ सरगलोकि गंगेयकुमारिं
तउ लघु बंधवु ठविउ पाटि तिणि वयणाविचारिं ॥

कासीसरघरि तिन्नि धूय अंबिकि अंबाला
त्रीजी अंबा अछइ बाल मयणह जयमाला ॥

परिणावेवा तींह बाल सयंवरु मंडाविउ
गंगानंदणु चडीउ रोसि अणतेडिउ आव्यो ॥

समरि जिणीय सवि राय बाल लेउ त्रिण्हइ आव्यो
वडउ महोच्छउ करीउ नयरि बंधवु परिणाव्यो ॥

अंबिकि बेटउ धायराठु सो नयणे आंधउ
अंबाला नउ पुत्तु पंडु त्रिहु भुयणि प्रसिद्धउ ॥

अंबानंदणु विदुरु नामु नामि जि सरीखउ
खइ खीणइ पुणु विचित्रवीर्यु पंडु राजि प्रतीठिउं ॥

कुंतादिवि नउं लिविउं रूपु देखीउ चित्रामिं
मोहिउ पंडु नरिंदु चींति अति लीधउ कामिं ॥

विद्याधरु वनि कुणिहिं एकु मेल्हिउ छइ बांधी
छोडिउ पंडुकुमारि पासि तसु मुद्रा लाधी ॥

एतइं अंधकवृष्णि नामि सोरीपुरसामी
दस बेटा तसु एक धूय कुंतादिवि नामी ॥

पाटी आपणहारु पुरुषु सोरियपुरि पहुतउ
" पंडु वरीउ " पिय पासि कूंयरि संभलइ कहंतउ ॥

नवि जीमइ नवि रमइ रंगि नवि सहीय बोलावइ
बोलावी ती पहीय जाइ अणतेडी आवइ ॥

खीजइ मूंझइ रडइ बाल जिम सयरु संतावइ
कमलिणिकाणणि मण समाधि सा किमइ न पामइ ॥

[181] आधउ in MS. for आंधउ.
[183] नातु in MS. for नमु.

चंदु य चंदणु हीयइ हारु अंगार समाणउ
' कुणहइ कांई दहइ दूखु जाणीइ तु जाणउ ॥
नीलजु निघिणु मइं अजाणु कांइ मारइ मारो
इंणि जनमि मुझ पंडुकुमर विणु नही य भतारो ' ॥
विरहि विरागीय वण मझारि जाईउ मणि झायइ
' लवणिम जूवणु रूपरेह तां आलिहिं जाइ ' ॥
कंठि ठवइ जां पासु डाल तरुयर णी....
आविउ मुंद्रप्रभावि ताम मनि चिंतिउ सामि ॥
परिणीय आपी पंडुकुमरि आपणीय जि थवणी
सहीयर बलि एकंति हुई पुत्तु जायउ रमणी ॥
गंग प्रवाहिउ रयण माहि घालिउ मंजूसं
कीजइ पातकु पुण्यवंति कइ लाज कि रीसं ॥
जाणीउ राइं कुंतिचिंतु पंडु जु परिणावइ
लिहिउं जासु निलाडि जाम तं सुंजु आवइ ॥

॥ वस्तु ॥

सबलु नरवरु सबलु नरवरु देसि गंधारि
कुंयरि तसु तणए आठ धीय गंधारि पहिलीय
कुलदेवलिआइसिं धायरट्ठ नरनाह दिन्हीय
देवकनरवइं नंदणी कुमुइणि विदुरकुमारि
बीजी मद्रकि मद्रधूय पंडुतणइ घरनारि ॥
गभु धरीऊ गभु धरीऊ देवि गंधारि
दुट्ठत्तणि डोहलऊ कूड कलहि जण झुझि गज्जइ
पुरुषवेसि गइंवरि चडई सुहड जेम मनि समरु सज्जइ
गानि रडंता बंदीयण पेखीउ हरिखु करेइ
सासु ससरा कुणबि सुं अहनिसि कलहु करेइ ॥

[ठवणी ॥ ३ ॥]

---

[197] MS. has चंहु न.
[204] MS. has प्रभाति for प्रभावि.
[211] गंधारिश in MS. for गंधारि.
२ हुं.

पुन्नप्रभाविहिं पामीयउ पहिलुं कुंतादेवि
पुन्नमणोरहु पूत्त पुण सुमिणां पंच लहेवि ॥

दीठउ सुरगिरि क्षीरहरो सुमिणइ सिरि रवि चंद
जनमि युधिष्ठिरराय तणइ मिलीया सुरवइविंद ॥

गयणंगणि वाणी पडीय ' खमि दमि संजमि एकु
धरमपूतु जगि ऊपनउ सत्यसीलि सुविवेकु ' ॥

रोपीउ पवणिहिं कलपतरो सुमिणइ कुंतिदूयारि
पवणह नंदणु वज्जमओ भीमु सु भूयण मझारि ॥

त्रीसे मासे जाईयउ दूमीय देवि गंधारि
दिवसि अधुरे ऊपनओ दुर्योधनु संसारि ॥

दसह दसारह बहिनडीय त्रीजउं धरइ आधानु
' दाणव दल सवि निद्दलउं ' मनि एवडु अभिमानु ॥

' धनुषु चडावीउ भूयणि भमउं ' इच्छा छइ मन माहि
बइठउ दीठउ हाथिणीयं सुरवइ सुमिणा माहि ॥

जनममहोछवु सुर करइं नाचइं अपछरबाल
दुंदुहि वाजइं गयणयले धरणिहिं ताल कंसाल ॥

गयणह वाणी ऊछलीय ' अरजुनु इंद्रह पूत्तु
धनुषबलिं धंधोलिसीए दुरयोधन घरसूत्तु ' ॥

नकुलु अनइ सहदेवु भडो जुअलइं जाया बेउ
प्रभु चंद्रप्रभु थापीयउ नासिकि कूंती देउ ॥

सउ बेटां धयराठघरे पंडु तणइ घरि पंच
दुर्योधनु कउतिग करए कूडा कवडप्रपंच ॥

अन्नदिणंतरि गिरिसिहरे राजा रमलि करेइ
कुंतीकरयल अडवाडिउ रडयड भीमु रुडेइ ॥

[225] गयणगणि in MS.
234 दीठउ written twice in MS.
238 धंधोलिसाए in MS. for धंधोलिसीए.
243 अन्ना for अन्न.

पाहणि पाहणि आफलीउ बाल न दूमीउ देहु
पाहण सवि चूनउ हूयए केवडु कउतिगु एहु ॥
गयणह वाणी आपीयउ आगइ वज्रसरीरु
वाधइं पंचइ चंद जिम पंडव गुणगंभीर ॥
भीमु भीडंतउ जमणतडे कूटइ कुरववीर
पाडइ द्रउडइ भेडवइ बांधीय बोलइ नीरि ॥
दुरयोधनु रोसिहिं चडीउ बोलइ " सांभलि भीम
तुं मुझ बंधव कूटतउ म मरि अखूटइ ईम " ॥
भीमि भिडिउ भद्रु पाडीयउ बांधीउ घालिउ नीरि
जागिउं त्रोडइ बंध बलिं नवि दूमिइ सरीरि ॥
विसु दीधउं दुरयोधनिहिं भीमह भोजन माहि
अमृतु हुई नइ परिणमिउ पुन्निहिं दुरिउ पुलाइ ॥
अतिरथि सारथि तहिं वसए राय तणइ घरिसूत्तु
राधा नामिहिं तसु घरणि करणु भणुं तसु पूत्तु ॥
सउ कूंयर पंचग्गलउं किवहरि पढिवा जाइं
धीरु वीरु मति आगलउं करणु पढइ तिणि ठाइ ॥
दडा लगइ गुरु भेटीउ द्रोणु सु बंभणवेसि
तेह पासि विद्या पढइ कृपगुर नइं उपदेसि ॥

॥ वस्तु ॥

तींह कूंयरह तींह कूंयरह माहि दो वीर
इकु अरजुनु आगलऊ अनइ करणु हीयइ हरालउ
गुरकूवइं विणयह लगइ धणुहवेदु दीधउ सरालउ
किसुं न हुइ गुरभगति लगइ माटि नउ गुरु किद्धु
अहनिसि गुरु आराधतउ एकलव्यु हूउ सिद्धु ॥
गुरु परिक्खइ गुरु परिक्खइ अन्नदीहंमि
दुरयोधनपमुह सवि रायकूंयर वण माहि लेविणु

---

[245] पाहणि २ in MS.
[259] ग्ग in पंचग्गलउ is written peculiarly in MS.

सारींगु मिल्हि करि तालरूंख सिरि लखु देविणु
तीणं परीक्षां गुर तणी पूगउ एकु जु पत्थु
राहावेहु तउ सिखवइ मच्छइ देविणु हत्थु ॥

एक वासरि एक वासरि कूंयर नइ माहि
गुरि सरिसा जलि तरइं द्रोणचलणु जलजीवि लिद्धऊ
कूंयरपरीक्षा तणइ मिसिं गुरिहिं कूड पोकारु किद्धउ
धायउ अरजुनु धणुहधरु अवर न धाया केइ
मेल्हाविउ गुरचलणु तसु गुरु किम नवि तूसिइ ॥

[ठवणी ॥ ४ ॥]

गुरि वीनविउ अवसरि राउ " सविहुं बेठां करउ पसाउ
तुम्हि मंडावउ नवउ अखाडउ नव नव भंगि पूत्र रमाडउ " ॥ १ ॥

आइसु विदुरह दीधउं राइ दह दिसि जणवइ जोवा धाइं
सोवनथंभे मंच चडावइ राणो राणि ते सहू य आवइ ॥ २ ॥

पहिलउं आवइ गुरु गंगेउ धायरट्ठ धुरि बइसइं राउ
विदुर कृपा गुर अवर नरिंद मंचि चड्या सोहइं जिम चंद ॥ ३ ॥

केवि दिखाडइं खांडा सरमु केवि तुरंगम जाणइ मरमु
चक्र छुरी किवि सावल भालइं किवि हथीयार पडंता झालइं ॥४॥

पहिलुं सरमइ धरमह पूत्रो जेह रहइं नवि कोई शात्रो
ऊठिउ भीमु गदा फेरंतउ तउ दुर्योधन भिडइ तुरंतउ ॥ ५ ॥

मनि मावीत्रह मत्सर रहीउ पाछइ अरजुनु अति गहगहीउ
भीमु दुजोहण जां बे मिलिया तां गुरनंदणि पाछा करीआ ॥६ ॥

गुरु ऊठाडइ अरजुनु कुमरो करणिहिं सरिसउं माडइ वयरो
बे भाथा बिहुं खवे वहेई करयलि विसमु धणुहु धरेई ॥ ७ ॥

लोहपुरुषु छइ चक्रि भमंतउ पंच बाणि आहणइ तुरंतउ
राधावेधु करीउ दिखाडइ तिसउ न कोई तीण अखाडइ ॥ ८ ॥

---

[288] मत्स in MS. for मत्सर.

तींछे हूंफी ऊठइ करणु ' अरजुनु पामइ मूं करि मरणु '
रोसिं ऊठइं बेउ झूझेवा रणरसु जोइं देवी देवा ॥ ९ ॥

बेउ हूंफइं बेउ बाकरवाइं राय तणा मनि रीझु ऊपाइं
धरणि धसक्कइ गाजइ गयणु हारिइ जीतइ जयजयवयणु ॥ १० ॥

हीयां ध्रसकइं कायर लोक संत तणां मन करइं सशोक
जाणे वीज पडि[अ] अकालि जाणे मुंद्र खुभ्या कलिकालि ॥ ११ ॥

क्षणि नान्हा क्षणि मोटा दीसइं माहोमाहि खुसइं बेउ रीसइं
बंधविं वींटीउ राउ दुजोहणु चिहुं पंडवि वींटीउ द्रोणु ॥ १२ ॥

किसुं पहूतउ द्वापरि प्रलउ ईह लगइ कइ अम्ह घरि विलउ
अरजुन बोलइ " रे अकुलीन, अरजुन झूझिसि मइं सुं हीन ॥१३॥

अरजुन सरसी भेडि न कीजइ नियकुलमानिं गरवु वहीजइ
इम आपणपुं घणुं वखाण बोलिन नीयकुल तणुं प्रमाणुं " ॥१४॥

इम आरोडिउ तपि जा करणु पुरुष पराभवि सारुं मरणु
दुरजोधनि तउ पखउ करीजइ " वीराचारिं कुलु जाणीजइ " ॥१५॥

एतइं अतिरथि सारथि आवइ करण तणुं कुलु राउ जणावइ
" मइं गंगा ऊगमतइ दीस लाधी रतनभरी मंजुस ॥ १६ ॥

कुंडल सरिसउ लाधउ बालो रंकु लहइ जिम रयण झमालो
तिणि दिणि दीठउ सुमिणइ सूरो अम्ह घरि आविउ पुन्नह पूरो॥१७॥

कान हेठि करु करिउ जु सूतउ तउ अम्हि कहीयइ करणु निरूत्तउ"
इसीय वात मन भींतरि जाणी गूझू न कहीउ कूंती राणी ॥१८॥

करणु दुजोहणु बेई मित्र पंचह पंडव केरा शत्र
तसु दीधुं सउ कूयरं राजो सो संग्रहीइ जिणि हुइ काजो ॥१९॥

द्रोणगुरिं झूझंता वारी बेउ बेटा बहुमानिं भारी
ईम परीक्षा हुई अखाडइ तींछे अरजुनु चडीउ पवाडइ ॥ २० ॥

---

[297] जयवयणु in MS. for जयजयवयणु.
[300] रीसं in MS. रीसइं.
[306] त्तपि in MS. for तपि.
[315] स in सउ and जो in काजो are moth-eaten in MS.

॥ वस्तु ॥

अन्नवासरि अन्नवासरि रायअसथानि
परिवारि सुं अछइं ताम दूतु पोलिं पहूतऊ
पडिहारिहिं वीनविउ लहीउ मानु चाउरि बइट्ठऊ
पय पणमी इम वीनवइ " द्रुपदनरिंदह धीय
परणउ कोई नरपवरु राहावेहु करीउ ॥
द्रुपदरायह द्रुपदरायह तणी कूंयारि
तसु रूपह जामलिहिं त्रिहुउं भूयणि कइ नारि नत्थीय
पाधारउ कुमरिं सहीय आठ चक्र छइं थंभि थंभीय
तींह मझि बि पूतली फिरइं स सृष्टि संहारि
तासु नयण वेही करी परिणउ द्रूपदि नारि " ॥

[ठवणी ॥ ५ ॥]

पंडु नरेसरो सइंवरि जाइ हथिणाउरपुर संचरए
राइं दले सरिसा कूंयर लेउ तारे सुं जिम चांदुलउ ए ॥
वाजीय त्रंबक गुहिर नीसाण दिणयरो रेणिहिं छाईउ ए
पहुतउ जाणीउ पंडु नरिंदु द्रूपदु पहूचए सामहो ए ।
तलीया तोरण वंदरवाल नयरु उलोचिहिं छाईउं ए
मणिमय पूतली सोवनथंभ मोतीय चउक पूराविया ए ॥
कुंकूय चंदणि छडउ दिवारि घरि घरि तोरण ऊभीयां ए
नयरि पइसारउ पंडु नरिंद किरि अमराउरि अवतरी ए ॥
पोलि पहुतउ पंडु तेजि तरणि पयंडु
सीसि चमर बंषाल अनु कंठि कुसुमह माल ॥
अनु कंठि कुसुमह माल किरि सुं मयणि आपणि आवीइ
कोइ इंदु चंदु नरिंदु सइंवरि पहुतु इम संभावीयइ ॥

---

[327] After this line MS. has २ ॥ छ ॥ indicating the number of the second Vastu and the close of the section. Jain MSS. express the close by छ ॥.

[330] MS. has जाईउ for छाईउ.

[335] MS. has किंरि for किरि.

चडीउ चंचलि नयणि निरखइं वयणु बोलइं सउं सही
' पंच पंडव सहितु पहुतु तउ पंडु नरवरु हुइ सही ' ॥

मिलिया सुरवए कोडि तेत्रीस गयणे दुंदुहि द्रहद्रहीय
मेडे बइठला रायकूंयार आवए कूंयरि द्रूपदीय
सीसि कचुंवरि कुसुमह खूंपु कानि कनेउर झलहलइं ए
नयण सलूणीय काजलरेह तिलउ कसत्तूरी यम णिघडीय
करयले कंकण मणि झमकारु जादर फालीय पहिरण ए
अहर तंबोलीय द्रूपदी बाल पाए नेउर रुणझुणइं ए
भाईय वयणिहिं राधावेधु नरवर साधइं सवि भला ए
कुणिहिं न साधीउ पंडु आएसि अरजुनु ऊठइ नरनरीउ ए
' अति घणुहु जूनुं एहु तूय सामि सबलुं देहु '
इम भणी रहिउ भीमु ' सो धनुषु नामइ कीमु '
सो धनुषु नामइ कीमु काटकि धरणि धासकि धडहडी
बंभंड खंड विखंड थाइ कि सग्गि सयल वि रडवडी
झलहलीय सायर सत्त सुरगिरि शृंगु शृंगि खडखडी
खणु एकु असरणु हूउं तिहूयणु राय सयल वि धरहडी

एतइं हूयउ जयजयकारु सुर पन्नग सवि हरखीया ए
धनु धनु रायह द्रुपदधीय जीण असंभम वर वरिया ए
धनु धनु राणीय कुंतादेवि जसु कूखिहिं ए ऊपना ए
पंचम गति रहइं अवतर्या पंच पंचबाणं जिसा जगि हूया ए
पांचइ गाईय सुर सुरलोकि सुरवए सिरु धूणाविया ए
महीयले महिलीय करइं विचारु " कवणु कीउ तपु द्रूपदीय
कोइ न त्रिहु जगि हुईय नारि हिव पछी कोइ न होइसि ए
एक महेलीय पंच भतार सतीय सिरोमणि गाई ए ॥

राधावेधु सु अरजुनि साधिउ मनचींतिउ वरु लाडीय लाधउ

[341] At the end of the line ॥ १

[349] MS. has only नरनरीउ and not नरनरीउ ए; at the end of the line there is ॥ २.

[352] कीम in MS. for कीमु.

[355] धरडी in MS. for धरहडी.

जां मेल्हि गलि अरजुन माल दीसइ पांचह गलि समकाल
राइ युधिष्ठिरि मनि लाजीजइ तिणि खणि चारणि मुनि बोलीजइ
" निसुणउ लाडीय तपह प्रमाणुं पूरविलइ भवि कियउं नियाणुं
भवि पहिलेरइ बंभणि हूंती कडुउं तुंबु मुणिवर दिंती
नरग सही वलि साहुणि हुई पांचह पुरिस नियाणु धरेई
एहु न कोईय करउ विचार द्रूपदराणीय पंच भतार "
साहु कही नइ गयणि पहूतउ पंडु नराहिवु हूयउ सयंतउ
अइहवि दीजइं मंगल चार जगि सचराचरि जयजयकार
लाडीय कोटं कुसुमह माल लाडीय लोचन अति अणीयाला
लाडीय नयणे काजलरेह सहजिहिं लाडण सोवनदेह
कुंती मद्रीय माथइ मउड धनु धनु पंडव द्रूपदि जोड
पंचइ पंडव बइठा चउरी नरवइ आसातरुयरु मउरी

॥ वस्तु ॥

पंच पंडव पंच पंडव देवि परिणेवि
सउं परिवारिहिं सुं दलिहिं हस्तिनागपुरि नगरि आवइं
अन्नदिवसि रिषि नारदह नारि कज्जि आदेसु पामइं
समयधम्मु जो लंघिसिइ तीण पुरषि वनवासि
बार वरिस वसिवुं अवसि अहनिसि तीरथवासि ॥

सच्च कज्जिहिं सच्च कज्जिहिं अन्न दीहंमि
उल्लंघिउ गुरुवयणु इंदपुत्तु वनवासि चल्लई
गिरि वेयड्ढह तलि गयऊ पणमिउ नाभि मल्हारु
निव मणिचूडह राजु दिइ पहिलउ एउ उपकारु ॥

बार वरिसह बार वरिसह चडिउ विमाणि
अट्ठावयपमुह सवि नमीय तित्थ जां घरि पहुचई

[370] कोईयरउ in MS. for कोईय करउ.
[376] At the end of this line there is in Ms. ठवणी instead of वस्तु.
[381] घरिस in MS. for वरिस.
[383–384] Between these two lines there ought to be one more line rhyming with चल्लई – according to the formation of the Vastu metre.

मणिचूडह मित्तह भयणि राउ एकु परिहरीउ वबई
गहीय पभावइ रिउ हणिउ भंजिउ मारग कूडु
धरि पहुत्तउ बेउ मित्त लेउ हेमंगडु मणिचूडु ॥

[ठवणी ॥ ६ ॥]

एतलं ए पंडु नरिंदो जूठिलो पाटि प्रतीठिउ ए
बंधवि ए विजयु करेवि राय सवे वसि आणीया ए
सोवन ए राशि करेवि बंधव आगलिउ गिणं ए
मित्तह ए रईय मणिचूड राय रहइं सभा रयणमए
राइहिं ए संति जिणंद नवउ प्रासादु करावीउ ए
कंचण ए मणिमय थंभ रयणमइ बिंब भरावीयां ए
तेडीउ ए देवु मुरारि राउ दुरयोधनु आवीउ ए
इछीय ए दीजइं दान बिंबप्रतिष्ठा नीपजं ए
वरतीय ए देसि अमारि ऊरिण कीधी मेदिनी ए
हसिऊ ए सभा मझारि राउ दुरयोधनु पराभवी ए
माउलं ए सरिसउ मंत्रु तायह आगलि वीनवं ए
वारिउ ए विदुरि ताएण वयणु न मानइ कूडीउ ए
आणीय ए सभामिसेण पंडव पंचइ राइ सउं ए
कूडिहिं ए दीजइं मान वयरिहिं मांडइ जूवटउ ए
राखिउ ए राउ जूठिलु विदुरह वयणु न मानीउं ए
हारीयां ए हाथियं थाट भाईय हारीय राजि सउं ए
हारीय ए द्रुपदह धीय ऊदालिय सवि आभरण ए
ताणीय ए केसि धरेवि देवि दुसासणि दूजणिहिं ए
आणीय ए सभामझारि दुरीय दुर्योधनु इम भणं ए
" आविन ए आवि उत्संगि द्रूपदि बइसिन मुझ तणं ए "
इम भणी ए दियइ सरापु ' रु [–] हुजे तुं कुलि सउं ए
कुपीउ ए काढवी चीरु अट्ठोत्तर सउ साडीय ए

[401] MS. has वीनव for वीनवं.

[409–10] भणं तणं; the final Anusvāra dot is omitted at several places in the MS. See also 401 above.

[412] MS. has काढवीरु for काढवी चीरु.

ऊठीउ ए गुरु गंगेउ कुणवि दुरयोधनु ताजिउ ए
तउ भणं ए " पंडव पंच वयणु महारउ पडिवजुं ए
बारह ए वरस वणवासु नाठे हींडिवुं तेरमई ए
अम्हि किम ए जाणिसुं तुह्तिउ वनवासु जु तेतलु ए "
पंडव ए लियइं वणवासु सरसीय छट्ठीय द्रूपदीय

॥ वस्तु ॥

हैय दैवह हैय दैवह दुट्ठ परिणामु
पियं पंचह पेखतां द्रुपदधीय कडिचीरु कड्ढीय
द्रोण विदुर गंगेय गुरा न ह्लि कोहग्गि दड्ढीय
आसमुद्द धरहि धणिय इक्केकइं कडिचीरि
हाकीउ रल जिम काढीइंउ आथमतई सूरि ॥

[ठवणी ॥ ७ ॥]

अह दैवह वसि तेवि पंच ए पंडव वणि चलिय
हथिणउरि जाएवि मुकलावइं निय माय पीय ॥ १ ॥
पय पणमीय निय ताय कुंती मद्री पय नमीय
सच वयण निरवाहु करिवा काणणि संचरइं ॥ २ ॥
लेई निय हथियार द्रोण पियामहि अणगमीय
कुंतादिवि भरतार नयण नीर नीझर झरइं ए ॥ ३ ॥
सखवई पिय माय अंबा अंबाली अंबिका
कुंती मुद्री जाइ वउलावेवा नंदणह ॥ ४ ॥
पभणइ जूठिलु राउ " माइ म अरणइ तुहि करउ
निय घरि पाछां जायउ लोकु सह्रूयइ राहवउ " ॥ ५ ॥
दाणवि कूरि कमीरि पंचाली बीहावीयउ
झूझिउ मारीउ वीरु भीमिहिं तु दुरयोधनह ॥ ६ ॥
तउ वनि कामुकि जाइं पंचह पंडव कुणवि सउं
मंत्रह तणइ उपाइ अरजुनु आणइ रसवती य ॥ ७ ॥

पणमीय तायह पाय पाछउ वालीउ मात्रि सउं
विद्या बुद्धि उपाइ आपीय पहुतउ पीत्रीयउ ॥ ८ ॥
पंचाली नउ भाउ पंच पंचाल लेउ गिउ
एतइं केसवु राउ कुंती मिलिवा आवीयउ ॥ ९ ॥
बलु बोलीउ बलबंधु सुभद्रा लेई सांचरए
हिव पुणु हूउ निबंधु कुंती थुं सरसा सात ज ए ॥ १० ॥
एहु तु पुरोचन नामि पुरोहितु दुर्योधनह
“ तुम्हि वीनविया सामि राय सुयोधनि पय नमीय ॥ ११ ॥
मइं मूरखि अजाणि अविणउ कीधउ तुम्हा रहइं
मूं मोटी मुहकाणि तुम्हं खमउ अवराहु मुह ॥ १२ ॥
पाधारिसिउ म रानि वारणवति पुरि रहण करउ
ताय तणइ बहुमानि हुं आराधिसु तुम्ह पय ” ॥ १३ ॥
कूडु करी तिणि विप्रि वारणवति पुरि आणीया ए
किसुं न कीजइ शत्रि अवसरि लाधइ परभवह ॥ १४ ॥
विदुरि पवाचिउ लेखु “ दुरयोधन मन वीसिसउं
एसु पुरोहितवेषु कालु तुम्हारउ जाणिजउ ॥ १५ ॥
इंह घरि अछइ मंत्रु लाख तणउं छइ धवलहरो
माहि पउढाडउ शत्र एकसरा सवि संहरउं ॥ १६ ॥
काली चऊदसि दीहु तुम्हे रूडइं जोइजउ
एउ दुरयोधनु सीहु आइ उपाइं मारिसिए ” ॥ १७ ॥
भीमु भणइ “ सुणि भाय वारउ वयरी वाधतउ
कुलह कुलंछणु जाइ एकि सुयोधनि संहरीइं ” ॥ १८ ॥
सगरिहिं खणीय सुरंग विदुरि दिवारीय दूर लगइ
‘ हुं ऊगारउं अंग ईण ऊपाइं पंडवह ’ ॥ १९ ॥
इकि डोकरि तिणि दीसि पांच पूत्र इकि वहूय सउं
कुंती नइ आवासि वटेवाहू वीसमियां ॥ २० ॥

---

[443] MS. reads मामि for नामि.
[451] In MS. पवाचिउ might also be read पवाढिउ (caused to be read) or पैवाविउ which has no sense.

रातिं चालइ राउ मागि सुरंगह कुणवि सउं
दियइ पुरोहितु दाउ लाखहरइ विसनरु ठवइ ॥ २१ ॥
साधीउ पच्छेवाणु भीमि पुरोहितु लाखहरे
मेल्हीउ दीधु पीयाणु केडइ आवी पुणु मिलए ॥ २२ ॥
हरखीउ कउरवु राउ देखी दाधां माणुसहं
जोयउ पुन्नपभाउ पंडव जीवी ऊगरए ॥ २३ ॥

॥ वस्तु ॥

दैवु न गिणई दैवु न गिणई पुण्यु नइ पापु
संतापु सुयणह करई पुण्यहीन जिम राय रोलई
दारिद्र दुक्खु केह भरई तृणा कज्जि गिरि सिहरु ढोलई
जोउ मग्गि निसंबला पंचइ पंडव जंति
राजु छंडाव्या वणि फिरइं धिगु धिगु दूख सहंति ॥

[ठवणी ॥ ८ ॥]

धिगु रि धिगु रि धिग दैवविलासु पंचह पंडव हुइ वणवासु
उतइं लाखहरुं परिजलइ उंतइं भीमु जु केडइ मिलीइ ॥ १ ॥
रातिं खुडत पडंता जाइं वयरी ने भइ वोगि पुलाइं
ते जीवंतां जाणइ किमइ कूडु नवउं तउ मांडइ तिमइ ॥ २ ॥
सासू वहूय न चालइ पाउ ऊभउ न रहइ जूठिलु राउ
माडी बोलइ " सांभलि भीम केती भुइं वयरी नी सीम ॥ ३ ॥
इकि वयरी ना परिभव सह्या लहूया नंदण पाछलि रह्या
हूं थाकी अनु थाकी वहू दिणु ऊगिउ तउ मरिसइ सहू " ॥ ४ ॥
वांसइ बाधा बंधव बेउ माडी महिली कांधि करेउ
तरूयर मोडतु चालिउ भीमु दैव तणुं बलु दलीइ ईम ॥ ५ ॥
एकं बाहं साहिउ राउ बीजी साहिउ लहुडउ भाउ
जां महिमंडलि ऊगिउ सूरु तां वणि पहुतउ पंडव वीरु ॥ ६ ॥

---

[471] दुक्खु has its क्खु not written in the MS.; क्खु is supplied as it suits the context aptly.

[472] MS. has जेउ for जोउ.

सहू पराघुं निद्रा करीइ पाणी कारणि वणि वणि फिरइ
भीमु जाम लेउ आवइ नीरु पाछलि जोअइ साहसधीरु ॥ ७ ॥

एक असंभम देखइ बाल पहिलुं दीठी अति विकराल
बोलइ राखसि "सांभलि सामि हुं जि हिडंबा कहिउं नामि ॥८॥

राखस हिडंब तणी हूं धूय तइं दीठइं मयणातुर हूय
बइठउ ताउ अछइ नीय ठाणि बाइं आवी माणुसहाणि ॥ ९ ॥

मुझ रहिं आइसु दीधुं इसुं ‘ कांई आव्युं छइ माणसुं
कांधि करी लेउ वहिली आवि उपवासी मइं पारणुं करावि ’ ॥१०॥

कर जोडी हुं पणमउं पाय मइं तुम्हि परणउ पांडवराय
तुम्ह उपकार करिसु हुं घणा दूख दलिसु वणवासह तणा" ॥११॥

" उभी उभी इसुं म बोलिइं पंडव बीजां मणूअ म तोलि
जग उद्धसिवा घर अवतरइं रूठा जगनुं जीवीउ हरइं ॥ १२ ॥

ए माडी ए अम्ह घर नारि ए अम्ह बंधव सूता च्यारि
ईह तणे तूं चलणे लागि भगति करी मनवंछितु मागि" ॥ १३ ॥

एतइं राखसु रोसि जलंतु आवइ फुड फेकार करंतु
बेटी बूसट मारइ जाम भीमु भिडेवा ऊठिउ ताम ॥ १४ ॥

" रे राखस मुझ आगलि बाल मारिसि तउ तूं पुगउ कालु
रूंख ऊपाडी बेई विढइं दह दिसि गाजइं डूंगर रढइं ॥ १५ ॥

चलणनिहाइं जागिउं सहू पणमी बोलइ हिडंबा वहू
" माइ माइ ऊठाडउ राउ ए रूठउ अम्हारउ ताउ ॥ १६ ॥

इणि मारीसइ मुहडु भिडंतु बीजउ कोई धाउ तुरंतु "
इसुं सुणी नइं धायउ पत्थु झूझइ भीम मिलिउ भडसत्थु ॥१७॥

पडिउ भीमु आसासिउ राइ गदा लेउ वलि साम्हउ थाइ
अरजुनु जां झूझेवा जाइ राखसु भीमि रहाविउ ठाइ ॥ १८ ॥

[488] MS. has बल for बाल.
[495] MS. has दूप instead of दूष-दूख.
[500] The MS. has रेसि for रोसि.
[501] In the MS., बूसट – a right word – reads likc लूसढ.
[505] The MS. has no अम्हारउ.

॥ वस्तु ॥

अह हिडंबा अह हिडंबा सत्थि चल्लेइ
कुंती अनु द्रौपदी अ कंधि करीउ मारगि चलावइ
कुंती जल विणू तुंछीइ ताहि हिडंब जलु लेउ आवइ
एकु दिवसु वण जोयती भोलाटी पंचालि
जोई जोई ऊसना पंडव वणि विकरालि ॥ १९ ॥

[ठवणी ॥ ९ ॥]

वाघ सीह गज द्रेठिं पडइ सतीय सयरि ते नवि आभिडइं
राति पडंती पंडव रडइं वलि वलि मूंछी भूमिं पडइ ॥ २० ॥
राखसि धाई गाहिउं रानु आणी द्रूपदि लाधूं मानु
भीमसेन गलि मेल्ही माल कुणबि मिली परिणावी बाल ॥ २१ ॥
भोजनु आणइ मारगि वहइ करइ भगति सरसी दुक्ख सहइ
नवउ अवासु करी नइ रमइ पंचह पंडव सरसी भमइ ॥ २२ ॥
एकचक्रपुरि पंडव गया देवशर्मबंभण घरि रह्या
हीडइ चालइ बंभणवेसि जिम नोलखीइं तीणं देसि ॥ २३ ॥
राइ बोलावी वहू हिडंब " अम्हि वसीसइ वेस विडंबि
तुम्हि सिधावउ तायह राजि समरी आवे अम्हह काजि ॥ २४ ॥
करि रखवालुं थांपणि तणुं अजीउ फिरेवुं अम्हि वनि घणुं "
नमी हिडंबा पाछी जाइ बापराजि धणियाणी थाइ ॥ २५ ॥
अन्न दिवसि बंभणु सकुटंब रल जिम विलवइ पाडइ बुंब
पूछइ भीमु करी एकंतु " आविउं दूखु किसुं अचिंतु " ॥ २६ ॥
"बडुया सांभलि" बांभणु भणइ "ए विवहारु नयरि अम्ह तणी
विद्यासिद्धी राखसु हूउ बक नामि छइ जम नउ दूउ ॥ २७ ॥

[514] At the end of the line the scribe not only does not conclude the ठवणी but also continues the verse-enumeration the same as it is.

[515] The MS. not only does not note the end of the previous ठवणी but also keeps on the enumeration. We have separated the ṭhavaṇi but kept the stanza-enumeration as found in the MS.

विद्या जोवा तीणं पलासि पहिलुं सिला रची आकासि
राजा भीडी अवग्रहु लीउ " पइदिणि नरु एकेकउ दीउ ॥ २८ ॥

चीठी काढइ नितू कूंयारि आवइ वारउ जण विवहारि
आजु अम्हारइ आविउ दूउ आजु न छूटउं हुं अणमूउ ॥ २९ ॥

केवलि वयणुं जु कूडउ थाइ जउ नवि आव्या पंडवराय "
पूछीउ भीमि कथाप्रबंधु वणि जाई बग राखसु रुद्धु ॥ ३० ॥

॥ वस्तु ॥

बगु विणासी बगु विणासी भीमु आवेइ
वद्धावइ जणु सयलु " जीवदानु तइ देव दिद्धऊ
केवलिवयणु जु सचु किउ त्रिहुं भुयणि जसवाउ लिद्धउ "
पंचइ पंडवडा वसइं तींछे बंभणवेसि
वात गई जण जण मिली दुरयोधन नइ देसि ॥ ३१ ॥

राति माहे राति माहे हुई प्रच्छन्न
तउ जाइं द्वैतवणि वसइ वासि उडवा करी नइ
पुरुष प्रियंवदु पाठविउ विदुरि वात बक नी सुणी नइ
पय पणमी सो वीनवइ दुरयोधन नु मंत्रु
" तुम्ह पासि ए आविसिइं करण दुर्योधन शत्र " ॥ ३२ ॥

ईम निसुणीउ ईम निसुणीउ भणइ पंचालि
" वणि रुलतां अम्ह रहइं अजीय शत्र सिउं सिउं करेसिइं
राजरिद्धि अम्हह तणी लईय जेण हिव सिउं हरेसिइं "
पंचाली मनि परिभवी बोलइ मेल्ही लाज
पांचइ जण कइं हुसिइं तुम्हि किसाइ काज ॥ ३३ ॥

माई हूई माइ हूई काइं नवि वंझि
अह जाया नवि मूआ तुम्हे राजु कांई दैवि दिद्धउ
पुत्रवंत नारी अछइ तींह माहि तुम्हि अजसु लिद्धउ

---

[540] The scribe has missed वसइं-in the MS. Some such word वसइं or अछइं is metrically necessary. The sense too needs it. वसइं is therefore conjectural.

केसि धरीनइ ताणीउं दुःसासणि दुरचारि
बालप्पणि हुं नवि मूई कांइं हुई तुम्ह नारि " ॥ ३४ ॥

रोसु नामीउ रोसु नामीउ भीमि अनु पत्थि
राउ भणइ " तां खमउ मुझ वयणु जां अवधि पुज्जई
पंचाली रोसवसिं अवसि अंति अम्ह काजु सिज्झई
सच्च वयणु मनि परिहरउ साचउं जिणधर्ममूलु
सत्यवयाणि रूड्ड पामीइ भवसायर परकूलु " ॥ ३५ ॥

दूअवयणिं दूअवयणिं राउ जूठिल्लु
गिरि गंधमायण गिया इंदकीलु तसु सिहरु दिट्ठुऊ
मुकलावी अरजुनु चडई नमीउ तित्थु तसु सिहरि बइट्ठुऊ
विद्या सवि सिद्धिहिं गई जां पेखइ वणराइ
आहेडी आरोडीउ तां एकु सूअरु धाइ ॥ ३६ ॥

[ठवणी ॥ १० ॥]

सूयर देखी मेल्हिउं बाणु अरजुन सिउं कुणु करइ संधाणु
तिणि खिणि मेल्हिउं वणचरि बाणु ऊडिउं गयणि हूउं अप्रमाणु ॥३७॥

अरजुन वनचर लागउ वादु ' करउं झूझु ऊतारउं नादु '
एकसर कारणि झूझइं बेउ करइ परीक्षा ईसर देउ ॥ ३८ ॥

खूटां अर्जुन सवि हथीयार मालझूझ बेउ करइं अपार
साहिउ अर्जुनि वनचरु पागि प्रकटु हुई बोलइ "वरु मागि" ॥३९॥

अर्जुनु बोलइ " वरु भंडारि पाछइ आवइ लउ उपगारि "
खेचरु बोलइ "सांभलि सामि गिरि वेयड्डु सुणीइ नामि ॥४०॥
इंद्रु अछइ रहनू पुरराउ विज्जमालि ते लहुडउ भाउ
चपलु भणी नइ काढिउ राइ रोसि चडिउ राखसपुरि जाइ ॥४१॥

---

[559] The MS. has सिझई for सिज्झई.

[561] The first letter of the word रूड्ड is moth-eaten. It might be रू but one cannot be certain.

[567] The MS. continues the enumeration without separating a ṭhavaṇī. I have separated the ṭhavaṇī and preserved the enumeration.

[575] भाउ is not in the MS.

इंद्रवयणु इकु तुम्हि सांभलउ करीउ पसाउ नइ दाणव दलउ"
हरखिउ अरजुनु जां रथि चडिउ दाणवघरि बुंबारवु पडिउ ॥४२॥

असुर विणासी किउ उपगारु इंद्रि लोकि हूउ जयजयकारु
इंद्र तणुं ए कीधुं काजु असुर विणासी लीधउं राजु ॥ ४३ ॥

कवच मउड अनइ हथीयार इंद्रिं आप्यां तिहूयणि सार
धनुषवेदु चित्रंगदि दीउ पुत्रु भणी इंद्रिं परठीउ ॥ ४४ ॥

पाछउ आवइ चडीउ विमाणि माडी बंधव पणमइ रानि
एतइं कमलु अगासह पडीउं बइठी द्रूपदि करयलि चडिउं ॥४५॥

सवां कमल नी इच्छा करइ भीमसेनु तउ वनि वनि फिरइ
असउण देखी बोलइ राउ भीम पासि वछेदिइं जाउ ॥ ४६ ॥

मागु न जाणइ खींजिउं सहू समरी राइ हिडंबा वहू
कुणबु ऊपाडी मेलिउं भीम जाणे दूखह आवी सीम ॥ ४७ ॥

मुखु देखी सवि घडुया तणु पंडव कूंयरु लडावइं घणुं
जाम हिडंबा पाछी गई वात अपूरव तां इक हुई ॥ ४८ ॥

द्रुपदि वयणि सरोवर माहि पइठउ भीमु भलेरइ ठाइ
भीमु न दीसइ वलतउ किमइ तउ झंपावइ अरजुनु तिमइ ॥४९॥

केडइ नकुलु अनइ सहदेउ पाणी बूडा तेई बेउ
माइ मोकलावी पइठउ राउ सविहुं हूउ एकु जु ठाउ ॥ ५० ॥

कांई रोउं न लहइ रानि द्रूपदि कुंती रही बे ध्यानि
मनह माहि समरइं नवकारु 'एहु मंत्रु अम्ह करिसि सार' ॥५१॥

बीजा दिवसह दिणयर उदइ ध्यान प्रभाविं आव्या सइ
अछइ सोवन्नीकांबज हाथि एकु पुरुषु आविउ छइ साथि ॥५२॥

माइ नमी मनि हरिखु धरिउ पुरुष पासि कहावइं चरीउ
"एक मुनि पामइं केवलज्ञानु गयणि पहूचइ इंद्र विमानु ॥ ५३ ॥

[589] The MS. has खु to which some reader has added मु, thus naking up मुखु.
[592] The MS. has वलउ; metrically it ought to be वलतउ.
[599] MS. धरेउ for धरिउ.

तुम्ह ऊपरि खलहिउ जाम जाणी सुरवइ बोलउं ताम
हुं पाठविउ वेगि पडिहारु जईअ पयालि कीउ उपगारु ॥ ५४ ॥
सतीय बेउ छइं कासगि रही इंद्रह आइसु तु तम्ह कही
मेल्हउ पंडव वडइ वछेदि विणु हथियारह बांधा भेदि ॥ ५५ ॥

॥ वस्तु ॥

नागपासह नागपासह बंध छोडिवि
इंद्राइसि पंडवह नागराइ निजराजु दिद्धऊ
हारु समोपीउ नरवरह सतीय रेसि अनु कमलु लिद्धऊ
अरजुन संगति झूझतां संपचूड सानिद्धु
मागीउ आवी तुम्ह पय पंचइ विद्या सिद्ध” ॥ ५६ ॥
वरसि छडइ वरसि छडइ द्वैतवणि जाइं
दुज्जोहण घर घरणि सामि सिक्ख रडतीय मग्गइ
धम्मपुत्त वयणेण पुण इंदपुत्तु तिणि मग्गि लग्गइ
दुरयोधन चित्रंगदह मेल्हावी उहिं पत्थि
विज्जाहररायहं नमइं दुरयोधनु लेउ सत्थि ॥ ५७ ॥

[ठवणी ॥ ११ ॥]

तांड ऊपाडिउ घालिउ पाइ पूछिउं कुसलु युधिष्ठिरि राइ
भणइ दुरयोधनु “अतिअ सुखीया तुम्ह पाय जउ मइं पणमीया” ॥
घर ऊपरि दुरयोधनु चलइ एतइं जयद्रथु पाछउ वलइ
निउंत्रीउ कूंती रहिउ सोइ अरजुनि आणी मंत्र रसोइ ॥ ५९ ॥
लोचन वंची कूड करेउ चालिउ पापी द्रूपदि लेउ
अर्जुनु भीमु भिड्या भड बेउ कटकु विणासिउं द्रूपदि लेउ ॥६०॥
पांचे पाटे भद्रिउं [....] भीमि भिडी ऊपाडी रीस
नवि मारिउ छइ माडी वयणि जिम नवि दीसइ रांडी भयणि ॥
एतइं नारदु रिषि आवेऊ दुर्योधन सुं मंत्रु करेउ
नगर माहि वज्जाविउ पडहु बोलिउ दूजणु इम पडवडहु ॥ ६२ ॥

---

[606] The line is metrically defective.

[621] This line is very corrupt. Metrically it seems two letters of three Mātrās, rhyming with रीस seem wanting. Again the MS. has नवि मारि repeated before नवि मारिउ of line 622, obviously the scribe's mistake.

" पंचह पंडव करइ विणासु तेह तणी हुं पूरुं आस "
पूत्रु पुरोहित नउ इम भणइ "कृत्या नउ वरु छइ अम्ह तणइ ॥६३॥
कृत्या पासि करावुं कामु वयरी नुं हुं फेडउं ठामु "
कृत्या आवी धाई ' सकल कइ मारूं कइ करूं विकल ' ॥ ६४ ॥
नारदु पहुतउ सिख्या देवि पंडव बइठा ध्यानु धरेवि
एकं पाइं दिणयर द्रेठि हीयडइ मंत्रु पंच परमेठि ॥ ६५ ॥
दिवस सात जां इण परि जाइं तां अचभू को रणवाइं
एतइं आविउं कटकु अपारु पंडव धाया लेई हथीयार ॥ ६६ ॥
घोडइ घाली द्रूपदि देवि साटे मारइं कटकु मिलेवि
अरजुनि जासुं दलु निरदलुं राय तणुं तां सूकउं गलुं ॥ ६७ ॥
कृत्रिम सरवरि पाणी पीइं पांचइ पुहवी तलि मूंछीयइं
सरवर पालि द्रूपदि मिली एकि पुलिंदइं आणी वली ॥ ६८ ॥
कृत्या राखसि तणीय जि सही भीलिं बाली ऊभी रही
मणि माला नुं पाया नीरु पांचइ हूया प्रकटसरीर ॥ ६९ ॥

॥ वस्तु ॥

पंच पंडव पंच पंडव चित्ति चिंतांति
' कुणु नरवरु आवीऊ कुणिं तलावि विसनीरु निम्मिउ
कुणि द्रूपदि अपहरीय कुणि पुलिंदि ' इम चित्ति विम्हिउ
अमरु एकु पयडउ हूउ बोलइ " सांभलि णाह
ए माया सवि मइं करी कृत्या राखेवाह " ॥ ७० ॥
एतइं भोजनवेला हुई द्रूपदि देवि करइ रसवई
मासखमणपारणइ मुणिंद वेलां पहुतउ बारि नरिंद ॥ ७१ ॥
पंचइ पंडव पय पणमंति अतिथिदानु ते मुनिवर दिंत
वाजी दुंदुहि अनु डुडडुडी अंबर हूती वाचा पडी ॥ ७२ ॥
' मत्स्यदेसि जाई नइ रमउ ए तेरमउ वरसु नीगमउ '
ग्या वइराटह राय असथानि वेस विडंब्या नीय अभिमानि ॥७३॥

[634] Two letters सूक and सूकउं are moth-eaten and hence conjuctural.
[644] MS. has सवई instead of रसवई.

कंक भट्टु बल्लवु सूआरु अरजुनु हूउ कीवाचारु
चउथउ नकुलु असंधउ थाइ सहदे वारइ नरवइ गाइ ॥ ७४ ॥

प्रथम पवाडइं कीचक मरइं बीजइ दक्षिणगोग्रहु करइं
त्रीजउ उत्तरगोग्रहु हूउ पंडवि वरसु इस परि गमिउ ॥ ७५ ॥

अभिवनु उत्तरकूंयरि वरिउ आवी कृष्णि वीवाहु सु करिउ
पहुतउं सहूइ कन्हडपुरि च्यारि कन्न चिहु पंडवि वरी ॥ ७६ ॥

॥ वस्तु ॥

दूयभाविं दूयभाविं गयउ गोवालु
" दुजोहण वयणु सुणि एक वार मह भणिउ किज्जई
निय अवधिं आवीया पंडवाह बहु मानु दिज्जई
इंद्पत्थु तिलपत्थु पुरु वारुणु कीसी च्यारि
हस्तिनागपुरु पांचमुं आपीउ मत्सरु वारि " ॥ ७७ ॥

भणइ कुरवु भणइ कुरवु " देव गोविंद
मह महीयलि वणि फिरिया एहु मनु पंडव न मानइ
भुइं लद्धी भूयबलिं एक चास ह्रिव ए न पामइं
इक्क महिली पंच जण तींहं मिलिउं तुं पक्खि
ए उअहाणउ सचु किउ 'कूडउ कूडा सक्खि' " ॥ ७८ ॥

कन्हु बोलइ कन्हु बोलइ " भीमबलु जोइ
विसखप्पर कीचका बकु हिडंबु कमीरु मारिउ
लहु बंधवि अर्जुनिं दुन्नि वार तुह जीउ ऊगारिउ
विदुरि कृपागुरि द्रोणि मइं जउ न मिलइं ए राय
तउ जाणुं नियकुल नुं ह्रिव कउरव नुं घरु जाइ " ॥ ७९ ॥

पंडु पुच्छीउ पंडु पुच्छीउ विदुर घरि कन्हु
रोसारुणु चल्लीयउ मग्गि मिलीउ सहूइ नावइ

---

[656] The enumeration of these वस्तु st. is begun afresh in the MS. naming st. 77 as st. 1. While the st. 81 is then marked as st. 82 and the last st. 82 as st. 83.

[670] The MS. has निकुलुं for नियकुलुं.

" दुरयोधनु दुट्ठमणु किम इव देव अम्ह सलि न आवइ
हिव एकु अम्ह मानु दियउ बिहुं पखउ तुं छंडि
कउरववंस विणासिवा कांई कूडु म मांडि " ॥ ८० ॥

मानु दिन्हउं मानु दिन्हउं कन्ह गंगेय
एकंतु करि अखीउ कन्न गुझु कुंती पयासीउ
" ईह सत्थि काइं तुं मिलिउ जोइ जोइ तुं मनि विमासीउ "
करणु भणइ " सचुं कहउं पुणु छइ एकु वि नाणु
दुरयोधन रहिं आपणा मइं कल्पा छइं प्राण " ॥ ८१ ॥

भणइ कन्हडु भणइ कन्हडु " कन्न जाणेजि
नवि मानिउं तुम्हि हुं एह वात अति हुई विरूई
अनु मुझ घरि आविया पंडुपुत्र इह वात गरूई
दुरयोधनि हुं पंडवह छट्ठउ कीधउ तोइ
रथु खेडिसु अरजुन तणउ जं भावइ तं होउ " ॥ ८२ ॥

[ठवणी ॥ १३ ॥]

व्रतु लेउ विदुरु गयउ वन माहि कन्ह वली द्वारावती जाइ
बिहु पखि चालइं दल सामही बिहु पखि आवइं भड गहगही ॥८३॥

जरासिंध नउ आविउ दूउ कालकुमरु जंईं लग्गइ मूउं
वणिजारा नी वात सांभली जरासिंधु आवइ तुम्ह भणी ॥ ८४ ॥

उत्सव माहे उत्सवु एहु सविहुं वयरी आव्यो छेहु
धर्मराय ना पणमीय पाय एतइं शल्यु सु परि दलि जाइ ॥ ८५ ॥

'करण रहइं दिउ गुभाजणी ' इसी वात तिणि जातइं भणी
पांचि पंचाले लिउ सनाहु आविउ घडूउ कूंयरु अबाहु ॥ ८६ ॥

---

[685] The MS. gives up its enumeration of ठवणीs from the VIII. If it had kept it up, following its practice upto that point, it is probable that it would have placed the end of ठ. IX at st. 22, of the X at st. 36, the XI at st. 57, of the XII at st. 70, and at st. 82 of the XIII. This is one of the many points which another MS. of the रास if found, will help to clear up.

इंद्रचंडु अनु चंद्रापीडु चित्रंगदु अन्नइ मणिचूडु
आविउ उत्तरु अनु वइराडु मिलिउं वाग पंडव नउं घाडु ॥ ८७ ॥
धृष्टद्युमनु सेनानी कीउ बीजउ कन्हडदल सामहउ
पवित्र भूमि सरसति नइ ओत्रि दलु आवाठउं तिणि कुरुखेत्रि ॥८८॥
कउरव नइ दलि गुरु गंगेउ कृपु दुरयोधनु शल्यु मिलेउ
शकुनि दुसासणु जयद्रथु पुत्रु गरूउ भूरिश्रवा भगदत्तु ॥ ८९ ॥
मिलीउ जरासिंधु जादववइरि सह लगउं एस हूइ सइरि
दुरयोधनु अति मत्सरि चडीउ जाई जरासिंध पाए पडीउ ॥ ९० ॥
" मुझ रहइं पहिलउं दिउ अगेवाणु पंडव कन्ह दलउं जिम माणु"
ईहा सेनानी गंगेउ ग्रह विहसी जुडियां दल बेउ ॥ ९१ ॥

दल मिलीयां कलगलीय सुहड गयवर गलगलीया
धर ध्रसकीय सलवलीय सेस गिरिवर टलटलीया ।
रणवणीयां सवि संख तूर अंबरु आकंपीउ
हय गयवर खुरि खणीय रेणु ऊडीउ जगु झंपीउ ।
पडइं बंध चलवलइं चिंध सींगिणि गुण सांधइं
गइंवरि गइंवरु तुरगि तुरगु राउत रण रूंधइं ।
भिडइं सहड रडवडइं सीस धड नड जिम नचइं
हसइं धुसइं ऊससइं वीर मेगल जिम मचइं ।
गयघडगुड गडमडत धीर धयवड धर पाडइं
हसमसता सामंत सरसु सरसेलि दिखाडइं ।
सउ सउ रायह दिवसि दिवसि गंगेउ विणासइ
तउ आठमइ दिवसि कन्हु मन माहि विमासइ ।
मेल्हीउ शल्लिहिं सकति कुंअरु उत्तरु रणु पाडीउ
ताम सिखंडीय तणीय बुद्धि तउ कान्हि दिखाडीउ ।
अरजुनु पूठि सिखंडीयाह बइसी सर मूंकइ
पडीउ पीयामहु समर माहि किम अरजुनु चूकइ ।

[703] This stanza is numbered 92 in the MS. and there is ॥छ॥ showing the close of the metre. The new metre begins thereafter and stanza-enumeration ceases.

त्रिगवी सरु रहावीयउ सरि गंगा आणी
कउतिगु दाखीउ कउरवांह पीउ पायु पाणी ।

इग्यारमइ दिवसि द्रोणि ऊठवणी कीजइ
आजु अपंडवु कइ अद्रोणु इम मनिं चींतीजइ ।

काहल कलयल ढक्क बूक त्रंबक नीसाणा
तउ मेल्हीउ भगदत्ति राइ गजु करीउ सढाणा ।

चूरइ रहवइ नरकरोडि दंतूसलि डारइ
अरजुन पाखइ पंडकटकु हणतुं कुणु वारइ ।

दाणव दलि जिम दडवडंतु दंती देखी नइ
धायउ अरजुनु धसमसंतु वयरी मूंकी नइ ।

दिणि आथमतइ हणिउ हाथि हरि पंडव हरखीय
दिणि तेरमइ चक्रव्यूहु तउ कउरवि मांडीय ।

अर्जुनु गिउ वनि झूझिवा तिणि अभिवनु पइसइ
मारीउ जयद्रथि करीउ झूझु तउ अरजुनु रूसइ ।

करीउ प्रतिज्ञा चडीउ झूझि जयद्रथु रणि पाडइ
भूरिश्रवा नउ तीण समइ सरि बाहु विडारइ ।

सत्यकु छेदिउं बलिहिं सीसु तसु दिणि चऊदमइ
रातिहिं झूझइ विसम झूझि गुरु पडइ कीमइ ।

कूडउं बोलइ धरमपूतु हथीयार छंडावइ
छेदिउं मस्तकु दृष्टद्युमनि क्रमु सिउं न करावइ ।

बार पहर तउ चडीउ रोसि गुरनंदणु झूझइ
रणि पाडिउ भगदत्तु राउ कउरव दल मंझइ ।

करि करवालु जु करीउ करणु समहरि रणु माडइ
फारक पायक तुरग नाग नवि कोई छंडइ ।

धूलि मिलीय झलमलीय सयल दिसि दिणयरु छाईउ
गयणे दुंदुहि द्रमद्रमीय सुरवरि जसु गाईउ ।

---

[724] The MS. has ढक instead of ढक्क.

पाडइ चिंध कबंध बंध धरमंडलिं रोलइ
बाणि विनाणि किवाणि केवि अरीयण धंघोलइ ।
कूडू करीउ गोविंदि देवि रथु धरणिहिं खूतउ
मारीउ अरजुनि करणु कूडि रणि अणझूझंतउ ।
शल्यु शकुनि बेउ हणीय वेगि नकुलिं सहदेविं
सरवरमाहि कढावीयउ दुरयोधनु दैविं ।
राइ संनाहु समोपीयउ भीमिहिं सुं भिडेउ
गदापहारिं हणीय जांघ मनि सालु सु फेडिउ ।
रूठउ राम मनाविवां जां पंडव जाइं
कृपु कृतवर्म आसवामता त्रिन्हइ धाइं ।
पाछपीलि पापी करइं कूडु दीधउ रतिवाउ
निहणीय पंच पंचाल बाल अनु राखसि जाउ ।
सीसु शिखंडी तणउं तासु छेदीउ छलु साधीउ
पाप पराभव नइ प्रवेसि गतिमागु विराधीउ ।
कन्हडि बोधीउ सूयण लोकु सहु सोगु निवारीउ
पहुतुं सहूइ नीय नयरि परीयणि परिवारीय ।

॥ वस्तु ॥

दाघु दिन्हउ दाघु दिन्हउ कन्ह उवएसि
तहिं अरजुणि मिल्हिऊ आगिणेय सरु अगि उट्ठीय
बहु दुक्खु मणि चिंतवीय पंडसेन घण नयणि वुट्ठीय
कन्हडु सहूउ परीठवीउ कुणबि निवारी रोसु
हथिणाउरपुरि आवीया अति आणंदिऊ लोकु ॥

[ठवणी ॥ १४ ॥]

थापीउ पंडव राजि कन्हडु ए उत्सवु अति करए
कुणबिहिं देवि गंधारि धयरठू ए राउ मनावीउ ए ।

---

[746] बंध after कबंध is not in the MS. The addition is conjectural.
[764] क्खु in दुक्खु is moth-eaten; hence it is conjectural.
[765] The MS. has परीछवीउ for परीठवीउ.
[766] The MS. has ॥ठवणी॥ and not the number written in it.

हरीयला द्रूपदि देवि इकु दिणु ए नारद परिभवि ए
बेह रहइं कन्हु जाएवि सुद्रह ए माहि वाटडी ए।
आणीय धानुकी पंडि देवीय ए अरि वसि घालीया ए
पहुतला पासि गंगेय जय तणी ए सांभलइं वातडी ए।
ऊपनुं केवलनाणु सामीय ए नेमि जिणेसरहं ए
सांभली सामि वखाणु विरता ए सावयव्रतु धरइं ए।
वरतीय देसि अमारि नाशिक ए जाईउ जिणु नमइं ए
दिणि दिणि दीजइं दाव पूजीयं ए जिण भूयण ऊपनउ ए।
ऊपनउ भवह वइरागु बेटऊ ए पीरीयखि पाटि प्रतीठिउ ए
सामीय गणहर पासि पांचह ए हरिखिहिं व्रतु लिइं ए।
सांभली बलिभद्रि वात नियभवू ए पूठए पूछइं प्रभु कन्ह ए
बोलइ गुरु धर्मघोषु " पुवभवि ए पांच ए कुणबीय ए।
वसइं ति अचलह गामि बंधव ए पांच ए भाविया ए
सुरईउ संतनु देवु सुमतिऊ ए सुभद्रु सुचांसु ए।
सुगुरु यशोधर पासि हरखिहिं ए पांच ए व्रतु धरए
कणगावलिं तपु एकु बीजऊ ए करइ रयणावली ए।
मुकतावलि तपु सारु चउथऊ ए सिंहनिकीलिऊ ए
पांचमु आंबिलवर्धमानु तपु तपी ए अणुत्तरि सवि गिया ए
चवीयला तुम्हि हूआ पंचइ ए भवि ए सिवपुरि पामिसउ ए"
सांभली नेमिनिरवाणु चारण ए सवणह मुणि वयणि
सेत्रुजि तीथि चडेवि पांचह ए पांडव सिद्धि गिया ए
पंडव तणउं चरीतु जो पढए जो गुणइ संभलए
पाप तणउ विणासु तसु रहइं ए हेलां होइसि ए
नीपनउ नयरि नादउद्रि वच्छरी ए चऊददहोत्तर ए
तंदुलवेयालीयसूत्र माझिला ए भव अम्हि ऊधर्या ए

[772] The MS. has पासि for पासि obviously an error; the metrical final ए dropped in this line and also in lines 775, 776.

[777] The MS. has बोटउ for बेटउ.

[779] The MS. has पुछए for पुठए.

[791] The MS. has पाक in the place of पाप.

पुनिमपखमुणिंद सालिभद्र ए सूरिहिं नींमीउ ए
देवचन्द्रउपरोधि पंडव ए रासु रसाउलु ए ॥

॥ इति पंचपंडवचरित्ररासः । समाप्तः ॥ छ ॥ १ ॥

II

रचयिता : : शालिसूरि]   [: : वि. सं. १४७८ पूर्वे

॥ विराटपर्व ॥

कासमीरमुखमंडण माडी
तुं समी जगि न कोइ भिराडी ।
गीतनादि जिम कोइल कूजइ
तुं पसांइं सवि कुतिग पूजइ ॥ १ ॥

भारती भगवती एक मागूं
चित्त पांडव तणे गुणि लागउं ।
आपि मूं वचन तूं रसवांणी
हूं करउं जिसिं प्राकृतवांणी ॥ २ ॥

पंच पंडवि वनंतरि विमासिउं
'तेरिमूं वरस केमि गमेसिउं' ।
बुद्धि नारद महारिसि आपी
'मध्यदेस रहियो तुम्हि व्यापी' ॥ ३ ॥

खेजडीसिहिरि शस्त्र नियुंज्या
देवरूप बलि मंत्र प्रयुंज्या ।
द्रूपदी रहइं ते मति आली
ग्या विराट नृप मंदिरि चाली ॥ ४ ॥

'पाणि पुस्तक सुवर्ण्ण जनोई
रूपवंत एह बंभण कोई' ।
जां विराट नृप चित्ति विमासइ
विप्ररूप नृप तां इम भासइ ॥ ५ ॥

"हूं युधिष्ठर सभासद विप्र
तूं युधिष्ठर नरेश्वर मित्र ।
पांच पांडव वनांतरि नाठा
ताहरइं सरणि तु अम्हे पयठा ॥ ६ ॥

[7] The MS. has रसवांणी.

दूत लक्षण कला सवि जाणूं
मूं हरइं हुसि राज पराणउं ।
ए युधिष्ठिर नरेंद्र सूयार
नामि वल्लभ भुजाबलि सार ॥ ७ ॥

नु नचावणहार
ए बृहन्नट कलासिणगार ।
अश्वबंध एह वीर नकीजइ
अश्वविद्य सघली हरइ हईइ ॥ ८ ॥

पांचमउ पुरुष गोरखवाल
पांडपुत्र घरि एह गोवाल ।
पंच ए पुरुष लोकप्रसिद्धा
पांडुपुत्र जिम ऋद्धिसमृद्धा " ॥ ९ ॥

तेह तेह पदि ते नृप मेल्हइ
आवती लछि पाय कुण ठेलइ ।
एतलइं गइअ रूपि सुलिंद्री
ते सुद्दष्ण तडि पार्थपुरंद्री ॥ १० ॥

" कउण तूं कवण तूं घरि नारी
स्वर्गिग लोकि कइ तूं अवतारी ।
नारि कोइ नथी तुझ सिरखी
मृत्यलोकि कइ तूं अनिमेषी ॥ ११ ॥

नागलोकि वसणाहर काली
मानवी घटिसि तूं निछमाली ।
तिर्यलोकि कोइ देव न दीसइ
ताहरउ जनम जेणि कहीसइ " ॥ १२ ॥

---

[32] The MS. has अश्व विद्य सघली हर हईइ—copyist's error for the corrected version.

[39] गइ in गइअ is not in the MS. conjecturally added to make up the deficiency of metre and meaning.

[41] The MS. has no तूं after second कवण.

बोलती रहीय ताम सुदृष्णा
सांभली वचन बोलइ कृष्णा ।
“ देवि पांडव नरेंद्र पुरेंद्री
द्रूपदी तणइ हउं जि सुलिंद्री ॥ १३ ॥

देवि जां परभवइ कुरुनाथि
द्रूपदी गई सा प्रियसाथिं ।
जेह नइं बहिन पांडव नइं हउं
तेह कौरव कन्हइं किम जाउं ॥ १४ ॥

द्रूपदी रहइं ओलग कीजइ
तूं कन्हइं हिव दीह गमीजइ ।
जां न राज सह पांडव होइ
मूं हरइ अवर ठांम न कोई ” ॥ १५ ॥

पांच पांडव रह्या इम नासी
द्रूपदी रही थाईय दासी ।
देव दाणव न राय न रांणउ
दैव आगलि न कोइ सपराणउ ॥ १६ ॥

राम लक्ष्मण मही दुखि पाड्या
पांच पांडव विदेसि भमाड्या ।
डूंब नइं घरि जल वहिउं हरचंदिइं
भालडी मरण लाध मुकुंदिइं ॥ १७ ॥

द्रोणपुत्र मुनि अर्जन लीधउं
चर्म नूं कवच कर्णि सु दीधउं ।
चींतविउं सहू आलि जाइ
दैव सिउं कुणि किंपि न थाइ ॥ १८ ॥

पुत्र गांगलि महारिषि केरा
देवि बांधव अछइं बहुतेरा ।

[52] The MS. पुलिंद्री for सुलिंद्री.

नामि कीचक सवे ति कहीजइं
तेह नइं भइ नराहिव बीहइं ॥ १९ ॥

एकदा बहिन पाय नमेवा
देवअंगु पहुतु तिणि सेवा ।
द्रूपदी बह्रिन नइं तडि बइठी
रूपवंति तिणि कीचकि दीठी ॥ २० ॥

"अहह रूप असंभम भूवलइ
कवण कांमिनि एह समी तुलइ ।
हिव हठिउ मझ मन्मथ मारिवा
एह जि ऊडण अंग ऊगारिवा ॥ २१ ॥

वदन चंद महारस लेइ घडिउं
अमीय एह तणी रसना जडिउं ।
पवन चंदनगंध हरावतउ
वदनि वासि वसइ दिसि वासतु ॥ २२ ॥

नयणलां मृग नी उपमा किसी
हईइ हारिउं वेडि जई वसी ।
चरणचारिहिं हंस हरावती
वचनि जीणइं जीती भारती ॥ २३ ॥

कहिन बहिन बाई कुण नई एह जाई
करिन मझ पसाई ताहरउ हउं जि भाई" ।
कहइ हिव सुदृष्णा वश्य देवंग तृष्णा
"मझ तणी ए सिलिंद्री श्रीसमाणी पुरिंद्री ॥२४॥

"निरुपम कुलबाली रूप नी चित्रसाली
अविकुल गुणवल्ली कामभूपालभल्ली ।
कइ हुइ सुरराणी मानवी मइं न जाणी
अह व हुइ जि नारी तो इ तु हुइ गंधारी ॥२५॥

---

[81] The MS. has भुवलइ.
[96] मझ is not in the MS.
[100] व of अहव is not in the MS.

ए गंधकारी मिसि रूप दासी
रही अछइ उत्तम नारि नासी ।
किमइ न जाणिउं फल नैव खाजइ
अणजाणतु अंध उबाडि दाझइ ॥ २६ ॥

ज्वाला ज्वलंती कहि कुण पइसइ
तृशूल नी धारहिं कुण बइसइ ।
महासती सिउं कुणि हास्य कीजइ
तु जीविवा कीचक नीर दीजइ" ॥ २७ ॥

"मेल्हि वात परही सवि बाई
स्त्री तणउं सवि हउं जाणूं माई ।
नारि नीरस न शाणि न राचइं
पुण्यहीन पति पञ्चानि वंचइ" ॥ २८ ॥

भमरडउ मरिवा अणबीहतउ
पसरि पइसइ केतकिंई हतउ ।
कठिन कंटक कोडि कुटीरडइ
पडिउ वेधि पछइ पुणि आरडइ ॥ २९ ॥

गयउ गोहि सु कीचक नीच थिउ
मनि सु मार्ग्गण मन्मथ नेमि थिउ ।
अरति अंगि अनंग तणी घणी
हृदय सा खुटकइ मृगलोयणी ॥ ३० ॥

टलवलइ जिम निर्जलि माछिली
वलवलइ अति अंगि वली वली ।
झखइ लांखइ लावर आकुलउ
विरहि विहल वांतर वाउलउ ॥ ३१ ॥

सघण सूकडि सइरि सु सींचीइ
पवणपूरिहिं वींजण वींजीइ ।

[104] The MS. has उपाडी for उबाडी.

कमल ने दलि साथर पाथरिउ
मरइ कीचक मन्मथ आफरिउ ॥ ३२ ॥

बहिनि बंधव एरसउ सांभली
हुई हुईय टलइ अति आकुली ।
करी य कूड सिलेंद्री आठवी
मिसु करी मदिरा लेई पाठवी ॥ ३३ ॥

"बाइ मोकलि न मूं मदि मातउ
कूड कीचक परस्त्री रातु ।
झूंबिसि किमइ मूरख मूं रहइं
उरतउ हुसि स्वामिनि तूं रहइं ॥ ३४ ॥

दोस तूं मम देयसि बाई
ताहरउ भस्म होसि भाई ।
माहरा अछइं पांच भत्तार
माहरी करइं ते नितु सार" ॥ ३५ ॥

वयराट रांणी मनि देवि आणी
गई तेह नइं लेविणु मद्यपाणि ।
दीठी समी कीचक केलि मांडी
थई उपराठी तिह द्रेठि छांडी ॥ ३६ ॥

"माहरा हृदय मांहि अवाठी
कांइं कामिनि हुई उपराठी ।
माहरा हृदय नी धणीआणी
हउं करउं हवइ कीचकरांणी" ॥ ३७ ॥

"म मरि कीचक कूड निकालिजा
मरी य मू करि मूढ म जालिजा ।
अकल अंबुधि माहि म झांप दइ
मुहि हलाहल कउल म मूंढ लइ ॥ ३८ ॥

---

[133] The MS. reads घाइ for बाइ.
[150] The MS. has यालिजा for जालिजा.
[151] The MS. has सूंढ लइ–obviously an error for मूंढ लइ.

वदन चुंबि म वानर बाघिणी
करु म घालिसि नीलज नागिणी ।
वदनि सिउं विसवेलि न घुंटीइ
गुरुड पांख नखे नवि खुंटियइ ॥ ३९ ॥

भमरि मालति जेम विरोलियइ
तिम न केतकि केलि धंधोलियइ ।
तृणह काजि न डुंगर डोलियइ
जडह कालु करी कुल बोलियइ" ॥ ४० ॥

झूंटि धरी धूंबड घाइ ताडइ
आक्रंदती द्रूपदि बूंब पाडइ ।
धाए धरानायक "राखि राखि
ए पापीया नइं फल दाखि दाखि" ॥ ४१ ॥

देवि सूर्यवर लाधउ आगइ
देवि सयरु तिणि दैवति जागइ ।
प्राणि पापी तणउ कर मोडी
देवि तीणि करि कीचकि लोडी ॥ ४२ ॥

कूटियइ ए अणाह पुरिंध्री
उबली सिथिलसइर सलिंध्री ।
विप्र भूपति सभा परि दिठी
देवि कीचक तणा कुल रूठी ॥ ४३ ॥

श्रीवयराटनृप साहमूं जोई
विप्ररूपि नृप बोलइ सोई ।
"ताहरइ नयरि नासि न कोई
ए अणाह इम नारि विगोई" ॥ ४४ ॥

---

[156] The MS. has for instance पांष; thus ष for ख is the general feature of the MS.

[157] The MS. has येम for जेम.

[159] The MS, has तृणा काजि for तृणह काजि.

देवि आंखि अति रोसिहिं राती
श्रीवयराटनृप पासि पहूंती ।
राय ना वदन साहमूं जोवइ
कंक विप्र तडि बइठी रोवइ ॥ ४५ ॥

"श्रीवयराट सुणि कीचक चीनउं
माहरउं मन पराभवि भीनउं ।
काल नइ मुहि एणइ कर घालिउ
संचकार यम नइ घरि घालिउ ॥ ४६ ॥

माहरउं सिउं नथी किहां कोई
मारिसिइं सवे कीचक जोई ।
ईणइ हउं इम अकाजि विगोई
हउं हुई इह तणां कुलबोई ॥ ४७ ॥

पांच वल्लभ छते महासती
तूं सुणोजि मइ सील पालती ।
पांच मांहि अछइ पति बीजउ
तीणि एउ यममंदिरि लीजउ" ॥ ४८ ॥

एतलइं वचनि बंभण रूठउ
रोसि थिउ भणइ "सुंदरि ऊठउ ।
आपणा प्रिय रहइ कहि जाई
राय आगलि म रोयसि कांई" ॥ ४९ ॥

एतलइं अति पराभव पूरी
एक दासपण चित्त अणूरी ।
रोयती य नृप वधूअ निवारी
"वछि रोयसि म मइं तूं वारी" ॥ ५० ॥

कालमुही फिरइं मंदिर माहे
राति वल्लभ तणइ तडि जाए ।
"जीवतइ तइं पराभवि पूरी
देव दासि जिम दुर्जनि मारी ॥ ५१ ॥

झूंटि झूंबिय महीतलि रोली
काढिवा वसन कीध हीयाली ।
अंतरालि थई राक्षिसि राखी
तीणइ हूई हिव होअत चाखी ॥ ५२ ॥

एह कारणि न मइं पणि मारिउ
मारतउ अनइं राखिसि वारिउ ।
तूं कन्हइं रही राव करेवा
आज दीह मुझ नाह मरेवा" ॥ ५३ ॥

रोअती रमणि भीमि निवारी
"मूं दिखाडि पुणि जीणइं तूं मारी ।
काढि लोचन करी अणीयालां
आणिजे पिशुन अर्जनि शाला" ॥ ५४ ॥

द्रूपदी गईय ठामि विहाणइ
नेत्रभंगि मिसि कीचक आणइ ।
"आजि आविज निशा छइ काली
जीह हो नड नचावइं बाली" ॥ ५५ ॥

हुईय कामिनि रूपि निरूपमी
रहिउ भीम तमी मुख वीसमी ।
बहुल भक्ष मनुक्ष करे करी
गयउ सो तांडि कीचक सुंदरी ॥ ५६ ॥

भक्ष्य भोज्य सावि भीमि निहालि
खाय खाखसि करी मुखि वाली ।
चांहि माहि मुहा मलिउ प्रीमि
खीच कीचक कर भद्र भीमिं ॥ ५७ ॥

आपणउं लिखिउं भीमिं नाम
जाणिय जिसिं कीधू कांम ।
सूर्य नय उदय कीचक आवइं
राय रेसि सवि वात कहांइं ॥ ५८ ॥

[205] The MS. has रली in the place of रोली.

"देवी तणी दासि तणा भतार
करि विचार अम्ह ए विचार ।
देवांग ना काजिहिं दाघि चालउ
ए दासि बांधी चिह मांहिं घालउ" ॥ ५९ ॥

सैरंध्रि बांधी इम खल बोलइ
"गंधर्वदेवा तुम्ह को न तोलइ ।
चूकी अछइ तउ तुम्हि मइ म राखि
नहीं य तु एह नइं फल वेगि दाखि" ॥ ६० ॥

मणूं कोडि मिली दिसि कस्मली
ललीय धूलि दिनि अंबर नइं मिली ।
करइ दाहु विदाहु हियइ धरइ
"कहु कीचक हुइ मरत मरइ" ॥ ६१ ॥

सुयारडउ हूउ दाघ देवा
गिउ वेगि वेडिइं पुण काष्ट लेवा ।
दृष्टिइं न दीसइं दिसि धलि रोली
तु आंबिली भीमिइं भडिअ मूली ॥ ६२ ॥

देवि द्रूपदिय राडि सांभली
हाथि लेइ हथीयार आंबिली ।
भीमु भीरु इम कीचक कूटइ
तेह आगलि न कोई छटइ ॥ ६३ ॥

भीमि कीचक तणा सवि मान मोडी
देवी तणां बंधन सर्व छोडी ।
तु दाघ देई भीम वली पहूतु
नरेंद्र सयारपणइ निरूत्तु ॥ ६४ ॥

घात वाजत गई कुरुगेहिं
दाघ दुर्जन पडिउ अति देहिं ।

[251] The MS. has यम for इम.

"ए इसिउं बल न पांडव टाली
कूड काजि अह्म एह हीयाली ॥ ६५ ॥
न जाणियइं पांडव कींह नाठा
तेरमउं वरिस गिउं तु घाटा" ।
इसिउं विमासी मनिशउ पयठउ
नरेंद्र दुर्योधन मंत्रि बयठउ ॥ ६६ ॥
"पयठा हवइं पांडव आज आभइ
किमइ करी संप्रति सुद्धि लाभइ ।
तउ तेह नी ओधि ज एह भाजइ
सुखिइं थिका कौरव राज छाजइ" ॥ ६७ ॥
गांगेउ पूछिउ कुरुराय तेडी
"संदेह ए माणस मेल्हि फेडी ।
किहां घटइं पार्थ रहिया ति नासी"
गंगेउ बोलइ समसिउं विमासी ॥ ६८ ॥
"एक वार वरिसी जल जाइ
सात वार तृण जीणि लुणाइ ।
जीणि भूरुह सदा फल होवइं
जेणि देसि जिण माणस मोहइ ॥ ६९ ॥
जीह दारुण दरिद्र न फेडइ
रोग शोक जीह लोक न भीडइ ।
जीणि देसि नृप हुइ सपराणउ
तीणि देसि तुह्मि पांडव जाणउ" ॥ ७० ॥
बुद्धि तेह मन मांहि आठवी
देसि देसिं चर राय पाठवी ।
मत्स्यरायपुरि पांडव जांणी
सैन्य क्षोहिणि घणि तिणि आंणी ॥ ७१ ॥
क्षात्रधर्म मन हूंतउ छांडिउ
कौरवाधिपति गोग्रह मांडिउ ।

[266] The MS. has सुधि for सुद्धि.

सैन्य राय विछु भागि वि लायउ
तउ शुशर्म नृप दक्षिण धायउ ॥ ७२ ॥

राइं गाइ चरती सवि वाली
भिल्ल ने दलि धुरा बलि भाली ।
ऊस ना वदनि सासु न मांइं
ग्वाल बाल पुर साम्हां धाइ ॥ ७३ ॥

बूंब बूंबह मिली धर कांपी
कूंण सीम पुर नी मुझ झांपी ।
रोसि राउ घण नी परि गाजइ
"आज रे मइं विराट कुण ताजइ ॥ ७४ ॥

जीवितव्य कुण आज पराघउ
कुण मूर्ख जे आवइं आघउ ।
खंधवालि कुणि केसरि साहिउ
कुण दैव मिलवा ऊमाहिउ ॥ ७५ ॥

इंद्रअश्व कुण होइ असाहरी
सीह रहइं कवण होइ पाहरी ।
शेषनागफण कुंण कपावइ
सीम मूं कवण अश्व टंपावइ" ॥ ७६ ॥

धमधमिउ धुरि नाद नीसाण नउ
गहगहिउ सुरवर्ग मसाण नउ ।
कलकली वहली रिणकाहली
टलवली प्रज हूई आकुली ॥ ७७ ॥

दडदडी ध्रमकी ध्रमक्या अरी
हुडहुडाट हुउ हुडकी करी ।
कलकलइ जिम वारिनिधि प्रलइ
किसिउं भूधर कोपिं टलटलइ ॥ ७८ ॥

विसम ढाक स ढूकस ढमढमी
भरहरी भर भेरि बिहामणी ।

[306] The MS. has गहिगहिउ.

उच्चरी तुररी कुररी जसी
सुभट ना सवि रोम ज उह्सी ॥ ७९ ॥

सुहड नी महिली रिण सांभली
प्रिय कहइ सवि ते मन नी रली ।
"प्रिय सुखिइं सुर मंदिरडउं लही
म करिजे कइ मूं विण वालही" ॥ ८० ॥

वीरकंकण भले भडि बांध्यां
राय हाथि तइं बीडां लाध्यां ।
जोड जींण भड भीषण भाला
वीर ना सयर केसरयालां ॥ ८१ ॥

चपल तुंग तुरंगम पाखरिया
गुडगुड्या असवार ते सांचरिया ।
नृप विराट निजांगज पांडवे
सहि गयउ समरांगणि मांडवे ॥ ८२ ॥

"जनम गिउ मुझ जीभ विलोवतां
एह महाहव आविउ जोवतां ।
[....षवाषाजि] रणांगणि फेडसिउं
सुहड संगरि माझिमे तेडिसिउं" ॥ ८३ ॥

सुहड नी महिली हरखी हईइ
भणइ "कंत रखे मनि दूमियइ ।
मुझ मूंअइह अछइ सिउं रही
दहिसु देह तिहां तुझ सिउं सही" ॥ ८४ ॥

एतलइ शुशर्मा दलि ढोल वाजइं
जाणे असाढू किरि मेह गाजइ ।

---

[315] The MS. has यसी for जसी.

[321] The MS. has बाध्यां for बांध्यां.

[322] The MS. appears to read नइं for तइं.

[331] In the MS. the line is hopelessly corrupt. The words within square brackets do not admit any sense. The MS. has रणांगणि in the place of रणांगणि.

हीया धूसूकइं सर शोष सूकइं
भय बीहता कायर जीव मूंकइ ॥ ८५ ॥
तवल ने धबके धर धूजवइं
अरि तणां मन नु मद खूटवइं ।
किलकिलाट करी हबकी करइं
धड पडइ भड रांक रडी मरइ ॥ ८६ ॥
बाण धोरणि बिहुं पथि छूटइं
नाद सींगिणि तणे गुणि सूंकइं ।
वीर वीरहिं सिउं भडी भाजइ
गूढ गयमर तणी गुडि गाजइ ॥ ८७ ॥
अहह धाणुक धाणुक सिउं जडइ
खडग धार कि कोडि खडखडइ ।
समरि तूर दसइ दिसि भींभली
धसमस्या सुभट ते रिण सांभली ॥ ८८ ॥
तुरक पायक सायक सुं सरियां
सुहड चर्म ति फोडइं सुंसरां ।
गज गजिइं रथ स्यूं रथ ना धणी
तुरग सिउं तुरगे रथ मांडणी ॥ ८९ ॥
धड पडइं धड ऊपरि नाचतां
रडवडइ शिर संगरि झूझतां ।
रथ भरी हथीयार समा भिड्या
नृप शुशर्म विराट बेऊ जड्या ॥ ९० ॥
विराट बांधी रथ लेई घालिउ
तु गाइ लेई राय शुशर्म चालिउ ।
तु पांडवे चित्ति चिहुं विमासिउं
"वयराट मेल्ही किम गेहि जासिउं" ॥ ९१ ॥
रोसि पांडव चड्या रथ खेड्या
तउ शुशर्म दल ना भड भेड्या ।

[360] The MS. has जड्यां for जड्या.

भीम भीषण गदा लेइ धायउ
तउ शुशर्म नृप चित्ति विछाहिउ ॥ ९२ ॥

रथघटा जिम पर्पट चूरियइं
सुहड नां रणि रोम अंकुरियइं ।
अरि तणी महिली मनि झूरियइं
रणरली भड भीमिहिं पूरियइ ॥ ९३ ॥

वीर कोडि चिहुं पांडवि मारी
म्लेच्छराय रथ भीमि विडारी ।
तु विराटनृप भीमिं ऊदालिउ
दाउ देविणु विलेच्छु सु वालिउ ॥ ९४ ॥

करि करी करवउ प्रिय जोवती
भमइ भीरु रणांगणि रोयती ।
"मरण नइं भड गिउ मझ भोलवी
किस्यूं किश्यां उरतु हिव ओलवी ॥ ९५ ॥

कहिन वीर इक पूछूं वातडी
म करि आंखडली अति रातडी ।
भड भिडी जयलच्छि जिहां वरी
दिसि दिखाडि न लिइं जिम कइच्छरी" ॥९६॥

"निसुणि नारि विचारि ण पयसियइ
प्रीय तणी तडि कउतिगि बयसियइ ।
शिरि पडिइं भड नइं धड धाउतइं
सुहड कोडि हणी तुझ राउतिइं" ॥ ९७ ॥

स्वर्ग नी ती रमणी हठ मांडइ
"माहरा प्रीय न ऊपर छांडइ ।

[367–368] These two lines are added in the margin of the MS.
[380] The MS. has उर for उरतु; the metrical test shows the deficiency of the MS. reading.
[389] The MS. has नी in the place of ती.

इंद्र नइं भवनि मूं प्रीय गयउ
वादु कांइं करु तुह्मि बाईउ" ॥ ९८ ॥

"पडखतउ हुसि मूं नइं स्वामी
मेल्हिसि कवण स्त्री नइं नामी ।
कंत कांठि विलगी तनु बालउं
आपणा कुल करूं अजूयालउं" ॥ ९९ ॥

एक नारि रण नइं तडि ऊभी
बंधु वल्लभ तणउ छइ मोभी ।
तीणि घाय पडतउ नवि जाणिउ
न्याय वीरु कुलवीरि वखाणिउ ॥ १०० ॥

"प्रीय पासि पहुचउ मद मेल्ही
जाइसिइ सरगि मइं पागि ठेली ।
प्रीय आगलि किमइ जइ जाउं
माहरा प्रीय तउ हउं सुहाउं" ॥ १०१ ॥

॥ इति दक्षिणगोग्रहः समाप्तः ॥

वयराट उत्तर पखइं कुरुराउ धायउ
अक्षोहणी दल तणी रज सूर छायउ ।
नीसाण ने सहसि अंबर घोर गाजइ
ए पांच पांडव तणउ किरि मेघु भांजइ ॥ १ ॥

पींडारडे तउ दल पूंठि दीधी
बुंबारवइं भुइं भयभीरु कीधी ।
वयराट ना नंदन तीरि जाई
तउ बुंब लावइ वड वेगि धाई ॥ २ ॥

"ताहरइ नयरि गो हरि वाली
देखि भूमि कटकिइ रह वाली ।
धाउ उत्तर नराधिप आगइ
ताहरूं भलूं रूप सु लागइ" ॥ ३ ॥

कलपांत ना नीरद नाद तोलइ
वाजित्र नादिइं गिरिराज डोलइ ।
घोडा तणे पाय जि धूलि ऊडी
दीसइ नहीं भुइं किरि नीरि बूडी ॥ ४ ॥

"सारसी गय तणी सुणि देवा
ताहरइ नगरि गो हरि लेवा ।
राउ कउरव फिरिउ दल मेली
ताहरूं नगर जासि भेली ॥ ५ ॥

आकुली सुरहि नाद सांभली
जीह नइं मनि हूई भडांबली ।
तीणि गामि वसंतइं लोक ना
नीर पूर्वज लहइं निरेहणा" ॥ ६ ॥

ग्वाल बाल हथियारि मराणा
पाखती फिरिया कौरव राणा

[417] The MS. has रोरद in the place of नीरद.

"आज जीवी कहु सिउं कीजइ
ताहरइ नयरि गो हरि लीजइ" ॥ ७ ॥

गायत्री य अनु नायक रूंधइ
जे मरइ सुहड मानसि सूधइ ।
स्वर्गिग तीह नर दुंदुभि वाजइ
स्वर्ग्ग नारि घरि ते पति छाजइ ॥ ८ ॥

रूउ रूधउ रणांगणि मूंकइ
तेह नामु निसुणी जण थूकइ ।
गायत्री य छलि जे नरु नासइ
वीर मांहिं सु पडइ पुणि हासइ ॥ ९ ॥

रोमांचकंचुकिइ उत्तर मूंछ मोडी
बोलइ "कलिज यम रे करि वात थोडी ।
ए कउण नु कटक रे कुंण भूमिपाल
हूं एह ना कटक रेसि अकालि काल" ॥ १० ॥

सन्नाह लीधु कडि जोड बांधी
तुरंग जोत्र्या रथसार कीधी ।
कोई अछइ जे रथ आज खेडइ
सरैंध्रि तउ संशय तेह फेडइ ॥ ११ ॥

"बृहन्नडा द्रूपदि नृत्यकारी
ए उत्तरा नइ गुरु रूपि नारी ।
कीजइ किमइ सारथि भारमाली
तउ वेगि आवइ सवि गाय वाली ॥ १२ ॥

झूझार आगइ अतिहिं वदीतु
अनइ अम्हारु अति ओलखीतु ।
कृष्णि यदा खांडव वह्नि दीधउ
तहींइ ए सारथि नाम कीधउ " ॥ १३ ॥

---

[439] The MS. has षे for जे.
[441] कंचुकि in the MS. in the place of कंचुकिइ.
[455] The MS. has पांडव for षांडव = खांडव.
[456] The MS. has तहीं for तहींइ.

"वोगि वालि रथ हो बृहन्नडा
कउण सैन्य फिरइ कौरव बापुडा।
ताम हस्ति मदिमातउ गाजइ
जाम केसरि निनाद न वाजइ ॥ १४ ॥

तां फुणिंदु फणमंडप मांडइ
जां पडइ गुरुड नइं नहुं फांडइ।
तां फिरिउ दल सहिउ कुरुवीर
जां न हूं चडउं संगरि धीर" ॥ १५ ॥

उत्तरा कूंयर बंधव बोलइ
"वीर कोइ तुझ आज न तोलइ।
आणिजे सुहड मौलि मोलीयां
पउतीयां जिम हुइ पटउलीयां" ॥ १६ ॥

जणणि तिलक कीधउं वीर नूं नाम लीधउं
कूंयरि वचन दीधउं "माइ, मूं काज सीधउं।
जइ कुरुदलि झूझउं शस्त्र नइं स्नानि सूझउं
तउ मनि अति रीझउं पाप रेखा न बीझउं" ॥ १७ ॥

माइ पाय पणमी सुत चालिउ
नारिरूप निरखी मनि सालिउ।
"एउ सारथिपणउं किम बूझइ
वीर ना कटकि सिउं किम झूझइ" ॥ १८ ॥

[अर्जनचिंता]

" द्रुपदीवसन ना सइ काळ्यां
माहरा मद तणां वन वाळ्यां।
पाधरे नृप तणे घरि कीधउं
कीम मूं पुरुष नाम ज दीधउं ॥ १९ ॥

वैरिमंदिरि स लाछि सांसही
आत्मपौरुषवनी स मइं दही।

[457] The MS. has बृहन्नडा for बृहन्नडा.
[476] The MS. has नाटक सिउं instead ना कटकि सिउं.

झूंटि झूंबि मुझ नारि विगोई
आथमिउं मिहर सूं मुह जोई" ॥ २० ॥

[बृहन्नडावाक्यं ।]

" ग्वाल बाल सवि दीसइं धाया
वीरनादि गिरिगह्वर छाया ।
गाय आंसूं धरारज भीनी
सैन्य कौरव तणे दिसि चीनी ॥ २१ ॥

देखि देखि नृपनंदन दीसइ
एति सैन्य जिणि कीर्ति वरिसीइ ।
चंद्र नामु तुझ आज लिहावउं
ताहरु यश समुद्रि वहावउं " ॥ २२ ॥

[दुर्योधनवाक्यं ।]

" हउं गाइ वाली कुरुराय जाउं
वहइ जिको भूतलि वीरनामउं ।
रहु सु मूं आगलि लेइ बाण
दाखवउं जिसिइं युद्ध तणूं प्रमाण " ॥ २३ ॥

[बृहन्नडावाक्यं ।]

"सुणि सुयोधनि उत्तरि जं कहिउं
वचन तइं निसुणी कांई सांसहिउं ।
अलज जां अम्ह आहव ए मिलिउं
देखि सुयोधन नु दल मइं दलिउं " ॥ २४ ॥

[उत्तरवाक्यं ।]

"तां गर्व करिवउं कुरुनाथ
तां उमेलि बलीया नृप साथ ।
जां विराटसुत चाप न धुणइ
वैरवग्ग मुझ तां य ज पुणइ" ॥ २५ ॥

विउड भिउड ताडिउ तु चपेटा ऊपाडिउ
कूंयरि मनि विराडिउ बोल बोलइ सु ताडिउ ।

" कुरुदल अति मोडउं बांण नी कोडि छोडउं
रणि नरवइ रोडउं एह नूं मांन मोडउं ॥ २६ ॥

धूलि नइं तिमरि अंबर रोलिउ
सूर्यबिंब मसि माहि कि बोलिउ ।
अश्ववार फिरतां नहु सूझइं
ए रणांगणि किसी परि झूझइं " ॥ २७ ॥

" हउं ओलखावउं अनइं वीरु वीर
तइं होइवउं उत्तर नाम धीर ।
छइ जीह दुर्योधन तीह खेडउं
हेलां सही कौरवमान मोडउं ॥ २८ ॥

शशांक नी दीधति दिव्य वस्त्र
सदा सदाचारि करी पवित्र ।
सुवर्णवेदी अहिनाणि जाणि
शरद्वतीसूनु कृपाणपाणि ॥ २९ ॥

[कृप ।]

देव धूर्जट धरा अवतारी
राम देव बहु मानि जि भारी ।
सो कला धनुष नी अति जाणइ
एस द्रोणसुत इंद्र वखाणइ ॥ ३० ॥

[अश्वत्थामा ।]

तेजइ पटलि सूर्य निवारइ
श्वेतछत्र कि इंद्र ज डारइ ।
देव उत्तर धरातलि राणउ
ए सुयोधन नराधिप जाणउ ॥ ३१ ॥

[सुयोधन ।]

---

[520] The bracketed word कृप at the end of the line is the emendation of MS. reading अर्जन.

[523] The MS. has सा for सो.

[528] The MS. does not mention सुयोधन at the end just as the MS. does not mention कर्ण at the end of line 532 and द्रोण at the end of line 536.

दानि धर्मि एक वीर विचारे
सइं नरेंद्र न वलइ अणमारे ।
हेम नी गजवडिइं पताका
कण्र्ण जाणिन किसिउं सिराका ॥ ३२ ॥

[कर्ण ।]

द्रोण शोण तुरगे रथ दीसइ
जेउ युद्धि कुंण हीण कलीसइ ।
युद्धसत्रि जिम राउ जि मंत्रइ
एक दीहि भड कोडि निमंत्रइ ॥ ३३ ॥

[द्रोण ।]

रथगजाष्ट सहस्र जउ निर्जणइ
दस सहस्र महाभट जो हणइ ।
फुरसराम महाहवि निर्जणिउ
इसिउं भीष्म पितामह मइं थुणिउ ॥ ३४ ॥

तुझ रणांगणि कारणि कउण हुउं
नृपति तेडी आगलि हूं रहिउं ।
कहि कि द्रोण कि भीष्म कि कर्ण कइ
समरि हो हिव तेडउं कइ सवइ ॥ ३५ ॥

जीवितव्य तरु आज ए फलिउ
द्वार मुक्तिपुरि आज मोकलिउ ।
कीर्तिनारि नवयौवन जाणउ
आज जु समर नूं सुख माणउ ॥ ३६ ॥

पडखि पडखि कीवे वर्ष नी कोडि जीवे
वलि वलि वलि पाछउ आज ए वात आछउ ।
अति बल दल भेली कीजिसि युद्धकेली
मइं नवि हुइ कांई एकलां मांम जांई" ॥ ३७ ॥

[538] The MS. has सहश्र in the place of सहस्र.

वीर होइ धरणी बलबंड
तेह सैन्य धरणी भुजदंड ।
राजचिह्न जणमेलु जोईइ
एकले समरि पाप धोईयइ ॥ ३८ ॥

मूझइ रडइ भुहि पडइ मनि कंप थाइ
देखी जतूं कटक उत्तर सून्य थाइ ।
" पाछउं हवं वलि बृहन्नड मइं म मारि
खूटा पखइ कहिन भूलउ कां विचार" ॥ ३९ ॥

[बृहन्नडावाक्यं ।]

" अरे वघारिउं मन ढोलि भाई
ए जीविवा नउं फल लेय न कांई ।
झूझी किमइ तइं जि भलूं भणाविउं
तु स्वर्ग्ग नारी सुख आज आविउ ॥ ४० ॥

संसार नइ सौख्य किसिउं करीजइ
जउ गाय नइं काजि किमइ मरीजइ ।
तउ पाप हत्यादिक संहरीजइ
ए स्वर्ग्गनारि सुखिहिं वरीजइ " ॥ ४१ ॥

[उत्तरो वक्ति ।]

" झूझी मूयां स्वर्ग्ग पुराण वात
ए झूझिवा नी पुणि दैवघात ।
मूंए न लाभइ किरि खीर खांड
किसिउं मूआं हुइ बलबंड मांड " ॥ ४२ ॥

[बृहन्नडा उवाच ।]

" रांक सां कर रिव परी केरी
झूझवातइं मेल्ही फेरी ।

[554] The MS. has तेहा in the place of तेह.
[558] The MS. has यतूं for जतूं.
[561] The MS. reads something like ळाई in the place of भाई.

तीणि वात मनि हउं लाजउं
सैन्य कौरव तणे नवि भाजउं ॥ ४३ ॥

म बीह रे मूरख मूंछ मोडी
तूं बोलतु वात सवे ति कूडी ।
मइं ओलखी तउं हव अंगु साति
भाजउं जिसिइं कौरव सैन्य वाति " ॥ ४४ ॥

[उत्तरो वक्ति ।]

" कवण तउं कवण भूपति राउ
कवण नामु कवण भूपति जाउ ।
कवण काजि विनडिउ तइं सयर
कवण भूपति सिउं तुझ वयर " ॥ ४५ ॥

[अर्जुनो वक्ति ।]

" हउं युधिष्टर नरेश्वर श्रीजउ
नामि अर्जन गदाधरि बीजउ ।
ताहरइ घरि अछउं अम्हि पांचइ
को जिसिइं न अम्ह ऊपरि राचइ " ॥ ४६ ॥

गहिगहिउ अति उत्तर तं सुणी
" हुइसु सारथि हउं तुझ सइं धणी " ।
कहइ अर्जन " उत्तर उत्तरी
पवनवेगिहिं जा चढि खेजडी ॥ ४७ ॥

मागि अर्जन तणां हथियार
वेगि वेगि मन लायसि वार ।
गाय नी सहस्र साठि ते वाली
आविसिउं कुरुनरेंद्र निहाली " ॥ ४८ ॥

तउ उत्तरिइं अस्त्रु चढी नइं आणिउ
भाथा भला भीडी पार्थि ताणिउ ।

[589] MS. गहिरउ for गहिगहिउ.

टंकार कोदंड तणु सु वाजिउं
जाणे सु कल्पांतपयोदु गाजिउ ॥ ४९ ॥

इंद चंद पमुख देव बीहना
हाथिया जिम निनादि सीह ना ।
पुछदंड गउरी सवि वाली
भूर इ नगर ऊपरि चाली ॥ ५० ॥

[पार्थु उवाच ।]

" द्रोण भीष्म नृप हो जयवंता
सेष कौरव जिके बलवंता ।
तीह हुं सविहुं प्रतिमल्ल
एकलु त्रिजगतीरिपुसल्ल ॥ ५१ ॥

[गांगेय उवाच ।]

गांगेउ बोलइ कुरुराय तेडी
" संदेह ए माणस मेल्हि फेडी ।
समुद्र जेहउं वडवाग्निरूप
ए नारि थउ अर्जन जाणि भूप ॥ ५२ ॥

एकलउ गुरूड पन्नग खाइ
सीह एक गज ना सइं धाइ ।
पार्थ एक दल कोडि विडारइ
ईणइ सिउं को नवि मलइ अखाडइ ॥ ५३ ॥

तूं भणी धडहडिउं रथ आवइ
जाअ तूं मम्म रूडउं भावइ ।
देखतां अणडही इणि वाली
मारिसिइ कटक तूं इह चाली ॥ ५४ ॥

म देखि वाली इह देह काली
जाणेजि मइं जीविय लीह वाली ।

[606] MS. जके for जिके.
[622] MS. has जीवी for जीविय.

तु देव दुर्योधन गाइ वाली
लाधी भली आज इणइ विचाली ॥ ५५ ॥

जां देव दुर्योधन बांहु वाही
नहीत तइ लेसिइ पार्थ साही ।
किमइ विरूअउं करिसिइं न पार्थ
ए उधि पुगी हिव हुइ कृतार्थ " ॥ ५६ ॥

जांणीय दुर्योधनि बाहु वाह्या
रहइं किमइ ते तुरीया न साह्या ।
किरी रह्या राउत रोह मांडी
जाइ जिसिइ अर्जन द्रेठि छांडी ॥ ५७ ॥

" चिहुं पखि दल मांडी कांइं हो राउ छांडी "
हरखि हसीय नारी बोल बोलइ विचारी ।
" कूंयर तुरीय खेडउ राउ हूइं लेउ भेडउ
कुरुपति दल रोली तउ वलउं सैन्य भेली " ॥ ५८ ॥

तउ सैन्य छांडी रथ वांम खेडिउ
गोवृंद वाली मनसाल फेडिउ ।
तउ वाउवेगिं कुरुराउ रूधउ
अगस्ति अंभोनिधि जेम पीधउ ॥ ५९ ॥

" रे कौरवाधम निशाचर गाइ वाल
रे मूर्ख युद्ध विणु खीण गमार बाल ।
जं ताहरूं दल भुजाबलि मइं न जाणिउं
मइं देखि दीधउं तुझ ऊपरि पीयाणउं ॥ ६० ॥

मइं सुयोधन मिलिइं न जाईइ
कुतिगिइं विष किमइ न खाईइ ।
सयरि हुइ किमइ वीर पायकी
चांपीयइ न नृप सीम पारकी " ॥ ६१ ॥

---

[626] MS. has लेसि for लेसिइ.
[642] The MS. has मार for गमार.

चिहु पखे रथ रूधउ राउतें
नृपति नउ रथ मारगि वाहते।
धनुष धूणी अर्जनि ओडविउ
कटक कौरव तणउं रथ खेडविउं ॥ ६२ ॥

जाणे फिरिया सीह रहइं सीयाल
मातंग नइं जेम मसा झमाल।
चिहु पखे अर्जन बांण छूटइ
सन्नाह माहिं सर सीघ्र फूटइं ॥ ६३ ॥

विसमिउं कटक कौरव केरउं
दैव चक्र किम कांइं फेरिउं।
नारि सइरि सर संप्रति आवइं
कइ अगास पडतां एउ भावइ ॥ ६४ ॥

तुरंग मातंग रथालि पाला
ते पार्थ ने वारि हूया पंखाला।
बाणावली कौरव नी बि खंड
करइं क्षुरप्रे बलवंड चंड ॥ ६५ ॥

एक वीर तनु रोम ऊध्रसइं
एक रांक रिण मांहिं नीसरइं।
" हैय दैव कुणि दुर्मति दीधी
एउ ओलग अह्मे कांइं लीधी ॥ ६६ ॥

भइंसि दूझइ अह्म घरि काली
नारि अंखि अतिहिं अणीयाली।
आज रांड रमणी मुझ होसिइं
आज वंश कौरव मुझ खोसिइं " ॥ ६७ ॥

' देव देव ' करता इक नासइं
बाणि भेद्या पड्या इकि पासइं।
एकि अर्जनि कर्या तिनि कुंची
आधि ऊडी हूया ति निकुंची ॥ ६८ ॥

एक रांक महिली जिम रोयइं
एकि आडा पडी दिसि जोअइं ।
एक एकरथ अंतरि पइसइं
एक वीर गुरुडासणि बइसइं ॥ ६९ ॥

वाडि आडा थिका एकि कांपइ
एक वीर सिरसे जइ झांपइं ।
एकि ना सिर कि सुंसिर पाड्यां
एकि नां शिर शिरे जि ऊडाड्यां ॥ ७० ॥

एकि ना रथ हूया शतखंड
बेलि वाढी रहिया बलबंड ।
एकि ना रथ तणा हय आठा
तीह नां मिसु करी एकि नाठा ॥ ७१ ॥

एकि नां धड पड्यां इकिं जोइं
धाउलां धड नरेंद्र विगोइं ।
आपणां दल तणा भड पाडइं
वीर वीरहं तणी घट ताडइं ॥ ७२ ॥

ईम अर्जन रणांगण रूधउं
बांणपंजरि घणउं दल सूधउं ।
आकुलउ अति सुयोधन हूउ
कउण जीवइ किहां कुण मूउ ॥ ७३ ॥

तउ राउ दुर्योधन ए विमासइ
हासउं हसीतुं पडिउ विखासइ ।
" ए नारिरूपिं नर राउ कोई
कइ ईण रूपिइं इह पार्थ होई " ॥ ७४ ॥

[पार्थचिंता ।]

" झूझतां नृप सवे जउ वारउं
जइ किमइ नृप सुयोधन मारउं ।

[682] The MS. has जइं in the place of जई.
[700] The MS. drops इ of इह.

तउ युधिष्ठिर पराभव पेखी
काइं वात करसिइ अति हेखि ॥ ७५ ॥

तउ इह नां मौलि तणां पटउलां
हेलां वलउं कांइं करउं अवेलां ।
जाउ पराए सवि मूं पसाइं
मारउं न वेरइं नृप नइं उपाइं " ॥ ७६ ॥

इसिउं विमासी मनि पार्थ निद्रा
मेल्हि नरेंद्रे पु समृत्यमुद्रा ।
निद्रा ति घूमिइं हथियार छांडइ
कोई किही सिउं नवि झूझ मांडइ ॥ ७७ ॥

गजेंद्र कुंभस्थल सीस ढोलइं
कोइ हींडोला जिम सीस डोलइं ।
तुरंग मातंग तिं नींद्र घोरइं
न पक्षीया नीद्रलडी वगोरइं ॥ ७८ ॥

जिम नीद्रभरि हुई सुखि सूता
तेम कौरव तिं नीद्र विगूता ।
कर्ण मुख्य नृप मौलि पटउलां
वेगि उत्तरि लीयां तिणि हेलां ॥ ७९ ॥

रथ भरिउ हथियार पटउलीयां
वेगि लीयां राय तणां जि मओलीयां ।
राय अर्जुनि वली रथ वालिउ
भीष्म पाय प्रणमी घरि चालिउ ॥ ८० ॥

जागी सुयोधन भणइ नृप भीष्म भूप
" दीठउ सु अर्जुन ईहां किरि नारिरूप ।
लीधां न मस्तक कुटंब दयी तुम्हारां
ए मौलिआं अ ति रह्यां मनुआं अम्हारां " ॥ ८१ ॥

---

[728] This line in the MS. is hopelessly defective. The original line in MS. ए मौलि ए अति रह्यां मनु अम्हारां । is metrically defective and cannot be construed. The line in the text is an emended one.

गिउ कौरवाधिपति सैन्य समस्त हारी
गिउ पार्थ उत्तर सहिउ मनु हर्ष भारी।
आणिउ विराट चिहु पांडव हर्ष पूरि
732 कीधउ कवित्त इह कुतिगि शालिसूरि ॥ ८२ ॥

॥ इति श्रीविराटपर्व संपूर्णम् ॥

[732] The MS. has हइ after इह.

The colophon of the MS.: संवत १६०४ वर्षे वैशाष वदि १० गुरु श्रीपूर्णिमापक्षे श्रीगुणमेरुसूरिशिष्येन स्ववाचनार्थं लखितं। यादशं पुस्तके दृष्टं तादशं लखितं मया। यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ शिवमस्तु। शुभं भवत ॥ साणंदग्रामे ॥

III

: : रचयिता : : जयशेखरसूरि ।] [: : वि. सं. प्राय: १४६०

॥ नेमिनाथफागु ॥

जिणि जगि जीतउ शमरसि अमरशिरोमणि कांमु
विलसइ सिद्ध सयंबर संवरगुणि अभिरांमु ।
निरुपम निपुण निरंजन रंजन जनमनचारु
पामीय सुह गुरु आइसु गाइसु नेमिकुमारु ॥ १ ॥

दीपइं जिणि जिणमंदिर मंदरशिखरसमान
दीसइं दिसि दिसि हाटक हाट कहुं क विमांन ।
धनदिहिं सइं हथि थापिय वापी अ वर आरांमि
मणि कण धण संपूरिय पूरिय द्वारका नांमि ॥ २ ॥

आकुली कुलवट लोपिय गोपिय रमइ रंगि
कांस केसि चाणूर ए चूरए जे बहु भंगि ।
वसुधा वीर वदीतउ जीतउ जिणि जरासिंधु
तहिं हरि अखिल टालए पालए राज सुबंधु ॥ ३ ॥

तसु बंधव भवभंजन अंजनपुंज समांन
नमियइ नाथ स चेतनि केतनि संख प्रधांन ।
समुद्रविजय शिवानंदन चंदनवचनविलासु
नेमि जिणेसर नितु नितु उन्नत महिम निवासु ॥ ४ ॥

संख मुखिइं जिणि पूरिय भूरिय हरि मनि जंपु
टोल टलक्कइ रैवत दैवत मानि आकंपु ।
सारंग चाप चडाविय डाविय बाहु नइ प्राणि
हरि हेला हीडोलिय तोलिय तसु बलु प्रांणि ॥ ५ ॥

MS. begins with: ॥ ६ ॥ नमः परब्रह्मणे ।

[2] सयंत्वर in MS. for सयंबर.

[3] जन in जनमन is added in the space at the top of the page.

[4] MS. has नेमिकुमार for नेमिकुमारु.

[8] पूरिय after संपूरिय added in the space at the top.

[9] जीतउ added in the left margin of the MS.

त्रिभुवननायक ज्ञांनिय मांनिय वरू संसार
नेमि न यौवनि परिणए अरणए धरइं दसार ।
कहइं कहावइ ते जिम तेजि मनोहर नाहु
तिम तिम किमइं न मांनइ ए मांनइ मनि अति दाहु ॥ ६ ॥

मिलिया नेमि नारायण गायण गीत सुणेउ
वारवधू मदि माचती नाचती जोइं बेउ ।
बेउ खेलइं सरसी तलि सीतलि लाखारांमि
नीरंगु नेमिं न भीजइ खीजइ नारी नामि ॥ ७ ॥

रमइं रमापति रांणिय आंणिय आंपणइ पासि
तीणि छलइं नवि छीपइ ए दीपइ ए ज्ञांनप्रकासि ।
तउ अवतरिउ रितुपति तपति सु मन्मथपूरि
जिम नारीय निरीक्षिण दक्षिण मेल्हइ सूरि ॥ ८ ॥

कीजइं अवसरि अवसरि नवरसि रागु वसंत
तरुणीदल दोलारस सारस भमइ हसंत ।
लिंपइ तावनिकंदनि चंदनि चंदनि देहु
निज निज नाथ संभारिय नारिय नवलउ नेहु ॥ ९ ॥

“ चंद रे तुं गम मूकि म मूं किम किरण उंबाडु
कोइल बोलि म मान सिउं मांनसिउं ताहरउ पाडु ।
मन करि मधुकरि रूणझुणि नीझणि रहण सुहाइ
मलयानिल क्षण माहरी थाहरी क्षण इकु वाइ ॥ १० ॥

एकली करबकनी कली नीकली गिउ अभिमांनु
मांनि अशोक अनोहक शोकह तणउं निधांनु ।
दव जिम दीठइं करुणए करणइ ए हियुं निकांमु
मरूउ वरूउ दमनकि मन किहिं नहीं य विश्रांमु ॥ ११ ॥

---

[27] बेउ in the line is added above the page.
[28] खीजइ added in the top-space.
[34] तरुणीतल in MS.
[35] Second चंदनी added in the margin.
[38] कोइलि in the MS. emended by later reader to कोइल.
[41] नीकली is added in the margin.

जगडइ ए जासक जुहिय मूं हियडउ निरधार
देखउं केवडी केवडी जेवडी करवत धारि ।
प्रिय विण चंगि नारंग रंग ना आवइं आजु
हिव मइं हत्या साधवी माधवी वेलि न काजु ॥ १२ ॥

नीरि निरक्षिय नीरज नीरज हावउं केमु
टालइं ए केलीहर दीहर खल जिम खेमु ।
विरहणि वंस विहंसक किंशुक नहिं ए भ्रंति
विलवइं विरह करालिय बालिय इम एकंति ॥ १३ ॥

चंचल चंपक कोरक चोर कहउं जि न चींति
तउ परिहरियइं षटपदि सपदि सजाती प्रीति ।
पाडल परिमल पूजती धूजती पवनसंचारि
नव रंगिइं वनि विकसती असती जिम न विचारि ॥ १४ ॥

वनि वनि विकसइं वेउल खेउ लगाडइं चींति
दीठा द्राखह मंडव मंड वधारइं प्रीति ।
वर विलसइं अलवेसर केसर हेठि सुवेस
अध पूगइं ऊतरायणि रायणि फलिय असेस ॥ १५ ॥

मंजरि मधुरसि मीठीय दीठीय जव सहकारि
तव मत मागि न लागइ ए लागइ ए विषय विकारि ।
सामली मन तनु आमली आंमलि फलिय अनेक
वर्षाकाल वि मालती माल ती रहीय स एक ॥ १६ ॥

विरचइ विपिनि विचक्षण तक्षण दस वि दसार
नव नव निर्मल भूषण दूषण रहिय शृंगार ।
एक जोइ नव हाटक हाटक दांन प्रवीण
करइं ति गायण आलवि आल वि मन्नइं वीण ॥ १७ ॥

एक करइ रथ वाडिय वाडिय माहि विवेकि
कुसुम विवादइं चूंटइ खूंटइ पल्लवि एकि ।

---

[50] खेम in the MS. for खेमु.
[51] MS. reads विरूहणी for विरहिणि.
[56] न added before विचारि later by some reader above the line.
[60] रायणि added in the margin.

फल पुण तरतर ओडए मोडइ ए तरुवर डालि
उज्जवल निर्मल सरसीअ सरसीय लेयइं बाल ॥ १८ ॥

पुहुतउ हरि अन्तेउर केउ रमलि रसरेसि
सहचरि नेमि जिणेसर केसरि जिम वनदेसि ।
बेउ बंधव बलबन्धुर सिंधुर जिम वनतीरि
खेलइं विपुल खडोखली ओकली पाडती नीरि ॥ १९ ॥

गति रसि हंस हराविय आविय मनइं मेलि
पइठी जलि हरि रमणीय विमणी करिवा केलि ।
हरि सींगा भरी पाणिय रांणिय छांटइं प्रेमि
ते हिय वरणि सनेउर देउर नात्रइं नेमि ॥ २० ॥

ते सवि हरि सतकारिय धारिय जिम धूमंत
ताइं ओडिय कमलिनी रमलि नीसंक भ्रमंत ।
धाइं धसइं ति ऊधसइं विलसइं हसइं अबाहु
खंधि चडइ खंधागली आकली न सकइं नाहु ॥ २१ ॥

तडि पहुतउ जल गाहिय नाहिय प्रभु हरिकेसि
"मांनि न परियण उत्सव कुत्स वयण म भणेसि" ।
वीनवी नृपति न वीनउ भीनउ नेमि न जांसु
सत्यभांमा रोषारुण दारुण बोलइ तांम ॥ २२ ॥

"नीठर नेमि गदाधरु पाधर सीह विमासि
परि अ सरीखीय माडइ ए मांडइ ए पाडिसु पासि" ।
जंपइ ए रमणि शिरोमणि रुकमणि रांणिय रोलि
"रहि रहि बहिनि ऊतावली पावलि माहि म ढोलि ॥ २३ ॥

एहरइं वेध न लागइ ए आगइ ए अंगि न अंगि
अटके ताहरे त्रासि सिइ जाइ सिइ गिरिवर शृंगि ।

---

[72] MS. has अवजल for उज्ज्वल.
[85] नाहिय is in the margin in MS.
[86] कुत्स reads like उत्स in MS.
[88] MS. marks this stanza as 23.–the first two lines of this stanza is numbered 22. in the MS.

गरूउ गणइ न नात्र कुपात्र ज पात्र न जांण
स धरइ ए भक्ति न लीजइ ए भीजइ ए भक्ति विन्नाणि ॥२४॥

जगपति हउं जि मनाविसु भाव सुहावउ हेव
संभलि स्वामीय देवर देव रचइं तुज्झ सेव।
माखी पडि पडइं खांपण आपण रूप विचारि
नारीनयनसंजीवन यौवन अफल म हारि ॥ २५ ॥

नाहरइं बंधवइं परिणिय तरुणीय सहस बत्रीस
तुज्झ एकइ नवि सांपडी कापडी जिम निसिदीस।
आदरि अरिदलआंमला सांमलावांनि वीवाहु
आसारंगि रमाडि य माडिय मनि उच्छाहु " ॥ २६ ॥

तव जादव अणरागिय लागिय रहिया पागि
वींटिउ प्रभु परमेसरी नीसरी न सकइ मांगि।
मांनइ ए बलवंतु बोलतउ डोलतउ नेमिजिणिंदु
घरि घरि गूडिय कुंभीय थोभिय यादववृंद ॥ २७ ॥

कमला कहउं कि सरसति वरसति अमीरसवांणि
कंचणु कुणि किर जाविय पाविय सारंगपाणि।
नेहइं नव भव वींधिय दीधिय उग्रसेन राय
कुंअरि भलीय राजीमति सीमति तिहुयण माहि ॥ २८ ॥

चमकति चालइ ए गजगति जगति अद्भूय बाल
त्रिभुवनगुरुतरुआकुली आकुली हुय सुकुमाल।
बिहुं वेवाहिय मंदिरि वृंदि रमइं तणु अंगि
लेई लागवि धाविय आविय वात परंगि ॥ २९ ॥

धवल तणी सरधोरणि तोरणि तरुवर पांन
गेलि गहिल्ली गोरडी ओरडी भरइं पकवांनु।
संचियइ घृत दधि गोरस ओरस चंदन हेतु
कीजइं फाल फलावली आफली पडइं अचेत ॥ ३० ॥

---

[106] नीसरी is added in the margin of MS.
[113] The MS. has गजगति गजगति...
[119] घृत is added in the margin.

आंणइ अनुचर आकुला चाकुला चाउरि पाट
मांडइ मंडपि मांडणी आडणी ऊपरि त्राट ।
हरि मन हरिखि हकारिय नारिय स्यउं निजजाति
बइसिइं वडलहुडाईय भाईय जिम ते पांति ॥ ३१ ॥

पाहिलउं नीली सूकिय मूंकिय फलहलि तीह
देखीय मोदक मुरकीय फुरकीय जीमतां जीह ।
खाजां खरहर चूरतां कूर तां आविउ थालि
नांमइ घृत जिम पांणीय तांणीय लीजइ दालि ॥ ३२ ॥

भागां वदन संसालणे सालणे बांधी पालि
पीजइ पांणी परिमल निर्मल बहुल विचालि ।
मधुर करंबक ऊपरि सुपरि परीसइं घोल
मुखशुधि करइं ति करविय करविय करइं तंबोल ॥ ३३ ॥

आवइं सकल कलापति व्यापति मांडइ कोडि
बइठा स्वजन सुखासनि वासणि धन दिइं कोडि ।
बीडां दीजइ वलि वलि सुविमल सरस कपूरि
करइं जि आलस ते सवि केसवि कीजइं दूरि ॥ ३४ ॥

छट्ठिहिं विरहसंतावण श्रावण सुदि अरिहंत
शृंगारइं सुर दांनव मानव मांन वहंत ।
निपुण निवेसइं त्रेवडी केवडीआलउ खूंप
दीसइ मुकुट कटीरकि हीरकि नवनवउं रूप ॥ ३५ ॥

कांने कुंडल मोतिय जोतिय खूंपइ त्रेठि
हार निगोदर सुंदर दीसइ न सुरिज हेठि ।
कंचण कंकण केउर नेउर पइं भुयदंडि
चंदनि देह विलेपनु लेप न लागइ पिंडि ॥ ३६ ॥

---

[123] The MS. has हर for हरि.
[136] The MS. has सुवि for सवि.
[142] The whole line is added in the blank space above the page.
[143] The MS. has भूयदंडी for भुयदंडि.

सोहग ऊपरि मंजरि कुंजरि चडइ जिणिंद
जयजयकार सुसेवक देव करइं आणंद ।
सिरवरि मेघाडंबर तुंबर गाइं गीति
नाचइ रंभ घृताचीय राचीय आपइ चींति ॥ ३७ ॥

दिसि दिसि सीकिरि डामर चांमर ढलइं सभाविं
वाजइ तूर अनाहत नाह तणइ अनुभावि ।
आंणइ एक अनेकप एक पलांणइं वाहु
एक चडी चाल्या रथि सारथि मंडइ वाहु ॥ ३८ ॥

नवभवनेहि ऊमाहिय नाहिय कुमरि सकालि
सिरवरि सोवन वालिय जालिय तिलक निलाडि ।
किरि दिनकर शशिमंडल कुंडल कान नइं मूलि
पत्रलता कस्तूरिय पूरिय विपुल कपोलिं ॥ ३९ ॥

कंठि निगोदर अवसर नवसर उरवरि हार
कंचण कंकण चूडिय रूडिय बाहु शृंगार ।
कडि मणिमेहल नूंपर रूप रहावइं पाय
पहरणि सेत्र पटउलीय कूलीय पान न माइ ॥ ४० ॥

मृगनाभिइं महमहतीय पहुतीय गउखि कुमारि
नयणि निरखू ते निरखिय हरिखिय नेमि सा नारि ।
दृष्टि विचक्षण दक्षण तक्षण फूरकिय तास
अधरइ मनि असमाधिय आधिय त्रूटि आस ॥ ४१ ॥

बंधन देखी शशि मृग शूकर शोक रसंत
पूछइं प्रभु आधोरण तोरण बारि पहूत ।
स भणइ " सुणिन प्रयोजन भोजन लहिसिइ लोक
तुज्झ उत्सवि ईहं आमिष स्वांमि खपइ " तउ शोक ॥ ४२ ॥

चिंतइ चतुर स चिंततउ धरतउ अरति अपार
" विषय विणोदि विणासिइं हासइं जीव गमारु ।
भवि भवसउ ते बोलइं बोलइं गिरिसिर टोल
सहजिइं परभवभेदन वेदन वदन विलोल ॥ ४३ ॥

[154] अनेपक for अनेकप.

चमरी जिम चल लखमीय विषमीय विषय नी वात
नारीय नेह विण दीविय जीविय बहु उपघांत ।
भव सुख धयवड चंचल चंचल यौवन जाइ
एक जि अविहड उपशम रस मझ हियइ समाइ " ॥ ४४ ॥

करइ ति माणिक बालिय बालिय वूना काज
परघरि हुइ दिसा लिय टालिय दीजतउ राज ।
लाधइ सार सुधा रसिका रसि ते सिंचंति
मृग धरीये मृगलोचना लोच ना रंग चूकंति ॥ ४५ ॥

गज रथ रमणि तुरंगम रंग महाभलउ ताम
जन परिजन परिपालन काल न पूजइं जाम ।
जोइन तउ संयमनी संयम नी जइ सीख
परिहरि नारि न नेहिय रे हियडा लइ दीख ॥ ४६ ॥

पसुबंधन जिम छोडिय मोडिय मायापासु
असिवनिवारण वारण वलिउ तहिय उदासु ।
ते गोरंभउ मंडिउ छंडिउ रथ गोविंद
कर जोडी वर वालइ वालइ नेमि जिणंद ॥ ४७ ॥

स्वजन वेवाहिय धूरइं भूरइं निगहिय नेह
लेई अचेत ऊपाडिय माडिय आणीय गेहि ।
भूतलि भंभरभोलिय डोलिय जिम न चडंत
विलवइ कुमरि विलाक्खिय देखिय ते वृत्तांत ॥ ४८ ॥

" हउं तुज्झ पूजउं वरदलि परदलि मिलउं न रोषि
हउं तुज्झ वचनि न चूकिय मूकिय कहि कुणइं रोषि ।
जइ हूं देव अलूणिय ऊणिय गुणिहिं असार
तउ पहिलउ काइ मानिय ज्ञानिय कहि नि विचार ॥ ४९ ॥

दवदंति विरहानलिं हा नलि नडिय अपार
प्रियमेलउ केते वासरे आस रे वडिय संसारि ।

---

[178] य of लिय is added in the margin.

हूं नवि देखी आदरी आदरी यादवराइं
थाकीय दृष्टि पसारिय हारिय काजलवाइ ॥ ५० ॥

रे रे जोसी जातक वात करी जगवंच
वाह्या करण कतूहलि तूंहलि हरि दिइं अंच ।
लगन कुसुधउ आपिय पापिय अम्ह घरबोल
जोतइं जाणइं जाणसु माणसु न हइ ते ढोर ॥ ५१ ॥

कोइय त्रूटउं सांधइं बांधइं फूटी पालि
वालइ नेमि जु वलियउ बलियउ ते ईणि कालि" ।
इम करि कंकण फोडए त्रोडए नवसर हार
अंगि निरंतर सरवती करवती जिम जलधार ॥ ५२ ॥

वीधिउ मन रखि नवमइ नवमइं निज नेठाउ
देई दान संवत्सर मत्सर मिल्हिय नाहुं ।
लेईय स्वजन अचारितुं चारितु करुणाधार
भांजइ भोगल भव नी य अवनीय करइ विहार ॥ ५३ ॥

परमब्रह्मविमासणआसण तणइं निबांधि
अरिबंधवि साधारण धारण पुरि गिरिसंधि ।
सोसइ सइरु महातपि आतपि रहइ गंभीर
मोह तणा जगबंधव बंध वछोडइ धीरु ॥ ५४ ॥

मनरसि दिवसि पंचावनि पावनि वलि आलोकु
जिनपति हुउ स केवली ते वली आवइ लोक ।
वाजइ दुंदुंभि अंबरि तुंबरि सुर अवतार
श्रीपति अति आणंदिउ वंदिउ नेमिकुमारु ॥ ५५ ॥

हरिखीय उग्रसेन बेटीय भेटीयउ वर अवरोध
जगगुरु अमीय समाणिय वाणीय जनप्रतिबोध ।
उपशम तरुवर रोपइं लोपइं मनसंदेह
मुक्ति तणउ पंथ दाखिय राखिय त्रिभुवन रेह ॥ ५६ ॥

निज यश दिसि दिसि व्यापए थापए चउविह संघ
सूरउ तेह ज सामिय धामिय कामि य रंग।
कवितु विनोदिहि सिरिजय सिरिजयसेहरसूरि
जे खेलइ ते अर्हपद संपद पामइ पूरि ॥ ५७ ॥

The colophon : इति श्रीयादवकुलशृंगारहार श्रीविमलागिरिभूषण श्रीनेमिनाथफागुः ॥ संपूर्णः ॥ श्री चेला जेसा लिषतं ॥ श्रीः ॥ श्री ॥ लिखतं चेला जेसा ॥

IV

: : रचयिता : : जयशेखरसूरि] [: : वि. सं. १४६० आसपास

॥ अर्बुदाचलवीनती ॥

कइय आबूय डुंगरि जाइसिउं
रिसह नेमि तणा गुण गाइसिउं ।
नमिय स्वामिय निर्म्मल भाव सिउं
गुण तणी गुणि ना अम्हे आविस्युं ॥ १ ॥

बउल वेउल चंपक मालती
महमहइं फलि फूलि वनस्पति ।
अमरसाल तणी तुलना नही
जिन बिन्हइं तींह माहि रहिया सही ॥ २ ॥

कनककांति कलइ रिसहेसरो
तिणि गुणिइं प्रभु सोहगसुंदरो ।
जलद जामलि जादवु सामलउ
भविक केकिय आस भलउ वलउ ॥ ३ ॥

रिसह लंछणि धोरिउ उल्लसइ
सु भवपंकि पड्या जन तारिसिइ ।
अवरु शंखु धरइ रलियामणउ
ध्वनि करी सिवपंथि सुहामणउ ॥ ४ ॥

रिसहि राज्यकला धुरि आदरी
अवरि मूल लगइ स निराकरी ।
बिहु बिन्हइ तिम वाहिय वाटडी
तिहां पडइ जिम कोइ न आंखुडी ॥ ५ ॥

रिसहु थप्पिउ जेण सु निर्म्मलो
विमल नासु वहइ गुणि उज्जलो ।
ठविउ नेमि जिणिइं जगवल्लहउ
परमतेजिहिं तेजलु ते कहउ ॥ ६ ॥

धणिउ सेत्रुजि श्रीरिसहेसरो
धणिउ रेवति नेमि जिणेसरो ।
बिन्हइ तीरथनाथ इहां मिलिया
अम्ह मनोरथ आजु सवे फलिया ॥ ७ ॥

सुगुरु साथिय हीण घणुं भमिया
विसम वाट किहाइं न वीसमिया ।
वसइं जे जिनमंदिरि सीयलइ
बिहु परे तींह तापु सही टलइ ॥ ८ ॥

सकल जाणइ तूं गुण केवली
किम अम्हासि त बोलइं ते वली ।
इणि परिइं जगदीश्वरु ध्याइयइ
स्तवन नइं मिसि ऊलग लाइयइ ॥ ९ ॥

V

: : रचयिता : : वस्तिग ।]   [: : वि. सं. १४६२ : :

॥ चिहुंगतिचउपई ॥

सेतुज वंदिअ तीरथराउ गुरुया गणहर करउ पसाउ
वाग वाणि हउं समरउं देवि चिहुं गति गमण कहउं संखेवि ॥१॥
चिहुं गति माहि कांई नत्थी सार दीसइ दुक्ख तणउ भंडार
चिहुं गति तणउ तीहं नही कोइ गंमु जिहि चित्ति एक वसइ जिणधंमु ॥ २ ॥
दृढ समकित पालयं नरनारि वली न आवइ ते संसारि
जिणवर आण हियइ सिउं जडी तीहं जीव मुगति छइ ढूकडी ॥३॥
आदि नही पुण एह संसार जीवह आदि न लाभइ पार
जिण धर्म तणी आदि नवि होइ अणादि काल एउ भणीइ सोइ ॥४॥
सहजिइं जीव निर्मल झलकंति आठ पहर छइं कर्म बांधंति
अरहटि घटिकां जिम कूइ माल तिम जीव फिरइ अणंतउ काल ॥५॥
चऊद राज कीधी रंगभूमि अनेकि रूपि नचाविउ करमि
नव नव मुहरां नव नव वेस भमइ अनारिज आरिज देस ॥६ ॥
मरइ नही जीव छांडइ देह पापपंकि खूतउ छइ एहु
जिम फिरइ चक्र तणउं कूलार तिम जीव माहि फिरइ संसार ॥७॥

---

[1] B. ॐ नमो श्रीपार्श्वनाथाय । सेत्रुजि वंदीय तीरथराय गरूया गणधर etc.
[2] B. वाघवाणि हूं ; करउं for कहउं.
[3] B. नथी for नत्थी; तणां for तणउ.
[4] B. तणउं; कोगम्म; जीहं for जिहि; वसइ एक जिणधम्म.
[5] B. पालइं; आवेइं.
[6] B. हीइ; अछइ.
[7] B. ए for एह; लाभइं.
[8] B. धर्म्म; अनादि कालि ए.
[9] B. निरमल झलिकंत; आठ पहुर छइ कर्म्म बाधंत.
[10] B. अरहंट; अनंतउ.
[11] B. कीधा; नचाविउं कर्म्मि.
[12] B. भमइ unnecessarily repeated; अनारिजि आरिजे देसि.
[13] B. मोह for देह; एह.
[14] B. कुंभार; फिरइ माहि for माहि फिरइ.

अणंत काल जीव रहइ निगोदि सूक्ष्म बादर छइ बिहु भेदि
सतर वार एक ऊसासह माहि वली वली ऊपजइ तीहं वलइ जाइ॥८॥

सात लाख जीव पृथिवी माहि साते उप साते तेउ माहि
वाउकाई जीव साते विचारि दस लाख वणस्सइ मझारि ॥९॥

अणंतकाई जीव चऊदइ लाख सान वान नवि जाणइं भाख
छेदन भेदन सहइं अणंत इण परि भूला भव पूरंति ॥१०॥

किमइ निगोदह जीव नीसरइ ववहार रासि ते जाई नय वरइ
असंख सइर तणउ करइ संहार जीवह जीव करइ आहार ॥११॥

बिहु लाखे बे इन्द्रिय माहि बिहु बिहु जीव चडावइं जाइं
पंचेंद्री तणी छइं घणी जाति पाप करइ इक दीह नइ राति ॥१२॥

पाप करी जीव नरके जाइं परमाधामी रुलिआउति थाइं
" वाट जोअंतां हूआ घणा दीह भलइ तम्हि आव्या माहरा सीह " ॥१३॥

जइ ऊपजइं कूंभी मझारि वाधइ देह न माइ बारि
परमाधामी किलकिल करी धाइं खंडोखंडि करइं तिणि ठाइ ॥१४॥

पारा नी परि देह वली मिलइ पडिउ भूमि गाढउ टलवलइ
आरडइ नारगी पाडइ बूंब आवइं पक्खिया सिरि दिइं चूब ॥१५॥

---

[15] B. अनादि कालि; रहिउ निगोदि; बिहुं.
[16] B. only one वली; तहिं for तीहं; वली जाइं.
[17] B. पृथ्वीकाय for पृथ्वीमाहि; सातइ अप.
[18] B. सात लाष जीव वाय विचार दसइ लाष वणसइ मझारि.
[19] B. अनंत काइमाहिं चऊदह लाष.
[20] B. सहिं for सहइं; अनंत; इणि; अनंत.
[21] B. विवहाररासिं जाईनइं वरइ.
[22] B. जीवनउ for सइरतणउ.
[23] B. बिहु लाषे बेइंद्रिय थाइ बिहुंर जीव चडावइ जाइ.
[24] B. पंचिंद्रीयनी छइं घणी विगति चिहुं लाषे जीव निरयउ तपति ।
[25] B. नरगहिं जाइं; रुलीयायति थाइं.
[26] B. जोअंता हुया; महारा.
[27] B. कुंभी.
[28] B. किलिकलि; तिण ठाइं.
[29] B. वली देह.
[30] B. नारकी; पंखीया; दिइं.

अनेकि परि छइं ते विनडंत दीणवयण जीव विलवंत
नरग तणां दुक्ख अनी निहालि ते मेल्हइं करवत कपालि ॥१६॥

त्रिसिउ करालिउ मागइ नीर तातउं करी ते पाइं कथीर
ऊछालइं जिम गगनिं धूलि पडतउ धाई नइ झलई त्रिसूलि ॥१७॥

ऊधमुखि ऊकलंबइं पागि करइं भडत्थ ते बालइं आगि
" कह रे परधन खातउ कीम सांडसे त्रोडी पचारइं ईम "॥१८॥

तापिइं पीडिउ विलवइ अबाह " मेल्हउ छाहडी करीय पसाउ "
ते मेल्हइं माहि वन खंड पडइं पत्र त्रूटइं भल खंड ॥१९॥

सीलभंग जे करइं नरनारि घणउ काल छइं ते नरग मझारि
आगिवर्ण पूतलि सुचंग सहइं दुक्ख ते नव नव भंगि ॥२०॥

पाप करी रे करतउ गेलि ताती कडाहिं ऊकालइं तेल
कीउं करम नवि केथउं थाइ ऊपाडी घालइ ते तेलह माहि ॥२१॥

साते नरगे एग आचार वरतइ तींह पण अभिनव मारु
पल्योपम सागरोपम जाइं ईण परि जीवडा दुक्ख सहाइं ॥२२॥

पांच सइं धनुष देह परिमाण तेत्रीस सागरोपम सातमी जाणि
पाप तणां फल एवडां होइ वज्रकंटि वीधिउ छइ सोउ ॥२३॥

---

[31] B. तिहां for ते; दीनवयणि; घणउं रडंत for विलवंत.
[32] B. करवत मेल्हइं.
[34] B. ऊलालइं; गगनह; धाई; झालइं.
[35] A. उकलंबइं पाइ; B. भडथनइं.
[36] B. कांइ for कह.
[37] A. बाह for अबाह; छांहडी; मेल्हउ; करी for करीय.
[38] B. ते लेई मेल्हइं पाडइ पान.
[39] B. करइ जे; वसइ for छइं.
[40] B. पूतलीय सचंग; भंग.
[41] B. गेल for गेलि; तातीय; ऊकालिउं.
[42] B. कर्म्म; कीहं for केथउं; जाइ for थाइ; drops ते.
[43] B. नरगि पणि; अभिनवि परि तिहां वरतइ मार; जाइ; सुहाइ for सहाइं.
[45] B. एवडा; वज्रकंटकि ते वीध्यां जोइ.

लाख जीभ जेहइ मुख माहि नरग तणां दुक्ख तिणि न कहाइं
नरय वेयण जो कहइ विचार केवल नाणी न जाइं पारि ॥२४॥

घणउं घणेरउं पाप जो करइ साते नरगे जीव घणी वार फिरइ
सही सही दुक्ख आविउ पारि त्रिहु लाखे जीव त्रिजंच मझारि ॥२५॥

गरभतणां दुक्ख नही कोइ सरणि अहूठ कोडि सउ कीजइ आगिवरण
रोमि रोमि ते पेलइं पराणि तीह रहिं दुक्ख आठ गुणउं जाणि ॥२६॥

सुअर संबर ससा सीआल फिरइं आहेडी तीह ना काल
हरिण रोझ जइ दीठउं किमइ आगलि मरण ति पामइं तिमइ ॥२७॥

छाली बोकड गाडर जंति खाटकी ने भइ छइं कांपंति
आरडता ते पामइं मरण तीहं बापडां नही कोइ सरणि ॥२८॥

जलचर जीव वसइं जल माहि ते नवि छूटइं धीवर पाइ
थलचर नी कुण करिसइ सार दवि दाझइं पुण ते सवि वार ॥२९॥

पंख जाति जीव न लाभइं पार अनवरतु तीहं नउ हूइ संहारु
दीठउं सावज वीधइं बाणि दुख तणी ऊघाडी खाणि ॥३०॥

ढोर माहि जीव घणउं दुख सहइ चारि पाणी नवि वेलां लहइ
परवसि थ्या करमि घालइं घाटि वहइं भार ते मारइं सादि ॥३१॥

त्रिजंच माहि विहरउ विचारि हस्ति तुरंगम रायं बारि
अज्ञान कष्ट लगइ जीव जाइ चिहु लाखे देवलोकह माहि ॥३२॥

देवलोकि छइ घणी परि देव एक ठाकुर बीजा करइं सेव
न लहइ मसवाडउ न लहइं ग्रास महियां मोदिक तीह ना दास ॥३३॥

इंद्रसभां जई ऊसर करइं चरण उकडच्छी पक्खाउज धरइं
सिविहि दीह तीह ए व्यापार परवसि थिया छइं ते सवि वार ॥३४॥

भाथे भीडे हीडइं पलंतु इंद्रवाहणि इकि जई ऊपजंति
गजह रूप तउं करि रे आज तीह नइ वांसइ चडइ देवराज ॥३५॥

---

[47] B. हुइ जु for जेहइं: माहिं; तो for तिणि.
[48] नरइ for नरय; जु कहइं. In the MS. B. the folio ends at केवल. The 2nd and 3rd folios are lost.

एक नी देवी एक लेजाइ कलह करंतां भव पूराइ
कोपि चडिउ वज्र मेल्हइ इंद्र छंमास पडिउ करइ आक्रंद ॥३६॥

इंद्र आउखउ आसनउं थाइ कंठ तणी माला करमाइ
धरइ कंप ते हिया मज्झारि 'पडिसिउं दुक्ख तणइ भंडारि' ॥३७॥

भमी भमी जीव न लहइं पार बाबर सांबर धरि अवतार
चऊद लाख जीव मणुय उत्पत्ति लाख चउरासी इम पूरंति ॥३८॥

संसारचक्र तणउ इण परि ढालु चडतउ पडतउ वरतइ कालु
कल्पद्रुम मनवंछित होइ जुगलाधरम तिहां वरतइ सोइ ॥३९॥

सूसमसूसम आरउ विचारि कोडाकोडि सागर हुइ च्यारि
त्रिणि गाऊ पणि ऊचउं देह त्रिहु पल्योपमि आउखा छेह ॥४०॥

बीजउ आरउ सूसम जोइ त्रिणि कोडाकोडि सागर होइ
अर्ध जोयण देह ऊचउं जाणि बिहु पल्योपमि आउखाहाणि ॥४१॥

सूसमदूसम त्रीजउ जाणि बिहु कोडाकोडि हुइ परिमाण
त्रीजइ भागइ सरीर दीसंति एक पल्योपम आउ धरंति ॥४२॥

चउथउ हूइ एक कोडाकोडि बइतालीस वरस सहस नी त्रोटि
पंच सय धनुष देह परिमाण दूख कोडि आउखउं जाणि ॥४३॥

पांचमइ दूसमि वरती आण वरिस सहस ते एकवीस जाणि
सात हाथ देह सुकुमाल सय वरिस माहि पहचइ काल ॥४४॥

छट्ठउ आरउ आवतउ जोइ एकवीस वरिस सहस ते होइ
हाथ भुइं देह बिहु अंगुल नी त्रोटि सोल वरिस माहि आउखा खोटि ॥४५॥

घांचण घोलण सहइं अपारु अणि परि कर्म खिपइं सवि वार
दस दृष्टांत वयण विचारि आवइ कि नावइं मनुष्य मझारि ॥४६॥

मनुष्य तणी छइ घणी तो जाति पाप करइ इकु दीह नइ राति
संभराणी व्रत जिम थाइ पाछइ वली निगोदह माहि ॥४७॥

[83] A. सूसमदूस for सूसमदूसम.

वली वली जीव ए अभ्यास संसार माहि दीह सुहवास
मइण वीर सिउं मैत्री करइ अणंत ओसप्पिणि सप्पिणि फिरइ ॥४८॥

पुद्गल तणीअ संख्या जाणि फिरतइं जीवि न कीधी काणि
अनेकि वार जीवि कीधां काज जनम मरणि पूरियां चऊद राज ॥४९॥

अनंत पुद्गल नउ आणिउ छेह तउ पामिउ वीतराग देउ
एकमना जे आराधइं किमइ एवडा फेरा छूटइं तिमइ ॥५०॥

संसार देस माहि असुख अपार राज करइ छइ तीह मोहराज
चोरचरड फिरता छइं च्यारि लूसइं पुण ते नितु नरनारि ॥५१॥

रली रलीउ आविउ माणस माहि एक दिवस बालापणि जाइं
जोवण भरि जे पहुतउ किमइ विषय पासि ते बाधउ तिमइ ॥५२॥

वली वली जीव ए अभ्यास संसार माहि छइ करवउ वास
मयण वीर सिउं मैत्री करइ अनंत उसप्पिणि अवसप्पिणि
फिरइ ॥५३॥

घर घरणी पहती घरबारि चिंता पडिउ सूथल थाइ
इंधण तउणि तणीअ संपति तिणि कारणि भमइ दीह नइ राति॥५४॥

बेटा रहिं इकु मानइ जाग माथइ फाड देई इकि मागइं भाग
बेटा पाखइ इक दोहिलउं धरइं बेटे छते इकि वढी दढी मरइं ॥५५॥

घरधंधइ पडिउ सह कोइ कुटुंब मेलावउ खावा होइ
खत्र अखत्र कीधां सवि वार डोकर नी कोइ न करइं सार ॥५६॥

जरा भणइ 'तउ मइं हिव साति' पहिलउं दांत करइं जि पलाति
तृष्णा माडी रही नइ हसी हिव डोकर मागइ लापसी ॥५७॥

माथउं धवलउं देह जाजरी वांकउ वांसउ झबइं लालरी
घर हूतउ नवि क्याहइं जाइ सघला कुटुंब ऊभीठउ थाइ ॥५८॥

वाडि क [– – –] पीडिउ छइ डोकर नी कोइ न करइं सार
"आवउ वहुडी भणिउं करउ माइ" मुह मुचकोडी पाछी थाइ ॥५९॥

---

[96] A. ओसप्पिणि २, the figure 2 added above the line.

[117] A. has dropped about three letters by the marks stating blanks.

रीसाविउ ते मेल्हइ झाल सिर धूणइ मुखि पडइं लाल
खूणइ पडिउ खूंखु करइ अजी स डोकर कहीअं मरइ ॥६०॥

चिहुं गति माहि कांई नत्थी सारु दीसइ दुक्ख तणउ भंडारु
सुख तणी जइ वांछा करउ पंचम गति ऊपरि सांचरउ ॥६१॥

चऊद राज ऊपरि विस्तारि सिद्धशिला छइ छत्राकारि
अनेक सुख छइं सिद्ध विलसंत सुखह तणउ ते पार न लहंति ॥६२॥

आगइ तीहं नां सरिआं काज जेहे कहिउं कीधउं वीतराग
अठ कर्म जरा नी त्रोडी वेलि गिया इ जि सिद्धिइं पेलावेली ॥६३॥

चउवीसमउ जिणेसर देव तिहिं जाएवा आपिउ भेउ
मोक्षमार्गि इण परि जाइं यति बीजा जे श्रावक थाइं ॥६४॥

सिद्धांत सूत्र कीधउं सुविचारु गुरुआ गोअम जोउ गणधार
जाइ पाप जस लीधइं नामि करउ पसाउ प्रभ गोतम सामि ॥६५॥

पुत्र कलत्र धण यौवन रिद्धि देवलोक नी अनंती सिद्धि
संसार माहि छइ सहू सलंभ जिण सासण एक छइ दुर्लभ ॥६६॥

इगुणहत्तरि सागरकोडाकोडि मोहनी कर्म लाख नी जोडि
बोधिलाभ नी हुइ संपत्ति श्रावक तणइ कुलि तउ उतपत्ति ॥६७॥

वडउं वडेरउं भाइगु जाणि श्रावक नइ घरि चडइ प्रमाणि
कर्म ना जोइ एवडा फेर धरम आडा छइं काठिआ तेर ॥६८॥

अनी विशेष इकु बीजउ जोइ रमणी रिद्धि रंजिउ सहु कोइ
मोहबंध पडिया छइं सात धर्म तणी चित्ति हारती वात ॥६९॥

अरिहंत देव नइ गुरु सुसाधु चडइ पुण्य तुम्हि ए पुण लाध
जिणवर वाणी रूयडइं जोइ रतनत्रय नवि मूल न होइ ॥७०॥

जिनधर्मगुणह न लाभइं पार एक जीभ किम कहउं विचार
त्रिभवन नी सुद्धि छइ जेह माहि एह धर्म सो ऊपम थाइ ॥७१॥

कल्पद्रुम ए धर्म निहालि दृढ समकितु मूल गिउं पायालि
बारव्रत डालि पसरी जोइ तप नी कूपल झलकइं सोइ ॥७२॥

---

[120] A. has डोकरकर where कर is a faulty repetition by the scribe.
[134] A. has त instead of तउ.

सीतल सीलछायां वीसमउ भावना नीरिहिं सीच्चिउ धरउ
फुल पत्र बार देवलोक जाणि एह वृक्ष नउं फल मुकति निर्वाणि ॥७३॥

निश्चिइं तरिसिइं ते संसार जे पुण लेसइं संजम भार
पंच महाव्रत सूधां धरइं मुगति सिरी ते जाई नय वरइं ॥७४॥

चारित्र भणीइ खडगह धारु पुण्यवंत पालइं सविचारु
महाव्रत नउ न धरइं भार बारव्रत नउ करउ अंगीकार ॥७५॥

बारहं व्रत धरि समकित पालि इसी सामग्री म नीगमि आलि
कूड कपट नइ काइं लागउ साथि इसां व्रत वली नही चडइं हाथि ॥७६॥

मूरखु कोइ छइ खरउ गमारु सूकडि बाली करइं छार
जिन धर्म लाधउ पाय म पेलि सुख तणी ऊपाडी म वेलि ॥७७॥

विरलउ पुण्यवंत कोइ साहु बेटारिद्धि तणउ समदाय
धर्मवंत विनयवंत होइ भविय कुडुंबउ भणीइं सोइ ॥७८॥

धंन कृतारथ ते नरनारि जे वरतइं जिणधर्म मझारि
समोसरणि प्रभ करइं वखाण तीहं नी प्रसंसा महाविदे जाण ॥७९॥

---

[145] B. वीसामउ करउ for वीसमउ; नीरि for नीरिहिं; सीचिउं.

[146] A. फुलपात्र; B. फुलमान for फुल पत्र; मान might be the misreading for पान. एह वृक्षतणां फल मुगति निरवाणि

[147] B. निश्चइं तरीइ एउ संसार जइ पुण लीजइ संजमभार.

[148] B. श्री for सिरि; जाईनइ.

[149] B. धार for धारु; वार for वारु.

[150] A. अमीकार; B. पंचमहाव्रत नउ न सकउ भार श्रावकव्रत नउ करउ अंगीकार.

[151] B. बार for बारहं; धुरि for धरि.

[152] B. drops नइ; इस्या रत्न for इसां व्रत; नहीं चडइ.

[153] B. मूरख; इसिउ for खरउ; करइ.

[154] B. जिणधर्म्म; सुखइ तणीं काइं ऊपाडउ वेलि.

[155] B. सुसाह for साहु; एवडी for बेटा.

[156] B. धरमवंत सहुइ विनय होइ भवीय भणीइ सोइ.

[157] B. धन सुक्रियार्थ जे नरनारि; धरम for जिणधर्म.

[158] B. प्रभु for प्रभ; तेह for तीहं; महाविदेहि.

दुल्लह लाधउ माणस जंम अनी विशेषइं जिणवरधंमु
जीतउं फल तउं आलि म हारि चडि विमलगिरि अनय गिरि-
नारि ॥८०॥

जाणे तीह नइ छइ चक्रवृत्ति रिद्धि चऊद रयण छइं अनय नवनिधि
राजरिद्धि सहू समुदाय जीहं चत्ति एक वसइ जिणनाह ॥८१॥

कामधेनु तहि बाधी बारि चिंतामणि तीहं घरह मज्झारि
मोह मयण नउ नही कोइ लागु जीहि चित्ति एक वसइ अरि-
हंत ॥८२॥

धरमइं मंगल हइं संसारि धर्म्मिइं कल्पद्रुम घरबारि
देवप्रसंसा लहइं ति धंनु जीहं चित्ति एक वसइ सर्वज्ञ ॥८३॥

मणुयजनमि सावयकुल सार भवसमुद्द जिणि लाभइ पार
जंमण मरण ति आणइं छेहु जिहिं चित्ति एक वसइ जिणनाह ॥८४॥

अणुदिण सामी ध्यानु करंति तीथंकर ते पदु पामंति
भवह वेलि ऊपाडइं कंद जीह चित्ति वसइं चउवीस जिणिंद ॥८५॥

सेत्रुज भणीइ तीरथराउ असंख कोडि सिद्धह नउं ठाउ
जसु ऊपरि एहु पढम जिणिंद भवियह भव ऊपाडइ कंद ॥८६॥

---

[159] B. दलहु for दुल्लह; जम्म; अनइ; विशेषि जिणवरधम्म.
[160] A. हउं for तउं; B. गीतउं फालउं मन; आलिइं हारि; चडिउ for चडि; नइ for अनय.
[161] B. चकरिद्धि for चक्रवृत्तिरिद्धि; नवइ for अनय नव.
[162] B. राजरिद्धिनउ सहूइ समवाउ. चत्ति for चित्ति; वसइ एक for एक वसइ.
[163] B. तहि for तीहं; चिंतामणि हुइ करह मझारि.
[164] B. तीहं for नउ; जीहं for जीहि; वसइ एक वीतराग. B. has an additional stanza: बारइ देवलोक सर सिउं जाणि नव ग्रीवेयकि भोग जइ माणि। सर्वार्थसिद्धि छइं सुख विलसंत जीहं चित्ति वसइ एक अरिहंत ॥
[165] B. has करइं मंगल सवि लछी नारि; कल्पद्रुमह तीह नइं घरिनारि.
[166] B. करइं ते धन्य for लहइं ति धंनु.
[167] B. मणुयजनम श्रावककुलि सार संसार समुद्र जिण लाभइ पार.
[168] B. जमण for जंमण; छेह; जीहं चित्ति वसइ एक देवाधिदेव.
[169] B. अणदिण; ध्यानु धरंति; तीर्थंकर पद ते पामंति.
[170] B. ऊपाडइ; जिणंद.
[171] B. कोडा कोडि सिद्धनउ ठाउ.
[172] B. जस ऊपरि सामी प्रथम जिणंद; भवीयां भव.

थानकि ध्या सामी नितु ध्याइं सहस पल्योपम कर्म खपी जाइं
जे नरनारि अभिग्रह लिंति सयगुण पापकर्म खिपंति ॥८७॥

धरमी पंथि चालइं सवि वार एक सागर कर्म दही करइं छारु
सामी दरिसण नउं फल जोइ तीह नउं समकित निरमल होइ ॥८८॥

अनेकि परि जे पूजा करइं मुगति जावा नी सजाई धरइं
रास भास सामी गुण गायंति पंचमगति निश्चइं पामंति ॥८९॥

फिरी फरी जउ आविउ फेट तउ देवहं गुरु लाधी भेट
सुह गुरि धरम कहिउ मू सार सेत्रुजगिरि छइ मुगति दातार ॥९०॥

प्रसिद्धिइं जाणी ध्याउ वेगि लोटी गणि प्रभ पाय नमेवि
हीण दीण मू करउ पसाउ आपणा चरण हेठि दिउ पसाउ ॥९१॥

जां माज्झि हउं फिरउं संसार तां तुम्ह ध्यान करउं सवि वार
अविचल भगतिइं मागउं योग क्षण इकु रखे हवइ वियोगु ॥९२॥

गाढउं बीहउं छउं जगनाह क्रमि कूटी नइ कीधउ गाह
तुम्हारउ हउं आंकिलु दास राखउ प्रभ संसारह वास ॥९३॥

मूरख माहि मूं पहिली लीह जिण धर्म माहि धसउं सवि दीह
कालउ गहिलउ बोलिउ ठाउ ते सहू सुह गुरु तणउ पसाउ ॥९४॥

---

[173] B. थानिकि ध्या आदिनाथ ध्याइ; करम षत्राइ.
[174] B. जे dropped; लेय्ंति. असंखगणु ते करम खिपंति.
[175] B. धामीय जे पंथि चालइं सविवार एक सागरोपम करइं छार.
[176] B. सामीदरणनुं फलजोइ सहसगणउ करम खिपइ सोइ.
[177] B. जाइत्रानी सजाई ते करइं.
[178] B. रासि भासि जिण गुण गायंति; निश्चिइं.
[179] B. फिरीयर हूंर आविउ घेट देव गुरुनी मइं लाधो भेट.
[180] B. मम for मू.
[181] B. प्रसिद्धि जाणी हूं धाइउ वेगि लोटी गणे तुह्म पाय etc.
[182] B. मूं for मु; ठाउ for last पसाउ.
[183] B. जिम हूं माहि न फरउं सार तउ तुह्म ध्यान होउ सविवार.
[184] B. °भगति मागूं संयोगक्षण एक राषे करउ वियोग.
[185] B. गाढउ बहितु हूं जगनाह.
[186] B. आंकिल हूं तुह्मार उदास.
[187] B. धर्म्म; वसउं for धसउं; सिवदीह.
[188] B. कालउं गहिलउं; तणीउ for तणउ.

रामति नी छइ मू घणी टेव गरुया संघ नी नितु करउं सेव
अज्ञानपणइं आसातन काय वस्तिग लागइ श्रीसंघपाय ॥९५॥

---

[189] B. रामति मूं सहजि घणी टेव गरूया श्रीसंघह करउं सेव.
[190] B. अज्ञानपणइ असोभनकाय वस्तक लागउ सुहगुरुपाउ.

Colophon: A: इति चिहुगति चउपई समाप्ता इति भद्रं भवतु । लेखक पाठकयोः ॥ ९६ ॥ संवत् १५६२ वर्षे आश्विन सुदि दशम्यां गुरौ लिखिता ॥ छ ॥ छ ॥ संबुज्झह किं नु बुज्झह । संबोही खलु पिच्च दुलहा ॥ नोहूवण मंति राइओ । नो सुलहं पुणरावि जीवियं । अच्चेइ कालो तूटंति राइओ । न यावि भोगा पुरिसाण निच्चा अविच्चा भोगा पुरिसं चयंति । दुमं जहा खीणफलं च पंखी ॥ २ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

Colophon: B: इति चिहुगति चउपइ समाप्ता ॥ छ ॥ शुभं भवतु ॥

VI

रचयिता : : हीराणंद सूरि ।]   [: : वि. सं. १४८५ : :

॥ विद्याविलासपवाडउ ॥

पहिलउं पणमिय पढम जिणेसर सित्रुंजय अवतार
हथिणाउरि श्रीशांतिजिणेसर ऊजलि नेमिकुमार ।
जीराउलि पुरि पास जिणेसर साचउरिं वर्द्धमान
कासमीरपुरि सरसति सामिणि दिउ मज्झ नितु वरदान ॥१॥
पींपलगच्छिहिं गिरूआ गणधर सिरि वीरप्पह सूरि
नामिइं लीधइ जास तणइ सवि पाप पणासइं दूरि ।
तास तणा पय पणमीय बोलिसु विद्याविलासह चरिय
भणइ हीराणंद भवियां निसुणउ हीयडइ हरख धरिय ॥२॥
विद्याविलासनरिंदपवाडउ हीयडा भितरि जाणी
अंतराय विणु पुण्य करउ तुह्मि भाव घणेरउ आणी ॥३॥

॥ द्रूपद ॥

पहिलुं जंबुदीव वखाणउं जोअण लाखप्रमाण
भरह खंड तसु भीतरि जाणउं नानाविह गुण ठाण ।
मालव देस तिहां सलहीजइ धणकणकंचणसार
ऊजेणी नयरी तिहां जाणे अमरापुरि अवतार ॥४॥ विद्या० ॥

The beginning: D. ॥८०॥ राग श्रीराग; P. ॥१०॥.
[1] D. पणमीअ.
[2] D. हत्थणाउरि; P. शंति for शांति.
[3] D. साचउरु for साचउरिं.
[4] D. मझ for मज्झ
[5] D. पीपलि°.
[6] D. नामिहिं for नामिइं; पणासइ.
[7] D. तासु for तास; पणमी; वियालासह obviously a scribe's mistake.
[8] D. सूरि गुरु for भवियां; हरिष; P. धरीय for धरिय.
[9] St. 3. is not numbered by D. and hence an error of one st. in the st. enumeration. P. भीतरि for भितरि.
[10] D. करउं; P. तुह्मि
[11] D. लष for लाख. P. वषाणुं.
[12] P. भरतषंड; जाणुं.
[14] D. उज्जेणी; does not read the refrain-abbreviation विद्या० ।

राज करइ जगनीक नरेसर न्यायवंत सुविचार
सूर वीर नइ अति सपराणउ अरिदल गंजणहार ।
तिणि पुरि निवसइ सेठि धनावह धरमी नइ धनवंत
पदमसिरि तसु घरणी भणीइ सहजिइं अति गुणवंत ॥५॥ विद्या० ॥

तसु घरि नंदन च्यारि निरोपम पहिलउ धुरि धनसार
बीजउ बंधव बहुगुण भरिउ बुद्धिवंत गुणसार ।
त्रीजउ मूरतिवंतउ सागर सागर जिम गंभीर
चउथउ बंधव सुणि धनसागर समरथ साहसधीर ॥६॥ विद्या० ॥

एक दिवस ते च्यारि नंदन रमलि करंता रंगि
बापि बोलाव्या " कहउ किम मझ घरि भार धरेसिउ अंगि " ।
पहिलूं पहिलउ नंदन बोलइ " हूं घरि मांडिसु हाट "
बीजउ बोलइ "प्रवहण पूरीय आणिसु सोवन पाट" ॥७॥ विद्या०॥

त्रीजउ बोलइ " घरह तणां हुं गोरू चारिसु तात "
चउथउ बोलइ सुललितवाणी " सुणि प्रभु मोरी वात
ऊजेणी नउ जीपी राजा लेई सर्वस राज
इण परि बाप तणां हुं सारिसु मनवंछित सवि काज" ॥८॥ विद्या०॥

एह वचन निसुणी नइ कुपीउ दह दिसि जोई सेठि
रीसाणउ बोलइ " रे बालक " राती काढी द्रेठि ।

---

[18] P. तस for तसु; D. notes the refrain-abbreviation; विद्याविलास०
[19] D. निरुपम; पहिलुं P. धरि for धुरि.
[20] P. °भरीउ for °भरिउ.
[21] P. जेम for जिम.
[23] D. ए for एक P. च्यारइ for च्यारि.
[24] D. किमु for किम; भा for भार; P. घर for घरि.
[25] D. reads: पहिलुं पहिलउ नंदन बोलइ हुं मांडिसु तात हाट ।; P Reads पहिलूं and drops तात; the rest in P=D.
[26] P. पूरी for पूरीय.
[27] D. गोरूअ; P. हूं for हुं.
[29] D. ऊज्जेनउ for ऊज्जेणीनउ; P. मारी for जीपी; सर्वस्व for सर्वस.
[30] D. ईणि for इण.
[31] D. वात for वचन.
[32] बाक for बालक,

राय बीहंतइ तीणइं अवसरि दीधी तास चपेट
"मझ घरि म रहिसि रे तूं लंपट पुरु हुंस पूरिउं पेट" ॥९॥ विद्या०॥

इण परि देखी बाप पराभव धनसागर सुपवीत
मान धरी मन माहि नींसरिउ नयर बाहरि चलचींत ॥
सत्थवाह जयसायर दीठउ चालंतउ तिणि वार
तिहि जाई ते पूछिउ तीणइं पहिलउं करीय जुहार ॥१०॥ विद्या०॥

" किहां तुम्हि जासिउ कहउ अम्ह आगलि इणि गिरूइ परिवारि"
सत्थवाह बोलइ "अम्ह जासिउं श्रीपुरनयर मझारि" ।
"जाणहार हुं इ तिहां अछउं मझ मनि लागउ ढाउ
तुम्ह साथिइं आवउं जउ तेडउ घणउ करी सुपसाउ" ॥११॥विद्या०॥

तीणइं सुंदर मूरति देखी साथिइं लीउ उछाहि
जयसागर केते दीहाडे पहुतउ श्रीपुर माहि ।
सत्थवाह मोकलावीय मनरंगि धनसागर पुर जोइ
सजन विहूणउं सहूइ सूनउं सुद्धि न पूछइ कोइ ॥१२॥ विद्या०॥

फिरति फिरंतइं नयरह माहे दीठी तिणि नेसाल
तिहिं आवी पंडित पणमी नइ बइठउ अतिसुकुमाल ।

---

[33] D. तीणइ.
[34] D. drops this line.
[35] D. देषीय; नधसार for धनसागर.
[36] D. बारि for बाहरि; चीत for चींत. P. नींसरीउ.
[37] D. सात्थवाह जयसागर; णिति for तिणि.
[38] D. तिहां for तिहि; तीणइ पहिलुं करी जहार.
[40] D. अम्हे for अम्ह; श्रीपुरि नयरि.
[41] P. हूंणी for हुंइ; ढाऊ; जउं for जउ; पसाउ for सुपसाउ
[42] D. तह्म for तुम्ह.
[43] D. तीणइ; लीधउ ऊछाहि.
[44] D. श्रीपुरि माहे; P. पुहतु for पहुतउ.
[45] P. मोकलावी.
[46] P. विहूणुं; सूनुं; सिद्धि for सुद्धि.
[47] D. फिरुंतइ; P. फिरत for फिरति; तेणि for तिणि.
[48] D. आविय पिंडित; सुकमाल.

तिणि अवसरि बोलाविउ पंडिति "कहउन कांई काज"
विनय लगइ बोलइ धनसागर "निसुणउ पंडितराज ॥१३॥विद्या०॥

विद्या अरथिइं इहं हुं आविउ विद्या तणा निवास
जइ तूं जाणसिरोमणि भेटिउ तउ पूगी सवि आस।
विनयवंत ते देखी पंडित अहनिसि तेह भणावइ
मंत्रीसर नंदन मन ऊलटि भोजन वस्त्र अपावइ ॥१४॥विद्या०॥

गाढी खांतिइं तेह भणंतां अक्षर एक न आवइ
तेह रहइ तीणइं असमाधिइं भोजन भावि न भावइ।
नेसालीया ते देखी मूरख मूरखचट्ट कहंति
तिम तिम ते मनि दूहवीइ अंतराय फल हूंति ॥१५॥ विद्या०॥

ते दूमातउ देखी पंडित एक दिवस बोलावइ
सविहुं छात्र तणा सवि पाटा पाटी सदा मंजावइ।
विनय लगइ ते कहइं विशेषिइं विनयचट्ट हिव एह
ईण परिइं केते दीहाडे आविउ अंतराय फल छेह ॥१६॥विद्या०॥

तीणि नयरि सुरसुंदर राजा तसु घरि कमला राणी
सोहगसुंदरी तास तणी धूअ रूपिइं रंभसमाणी।

[50] P. °लगी for लगइ.
[51] D. आहीं for इहं.
[52] P. तुं for तूं.
[53] D. पिंडीत अहनिसि तिइ.
[55] D. षांति.
[56] P. तेहनइं for तेहरहइ; तेहतणी for तीणइं.
[58] D. the line is not in the MS.; in it the first two words are written and then erased.
[59] D. adds this line in the margin; reads दुमीतउ for दूमातउ.
[60] D. सविहु.
[61] D. हवि; P. विनयलग.
[62] D. drops this line.
[63] P. तिणि for तीणि.
[64] P. धू for धूअ.

सोलकला सुंदरि ससिवयणी चंपकवन्नी बाल
काजल सामल लहकइ वेणी चंचलनयण विसाल ॥१७॥विद्या०॥

अधर सुरंग जिस्या परवाली सरल सुकोमल बाह
पीण पयोहर अतिहिं मणोहर जाणे अमियपवाह ।
ऊरयुगल किरि कदलीथंभा चरणकमल सुकुमाल
मयगल जिम माल्हंती चालइ बोलइ वयण रसाल ॥१८॥विद्या०॥

राजकुंअरि तीणी नेसालइं पंडित पासि भणंति
लक्षण छंद प्रमाण कलागम नाटक सवि जाणंति ।
घणउं वखाण किसुं हिव कीजइ अभिनव सारददेवि
तेह तणउं जे कउतिग वीनवउं ते निसुणउ संखेविइ ॥१९॥विद्या०॥

मंत्रीसरनंदन मनमोहन नामिइं लच्छिनिवास
तेउ तीहइ भणइ मनखंति लहूउ लीलविलास ।
राजकुंआरि ते मनि वसिउ देखी सरस सुजाण
एक दिवस एआक्षर लिखिआ बोलइ "करउ प्रमाण ॥२०॥विद्या०॥

मइं तरुणी परणी नइ सामी साचउं करि निअ नाम
लच्छिनिवास कहावइ मझ विणु ते तुज्झ कूडउं काम" ।

---

[65] D. सुंदर for सुंदरि; शिशि for ससि
[66] D. कज्जल; वयण for नयण.
[67] D. जिसा; सकोमल; P. सरस for सरल.
[68] D. अतिहि; अमीअ.
[69] D. सकमाल; P. थंभा for खंभा.
[71] D. ते तिणि for तीणी.
[72] D. लखण for लक्षण; पमाण for प्रमाण.
[73] P. घणुं, किसिउं.
[74] P. तणुं for तणउं; वीतुं for वीनवउं; संखेवि.
[75] D. नामिहिं.
[76] P. तेहु तीहइं; षंतिइं for खंति
[77] P. वसीउ.
[78] D. drops the refrain; P. एक for करउ.
[79] D. तरणी for तरुणी; नइ for निअ; P. काम for नाम.
[80] D. विण for विणु; P. तुझ; कूडं.

एआक्षर वांची नइ हसीउ महुतानंदन चीति
महुरी वाणी बोलइ "सामिणि ए सिउं उत्तम रीति ॥२१॥विद्या०॥

॥ ह्विव दुहा ॥

सामिणि सेवक ऊपरिइं नीच मनोरथ कांइं
एह वात जुगती नही आधी वरय न थाइ ॥२२॥
किहां सायर किहां छिल्लरुं किहां केसरि किहां शाल
किहां कायर किहां वर सुहड किहां वण किहां सुर साल॥२३॥
किहां सरसिव किहां मेरुगिरि किहां खर किहां केकाण
किहां जादर किहां खासरुं किहां मूरख किहां जाण ॥२४॥
किहां कस्तूरी किहां लसण किहां मानव किहां देव
किहां कांजी किहां अमियरस किहां राणिम किहां सेव ॥२५॥
किहां रीरी किहां वरकणय किहां दीवउ किहां भाण
सामिणि मझ तुझ अंतरउं ए एवडउं प्रमाण" ॥२६॥
राजकुंअरि वलतुं भणइ "म करिसि घणउ विचार
इण भवि पर भवि एक तुं निश्चिइं करिसु भरतार" ॥२७॥

॥ वस्तु ॥

मंत्रिनंदन मंत्रिनंदन तीणि प्रस्तावि
तस बोलउं सवि मानिउं मनह माहि पुण नवि सुहाणउं ।

---

[81] D. मुहतानंदन; P. ए अक्षर; चींति.
[82] P. मधुरी for महुंरी.
[83] D. adds छा॥ पद ॥ राग सामेरी ॥ ऊपरिइ; मणोर for मनोरथ.
[84] D. थाइं; P. वरइ for वरय.
[85] D. छिल्लरउं; शीआल for शाल.
[86] D. drops this line.
[87] D. सरसव; adds half a line: किहां वण किहां सुरसाल; scribe's error.
[88] D. षासर for खासरुं.
[90] D. अमीय.
[92] D. एवड for एवडउं; P. अंतरइ for अंतरउं.
[93] D. क म for म; करसि.
[94] P. निश्चइ.
[95] D. & P. write मंत्रिनंदन २; D. तीणइ; P. does not mention वस्तु.
[96] P. तसु for तस; मानीउं; सुहाणुं.

सामिणि हरखी इम भणइ "पच्छइ नाह परदेसि जाणउं"
कामालय अट्ठमी तणी सांझइं संहट भणेवि
राजकुंअरि नीय घरि गई ऊलट अंगि धरेवि ॥२८॥

॥ राग देशाख ॥

मुहतानंदन निअकुल कामि मित्र बोलाविउ विनयचट्ट ए
"महारइ थाकि राजकुंआरि परणीय जा परदेसडइ ए।
कहि कुण आपणां मंदिर माहि लाछि ऊवेखइ आवती ए"
तीणइं मानीय ते सवि वात पुण मनि ए इसुं चींतवइ ए ॥२९॥

'हुं तउ मूरख ए अतिजाण ए असरीखउं किम घटइ ए'
वली विमासिइ हियडला माहि 'दैवचिंता नवि जाणीइ ए' ॥३०॥

इम विमासतां मनह माझारि सरसति कूंचीय करि चडी ए
बार ऊघाडीय पणमिअ देवि आगलि ऊभउ इम भणइ ए ॥३१॥

"कइ मुझ माडीय दिइ वरदान कइ सिर छेदिसु आपणउं ए"
जेतलइं छेदिवा लागउ सीस तेतलइं तूठी भारती ए ॥३२॥

पामीय सवि कला हूउ जाण साहसि सहूइ प्रामीइ ए
गुरु मोकलावीय भणइ "अम्हि देव आयसु मागुं घर भणी ए" ॥३३॥

---

[97] D. सामनि for सामिणि; P. जाणुं.
[98] D. अट्ठमिदिणइ; P. सहट.
[99] P. अंग.
[100] D. महता; निय for निअ; P. काजि for कामि.
[102] D अपणां for आपणां; P. आपणा.
[103] D. तीणइ; P. इसिउं for इसुं.
[104] D. हूं तु; P. अतिजाणि; असरीवुं.
[105] P. वलीअ विमासइ.
[106] D. चडीइ; P. ईम विमासतां करमसंयोगि कुंची कर चडी ए।.
[107] D. ऊघाडी पणमी.
[108] D. माडीअ दइ; P. मझ; आपणुं.
[110] P. पामिअ; सुजाण for जाण.
[111] D. मोकलावीअ; अम्ह; अ for last ए. P. आयस.

इम भणी गुरि दिउ सारदामंत्र पच्छइ स परिणिवा चालीउ ए
मुहतानंदन पहिरीय वेस मयणह मंदिरि आवीउ ए ॥३४॥

सखीय सहित तिहिं राजकुंआरि आवी ऊलटि आपणइ ए
साथिइं आणीआ तुरंगम त्रिण्णि आणी कोडि कंचण तणी ए ॥३५॥

आणी माणिक मोतीय ठीक आणीय वस्त्र पट्टउलडां ए
जाणीय मुंहतानंदन एह सेत सिणगार करावीउ ए ॥३६॥

पूरवभव तणइ करमसंयोगि पाणिग्रहण इण परि हूउं ए
बोलइ मुनिवर हीराणंद धन नर जीह वंछित फलू ए ॥३७॥

॥ वस्तु ॥

राजकुंअरि राजकुंअरि भणइ "हिव नाह
इह रहिवां जुगतुं नही वेगि वेगि हयवर पलाणउ
आपणपइं रयणीय भरि अछइ मग्ग अतिघणउ जाणउ"
इम भणी मारगि हूआ ते त्रिन्हइ असवार
राजकुंअरि हिव प्रेमभरि बुल्लावइ भरतार ॥३८॥

॥ हिव दूहा ॥

"बप्पीहउ जं मुहि कहइ तिणि नामिइं सहिनाण
रविनंदन सहि नाम हुइ कहि संतोस सुजाण ॥३९॥

---

[112] D. इम सुणी गुरु दीउ सारद मंत्र P. परणवा
[113] P. पहिरीय मुहंतानंदन वेस.
[114] D. सखी; metrical ए dropped. P.
[115] D. second-half : आणीय रयण रसालां ए. बेउ for त्रिण्णि.
[116] D. आणीयां; क for ठीक; the second half: आणो कोडि कांचण तणीय.
[117] D. मुहतानंदन वेस; सेत्र for सेत; P. करावित.
[118] D. करमि; 2nd half: पाणिग्रहण इ परि हूं ए.
[119] D. सूरिवर for मुनिवर; 2nd half: धन ए जिहां वछो फलइ ए.
[120] D. adds राग मारुणी.
[121] D. आहां रहवा.
[122] D. आर्पणपइ; रयणी; मारग for मग्ग.
[123] D. तिण्णइ.
[124] D. राजकुंअरि हीयइ नेह धरेवि; बोलावइ.
[125] D. 2nd half: तिहिं नामि सहि नाम. P. drops हिव दूहा.
[126] D. ताम हरइं for नामहइ; करि for कहि; संतोष.

सार किसिउं जीवी तणुं प्रियसंगमि सिउं थाइ
फूल माहि सिउं मूलगउं स्त्री परणी किहां जाइ ॥४०॥

एक नारि अति सामली पाणी माहि वसंति
ते तुम्ह दरसण देखिवा अलजउ अतिहिं करंति ॥४१॥

श्रीपति सू अरि मंडणह भोअण नंदन नाह
तसु अरिबंधव वल्लही तसु ऊपरि उछाह ॥४२॥

आदिक्षर प्रभु आगलि अंतक्षर प्रियदाहि
सा कमलंतरि कामिनी कांइ रहिउ प्रभु साहि" ॥४३॥

इण परि नव नव कवितरस बोलावइ बहुवार
वलतउ ऊतर नवि दिइ जाणे अछइ गमार ॥४४॥

सही भणइ "सुणि सामिणी ए किम होइ गमार
माय बाप विछोहीउ अंदोह करइ अपार ॥४५॥

पवनह वेगिइं चालतां पुहवी घणी गयाइं
प्रहि विहसी रावि ऊगीउ नींद्र गई नयणांह ॥४६॥

राजकुंअरि वल्लह तणउ वयण पलोइ जाम
मुहतानंदन थाहरइ दीठउ मूरख ताम ॥४७॥

[127] D. drops the stanza. Hence the enumeration is less by two. See st. three.
[130] D. तुह्म; अति for अतिहिं; P. देषवा.
[133] D. आदिक्खर; आगलिहिं; the 2nd half : अंतरस्वर थिउ दाह.
[134] D. has the line 2. of st. 46 of the text put through scribe's mistake (see st. 46). The readings of that line : वहिसी; नीद्र; नयणाइं. D. puts this stanza after 44 of the text. The correct place for this as given by P. is accepted.
[135] D. बोलाव्यउ for बोलावइ.
[136] D. वलतु; दीइ; Ms. puts this stanza before st. 43.
[137–138] The st. dropped. Thus enumeration is less by three.
[139–140] The whole st. is dropped in D. Hence D.'s enumeration is less by four.
[141] P. तणुं for तणउ.
[142] D. नाम for ताम; P. मुंहता; थाहरइं.

देखी मूरखचट्ट तिहिं राजकुंअरि विलवंति
ओलंभा दिइं दैव रहइं अबला इम विलवंति ॥४८॥

"हे किरतार किसिउं कीउं अतिहिं असंभम एह
अणविमासिउं अचींतविउं कीधउ कांई छेह ॥४९॥

जे जिम दैविहिं सरजीउं ते तिम निश्चिइं होइ
सखी भणइ "सामिणि घणउं शोक न कीजइ कोइ ॥५०॥

जइ पायालिहिं पइसीइ जइ जईइ जल माहि
सरज्या तउ नवि छूटीइ सिउं हुइ कीइ अनाहि ॥ ५१ ॥

राजकुंअरि चेतन लही बोलइ सहजि सुजाणि
"चालउ हिव भव पूरीइ जाई केहइ ठाणि ॥ ५२ ॥

॥ चउपई ॥

इम विमासी मनह मझारि पुहतां आहड नयर दुआरि
देखी नयर तणुं मंडाण ते त्रिन्हिइं रंजिआं सुजाण ॥ ५३ ॥

धन धन विद्याविलासह चरी जिणि परणी सोहगसुंदरी ॥ध्रूपद॥

गढ मढ मंदिर पोलि पगार थानकि थानकि सत्तूकार
वावि सरोवर अनइ आराम दीसइं गिरूआं अतिअभिराम ॥५४॥

---

[143] D. विलवंत.
[144] D. दइ दैवहइ.
[145] D. करतार किसुं.
[146] D. अणविमासुं अनमतिं कीधुं दाषी छेह ।
[147] D. दैविइं सिरजीउं; निश्चइं.
[148] D. धणउ; सोग for शोक.
[150] D. सो हुइ for सिउं हुइ; P. सिरज्या तोइ न छूटीइ; हइ for हुइ.
[151] D. ही for लही.
[152] D. केणइ टामि.
[153] D. पहतां for पुहतां; दूयारि; P. ईम for इम.
[154] D. तणउं for तणुं; P. रंजिआ.
[155] D. जिणइ for जिणि.
[156] D. थानिकि२.
[157] D. नइ for अनइ; दीसइ गरूआ. Both MSS. note the refrain as धन२. Though in later stanzas, the scribe forgets to mention it,

निवसइ लोक तिहां अतिघणा जिहं घरि रिद्धि तणा नहीं मणा
जाणे अभिनव कमलागेह भूमंडलि अवतरिउं एह ॥५५॥ धन० ॥

तीणि नयरि लेई आवास ते त्रिण्हिइं तिहां रह्यां निरास
पूरव भव नइ कर्मसंयोगि दीहाडा नीगमइ वियोगि ॥५६॥धन०॥

राजकुंअरि आवासह माहि झूरइ वल्लह तणइ विंदाहि
तिसिउ जि मूरख जाणी तेउ नयणि न जोइ नेह धरेउ ॥५७॥धन०॥

विनयचट्ट विद्याभंडार नयर लोक रंजवइ अपार
नव नव रस मुहि अवतारंति लोक तणां मन ईम हरंति ॥५८॥ धन०॥

लोक न जाणइं तेह नुं नाम रूप करी नइ अति अभिराम
देखी विद्या तणउ निवास नाम कहइं ए विद्याविलास ॥५९॥धन०॥

तिणि नयरि जेसिंग दे राउ नवउ खणावइ तिहां तलाव
ते खणावतां लिपि नीसरी ते न वचाइं कुणहिं खरी ॥६०॥धन०॥

पडह दिवारइ नयर मझारि "ए लिपि वाचइं जे नरनारि
भला भलेरा छइ प्रधान तेह ऊपरि ते करउं प्रधान" ॥६१॥ धन०॥

विद्याविलासि सुणी ए वाणि ततखिणि पडहउ छबिउ सुजाणि
राजसभां प्रणमी भूपाल लिपि वांची इम भणीय रसाल ॥ ६२ ॥

---

[158] D. तिहिं for जिहं; नही. P. अतिघणां.
[159] D. अवतरीउं.
[160] D. तीणइ नयर; तीनइ for त्रिण्हिइं.
[161] D. भवतणइ; P. नींगमइ.
[163] D. तिसउ ज; धरेइ for धरेउ.
[165] D. सरस for रस.
[166] D. रूपिइं करी नइ.
[167] D. कहइ ते.
[168] D. तिण for तिणि; नवउं; P. तेउ for तिहां; नींसरी.
[169] D. तेह षणावतां; कुणहं.
[170] D. दिवारिउ; लपि for लिपि; P. वांचइ.
[171] P. अछइं for छइ; करूं for करउं.
[172] D. विद्याविला; वात for वाणि ततक्षण पडह छिबिउ सुजाण.
[173] D. राजसभा; पणमी; भणइ for भणीय.

"सोल कोडि वरसोवन तणी एह थानक तु पूरव भणी
कर इग्यारइ पूजइ जिहां भीमराइ साती छइं तिहां" ॥६३॥ धन०॥
राइं ते तिहां कंचण लही ते लिपि मानी साची सही
विद्याविलास कीउ परधान राजा सइं हथि दिइ बहु मान ॥६४॥ धन०॥
एह वृत्तांत सुणी ते सही हीअडा माहि घणुं गहगही
सामिणि आगलि कहीउं सहू विद्याविलास वखाणिउ बहू ॥६५॥
धन० ॥
'एह समउ जगि जाण न कोइ' नयर लोक बोलइ सहू कोइ
सविहुं गुण नी एती सीम हिव अवगणवा जुगतुं कीम ॥६६॥धन०॥
राजकुंअरि बोलइ "सुणि सही ए डाहिम जाणउं अणकही
मझ धन विलसंतउ ए जाण लोक कहइं नवि लहइं प्रमाण ॥६७॥
धन० ॥
द्रव्य लगइ कहि किसिउं न कोइ द्रव्यिइं वसि थाइ सहू कोइ
द्रव्य तणउ ए महिमा जाणि जाणपणुं एह नुं म वखाणि" ॥६८॥धन०॥
इण परि तीणइं ते अवगणी कालमुही आवी घर भणी
विद्याविलास तणी सवि सार सही करइं सहजिइं सुविचार ॥६९॥
धन० ॥
राय तणी ते सेवा करइ राति दिवस तीरइं संचरइ
राय तणइ मनि वसिउ अपार निरलोभी नइ निरहंकार ॥७०॥धन०॥

---

[174] D. सोना for सोवन; पूवर for पूरव. P. थानक थी.
[175] D. कर इग्या पूजइ घणां is the first half; भीमराय; छइ. P. करम अग्यारइ.
[176] D, राय तिहां ते; ए for ते; मानी for वांची.
[177] D. हथिइं; P. प्रधान.
[178] D. ए विरतंत.
[179] D. कहुं ते सहू; वपाणउ for वषाणिउ.
[180] D. समो for समउ; P. सहु.
[181] D. अवगुणवा for अवगणवा.
[182] P. जाणुं for जाणउं.
[183] D. विलसंतु एम जाण; लहइ.
[184] D. किसुं, द्रव्यइ वसि; P. द्रव्यलगी; सहु.
[186] D. विद्याविलास सविजा सार: is the first half; करइ सहजि.
[187] P. सविचार.
[188] D. वसि for वसिउ; P. दिवसि for दिवस.

राय रहइं हवइं चिंता इसी एक दिवस मन माहि वसी
गुणहिं करी नइ एह समाण एह नी कलत्र छइ सुजाण" ॥७१॥धन०॥

तेह जाणेवा नी मनि खंति एकइं बुद्धिइं पूरी हुंति
मंत्रीसर पद भोजन तेउ मागीसिइ इक बुद्धि करेउ ॥७२॥धन०॥

महुतउ वेग सभां आविउ राजा रंगिइं बोलावीउ
"डाहा भुलइं केती वार तुम्ह सरिखा नु किसिउ विचार" ॥७३॥धन०॥

मंत्रीसर पद अंगीकरी भोजन एक न दीधुं फरी
व्याहणइ जिमवा घरि तुम्ह तणइ निश्चइ आवीसिइ" नृप भणइ
॥ ७४ ॥ धन० ॥

घर नुं सूत्र सही मनि गणी तिणि अवसरि तिणइ "हां" भणी
घरि आविउ मनि चिंता करइ "एह काज हिव किण परि सरइ" ॥७५॥
धन० ॥

देखी मुहतु सखी सखेद पूछिउ लेई मन नउ भेद
सामिणि आगलि सहूइ कहिउं परिवेषण तीणइ सांसहिउं ॥७६॥
धन० ॥

"जइ मझ सरखी सोलह नारि आपु आणी भले सिणगारि
तु हुं जि राउ जिमाडेसु रंगि नव नव भोजन नव नव भंगि" ॥७७॥
धन० ॥

---

[190] D. रायरहिं हिव चिता; माहे for माहि.
[191] P. गुणे for गुणहिं; समाणि इछि स्युं जाणि.
[192] D. जोएवानी मन; बुद्धि.
[193] P. का for इक; करेइ for करेउ.
[194] D. मुहतउ जिम सभां; P. adds राग धन्यासी before this stanza. सभा.
[195] D. भूलइ; P. शिरषा तु.
[196] D. दीधउं.
[197] P. विहणा; आविसइ निश्चइं.
[198] D. मणी for गणी; तिणइ for तिणि; ति हाजि भणी.
[199] P. कुण for किण; P. थाहरइ for करइ; एक for एह; हवि.
[200] D. लेइ for लेई; सहू; drops कहिउं.
[201] P. तिहां for तीणइ; सांसह्युं.
[202] D. आणीयइ for आपु आणी.
[203] D. तुहुं राय जमाडउं रंगि; at the end रंगि for भंगि.

सहीअ कहिउ सहूइ तिहां आवी मुहतउ हरखिइं बोलइ भावि
मूं रहइं वात सवे सोहिली एक जि सामिणि तुझ दोहिली ॥७८॥
धन० ॥

ततक्षण सामहणी सवि करी राजा तेडिउ ऊलट धरी
आविउ राजा सिउं परिवारि जिमवा नइ मिसि जोवा नारि ॥७९॥
धन० ॥

मूंक्यां आसण नइ आडणी धुरि बइठउ आहडपुर धणी
मूंक्यां सोवनमय बहु थाल मूक्यां कचोलां सुविसाल ॥८०॥धन०॥

पहिरी अंग समाणा वेस निरुपमरूप किया नववेस
ते सतरइ सोहामी बाल तिणि मंडपि आव्या ततकाल ॥ ८१ ॥
धन० ॥

पहिली मूंकी फलहुल गली मूंकी साकर दूधइं भिली
मूंक्यां सरस गविल पकवान मूंक्यां आणी ऊन्हां धान ॥ ८२ ॥
धन० ॥

मूक्यां नव नव परि सालणां मूंक्यां सरहां घी अतिघणां
मूंकी मांडी मुरकी सेव मूंकी खीर खांड घृत हेव ॥८३॥ धन०॥

मूक्यां सघलां सुरहां घोल जिमवानउ हिव हूउ निरोल
आव्यां वास्यां निरमल नीर आव्यां कर लूहेवा चीर ॥८४॥धन०॥

---

[204] D. सही for सहीअ; ति for तिहां; महतउ मननइ भावि is the second half; P. आवि; मुहुतउ; भाव.
[205] D. मूरहिं; एकज तुज्झ सामिणि दोहिली; P. मुंहरइ.
[206] P. ततखणि.
[207] P. आव्या; स्युं for सिउं; परिवार; जिमवाना मिस.
[208] P. मुंक्यां; नि for नइ; अडणी; मुंक्युं for बइठउ.
[209] P. मुंक्यां; मुंक्यां for °मय बहु; मुंक्यां.
[210] P. किया for समाणा.
[211] P. the first half: ते ततक्षणि सोहावि बाल.
[212] D. फलहुलि घणी; P. पहिलुं मुंकी; मूंकइं for second मूंकी; मिली for भिली.
[213] D. गवल for गविल; आणी मूंक्यां. P. मुंक्यां in both the places.
[214] D. सालणां.
[215] P. मूंक्यां मांडकी सेव; मुंकी for मूंकी.
[216] D. मूंक्यां सतरां महुरां घोल; P. मुंक्यां; जिमवानइ हव हउ निरोल.
[217] D. वासी for वास्यां.

आव्यां बीडां पानह तणां आव्यां लूगड थोडा घणा
इणि परि राजा भगताविउ हरख धरंतु घरि आविउ ॥८५॥धन०॥

सव सरीखी देखी रूपि विगत न लही तेह नी भूपि
ते दखी चतुरपणउं ए इस्यं राजा हीयडा भीतरि हस्यं ॥८६॥धन०॥

जेह कारणि ए कीधी बुद्धि तेह तणि नवि लाधी शुद्धि
'रचवउ कोइ नवउ उपाउ' इम विमासीइ निसिभरि राउ ॥८७॥धन०॥

इम करतां हूउं प्रभात राय भणइ "सुणि मुहता वात
ईणि पुरि देवि जइवंत तेह नी जात्र हुइ वरसंति ॥८८॥ धन०॥

तहि जउ वाइ पुरुष मृदंग नारी नाचइ अति सुरंग
तुं हि अह्म नइ नवउ प्रधान उहुण घटइ एतूं बहु मान ॥८९॥धन०॥

नयर लोक नइ तुह्मि अह्म आज सांझिइं जासउं मेल्ही काज
तुम्ह घरणी सिउं नट्टारंभ करिवउ छंडी सवि आरंभ ॥९०॥धन०॥

ए आयस लही भूपह तणउ घरि आविउ ऊमण दूमणउ
सहीइ बोलाविउ पूरव रीति "कांई चिंता छइं तुह्मारइ चींति"॥९१॥
धन० ॥

तीणइं जात्र वात सवि कही सामिणि हिव बोलावइ सही
निसुणि सामिणि ए विरतंत बोलइ सुललित वाणि हसंत ॥९२॥धन०॥

[218] P. आव्यां लूड थोडा घणां.
[219] D. इण for इणि; भगतावीउ; P. आवीउ.
[220–221] P. drops the whole stanza: 86:
[222] P. जेहे for जेह; ते तउ for तेह तणि; न लही for न वि लाधी; सुद्धि.
[223] P. कांई for कोइ; उपाय; विमासइ; विसभरि.
[224] P. हवूं for हूउं.
[225] D. ईणि पुरि देवि जइवंत is the first half; the second half of the line is dropped.
[226] P. तिहिं for तहि; जइ for जउ; तु अतिरंग for अतिसुरंग.
[227] D. उह for उहु; P. नइं for नइ; तुम्ह नइं for एतूं.
[228] D. अम्हि तुम्हि आज; सांझइं; P. जाशूं मेली काम.
[229] D. नाटकरंभ; छांडी; P. तह्म घरणी-शूं ; करिवा.
[230] D. आदेस for आयस; नृप तणउ; P. तणूं ; आव्यु दुआमणदूमणु.
[231] D. सही बोलावइ; छइ तुह्म चींति.
[232] D. तीणइ जात; P. सामिणिस्युं हवि बोलइ सही.
[233] P. वृत्तांत for विरतांत; -वांणि हसंति.

"मुझ नाचंतां भरह रसाल ए स्युं जाणइ मूरख ताल
राखि मुझ हीयडइ एह जि चिंत राति दिवस ए मूरख कंत" ॥९३॥
धन० ॥
सखी भणइ "सामिणि हिव सुणउ एह दोस नवि कुणह तणउ
दैविहिं कीधां छइ जे काम तेह मांजिवा धरइ कुण हाम ॥९४॥
धन० ॥
माहरइ मनि एह जि मति गमइ आदरीउ नवि तिजीइ किमइ
ईसर कुसुम धतूंरा तणइ नवि ऊतजिइ उत्तमपणइ ॥९५॥धन०॥

॥ हिव दुहा ॥

जइ तुझ मूरख एअ प्रीय जइ तूं अतिहिं सुजाण
तोइ तिण सउं मानि तूं अवियुगतूं निरवाणि ॥ ९६ ॥

भामिणि भरतारह सरिसु अहमति किम पडिहाइ
रयणजडी जइ वाणही तउ पहिरी जइ पाय ॥ ९७ ॥

सखी भणइ "सामिणि जिसउ वाजउ वाजइ छंदि
नाचेवउं लोकह कहइ निविरइ तिणि आणंदि" ॥ ९८ ॥

इण परि सामिणि बूझवी बोली बहु दिट्ठंति
नाच मनावी घरि गई हीयडइ हरख धरंति ॥ ९९ ॥

---

[234] D. ए सिउं for ए स्युं.
[235] D. ज for जि; P. मुज्झ नइं चिंता.
[236] P. सखीअ; हवइं; एह दोस कुणहिं नवि तणु.
[237] D. दैवइं; P. कीध जे; तीहं for तेह; कुणह हांम.
[238] P. आदरउं त्यजइ नवि किमइ.
[239] P. सिरि कुसुम धतुरा तणा ऊभजइ नवि उत्तम वणइ.
[240] D. has no हिव दुहा; P. मूरख तुझ; drops एअ; तुं अतिहि.
[241] D. नरवाणि for निरवाणि; P. तुहि तिण स्युं मानिवुं नवि युगतुं निरवाणि.
[242] D. सरिसं for सरिसु; पडिहाय; P. सामिणि for भामिणि.
[243] D. जउ वाणह तोय युगती पाय; P. तुहि तिण स्युं मानिवुं नवि युगतुं निरवाणि.
[244] D. जिसइ for जिसउ; P. जिशुं for जिसउ; वाजु.
[245] D. लोक for लोकह; तिविरइ for निविरइ; P. नाचेवुं; कहइं निवरइं तिण आणंद.
[246–247] P. drops the whole st.
[248] D. only चउपई; महतानुं; गहगउं.

॥ हिव चुपई । मालवी गुड्ड ॥

सही तिहां ते आवी कहिउं मुहता नुं मन अति गहगहिउं
गढ बाहिरि देवी देहरइ राजा लोक तिहां संचरइ ॥ १०० ॥

मुहतउ लेई सवि समुदाय आव्यु जिहां बइठउ छइ राय
नृप आयस लही वर वेस रंगंगणि कीधउ प्रवेस ॥ १०१ ॥

धां धां धपमु महुर मृदंग चचपट चचपट तालु सुरंग
कधुंगनि धोंगनि धुंगा नादि गाइं नागड दों दों सादि ॥ १०२ ॥

मपधुनि मपधुनि झझणण वीण निनिखुणि त्रेंखणि आउज लीण
वाजी ओं ओं मंगल शंख धिधिकट धेंकट पाड असंख ॥ १०३ ॥

झागड दिगि दिगि सिरि वल्लरी झुणण झुणण पाउ नेउरी
दों दों छंदिहिं तिविल रसाल घुणणं घुणणं घुग्घुर घमकार ॥ १०४ ॥

रिमि झिमि रिमि झिमि झिझिम कंसाल कररि कररि करि घट
पट ताल
भरर भरर सिरि भेरिअ साद पायडीउ आलवीउ नाद ॥ १०५ ॥

निसुणी एवंविह बहु ताल मनि चमकी ते नवरंग बाल
नाची अति घण उल्लट धरी राजकुंअरि सोहगसुंदरी ॥ १०६ ॥

---

[249] D. बाहरि; P. देइ for देहरइ; सांच for सांचरइ.
[250] D. आव्यउ; P. मुहुतु.
[251] D. आएस for आयस; रायंगणो for रंगंगणि; P. रंगइंगणइ; परवेस.
[252] D. धुपमपि; चचपुटि२. P. पहर for महुर.
[253] D. नाद्दि; गाइं ताण्डिदिकि (?) दों दों सद्दि; adds refrain धना२. P. कधुंगकनि धोगनि नाग धुंमि नादि; adds the refrain.
[254] P. मुपगणरण वीणानउं घणि आउलजीलीण.
[255] D. द्रेंकट पाड अशंख; P. वजाउं for वाजी; असंख.
[256] D. झाड्कि दिकि२; झुणझुणण पाय; P. झणण२.
[257] D. घ्रणणण घुग्घरघमकार. P. छदि for छंदिाइ; सुसार for रसाल; घुणण२ घुघुम घुमकार.
[258] D. रमिझमि२; नाल for ताल; P. मिझमिझिझिम२ कंसाल ग्रहि२ पथयए ताल.
[259] P. भ्रमर२ भेरीनाद पाहुडिउ आलविउ नाद.
[260] P. एवंविध; नवरंगि.
[261] P. अतिघणु ऊलट.

आपणपउं धन धन मानती जाण शिरोमणि प्रिय देखती
तिह संयोग सरीखउ राउ देखी रंजिउ करइ पसाउ ॥ १०७ ॥

खीरोदक लुंछणडइं करी राजा नाखइं चिहुं दिसि फिरी
तिणि रसि रंजिउ भणइ नरेस 'मूंकउ नाच' हूउ आदेस ॥१०८॥

नयर लोक ए वाणी सुणी चाल्या उच्छव करी नइ घर भणी
मारगि जातां मुहुता नारि बोलइ "प्राणनाथ अवधारि ॥१०९॥

सोवन वींटी रयणे जडी मुझ नाचंतां देउलि पडी"
प्रीतिवचन प्रामी मन माहि महुतउ पाछउ वलिउ उछाहि ॥११०॥

दीठी वींटी तिहिं ऊजली महिता नइ मनि पूगी रली
ते लेई नई आव्यउ जाम नयरि पोलि सवि दीधी ताम ॥१११॥

पइठउ गढ नइ गिरूई खालि सर्प डस्यउ तेहं अति विकरालि
घरि आवंतउ पडिउ असार सुरसेना गणिका नइ बारि ॥११२॥

वेश्या जाणी पडिउ कोइ ओलखीउ 'ए महतउ होइ'
घरि आणी जाणी संकेत मणिजल पाई कीउ सचेत ॥११३॥

[262] P. धन२ आपणपुं मनि आमानंती; जाणि for जाण; देखंती.
[263] P. तीहं; सरीखु.
[264] P. लुंछणरे; लांखइ for नाखइं.
[265] P. मुंकु for मूंकउ.
[266] D. चालिउ उत्सक नीय घरि भणी.
[267] D. जाता महता नारि.
[268] D. देउ for देउलि; P. वींटी.
[269] D. पामी; महतउ; उछहि; P. महिंतु पाछु वल्यु उच्छाह.
[270] D. वींटी अति ऊजली महतानि मनि पूरी रुली.
[271] D. नयरपोलि दीधी; P. आव्यु.
[272] D. गरूइ; तेह तिहि विकरालि; P. सर्प डसु तेहं; विकराल.
[273] D. The line is given as the first line of the next stanza in the MS. पडि असारि.
[274] D. see note on 273. वेशा जाणइ पडीउ; ओलखीओ. P. ए महितु एह.
[275] P. आवी for आणी; मणिज for मणिजल.

॥ वस्तु ॥

वेशि पभणइ वेशि पभणइ "मंत्रि सुणि वात
ए सहूइ धन ताहरउं रहिय भोगवि भली परि"
मंत्रीसर इम संभली वचनबद्ध रहिउ तसु घरि
दोरइ बद्धइ सूयडउ छूटइ महतउ होइ
इण परि विलसइ विवह परि सुद्धि न जाणइ कोइ ॥११४॥

॥ राग संधूउ ॥

निसि भरि सोहगसुंदरी रे जोइ वालंभ वाट
नींद्र न आवइ नयणले रे हिअडइ खरउ उचाट ॥११५॥
"सुणि सामी लीलविलास वलि वालंभ विद्याविलास
मझ तुझ विण घडीय छ मास प्रभु पूरिन मन की आस ॥
इम विरहिं प्रिय विण बोलइ ॥११६॥ आंकणी ॥
सीहीअ समाणी सेजडी रे चंदन जेहवी झाल
दावानल जिम दीवडउ रे कमल जिस्यां करवाल ॥सुणि०
॥ ११७ ॥
मझ न सुहाइ चांदलु रे जाणे विस वरसंति
सीतल वाउ सोहामणु रे प्रिय विण ताप करंति ॥सुणि०
॥ ११८ ॥

---

[276] D. वेस for वेशि.
[277] P. ए सहूइ अह्म तह्म तणउं रह्यां आंहां भोग सघली परि.
[278] P. सांभली वचन बुद्धि हिव रहिउ तस परि.
[279] P. दोरउ बद्धइ सूयडउ छोडिय मुहुतउ होइ.
[280] P. तियह परि for विवह परि.
[281] P. no name of metre; वाटि for वाट.
[282] D. हीयडलइ.
[284] P. प्रभ पूरिन आवीयर आस.
[285] D. विरहणीं for विरहिं.
[286] D. सीहसमाणी; drops चंदन; सहीअ समाणीअ; जेहीह for जेहवी.
[287] P. does not give refrain throughout this section.
[288] D. मुझ; चंदलउ; विसु for विस; वरसंत; P. सुहांइ.
[289] D. वायु for वाउ; सुहामणउ; प्रीय करंत.

दाखी डाहिम आपणी रे रंजि मुझ मनमोर
छयलपणइं छानउ रह्यु रे हीयडउं करी कठोर ॥सुणि०॥
॥ ११९ ॥

एता दीह न जाणीया रे निरगुण जाणी कंत
हिव खिण जातउ वरससउ रे जाइ मुझ विलवंत ॥सुणि०
॥ १२० ॥

जइ करवत सिर ताहरइ रे दीजत सिरजणहार
वर वछोह्यां साजणां रे तउ तउ जाणत सार॥ सुणि०॥१२१॥

ओलंभा दीजइ कुणह रइ रे कुणिहिं दीजइं दोस
हीराणंद इम ऊचरइ रे कीजइ मनि संतोस ॥ सुणि० ॥१२२॥

॥ राग रामगिरि ॥

इम विलवंती व्याहणउं हवउं महिता जोउं गिउ जूजूउं
जोया गढ मढ पोलि पगार किहइं न लाधी महता सार ॥ १२३ ॥

निसुणी एह वात भूपालि कालमुहउ हूउ ततकाल
नयर माहि हूउ हाहाकार कोई कांई न लहइ पार ॥ १२४ ॥

राजा बोलइ मूकी सोक " निसुणउ नयर तणा सवि लोक
मझ बेटी छइ गुणसुंदरी रूपिइ रंभा नइ अवतरी ॥ १२५ ॥

---

[290] D. मझ मनि.
[291] D. छयलपणइ; रहिउ; हीयडइ.
[292] P. जाणीआ रे निरुगण जाणीअ.
[293] D. हिव क्षण जातइ; जा मझ P. वरसउ.
[294] D. करवंत सिर ताहरइ रे तउ तुं जातुं सार.
[295] D. विरविछोयां साजणा रे दीजत सरजणहार; P. gives the refrain.
[296] D. कहीइ for दीजइ; कुणरइ; कीजइ for दीजइं; P. कुणहनइं for कुणहिं; दीजइ.
[297] P. हिव बूझवइ for इम ऊचरइ; संतोष; gives the refrain.
[298] D. विहाणंउं; drops हवउं; मता for महिता; P. drops the name of the metre; विलवंता; जोयुं जूवं.
[299] D. जोयो for जोया; P. सवि for पोलि; प्राकार; किहां; मुहुतां; adds the refrain धण०.
[300] D. तत्काल; P. वात एह भूपाल; कालमहु.
[301] P. को कांई न जाणइ.
[302] P. मुंकी सोक.
[303] P. तुझ for मझ; रूपिइं रंभा-करि अवतरी.

महिता सुद्धि जिको मम्र कहइ अरध राज तं कन्या लहइ "
इम करतां हूआ छम्मास सहू कोइ हूउ निरास ॥ १२६ ॥

सूअडउ ऊघाडइ पंजरइं एक दिवसि बाहिरि नीसरइ
ऊडी राजकुंअरि आवासि आवी बइठउ तेह नइ पासि ॥१२७॥

तीणइ देखी सूअडउ करिअलि लीधउ अति रूअडउ
बाला बोलाव्यउ सुललित भाष चुणणि दीधी साकर द्राख ॥१२८॥

पंख पसारी सुसतउ कीउ पगि दीठउ दोरउ बांधिउ
ते छोडी नइ नाख्यउ जाम विद्याविलास हूउ ताम ॥ १२९ ॥

राजकुंअरि देखी नइ हसी पूछी वात सवे तिण जसी
इण परि जाणी सघलउ भेउ दोरउ बांधि पगि वलि लेउ ॥१३०॥

महितु सूअडारूपइं थई वेसापंजरि बइठउ जई
राजकुंअरि हिव अतिहिं अलजई महती आगलि कहिवा गई
॥ १३१ ॥

कहीउ सघलउ ते अवदात महती हरखी निसुणी वात
सखीअ पाहिं वीनवीउ नरिंद निसुणी राय हूउ आणंद ॥१३२॥

---

[304] D. मुहता शुद्धि; अरद्ध र being added afterwards. P. एको for जिको; हुई for हुउ.

[305] D. छमास.

[306] D. बांहहिरि नीसरइं; P. सूयडु; पंजरइ; दिवस for दिवसि.

[307] P. बेठु for बइठउ.

[308] D. करीयलि; रूयडउ. P. तांणइ.

[309] D. drops बाला; सुलत for सुललित; P. बोलाव्यु; चणि दीठउ दोरउ बांधिउ is the confused ½ line. Consequently dropping the whole first line of the next stanza.

[310] D. बांधीउ; P. drops the whole line.

[311] P. लंबीउ for नाख्यउ; मंत्रीसर नर हुउ ताम.

[312] D. ते देखी for देखीनइ; तिसी for जसी. P. ते for तिण.

[313] P. परि dropped; सघलु; दोरु बांधिउ पगि तलि तेउ.

[314] D. महता सुडारूपि थई. P. second half of the stanza is dropped.

[315] P. मुहुती for महती.

[316] P. कहीय तु ते सघलु अवदात मुहती हरखी अति सुणीअ वात.

[317] D. सखी पांहि P. वीनव्युं; राजा for राय.

सुरसेना गणिका तेडेवि राजा पूछइ रंग धरेवि
तिणि धुरि लगइ सहूइ कही महितु आण्यु आयस लही ॥१३३॥
आलिंगन देई नरनाह दीधी वेश्या मनि ऊछाहि
अरधराज सिउं राजकुंआरि परिणावी नृपतइं आचारि ॥१३४॥

॥ हिव वीवाहला नउ ढाल ॥

सुंदर लगन गणावीउं ए मणि मोती रयणि वधावीउ ए
वलह सज्जन तेडावीउ ए वरमंडप तिहां मंडावीउ ए ॥१३५॥
लाडण वानि चडावीउ ए परिणेवा तोरणि आवीउ ए
लाडी हिव सिणगारीइ ए वर पीठी देह ऊतारीइ ए ॥१३६॥
पहिरणि गजवड फालडी ए ओढणि नवरंग घाटडी ए
करअलि चूडी खलकती ए सिरि सोवन राखडी झलकती ए ॥१३७॥
लाडी सहजि सोहामणी ए मुहि बोलइ मंगल कामिणी ए
हाथमेलावइ सांचरइ ए वर राजकुंआरी ते वरी ए ॥१३८॥
च्यारि मंगल वरतीयां ए वर वहूअ रुलीआयति थियां ए
वैश्वानर साखिइं करी ए इम परिणी जिण गुणसुंदरी ए ॥१३९॥
आधउं राज वधामणइ ए नृप दीधउं हाथ मेल्हावणइ ए
पहुतां हिव घरि आपणइं ए हीराणंद 'धन धन ते' भणइ ए ॥१४०॥

---

[318] P. तेडेवा.
[319] D. तीणइ धुरि लगलइ; महतउ for महितु; आण्यु dropped.
[320] D. वेशामनउच्छाह.
[321] D. स्यं कुंयारि for तइं आचारिं; P. स्युं for सिउं; राजकुमारि.
[322] D. drops हिव in naming the metre. P. हिव विवाहलु; गणावीलु; रयण.
[323] D. तिहिं सजनक लोक तेडावीय ए मंडपि तहिं मंडावीइ ए.
[324] D. चडावीइ ए; परणेवा.
[325] P. लाडीअ; शिणगारीइ.
[326] D. पहरणि गजवडि फाली ए ऊढणी नवरंग चूनडी ए.
[327] D. करीयलि; खलति; P. चूडा अषलकंता ए.
[328] P. सहि for सहजि; मंगल बोलइ कामिनी ए.
[329] D. मेलावउ संचरइ ए; राजकुंयारी ते वरीउ ए.
[330] D. च्यारिह; वरवहुडी रुलियात थियां ए; P. थिया; मइम for इम.
[331] D. साखिइ; परणी.
[332] D. दीधउ; P. वधामणी; मेलामणी ए.
[333] D. आपणइ; P. पुहतां; आपणइ.

॥ वस्तु ॥

मंत्रिघरणी मंत्रिघरणी हीयइ उच्छाह
मंत्रीसर घरि आवीउ सयललोकरंजण सुलक्खण
पूरव पुण्यपसाउलइ त्रिण्णि नारि विलसइ विअक्खणि
बापइ आगलि बालपणइ कहीउ वयण दुरंग
एक दिवस ते संभरिउ हूउ मनि उछंग ॥१४१॥

॥ भीमपलासी ॥

राय आएसइं साहण समहर सयल सुहड मेल्हेवि
भणी ऊजेणी दीधउं पीयाणउं महितउ मांनि धरेवि ॥१४२॥ विद्या०॥

चालंतां जसु दल खेहा रवि गयणि छइं छायु सूर
इणि परि ऊजेणी आवी नइ वज्जावइं रणतूर ॥१४३॥ विद्या०॥

दल लेई जगनीक नरेसर समरथ साम्हउ आविउ
बाणावली बिहुं दले वछूटी इण परि अंबर छायउ ॥ १४४॥विद्या०॥

गयवर गयवरि रथ रथि सिउं असवारिहिं असवार
इणइं परि झूझइं भला सुभट सवि समरंगणि तिणि वार ॥१४५॥

---

[334] D. हीय उछाह.

[335] D. रजण सुलक्षण; P. रंजिअ सलक्रण.

[336] D. तिणि; विचक्षण; P. पसाउलइं.

[337] P. बालपणइं जं मुहि कह्यु वयण अतिहिं दुरंग.

[338] P. सांभलउ for संभरिउ; उत्संग for उछंग.

[339] D. writes दूवद in the place of भीमपलासी. आयसइ; मेली for समहर; सबल for सयल; लेवि for मेल्हेवि.

[340] D. ऊजेणी भणी दीध पयाणउं महतइ माण धरेवि.

[341] D. छायउं for छइ छायु. P. adds विश्वावि ए in the beginning unnecessarily जस; गयणियणि for गयणि.

[342] D. इण; वजावीइ; नीसाण for तूर.

[343] D. साहसमउ for साम्हउ, ह being dropped; the number of the verse is dropped. P. आवेइ for आविउ.

[344] P. बहुं दिसिइं वछूटइ; छायु.

[345] D. the figure 2 to show repetition after गयवर is dropped. P. the figure 2 for repetition; emended in the text गयवरि; रथार्थि स्युं; असवारइं असवार.

[346] D. इण परि झूझंतां; तिहिं for सवि.

बिहुं दलि ढों ढों ढोल ढमक्कीअ भंभाभेरि नद्द
विरसरसिं सरणाई वज्जइ ढमढम ढक्क सुसद्द ॥१४६॥ विद्या०॥

द्रें द्रें गटि गटि द्रह द्रह नादिं वाजीय गुहिर नीसाण
रणकाहली सुणी समरंगणि कायर पडइ पराण ॥१४७॥ विद्या०॥

सुहड कन्हलिं अणीयालां आयुध सूरकिरण झलकंति
देखी सुहड सयल रोमंच्या नीसत नासीजंति ॥१४८॥ विद्या०॥

गयवर गुडिया रथ पाखरिया सुहडे लीया संनाह
माहोमाहइं बाहइं झाटक वाहइ रुधिर प्रवाह ॥१४९॥ विद्या०॥

'मारि मारि' कहतां इक ऊठइं कंपाविउ करवाल
रोसि चडिआ राउत झूझइं जिम जेहा विकराल ॥१५०॥ विद्या०॥

एक तणां धड धडहड धूजइं एक हींडइं सुललितइं
शिर पाखइ एक ऊठी झूझइं सुहडां आसि फलंति॥१५१॥विद्या०॥

फोडइ पक्खर जरद अणींसर तीरइ तीर पडंति
नासंतां एक नर मारीजइ परदल इम विनडंति ॥१५२॥ विद्या०॥

झूझंता गयवर गुडि गाजइं धुणह तणा धोंकार
सुंडादंडि ऊपाडी नइ ऊलालइ असवार ॥१५३॥ विद्या० ॥

---

[347] D. नाद; P. दिलि for दलि; ढमकीआ.

[348] D. वरस for विरस. P. विसरंसवि शिरणाई वाजी अवम रढो समुद्द.

[349] D. द्रहद्रहनादिं dropped; वाजी for वाजीय.

[350] P. सुणी; पडइं.

[351] D. कन्हे for कन्हलिं; P. लेइ आलिं for अणीयालां; next half सुहड लीआं सनाह through mistake. See l. 353. Second half. Thus half the l. 351 and 352 are dropped.

[352] P. see note on l. 351.

[354] D. माहोमाहइ बाहइ; P. वहइ for बाहइ.

[355] D. कहत; ऊठइं; कंपावी. P. मारि is not repeated; कांतां for कहंतां; एक.

[356] D. चड्या; जि for जिम; P. झझिंइं; जिहा for जेहा.

[357-358] D. drops both these lines. See note on lines 363-364.

[359] D. पाषर.

[360] D. तासंति for नासंतां; नरइक.

[361] D. धुणिहणा P. झझतां गयवड गुड गाजिइं.

[362] D. झुडादंडि ऊपाडइ अंबरि.

झझंतां इणि परि मंत्रीसरि पूरव पुण्य प्रमाणि
समरंगणि जगनीक नरेसर जीतउ थोडइ प्राणि ॥१५४॥ विद्या०॥

॥ वस्तु ॥

मंत्रि इण परि मंत्रि इण परि वरीय जइलच्छि
जय जय रव बेहू बलीअ देस माहि तसु आण वरतीअ
सीमाडा सवि मिलीय भेटि लेई आवइं आणंदीअ
दलि समहरि हिव आवीउ ऊजेणीअ मज्झारि
पगि पगि राउ वधावीइ मंगल बोलइ नारि ॥१५५॥

॥ हिव वधामणा नउ ढाल ॥ राग देशाष ॥

ऊजेणी नयरी तणी वरनारी हे रंग धरेवि
ऊलट आवइं आपणि मणि मोतीए थाल भरेवि
ऊजेणी पुरि सोहिलउं सार ॥१५६॥

जगि मलिआ ए लोक अपार विद्याविलास वधावीइ
धनु महीअलि जसु अवतार जिणि जगि नाम रहाविउं ए
सुर जंपइ हे जयजयकार
ऊजेणी पुरि सोहिलउं ए ॥१५८॥ आंकणी ॥

[363-364] After these D has the following additional stanzas: सारसीए गयवर जाणीजइ हेषारवि तोषार। आप अनइ पर विगति न लाभइ हूउ एकाकार ॥ एक तणा धड धडहड धूजइं एकह रंड रलंते। सिर पाषइ इक ऊठी झझइं सुहडां आस फलंति ॥ cf. the last st. with st. 151 in the text.

[365] D. मंत्रिघरणी २ वरीजइ लछि.
[366] D. जइ २ रव उच्छली; तस for तसु वरतीय.
[367] P. this line is dropped.
[368] D. दहसमहर; आविउ; ऊजेणी मझारि. P. हिव is dropped
[369] D. वधावीइं.
[370] P. names the metre: वद्धपिन रामदेव शाषी.
[371] D. आवइ आपणइ; the last half is dropped.
[372] D. drops the line.
[373] D. drops the line P. notes it as a separate st.
[374] D. drops last ए P. धन; जस for जसु.
[375] P. जपइं for जंपइ.
[376] D. only notes the line by ऊ०; P. सोहिल.

नवजोवन नारी मिली उरि लहकइं हे नवसरहार
हंसगमण मृगलोअणी मुहि बोलइ हे मंगल चार ॥१५९॥ ऊ० ॥

तलिआं तोरण ऊभीआं घरि घरि बांधीआं ए वनरवालि
मुहरइं मादल रणकीआं तिहिं नाचइं ए नवरंगि बाल ॥१६०॥ऊ०॥

माणिक रयण वधावती मनि रंगिइ ए दिइ आसीस
दिणयर जिम महीयलि घणउ प्रभ प्रतपु ए कोडि वरीस ॥१६१॥ऊ०॥

इणि परि राउ वधावीइ मनि आण्यां हे परमाणंद
नयर लोक आसांचरीजि जउ इम बोलइ ए हीराणंद ॥१६२॥ऊ०॥

॥ राग वसंत ॥

इणि परि विद्याविलास नरेसर नयर माहि पहूत
सेठि धना हूइं तेडावीइ मोकलीउ एक दूत ॥१६३॥

तेण तेडावी सेठि धनावह आण्यु राजदूआरि
राजा ऊठी आलिंगन दीधउ सनमानउ सुविचार ॥१६४॥

पूछी सयल कुटंबह मंगल पूछिया " केता पुत्र "
सेठि धना भणइ " त्रिहुं बेटे रूडुं छइ प्रभु घरि सुत्र ॥१६५॥

---

[377] D. उर लहेकइ; यौवन for जोवन; ए for हे.

[378] D. बोलइं.

[379] D. तलिया; ऊभियां; घरि बंधइ हे वदरवालि.

[380] D. रणकीउं; तहिं नाचइ, नवरं for नवरंगि. P. तुहरइं for मुहरइं; नवरबंगाल for नवरंगि बाल.

[381] D. रणवधावीइ for रयण वधावती; मनरंगि हे आणंदपूरि.

[382] D. finishes up with this line the last stanza of this section: नयरलोक सहू रंजिआ इम बोलइ हे हीराणंदसूरि.

[383] D. drops this line.

[384] D. drops this line.

[385] D. does not mention the metre's name. इण for इणि.

[386] P. सेठि.धनावहु तेडाव्या मोकल्या आज दूत.

[387] D. drops.

[388] D. drops.. The st. 164 is dropped. The preceding stanza is not numbered.

[389] D. कुसुल सरूप सवे पूछी तह्म घरि केता पुत्र.

[390] D. सेठ भणइ प्रभु त्रिहुं बेटे सूअडउं इछइ प्रभु घरनुं सूत्र.

राउ भणइ “ छइ त्रिणि जि बेटा अवर कोई बाल जाउ ”
सेठि भणइ “प्रभु चउथउ बालक गिउ परदेस रीसाणउ” ॥१६६॥

राउ भणइ “तेह नी तह्मे हिवडां कांई जाणउ सार”
सेठि भणइ “कइ तूं ह जि जाणइ कइ जाणइ करतार” ॥१६७॥

बांपवचन ए निसुणी राजा प्रकट हूउ “ सुणि तात
ते हूं बेटउ चउथउ जाणि मानु साची वात ” ॥१६८॥

पुत्र भाग्य देखी मन रंजिउ सेठि करइ वखाण
“ जोउ ईणइं बोलिउं पालिउं धरमह ए अहिनाण ” ॥१६९॥

“ बाप सुणउ मइं बालपणा नुं बोलिउं कीउं प्रमाण
भोगवि राज सहू ए स्वामी बोलइ ईम सुजाण ॥१७०॥

माय बाप बंधव घरणी सउं पुत्र पौत्र परिवार
राज करइ ऊजेणी नयरी इंद्र तणइ अवतार ॥१७१॥

इणि परि राज करंतां आव्या ज्ञानतिलक तिहिं सूरि
सपरिवार राजा तिहां जाई वांद्या ऊलटपूरि ॥१७२॥

सरस सकोमल सुललितवाणी दीधु गुरु उपदेस
पच्छइ राजा गणधर पूछिआ पूरवभवह निवेस ॥१७३॥

---

[391] D. राय; छइं; अपर न कोइ जाउ. P. ज for जि; बल जाणु for बाल जाउ.
[392] D. बेटउ for बालक; P. रीसाण for रीसाणउ.
[393] D. काई for कांई; P. राय भणइ वहती तह्मि हेवइ कांई जार.
[394] D. पभणइं प्रभू तूंह; P. तुंह किरतार.
[396] D. हुं; जाणी.
[397] D. मनि.
[398] D. जोउ हेलां बोलिउ फलिउं.
[399] D. मइ; P. मुं for नुं; प्रमाणि.
[400] D. इम; P. ए सहूए for सहूए.
[401] D. drops घरणी; पौत्र पुत्र; P. सुं for सउं.
[402] P. अवतारि for अवतार.
[403] D. तणउ for तणउं; सजम; P. संयम.
[404] D. निरमछ.
[405] D. दीधउ for दीधु.
[406] D. पाछइं राजा पूछ्या गणहर; P. पूरभवह for पूरवभवह.

नाणप्रभावइं गणहर बोलइ पूरवभव विरतांत
नंदग्रामि तूं श्रावकनंदन हूतउ विद्यावंत ॥१७४॥

पुण तइ लक्ष्मी किमइ न पामी आणिउ मनि अतिरोस
अंतराय तिणि अवसरि बांधिउं देई विद्यादोस ॥१७५॥

मित्र अनइ मित्रह नी घरणी हूंतउ अधिकउ मोह
कुणहिं कु बोलइ माहोमाहि कीधउ वागविच्छोह ॥१७६॥

भोग तणउं अंतराई इण परि बांधी संजम लेवि
निम्मल विपुल कीया तप गाढा हिअडइ भाव धरेवि ॥१७७॥

तपह प्रभाविइं सेठिघर नंदन हूउ मालवराउ
इम विमासी पुण्यह ऊपरि घणउ करी मनि भाउ ॥१७८॥

शास्त्र अवज्ञा बालपणइं तूं मूरखचट्ट कहाणउ
विद्याविलास पछइ तूं हूउ सुरगुर बुद्धि समाणउ ॥१७९॥

मित्र कलत्र स्युं नेह विखंडिउ तेह तणइं परभावइं
राजकुंअरि परणीइ जि द्रेठि जोई न सकइ भावि ॥१८०॥

इस्युं सुणी पूरवभव देखइ जातीसमर नरिंदो
लीलविलास सुत राजिं थापी पामी परमाणंदो ॥ १८१ ॥

---

[407] D. प्रमाणइं for प्रभावइं P. वृत्तांत for विरतांत.
[408] P. नंदिग्राम तुं श्रावक हूंतउ नंदन शूं विद्यावंत.
[409] D. आणी for आणिउ; पुण्यकरी लक्ष्मी तइं प्रामी etc.
[410] D. विण for तिणि.
[411] D. मित्रह only for मित्रहनी; P. गित्र यनइ मित्रयनी.
[412] P. कुणह; विछोह.
[413] D. तणउ for तणउं; सजम. P. संयम.
[414] D. निरमल.
[415] D. पुण्यह for तपह; सेठीनंदन.
[416] D. इसिउ for इम; पण्यह for पुण्यह; P. उपरि घणउ करउ मनि भाव.
[417] P. तुं.
[418] D. सुगुर बुद्धिमाण; P. तुं.
[419] D. मन सगलां स्यं विषंडोउ तेह तणइ प्रभाविइं.
[420] D. राजकुंअरि पूरवभव देषी जाई नकी भावि.
[421] D. इस्यउ; नरिंद. P. सुणी.
[422] D. परमानंद; P. राजासुर थापीय.

ए संसार असार सुणीजइ दुक्ख तणउ भंडार
आप सवारथ सहूइं मिलीउं पुत्र कलत्र परिवार ॥१८२॥

लच्छी चंचल पवन तणी परि यौवन संध्याराग
नीरबिंदु जिम जीवी जाणीइ आणी मनि वइराग ॥१८३॥

संजम लेई शिवपुरि पहुतउ धन धन विद्याविलास
भणइ हीराणंद श्रीसंघ पूरउ मनवंछित सवि आस ॥१८४॥

॥ पद राग वसंत ॥ हिव वीवाहलउ ॥

महीअलि धरम वखाणीइ धरमिहिं शिवपुरि जाईइ ए
धरमिहिं अचल वधामणउं ए विद्याविलासह चरी ए ॥१८५॥

अतिहिं सोहामणउं ए महीअलि ऊपरि चरीइ ए
जें भणइं जे सुणइं ए तीहं घरि अचल वधामणुं ए ॥१८६॥

पींपलिगच्छि गरूउं गुणनिलउ ए वीरदेवसूरिहिं पाटि ए
अचल वधामणुं ए ॥१८६॥

वीरप्रभसूरि गहगहइ ए तासु पाटि हीराणंद सूरि ए
अचल वधामणुं ए ॥१८७॥

[423] P. दूष for दुक्ख.
[424] D. drops सहूइ; पौत्र for कलत्र.
[425] D. drops तणी; P. चंचलि.
[426] D. जाणी for जाणीइ; P. तीरबंधि for नीरबिंदु; जीवअ जाणीअ.
[427] D. श्रीसंघह; P. संयम; सिवपुरि पुहता

The above section from. st. 163–184 is at times divided into the stanzas of four lines in both the MSS. Both the MSS. are not systematic in giving the refrain विद्या० as in the beginning of the poem. In the text no refrain is given and the stanzas are marked systematically with two lines.

[429] D. gives पद राग वसंत; but drops हिव वीवाहलउ. महीयली, वखाय ए for वखाणीइ; वासए for जाईइ ए.
[430] D. drops धरमिहिं; वधामणुं; विद्याविलास चरीए; P. °विलासह चरीय.
[431] D. अतिसोहामणुं; धरमह ऊपरि ए चरी ए. P. ऊपरि ए चरीइ ए.
[432] D. भणइ जे सुणइ तेहिं अन्व वधामणुं ए.
[433] D. गच्छह; गुरु; सूरि for सूरिहिं.
[434] D. gives the refrain in short. P. gives the refrain in full.
[435–436] P. drops these lines.

संवत चौद पंच्यासीइ ए वरचीउं चरी रसालू ए
अचल वधामणुं ए ॥१८८॥

जां लगइ अंबरि रवि तपइ ए तां लगइ वापरउ ए
अचल वधामणुं ए ॥१८९॥

---

[437] D. विरतउं for वरचीउं; चरित for चरी. P. रशालु.
[439] D. ता for तां; P. अंबर; जां for तां; वापर चरोउ ए.
[440] D. वधामणउं.

Colophon D. तिइ विद्याविलासपवाडउ समाप्तः ॥ छ ॥ संवत् १५४९ । वर्षे । माह वदि । १४ दिने सोमवा । पूज्य पं. नंदिसहज. गणि-संघाटिक । अभयप्रभगणिना । श्री. वाल्हीसुत जीवा पठनार्थं लिखितः ॥

Colophon P. : इति श्री विद्याविलासरास समाप्त ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीः ।
१६ पं.

THE INDEX

The order of the Devanāgarī alphabet is adopted in the arrangement of words in the index. Different grammatical forms of a word are grouped under the convenient form of the same word as found in the poems. The reference to a word or its form is given by the number and the line of the poem. If the same poem contains the same word more than once, the first figure indicates the number of the poem and the rest of the figures the lines of the poem.

The reference to ND. is made by page no., column no. (by a or b) and the line no. The most of the abbreviations used in the index are as under.

Grammatical Terms

abl. : ablative
acc. : accusative
absl. : absolutive
adj. : adjective
adv. : adverb
caus. : causal
coll. : colloquial
comp. : compound
compar. : comparative
conj. : conjunction
dir. : direct case
emph. ; emphatic
expl. : expletive
f. : feminine
fut. : future
gen. : genetive
imprt. : imperative
ind. : indicative
inf. : infinitive
inst. : instrumental case
loc. : locative case
n. : neuter
nom. : nominative
obl. : oblique case
part. : participle
pass. : passive
pl. : plural
postpos. : postposition
pot. : potential
pred. : predicate
pres. : present
pron. : pronoun
rel. : relative
sg. : singular
sub. : subject
subst. : substantive
super. : superlative
term. : termination
v. : verb

Names of languages etc.

Ap. : Apabhraṁśa
B. : Bengali
dial. : dialect
Eng. : English
G. : Gujarati
H. : Hindi
I. : Indian
IAV. Indo-Aryan-Vernaculars
MG. modern Gujarati
MI. : Middle Indian
Mod. : modern
OG. : old Gujarati
OI. : old Indian
Pā. : Pāli
Pkt. : Prākrit
Skt. ; Sanskrit

Miscellaneous

c. : governs (used in connection with postpositions)
der. : the grammatical derivative
e. g. : for example
ex. : example
i. e. : that is
§ : paragraph, section
lw. loan-word
p. pp. : page or pages
Vol. : volume
> : phonetically becomes
< : is phonetically derived from
: : : : shows analogy
* shows a hypothetical form
? doubtful

The other abbreviations and signs are easily comprehensible. The abbreviations of the names of books and journals referred to are given in the beginning of the book.

अ 3·90 'and, even,' an emphatic expletive from Ap., Pkt. अ, य or इ (<Pkt. वि) <Skt. च or अपि cf. MG. य See Index: य, and इ.

अइहवि 1·372. 'now' expletive < Ap. अहवइ (Hc. 4·419) = Skt. अथ वा; cf. OG. हवइ, हवि; MG. हवे; cf. Gl. II P. 175; हवे < Ap. अहवइ; Tessitori; Notes: 98(2), 93(3) (4;) however cf. Pkt. हव्वं =Skt. अर्वाक. Dave: Study: P. 196 under हवि.

अकाजि 2·187. 'Without any purpose' subst. inst. sg. अ+काजि; for काजि See Index: काज.

अकालि 1·299; 2·444. 'at an improper time' subst. loc. sg. m. अ + कालि; Skt. lw. काल.

अकुलीन 1·303; 'low-born' adj. voc. sg. m.; Skt. lw. अ + कुलीन.

अखत्र 5·112. 'improper' subst. acc. pl. n. Pkt. अक्खित्त (त्र in OG. due to Re-sanskritization) < Skt. अक्षेत्र; cf. Coll. G. अखतरु= 'bad, improper'.

अखाडउ 1·279. 'a wrestling-ground' subst. acc. sg. m. – अखाडइ 1·293, 317; 2·616; loc. sg. Ap., Pkt. अक्खाड < Pā. अक्खवाट <Skt. अक्षवाट:; MG. अखाडो; M. अखाडा H. अखारा. ND. 4. a. 27–41.

अखीऊ 1·677. 'told' past. part. nom. sg. m. Ap. अक्खिउ < Pkt. अक्खाय < Skt आख्यात.

अखूटइ 1·252. 'Unbroken; without being broken'. past. part. loc. sg. m. अ 'not' + खूटइ < Ap. खुट्टइं < Pkt. खुट्टिम (cf. Hc. 2·74. खुट्ट past. part.; also root खुट्ट Hc. 4·116.) < Skt. *क्षुत्त cf. Pischel: § 564; 568. MG. खूटवुं; H. खूटना. M. खुटणें see Bloch: under खुटणें. ND. 124. a. 6.

अगस्ति 2·640. 'by sage Agastya' subst. inst. sg. m.; Skt. अगस्त्य; G., H. अगस्ति.

अगास 2·660. 'from the sky' subst. abl. sg. m. termination dropped; – अगासह 1·584 abl. sg. अगास<Ap., Pkt. आगास < Skt. आकाश. H. अगास; cf. MG. अगासी = 'a terrace'. cf. ND. 3. a. 21–27.

अग्गि 1·763. 'fire' subst. nom. sg. m. Ap., Pkt., Pā. अग्गि < Skt. अग्नि. cf. MG., H., M. आग; also H. आगि. See Bloch: under आग ND. 32·b·37.

अगेवाणु 1·702. 'a leadership' subst. acc. sg. n. cf. PGS. P. 187. अग्गेवाणु = Skt. अग्रानीकम्; Pkt. अग्गे + याणयं < Skt. अग्रे + यानकम्. cf. MG. with changed meaning आगेवान and H. अगवान = 'a leader'.

अंकुरियइं 2·370. 'are sprouting up' v. 3rd. pers. pl. pres. pass. – a denominative from Skt. lw. अङ्कुर. cf. H. अंकुरना; G. अंकुरवुं.

अंखि 2·670. 'eyes' subst. nom. sg. f. < Pkt., Pā. अक्खि f. < Skt. अक्षि n. MG., H., M. आंख f. Bloch: under आंख; ND. 31·a·9

अंगार 1·197. 'a burning coal' Skt. lw. अङ्गार m; Pā अंगारो m; MG., H. अंगार. Bloch: under इंगळ; ND. 6·a·42–47.

अंगीकरी 6·196. 'Having accepted' absl. of v. अंगीकरइ < Skt. अङ्गीकरोति.

अंगु 2·579. 'a body, a limb' subst. acc. sg. n. – अंगि 2·119, 122; 3.93, 208; 6·24, 99; loc. sg. – अंगे 1·141. loc. sg. – Skt. lw. अङ्ग. n.

गुलं 5·90. 'a measure of a finger'. < Pkt., Skt. अंगुल; G. आंगळ; M. आंगुळा; H. आँगुर; आँगुल.

अचलहं 1·781. 'the name of a town' subst. loc. sg. n.; term हिं changed to इ which is generally the term. of gen.

अचिंतु 1·528. 'Uncontemplated'. past. part. nom. sg. n. < OG. and Ap. अचिंतिउ < Pkt. अचिंतिअ < Skt. अचिन्तित. cf. G. अचिंत्यु.

अचींतविउं 6·146. 'unpremeditated' past. part. acc. sg. n. used as adv. in the context. अ + चींतविउं < Skt. अचिन्तितम्; the lengthening of इ in चींतविउं is quite old. OG. and Ap. causal form चिंतवइ < Pkt. चिंतेइ < Pā चिंतेति < Skt. चिन्तयति. Here the causal form seems to have been used in primitive sense. The lengthening is perhaps due to the false analogy of चींत < Skt. चित्त 'a mind'.

अचेत 3·120, 190; 'unconscious' adj. nom. sg. f. < Skt. अचेतस्; G. अचेत.

अच्चबमु 1·631; 'extremely wonderful' adj. acc. sg. n. < Pkt. अच्चब्भुअ < Skt. अत्यद्भुत. G. अचंबो. subst. m. H. अचंभा-भो-भौ; also अचंभव in H. due to a false analogy with Skt. असंभव. Turner derives it from आच्छम्भ connecting it with Pā. छम्भेति 'to be stiff with fear; Skt. स्कभ्नाति. ND. 7·a·14–28.

अच्छइ i. 158 'to be' v. 3rd sg. pres. For etymology Pischel § 57, § 480; Hc. 4·25; for full mention of the different views on its etymology see Divatia: Gl. I. Pp. 248–264; Tessitori: Notes §114; Dave: P.139 under छइ. Ap., Pkt. अच्छइ; Pā. अच्छति. See Bloch: under असणें. ND·191·a·27;

अछइ 1·74, 123, 129, 129, 167, 176, 453, 491, 554, 575, 598;– 2·102, 122, 191, 239, 447;—6,136. 'is' v. 3rd sg. pres.; sometimes also pl.— अछइं 1. 319, 2·74, 139. 'are' v. 3rd. pl. pres. — अछउं 1·89; 2·587; 1st pl. pres. — अछउं 6·41; 1st. sg. pres: For discussion see अच्छइ.

अजसु 1·554 'infamy' subst. nom. sg. n. < Ap. अ + जसु <Pkt. अजसो < Skt. अयशः; cf. MG., H.,M. अजस.

अजाणु 1·199; 'ignorant' adj. nom. sg. m.;–अजाणि 1·445. inst. sg. *f.* Ap. अजाणु < Pkt. अजाणो < Skt. अज्ञानः; G., H., M. अजाण.

अजी 5·120. 'Still, even now' adv. < Pkt. अज्जइ–अज्जवि < Skt. अद्यापि. cf. G हजी. cf. PGS. P. 179: अजी=अद्यापि.

अजीउ 1·525 'even now' adv. < Pkt. अज्जवि; through a form like अज्जिव due to the umlaut process; and व eventually changed to उ, <Skt. अद्यापि cf. H. अज्जौं = अब तक 'even now'; also G. हजु and हजुय. H. forms अजहुँ–हूँ are remarkable.

अजीय 1·123, 548. 'even now' adv. <Pkt. अज्जवि–अज्जइ due to the umlaut–process. <Skt. अद्यापि. It is also possible that य may be an addition of an emphatic particle to अजी. cf. G. हजीय.

अउजीउ 1·107 'even now' adv. < Pkt. अज्जवि–अज्जिव < Skt. अद्यापि; see अजीउ. In M. अजून < Pā. अज्जुण्हो < Skt. अद्य + अह:

अजूयालउं 2·396 'brightened up' past. part. sg. n. < Ap. उज्जलाइउं <Pkt. उज्जलाइयं < Skt. उज्ज्वलयितम्, a past. part. of the denominative of adj. उज्ज्वल–उज्ज्वलयति. The process of change is of umlaut and metathesis: Ap. उज्जलाइउं–उज्जुलाइउं–अज्जूयालउं. G. अजवाळ्युं by the side of G. ऊजळुं < Pkt. उज्जल < Skt. उज्ज्वल. cf. Kān. Pr. P. 109. St. 297. राणी वचन उच्चरइ इसिउं, ' एकोतर कुल अजुआलिसिउं.'

अज्ञानपणइं 5·190 'by ignorance' subst. instr. sg. n. Skt. lw. अज्ञान + the suffix for abstract nouns Ap. प्पण < Pkt. – त्तण > Skt. त्वन (Vedic) G. अज्ञानपणुं.

अंच 3·202 'a trouble, heart–burning' subst. acc. sg. f. < Pkt. अच्चि < Skt. अर्चिष् G. आंच; H. आँच. ND. 31. a. 47.

अट्ठमी° 6·98 'the eighth day of the month' ordinal numeral adj. used as subst. sg. f. < Pkt. अट्ठमी < Skt. अष्टमी. G. आठम; M. आठवा. Bloch: under आठ; ND. 34. a. 6.

अट्ठावय 1·387. 'the name of a holy place for Jainas' Pkt. अट्ठावय < Skt. अष्टापद.

अट्ठोत्तरसउ 1·412. 'one hundred and eight' cardinal numeral adj. pl. f. <Pkt. अट्ठ+उत्तर +सअ <Skt. अष्टोत्तरशत. G. अट्ठोतरसो.

अठ° 5·126. 'eight' cardinal numeral adj. < Pkt. अट्ठ < Skt. अष्ट. G., M. आठ. Bloch: under आठ; ND. 34. a. 6.

अडवडिउ 1·244. 'stumbled down' past. part. sg. m. of root अडवडइ (OG.; Ap; Pkt.). Cf. PGS. page 213: अडवडइ अधः पूर्वः पतः [अवःपतति] cf. G. अडबडवुं, अडबडिउं. ND. 11. a. 3; ND. 629. b. 46.

अणकही 6·182. 'untold' adj. nom. sg. f. a contracted OG. form अणकहिआ < Skt. अ + कथिता.

अणगमीय 1·427. 'was not liked' past. part. nom. sg. n. अण (= not) + गमीय < Pkt. गम्मिय being the past. part. formed from Pā., Pkt. गम्मइ < Skt. गम्यते. The lengthening of इ in गमीय is due to the influence of the final य in the word. G. अणगम्युं.

अणजाणतु 2·104. 'not knowing' pres. part. nom. sg. m. अण + जाणतु, a contraction of जाणतउ < Skt. जानत्. G. अणजाणतो.

अणझूझंतउ 1·749. 'not fighting' pres. part. nom. sg. m. अण + झझंतउ from झूझइ. See Index under झूझइ.

अणडुही 2·619 'cows' subst. nom. pl. f. < Skt. अनडुही.

अणतेडिउ 1·178 'uninvited' past. part. nom. sg. m.- अण+तेडिउ < Skt. अ+तटित the past. part. of the denom. from तट 'fringe' = तटयति 'to call near, to invite'. G. अणतेड्यो.

अणतेडी 1·174 uninvited' past. part. nom. sg. f. < OG. अणतेडिआ.. See Index अणतेडिउ. G. अणतेडी.

अणंत° 5·15, 'unending' adj.; - अणंत 5·20. acc. pl. n. - अणंत 5·96. acc. pl. f.-अणंतउ 5.10. acc. sg. m. < Skt. अनन्त.

अणंतकाई 5·19. 'taking endless bodies' subst. nom. pl. m. < Skt. अनंतकायिनः

अणबीहतउ 2·113. 'without fearing' pres. part. nom. sg. m. अण + बीहतउ from the root बीहइ in OG., Ap., Pkt. cf. Hc. 4·53. < Skt. बिभेति. In Pkt. two forms बिहेइ and बिहइ are in vogue; the later form is by the direct change in भी by the supposition of some such formation like भीअइ or may be, by the contamination caused by a form like भीत. G. बीतो.

अणमारे 2·530. 'without killing' past. part. loc. sing. m.- loc. absolute use in the context -- अण+मारे < Ap. मारिअइं < Pkt. मारिअम्मि < Skt. मारिते. G. मार्ये.

अणमूउ 1·534. 'without being dead' past. part. nom. sg. m. अण + मूउ < Ap. मुउ < Pkt. मुओ < Skt. मृतः. The lengthening of मु in मूउ is due to the vowel-influence of the final उ in the word. G. अणमुओ.

अणरागिय 3·105. 'full of affection' adj. nom. pl. m. < Skt. अनुरागिकाः

अणविमासिउं 6·146. 'thoughtless' adj. acc. sg. n. used as an adv. अण + विमासिउं < Pkt. विमरिसअं < Skt. विमर्शितम् cf. G. root विमासवुं.

अणादि° 5·8. 'without a beginning' adj. < Skt. अनादि.

अणाह 2·169. 'without a protector' adj. nom. sg. f. OG. Ap. and Pkt. अणाह < Skt. अनाथा. Mark the shortening of final आ in the MIA. - अणाहि 6·150. adj. inst. sg. m. 'by a helpless one.'

अणी परी 5·91. 'by this way' adv. phrase इणि through OG. एणि < Ap. एणइँ – (एणइं See Ap. Path. Grammar § 58) < Skt. एनेन; for परि; see Index परि. It seems परि 'by way' is found quite early in OG, e. g. जंबूसामिचरिय of V. S. 1266 (G. O. S. XIII P. 44; Stanza 25) इण परि प्रभवा पितरतृप्ति तिणि धीवरि कीजइ। In Ap. published works, the usage is not found. It is likely that the adv. phrase has come into OG. on the analogy of तत्पर in Skt. Also see PGS. P. 208. एकपरि, बिहुपरि, छहिंपरि, अनेकपरि, सवेहिपरि (V. S. 1336.)

अणी 6·359 'a point, a sharp end' subst. nom. sg. f. For etymology and IAV. equivalents, see Index अणीयालां; See वि. प्र. P. 219. St. 39.

अणीयालां 2·215; 6·315 'pointed' adj. acc. pl. n. –अणीयाला 1·373 adj. nom. pl. n Adh. Māgadhi word अणिय (पण्हवायरण २. २.) and MG. अणी both meaning 'sharp point' connected perhaps with Skt. अणु, अणीयस् (comp. degree) 'pointed, subtle'. The present word is formed by अणिय+आल suffix (found in OG., Ap., Pkt. and Skt.) cf. MG. अणीयाळां. G., H., M. all have 'अणी=a point'. In later Skt. अणि 'a point' is found.

अणीयाली 2·670. 'pointed' adj. nom. sg. f. See Index अणियालां.

अणुत्तरि 1·786. 'five highest heavenly abodes viz. Vijaya, Vaijayanta etc. according to Jaina theology'. subst. loc. sg. n. Skt. अनुत्तर.

अणुदिण 5·169. 'every day, each succeeding day' adv. Skt. अनुदिन.

अणुसरउ 1·3. 'to follow' v. 1st. sg. pres. <Ap. अणुसरउं <Pkt. अणुसरमि <Skt. अनुसरामि. MG. अनुसरुं. The Anuswāra on उ is dropped out due to scribe's inadvertance.

अणूरी 2·199. 'unfulfilled, unsatisfied' adj. acc. sg. f. <Pkt. अणऊरिया <Skt. अ+पूरिता. cf. MG. अधूरी = Skt. अर्ध+पूरिता. cf. Kān. Pr. P. 111. St. 318. लागूं वली अणूह मानि; जोतां आवइ मरणनिदानि।.

अणंगु 1·71. 'a bodiless one, god of love' subst. nom. sg. m. <Pkt. अणंगो <Skt. अनंग:

अति 1. 186, 288, 350, 373, 682, 701, 766, 767;—2·122, 130, 177, 258, 382, 454, 472, 523. etc. 'greatly, excessively, very' adv. <Skt. prefix अति; a Skt. lw. with a difference in its grammatical bearing.

अति अ 1·616. 'too much' adv. अति+अ (an emphatic particle) See Index for अति & अ.

अतिघण 6·261. 'too much' adj. acc. sg. f.–अतिघणउ 6·122. adj. nom. sg. m.– अतिघणा 6·158 adj. nom. pl. m. –अतिघणां 6·214. adj. nom. pl. n.—अतिघणु 1·92. adj. nom. sg. m. < Pkt. अतिघणअ- <Skt. अतिघनक-

अतिघणुं 1·108. 'exceedingly' adv. For etymology see Index अतिघण.

अतिजाण 6·104 'knowing much' adj. nom. sg. m. अति+ OG. जाण <Skt. जानन् pres. part. of ज्ञा 'to know'. MG. अतिजाण in poetry.

अतिरथि 1·257. 'The name of the charioteer who adopted Karṇa as his son'. subst. nom. sg. m.

अतिरूअडउ 6·308. 'very handsome' adj. nom. sg. m. See Index अति and रूअडउ.

अतिहिं 2·453, 670; 6·67, 130, 145, 240, 315, 431. 'greatly, excessively, very'. adv. अति+हिं, हिं being an emphatic particle, which according to Tessitori, Notes §104 is traced to Skt. हि, which is to a certain extent believable. But Dave: Study P. 115. 'lw. Sk. अति + OG. –हिं; cf. Ap. जहिं, तहिं' is rather doubtful as loc. termination हिं gives an adv. of place while अतिहिं is an adv. of manner. Beside Skt. अतिशयेन, OG. अति+हिं inst. sg. termination, the whole forming adv. is more near correctness.

अदभूय 3·113. 'astonishing, wonderful, marvellous' < Skt. अद्भुत; अ is added after द् is in OG. at times while भू has उ lengthened on the analogy of Pkt. भूय <Skt. भूत.

अद्रोणु 1·723 'without Droṇa' adj. nom. sg. m. अ+द्रोणु.

अध 3·60. 'half' used as an adv. <Pkt. अद्ध <Skt. adj. अर्ध. In MG. अध– is used as prefix; in M. अद– as a prefix, while as adj. आधा. see Bloch: under अद-and ND. under आधा.

अधरइ 3·164. 'keeps, holds' v. 3rd. sg. pres. <Pkt. आधरइ <Skt. आधरति. The shortening is metri causa.

अधिकउ 6·411 'much' adj. nom. sg. m. Skt. lw. अधिक. cf. MG. अधिको and अदको.

अधुरे 1·230 'incomplete' adj. loc. sg. m. OG. अध+ऊरे < Ap. अद्धऊरियइं <Pkt. अद्धऊरिअम्मि <Skt. अर्ध+पूरिते. The word दिवसे qualified by अधुरे is collectively used as sg. cf. H. अधूरा, G. अधूरू. ND. a. 7

अनइ 1·152, 239, 264, 581, 593; 2·454; 6·157, 411, etc. 'and' conj. For etymology Tessitori: Notes § 104: Dave: Study P. 116; OG. अनइ< Pkt. अण्णइं <Skt. अन्यानि. Moreover in OG. beside अनइ, there exists a form अनइं. Note also the Skt. usage 'अन्यत् च' which is analogous to the use of अनइ. Just as अन्यत् is acc. n, in the same way अनइ is acc. n, and to add, to appropriate pl. term. for sg. is a common occurrence in OG. Dave's supposition of the final–इं इं in अनइं or अनइ as being loc. term. following Turner ND 14. a. 39 is doubtful. The earliest use in OG. (V. S. 1266) is in G. O. S. XIII P. 46. St. 35 अनइ रिद्धि बहूत तिहिं पुण पार न जाणीयए । G. अने. M. आणि. Bloch: under आणि.

अनई 2·210, 513, 'and' conj. See Index अनइ.

अनय 5·160, 161. 'and' conj. इ is changed to य; a scribe's peculiarity. See Index अनइ.

अनवरतु 5·59. 'unceasing, continuous' adj. nom. sg. m. Skt. lw. अनवरत.

अनारिज 5·12. 'Non-Aryan' adj. acc. plu. m. < Pkt. अणारिय Skt. अनार्य.

अनिमिषी 2·44. 'a lady with no winking i. e. a heavenly damsel'. Skt. lw. अनिमेषिणी.

अनी 5·137, 159. 'and' See Index अनइ for etymology, Final अइ of अनइ is contracted to ई.

अनु 1·163, 170, 337, 338, 481, 511, 557, 607, 647, 683, 694, 695; 2·433 etc. 'and' conj. Ap. अनु See Hc. 4·415. वान्यथोऽनुः।; in earlier OG. it is found in abundance. See G. O. S. XIII P. 46. St. 39. (V.S.1266.) अनु तेतउ परिवार सोहमसामिहिं दिक्खीउ ओ।. It disappears in OG. by the middle of the 15th century V. S. It may be derived from Ap. अण्णु contaminated by Skt. adv. अनु 'after' < Pkt. अण्णं < Skt. अन्यत्.

अनुभावि 3·150. 'by the dignity, by the authority' subst. inst. sg. m. Skt. lw. अनुभाव m.

अनेकप 3·151. 'an elephant' subst. acc. sg. m. Skt. lw. अनेकप–

अनेकि 5·11. 'manifold' adj. inst. sg. Skt. lw. अनेक–

अनेकि परी 5·31, 177. 'in many ways' inst. adv. For etymology see Index अणि परि and परि.

अनेकि वार 5·98 'many times'. loc. adv. – ई loc. termination of वारइं dropped G. अनेक वार.

अनेरइ 1·153 'another' adj. loc. sg. n. < Pkt. अन्नकेरउ See Tessitori Notes § 14; however also see Tessitori § 79. Divatia Gl. I P. 138 < Pkt. अण्णयर – < Skt. अन्यतर. Dave: Study: P. 116 follows Divatia. G. अनेरु.

अनोहक 2·42 'a tree' subst. acc. sg. m. lw. with metathesis Skt. अनोकह–

अंतक्षर 6·133. 'a final word' subst. nom. sg. m. Skt. अन्ताक्षर.

अंतरउं 6·92. 'a difference' subst. nom. sg. n. < Skt. अन्तरकम्; G. अंतर n.

अंतराई 6·413 'The eighth variety of Karma which obstructs charity, profit, comfort, happiness etc.' subst. acc. sg. m. Skt. अन्तराय.

अंतराय 6·410. See Index अंतराई. subst. nom. sg. m.–अंतरायफल 6·58 'The reward of अंतराय action'. subst. acc. sg. n.

अंतरालि 2·207. 'in the middle' subst. loc. sg. n. Skt. lw. अन्तराल n.

अंतरि 2·679. 'in the middle, in the intermediate space' subst loc. sg. n. Skt. lw. अन्तर–n.

अंति 1·559. 'in the end' subst. loc. sg. m. Skt. lw. अन्त – m. n.

अन्तेउर 3·73. 'a harem' subst. acc. sg. n. Pkt. lw. अन्तेउर < Skt. अन्तःपुर. cf. Hc 1·60; Pischel § 344. अन्तः=अंते perhaps Māgadhan influence.

अंदोह 6·138 'repentance' Subst. acc. sg. n. < Skt. अनुदुःख–; दुःख changed to दोह as is the case in दोहिलउ. The word has vanished in MG. nor has it its counterpart in Ap. It is peculiarly an OG. word.

अंधकवृष्णि 1·181. 'the name of a king' subst. nom. sg. m.

अन्न° 1·22, 114, 243, 268, 318, 379, 382, 527 etc. 'another' adj. Pkt. अण्ण – < Skt. अन्य.

अन्नइ 1·694. 'and' conj. For etymology etc. see Index अनइ.

अपछर° 1·235 'a heavenly damsel' < Pkt. अच्छरा < Skt. अप्सरस् + G. अपछरा; H. अपछरा. The addition of प to the Pkt. form after अ is perhaps on the analogy of its Skt. equivalent.

अपहरीय 1·160, 641 'carried away' past. part. nom. sg. f. Pkt. ओहरिआ; Skt. अपहृता. The प in OG. is due to the influence of Skt. equivalent; and the long ई in री due to the umlaut–influence after the य–श्रुति is restored to Pkt. ओहरिआ which becomes ओहरिया.

अपारु 1·632 'unlimited' adj. nom. sg. n.; – अपारु 5·91. acc. sg. n. Skt. lw. अपार.

अपावइ 6·54 'to cause to give' v. 3rd. sg. pres. causal form of आपइ. See Index: आपइ for the etymology etc. of G. अपाववुं.

अपूरव 1·590. 'unique, strange' adj. nom. sg. f. < Skt. अपूर्व. Coll. G. अपूरव.

अपंडवु 1·723. 'without Pandavas' adj. nom. sg. m. < Pkt. अपंडव < Skt. अपाण्डव.

अप्रमाणु 1·568. 'unknowable i. e. invisible' adj. nom. sg. n. Skt. lw. अप्रमाण.

अबाह 5·37. 'without hands' adj. nom. sg. m. Cf. Ap. बाह Cf. Hc. 4·329. commentary < Skt. बाहु. Cf. G. बांह; H. बाँह.

अबाहु 1·693; 3·93; 'without obstacle, reely' adv. < Skt. अबाधम्. Cf. H. अबाध Cf. ' संग खेलत दोउ झगरन लागे सोभा बढ़ी अबाध '.

अभिमानु 1·232 'pride, egoism' subst. nom. sg. n.–अभिमानि 1·649. 'according to individual speciality' subst. inst. sg. n. Skt. lw. अभिमान n.

अभिमांनु 3·41. 'pride' subst. nom. sg. n. lw. Skt. अभिमान–

अभिरामु 1·124. 'pleasing' adj. acc. sg. m. lw. Skt. अभिराम–

अभिरांमु 3·2. 'pleasing' adj. nom. sg. m. lw. Skt. अभिराम–

अभिवनु 1·654, 732. 'Abhimanyu, the son of Arjuna' subst. nom. sg. m. < Pkt. अहिमण्णु < Skt. अभिमन्यु.

अभ्यास 5·95 'repetition' subst. nom. sg. m. lw. Skt. अभ्यास.

अमरसाल° 4·7 'a shrine for gods' subst. sg. f. < Skt. अमरशाला. Cf. G. O. S. XIII P. 4. St. 10. आमलसारसोवन्न तिणि कारिउ, किरि गयणंगण सुरु अवयारिउ।; आमलसार possibly is the same as अमरसाल. Then it may mean 'the base of the Kalas'a on the top of the body of a dome.'

अमरु 1·642. 'a god' subst. nom. sg. m. Skt. lw. अमर–

अमराउरि 1·335 the 'city of gods' subst. nom. sg. f. Pkt. अमराउरि < Skt. अमरापुरी. f.

अमरापुरि° 1·14. 'the city of gods' subst. sg. f. Skt. अमरापुरी f.

अमारि 1·399, 775 'non-killing' subst. nom. sg. f. Pkt. अमारि; Skt. अमारी f. MG. अमारि.

अमिय° 6·67, 90. 'nectar' subst. sg. n. Pkt. अमिय < Skt. अमृत n.; G. अमी; H. अमिय.

अमि° 3·109. See Index अमिय; the subst. is formed by the contraction ई=इय.

अमीय 2·86 'nectar' subst. nom. sg. n.—अमीय° 3·222. ई in मा is lengthened due to vowel influence of य.

अमृतु 1·256. 'nectar' subst. nom. sg. n. Skt. lw. अमृत–

अंबर° 1·647; 2·242. 'sky' subst. sg. n.–अंबरु. 1·706. subst. nom. sg. n; – अंबरि 3·219; 6·439 subst. loc. sg. n. Skt. lw. अम्बर n.

अंबा 1·176. 'the name of one of the three princesses of Kāśirāja whom Bhiṣma kidnapped' subst. nom. sg. f.

अंबाला 1·175. 'the name of one of the three princesses of Kāśirāja whom Bhiṣma kidnapped' subst. nom. sg. f.

अंबाली 1·429. See Index अंबाला, subst. nom. sg. f.

अंबि 1·429. See Index अंबा. subst. nom. sg. f. Skt. अम्बा f.

अंबिका 1·429. 'the name of one of the three princesses whom Bhiṣma kidnapped.' subst. nom. sg. f.

अंबिकि 1·3, 163. 'Goddess Ambikā' subst. acc. sg. f. Skt. अम्बिका.

अंभोनिधि 2·640. 'an ocean' subst. nom. sg. m. lw. Skt. अम्भोनिधि m.

अम्ह 1·128, 302, 311, 498, 529, (अम्ह–तणी), 547 (अम्ह–रहइं) 559, 596, 626 (अम्ह–तणइ); 2·234; 3·203; 4·28; 6·39 pron. 1st. pl. gen–obl.–अम्ह 6·40. nom.–अम्हि 1·89, 523; 2·587; 6·111; nom. – अम्हि 1·312, 523, 793. inst. – अम्हे 2·24, 4·4. nom. – अम्हइ 1·524, 549. gen. – obl. – अम्हं 1·674 gen. – obl. अम्हारउ (MG. अमारो) 1·505. adj. nom. m. originally an adj. form is used as a gen. form, with its case changing according to the noun it qualifies. < Ap. अम्ह–केरउ <Skt. *अस्मत्–कार्यकम्. Ap. also possesses the form अम्हारउ cf. Hc. 4·345; 434; also see Tessitori: Notes § 84; –अम्हारु 1·43, 148. adj. nom. n.–अम्हारी 1·17. adj. nom. f. – अम्हारइ 1·534 adj. dat. m. – अम्हारा 1·122. adj. gen.–obl. m. See grammar, for detailed treatment, and IA V forms.

अम्हासिउ 4·34. 'those like us' adj. nom. sg. m. cf. PGS. P.179. line 10. अनेसउं= अन्यादृशम् <Pkt. अम्हाइस <Skt. अस्मादृश.

अरणइ 1·431. 'distress' subst. acc. sg. f. possibly a noun from Ap. अरवण्ण + इआ (?) (abstract noun Taddhita). The meaning of this peculiar OG. word has its support in PGS. P. 189. Column 1. line13. अरणइ =अरति.

अरणय 3·22. 'distress' subst. acc. sg. f. See Index. अरणइ.

अरति 2·119. 'distress' subst. nom. sg. f.; –अरति 3·169. subst. acc. sg. f. Skt. lw. अरति.

अरथिइं 6·51. 'with the purpose of, for' subst. inst. sg. m. < Skt. अर्थेन. G. अर्थे, अरथे = 'for' used as a post-position; H. G. अरथ 'object.'

अरध 6·304. 'half' adj. acc. sg. n. – अरध° 6·321. adj. < Skt. अर्ध. G. अरधुं; H. अरध.

अरहाट 5·10. 'a wheel or a machine for raising water from the well; it usually consists of a single wheel with spokes on each side serving as handles to turn it, and a rope with pots attached to it.' < Pkt. अरहट्ट < Skt. अरघट्ट. G. रहेंट; M. रहाट; H. रहँट. इ in टि of अरहटि is due to the influence of इ in घटिका which is compounded therewith. The first vowel अ is dropped by 'aphaeresis'. cf. Divatia GL.I. P. 369. foot-note 133.

अरिहंत 3·137 'One worthy of final liberation; a Tirthankara'. The definition of अरिहंत–'अरिहंति वंदणनमंसणाणि अरिहंति पूयसक्कारं। अरिहंति सिद्धिगमणं अरिहा य तेण वुच्चंति ॥ Originally a pres. part., used as a subst. nom. sg. m. – अरिहंत 5·139, 164, acc. sg. m. Pkt. अरिहंत Skt. अर्हत्.

अरी 2·309. 'enemies' subst. nom. pl. m. Skt. अरि. The final इ is lengthened as the word as the last one of the line is in the end pronounced long.

अरीयण 1·747. 'enemy–men' subst. acc. pl. m. < Pkt. अरियण < Skt. अरिजन; the OG. lengthening of इ in री is due to the usual influence of the following य.

अर्जन 2·586, 591, 612, 632. 'Arjuna, one of the Pandavas' subst. nom. sg. m. – अर्जन 2·69, 693. Inst.– अर्जन 2·655 abl.–अर्जनि 2·651, 675, 723 inst. Skt. अर्जुन m.

अर्जुनु 1·573 etc. 'Arjuna' subst. nom. sg. m. – अर्जुनि 1·572; अर्जुनि 1·668. inst. sg. m. Skt. lw. अर्जुन m.

अर्हपद° 3·228 'the place of one worthy of final liberation'. subst. n. Skt. अर्हत्+पद n.

अलज 2·499. 'Shameless' adj. voc. sg. m. <Skt. अलज्ज adj. H. G. अलज.

अलजउ 6·130 'anxiety' subst. acc. sg. m.–अलजइं inst. sg. m. OG. अलजउ. cf. PGS. P. 279. l. 3. अलजउ=उत्कण्ठा. The etymology is untraceable.

अलवेसर 3·59. 'the foremost among handsome people. subst. nom. pl. m. This is peculiarly an OG. word cf. PGS. P. 130. 1· 23. जागिउ नरेश्वर चींतवइ **अलवेसर**।; ibid. P. 145. 1·7. इसिउ **अलवेश्वर**, सिंहरथ नरेश्वर करि तुं आपणउ जीवितेश्वर। See also प्राचीन गुर्जरकाव्य (Ed. K. H. Dhruva) वसन्तविलास P. 16. St. 11: "कामु जिस्या **अलवेसर** वेस रचइ वर अंगि।. See. नेमिजिनस्तवन of जयवंतसूरि P.12. St. 18: करि चूडी खलकी रणकाला, बाहडलो **अलवी** लटकाली। अलवी= 'beautiful'. रंगसागर नेमिफाग P. 24. St. 39: सवि **अलवेसरि** विगलित काजळ कुंकुम केसरि। cf. अलवे=in a sportive manner; also अलवेसर noted by 'Jodnikoṣa of Gujarat Vidyapith' but is faultily understood. Bloch: Bull, SOS. V. 4. believes: अलक to be of Dravidian origin cf. Telugu: अलकन. etc. See ND. 633. a. 11–16 and 41–46; cf. also Skt. अलक, अलका etc.

अलूणिय 3·195 'not handsome'. adj. nom. sg. f. <Pkt. अलावण्णियः <Skt. अलावण्यिका. cf. Ap. सलुणी, सलवणु See. Ap. Pāth. Selection I. 1·22; III 1·6. Divatia: GL. I. P. 423.

अवग्रहु 1·532. 'custody' subst. acc. sg. m. Skt. lw. अवग्रह–m.

अवगणवा 6·181. 'to disregard' pot. part. used as a subst. gen–obl. sg. n. to serve as inf. of purpose. See grammar. Also refer. Pischel §570; Tessitori: Notes §133; Grierson L.S.I. vol. ix Pt. ii. P. 362. Dave: Study P. 54. The OG. root अवगणइ=Ap. Pkt. <Skt. अवगणयति –अवगणी 6·186. past. part. nom. sg. f <Pkt. अवगणिआ <Skt. अवगणिता. G. root: अवगणवुं.

अवतरइं 1·497. 'are born' v. 3rd. pl. pres.–अवतरिउ 3·31. past. part. nom. sg. m. <Skt. *अवतरितः ;–अवतरिउं 6·159. past. part. nom. sg. n.;–अवतया 1·359. past. part. nom. pl. m.<Skt. *अवतरिताः; –अवतरी 1·335, 6·303. past. part. nom. sg. f.

अवतारो 1·14 'birth, descent' subst. nom. sg. m. Skt. lw. अवतारः G. अवतार.

अवतारंति 6·165. 'bring out, give birth to' v. 3rd. pl. pre. caus. of अवतरइ. <Skt. अवतारयन्ति. The 3rd pl. pre. Skt. term.–अन्ति is not rarely met with in OG. Its preservation is found in Pā., Pkt., and also in Ap. In. G. poetry has such forms as अवतारंत, हारंत, करंत etc. which are the evolutes from अन्ति–end forms. See. Tessitori: Notes § 117.–अवतारी 2·42. past. part. nom. sg. f. <Skt. अवतारिता, the caus. form is used however in the primitive sense here.

अवतारी 2·521. 'one having the birth, incarnated' subst nom. sg. m. Skt. lw. अवतार+इन्.

अवदात 6·316. 'bright, meritorious' past. part. acc. sg n. Skt. lw. अवदात.

अवधारि 6·267. 'keep in mind' v 2nd. sg. impert. <Ap अवधारि < Skt. अवधारय.

अवधि 1·658. 'limit' subst. loc. sg. m.; by the contraction of the final vowels of the form अवधिइं. Skt. lw. अवधि m.

अवनीय 3·212. 'on the earth' subst. loc. sg. f. OG. अवनीइं is changed to अवनीय for alliterative purpose. Skt. lw. अवनी f.

अवरु 4·15. 'the other' demon. pron. nom. sg. m;–अवर 2·60. nom. sg. n.–अवर 1·169. nom. sg. f.–अवर 1·276, 283. nom. pl. m.–अवरि inst. sg. f. Skt. lw. अवर–cf. G. ओर; H. और.

अवराहु 1·446. 'a fault' subst. acc. sg. m. <Ap. अवराहु <Pkt. अवराहो < Skt. अपराधः

अवरोध 3·221. 'without opposition' adv. < Skt. अविरोधम्.

अवसप्पिणि 5·106. 'an aeon of decrease, measuring six Ārās; the time of descent equal to ten Kodākodī Sāgaropamas, a Kodakodi being (crore×crore). subst. acc. pl. f. Pkt. अवसप्पिणि; Skt. अवसर्पिणी.

अवसर 3·157. 'at a proper time' subst. loc. sg. m., the term. dropped–अवसरि 1·278, 450; 3·33; 6·33, 49, 198, 410. loc. sg. m. Skt. lw. अवसर m.

अवसि 1·381. 'helplessly' adv. with inst. sg. ending;–अवसि 1·559. 'not the master of oneself' adj. nom. sg. m. < Skt. अवशा f; Skt. अवशेन adv.

अवहेलइ 1·92. 'treats with disregard' v. 3rd. sg. pres. < Skt. अवहेलयति.

अवाठी 2·145. 'taken a place' past. part. nom. sg. f. < Pkt. उवट्ठिआ < Skt. उपस्थिता. Final vowels इआ of the Pkt. form are contracted and the first उ is changed to अ on account of the intensity-accent on व of Pkt. becoming वा in OG.

अवासु 1·520. 'residence, abode' subst. acc. sg. m. < Skt. आवास m.

अविकुलं 2·98. 'not defective, perfect' adj. < Skt. अविकल contaminated with आकुल (?) or the influence of a labial व before क or the compounded word गुण whose उ has influenced अविकल to be changed to अविकुल.

अविणउ 1·445. 'discourtesy' subst. nom. sg. m. <Skt. अविनय m.

अवियुगतूं 6·241. 'the state of not being separated' past. part. used as a subst. acc. sg. n. < Skt. अवियुक्तम्.

अविहड 3·176. 'unperturbing' < Pkt. अविहड < Skt. अविघट.

अवेलां 2·706. 'without the waste of time' adv. of time by the addition of आं <-loc. term. आईं < loc. term. in Ap. अहिं or आहिं. < Pkt.–अम्मि < Skt.–स्मिन्.

अश्वबंध 2·31. 'controller of horses' subst. acc. sg. m. < Skt. अश्व+बन्ध m.

अश्ववार 2·511. 'horse-men' subst. nom. pl. m. Skt. lw. अश्ववार m.

असउण 1·586. 'ill-omens' subst. acc. pl. n. Pkt. असउण < Skt. अशकुन n.

असंख 5·22, 171; 6·255. 'innumerable' adj. < Skt. असंख्य–

असथानि 1·318, 649. 'in the assembly-hall' subst. loc. sg. n. < Skt. आस्थान–n.

असंघउ 1·651. 'controller of horses' subst. nom. sg. m. Pkt. आसयंध- < Skt. अश्व+बंध-m.

असमाधि 3·164 'loss of mental equipoise' subst. acc. sg. f.-असमाधिइं 6·56. inst. sg. f. Skt. lw. असमाधि-m.

असंभम 1·357 'incredible' adj. nom. pl. m.-1·488. adj. acc. sg. f.-2·81; 6·145 nom. sg. n.-असंभमु 1·83. acc. sg. n. < Skt. असंभव-

असरणु 1·355 'helpless' adj. nom. sg. n. < Skt. अशरण-

असरीखउं 6·104 'unequal' adj. nom. sg. n. < Pkt. सारिक्ख-Pā. सारिक्ख-< Skt. सदृक्ष. OG. सरीख-G. सरखो; M. सारखा; H. सरीखा.

असवार 2·326; 6·123, 345. 'horsemen' subst. nom. pl. m. -subst. acc pl. m.-असवारिहिं 6·345. inst. pl. m. < Pkt. अस्सवार- < Skt. अश्ववार-m.

असाढू 2·338. 'of the month of Aṣādha' adj. nom. sg. m. <Ap. आसाढिउ<Pkt. आसाढिय <Skt. आषाढिक-G. आसाढो.

असार 3·195. 'worthless' adj. nom. sg. f. Skt. lw. असारा, the final आ denoting f. is often shortened in OG.

असिव° 3·186 'unbeneficial' adj. used as subst.<Skt. अशिव.

असेस 3·60 'without remainder, all' adj. nom. sg. f. <Skt. अशेष.

अस्त्रु 2·597 'a weapon' subst. nom. sg. n. Skt. lw. अस्त्र n.

अह 1·423, 510, 553 'Now' adv. Pkt. अह < Skt. अथ.

अहनिसि 1·220, 267, 381; 6·53. 'day and night' adv. with loc. ending. < Skt. अहर्निशम्.

अहमति 6·242. 'the sense of ego' subst. nom. sg. f. < Skt. अहम् + मति. cf. H. अहमिति. cf. ND . 29 b. 18.

अहर 1·347 'a lower lip' subst. loc. sg. m. term dropped. Pkt. अहर <Skt. अधर m.

अह[व] 2·100 'or' adv. Pkt. अहव <Skt. अथवा.

अहह 2·81, 349. 'ah' interj. Skt. lw. अहह; G. अहह.

अहिनाण 6·398. 'a sign of recognition' subst. nom. sg. n. —अहिनाणि 2·519. inst. sg. n.Pkt. अहिनाण<Skt. अभिज्ञान n. G. एंधाण n.

अहुठ 5·51. 'three and a half' adj. acc. sg. n. <Pkt. अद्धुट्ठ < Skt. अर्धचतुर्थ. Pischel § 450 derives < अद्ध + *तुर्थ = Skt. अर्ध+चतुर्थ, तुर्थ a supposed form on the analogy of Skt. तुरीय. See Also New I.A..Vol. I. No. 6. P. 401. where the derivation from अर्ध+*तुर्थ is preferred to अर्ध + चतुर्थ (S. M. Katre's art.) G. ऊठ, H. अहुठ. M. अउट, अऊट.

अह्म 6·228. 'we' pron. 1st. pl. nom.—2·260, 499, 588, 669; 6·227. Gen-obl.—अह्मे 2·668. inst.—अह्मारु. 2·454. adj. nom. sg. m.—अह्मारां adj. nom. pl. n. See index अम्ह.

अहेडइ 1·55. 'in the hunt' subst. loc. sg. m. < Pkt. आहेडअ < Skt. आखेटक m. - cf. G. अहेडी H. अहेर. ND.29.b. 35.

आइ 1·456. 'by this' Pron. demon. sg. m. of the base form OG आ<Ap. आअ < Skt. अदस्. cf. Tessitori: Notes § 89; Pischel § 429. Ap. Pāth. Intro. P. 55. § 59 of Ap. grammar. MG. आ.

आइसु 1·280, 603. 'an order' subst. nom. sg. m.–1·603; 3·4. acc. sg.–आइसिं 1·213.; आएसि 1·349; आएसइं 6·339. inst. sg. m. Pkt. आएस m. < Skt. आदेश m.; MG. आयस m; H. आयसु f. See word–index: आयस.

आउ 5·84. 'life' subst. acc. sg. n. Pkt. आउ < Skt. आयुस्. n. G. आयु; H. आउ, आऊ f.

आउखउ 5·73. 'life' acc. sg. n.—आउखउं 5·76. acc. sg. n. आउखा 5·80, 82, 90. gen. obl. < Skt. आयुस्; ख may be due to the influence of ष in other skt. case-forms of आयुस्. G. आयखु; cf. also Pkt. form आउक्ख.

आउज 6·255. 'a kind of musical instrument'. subst. nom. sg. n. Pkt. आउज्ज < Skt. आतोद्य cf. Hc. 1·156. H. आउज, आउज्झ. m.

आकली 3·84. 'to understand' absl. < Skt. root. आ+कल. See Tessitori: Notes §131. for the discussion of the use of such conjunctive participles as he terms absl.

आकासि 1·531. 'in the sky' subst. loc. sg. m.< Skt. आकाश– m. n.

आकुलउ 2·123, 695. 'distracted, agitated' adj. nom. sg. m. –आकुला 3·121. nom. pl. m. –आकुली 2·130, 308; 3.114. nom. sg. f.—आकुली 2·425. gen.–obl. pl. f. term. dropped.—आकुली inst. pl. f. term dropped. Skt. lw. आकुल–

आकंपीउ 1·706. 'trembled' past. part. nom. sg. n. < Ap. आकंपिउ < Pkt. आकंपिअ < Skt. आकम्पितम्. cf. G. कांप्युं, कंपिउ.

आकंपु 3·18. 'trembling' subst. nom. sg m. Skt. lw. आकम्प m.

आक्रंदती 2·162. 'crying loudly' pres. part. nom. sg. f. < Skt. pres. part. आक्रन्दत्– आक्रन्दन्ती f.

आगइ 1·4, 247; 2·165, 453; 3·93, 5·125; 'formerly' adv.—1·83; 2·415. 'in the front' adv. < Pkt. अग्गे < Skt. अग्रे.G.H. आगे. ND. 6. a. 1.

आगलउ 1·260. 'in the front, leading' adj. nom. sg. m.—आगळऊ 1·264. nom. sg. m. —आगला acc. pl. m.<Skt. अग्र+taddhita इल्लक. G. आगलुं, H. अगला, आगला, आगिल.

आगलि 1·31, 79, 101, 401, 502; 2·64, 196, 252, 403, 495, 542; 6·39, 107, 133, 179, 201, 315, 337 'in the front' adv.—आगलि 5·54. 'formerly' adv. < Skt. अग्र+इल्ल with the loc. ending cf. G. आगळ, H. आगल. cf. PGS, Page. 179. line 12. आगलि–अग्रे, अग्रतः, पुरः, पुरतः, पुरस्तात्. ND. 6. a. 16.

आगलिउ 1·393. 'in the front' adv. <Skt. *अग्रिल्लकम् adv. cf. H. आगू < Ap. आगइ; similarly < Ap. अग्गिल्लइ.

आगि° 5·51. 'fire' subst. m.—आगि 5·35,40. 'in the fire' subst. loc. sg. < Pkt. अग्गि < Skt. अग्नि m. M., G. आग f., H. आगि f., आगी f.

आगिणेय 1·763. 'of fire' adj. nom. sg. m. < Skt. आग्नेय–

आघउ 2·298. 'in the front' adv. < Ap. अग्गइ < Skt. अग्रात् घ is the result of the aspirate influence of ह on ग in OG.–आघी 6·84. 'distant, possessing a wide gulf.' adj. nom. sg. f. < Pkt. अग्गिया < Skt. अग्रिका. घ in such forms is perhaps

due to the contamination by other forms of the same word. cf. MG. आघ, आघुं etc. with the sense changed later. In OG. primarily it meant 'near'; but with the usual sementical growth, the relatively opposite meaning 'distant' got current in MG.

आंकणी 6·285. 'a refrain-line' subst. f. < Skt. *अङ्कनिका.

आंकिलु 5·186. marked-out, fixed' adj. nom. sg. m. < Skt. अङ्क+इल्ल adj. suffix. cf. G. H. आँक < Skt. अङ्क-

आंखडली 2·382. 'an eye' subst. acc. sg. f. आंख + डली a svārtha suffix. See for etymology Index: अंखि. For डली cf. Hc. 4·429. G. आंखडली f.

आंखि 2·177. 'an eye' subst. inst. pl. f. < Ap. अक्खिहिं<Skt. अक्षिभ्याम् n. See word-index: अंखि. ND. 30. 6. 40.

आंखुडी 4·20. 'having stumbled' absl. of OG. root. आखुडइ cf. PGS. P. 215. last line. आखुडइ-आस्खलति; खुड might be due to the contamination by Pkt. खुड (Hc. 4·116) with स्खल्. G. आखडवुं, M. आखडनें. Bloch: आखुडणें.

आचारि 6·321. 'according to rites' subst. inst. sg. m. Skt. lw. आचार m.

आछउ 2·550. 'let be' v. 3rd sg. imprt. Pkt. अच्छउ; Pā अच्छतु. For details see word-index अछइ.

आज 2·212, 265, 296, 297, 431, 447, 466, 491, 545, 564, 624, 671; 5·70; 6·228. 'to-day' adv. - आजि 2·219 'to-day' adv. with a loc. ending cf. G. आजे.-आजु 1·534, 723; 3·47; 4·28. 'to-day' adv. with Ap. acc. ending. cf. H. आज, आजु. M. आज<Pkt. अज्ज<Skt. अद्य. ND. 33. b. 10.

आठ 1·212. 'eight' adj. nom. pl. f.—1·325 nom. n.—5·9 acc. m. < Pkt. अट्ठ-<Skt. अष्टन्. G. H. M. आठ. ND. 34. a. 6.; Bloch: आठ.

आठगुणउं 5·52. 'eight-fold' adj. acc. sg. n. < Skt. अष्टगुणकम्; for आठ see word-index.G.आठघणुं.

आठमइ 1·715, 'eighth' adj. loc. sg. < Pkt. अट्ठमे < Skt. अष्टमे G. आठमो; H. अठवा; M. आठवा. ND. 34. a. 13.

आठवी 2·131, 281. 'having brought, having called' absl. < Pkt. root आठवइ< Skt. आस्थापयति. cf. M. with changed sense आठवणें 'to recall'.

आडणी 3·122. 'a flat wooden stool on which the dish is arranged while dining'. subst. gen.-obl. with term. dropped. Perhaps it is connected with Pkt. अड्ड= Skt. तिर्यक्. G. आडणी. Bloch: अडण.

आडा 2·678, 681. 'slant-wise' adv.-5·136. prepos. 'in the way of' Pkt. अड्ड. G. आडुं H. आडा. M. आड. ND. 34. a.27.

आण 5·6, 87; 6·366 'a command' subst. nom. sg. f. < Pkt. अण्णा-आणा < Skt. आज्ञा f. G. आण f. H. आन f. Bloch: आण; ND.647. b. 12.

आणइ 1·436, 519; 2·218 'to bring' v. 3rd. sg pres. — आणइं 5·168. v. 3rd. pl. pres.—आणिसु 6·26. v. 1st. sg. fut. —आणिजे 2·216, 467. v. 2nd. sg. pot. — आणिउ 2·731; 5·99; 6·409. past. part. nom. sg. m.—आणीउ 2·597.

past. part. nom. sg. n. —आणी 1·517, 618, 636, 720; 6·115 past. part. nom. sg. f.—आणी 6·116. past. part. nom. pl. n. [due to the influence of आणी in 6·115. आणिआं is written as आणी]–आणी 6·275. past. part. nom. sg. m. the contraction of आणिउ – आणी 2·141; 6·10, 202, 213, 426. absl. —आणीआ 6·115 past. part. nom. pl. m.–आणीय 1·403. past. part. nom. sg. m.-आणीय past. part. nom. pl. n.-आणीय 1·409, 771; 3·190. past. part. nom. sg. f.–आणीया 1·392, 449. past. part. nom. pl. m.–आण्यु 6·319, 387. past. part. nom. sg. m.–आण्यां 6·383 (sic.) आण्युं past. part. nom. sg. m. Pkt. OG. आणइ<Pkt. आणेइ; Pā. आनेति < Skt. आनयति. G. आणवुं. Bloch: आणणें.

आणंद 6·317 'joy, delight' subst. acc. sg. m.–6·317. nom. sg. m.–आणंदि 3·220. inst. sg. m. Pkt. अणंद <Skt.–आनंद m.

आणंदिउ 1·102; 3·220 'delighted' past. part. nom. sg. m. from आणंदइ a denom. v. form from आणंद.–आणंदिऊ 1·766. past. part. nom. sg. m. cf. G. आनंदवुं.-आणंदीअ 6·367 'delighted' past. part. nom. pl. m. ई long in the word is due to the supposed previous form आणंदिय and the final य् eliding again in the previous इ making long ई.

आंणइ 3·121, 215. 'bring'. v. 3rd. pl. m. pres.–आंणिय 3·29. 'having brought' absl.–आंणी 'brought' past. part. nom. sg. f. See. word-index आणइ.

आतपि 3·215. 'in the sun-shine' subst. loc. sg. m. Skt. lw. –आतप m.

आथमतइ 1·730 'setting' pres. part. loc. sg. n.–आथमतई 1·422 pres. part. loc. sg. m.–आथमिउं 2·484. past. part. nom. sg. m. from OG. root. आथमइ <Pkt. अत्थमइ <Pā. अत्थमेति <Skt. अस्तमेति G. आथमवुं. H. अथवना.

आदरि 3·103. 'to receive respectfully' v. 2nd. sg. imprt.–आदरी 3·199. past. pass. nom. sg. f. 'betrothed' cf. in that sense G. आदरेली-आदरी 4·17; absl.–आदरीउ past. part. nom. sg. n. OG. आदरइ a denom. form from Skt. subst. आदर m. or from the supposed form आदरति from आ+दृ 6 Atm. G. आदरवुं; H. आदरना;

आदरी 3·199. 'moist with tears' adj. nom. sg. f. <Skt. आर्द्र adj.

आदिक्षर 6·133 'the first letter' subst. nom. sg. m. <Skt. आदि+अक्षर of which अ is elided in the OG. word.

आदिजिणेसर° 1·10. 'The first Jina i.e. Ṛṣabha' subst. m. <Skt. आदिजिनेश्वर. m. Pkt. जिणेसर <Skt. जिनेश्वर.

आदेसु 1·379. 'an order' subst. acc. sg. m.-आदेस nom. sg. m. Pkt. आदेस <Skt. आदेश m.

आधउं 6·332. 'half.' adj. nom. sg. n. आधि 3·164. adj. nom. sg. f.–आधि 2·676. adj. loc. sg. m. used as an adv. 'in the half' Ap. अद्धउं< Pkt., Pā. अद्धअं < Skt. अर्धकम् G. अध° in compounds. H. आधा. M. आधा. ND. 35. a. 3. Bloch: आधा.

आधानु 1·231. 'bearing a foetus' subst. acc. sg. n. Skt. lw. आधान n. cf. G. ऑधान n.

आधोरण 3·166. 'the driver of an elephant.' subst. acc. sg. m. Skt. lw. आधोरण m.

आंधउ 1·181. 'blind' adj. nom. sg. m. <Skt. अन्ध–

आप° 6·424. 'one's own'; originally a subst., it is used at times as an adj. owing to the influence of compound in Skt.–आपइ 3·148 'in their own' adj. loc. sg. n. Ap. Pkt. अप्प–<Skt. आत्मन् m. G. आप (as a pron.); adv. expression: आपोआप, आपसआपस etc. H. आप. OG. adj. sense appears to have vanished in MG. Bloch: आप; ND. 36. a. 26.

आपणहारु 1·191. 'One who gives' a noun of agency used as an adj. nom. sg. m. See. Tessitori : Notes § 135 from. OG. root आपइ < Skt. अर्पयति; See word-index आपि.

आपण 3·99. 'One's own' reflexive pron. used adj. acc. sg. n –आपणइ 6·114. adj. inst. sg. f.–आपणइं 6·333. adj. loc. sg. n.–आपणउं 2·229. adj. nom. sg. n.; 6·108. adj. acc. sg. n.–आपणा 1·680. adj. nom. pl. m.; 2·396. adj. gen–obl. used as acc. sg. n.; 2·195 adj. gen–obl. sg. m.; 5·182. adj. gen–obl. pl. n.–आपणां 2·102, 691. adj. gen–obl. pl. n.–आपणी 6·290. adj. acc. sg. f.–आपणीय 1·205. adj. nom. sg. f. cf. Tessitori: Notes § 92: "The reflexive pronoun has the following bases: आप-, आपण-, आपणप-, आपोप-, पोत–which are all derived from Skt. आत्मन् through Ap. अप्प– and अप्पण-. The base आपण –is used both adjectively (in the formation of the possessive genetive) and pronominally (as a substitute for the first personal pronoun plural)" cf. Divatia GL. I P. 370. (foot–note) for the full discussion; also Dave: Study. P. 35. which follows Divatia. G. आपण– adj. used. H. आपन. ND. 36. a. 27.

आपणपउं 6·262. 'oneself' reflex. pron. acc. sg. f.–आपणपुं 1·305. reflex. pron. acc. sg.m.–आपणपइं reflex. pron. inst. pl. n. Tessitori: Notes § 20: intensive reflex. pron. अप्पण+अप्प < Skt. आत्मन् + आत्मन्; Divatia GL. I P. 370. ft. note < Skt. आत्मत्व n.; Dave: Study Index P. 119. follows Divatia. Pkt.–प्प <Skt.–त्व See. Pischel § 300. But an intensive form in G. आपआपणुं runs counter to Divatia's explanation. cf. H. आपनपो-पौ.

आपणि 1·109, 338; 6·371. 'by one's self' reflex. pron. inst. sg. the same in all genders; the use is practically adverbial. Ap. आपणइ <Skt. आत्मना. cf. G. आपणे, with the 1st person pron. meaning.

आपि 2·7. 'to give' v. 2nd. sg. impert.–आपिउ 5·127. past part. nom. sg. m.–आपिय 3·203. past. part. nom. sg. n.–आपी 1·205; 2·11.

past. part. nom. sg. f.–आपीउ 1·660. absl.–आपीय 1·438. absl.–आपीयउ 1·247. past. part. nom. sg. m.–आपु 6·202. v. 2nd. pl. impert.–आप्यां 1·581. past. part. nom. pl. n. All these forms are from OG. root आपइ < Pkt. अप्पइ, अप्पेइ <Pā. अप्पेति < Skt. अर्पयति. G. आपवुं;

आफरिउ 2·128. 'swollen' past. part. nom. sg. m. Pkt. आप्फुरिअ–<Skt. आस्फुरित. cf. G. आफरवुं v. आफरो subst. H. अफरना, अफराना.

आफली 3·120. 'having stumbled' absl.–आफलीउ 1·245. past. part. nom. sg. m. OG. आफलइ < Pkt. अप्फालइ <Skt. आस्फालयति cf. G. आफळवुं, अफळावुं. ND. 36. a. 19.

आबूय 4·1. 'the mount Ābu' subst. loc. sg. m. with term. dropped Pkt. अब्बुय < Skt. अर्बुद–m. G. आबु. Long ऊ of आबूय seems sporadic.

आभइ 2·265. 'in the sky.' subst. loc. sg. f. OG. आभ <Pkt. अब्भ < Skt. अभ्र n. G. आभ; H. आभ.

आभिडइं 1·515. 'to dash against, to touch' v. 3rd. pl. pres. Pkt. अब्भिडइ Hc. 4·164; Dn. 1·78 under अब्भिडिय; Ap. Pāth. vocabulary. = संगच्छति; G. आभडवुं H. अभिरना.

आमली 3·63. 'having twisted' absl. from. Pkt. आमलइ, आमलेइ=Skt. आमृद्नाति Hc. 4·126. G. आमळवुं.

आमिष 3·168. 'meat' subst. acc. sg. n. Skt. lw. आमिष. n.

आंपणइ 3·29. 'one's own' adj. loc. sg. n. See. word-index आपण.

आंबिलवर्धमानु 1·786. A kind of penance in which a person takes rice pulse etc. moistened or boiled in water only once a day without adding ghee etc. to it, with a full fastday intercepting in an increasing regular series. For full details see Antagadadasao Ed. M. C. Modi Notes. P. 121. subst. acc. sg. n. Pkt. आयंबिलवड्ढमाण < Skt. आचाम्लवर्धमान. Barnett derives आयंबिल from Skt. आ+अम्ल+इल with य Śruti coming in between आ+अ. See. Antagada dasao Ed. M. C. Modi Notes P. 114.

आंबिली 2·248. 'a tamarind-tree' subst. nom. sg. f.–2·250. acc. sg. f. Pkt. अम्बिलिआ f. (see जंबुद्वीपप्रज्ञप्ति १.) < Skt. अम्लिका f. G. आंबली. ND. 22. a. 7.

आंमला 3·103. 'a destroyer' subst. gen-obl. used as inst. sg. m. derived from आ+मृद्. See word-index आमली.

आंमलि 3·63. 'tamarind trees' subst. nom. pl. f. See Word-index आंबिली.

आयस 6·230, 251, 319. 'an order', आयसु 6·111. subst. acc. sg. m. Pkt. आएस < Skt. आदेश m. See word-index आइस.

आरउ 5·79, 81, 89. 'an aeon-metaphorically it is the spoke of a wheel in the form of time' subst. acc. sg. m. <Skt. आरक m. n.

आरडइ 2·116; 5·30. 'to cry' v. 3rd. sg. pres.–आरडता 5·56. 'crying' pres. part. nom. pl. m. lw. Pkt. आरडइ < Skt. आरटति. G. आरडवुं.

आराधइं 5·100. 'to please, to worship' v. 3rd. pl. pres.–आराधिसु 1·448 v. 1st. sg. fut.–आराधतउ pres. part. nom. sg. m. Skt. आराधयति. G. आराधवुं.

आराम 6·157. 'a garden' subst. nom. pl. m. Skt. lw. आराम m.

आरांमि 3·7. 'in a garden' subst. loc. sg. m. Skt. आराम m.

आरिज 5·12. 'of Arya races, civilized races' adj. acc. pl. m. Pkt. आरिय <Skt. आर्य.

आरोडइं 1·80. 'to block, to stop, to besiege' v. 3rd. pl. pres.–आरोडिउ 1·306. past. part. nom. sg. m.–आरोडीउ past. part. nom. sg. m. Pkt. आरोडइ <Skt. आरुणद्धि. cf. रोडिसि in समराइच्चकहा Ed. Jacobi P. 575: कुविओ य तओ वूओ जमलोयं पत्थिओ तुमं नूणं। रोडिसि जो कुमारं इय भणिउं निग्गओ चेव ॥

आल 3·68. ' fraud, falseness, attributing wrong' subst. acc. sg. m. n.–आलि 5·151, 160; subst. inst. sg. m. n. used as an adv.–आलिहिं 1·202; आलिं 2·71. subst. inst. sg. m. n. used as an adv. cf. G. आळ, एळे cf. PGS P. 221. last line: मृषावादि सहसातकरि आलु अभ्याख्यानु दीधउं.

आलवि 3·68. 'having musically sung' absl.–आलवीउ 6·259. past. part. nom. sg. m. from OG. Pkt. root आलवइ <Skt. आलपति.

आलस 3·136. 'idleness' subst. acc. sg. n. Pkt. आलस्स < Skt. आलस्य n. G. आलस; H. आलस; M. आळस. Bloch: आळस

आलिंगिउ 1·103. 'embraced' past. part. nom. sg. m. Pkt. आलिंगिअ < Skt. आलिङ्गित.

आली 2·15. 'to give' past. part. nom. sg. f. Pkt. आलाअ < Skt. आलात from आ + ला G. आलवुं.

आलोकु 3·217. 'vision of perfection' subst. nom. sg. m. Skt. lw. आलोक m.

आवइ 1·73, 194, 210, 282, 307, 487, 500, 512, 533, 573, 583, 673, 689; 2·298, 452, 617; 5·72; 6·282 etc., 'to come' v. 3rd. sg. pres.–आवइ 1·281; 5·5; v. 3rd. pl. pres.— आवइं 1·378, 687; 2·231, 659; 3·47, 133; 5·30; 6·367, 371; v. 3rd. pl. pres.—आवउ 5·118. imprt. 2nd. pl.—आवउं 6·42, v. 1st. sg. pres.—आवए 1·343. v. 3rd. sg. pres. — आवतउ 5·89. pres. part. acc. sg. m. n.—आवती 2·38; 6·102; pres. part. acc. sg. f.— आवंतउ pres. part. nom. sg. m.–आविउ 1.204, 311, 534, 598, 688, 693, 695; 2·330; 3·127; 5·103; 179; 6·51, 62, 194, 199, 207, 219, 230, 343; past. part. nom. sg. m.–आविउ 2·564; 5·50; past. part. nom. sg. n.— आविउं 1·528, 632; past. part. nom. sg. n. — आविज 2·219. v. 2nd. sg. pot.— आविन 1·410, आवि 1·410. आवी 1·493. 2nd. sg. impert.— आविय 3·77. absl. — आविय 3·116 past. part. nom. sg. f. — आविया past. part. nom. pl. m. — आविसिउं 2·596. 3rd. pl. fut.–आविस्युं 1st. pl. fut.–आविसिइं 1·546. 3rd. pl. fut —आवी 1·466, 491, 609, 654; 6·84, 204, 248, 307, आवीनइ 6·342 absl. — आवी 1·99, 109, 588, 628; 6·114, 186. past. part. nom. sg. f. — आवीइ 1·338. v. 3rd. sg. pres.

passive. आवीउ 1·397. past. part. nom. sg. n. – आवीउ 6·113, 324, 335, 368. past. part. nom. sg. m.—आवं.ऊ 1·640. past. part. nom. sg. m.–आवं.यउ 1·440. past. part. nom. sg. m. – आवीया past. part. nom. pl. m.–आवोया past. part. gen. -obl. pl. m.–आवीसिइ 6·197. 1st. pl. fut.—आवेइ 1·537. v. 3rd. sg. pres. — आवेऊ 1·623. past. part. nom. sg. m. Mark its similarity with absl. — आव्यउ 6·271. past. part. nom. sg. m.—आव्या 1·597; 5·26; 6·403; past. part. nom. pl. m. – आव्या 6·211. past. part. nom. pl. f. in the place of usual आवी.—आव्यु 6·250. past. part. nom. sg. m. आव्युं 1·492. past. part. nom. sg. m. a case of contamination with n. form.—आव्यो 1·178, 179, 690. past. part. nom. sg. m. Pischel § 254: Ap. आवइ < Skt. आयाति; See Hc. 4·367 illustrative St. 1; Hc. 4·419. ill. St. 3; Hc. 4.422. ill. St. 1. By the side of Pkt. आयइ, Ap. आवइ is formed according to Pischel by the addition of व Sruti. Pischel's derivation in his Materialen P. 60 from आ+अव् 'to come' is not acceptable. See Divatia GL. I P. 245 where he has, while accepting Ap. and OG. आवइ<Skt. आयाति, has given as the illustration of the intervention of व Sruti in G. Shahidulla in 'Les Chants Mystiques de Kānha et de Saraha' P. 221. under आवइ suggests it < Skt. आगमति on the strength of the expression Ap. अमणागमण (cf. G. आवागमण 'coming and going'.) < Pkt. आअमण-गमण < Skt. आगमण-गमण; so आअमण can easily give according to him आमण and आवण or *आगमति > Pkt. आअमइ > Ap. आमइ – आवइ. But this is quite far-fetched. Dave: Study. P. 120 <Skt. आपयति 'to cause to reach' ='to come' cf. ND. 30. a. 39 ff. which it follows. See also S. K. Chatterji. Origin and Development of Bengali § 773. Modi: Ap. Pāth. Index P. 117. आवइ <Skt. आयाति. So also Jacobi: Bhavisattakaha P. 130. Ap. आवइ < Skt. आयाति.

आवइ 6·55. 'to understand' v. 3rd. sg. pres. Perhaps आवडइ < Skt. आवर्तते contaminated with आवइ < Skt. आयाति;or it may be from Pkt. अवेइ <Skt. अवैति. cf. M. आवडणें.

आवासि 1·462. 'a residence' subst. loc. sg. m.;–आवासइ 6·162. subst. gen-obl. sg. m.: Skt. lw. आवास m.

आवाठउं 1·697. 'stood' past. part. nom. sg. n. OG. आवाठउं-अवाठिउं<Ap. उवट्ठिअउं<Pkt. उवट्ठिअअं<Skt. उपस्थितकम्. See index: अवाठो.

आस 3·164. 198; 6·52. 'hope' subst. nom. sg. f.–आस 1·625; 4·12; 6·284. acc. sg. f.–आस 6·428 acc. pl. f. Pā., Pkt. आसा<Skt. आशा f. Bloch: आस.

आसण 3·213. 'an yogic posture' subst. gen-obl. sg. n. term. dropped. Skt. आसन n.

आसनउं 5·73. 'finished, coming to completion'. past. part. nom. sg. n. Skt. आसन्न.

आसमुद्द 1·421. 'upto the sea' adv. Pkt आसमुद्द<Skt. आसमुद्रम्.

आसत्थामता 1·755. 'As'vatthāmā' subst. nom. sg. m. Skt. अश्वत्थामन् m.

आसा° 1·376. 'a hope' subst. f. Pkt. आसा < Skt. आशा f. see Index आस, आसि.

आसातन 5·190. 'irreverence to a respectable person or a thing' subst. nom. sg. f. Skt. आशातना.

आसारंगि 3·104. 'by the revelry of hope' subst. inst. sg. m. See word--index आसा+रंग.

आसासिउ 1·508. 'was consoled' past. part. nom. sg. m. Pkt. आसासिअ<Skt. आश्वासित.

आसांचरीजि 6·384. 'departed' v. 3rd. sg. pres. passive. used in impersonal construction. Pkt. आसंचरिज्जइ<Skt. आसंचर्यते. cf. G. सांचरवुं.

आसि 6·358. 'a hope' subst. nom. pl. f. Pkt आसा< Skt. आशा. cf. word--index आस, आसा.

आसीस 6·381. 'a benediction'. subst. acc. sg. f.<Skt. आशिस्.

आंसू 2·487. 'tears'. subst. inst. pl. n. OG. आंसुइं <Ap. and Pkt. अंसुहिं See. Hc. 1·26, com. <Skt. अश्रुभिः G. आंसु; M. अंसु, असू; H. अंसु, अंसुआवा, आँसू. ND. 32. a. 27.

आह 1·72. 'now' adv. Originally an ablative form of the demonstrative आ base in OG. <Ap. आअहो or आअहं<Skt. अदस् abl. अमुष्मात् meaning अतः or अथ. The analogy is in जाहं or ताहं in OG. meaning यावत् or तावत् cf. Tessitori: Notes § 89.

आहड° 6·153. 'the name of a city' subst.

आहणइ 1·292. 'strikes' v. 3rd. sg. pres. Ap. Pkt. आहणइ< Skt. आ+हन् ; G. हणवुं; M. हणणें.

आहव 2·499. 'a battle' subst. nom. sg. n. Skt. lw. आहव m.

आहेडइ 1·22, 68. 'in the hunt' subst. loc. sg. n. Pkt. आहेडअ<Skt. आखेटक n. cf. H. अहेर.

आहेडी 1·566. 'by a hunter' subst. inst. sg. m.—आहेडी 5·53. nom. pl. m. Skt. आखेटक+ इन् suffix. G. आहेडी. See index: अहेडइ.

इ 1·143, 146; 5·126; 6·41. 'a particle for emphasis' 'even' indecl. cf. Hc. 2·217. इ-जे-राः पादपूरणे । ; also cf. in Ap., Hc. 4·383 ill. 2; Hc. 4· 384. ill. 1; <Pkt. वि, अवि<Skt. अपि. MG. य. Dave: Study. P. 121.

इक 1·590. 'one, only' indefinite pron. also at times used as a numeral adj. adj. nom. sg. f.—इक 5·24, 110. indef. pron. nom. sg. m.—इक 5·85; 6·386. adj. nom. sg. m.—इक. 2·673; 6·355. indef. pron. nom. pl. m.—इक 2·381; 6·193. adj. acc. sg. f.— इकु 5·93, 109. pron. nom. sg. m.—इकु 1·264. adj. nom. sg. m.—इकु 5·137. adj. acc. sg. m.—इकु. 1·577, 769; 5·137, 184. adj. acc. sg. n.–इकि 2·689; 5·69; 109, 110. pron. nom. pl. m.—इकि 1·461 (i) adj. acc. sg. f.—इकि 1·461 (ii) adj. inst. sg. f. —इकि 2·674. adj. loc. sg. m. OG. इक<Pkt. इक्क.= Skt. एक. For the doubling

of क् see. Pischel § 90–91, § 435; Tessitori: § 80; H. इक; Punjabi इक्क.

इक्क 1·664. 'one' adj. nom. sg. f. Pkt. lw. इक्क-See index. इक.

इक्किकक्कइं 1·421. 'single' adj. (intensive: इक्क+इक्क) inst. sg. n. G. एकेक–cf. Hc. 3·1. एक्केक्कं.

इगुणहत्तरि° 'sixty–nine' adj. <Pkt. इगुणसत्तरि (See Pischel §245 र for त) <Skt. एकोनसप्तति f. cf. G. अग्न्योतेर. See Pischel § 446; Tessitori: Notes § 80. Hc. 1·210. Some pronounce in G. अग्न्योसित्तेर.

इग्यारह 6·175. 'eleven' adj. nom. pl. m. Ap. एगारह <Pkt. एक्कारस <Skt. एकादश–; G. अग्यार, अगीआर. M. अकरा. cf. Pischel § 443; Tessitori: Notes § 80. ND. 58. a. 41; Bloch: अकरा.

इग्यारमइं 1·421. 'eleventh' ordinal numeral adj. loc. sg. m. <Skt. एकादशतम; in OG. suffix मउ is added; see Tessitori: Notes § 82. G. अगीआरमो.

इछीय 1·398. 'desired' past. part. nom. sg. n. Pkt. इच्छिय < Skt. इच्छित G. इच्छयुं.

इण 1·787; 6·94. 'this' demon. pron. loc. sg. m.–इणि 2·619; 6·39; demon. pron. inst. sg. m.–इणि. 1·506. demon. pron. loc. sg. m.– इणि. 1·41, 89. loc. sg. n.–इणइ 2·624 inst. sg. m. The form is from the pron. base एण–also इण–cf. Pischel § 431; also see Index: अणि परि. Tessitori: Notes § 89.

इण परि 1·631; 5·20, 77, 128; 6·30,35, 118, 135, 186, 246, 280, 313, 344, 365, 413.–इणि परि 6·219, 342, 363, 383, 385, 403.–इणि परिइं 4·35.–इणइं परि 6·346. 'in this manner' adv. phrase; See word index अणि परि.

इंद° 2·601. 'god Indra' subst. sg. m. Pkt. इंद–<Skt. इन्द्र m.

इंदपत्थु 1·659. 'the town of Indraprastha' subst. acc. sg. n. Pkt. इंदपत्थ–<Skt. इन्द्रप्रस्थ.

इंदपुत्तु 1·383, 612. 'the son of Indra, Arjuna' subst. nom. sg. m. Pkt. इंदपुत्त–<Skt. इन्द्रपुत्र m.

इंदकीलु 1·563. 'the peak by the name of Indrakila' subst. acc. sg. m. Pkt. इंदकील–<Skt. इन्द्रकील m.

इंदु 1·339. 'god Indra' subst. nom. sg. m. Pkt. इंद–< Skt. इन्द्र m.

इंद्रह 1·237, 603. 'god Indra' subst. gen. sg. m.–इंद्रु 1·575 nom. sg. m.–इंद्रिं 1·581, 582. inst. sg. m. Skt. lw. इन्द्र. m.

इंद्रचंडु 1·694. 'the name of a king' subst. nom. sg. m. Skt. इन्द्रचण्ड m.

इन्द्रसभां 5·67. 'assembly of Indra' subst. loc. sg. f. Skt. lw. इन्द्र+सभा.

इंद्राइसि 1·606. 'by the order of Indra' subst. inst. sg. m. इंद्र+आइसि; see index आइस.

इंद्रिलोकि 1·579. 'in the world of Indra' subst. loc. sg. m. Mark the influence of loc. term. इ on इंद्र also, a characteristic phenomenon often observable in OG. poetry.

इम 1.56, 80, 82, 91, 138, 305, 306, 321, 339, 351, 409, 411, 483, 624, 626, 641,

723; 2·20, 61, 176, 187, 237, 239, 251; 3·52, 207; 5·76; 6·106, 107, 112, 123, 144, 153, 173, 223, 224, 278, 285, 297, 298, 305, 331, 360, 384, 416. 'in this way' adv. Ap. एम्व Hc. 4·418.=Skt. एवम्; See Pischel § 261.= एव along with एवम्; Tessitori: Notes § 98 (3) following Pischel <Skt. एव. Dave: Study index.P.121. under इम derives it inadvertantly from Skt. एवमेव which is = Ap. एम्वइ referred to by Hc. 4·332 ill·2; 4·423 ill·2; 4·441. ill·1., of course with the influence of Skt. एवमपि. MG. ऍम. cf. Shahidulla: Dohakos'a P. 222. Notes on एवइ.

इस 1·653. 'such' adj. demon. loc. sg. n. used in the adv. phrase इस परि 'in such a manner'.–इसां 5·152 nom. pl. n.–इसिउं 2·259. adj. demon. acc. sg. n.–इसिंउ 2·263, 540, 709. adj. acc. sg. n. used as an adv. meaning 'thus'.–इसो 1·692; 6·190. nom. sg. f.–इसी 5·151. acc. sg. f.–इसीय 1·161. nom. sg. f. <Sk. इदृशिका f.; 1·313. acc. sg. f. –इसुं 1·492. nom. sg. m.–इसुं 1·496, 507; 6·103. pron. nom. sg. n.–इस्यं 6·221. adj. demon. nom. sg. n.–इस्युं 6·421. pron. acc. sg. n. cf. Pischel § 121. where the details of Ap. अइस are given. See Hc. 4·403. <Pkt. एरिस–Pā. इदिस <Skt. ईदृशिक.

इह 2·700. 'this' pron. demon. nom. sg. m.–इह 2·732. nom. sg. n.–इह 1·156, 683; 2·620. nom. sg. f. –इह 2·621. acc. sg. f.–इंह 1·453. loc. sg. n. <Ap. इहइं. Ap. एहु <Pkt. एहो <Skt. एषः cf. Pischel § 426.; also Hc. 4·362. MG. (poet.) एह.

इह 6·121. 'here' adv.–इहं 6·51. adv.–इहां 4·27. adv. Dave: Study Index P. 121. gives a very curious etymology for इहां. इह, इहं, इहां are all connected with Ap. इहिं <Pkt. एअम्हि <Skt. एतस्मिन्. cf. Tessitori: Notes § 98 (2); cf. MG. अहिं.

इण 1·460. 'this' adj. demon. inst. sg. m.–ईण 2·700 adj. demon. inst. sg. n.–ईणइ 2·187, 616. pron. demon. inst. sg. m.–ईणइं 6·398. pron. demon. inst. sg. m. –ईणि 1·200; 3·206 adj. demon. loc. sg. m.–ईणि adj. demon. loc. sg. n. For etymology etc. See. Pischel § 426; Tessitori: Notes § 89; Dave: Study index. under ईणइं P. 122. <Ap. एण–inst. forms: एण एणइ etc. See. Modi. Ap. Pāth. grammar § 57. P. 54.<Pkt. एएण <Skt. एतेन and एनेन.

इंण परि 5·44. 'in this manner' adv. phrase.–ईण परिइं 6·62. adv. phrase. See index अणि परि, इण परि.

इंम 1·252, 317, 547; 2·693; 5·36; 6·165, 400. 'in this manner' See. index इम.

ईसर 1·570; 6·239. 'lord' subst. nom. sg. m. Pkt. ईसर Hc. 1·84–2·92; <Skt. ईश्वर m. cf. H. ईसर.

ईह 2·705. 'of them' pron. demon. gen–obl. pl. m.

–ईहं 3·168. adj. demon. loc. sg. m. OG. pron. base ई=इअ=Pkt. एअ <Skt. एतद् MG. ए Colloquial G. इ.

ईहां 2·726. 'here' adv. See index इह for etymology etc.

ईंह 1·302, 499, 678 'of them' pron. demon. gen–obl. pl. m.–ईंहा 1·703. pron. demon. gen–obl. pl. m. OG. base इ=इअ= Pkt. एअ= Skt. एतद्.

उअह्वाणउ 1·665. 'a maxim' subst. nom. sg. m. Pkt. उवक्खाण< Skt. उपाख्यान–n. G. ओखाणो, उखाणो m. n. M. उखाणा; ND. 44. a. 35.

उकडच्छी 5·67. 'women with fascinating eyes' subst. nom. pl. f. Pkt. उक्कड+अच्छी <Skt. उत्कट+अक्षी.

उच्चरी 2·315. 'sounded' past. part. nom. sg. f. Pkt. उच्चरिआ <Skt. उच्चरिता G. ओचरी, v. ओचरवुं. H. उचरना.

उच्छव 6·266. 'a festival' subst. acc. sg. m. Pkt. उच्छव < Skt. उत्सव m. G. ओच्छव, उच्छव; H. उच्छव.

उच्छाह 6·334. 'zeal' subst. nom. sg. m.–उच्छाहु 3·104. nom. sg. m. Pkt. उच्छाह <Skt. उत्साह m. G. H. उच्छाह; also H. उच्छाव.

उछाह 6·132. 'zeal' subst. nom. sg. m.–उछाहि 6·43, 269; inst. sg. m. Pkt. उच्छाह < Skt. उत्साहें. See index उच्छाह. H. उछाह.

उछंग 6·338. 'earnest, anxious' adj. nom. sg. m. Pkt. उच्छअ+रंग <Skt. उत्सव+रङ्ग G. उछंगी, उछरंगी.

उज्जलो 4·22. 'bright' adj. nom. sg. m. Pkt. उज्जल <Skt. उज्ज्वल; G. ऊजळो; M. उजळ. Bloch: उजळ.

उट्ठीय 1·763. 'arose' past. part. nom. sg. m. Pkt. उट्ठिअ < Skt. उत्थित. The lengthening of इ is due to the influence of य. MG. v. ऊठवुं; H. ऊठना; Bloch: M. उठणें.

उडवा 1·543. 'cottages' subst. nom. pl. m. Pkt. उडव <Skt. उटज m. पाइअलच्छी-नाममाला–'उडवो तावसगेहं'.

उतई 1·475. The expression is used twice in the same line in the sense of 'On this side and on the other side'. Ap. एउ or इउ cf. Ap. Pāth. modified to उ in OG. + तई loc. form for त्र cf. OG. अनेतई=अन्यत्र PGS. P. 207 column 1. line 27. The use of this adv. is rare even in OG. However ND. 46 a.1. उ pron. < Skt. असौ, Pā. असु, Pkt. असो, अहो; also see ND. 47. b. 16 under उता. cf. H. उत = 'thither'.

उतपत्ति 5·134. 'birth' subst. nom. sg. f. Skt. उत्पत्ति f.

उत्तरु 1·695, 716. 'Prince Uttara' subst. nom. sg. m.-उत्तरि 2·497; उत्तरिइं 2·597. inst. sg. m. Skt. उत्तर m.

उत्तरकूंयरि 1·654. 'by Princess Uttarā' subst. inst. sg. f. उत्तर+कूंयरि; see word index कूंयरि for etymology etc. Skt. उत्तराकुमारी f.

उत्तरगोग्रहु 1·653. 'the final capture of cows'. subst. nom. sg. m. Skt. lw. उत्तरगोग्रह.

उतरी 2·591. 'having descended' absl. from Pkt. उत्तरइ <Skt. उत्तरति. G. ऊतरवुं See index ऊतरइ M. उत्तरणें; H. उत्तरना. Bloch: उतरणें.

उत्सव° 1·690. 'a festival' subst. sg. m. – उत्सवु 1·690. nom. sg. m. – उत्सवु 1·767. acc. sg. m. – उत्सवि 3·168. loc. sg. m. Skt. lw. उत्सव m.

उत्संगि 1·410. 'a lap' subst. loc. sg. m. Skt. lw. उत्संग m.

उदइ 1·597. 'at the rise' subst. loc. sg. m. OG., Ap. उदउ <Pkt. उअओ <Skt. उदयः cf. G. उदे; H. उदै.

उदासु 3·186. 'dejected' adj. nom. sg. m. cf. Skt. उदासीन 'indifferent' with a changed sense; or possibly from Pkt. उयास < Skt. उदाश adj. cf. G. उदास. H. उदास. M. उदास.

उद्धसी 2·316. 'stand on ends, horripilate' v. 3rd. pl. pres. The present word is an illustration of wrong resanskritization. Skt. root is उद्+हर्षति. cf. Pkt. उद्धुसिदा (Dn. 1·115.; 2·200) 'horripilated' from Skt. उद्+हर्षित contaminated by हृष, the latter giving द्धु in the Pkt. equivalent.

उद्ध्वसिवा 1·497. 'to destroy' infini. OG. उध्वसइ; Pkt. उध्वंसइ< Skt. उद्ध्वंसते cf. MG. धसवुं from Skt. ध्वंसते with a changed meaning.

उधि 2·628. 'limit' subst. nom. sg. f. Pkt. ओहि m. <Skt. अवधि m. G. अवध.

उप 5·17. 'water' subst. gen-obl. sg. n. term. dropped. Skt. अपस् f.

उपकारु 1·375. 'obligation, benevolence' subst. nom. sg. m. Skt. lw. उपकार m.

उपगारु 1·579, 602. 'obligation, benevolence' subst. nom. sg. m.—उपगारि 1·573. inst. sg. m. Ap. उवगार; Pkt. उवयार; Skt. उपकार.

उपदेसि 1·262. 'instruction' subst. inst. sg. m. Skt. उपदेश m.

उपराठी 2·144, 146. 'adverse'. In later OG. the word appears as ऊफराठी-cf. Bhima's Prabodha-Prakaśa 3·14.; Karmaṇa's Sitāharaṇa: उपराठि P. 28. St. 40 and elsewhere. It is traced by some to Skt. उपरिस्थ or उपरिस्थित through Pkt. उवरिट्ठ or उवरिट्ठिअ. But another etymology is suggested. In M. उफराटणें 'to turn over; to turn upon the contrary face or side'; and adj. उफराटा 'reverse, inverse, on the wrong side'. The etymology for this word is sought in विपरीत cf. Katre: The Formation of Konkani. Annals B. O. R. I Vol. XIX Part I. Page 46. (1938).

उपरोधि 1·795. 'obedience' subst. inst. sg. m. Skt. lw. उपरोध m.

उपाइ 6·223. 'a remedy, a way' subst. acc. sg. m. Skt. उपाय m.

उपाउ 6·223. 'a remedy' subst. nom. sg. m.–उपाइ 1·436. inst. sg. m.–उपाइं 1·456; 2·708. inst. sg. m. Skt. उपाय m.

उबाडि 2·104. 'a squib, a burning faggot' subst. inst. sg. n

उंम्मअ+ल्लिअ suffix=Pkt. उम्मुअ <Skt. उल्मुक m.; G. उमाड, उमाडियुं; उंबाडियुं; M. उबाळा cf. index: उंबाडु.

उमी 1·496. 'becoming warm' absl. from denom. v. from Pkt. उम्ह<Skt. ऊष्मन्. cf. H ऊमना 'to be excited' cf. M. ऊब, H. ऊमेक, ऊब G. ऊमक 'zeal'= Dn.1·87. उब्बा=Pkt. उम्हा.

उमेलि 2·502. 'raise up' v. 2nd. imprt. sg. causal उम्मेलइ< Skt. उन्मेलयति cf. G. उमेळवुं, ऊमळवुं. M. उमलणें, उमळणें, उमाळा.

उंबाडु 3·37. 'a burning faggot, a squib.' subst. nom. sg. n. See. index उबाडि.

उरतउ 2·136. 'repentence' subst. nom. sg. m.–उर[तु] 2·380. nom. sg. m. Pkt. अवरत्तय or अवरत्तेय cf. Dn. 1·45.< Skt. *अपरक्तिक from root अप+रञ्ज्; some derive it from Pkt. आउरत्त<Skt. आतुरत्वम् n. but this has no historical backing.

उरि 6·377. 'breast' subst. loc. sg. n. Skt. उरस् n. G. उर, H. उर.

उलोचिहिं 1·332. 'a canopy' subst. inst. pl. m. Skt. उल्लोच m. G. उलेच, उलेचो.

उलंघिउ 1·383. 'transgressed' past. part. acc. sg. n. Skt. lw. उल्लंघते.

उल्लट 6·261. 'ferment of joy' subst. acc. sg. f. cf. Dn. 7·81. Pkt. उल्लट्ट perhaps from Skt. root उद्+लुट्; or it may be from उद्+नट् 'to dance up' cf. G. ऊलट. Bloch: उलटणें, ND. 54·b·43.

उल्लसइ 4·13. 'to appear bright' v. 3rd. sg. pres. Pkt. उल्लसइ< Skt. उल्लसति cf. G. उल्से, हुल्से.

उवएसि 1·762. 'instruction' subst. inst. sg. m. Pkt. lw. उवएस-<Skt. उपदेश m.

उवलो 2·170. 'rolled about' past. part. nom. sg. f. Pkt. उव्वलिआ<Skt. उद्वलिता.

उसप्पिणि 5·106. 'the aeon of increase; the upward revolution of the wheel of time consisting of six periods or Āras, the era of increase equal to 10 × crore × crore of Sāgaropamas'. subst. acc. pl. f. Pkt. उस्सप्पिणी < Skt. उत्सर्पिणी [उत्सर्पन्ति शुभा भावा अस्यामित्युत्सर्पिणी ।]

उसर 5·67. 'dance' subst. acc. sg. n. Pkt. उस्सरह <Skt. औत्सरस n. cf. Virasimha's Uṣā–haraṇa. line: 75: भरहछंदि भुंगल भरहरि अबला ऊभी ऊसर करइ. Karmaṇa's Sitā–haraṇa: St. 257: मेघाडम्बर छत्रइ रावण रा ऊसर मंडावइ ।

उहिं 1·613. 'there' adv. from pron. उ loc. sg. cf. index उतइं.

उहुण 6·227. 'this year'. adv. cf. PGS. P. 179 column: 3: अहुण ऐषमः अस्मिन् संवत्सरे वा। ibid. p. 208. अहुणउं ऐषमः । According to the above the adv. seems to be related to Skt. एषः = Ap. एहु + णउ the genetive post-position or probably a kind of suffix related to Skt. suffix–तन as in अद्यतन, etc. It may be related to Pkt. अहुणा <Skt. अधुना. G. ओण.

ऊकलंबइं 5·38. 'hangs down with strangulation' v. 3rd. pl. pres. Pkt. उक्कलंबइ; cf. PGS. P. 213. Column.

2. line. 24. ऊकलेवइ उत्पूर्वः [उत्क्लेवते]; M. उळकंबणें (metathesis).

ऊकालइं 5·41. 'to boil' v. 3rd. sg. pres. causal. Pkt. उक्कलइ <Skt. उत्कलयति cf. Vicāra-sāra-prakaraṇa (Agamodaya-Samiti Publication) P. 257: 'उसिणोदगं तिदंडुक्कलियं' Pkt. उक्कलियं = boiled. cf. PGS. P. 212. column. 1. line. 14. OG. ऊकलइ उत्कर्षति. G. उकळवुं causal उकाळवुं; H. उकलना caus. उकलाना; M. उकळणें. Bloch: उकळणें; ND. 43. b. 32=Skt. उत्कालयति.

ऊगमतइ 1·309. 'rising' pres. part. loc. sg. f. from the v. OG. ऊगमइ <Pkt. उग्गमइ <Skt. उद्+गम् cf. G. ऊगवुं; M. उगवणें; H. उगना, उगवना. Bloch: उगण.

ऊगरए 1·468. 'is saved' v. 3rd. sg. pres. Pkt. उग्गरइ <Skt. उद्गरति 'to fall up, i.e. to be saved. G. ऊगरवुं. ND. 44. b. 33.

ऊगारउं 1·468. 'to save' v. 1st. sg. pres. causal Pkt. उग्गारइ from उग्गरइ; see index उगरए-उगारिउ। 1·668. past. part. nom. sg. m.-ऊगारिवा 2·84. inf. G. उगारवुं; H. उगिलवाना, उगिलाना cf. Chatra-prakāśa (Published: Nāgari Pracarinī Sabhā) P. 15. 'गिल्यो बुंदेलखंड उगिलायं'. cf. also. M. उगारणें, उगाळणें with slightly changed sense.

ऊगिउ 1·481, 485; 6·140. 'arose, dawned' past. part. nom. sg. m. Ap. उग्गिउ <Pkt. उग्गओ from. Pkt. उग्गइ <Skt. उद्+गम् giving to Pkt. two root-bases उग्ग- and उग्गम-. G. ऊगवुं past. part. ऊग्यो; H. उगना cf. PGS. P. 210. Column. 2. line. 3. OG. ऊगइ [उद्गच्छति वि०] उदस्तु; also cf. Hc. 4·33. उग्गइ = उद्+घट् may mean 'shooting up of a plant', which also has its equivalent in G. ऊगवुं. See index: उगमतइ.

ऊघाडइ 6·306. 'opened' past. part. loc. sg. m. -ऊघाडी 5·60. past. part. nom. sg. f.;-ऊघाडीय 6·107. absl. Ap. उग्घाडिअइं <Pkt. उग्घाडिअम्मि; Pā. उग्घाटितम्हि; Skt. *उद्घाटितस्मिन् from. Pkt. उग्घाडइ <Pā. उग्घाटेति <Skt. उद्घाटयति Hc. 4·33. Pkt. उग्घाडइ; PGS. P. 214. column. 2. line. 24. ऊघडइ उद्घटयति. G. उघाडवुं; H. उघाडना, उघारना; M. उघडणें. ND. 45. a. 33.

ऊचउं 5·80, 82. 'tall, high' adj. nom. sg. m. Pkt. उच्चअ cf. Hc. 1·154. <Skt. उच्चक G. ऊंचुं; H. ऊँचा; M. उंचा. Bloch: उंच, उंचा; ND. 43. a. 32.

ऊचरइ 6·297. 'to speak' v. 3rd. sg. pres. Pkt. उच्चरइ <Skt. उच्चरति. G. ओचरवुं, ऊचरवुं; H. उचरना.

ऊचाट 6·282. 'anxiety' subst. nom. sg. m. Pkt. उच्चाड cf. Hc. 2·193 उच्चाडिरीए connected with Skt. root. उत् + चट् and Skt. subst. उच्चटा. G. H उचाट. M. उंचाट. Bloch: उचटणें; ND. 45. a. 49.

ऊछलीय 1·237. 'rose upward, sprang upward' past. part. nom. sg. f. Pkt. उच्छलिया <Skt. उच्छलिता from Skt. उच्छलति-ते. G. उछळवुं; H. उच्छरना, उच्छलना, उछलना; M. उचलणें, उसळणें. Bloch: उसळणें; ND. 46. a. 27.

ऊछालइं 5·34. 'to throw up'. v. 3rd. pl. pres. causal. of Pkt.

उच्छळइ <Skt. उच्छलति-ते. G. उछाळवुं.

ऊछाहि 6·320 'zeal' subst. inst. sg. m. See index. उच्छाह.

उजलि 6·2. 'On the mount Ujjayanta i.e. Girnār' subst. loc. sg. m. Skt. उज्ज्वल = उज्जयंत. m.

ऊजली 6·270. 'bright' adj. nom. sg. f. Pkt. उज्जला. Skt. उज्ज्वला. G. ऊजळी; H. उजरी, उजले; M. उजळ. cf. index: उज्जलो.

ऊजाइउ 1·30. 'carried out of the way' past. part. nom. sg. m. from उज्जावइ the causal of Pkt. उज्जाइ <Skt. उद्याति. cf. PGS. P. 213. column. 1. line. 14. ऊजाइ उद्याति cf. PGS. P. 135. line 17: धाइं राणा, ब्राह्मण घरभणी ऊजाणा. G. ऊजावुं.

ऊजेणी° 6·29. 'the town of Ujjayini' subst. f. – ऊजेणी 6·14. subst. nom. sg. f. – ऊजेणी 6·342. subst. acc. sg. f. – ऊजेणी 6·342. gen–obl. sg. f. – ऊज्जेणीअ gen–obl. sg. f. Skt. उज्जयिनी f. Pkt. उज्जइणी f.

ऊडण 2·84. 'a shield' subst. nom. sg. n. Pkt. अड्डण <Skt. अट्टन n. cf. H. ओडण m. Bloch: M. ओडण connects with Deśya: ओड्डणं उत्तरीयम्। J. A. O. S. Vol. 60. Gray: Fifteen Pkt. Indo-European Etymologies P. 361ff. under अड्डण.

ऊठइ 1·39, 294, 349; 6·355. 'to get up, to rise' v. 3rd. sg. pres.–ऊठइं 1·295. v. 3rd. pl. pres.–ऊठउ 2·194. 2nd. pl. impert. – ऊठिउ 1·501. past. part. nom. sg. m.– ऊठी 6·358, 388. absl. – ऊठीउ 1·287, 413. past. part. nom. sg. m. Pkt. उट्ठइ <Pā. उट्ठाति<Skt. उत्+*स्थाति G. ऊठवुं; H. उठना. M. उठणें. For. Pkt. उट्ठइ. cf. Hc. 4·17; OG. ऊठइ cf. PGS. P. 191. column. 2. line 26. ऊठइ उत्तिष्ठति. Bloch: उठणें; ND. 47. a. 24.

ऊठवणी 1·722. 'leadership, start' subst. nom. sg. f. Pkt. उट्ठावणा <Skt. उत्थापना cf. M. root. उठावणें 'sally forth, start up vehemently'; G. root उठाववुं.

ऊठाडइ 1·96, 290. 'to raise up' v. 3rd. sg. pres. caus. of उट्ठइ–ऊठाडउ 1·505 2nd. pl. imprt. G. उठाडवुं; H. उठाना M. उठाविणें.

उडिउं 1·707. 'darted up' past. part. nom. sg. n. – उडी 2·419, 676; 6·307. absl.– ऊडीउ 1·707. past. part. nom. sg. m. from Pkt. root उड्डइ <Skt. उड्डयते. cf. Ṣaḍbhāṣā–Candrikā: उड्डिअ =उत्क्षिप्त. For OG. form PGS. P. 214. column. 2. line 15. ऊडइ उड्डीयते अथवा उड्डयते. G. ऊडवुं; M. उडणें; H. उडना. Bloch: उडणें; ND. 47. b. 3.

ऊडाडयां 2·684. 'sent off flying' past. part. nom. pl. n. of ऊडाडइ the caus. of ऊडइ. G. ऊडाडवुं cf. G. idiom: माथुं ऊडाडी नाख्युं. in the present context. H. उडाना M. उडविणें.

ऊणिय 3·195. 'wanting, lacking' adj. nom. sg. f. Pkt. ऊणिया <Skt. *ऊनिका cf. Skt. ऊन. G. ऊणुं M. ऊन H. ऊन. Bloch: उणा.

ऊतजिइ 6·239. 'is abandoned' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. उत्तजियइ <Skt. उत्त्यज्यते. cf. G. तजवुं.

ऊतर 6·136. 'a reply' subst. acc. sg. m. Skt. उत्तर m.

ऊतरायणि 3·60. 'the period when the progress of the sun is northward from the tropic of Capricorn'. subst. loc. sg. n. Skt. उत्तरायण n. Bloch: उतराण; G. M. उतराण.

ऊतारउं 1·569. 'to bring down' v. 1st. sg. pres. ऊतारीइ 6·325. v. 3rd. sg. pres pass. Pkt. अवतारइ <Skt. अवतारयति caus. of अवतरति G. उतारवुं.

ऊतावली 3·92. 'hasty' adj. sg. f. Pkt. उत्तावल = उत्ताव + अल (Suffix) <Skt. उत्ताप 'haste' + इल्ल G. उतावळो; H. उतावला; M. उतावळा. Bloch: उतावळ ND. 47. b. 25.

उत्तमपणइ 6·329. 'On account of nobility' subst. inst. sg. n. Skt. adj. उत्तम+Ap. abstract noun suffix-प्पण. cf. Hc. 2·154; 4·437: Pischel §§298, 300, 597: <Pkt. °त्तण<Vedic °त्वन. G. suffix–पणुं.

ऊदालिउ 2·375. 'snatched forcibly' past. part. nom. sg. m.-ऊद्दालिय 1·407. past. part. nom. pl. n. Pkt. उद्दालिय <Skt. उद्दालित past. part. cf. Kāh. Pr. II St. 16. ऊदाली लीधां हथीयार.

ऊध° 5·34. 'downward' adj. Pkt. उद्ध with the opposite sense <Skt. ऊर्ध्व. G. ऊंधुं; H. उंधा. cf. Dn. 1. 106. उप्द्धवओ=उत्क्षिप्तः ND. 43. b. 3. <Skt.* अवमूर्ध=G. ऊंधु.

ऊधसइं 3·83. 'tumble down' v. 3rd. pl. pres. Pkt. उध्धुसइ <Skt. उद्ध्वंसते, with a changed sense cf. G. धसवुं. See. index उद्धसिवा.

ऊधर्या 1·793. 'adapted' past. part. nom. pl. m. Pkt. उद्धरिअ <Skt. उद्धृत. G. ऊधरवुं; H. उधरना.

उध्रसइं 2·665. 'to rise on ends' v. 3rd. pl. pres. For. etymology see उद्धसीः Pkt. उद्धसइ <Skt. उद्+हर्षति.

ऊन्हां 6·213. 'warm' adj. nom. pl. n. Pkt. उण्ह Hc. 4·343. <Skt. उष्ण. G. ऊनुं. Bloch: ऊन.

ऊपजइ 5·16. 'are born' v. 3rd. pl. pres.—ऊपजइं 5·27. v. 3rd. pl. pres.-ऊपजंति 5·69. v. 3rd. pl. pres. Pkt. उप्पज्जइ <Pā. उप्पज्जति <Skt. उत्पद्यते. G. उपजवुं; H. उपजना; M. उपजणें. Bloch: उपजणें; ND. 52. b. 25.

ऊपनउ 1·226. 'was born, was produced' past. part. nom. sg. m.—ऊपनउ 1·776, 777. nom. sg. n. —ऊपनओ 1·230. nom. sg. m.—ऊपना 1·358. nom. pl. m.—ऊपनुं 1·773. nom. pl. n.—ऊपन्नउ 1·49. nom. sg. m. Pkt. उप्पण्ण <Pā उप्पन्न <Skt. उत्पन्न. G. उपन्युं, उपनुं. cf. H. v. उपनना, उपनाना; similarly G. v. उपनवुं.

ऊपम 5·142. 'a simile' subst. nom. sg. f. Skt. उपमा. The length of ऊ is due perhaps to the primary stress on the initial letter.

ऊपर 2·390. 'above' adv. cf. G. ऊपर; see index ऊपरि.

ऊपरि 1·601, 617; 2·357, 588, 604, 644; 3·122, 131, 145; 5·122, 123, 172; 6·132, 171, 416. 'on, upon' Pkt. उप्परि <Pā and Skt. उपरि. For Pkt. प्प in उप्परि see. Pischel §§ 128, 148. ND. 51. a. 42.

ऊपरिइं 6·83. 'on, upon' prep. ऊपरि+इं the analogical addition of a loc. term. see index: उप्परिं.

ऊपाइं 1·296. 'to produce' v. 3rd. pl. pres. Ap. उप्पायइहिं <Pkt. उप्पाअयन्ति <Skt. उत्पादयन्ति.

ऊपाइं 1·460. 'by a remedy' subst. inst. sg. m. Long ऊ sporadic. Ap. उआएँ <Pkt. उवाएणं <Skt. उपायेन.

ऊपाडइ 5·172. 'to uproot take up' v. 3rd. sg. pres.—ऊपाडइं 5·170. 3rd pl. pres.—ऊपाडि 5·154. 2nd. sg. imprt.—ऊपाडिउ 1·615; 2·505 past part. nom. sg. m.—ऊपाडी 1·503, 588; 5·42; absl.—ऊपाडीनइ 6·362. absl.—ऊपाडीय 3·190. past part. nom. sg. f. Pkt. उप्पाडइ <Pā. उप्पाटेति <Skt. उत्पाटयति G. उपाडवुं; H. उपाडना; Bloch: उपडणें.

ऊभउ 1·478, 6·107. 'stood' past part. nom. sg. m.—ऊभी 1·637; 2·397. past. part. nom. sg. f.—ऊभीयां 1·334. past. part. nom. pl. n.—ऊभीआं 6·379. past part. nom. pl. n. For etymology etc. Pischel. § 300. Hc. 2·59, वोर्ध्वे ॥ ऊर्ध्वं शब्दे संयुक्तस्य भो वा भवति । उब्भं उद्धं ॥ Pischel follows the same Sūtra. The v. form according to him is the denom. Pkt. उब्भइ from which the past part. are formed. cf. Ap. pāth. where both adj. and v. forms occur. Also see Pischel § 300 for other forms. G. adj. ऊभुं and v. ऊभवुं especially in Kāthiāwar dialects. M. adj. उभा; H. adj. उभा, v. उभना. Bloch: उभा, उभणें; ND. 43. b. 8.

ऊभीठउ 5·116. 'thrown out' past part. nom. sg. m. Pkt. उब्भट्ठ <Skt. उद्भ्रष्ट. cf. H. root उबिठना, उबीठना.

ऊमणदूमणउ 6·230. 'anxious and worried' adj. nom. sg. m. Pkt. उम्मणदुम्मणओ <Skt. उन्मनोदुर्मनाः

ऊमाहिउ 2·300. 'become ready, warmed up' past part. nom. sg. m.—ऊमाहिय 3·153. past. part. nom. sg. f. Pkt. उम्हाइय <Skt. ऊष्मायित.

ऊरु° 6·69. 'thighs' subst. m. Skt. ऊरु m.

ऊरिणु 1·21. 'without debts, debtless' adj. acc. sg. n.—ऊरीण 1·399. adj. nom. sg. f. Skt. उद् + ऋण. = Pkt. उद् + रिण; OG. ऊरिण. G. उरणियुं; H. उरिण, उरिन.

ऊलग 4·36. 'service' subst. nom. sg. n. cf. Dn. 1·164. ओलुग्गो=सेवकः; cf Ap. Pāth. Word-index ओलग as a denom. where it is connected with Skt. अवलम्. But some consider it of Dravidian origin. See Transactions of the Seventh All-India Oriental Conference, Baroda: 'Kanarese words in Jnāneśwari' P.946. Bloch: ओळंगणें.

ऊलट 6·99, 206. 'zeal' subst. acc. sg. f.—ऊलट 6·371. inst. sg. f. with term. dropped—ऊलटपूरि 6·404. 'by the flood of zeal' subst. inst. sg. m.—ऊलटि 6·54, 114 inst. sg. f. For etymology etc. see index उल्लट.

ऊलालइ 6·362. 'to throw up' v. 3rd. pl. pres. cf. Hc. 4·36. Pkt. उल्लालइ = उन्नमयति. <Skt. the causal of the root उद् + लल्—उल्लालयति cf. G. उलाळवुं; H. उलारना; cf. Dn. 1·136 उण्णालियं = Skt. उन्नमितम्. Bloch: उलाळा; ND. 54, a. 3.

ऊवेखइ 6·102. 'to neglect' v. 3rd. sg. pres. Pkt. उवेक्खइ <Skt. उपेक्षते. For OG., cf. PGS. P. 211. column line 20: ऊवेषइ उपेक्षते । G. उवेखवुं.

ऊस 2·291. 'bulls' subst. pl. m. Pkt. उसह <Skt. ऋषभ.

ऊसना 1·514. 'were lost' past. part. nom. pl. m. Pkt. Pā. उस्सन्न <Skt. उत्सन्न cf. Dave: Study P. 125. under ऊसनउ.

ऊससइं 1·711. 'to breathe' v. 3rd. pl. pres. Pkt. उस्ससइ < Skt. उत् + श्वसिति.

ऊसासह 5·16. 'a breath out' subst. gen-obl. sg. m. Pkt. उस्सास <Skt. उत्+श्वास m. Bloch: उसास.

ए 1·49; 2·27, 408; 3·24; 5·68, 95; 6·103, 137, 167, 274 etc. 'this, that' pron. nom. sg. m.—ए 1·119, 122; 2·30; 6·82, 104 'this' pron. nom. sg. f.—ए 2·259; 6·104 (2) pron. nom. sg. n.—ए 2·528; 6·183 pron. acc. sg. m. —ए 2·697 pron. acc. sg. n.—ए 1·780. pron. nom. pl. m.—ए as a demonstrative adjective: ए 1·529, 665, 669; 2·234, 545; 5·105; nom. sg. m;—ए 1·498, 643; 2·96, 101, 169, 176, 450, 550, 568, 570, 628; 3·43; 6·172. nom. sg. f. –ए 1·580; 2·443, 499, 562; 3·50; 5·139; 6·92, 277, 398; nom. sg. n.—ए 1·648; 2·270, 610; 5·143; 6·185; acc. sg. m.—ए 2·236; 6·170, 182 acc. sg. f.—ए 2·164 gen-obl. sg. m.—ए 2·512. adj. loc. sg. n.—ए 1·358, 423, 546, 663; 2·35. nom. pl. m. –Pkt. एअ <Skt. एतद् cf. Pischel. §426. G. ए m. f. n. also as demon. adj. cf. Tessitori: Notes § 89. OG. ए and its forms. Dave: Study P. 126.

ए 1·330, 767 etc.; 6·101. etc. a metrical expletive also found in MG.

एअ 6·240. 'this' demon. adj. nom. sg. m. see index ए.

एआक्षर 6·78. 'these words' subst. nom. pl. m.;—एआक्षर 6·81. acc. pl. m. एअ demon. adj. + अक्षर Skt. lw.=एआक्षर.

एउ 2·192, 475; 5·8. 'this' demon. pron. nom. sg. m.—एउ 2·660. demon. pron. nom. pl. m.—एउ 2·668. demon. adj. nom. sg. f.—एउ 1·385, 456. demon. adj. nom. sg. f. cf. Ap. एउ Ap. Pāth. Intro. Gram. § 58 P. 54; for OG. form cf. Tessitori: Notes. § 89.

एक 1·190. 'one' adj. nom. sg. f.—एकइ 3·102 pron. nom. sg. f. Skt. एका+अपि (=इ) see Index under इ–एकइं 6·192. adj. inst. sg. f.—एकि 1·79. 2·678, 681, 688. indef. pron. nom. pl. m.—एकि 2·683, 684, 685. indef. pron. gen.-obl. pl. m.—एकि 1·458; 636; 2·675; adj. inst. sg. m.—एकि 3·70. adj. loc. sg. m.–एकु 1·25, 187, 225, 271, 388, 566. adj. nom. sg. m.—एकु 1·152, 679, 784 adj. nom. sg. n.—एकु 1·513 adj. acc. sg. m.—एकु 1·355, 674. acc. sg. n.—एकं 1·484, 630. adj. inst. sg. m. Skt. lw. एक adj. as well as indef. pron. For various Pkt. forms. etc. cf. Pischel

§ 435; for OG. cf. Tessitori: Notes: § 80. Bloch: एक; ND. 56. a. 33.

एकंतु 1·528, 677; 'solitude' subst. acc. sg. n.–एकंति 1·206; 3·52; loc. sg. n. Skt. एकांत m. n. Pā, Pkt. एक्कंत–; H. इकंत.

एकमना 5·100. 'with one mind' adj. nom. sg. pl. Skt. एकमनसः

एकचक्रपुरि 1·521. 'the name of a town' subst. loc. sg. n.

एकवार 1·657 'once' adv. Skt. एक+वार cf. कतिवारान्, बहुवारान्, adv. वारंवारम् etc. G. एकवार cf. Tessitori: Notes: §98. for OG. usage.

एकसरा 1·454 'all at one time' adj. nom. pl. m. cf. PSM under एक्कसरय (Pkt.)=Skt. *एकसरक; the words like सम, सदृश (=G. सरखुं) meaning 'like' also mean 'with' in IAV. cf. M. एकरास; but H. एकसर 'all together', अकसर, इकसर also meaning 'alone'. ND. 58. a. 18. cf. H. दुसरा, तीसरा; S. K. Chatterji: Beng. Lang. P. 700.

एकलव्यु 1·267. 'the name of a person' subst. nom. sg. m. Skt. एकलव्य.

एकलउ 2·613. 'alone' adj. nom. sg. m.–एकलु 2·608 adj. nom. sg. m.–एकलां 2·552. adj. inst. sg. m. – एकले 2·556. adj. loc. sg. m.– एकली 3·41. adj. nom. sg. f. Pkt. एक्कल; in Skt. एकल see Skt. Dictionary by V. S. Apte; .Pkt. form probably formed by एक्क+अल्ल suffix. G. एकलो; H. एकल, एकला, इकला, अकेला; M. एकला. cf. Pischel. §595. for Pkt forms. Bloch: एकल; ND. 57. b. 45.

एकवीस 5·89 'twenty-one' adj. nom. pl. n.–एकवीस 5·87; adj. acc. pl. n. Ap. Pkt. एक्वीस and एकवीसइ; Skt. एकविंशति; for Pkt. forms etc. cf. Pischel. § 445. Tessitori: Notes: §80. G. एकवीस; M. एकवीस; H. इकइस, इक्कीस. ND. 57. b. 4.

एणइ 2·183. 'by him' pron. inst. sg. m. see index इण. Bloch: एणें; Bloch § 203.

एतइ 1·189, 308, 356, 440, 500, 584, 617, 691, 623, 632, 644. 'in the meantime' adv. showing time connected with Skt. pron. एतद्; the adv. form is loc. sg. n. of pron. adj. एतउ <Ap. एत्तिउ cf. Hc. 4·341. <Skt. *अयत्यः *ययत्यः cf. Pischel. §153. Tessitori: Notes: 93 (1) 'this much'.

एतलं 1·391. 'in the meantime' adv. from. loc. sg. n. of OG. एतलउ 'this much' <Ap. एत्तुलउ cf. Hc. 4·435. cf. Pkt. एत्तिल Hc. 2·157; Skt. *अयत्य+इल्ल suffix. The present. adv. is the loc. sg. n. form from एतलउ which has its equivalent in G. एटलो (loc. sg. n. form used adverbially being एटले); Mārwāri form: इतरो cf. Tessitori: Notes: § 93 (2); Pischel. § 153; Dave: Study P. 127. word index. H. इतना-इतनेमें, एतना.

एतलइ 2·337; एतलइं 2·39, 193, 197; 'in the meantime' adv. G. एटले See index एतलं.

एता 6·292 'so many, this much' pron. adj. nom. pl. m.–एति 2·490. pron,

adj. inst. sg. n.–एती 6·181. pron. adj. nom. sg. f.–एतूं pron. adj. nom. sg. n. See index एतइं for details. H. एता.

एय 2·330 'this' demon. adj. nom. sg. m. Pkt. एअ <Skt. एतद्; G. ए. See index ए.

एरसउ 2·129. 'such' demon. adj. acc. sg. m. Pkt. एरिस cf. Pischel. §§121, 245. <Skt. ईदृश; cf. also Hc. 1·105, 142.

एवडउं 6·92. 'so big' pron. adj. nom. sg. n.–एवडा 5·100 pron. adj. nom. pl. m.–एवडा 5·136. acc. pl. m.–एवडां 5·46. nom. pl. n.–एवडु 1·232. nom. sg. n. cf. Tessitori: Notes: 93(3) Ap. एवडउ Hc. 4·408 <Skt. *ईवत् like यावत्, तावत्; for JMg. एवडु see Pischel. §149. G. एवडो.

एवंविह 6·260. 'of such sort' adj. acc. pl. m. Pkt. lw. एवंविह <Skt. एवंविध.

एस 2·524. 'this' demon. adj. nom. sg. m.–एसु 1·452. demon. pron. nom. sg. m. <Pkt. एसो <Skt. एषः

एह 2·18, 34; 6·61, 117. 'this, that' pron. nom. sg. m.–एह 2·267; 6·145, 159. pron. nom. sg. n. एह 2·93. pron. nom. sg. f.–एह 1·157 [with रहइं]; 2·444, 508; 3·93 [with रइं]; 6·180, 185, 191; pron. gen-obl. sg. m.–एह 2·240 [with नइं] pron. gen-obl. pl. m. –एह 2·82. [with समी] pron. gen-obl. sg. f. As demon. adjective:–एह 5·7, 142; 6·236. pron. adj. nom. sg. m.–एह 1·159, 682; 2·260; 6·84, 235, 238; adj. nom. sg. f.–एह 2·84; 6·199. adj. nom. sg. n. –एह 2·31; 6·178. adj. acc. sg. m.–एह 6·300. adj. acc. sg. f.–एह 6·31. adj. acc. sg. n.–एह 2·209. adj. inst. sg. n.–एह 5·146. adj. gen.–obl. sg. m.–एह 2·86. adj. gen–obl. sg. f.–एह 6·174. adj. gen–obl. sg. n. –एहु 5·13, 172. pron. nom. sg. m.–एहु 1·443, 596, 690. adj. nom. sg. m.–एहु 1·246, 350 adj. nom. sg. n. In direct cases OG. एह, एहु <Ap. एहु <Pkt. एसो <Skt. एषः; in other cases एह=pron. ए + term. ह which may be a contamination in OG. from. Ap. term. ह, हो, etc.

एहु 1·662 'such' pron. acc. sg. n.–एहु adj. acc. sg. m. a contracted form of एहवउ. See index एहवउ.

ओकली 3·76. 'ripples' subst. acc. pl. f. Pkt. उक्कलिआ <Skt. उत्कलिका f. G. ओकरी, ओकळी f.

ओडविउ 2·651. 'made ready against' past. part. nom. sg. n. from Pkt. v. आउड्डइ < Skt. आवर्तते; cf. G. ओडववुं H. ओड्ना.

ओढणि 6·326. 'upper garment' subst. nom. sg. f. cf. Dn. 1·155. ओड्डुण connected with अवउंडण <Skt. अवगुंठन n. cf. PGS. P. 212. column. 2. line 2: उ (ओ) ढइ अवगुंठते प्रावृणोति । cf. Ap. Pāth. word-index; Ap. ऊडण G. ओढणी H. M. ओढणी. Bloch: ओढण, ओढण; cf. ND. 61. b. 50.

ओधि 2·267. 'limit' subst. nom sg. m. Pkt. अवहि, ओहि Skt. अवधिः; G. अवध; See index उधि.

ओथणु 1·74 'a garden' subst. nom. sg. n. Pkt. उवयण; Skt. उपवन n.

ओरडी 3·118. 'a room, an apartment' subst. loc. sg. f. probably from Pkt. अववरअ.+इ suffix<Skt. अपवरका 'an inner apartment' G. ओरडी f; also ओरडो m. Bloch: ओंवर.

ओरस 3·119. 'a stone for rubbing sandal-wood for paste' Pkt. ओहरिसो Dn. 1·169; also ओहंसो Dn. 1·168.<Skt. अवघर्षक m. G. ओरसिओ.

ओलखीउ 6·274. 'recognised' past. part. nom. sg. m.–ओलखी 2·579. absl.–ओलखीतु 2·454. 'acquaintence' past. part. nom. sg. m. used as a subst.–ओलखावउं 2·513.v.1st. sg. pres. caus. 'to make recognise'. from Pkt. v. उवलक्खइ <Skt. उपलक्षयति–ते. G. ओळखवुं. cf. PGS. P. 216. column. 2. line. 1: ऊलषइ उपलक्षयति; M. ओळखणें v.; ओळख subst. Bloch: ओळखणें.

ओलग 2·57, 668 'service' subst. nom. sg. f. See index. ऊलग.

ओलवी 2·380. 'assuage, cool down' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. उल्हवियइ cf. Pkt. root. उल्हवइ=विध्मापयति Hc. 4·416. probably the variant of Pkt. root ओल्लइ a denominative of उल्ल<Skt. *उद्र=आर्द्र Hc. 1·82. cf. Pischel. §111. G. ओलववुं; M. ओलविणें, ओलावणें.

ओलंभा 6·296. 'taunts' subst. nom. pl. m.–ओलंभा 6·144. subst. acc. pl. m. Pkt. उवालंभ, ओलंभ<Skt. उपालम्भ m. G. ओळंभो; H ओळंबा, ओलंभा cf. for OG. root, PGS. P. 215. column. 1. line 20: ओलंभइ उपालभते.

ओसप्पिणि-सप्पिणि 5·96. 'the cycles of decrease and the cycle of increase' subst. acc. pl. f. Skt. अवसर्पिणी–उत्सर्पिणी f.

क 3·6 'or' conj. See index कइ for details.

कइ 1·208 (कइ...कइ), 628 (कइ... कइ). 302 (किंवु...कि), 723 (Singly); 2·42, 44, 99, 320, 543 (कि...कइ), 544, 660, 700; 6·108 (कइ...कइ), 394 (कइ...कइ), 'or' conj. Ap काइं (cf. for use Ap. Pāth. P. 103. text line 268 in the sense of किं an interrogative particle) <Skt. कानि. It is also possible that it may be from किं directly. cf. Tessitori: Notes: § 108; Divatia GL. I P. 11-23. very exhaustive and detailed discussion, wherein his efforts for के = 'that' for its Persian origin are worthy of note; Bhandarkar Wilson Phil. Lect. P. 126. G. के; M. कीं; H. कि, की cf. की तनु प्रान कि केवल प्राना। विधि करतब कछु जाइ न जाना ॥ Tulasi-Ramāyana. 226. for two कि as in OG.; in folksongs two के are found in G. Also note Hc. 4·367 किम: काइं-कवणौ वा। ND. 91. a. 27.

कइ 1·723 'some' indef. pron. sg. f. Ap. कवि <Pkt. कावि <Skt. कापि.

कइच्छरी 2·384. 'some celestial damsel' subst. nom. sg. f. कइ+अच्छरी <Skt. काऽपि + अप्सरा: cf. index. अपछर in OG. and अच्छरा in Pkt.

कइय 4·1. 'when?' adv. Pkt. कइ, कइय <Skt. कदा + अपि or च.

कइं 1·551. 'which' inter. pron. nom. pl. n. Ap. Pkt. काइं <Skt. कानि.

कउण° 2·443. (with त्रु) 'who, which' inter. pron. sg. m.–कउण 2·541, 696. pron. nom. sg. m.–कउण 2·41 (i) nom. sg. m.–कउण 2·41 (ii) pron. gen-obl. sg. m.–कउण 2·458 adj. nom. sg. n. : Ap. कवण = किम् cf. Hc. 4·367 <किं+पुनः according to Jacobi and others while Pischel. § 428 sees in it किं = कव् as found in classical Skt. words कवोष्ण, कवाग्नि etc. and in Pkt. कवट्टिअ (कव् + अर्दित Pischel §246). OG. कवण, कउण, कुण, कमण (rare) etc., G. कोण vulgar G. कुण, H. कौन, M. कोण. cf. Parsi-G. dialect forms of एवण, तेवण= ए, ते on the line of कवण. Bloch: कोण = कः पुनः § 58, 76, 204.

कउतिग 1·242. 'curiosity, wonder' subst. acc. sg. n.–कउतिग 6·74. acc. sg. n.–कउतिगि subst. inst. sg. n.–कउतिगु 1·246, 721. subst. nom. sg. n. Pkt. कोउय, कोउग; Skt. कौतुक n. G. कौतक vulgar G. कौतिक; H. कौतिक, कौतिग;

कउरव° 1·670, 675 'the scion of Kuru' adj. used subst. sg. m.–कउरवाह 1·721. subst. gen-obl. plu. m.–कउरवि 1·751. subst. inst. pl. m.–कउरवु 1·467. adj. nom. sg. m. <Pkt. कउरव <Skt. कौरव m.

कउल 2·152. 'a morsel' subst. acc. sg. m. Pkt. कउल <Skt. कवल m. n. G. कोळिओ; H. कौर. Bloch: कवळ.

कंक 1·650. 'the name assumed by Yudhisthira when he lived in disguise with the Virāta King'. subst. nom. sg. m. Skt. कङ्क m.

कचोलां 6·209. 'cup-shaped vessels, porringers' subst. pl. n. Pkt. कच्चोल, कच्चोलय; G. कचोळुं, कोचलुं; H. कचोरा. Cf. ND. 68. b. 27 joins it with कट्टोरग.

कंचण 6·3, 115; 'gold' subst. n.–कंचण 6·176. nom. sg. n.–कंचणु 3·110. subst. nom. sg. n. Pkt. कंचण <Skt. काञ्चन n. G. कंचन; H. कंचन.

कंचनवन्नि 1·170. 'of golden hue' adj. nom. pl. f. Pkt. कंचणवण्णिआ <Skt. कांचनवर्णिका cf. G. वान <Pkt. वण्ण <Skt. वर्ण.

कज्जि 1·379, 471 (as a postpos.) 'in the purpose of' subst. loc. sg. n.–कज्जिहिं 1·382. loc. sg. n. Pkt. कज्ज <Skt. कार्य. Used generally as a post-position denoting dative sense. G. काजे, काज; M. काज; H. काज.

कटकु 1·620, 623, 727. 'an army, a camp' subst. nom. sg. n.–कटकु 1·633. subst. acc. sg. n.–कटकिइ 2·414. subst. loc. sg. n. Skt. lw. कटक n.

कटीरकि 3·140. 'a hollow part, a cave' subst. loc. m. Skt. कटीरक m. n. 'a cavity, a hollow' connected with Skt. root कट् 'to surround, to encompass, cover or screen'.

कडाहिं 5·41. 'an iron pan' subst. loc. sg. m. Pkt. कडाह <Skt. कटाह m. G. कढाइ f. कडो, कढो m. H. कडाही f. कढा m. M. कढई f. Bloch: कढई.

कडि 2·445; 3·159. 'waist' subst. loc. sg. f. Pkt कडि

<Skt. कटी f. G. केड्य, केड f. M. कड्यें.

कडिचीरु 1·419. 'a lower garment worn on loins, a loin-cloth' subst. nom. sg. n.- कडिचीरि 1·421. inst. sg. n. Pkt. कडिचीर <Skt. कटीचीर n.

कडुउं 1·368. 'bitter' adj. acc. sg. n. Pkt. कडुअ <Skt. कटुक G. कडवुं; M. कडू; H. कडुआ. ND. 70. b. 17.

कड्ढीय 1·419 'snatched' past. part. nom. sg. n. from Pkt. कड्ढइ = skt. कर्षति Hc. 4·187.; Pā कड्ढति. For derivation. J. Bloch 'Langue de la Marathe' §112; S.K. Chatterji: The Origin & Development of Bengali Language §272: कड्ढइ as the denominative from past. part. कृष्ट i.e. *कृष्टति For other views see Shahidulla: Les Chants Mystiques P. 222; J. A. O. S. 1921. P. 465 for the view of M. Bloomfield. G. काढवुं; M. काढणें; H. कढना. ND. 86. a. 19. J. A. O. S. Vol. 60. Gray: Fifteen Pkt. Indo-European Etymologies P.361-369. = *कर्ध = Indo-European kṛzḍ.

कढावीयउ 1·751. 'was made to be taken out' past. part. nom. sg. m. from the causal of Pkt. कड्ढइ cf. G. कढाववुं; H. कढाना, कढवाना, कढराना, कढलाना; M.

कणगावलि 1·784. 'a kind of penance which, when graphically represented by the units of fasts of which it consists, assumes the shape of a gold necklace'. subst. nom. sg. f. For the details of this penance refer: Ratnacandraji Mahārāja: Ardhamagadhi Dictionary Vol. II P. 390; M. C. Modi: Antagadadasāo and Aṇuttarovavāiya: Notes P. 114. Skt. कनकावलि f.

कणय 6·91. 'gold' subst. nom. sg. n. Pkt. कणय, कणग < Skt. कनक n.

कंटि 5·46. 'a thorn, a pointed end' subst. inst. sg. m. Pkt. कंटअ <Skt. कंटक m. n. G. कांटो m. H. कंट, कांटा m. M. कांटा, काटा m.

कंठि 1·203, 337; 2·395. 'a neck' subst. loc. sg. m. Skt. lw. कण्ठ m. n.

कथाप्रबंधु 1·538 'the structure or the formation of a story' subst. nom. sg. m. Skt. lw. कथा + प्रबंध m.

कथीर 5·33. 'an alloy of tin and lead, zinc, a thing of no value'. subst. acc. sg. n. G. कथीर; H. कथीर, कथील; M. कथील.

कनेउर 1·344. 'an ear-ornament' subst. nom. sg. n. Pkt. कण्णऊर is changed on the analogy of ornaments like णेउर, केऊर to कनेउर in OG. <Skt. कर्णपूर n.

कंत 2·395. 'a lover, a husband' subst. sg. m.–कंत 2. 334; 6·235. subst. nom. sg. m.–कंत 6·292. subst. acc. sg. m.–कंतू 1·157. subst. nom. sg. m. Ap. Pkt. कंत <Skt. कान्त G. कंथ; H. कंत, कंथ.

कंद 5·170, 172. 'a bulbous root, a root' subst. acc. sg. m. Skt. lw. कन्द m. n. cf. G. कांदो. Bloch: under कांदा.

कंधि 1·482, 511. 'a shoulder' subst. loc. sg. m. Pkt. कंध, खंध<Skt. स्कन्ध m. G. कांध, खांध; H. कंध, कंधा; M. खांद. ND. 83. b. 8–17.

कन्न° 1·156. 'a bride' subst. sg. f.—कन्न 1·655. subst. nom. pl. f. Pkt. कण्ण<Skt. कन्या.

कन्न 1·677. 'Karṇa' subst. gen-obl. sg. m.–कन्न subst. voc. sg. m. Pkt. कण्ण < Skt. कर्ण m.

कन्ह 1·686, 779. 'Kṛṣṇa' subst. nom. sg. m.-कन्ह 1·676, 762. subst. gen–obl. sg. m.—कन्हु 1·666, 671, 715, 750. subst. nom. sg. m.- Pkt. कण्ह<Skt. कृष्ण m. G. कहान, कान. For further details Pischel: §52. H. कान्ह. Bloch: कान्हू.

कन्हड° 1·655, 696. 'Kṛṣṇa' subst. sg. m.—कन्हड 1·681, 767. subst. nom. sg. m.-कन्हडि 1·760, 765. subst. inst. sg. m. Pkt. कण्ह+ड suffix. G. कानुडो, कानडो; H. कान्हर.

°कन्हइं 2·56, 58. 'near' postpos.-कन्हइं 2·211. postpos. cf. Tessitori: Notes: §71 (1) "कन्हई (कन्हइ, कन्हि, कन्हलि कइ) is from Ap. कण्णहिं<Skt. *कर्णस्मिन् (=कर्णे) as already surmised by Mr. Trumpp. P. 401. of his Sindhi Grammar. It means 'Near' generally, but in particular cases it may be understood either in the sense of locative 'near to', or of the accusative-dative, "Towards, to", or of the ablative "From near>from." ... "This postposition is found largely spread amongst the Indo-Aryan vernaculars and it is everywhere used in the general meaning of the accusative-dative. From O. W. R. कन्हइं are derived Gujarati–कणे,–कण, which occur only as an appendage to adverbs, as in अहीं–कणे,–कण (see Belsare's Gujarati Dictionary, P. 86), and Kumāoni–कणि, which still finds a large employment as a postposition of accusative-dative". G. कने 'near'; H. कने. cf. PGS. P. 178. column. 1. line. 13 'कन्हइ–पार्श्वे समीपे–एषां योगे षष्ठी'. ND. 72. a. 4.

°कन्हलिं 6·351. 'near' postpos. see कन्हइं for details. कन्ह+ल suffix.

कपालि 5·32. 'on the forehead' subst. loc. sg. m. n. Skt. lw. कपाल m. n. 'a skull' G. कपाल n. 'a forehead'; H. कपार, कपाल; M. कपाल–ळ. ND. 73. b. 17.

कपावइ 2·303. 'to get cut' v. 3rd. pres. causal of OG. कापइ< Ap. Pkt. कप्पइ (cf. Hc. 4·357: कप्पिज्जइ) through कत्तइ <Skt. *कृत्तति (=कृन्त्–कृन्तति) cf. Ap. Pāth. Intro. Ap. Grammar P. 44. § 42 (ब), for such other formations. For the other view see Pischel: §566. G prim. कापवुं, caus. कपाववुं; H. काटना, कटना caus. कटावना; M. कापणें cf. Tessitori: Notes: § 142. ND. 74. a. 41 derives it from कल्पयति and cf. कृपाण. Bloch: कापणें.

कपूरि 3·135 'camphor' subst. inst. sg. m. Pkt. Pā कप्पूर- <Skt. कर्पूर m. G. कपूर; M. कापूर; H. कपूर. ND.74. a. 16. Bloch: कापूर.

कबंध 1·746. 'a headless trunk' subst. nom. sg. n. Skt. lw. कबन्ध m. n.

कमणि 1·41. 'by which' pron. adj. inst. sg. n. OG. Ap. कवण; See index कउण for details.

कमलागेह 6·159. 'the abode of Laxmi–the goddess of wealth' subst. nom. sg. n. Skt. lw. कमलागेह n.

कमलंतरि 6·134 'within a lotus' subst. loc. sg. n. कमल+ अंतरि <Skt. कमलान्तरे.

कमलिणि° 1·196. 'a lotus plant' subst. sg. f. Pkt. कमलिणि <Skt. कमलिनी f.

कमलु . 1:584. 'a lotus' subst. nom. sg. n. Skt. lw. कमल n.

कमीरु 1·667. 'the name of a demon whom Bhima killed' subst. nom. sg. m.–कमीरि subst. inst. sg. m. Pkt. किम्मीर <Skt. किर्मीर.

कंपाविउ 6·355. 'was shaken' past. part. nom. sg. m. of the causal of कंपइ <Skt. कम्पते; G. कंपाव्युं. Bloch : कंप.

कर 2·167. 'a hand' subst. acc. sg. m.–करु 2·154. subst. nom. sg. m.–करु 1·312. acc. sg. m.–करि 1·294, 742; 2·150, 168. inst. sg. m. –करि 2·377; 3·207; 6·106, 258. loc. sg. m.–करे 2·223. loc. sg. m. Skt. lw. कर m.

करअलि 6·327. 'on the palm of hand' subst. loc. sg. n. Pkt. करअल < Skt. करतल n. cf. G. हथेली<Pkt. हत्थअलिआ <Skt. हस्ततलिका.

करइ 1·519, 567, 570, 585, 625, 644, 652, 784; 2·243; 3. 69, 177, 212; 5·22[1] , 22[2] , 24, 49, 72, 93, 96, 106, 120; 6·15, 138, 188, 199, 263, 397, 402. 'to do' v. 3rd. sg. pres.—करइं 1·756; 2·664; 5·112, 117, 153, 158, 6·187. v. 3rd. sg. pres.—करइं 1·235, 289, 361, 571; 2·140, 343; 3·68, 132[1] , 132[2] , 136, 146; 5·28, 35, 39, 65, 67, 113, 177. v. 3rd. pl. pres.—करई 1·470. v. 3rd sg. pres.—करए 1·21, 242, 767. v. 3rd. sg. pres.–करेइ 1·219, 220, 243 v. 3rd. sg. pres. करेई 1·87, 112. v. 3rd. sg. pres.–करउं 1·569; 2·8, 148, 706; 5·183, 189; 6·10, 171.v. 1st. sg. pres.– करुं 1·125, 628. v. 1st. sg. pres.–करूं 2·396. v. 1st. sg. pres.-करउ 5·122. v. 2nd. pl. pres.–करंति 5·169 v. 3rd. pl. pres. cf. Ap. करंति <Skt. कुर्वन्ति–करंति 6·130, 289. v. 3rd. sg. pres. contamination through the pres. part. करंत.–करि 1·525; 2·382, 442; 3·39; 5·70; 6·79 v. 2nd. sg. imprt.–करिन 2·94. v. 2nd. sg. imprt.–करउ 1·57, 278, 370, 431, 447; 5·118, 150, 182; 6·76. v. 2nd. pl. imprt.– करु 2·392. v. 2nd. pl. imprt.–कर 2·573. v. 2nd. sg. imprt.– करउ 5·130. v. 3rd. sg. imprt.–करउ v. 3rd. pl. imprt.–करिजे 2·320. v. 2nd. sg. pot.–किज्जई 1·657. v. 2nd. sg. pot.– करिसु 1·495; 6·94. v. 1st. sg. fut.–करिसि 6·93 [with a negative particle म, making imprt. sense] v. 2nd. sg. fut.–करसिइ 2·704; करिसइ 5·58; करिसिइं 3·627.

3rd. sg. fut.–करेसिइं 1·548. v. 3rd. pl. fut.–करीजइ 1·307; 2·565. v. 3rd. sg. pres. pass.–करीइ 1·486. v. 3rd. sg. pres. pass.–कीइ 6·150. v. 3rd. sg. pres.pass.–कीजइ 1·145, 150, 208, 304, 450, 722; 2·57, 107, 431, 451; 5·51; 6·73, 143, 297 v. 3rd. sg. pres. pass.–कीजइं 3·33, 120. v. 3rd. sg.pres. pass.–कीजइं 3·136. v. 3rd. pl.pres. pass.-कीजिसि 2·551. v. 3rd. sg. fut. pass.–Participles — करतउ 5·41. pres. part. nom. sg. m.–करता 2·673. pres. part. nom. pl. m.–करतां 6·224, 305. pres. part. loc. sg. m.–करंतउ 1·73, 114. pres. part. nom. sg. m. – करंतउ pres. part. acc. sg. m.–करंतु 1·500 pres. part. nom sg. m.– करंतां 1·100. pres. part. gen–obl. used as acc. pl. m.–करंता 6·23. pres. part. nom. sg. m.–करंतां 6·403. pres. part. loc. sg. m. (loc. absl.) – करंतां 5·71. pres. part. gen-obl. pl. m.–करिउ 1·654 past part. nom. sg. m. – कर्या 2·675. past. part. nom. pl. m. – करी 1·643. past. part. nom. sg. f. – करीआ 1·289. past. part. nom. pl. m.–किउ 1·539. past. part. nom. sg. n.–किउ 1. 579, 665. past. part. nom. sg. m.—कियउं 1·367. past. part. nom. sg. n.—किया 6·210. past. part. nom. pl. m.—कीया 6·414. past. part. nom. sg. n.—कीउ 1·602, 696; 6·177, 275, 310 past part. nom. sg. m.–कीउ 1·361. past part. nom. sg. n.—कीउं 5·42; 6·145, 399. past. part. nom. sg. n.—किद्धउ 1·275, किद्धु 1·266. past part. nom. sg. m.—कीध 2·206. past. part. nom. sg. f.—कीधउ 1·445, 684; 2·456, 732; 5·185, 412; 6·146, 251. past. part. nom. sg. m. – कीधउं 2·469, 479; 5·125, 129. past part. nom. sg. n. – कीधुं 1·580 past part. nom. sg. n.–कीधूं 2·230. past. part. nom. sg. n.–कीधां 5·98, 112; 6·237. past. part. nom. pl. n.–कीधी 1·399; 2·410, 446; 5·11, 97; 6·32, 222. past part. nom. sg. f.–करि 1·677. absl.–करिउ 1·312. absl.–करी 1·449, 493, 499, 528; 2·131, 132, 160, 215, 223, 226, 266, 310, 343, 377, 688; 3·201; 4·16; 5·25, 28, 33, 41; 6·42, 206, 264, 291, 331, 416. absl.-करीउ 1·180, 293, 322, 511, 577, 725, 733, 734, 742, 748 absl.–करीय 5·37; 6·38. absl.-करेउ 1·482, 619, 623; 6·193; absl.–करी–नइ 1·520, 543; 6·266. absl.–°करी–नइ 6·166; करीनइं [with गुणहिं] 6·191; absl. used as the inst. post–position in the sense of 'with, by'.–करवि 3·132. absl. – करेवि 1·392, 393 absl.—करवउ 5·105; करिवउ 6·229; करिवउं 2·501. pot. part. nom. sg. m.–करेवुं 1·153. pot. part. nom. sg. n.–करिवा 1·426; 3·78. inf. of pur. – करेवा 2·211. inf. of pur.–Causal Forms–करावइ 1·739 v. 3rd. sg. pres. caus.–करावुं 1·627. v. 1st. sg. pres. caus.–कराविं 1·493. v. imprt. 2nd. sg. –करावीउ 1·395; 6·117. past. part. nom. sg. m. causal. For etymology etc. of various forms see grammar. ND. 136. b. 45 Bloch. करणें

करण 1·303. 'Karna' subst. voc. sg. m.–करणिहिं 1·290. subst. inst. sg. m.–करणु 1·260, 264, 294, 312, 679, 742, 749. subst. nom. sg. m.–करणु >subst. acc. sg. m. Skt. कर्ण m.

करणइ 3·43. 'a kind of flower-plant' subst. nom. sg. f. Pkt. कणइर, कणयार, कण्णिआर, कण्णिआरो m. Hc. 2.95.+इआ f. suffix <Skt. कर्णिकार m. G. कणेर, करेण f.; H. कनिआरी, कनियार, कनीर, कनेर; M. कणेरी. Bloch : कणेर.

करणकतूहलि 3·202. 'by the curiosity of the proper time' subst. inst. sg. n. करण 'a period of the day' Skt. lw. करण +कतूहलि<Skt. कौतूहलेन.

करतार 6·394. 'a creator' subst. nom. sg. m. Skt. कर्तृ m. G. करतार, किरतार; H. करतार.

करबक° 3·41. 'a kind of a tree–a species of amaranth' subst. sg. m. Skt. कुरबक m.

करम° 1·171; 6·118. 'an action' subst. sg. n.–करमि 5·11, 62. inst. sg. n. Skt. कर्मन् n. G. करम–n.

करमाइ 5·73. 'to fade, to wither' v. 3rd. sg. pres. Pkt. किलम्मइ<Skt. क्लाम्यति; cf. PGS. P. 213. column. 2. line. 3: कुरमाइ म्लायति क्लाम्यति। G. करमावुं; M. करमणें;

करंबक 3·131. 'a kind of food–prepared by mixing flour with curds.' subst. gen-obl. sg. n. with term. dropped Skt. करंभक n. करंम–करंब m.; Pkt. करंब m=दध्योदन: cf. Dn. 2·14.; G. करमो, करमळो, करमलो, कलवो. GL. I P. 336, 384.=Skt. कल्यवर्त m. rather doubtful.

करयल 1·244. 'a palm of hand' subst. abl. sg. n. with term. dropped—करयलि 1·84, 291, 584. subst. loc. sg. n.–करयले 1·346. subst. loc. sg. n. see index करअल.

करवउ 2·377 'a kind of vessel' subst. acc. sg. n.–करविय 3·132.=करवइ subst. inst. sg. n. Pkt. करव, करविया <Skt. करक m. n. करकिका f. G. करवो m. करवडुं n. H. करवा m. ND. 77. a. 34.

करवत° 3·46. 'a saw' subst. sg. n.–करवत 5·32; 6·294. subst. acc. sg. n. Pkt. करवत्त<Skt. करपत्र n. G. करवत; H. करवत; M. करवत. ND. 77. a. 7.

करवती 3·208. 'a small saw' subst. sg. f. Pkt. करवत्तिआ < Skt. करपत्रिका f. G. H. करवती f.

करवाल 6·287 'a sword' subst. nom. sg. m.–करवालु 1·742. subst. nom. sg. m. Skt. lw. करवाल m.

कराल 1·134. 'frightful' adj. acc. sg. n. Skt. lw. कराल.

करालिउ 5·33. 'put in a frightful condition, tormented' past part. nom. sg. m.–करालिय 3·52 past part. nom. pl. f. a denom. from कराल–past part. Skt. करालित, Pkt. करालिय.

करिअलि 6·308. 'in the palm of hand' subst. loc. sg. n. See index करअल. The influence of final इ in लि has influenced र to be changed to रि.

करुणाए 3·43. 'to take pity' v. 3rd. sg. pres. denom. Skt. करुणा.

करिंदो 1·308. 'the best of elephants' subst. nom. sg. m. Pkt. करिंदो < Skt. करीन्द्र m.

करोडि 1·726. 'ten of a million' subst. acc. sg. f. Pkt. कोडि -for adventitious र् interposed see Hc. 4·399. अभूतोऽपि क्वचित्।; GL. I P. 433-435. for र् interposition in G. and OG.; Tessitori: Notes: § 31. gives a detailed list which is followed by GL.; Pischel. § 268. for Pkt. group <Skt. कोटि f. G. करोड H. करोर; ND. 77. b. 3. doubts connection with कोटि.

कर्णि 2·70. 'by Karṇa' subst. inst. sg. m. Skt. lw. कर्ण m.

कण्णं 2·532. 'Karṇa' subst. acc. sg. m. Skt. lw. कर्ण m.

कलइ 4.9. 'is considered' v. 3rd. sg. pres. pass. the contracted form of कलियइ-कलिज 2·442. 'to understand, to consider' v. 2nd. sg. pot. <Ap. कलिज्जहि;-कलीसइ 2·534. v. 3rd. sg. fut. pass. Skt. कल्यति; Bloch: कळणें G. कळवुं.

कलकलइ 2·311. 'to roar, to cry out' Onomatopoetic v. 3rd. sg. pres.-कलकली 2·307. past part. nom. sg. f. Pkt. कुरुगुरइ=Ap. कुलकुलइ; denom. form. कलकलयति from Skt. कलकल m. For OG. form PGS. P. 214. column 1·29: कलकलइ कलं करणति। G. कळकळवुं, ककळवुं; H. कलकलना; M. कळकळणें.

कलगलीय 1·704. 'made an uproar' past. part. nom. pl. m. Pkt. कलगल <Skt. कलकल m. -from it the denom. v. कलगलइ. See index कलकलइ.

कलयल 1·724. 'noise, uproar' subst. nom. sg. m. Pkt. कलयल<Skt. कलकल m.

कलपतरो 1·227. 'the desire-yielding celestial tree' subst. nom. sg. m. Skt. कल्पतरु m.

कलपांत° 2·417. 'the end of the world or the universal destruction of the close of Brahmā's day i. e. 1000 Yugas or 432 million years' subst. sg m. Skt. कल्पान्त m.

कल्पांत° 2·600 subst. sg. m. See index कलपांत.

कलहिजण 1·217. 'brawlers, quarrelling persons' subst. nom. pl. m. Skt. कलहिन्+जन m. (= Pkt.जण).

कलहु 1·220. 'a quarrel' subst. acc. sg m. Skt. lw. कलह m.

कली 3·41. 'a bud' subst. nom. sg. f. Pkt. कलिया < Skt. कलिका f. G. कळी; H. करी, कली; M. कळी.

कल्पद्रुम 5·165. 'a desire-yielding celestial tree' subst. nom. sg. m. Skt. कल्पद्रुम m.

कल्पा 1·680. 'fixed' past part. nom. pl. m. Pkt. कप्पिआ; Skt. कल्पिताः; G. कल्या.

कवडप्रपंच 1·242. 'the network of fraud' subst. acc. pl. m. Pkt. कवड (<Skt. कपट) + Skt. प्रपञ्च m.

कवण 2·302, 581, 582 'who' inter. pron. nom. sg. m.-कवण 2·583 pron. acc. sg. n.-कवण 2·304. pron. gen-obl. sg m.-कवण inter. pron. adj. nom. sg. f.-कवण 2·41, 584. inter. pron. adj. gen-obl. sg. f.-कवणु 1·361. pron. adj. nom. sg. n. For etymology etc. see index: कउण. कवण 2·394. 'some' indef. pron. adj. gen-obl. sg. f. possibly an extension of the original interrogative sense made sporadically by the writer.

कवित° 6·135. 'poetry' subst. sg. n.-कवितु 3·227. subst. acc. sg. n.-कवित्त 2·732. subst. nom. sg. n. Skt. कविता f.

and कवित्थ n.– Pkt. कविथ f. and कवित्त n. G. कवीत n.; H. कवित्त; M. कवित, कवीत.

कच्चूंबरि 1·344 'on the braid of hair' (?) Pkt. कच (<Skt. कच) + उव्वरि (<Skt. उपरि). cf. भरतेश्वरबाहुबलीरास. st. 71: कसतूरीय कुसुम कपूर कुच्चूंबरि महमहइ ए। may mean 'mixed powder' G. कचुंबर n.

कसतुरीय 1·345 'by musk' subst. inst. sg. f.–कस्तूरिय 3·156. inst. sg. f. Skt. कस्तूरिका, कस्तूरी f.

कस्मली 2·241. 'darkened, became turbid' past part. nom. pl. f. from the denom. कस्मलइ<Skt. कश्मलयति from कश्मल n. Pkt. कस्मलिय<Skt. कश्मलित.

कंसाल 6·258 'cymbals of bronze' subst. nom. pl. n. –कंसाल subst. acc. pl. m. Pkt. कंसआल<Skt. कांस्यताल n. cf. G कांसां, कांसीजोड.

कहइ 2·95, 318, 591; 5·48; 6·125, 304. 'to tell' v. 3rd. sg. pres.–कहेई 1·140. v. 3rd. sg. pres.-कहइ 6·245. v. 3rd. sg. pres. pass.–कहइं 3·23; 6·61, 167, 183. v. 3rd. pl. pres.–कहउं 1·679; 3·53, 109; 5·2, 141. v. 1st. sg. pres.–कहीउं 1·489. v. 1st. sg. pres. pass –कहीयइ 1·312. v. 3rd. sg. pres. pass.–कहीजइं 2·75. v. 3rd. pl. pres. pass.–कहंति 6·57. v. 3rd. pl. pres.–कहांइ 2·232. v. 3rd. pl. pres. pass.(?) or=कहेइं-कहाइं 5·47. v. 3rd. pl. pres. pass.–कह 5·36. v. 2nd. sg. imprt.–कहि 1·40; 2·105, 195, 543; 3·194; 6·102, 126, 184 v. 2nd. sg. imprt.–कहिन 2·93, 381, 560 v. 2nd sg. imprt.–कहिनि 3·196. v. 2nd. sg. imprt.–कहउ 6·24, 39 v. 2nd. pl. imprt.–कहु 2·244, 431. v. 2nd. pl. imprt.–कहउ–न 6·49. v. 2nd. pl. imprt.–कहीसइ 2·48. v. 3rd. sg. fut. pass.–Participles–कहंतउ 1·192. pres. part. nom. sg. m.–कहतां 6·355. pres. part. nom. pl. m.–कहाणउ 6·417. past. part. nom. sg. m.–कहिउ 5·180 past part. nom. sg. m.–कहिउं 2·497; 5·125; 6·201, 204, 248. past. part. nom. sg. n.–कहीउ 6·316, 337. past part. nom. sg. n.–कहीउं 1·313; 6·179. past. part. nom. sg. n.–कहउ 4·23 (=कहिउ) past. part. nom. sg. m.–कही 6·232. past. part. nom. sg. f.–कही 1·603; 6·319. abs.–कहीनइ 1·371. abs.–कहिवा 6·315. inf.–कहावइ 6·80. v. 3rd. sg. pres. caus. used as pass.–कहावइ 3·23.v. 3rd. pl. pres. caus.-कहावइं 1·599. v. 3rd. pl. pres.–कहावउ 1·136. v. 2nd. pl. pres. Pkt. कहेइ, कहइ< Pā. कथेति<Skt. कथयति. G. कहेवुं; H. कहना. ND. 81. b. 1.

कहीअं 5·120. 'where' pron. loc. sg. of inter. pron. क–used as an adv. of place Ap. कहिं+इ or अ an expletive of intensity <Pkt. Mahārāṣtri कम्मि; AMg. कंसि<Pā. कम्हि<Skt. कस्मिन्+चित्. PGS. P. 207. column. 1. line. 21. कहिया कदा. ND. 81. b. 19.

कां 1·19; 2·560. 'why' adv. the contracted form of काइं, see index काइं cf. Kāthiawadi G. कां 'why'. Bloch: कां <Ap. कहां (कुतः).

काइं 1·552, 678; 5·152; 'why' adv.—काइ 1·199; 6·134. adv.—कांइं 1·556; 2·146,

कासमीर° 2·1; 6·4. 'the country of Kashmir' subst. sg. n. Skt. काश्मीर.

कासीसर° 1·175. 'the king of Kasi'. subst. sg. m. Pkt. कासीसर < Skt. काशीश्वर m.

कांस 3·10. 'Kamsa, the maternal uncle of Krsna.' subst. sg. m. Skt. कंस m.

काहल° 1·724. 'a kind of musical instrument' subst. sg. n. –काहली 2·307. nom. sg. f. –काहली 6·350 subst. acc. sg. f. Skt lw.–काहल n. from which is made subst. f. काहलिका < Pkt. काहलिआ and OG. काहली.

कि 1·353; 2·350, 510, 526, 543 (thrice कि and twice कइ), 683; 3·109; 5·92 'or' see index कइ. ND. 91. a. 27.

किण 6·199. 'by what' pro. inst. sg. n. with परि making an adv. phrase to mean 'by what way' < Skt. केन. MG. केनि पेरे.

किम 1·8, 277, 719; 2·56, 364, 475, 476, 658; 3·37; 4·34; 5·141; 6·24, 104, 137, 242, 'how' interrog. adv. —किमइ 1·23, 196; 2, 135, 266, 402, 451, 563, 566, 647, 702; 5·54, 100, 104; 6·409. 'in some way or the other, somehow' —किमइ 1·477, 592; 5·21. 'with great difficulty' – किमइ 2·103, 630, 646; 6·238. 'in no way' – किमइं 3·24. 'in no way' adv. Ap. केम्व Hc. 4·418. ill. 1. < Skt. *केव on the analogy एव cf. Tessitori: Notes: §98 (3); किमइ=किम+इ (< Pkt. वि, इ < Skt. अपि) G. केम like जेम, तेम, एम; केमेय 'somehow'.

किमइ 2·627. 'something' indef. pron. acc. sg. n. Pkt. किमइ < Skt. किमपि.

किमइव 1·673. 'with great difficulty' adv. see. index किमइ under किम; contamination of Pkt. किमवि < Skt. किमपि.

किमए 1·416. 'with great difficulty, somehow' adv. किमइ+ए a metrical expletive; see. किमइ under किम.

किंपि 2·72 'something' pron. acc. sg. n. Pkt. lw. किं प < Skt. किमपि

किरतार 6·145. 'the Creator' subst. voc. sg. m. < Skt. कर्तृ. MG. करतार; H. करतार.

किरि 1·18, 335, 338; 2·338, 408, 420, 571, 726; 3·155; 6·69. 'Verily' indecl. Pkt. किर; Ap. किर cf. Hc. 2·186; Hc. 4·349. cf. Pischel. 259. OG. किर+इ (< Skt. अपि); Skt. किल. The other explanation which is more plausible is Skt. किं+रे=OG. कि रि. See Bloch: किर.

किर 3·110 'Verily' indecl. lw. Pkt. किर; see index किरि.

किलकिल 5·28. 'a cry like kil-kil' onamato. subst. acc. sg. n. G. किलकिल; H. किलकिल; M. किलकिल m.

किलकिलाट 2·343. 'the cry of kil-kil' onomato. subst. acc. sg. n. Pkt. किलकिलत्त < Skt. किलकिलत्व n. G. किलकिलाट m.; M. किलकिलाट m.

किव 1·259. 'Krpa–the preceptor of the Pandavas'. Pkt. lw. किव < Skt. कृप m.

किवहरि 1·259. 'the house of Krpa' subst. loc. sg. n. Pkt. lw. किवहरि < Skt. कृपगृहे.

किवि 1·285. 'some' indef. pron. nom. pl. m. Pkt. केवि < Skt. केऽपि.

किसउं 1·104. 'How' interrog. adv.–किसिउं 2·312, 532, 565, 572. 'What' inter. adv. –किसुं 1·107, 136, 266, 302, 450, 528. 'What' inter. adv. Ap. कइस cf. Hc. 4·403.; Pkt. केरिस; Mg. किदिश; Skt. कीदृश; for further details etc. see. Pischel: §121.; for its OG and MG. evolutes etc. Divatia GL. II P. 94–97. Tessitori: Notes: § 94: also gives sufficient details and data. G.–शुं; H. कइसा; M. कसा.

किसिउं 6·145, 184 'of what kind' inter. pron. nom. sg. n. –किसुं 6·73. pron. adj. nom. sg. n.–किस्यूं 2·380. pron. adj. nom. sg. n. किसिउ 6·195. pron. adj. nom. sg. m.–किसिउं 6·127. pron. adj. nom. sg. n.– किसी 2·89. pron. adj. nom. sg. f. — किसी 2·512. pron. adj. inst. sg. n.—किसाइ 1·551. pron. adj. nom. pl. n. < Skt. कीदृशकानि; for details of etymology etc. see index किसउं.

किहां 2·185, 271, 696; 6·39, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 128. 'where' pron. adv. through the loc., though Hc. 4·355. सबादेर्डेसेहां। traces it through abl. case. Tessitori: Notes: §61: supports Hc.; See Divatia·GL. II. P. 110. Ap. कहां < Pkt. कम्हा < Skt. कस्मात् G. क्यां.

किहाइं 6·299. 'anywhere' adv. Ap. कहिं a loc. form of pron. क (meaning Skt. कुत्र) + अपि; cf. G. क्यांय Ap. कहिं+इ (<Skt. अपि) < Pkt. कम्हि < Skt. कस्मिन्.

किहांइं 4·30. 'anywhere' adv. किहां+इ. see index किहां and इ.

किहिं 3·44. 'anywhere' adv. किहां+इ see index किहां and इ.

किह्यां 2·380. 'anywhere' adv. किहां+इ.

किही 2·712. 'by some' pron. inst. pl. m. Skt. कैः+अपि.

°की 6·284. 'of' a postpos. < Pkt. किय < Skt. कृत. cf. for such use G. O. S. XIII P. 42. line 7. (V. S. 1266) ढुंढुहि वाजी देवर्कीय चालीय तिहिं सुरवर; K. Pr. I. line 77. भाजी देस देवकइ पाटणि (V. S. 1512.). cf. Divatia GL. II. p. 100. cf. Hc. 2·148. for कीय used genetively. H. gen. term.–को, की etc.

कीम 5·36; 6·181. 'how' adv.–कीमु 1·351. 'how' adv.–कीमइ 'howsoever' adv. कीम+इ i. e. Skt. अपि. For etymology etc. see index किम.

कीवाचारु 1·650. 'eunach–teacher' subst. nom. sg. m. Skt. क्लीव or क्लीब 'eunach'+आचार्य m. 'a teacher.'

कीवे 2·549. 'eunach' subst. voc. sg. f. Skt. *क्लीवा f.

कीसी 1·650. 'some' indef. pron. nom. pl. n. Ap. कइसाइं < Skt. कीदृशानि.

कीहं 2·261. 'where' adv. being the contracted form of किहां. see index किहां.

कु 6·412. 'who' interr. pron. nom. sg. m. Ap. कु<Pkt. को < Skt. *क m. G. को; see index को.

कुंअरि 3·112; 6·71, 93, 99, 120, 124, 141, 143, 151, 162, 182, 420. 'a maiden, an unmarried daughter' subst. nom. sg. f. Pkt. कुमरी < Skt. कुमारी f. G. कुंवरी, and in combinations like हेमकुंवर or हेमकोर,–कुंवर and–कोर. H. कुंवरि, कुंवरी; M.

कुंअरु 1·716. 'a prince' subst. nom. sg. m. Pkt. कुमरो cf. Hc. 1·67 which gives the option of कुमारो and कुमरो in Pkt. < Skt. कुमार m. G. कुंवर; H. कुंअर; M. कुंवर m. see index कुमर.

कुंआरि 6·101, 114, 321 'a princess, an unmarried daughter' subst. nom. sg. f.–कुंआरी 6·77, 329 gen–obl. sg. f. Skt. कुमारी. G. कुमारी a Skt. lw. preserves the original sense of 'a princess'; but MG. कुंवारी f. कुंवारो m. carries the exclusive sense of 'an unmarried girl' and 'an unmarried boy' respectively. G. कुंवरी f. and कुंवर m. carry the exclusive sense of 'a prince' and 'a princess' respectively in MG. It is not so in Pkt. or OG.

कुखिहिं 1·358. 'in the womb' subst. loc. sg. f. Pkt. कुक्खि <Skt. कुक्षि f. G. कूख f.

कुंचुकिइ 2·441. 'by the garment' subst. inst. sg. m. Skt. कंचुक m.

कुटंब 2·127. 'a family' subst. nom. pl. n. –कुटंबह 6·389. subst. gen-obl. sg. n. Pkt. कुडंब; Skt. कुटुम्ब n. colloquial G. कटम. Bloch: कुटंब.

कुटीरडइ 2·115. 'hut' subst. nom. sg. m. Skt. कुटीरक m. कुटीर+ ड suffix.

कुटुंबउ 5·156. 'a family' subst. nom. sg. n. Pkt. कुडुंब < Skt. कुटुम्ब n.

कुण 2·38, 105, 106, 296, 298, 301, 582, 696; 5·58; 6·237 'who' inter. pron. nom. sg. m.–कुण 1·119. pron. nom. sg. f.—कुणि 1·641; 2·72, 107, 299, 667; 3·110; inter. pron. inst. sg. m.–कुणि 1·640. inter. pron. inst. sg. m.—कुणइं 3·194. inter. pron. inst. sg. m.–कुणहिं 1·187, 349, 6·169, 412. inter. pron. inst. sg. m.–कुण 2·297 gen-obl. sg. m.—कुण° [–नइं] 2·93. inter. pron. gen–obl. sg. m.—कुणह 6·236, 296. inter. pron. gen–obl. sg. m.—कुणहिं 6·296. loc. sg. m. For details of derivation etc. see index कउण and कवण.

कुंण 2·303, 443. 'who' inter. pron. nom. sg. f.—कुंण 2·534. inst. sg. m. see index कुण.

कुणहइ 1·140, 198 'anybody' indef. pron. gen–obl. sg. m. कुणह+इ.

कुणबु 1·588. 'a family' subst. acc. sg. n.—कुणबि 1·220, 413, 463, 518, 435, inst. sg. n. — कुणबीय 1·780. 'family–persons' subst. nom. pl. m.–कुणबिहिं 'family persons' subst. inst. pl. m. Pkt. कुडुंबो < Skt. कुटुम्ब n. cf. G. कणबी 'a family–man'—a name of a particular community in Gujarat. M. कुणबी. cf. Divatia GL. I. P. 82, 85, 108, 464.

कुतिग 2·4. 'curiosity', desire' subst. nom. pl. n.—कुतिगि 2·732. inst. sg. n.—कुतिगिहिं 2·646. inst. sg. n. Pkt. कोउग; skt. कौतुक n.

कुंती° 1·375 'Kunta, the wife of Pandu' subst. sg. f.—कुंती 1·425. gen-obl. sg. f.—कुंती 1·618, 677. inst. sg. f. Skt. कुन्ता. G. कुंती.

कुपात्र 3·95. 'an unworthy person' subst. acc. sg. n. lw. Skt. कुपात्र n.

कुपीउ 1·412; 6·31. 'got enraged' past part. nom. sg. m. Pkt. कुपिअ < Skt. कुपित. G. कोप्यो.

कुमर 1·200 'a prince, a boy' subst. inst. sg. m.—कुमरिं 1·325. inst. pl. m.—कुमरो 1·290 acc. sg. m. For details see index कुंअरु.

कुमरि 3·153, 192. 'a daughter, a princess' subst. nom. sg. f. see index कुंअरि.

कुमारि 1·161; 3·161. 'a daughter, a princess' subst. nom. sg. f. see index कुंआरि.

कुमारु 1·172; 3·220. 'a prince, a son' subst. nom. sg. m. —कुमारिं 1·173, कुमार 1·188. inst. sg. m. see index कुंआरि.

कुंभीय 3·108. 'an elephant' subst. nom. pl. m. Skt. कुंभिन् m.

कुंयरि 1·212. 'a daughter' subst. nom. pl. f. see index कुनरि and कुंअरि.

कुरु° 1·165. 'the name of a famous king, Kuru' subst. sg. m. Skt. कुरु.

कुरुखेत्रि 1·697. 'On the field of Kurukṡetra' subst. loc. sg. n. Skt. कुरुक्षेत्र n.

कुरुदलि 2·471. 'an army of Kauravas' subst. loc. sg. n. Skt. कुरुदल n.

कुरुनरिंदु 1·11. 'King Kuru' subst. nom. sg. m. कुरु+नरिंदु Skt. कुरुनरेन्द्र m.

कुरुनाथि 2·53. 'the lord of Kurus' subst. inst. sg. m. Skt. lw. कुरुनाथ m.

कुरव 1·132, 249. 'Kaurava' subst. sg. m.—कुरवु 1·661. nom. sg. m. Ap. Pkt. कुरुव < Skt. कौरव m.

कुरंगू 1·31. 'a deer' subst. nom. sg. m. Skt. lw. कुरङ्ग m.

कुरमाणि 1·59. 'became dejected' past. part. nom. sg. f. from कुरमाइ (OG. root) <Pkt. किलामइ<Skt. क्लाम्यति For OG. form cf. PGL. P. 213. column 2. line 3: कुरमाइ म्लायति क्लाम्यति G. करमावु

कुररी 2·315. 'a female osprey' subst. nom. sg. f. Skt. कुररी f.

कुलंछणु 1·458. 'a bad stigma' subst. nom. sg. n. Skt. कुलाञ्छन n. Pkt. °लंछण; Skt. °लाञ्छन n.

कुलु 1·307. 'a family, a race' subst. nom. sg. n.—कुलह gen.-obl. sg. n.—कुलि 1·19; 5·134. subst. loc. sg. n. Skt. कुल n.

कुलदेवलि° 1·213. 'a family goddess' subst. sg. f. Skt. कुलदेव + OG. suffix लि f. cf. G. देवलि.

कुलबोई 2·188. 'the submerger of the family' subst. nom. sg. f. कुल Skt.+बोई from बोलइ < Skt. ब्रूडति cf. G. कुळबोळी.

कुलमंडणु 1·11, 165. 'the ornament of the family' subst. nom. sg. n. Skt. कुलमंडन n.

कुलवट 3·9. 'the custom of the family' subst. nom. sg. f. कुल+वट; वट f. <Pkt. वट्टि, वित्ति < Skt. वृत्ति f. cf. G. वट f. 'hereditary prestige.'

कुलसिणगारी 1·122. 'an ornament of the family.' subst. nom.

sg. f. कुल+सिणगारी–Pkt. सिंगार <Skt. शृंगार. cf. G. सणगार.

कुली 3·114. 'a bud' subst. nom. sg. f. Pkt. कलिआ < Skt. कलिका. OG. form in the particular case has उ in कु is sporadic. G. कळी; H. कली; M. कळ f.

कुसलु 1·615. 'welfare' subst. nom. sg. n. Pkt. कुसल < Skt कुशल.

कुसुधउ 3·203. 'ill-omened' adj. acc sg. n. Skt. कु+शुद्ध. cf. G. सूध=Pkt. सुद्ध <Skt. शुद्ध.

कुसुमह 1·337, 344, 373. 'a flower' subst. gen-obl. pl. n. Skt. lw. कुसुम n.

कूइ 5·10. 'a well' subst. loc. sg. m. Pkt. कूअ<Skt. कूप: m; G. कुवो. ND. 102. a. 13.

कूंकूय° 1·334. 'saffron' subst nom. sg. n. Pkt. Skt. कुंकुम n. G. कंकु; M. कुंकूं n.

कूजइ 2·3. 'to warble' v. 3rd. sg. pres. Skt. lw. कूजति.

कूंचीय 6·106. 'a key' subst. nom. sg. f. Pkt. कुंचिगा < Skt. कुञ्चिका f. G. कुंची; H. कुंची, कुंजी; M. कुंजी, कुंजिका.

कूटइ 1·249; 2·251. 'to pound, to beat' v. 3rd. sg. pres.—कूटियइ 2·169. v. 3rd. sg. pres. passive.–कूटतउ 1·252. pres. part. nom. sg. m.—कूटीनइ 5·185. obsl. Pkt. कुट्टइ; Skt. कुट्टयति; Pā. कुट्टेति. G. कूटवुं; H. कूटना; M. कुटणें. ND. 96. b. 38.

कूड 1·619. 'a fraud' subst. nom. sg. n.–कूड 2·131. subst. acc. sg. n.-कूड 2·260; 5·152 subst. gen-obl. n.—कूडउ 1·665. subst. nom. sg. n. कूडु 1·477, 675. subst. nom. sg. n.-कूडु 1·449. subst. acc. sg. n. -कूडइ 1·748. subst nom. sg. n.–कूडि 1·749. subst. inst. sg. n.—कूडिहिं 1·404. subst. inst. sg. n.=adjective=कूड 1·217, 275. 2·134 adj. nom. sg. m.—कूडउ 1·535. adj. nom. sg. n. कूडउं 6·80 adj. nom. sg. n.–कूड 2·149 adj. voc. sg. m.-कूडु 1·756. adj. nom. sg. m.—कूडी 2·578. adj. nom. sg. f.—कूडा 1·242. adj. acc. pl. m. —कूडा 1·665. adj. gen-obl. sg. m.—कूडउं 1·738. adj. acc. sg. n. used as an adv. Pkt. कूड adj. कूड subst. < Skt. कूट adj. कूट subst. m. n. G. कूडुं adj. कूड subst.

कूडीउ 1·402. 'fraudulent' adj. acc. sg. n. Pkt. कूडिअ < Skt. कूटिक adj.

कूंण 2·294. 'who' pron. nom. sg. m. see index कउण, कुण.

कूंती 1·313. 'Kuntā, the mother of Pāndavas' subst. inst. sg. f.

कूप° 1·262. 'Kṛpa, the preceptor of Kauravas and Pāndavas' subst. sg. m. Skt. कृप m.

कूपल 5·144. 'a bud' subst. nom. sg. m. Pkt. कुंपल, कुंपल Hc. 1·26; Skt. कुड्मल m. Pischel: § 277. G. कुंपळ f.

कूभार 5·14. 'a potter' subst. gen-obl. sg. m. term. dropped Pkt. कुंभआर, कुंभार Hc. 1·8 >Skt. कुम्भकार m ; G. कुंभार; H. कुम्हार; M. कुंभार. ND. 99 b. 29 Bloch: कुंभार.

कूभी° 5·27. 'a small pot' subst. sg. f. Pkt. कुंभिआ < Skt. कुम्भिका f.

कूंयरु 1·142, 693 'a prince' subst. nom. sg. m.–कूंयरु subst. acc. sg. m.–कूंयर

16243

2·635. subst. voc. sg. m.–कूंयर 1·259, 273. subst. nom. pl. m.–कूंयर 1·329. subst. acc. pl. m.–कूंयरह 1·263. gen.–obl. pl. m–कूंयरं 1·315. gen. –obl. pl. m. (dative sense)–कूंयरि 1·145; 2·470, 506. inst. sg. m. For etymology etc. see index कुंअर, कुमर. ND. 99. b. 9.

कूंयर 2·465. 'a princess' subst. nom. sg. f. Skt. कुमारी f. cf. G. कुंवर in nouns like हरकुंवर, हरकोर etc.

कूंयरि 1·143, 192, 343. 'a princess' subst. nom. sg. f.–कूंयरि 1·143. subst. inst. sg. f. see index कुंआरि.

कूंयार 1·343. 'a prince' subst. nom. pl. m. see for details index कुंआर.

कूंयारि 1·323, 533. 'a princess' subst. nom. sg. f. see index कुंआरि.

कूंयारा 1·123. 'a virgin' subst. nom. sg. f. see for etymology index कुंआरि G. कुंवारी.

कूर 3·127. 'rice' subst. nom. sg. m. Skt. lw. कूर m. n. Pkt. कूर Dn. 2·43. com. G. कूर.

कूरि 3·433 'cruel' adj. inst. sg. m. Pkt. कूर < Skt. क्रूर.

कूलीय 3·160. 'in the morsel–i. e. mouth' subst. loc. sg. f. Pkt. कउलिय; Skt. कवलिका f. cf. G. कोळिओ.

कूलु 1·561. 'a shore' subst. nom. sg. m. Skt. lw. कूल.

कूषइं 1·265. 'Kṛpa' subst. inst. sg. m. Skt. कृप. a sporadic change.

कृतंवर्म. 1·755. 'Kṛtavarmā' subst. nom. sg. m. Skt. कृतवर्मन् m.

कृतारथ 5·157. 'with one's aim fulfilled' adj. nom. pl. m. Skt. कृतार्थ. G. कृतारथ.

कृत्या° 1·626. 'a female deity to whom sacrifices are offered for destructive and magical purposes.' subst. sg. f. Skt. lw. कृत्या.

कृपु 1·698, 755. 'Kṛpa' subst. nom. sg. m. Skt. lw. कृप m.

कृपागुर 1·283. 'Preceptor Kṛpa' subst. nom. sg. m.–कृपागुरि 1·669. subst. nom. sg. m. Skt. कृप+गुरु m.

कृपाणपाणि 2·520. 'having a sword in hand' subst. acc. sg. m. Skt. lw. कृपाणपाणि m.

कृष्णा 2·50. 'Kṛṣṇā, Draupadī' subst. nom. sg. f. Skt. lw. कृष्णा f.

कृष्णि 1·654. 'by Krisṇa' subst. inst. sg. m.–कृष्णि inst. sg. m. Skt. lw. कृष्ण.

केइ 1·276. 'some' indef. pron. nom. pl. m. Pkt. केइ, केवि < Skt. के+अपि.

केऊर 3·143. 'a bracelet' subst. nom. sg. m. Pkt. केऊर; Skt. केयूर m.

केकाण 6·87. 'a horse' subst. nom. sg. m. G. केकाण.

केकिय 4·12. 'a peacock' subst. gen.–obl. pl. m. Skt. केकिन् m.

केडइ 1·28, 593. 'at the back, behind' adv.–केडइ 1·466, 475. 'afterwards' adv. from. subst. loc. sg. f. Ap. कडिहिं; Pkt. कडि–; Skt. कटि; cf. Tessitori: Notes: §110 for OG. form. G. केडे in both the adv. senses. Bloch: कड.

केतकि 2·158. 'a Ketaka creeper' subst. nom. sg. f.–केतकिइ

2·114. subst. loc. sg. f. Skt. lw. केतकी.

केतनि 3·14. 'sign' subst. loc. sg. n. Skt. lw. केतन n.

केता 6·389. 'how many' inter. pron. adj. nom. pl. m.–केती 1·479. 'how much' inter. pron. adj. nom. sg. f.–केती 6·195. 'how many' inter. pron. adj. acc. pl. f.–केते 3·198. 'how many' inter. pron. adj. loc. pl. m. Ap. Pkt. केत्तिअ (cf. Hc. 2·157; 4·383 for Ap.) < Skt. *कयत्तिय (=कियत्) Pischel: §153; cf. G. केटलुं; H. कितना; M. किती.

केते 6·44, 62. 'some' indef. pron. adj. loc. pl. m.

केथउं 5·42. 'somewhere' pron. adv. Ap. केत्थु Hc. 4·405. Pischel §107,§194. <Skt. कथा (Vedic). Pischel §194. accounts for the vocalic change in Pkt. due to the Vedic accent; though there is another view to base the change on the analogy of एत्थु=इत्था (Vedic form=अत्र) G. coll. in Surat district केथे; M. कुठे.

केमि 2·10. 'somehow' adv. केम+इ 'even'; for केम see index किम, कीम. G. केमे.

केमु 3·49. 'how' pron. adv. for etymology etc. see index किम, कीम etc. G. केम.

केरउ 1·10, 132. 'of' postpos. nom. sg. m.–केरउं 2·657. nom. sg. n.–केरा 1·314; 2·73. nom. pl. m.–केरी 1·37; 2·573. nom. sg. f.–केरो 1·165. nom. sg. m. (going with मंडन which is treated as m.) Ap. केरउ Hc. 4·359, 373, 420 etc. Pkt. केरो Hc. 1·246; 2·147, 148. cf. Pischel: §176. <Skt. *कार्यक by epenthesis. G. केरुं (in poetry).

केलि 2·153. 'amorous sport' subst. acc. sg. f.–केलि subst. inst. sg. f. Skt. lw. केली f.

केलीहर 3·50. 'a plantain bower' subst. acc. sg. n. Pkt. केलीहर, कयलीहर Hc. 1·167. < Skt. कदलीगृह n.

केवडी 3·46. 'a kind of shrub bearing yellow and fragrant blade-like flowers–Pandanus odoratissimus (Bot.)' subst. acc. sg. f. Pkt. केअई, the OG. form केअअ+डी suffix < Skt. केतकी f. G. केवडी, H. केवडा, केवरा; M. केवडा. ND. 103. b. 40. Bloch: केवडा.

केवडीआलउ 3·139. 'made up of Kevaḍā flowers' adj. nom. sg. m. केवडिअ+अलउ suffix. G. केवडिआलो.

केवडी 3·46 (2) 'how big' inter. pron. adj. acc. sg. f.–केवडु 1·246. inter. pron. adj. nom. sg. n. Ap. केवड Hc. 4·408.; Pkt. केवड्डय for which see Pischel: §149. cf. Vedic form: कीवत्; also cf. AMg. form एवड्ड. G. केवडो; M. केवढा.

केवलनाणु 1·773. 'perfect knowledge, omniscience' subst. nom. sg. n. Skt. केवल+Pkt. नाणु<Skt. ज्ञान n. cf. G. नाणवुं a denom. from नाण 'to test'.

केवलनाणी 5·48. 'an omniscient being' subst. nom. pl. m. केवलनाण+Pkt. ई < Skt. इन suffix. See index केवलनाणु.

केवलज्ञानु 1·600. 'perfect knowledge' subst. acc. sg. n. lw. Skt. केवलज्ञान n.

केवलि 1·535, 539. 'One who possesses perfect knowledge, an omniscient being' subst. sg. m.–केवली 3·218; 4·32. nom. sg. m. Skt. lw. केवलिन् m.

केवि 1·284, 747. 'some' indef. pron. nom. pl. m. Pkt. केवि<Skt. केऽपि.

केसर 3·59. 'the Bakul tree' subst. gen-obl. sg. m. Skt. lw. केसर.

केसरयालां 2·324. 'coloured with saffron' adj. nom. pl. n. Skt. केसर+इअल a suffix.

केसरि 3·74. 'a lion' subst. nom. sg. m. lw. Skt. केसरिन्.

केसवु 1·440. 'Keshava' subst. nom. sg. m.—केसवि 3·136. inst. sg. m. Pkt. केसव < Skt. केशव m.

केसि 1·408, 555. 'by hair' subst. inst. sg. m. Pkt. केस<Skt. केश m.

केसि° 3·10. 'a demon named Keśin' subst. sg. m. Skt. केशिन् m.

केह 1·471. 'some' indef. pron. gen-obl. pl. m. के+ह ; ह< Pkt. हु; Pā. खु; Skt. खलु.

केहइ 6·152. 'some' indef. pron. adj. loc. sg. n. Ap. कहिं+इ; Pkt. कम्हि+इ; Skt. कस्मिन्+अपि.

को 1·631. 'who' inter. pron. nom. sg. m.–को 2·238, 616. with न (negative) 'anybody' G. को न 'nobody' (poetry); को inter. pron. Pkt. को; Skt. क: ND. 105. b. 27.

कोइ 1·155, 339; 2·64, 2·714; 4·20; 5·51, 56, 111, 112, 117, 137, 153, 155; 6·46, 146, 180(1), 184, 274, 280, 305. 'any, some' indef. pron. nom. sg. m.–कोइ 2·2, 43, 47. indef. pron. nom. sg. f.–कोइ 1·286; 2·466; 5·164; 6·180, 223. indef. pron. adj. nom. sg. m.–कोइ 1·362. adj. nom. sg. f.–कोइ 1·124. pron. adj. acc. sg. m.–कोइ 5·4. pron. adj. nom. sg. n.–कोई 1·293, 370, 506, 743; 2·175, 185, 252, 447, 712; 6·301 pron. nom. sg. m.–कोई 1·322; 2·18, 699; 6·391. pron. adj. nom. sg. m.–कोई 2·60. pron. adj. nom. sg. n.–कोइय 3·205. indef. pron. nom sg. m. Pkt. कोइ<Skt. कोऽपि m. the same form extended to f. and n. through analogy. ND. 105. b. 39.

कोइल 2·3. 'a cuckoo' subst. nom. sg. m.–कोइल 3·38. voc. nom. sg. m. or f. Pkt. कोइल<Skt. कोकिल m. कोकिला f. G. कोयल; M. कोकीळ; H. कोइल, कोयल f. ND. 106. a. 8.

कोटं 1·373. 'on the neck' subst. loc. sg. f. OG. form not well-known in Pkt. < Skt. कोडी f. 'a part of body between shoulders' with its meaning extended to 'neck' G. कोट f.

कोडाकोडि 5·79. 'a crore of crores' subst. nom. pl. f. lw. Pkt. कोडाकोडि < Skt. कोटाकोटि f.

कोडि° 2·115; 5·51. 'a crore' subst. sg. f.–कोडि 1·342; 2·350, 388, 549, 615; 6·382. nom. sg. f.–कोडि 2·373; 6·174. nom. pl. f.–कोडि 2·241, 507, 536; 3·134; 5·86; 6·115. acc. sg. f. Pkt. कोडि; Skt. कोटि. f. cf. G. करोड, क्रोड; M. कोड; H. करोर.

कोडि 3·133. 'with love' subst. inst. sg. m. Pkt. कुड्ड Dn. 2·33; Hc. 2·174; may be connected with Skt. कौतुक n. G. कोड.

कोदण्डो 1·84. 'a bow' subst. nom. sg. m. Skt. lw. कोदण्ड m.

कोपि 1·94; 5·72. 'with anger' subst. inst. sg. m.–कोपिं 2·312. inst. sg. m. Skt. lw. कोप m.

कोरक° 3·53. 'a bud' subst. m. n. Skt. lw. कोरक m. n.

कोलाहलु 1·77. 'a bustle' subst. nom. sg. m. Skt lw. कोला-हल m.

कोहग्गि 1·420. 'by the fire of anger' subst. inst. sg. m. lw. Pkt. कोहग्गि Skt. क्रोधाग्नि m.

क्याहइं 5·116. 'anywhere' adv. from. pron. loc. कहिं+इ G. क्यांय.

क्रमु 1·739. 'an action' subst. nom. sg. n.–क्रमि 5·184. inst. sg. n. Skt. कर्मन् n.

क्रमि 1·53. 'in order' subst. inst. sg. m. Skt. lw. क्रम m.

क्षणि 1·300. 'in a moment' subst. loc. sg. m. Skt. lw. क्षण m.

क्षीरहरो 1·223. 'a milky lake' subst nom. sg. m. Skt. lw. क्षीरह्रद. m.

खइ 1·184. 'by consumption' subst. inst. sg. m. Pkt. खय < क्षय m. G. खइ.

खडखडइ 2·350. 'to clang' onomato. v. 3rd. sg. pres.–खडखडी 1·354. v. 3rd. sg. pres. by the contraction of the final अइ to ई. Pkt. खडहडइ. G. खडखडवुं. M. खटखटणें.

खडग° 2·350. 'a sword' subst. m.–खडगह 5·149. subst. gen.–obl. sg. m. Skt. खड्ग m. G. खडग; H. खडग.

खडोखली 3·76. 'a pleasure tank' subst. loc. sg. f. an OG. word cf. PGS. P. 188. column. 1. line 22: खडोखली दीर्घिका: । cf. Pkt. Deśya—खड्डोलय cf. Samaraicca-Kaha: P. 393 line 3: also खड्डा Dn. 2·66. 'a ditch.'

खणु 1·355 'a moment' subst. acc. sg. m.–खणि 1·35, 366. loc. sg. m. Pkt. खण; Skt. क्षण m.

खणीय 1·459 'dug' past. part. nom. sg. f.–खणीय 1·707. past. part. nom. sg. m.–खणावइ 6·168. 'to get dug' caus. v. 3rd. sg. pres.–खणावतां 6·169. past. part. (caus.) gen–obl. sg. m. Pkt खणइ; Skt. खनति. G. खणवुं; M. खणणें Bloch: खणणें.

खंडोखंडि 5·28. 'to pieces' subst. loc. sg. m. Ap. खंडहो+खंड. Bloch: खांड.

खत्र 5·112. 'good' adj. nom. pl. n. see index अखत्र.

खंति 6·192. 'pleasure, desire' subst. nom. sg. m.–खंति 6·76. inst. sg. f. 'with pleasure' Pkt. खंति<Skt. क्षान्ति f. with a change of sense through 'patience' to 'pleasure, desire.' G. खंत m. खांत f.

खंधि 3·84. 'on the shoulder' subst. loc. sg. m. Pkt. खंध<Skt. स्कंध m G. खांध, कांध; M. खांदा. See index कंधि Bloch: खांद.

खंधवालि 2·299. 'by the mane' subst. inst. sg. m. Pkt. खंधवाल<Skt. स्कंध+वाल literally meaning 'hair on the shoulder.'

खंधागलि 3·84. 'the sport by mounting on the shoulders' subst. acc. sg. f. Pkt. खंधगेली < Skt. स्कंधकेली f.

खपइ 3·168. 'is used' v. 3rd. sg. pres.- खपीजाइं 5·173 'are used away, are worn away' v. 3rd. pl. pres. pass. Skt. क्षप्यते in OG. खपइ acquires active sense G. खपवुं; M. खपणें; H. खपना. ND. 114. b. 9. Bloch: खपणें.

खप्पर 1·667. 'a potshred' subst. nom. sg. n. Pkt. खप्पर < Pā कप्पर- < Skt. कर्पर n. G. खप्पर; M. खपरी; H. खप्पर. cf. Hc. 1·181; also Pischel. ND. 114. a. 21. Bloch: खापर.

खमउ 1·446, 558. 'to pardon' v. 2nd. pl. imprt. Pkt. खमइ; Pā खमति; Skt. क्षमते. G. खमवु.

खमण° 1·645. 'a fast' subst. sg. n. Pkt. खमण, खवण < Skt. क्षपण n.

खमि 1·225. 'forgiveness' subst. loc. sg. m. Pkt. खम Skt. क्षम.

खंभा 6·69. 'pillars, trunks' subst. nom. pl. m. Pkt. खंभ Hc. 2·28.; Pischel: § 306. G. थांभी. ND. 120. b. 47. Bloch: खांब.

खरउ 5·153; 6·282. 'real, correct' adj. nom. sg. m.– खरी 6·169. adj. nom. sg. f. Pkt. अक्खर < Skt. अक्षर; Dave: Study: P. < Skt. खर 'sharp' a very doubtful etymology. G खरुं; M. खरा. ND. 115. b. 42.

खरहर 3·127. 'with a cracking sound' onomato. adv. Pkt. खरहर; G. खरर.

खलकती 6·327. 'clanging' onomato. pres. part. nom. sg. f. ND. 117. a. 17–25.

खलहिउं 1·601. 'a calamity due to others' adj. nom. sg. n. Pkt. खलाइय < Skt. खलायित a denom. past. part. from खल.

खवखोजि 2·331. ? Ms. does not read well.

खवे 1·84, 291. 'on the shoulders' subst. loc. pl. m. Pkt. खवओ Dn. 2·67 खवओ स्कन्ध m. 1. G. खभो; M. खवा; Bloch: खवा.

खाइ 2·613 'to eat' v. 3rd. sg. pres. – खाईइ 2·646. v. 3rd sg. pres. pass. – खाय 2·226 v. 3rd. sg. pres. – खाजइ 2·103. v. 3rd. sg. pres. pass. – खातउ 5·36. pres. part. nom. sg. m. – खावा 5·111. infin. G. खावुं; H. खाना. M. खाणें. ND. 120. a. 40.

खाखसि 2·226. 'a yawn' subst. acc. sg. f. (?)

खाजां 3·127. 'a kind of eatable' subst. nom. pl. n. Pkt. खज्जाइं < Skt. खाद्यानि. G. खाजां; M. खाजें; H. खाजा. ND. 119. b. 5. Bloch: खाजें.

खाटकी° 5·55. 'a butcher' subst. sg. n. Pkt. खट्टिक m. Dn. 2·70. खट्टिको सूणवइम्मि। cf. Skt. खट्टिक m. G. खाटकी.

खाणि 5·60. 'a mine' subst. acc. sg. f. Pkt. खाणी cf. Dn. 2·66. खड्डा खाणी; in the commentary on the same Hemacandra notes Skt. खानि: ; the usual Skt. equivalent is खनि:-खानी f. G. खाण; M. खाण H. खानि, खान. Bloch: खाण.

खांड 2·571; 6·215. 'sugar' subst. nom. sg. f. Pkt. खंडा f.

Skt. खण्ड m. G. खांड; H. खांड; M. खांड.

खांडासरमु 1·284. 'a contest of swords' subst. acc. sg. m. through Pkt. *खडु=Skt. खड्गः ; Skt. खड्गश्रम m. MG. खांडु 'a sword'. ND. 118. b. 49: Bloch: खांडा.

खांतिइं 6·55. 'with patience' subst. inst. sg. f. Pkt. खंति < Skt. क्षान्ति f. MG. खांत f.

खांपण 3·99 'a defect' subst. acc. sg. f. Pkt. खवण = *खव्वण= Skt. क्षपण cf. also खवडिय Dn. 2·71. G. खांपण.

खालि 6·272. 'a gutter' subst. loc. sg. m Pkt. खल्लय m. < Skt. क्षालक m. G. खाळ; H. खाळ;

खासरूं 6·88. 'a shoe' subst. nom. sg. n. see. Dave: Study; derives from खासिअं in Hc. 1·181; while Belsare: Etymo. G. E. Dictionary connects it with Persian -खास°. Both of these etymologies are without authority and conjectural. G. खासडुं ; M. खासडा, खांसडा.

खिण 6·293. 'a moment' subst. nom. sg. m. — खिणि 1·568 loc. sg. m. see index खण for etymology etc.

खिपइं 5·91 'to wear away' v. 3rd. sg. pres.—खिपंति 5·174. v. 3rd. pl. pres. Pkt. खवइ; Skt. क्षपयति G. खपवुं; H. खपना; M. खपणें.

खींच [इ] 2·228. 'is dragged' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. खंचइ = Skt. कर्षति; G. खेंचवुं; H खींचना, खैंचना; M. खेंचणें. ND. 128. a. 16.

खीजइ 1·195; 3·28. 'is dejected' v. 3rd. sg. pres. — खीजिउं 1·587 past. part. nom. g. n. — Pkt. खिज्जइ Skt. खिद्यते G. खीजवु 'to be angry and scold'; H. खीजना, खीझना; M. खिजणें. ND. 122. a. 36. Bloch: खिजणें.

खीणइ 1·184. 'to be emaciated' v. 3rd. sg. pres. a denom. from past. part. Pkt. खीण < Skt. क्षीण.

खीर° 2·571 'milk cooked with rice' subst. sg. f. — खीर 6·215 nom. sg. f. Pkt. खीर <Skt. क्षीर n. G. खीर f.; M. खीर f.: H. खीर m. Bloch: खीर; ND. 112. b. 38.

खीरोदक° 6·264. 'milk and water' subst. sg. n. खीर+उदक 'water' n.

खुटकइ 2·110. 'to rankle' v. 3rd. sg. pres. Ap. खुडुक्कइ Hc. 4·395 an onomato. verb. G. खटकवुं; M. खुडकणें; H. खटकना. Bloch: खुडकणें.

खुडत 1·476. 'stumbling.' pres. part. nom. pl. m. from the denom. v. of the past part. खुडु Dn. 2·74=त्रुटित< Skt. *क्षुत्त; also cf. Pkt. खोडा Dn. 2·80 'a lame person'. G. आखडवुं, खोडावुं. Cf. ND. 123. b. 26. < skt. खुण्डते cf. कुण्ड; Bloch: खुळा.

खुंटियइ 2·156. 'is plucked' v. 3rd pres. pass. Pkt. primitive form. खुट्टइ, खुडइ = तुडति Dn. 2·75. commentary; Hc. 4·116. < a denom. of Skt. *क्षुत्त; see. index खुडु G. खुंटवुं; M. खुटणे, खुंटणें, खुडणें.

खुभ्या 1·299. 'agitated' past. part. nom. pl. m. Pkt. खुहिय Skt. क्षुभित. H. खुभना; M.

खुरि 1·707. 'by hoofs' subst. inst. pl. m. Skt. lw. खुर m. G. खरी f.; H. खुर; M. खुर, खुरी f. ND. 124. b. 29.

खुसइं 1·300 'to come close' v. 3rd. pl. pres. Pkt. खुसइ (cf. खोसिय = destroyed पिंडनिर्युक्ति P. 321) < Skt. कुत्यति 'to come very close; to embrace'. For OG. cf. PGS. P. 215. column 2. line 13 षुसइ गोपायति लीयते. G. खोसवुं; H. खोसना; cf. M. subst. खोसडा 'a thrust'. ND. 131. a. 28.

खूटवइं 2·342. 'to lessen' v. 3rd. sg. pres. causal from OG. खूटइ; Pkt. खुट्टइ 'to be finished' <a denom. from Skt. *क्षुत्त G. खुटववुं; M. खुटविणें; H. खुटाना.

खूटा 2·560. 'ending, finishing' past. part. (used as a subst.) gen-obl. n. sg. Pkt. खुट्ट = त्रुटितम् Dn. 2·74 <Skt. *क्षुत्त G. खूट्युं; Bloch: खुटणें.

खूणइ 5·120. 'in the corner' subst. loc. sg. m. Pkt. कोण्ण Dn. 2·45. < Skt. कोण m. G. खुणो; M. खूण;

खूंटइ 3·70. 'to pluck' v. 3rd. sg. pres. see index खुंटियइ for details.

खूतउ 1·748; 5·13. 'clogged, plunged' past. part. nom. sg. m. Pkt. खुत्त Dn. 2·74= निमग्न < Skt. *क्षुत्त G. खूतवुं; M. खुंतणें.

खूंपु 1·344. 'a flower screen worn by a bridegroom on his forehead, representing a coronet and covering the upper part of his body with flower-strings.' subst. nom. sg. m–खूंप 3·139. subst. acc. sg. m. Pkt. खुंपा Dn. 2·75. खुंपा वुट्ठिताणम्मि 'a screen to protect from rain.' G. खूंप m.

खूंपइ 3·141. 'to plunge, to be stuck up' v. 3rd. sg. pres. Pkt. खुप्पइ Hc. 4·101; Dn. 2·75 commentary खुप्पइ= मज्जति See Pischel: § 286.= *क्षुप्यति=अवसादने a very fanciful derivation. A denominative from *क्षुत्त=खुत्तइ and खुप्पइ cf. Ap. Pāth. Intro. P. 44. Grammar §43 (छ).

खेउ 3·57. 'dejection' subst. acc. sg. m. Ap. खेउ<Pkt. खेओ<Skt. खेद m.

खेचरु 1·45, 574. 'a demigod moving through air' subst. nom. sg. m. Skt. lw. खेचर m.

खेजडी 2·13. 'Sami tree, Prosopis spicigera' subst. f.–खेजडी 2·592. subst. acc. sg. f. G. खीजडो.

खेडइ 2·447. 'to take forth' v. 3rd. sg. pres.–खेडउ 2·635. v. 2nd. pl. imprt.–खेडउं 2·515. v. 2nd. pl. imprt. –खेडिउ 2·637. past. part. nom. sg. m.–खेड्या 2·365. past. part. nom. pl. m.–खेडविउं 2·652. past. part. causal. nom. sg. m.–खेडिसु 1·685. v. 1st. pl. fut. Pkt. खेडइ=कर्षति (cf. सुपासनाह-चरिय 276. quoted in Pāia-sadda-mahaṇṇavo.); cf. खेडिअ=कृष्ट Dn. 1·136. G. खेडवुं; M. खेडणें.

खेत्रि 1·697. 'a field' subst. loc. sg. n. Pkt. खेत्त < Skt. क्षेत्र n. G. खेतर, खेत, H. खेत. ND. 126. a. 42; Bloch: खेडें.

खेमु 3·50. 'happiness' subst. acc. sg. n. Pkt. खेम<Skt. क्षेम n. G. खेम n.

खेलइ 1·25; 3·228. 'to play' v. 3rd. sg. pres.–खेलइं 3·27, 76. v. 3rd. pl. pres.–खेलंती 1·116. pres. part. nom. sg. f. Pkt. खेलइ, खड्डइ Hc.

2·168; Dn. 2·65; Pischel: §206; Skt. क्रीडति. G. खेलवुं; H. खेलना; M. खेळणें. ND. 127. b. 12; Bloch: खेळ.

खेहा 6·341. 'dust' subst. inst. sg. n. Pkt. खह often used in OG. may be connected with Skt. क्षोद. G. खह, H. खेह.

खोसिइं 2·672. 'will lose' v. 3rd. sg. fut. OG. खोइ < Pkt. खवइ < Skt. क्षपयति. G. खोवुं; H. खोना.

खोडि 5·90. 'limit' subst. nom. sg. f. Pkt. खोडि cf. खोडो= सीमाकाष्ठं Dn. 2·80. Bloch: खोड.

गइंवरु 1·709. 'the best of elephants' subst. nom. sg. m–गइंवरि 1·709. inst. sg. m.–गइंवरि loc. sg. m. Pkt. गयवर < Skt. गजवर. See index गयवर, गयमर.

गई 1·69, 541, 590; 2·54, 142, 257; 6·99, 140, 247, 315. 'went' past. part. nom. sg. f.-गई 1·565. nom. pl. f. [गई] अ 2·39. past. part. nom. sg. f.–गईय 2·217. past. part. nom. sg. f. Pkt. गय < Skt. गता; गईय < Pkt. गइय < Skt. *गतिका or य may be an OG. metrical expletive. G. गई See index गय.

गउखि 3·161. 'a trelissed window' subst. loc. sg. m. Pkt. गवक्ख < Skt. गवाक्ष m. G. गॉख, गॉखलो H. गौख, गौखा.

गउरी 2·603. 'a cow' subst. nom. pl. f. Skt. गौरी with a changed meaning on the analogy of गो f. 'a cow.'

गगनिं 5·34. 'sky' subst. loc. sg. n. Skt. lw. गगन n.

गंगा 1·38. 'Ganga, the mother of Bhiṣma and the first wife of S'āntanu' subst. nom. sg. f.–गंगे 1·107. voc. sg. f.–गंग 1·42. nom. sg. f. –गंग 1·207. loc. sg. f. Skt. lw. गङ्गा f.

गंगवणे 1·30. 'in the forest of Gangā' subst. loc. sg. n. Skt, गङ्गा+वन n.

गंगानंदणु 1·178. 'the son of Ganga, Bhiṣma' subst. nom. sg. m. Skt. गङ्गानन्दन m.

गंगेउ 1·52, 168, 413, 698, 714; 2·272. 'the son of Gangā, Bhiṣma' subst. nom. sg. m.–गंगेय 1·772. subst. gen. obl. sg. m.–गंगेयकुमारिं 1·173. subst. inst. sg. m. Skt. गांगेय m.

गज 2·355. 'an elephant' subst. nom. sg. m. गजु 1·725. nom. sg. m.–गजिइं 2·355. inst. sg. m.—गजह 5·70. gen–obl. sg. m. Skt. lw. गज m.

गजगति 3·113. 'possessing an elephant's gait' adj. nom. sg. f.

गजवड° 6·326. 'a kind of silk cloth' subst. sg. m.-गजवडिइं 2·531. inst. sg. m. cf. in OG. PGS. P. 136. 1·14-17. किस्यां ते वस्त्र–हंसवडि गजवडि etc. cf. G. गजियाणी f.

गज्जइ 1·217. 'to roar' v. 3rd. pl. pres. Pkt. गजइ<Skt. गर्जति G. गाजवुं; H. गजना; M. गाजणें. Bloch: गाजणें.

गंजणहार 6·16. 'One who overpowers' subst. nom. sg. m. a noun of agency from v. Pkt. गंजइ cf. Hc. 4. 409.< Skt. गञ्जति 'to roar'. G. गांजवुं; H. गंजना.

गडमडत 1·712. 'resounding' pres. part. nom. pl. m. from onomato. v. गडमडइ. G. गडमडवुं.

गढ° 6·299. 'a fort' subst. sg. m.—गढ 6·156, 299. nom. sg. m. Pkt. गढ Dn. 2·81. may be connected with Skt. root ग्रह् G. गढ; M. गड; H. गढ.

गणइ 3·95. 'to consider' v. 3rd. sg. pres.–गणी 6·198. absl.–गणावीउं 6·322. past. part. caus. nom. sg. n. Pkt. गणइ; Skt. गणयति; G. गणवुं; H. गणना; M. गणणें.

गणहर 6·407. 'the principal disciple of the Tirthankara' subst. nom. sg. m.—गणहर 5·1. voc. sg. m. Pkt. गणहर <Skt. गणधर m.

गणधार 5·129. 'the principal disciple of the Tirthankara' subst. acc. sg. m. see index गणहर.

गणि° 5·181. 'the head of an order of monks' subst. sg. m. Skt. गणिन् m.

गतिमांगु 1·759. 'a passage' nom. sg. m. Skt. गति+OG. मागु <Pkt. मग्ग< Skt. मार्ग m. cf. G. माग 'space'.

गदाधरु 3·89. 'a mace-holder' subst. nom. sg. m. Skt. lw. गदाधर m.

गंधमायण 1·563. 'the name of a mountain' subst. acc. sg. m. Skt. गन्धमादन m.

गंधारि 1·768. 'princess Gandhāri ' subst. inst. sg. f. Skt. गान्धारी f.

गंधारि 1·211. 'the country of Gāndhāra'. subst. loc. sg. m. Skt. गांधार m.

गंधारी 2·100. 'a bearer of fragrant materials' subst. nom. sg. f. Skt. गन्धहारीन्+ई f.

गभु 1·216. 'a foetus' subst. nom. sg. m. Pkt. गब्भ< Skt. गर्भ m. G. गरभ, गाभो, जरभ all in different senses derived from Skt. गर्भ. see index गरभ.

गभेलउ 1·154. 'with a hidden sense' adj. acc. sg. n. Pkt. गब्भिल्ल<Skt. गर्भिल्ल.

गमेइ 1·113. 'to spend time' v. 3rd. sg. pres. caus.—गमिउ 1·653. past. part. nom. sg. n. Pkt. गमेइ. Skt. गमयति.

गम 3·37. 'understanding, a way' subst. acc. sg. f.—गंमु 5·4. nom. sg. n. Pkt. गंम<Skt. गम्य n. G. गम.

गमइ 6·238. 'to go, to become clear' v. 3rd. sg. pres.—गमेसिउं 2·10. v. 1st. pl. fut.-गमीजइ 2·58. v. 3rd. pl. pres. pass. Pkt. गमइ<Skt. गम् 'to go'. cf. G. गमवुं 'to like'.

गमण 5·2. 'going' subst. acc. sg. n. Pkt. गमण. n.<Skt. गमन n.

गमार 2·642; 6·136, 137 'a fool, a loser' subst. nom. sg. m.—गमारु 3·170; 5·153. nom. sg. m. Skt. गम+कार. गम being related to G. गमाववुं; M. गमावणें; H. गमाना= Skt. गमयति 'to lose'. G. गमार; H. गमारि, गँवार.

गय° 1·712; 2·421. 'an elephant' subst. sg. m. Pkt. गय <Skt. गज m.

गयवर 6·345, 'a fine elephant' subst. nom. sg. m.—गयवर 1·704; 6·353, 361. nom. pl. m.—गयवरि 6·345. inst. sg. m. Pkt. गयवर; Skt. गजवर m.

गयमर° 2·348. 'a fine elephant' subst. sg. m. cf. गयवर in the index. cf. G. proper name गेमल m.

गयउ 1·31, 656, 686; 2·117, 224, 320, 391. 'went' past.

part. nom. sg. m.–गयऊ 1·384. nom. sg. m.–गयओ 1·24. nom. sg. m.–गया 1·521. nom. pl. m.–गयाइं 6·139. nom. pl. f. Pkt. गय <Skt. गत. G. गयो.

गयणु 1·297. 'sky' subst. nom. sg. n.–गयण 1·745. loc. sg. n.–गयणि 1·371, 568, 600; 6·341. loc. sg. n.–गयणे 1·342. loc. sg. n.–गयणह 1·161, 237, 247 abl. sg. n. Pkt. गयण <Skt. गगन n.

गयणंगणि 1·225. 'in the courtyard of the sky' subst. abl. sg. n. Pkt. गयण+अंगण <Skt. गगन+अङ्गन n. cf. आंगणु in G.

गरभ° 5·51. 'a foetus' subst. sg. m. Skt. गर्भ m. see index गभु.

गर वु 1·304 'pride' subst. nom. sg. m. Skt. गर्व m.

गरुउ 1·699; 'big, principal' adj. nom. sg. m.–गरूउ 3·95. acc. sg. n.–गरूउं 6·433 adj. nom. sg. m.–गरूअ 5·129 acc. sg. m.–गरूया 5·189 gen.–obl. sg. m. Pkt. गरुओ; Pā. गरुको; Skt. गुरुकः; cf. the existence of गर–base in गरीयस् and गरिष्ठ. G. गरवो; गरूओ; H. गरु, गरुअ, गरुआ. cf. Pischel: § 123. for the change of उ to अ and other Pkt. forms.

गलगलीया 1·704. 'roared' past. part. nom. pl. m. from OG. गल-गलइ; Ap. and Pkt. गुलगुलइ onomato. root.

गलुं 1·634. 'a neck, a throat' subst. nom. sg. n.–गलि 1·365, 518. Skt. गल–m. G. गळुं n.; M. गळा m.; H. गला m.

गली 6·212. 'sweet' adj. nom. sg. f. From Pkt. गुलिय; Skt. गुलिता a past. part. from the denom. गुल m. 'molasses', G. गळी.

गविल 6·213 'of milk' adj. nom. pl. n. Pkt. गव्विल <Skt. गव्य+इल suffix.

गहगहइ 6·435. 'to be glad, to be pleased' v. 3rd. sg. pres.–गहगहीउ 1·288, past. part. nom. sg. m.–गहगहिउ 2·306, 589. past. part. nom. sg. m.–गहगहिउं 6·248 nom. sg. n.–गहगही 6·178. past. part. nom. sg. f.–गहगही 1·678. absl. Ap. गहगहइ an onomato. root H. गहगहाना;

गहिलउ 5·188. 'stupid' adj. nom. sg. n. used as an adv. Pkt. गहिलउ <Skt. ग्रह+इल suffix. G. घेलुं; H. गहिला.

गहिली 3·118. 'mad' adj. nom. pl. m. Skt. ग्रह+इली f. See index गहिलउ.

गहीय 1·389. 'having taken' absl. from OG. Pkt. गहइ < Skt. गृह्णाति.

गाइ 2·289, 623. 'cows' subst. nom. pl. f.–गाइ 1·651; 2·362, 641. acc. pl. f. Pkt. गावी Hc. 2·174.; Pischel: §393 for various Pkt. forms for the mention of this word by Patanjali see Mahābhāṣya (Nirṇaya-sagar Ed.) Vol. I page 5; also Pischel: Einleitung: §8; Skt. गो f. G. गाय; H. गाइ, गाई; M. गाई.

गाइं 3·147, 6·253. 'to sing' v. 3rd. pl. pres.–गाइं 1·363. v. 3rd. sg. pres. pass.–गाइसिउं 4·2. 1st. pl. fut.–गाइसु 3·4. 3rd. sg. fut.–गाईय 1·360. past. part. nom. sg. n.–गाईउ 1·745. past. part. nom. sg. n. Pkt. गायइ <Skt. गायति. G. गावुं; H. गाना; M. गाणें.

गाऊ 5·80. 'a Krośa–one mile and a half.' subst. acc. pl. m. Pkt. गाउ, गाउअ and गाऊअ <Skt. गव्यूत n. G. गाऊ.

गांगलि 2·73. 'the name of a sage' subst. gen.–obl. sg. m.

गांगेउ 1·282;2·269,609. 'Bhiṣma, the son of Gangā' subst. nom. sg. m. Skt. गांगेय m.; see index गंगेउ.

गाजइ 2·295, 338, 348, 407, 459 'to roar, to cry' v. 3rd. sg. pres.–.–गाजइं 1·503; 6·361. v. 3rd. pl. pres.–गाजिउ 2·600 past. part. nom. sg. m. Pkt. गज्जइ<Skt. गर्जति. G. गाजवुं; H. गजना; M. गाजणें.

गाडर 5·55. 'Sheep' subst. nom. pl. n. Pkt. गड्डरिया; cf. गड्डर। Dn. 2·84. G. गाडर n.

गाढउ 5·29, 185. 'much' adv. see index गाढा.

गाढा 6·414 'many, much' adj. nom. pl. n.–गाढी 6·55. adj. inst. sg. f. Skt. lw. गाढ–G. गाढुं; H. गाढा.

गानि 1·219. 'song' subst. loc. sg. n. Skt. lw. गान n. G. गान.

गामि 1·781; 2·427. 'a village' subst. loc. sg. m. Pkt. गाम–Skt. ग्राम m. G. गाम; M. गाँव; H. गाँव.

गाय° 2·487, 595. 'cows' subst. sg. f. G. गाय.

गायण 3·25, 68. 'a song' subst. acc. sg. n. Pkt. गायण n.; Skt. गायन n.

गायत्रीय 2·433, 439. 'cows' subst. acc. sg. f. Skt. गायत्री f. meaning 'a holy strophe' is confounded with गो f. 'a cow' M. गायत्री 'a cow'.

गायंति 5·178. 'to sing' v. 3rd. pl. pres. see index गाइं.

गाह 5·185. 'a grip' subst. nom. sg. m. Pkt. गाह m.; Skt. ग्राह m.

गाहियं 3·85. 'entered' past. part. nom. sg. n.–गाहिउं past. part. nom. sg. n. Pkt. गाहिय < Skt. गाहित.

गिउ 1·30, 439,732; 2·246, 379, 729, 730; 6·298, 392. 'went' past. part. nom. sg. m.–गिउ 2·329; 3·41. past. part. nom. sg. n.—गिउं 2·262; 5·143. past part. nom. sg. n.-गिया 1·563, 786, 789; 5·126. past. part. nom. pl. m. Pkt. गय<Skt. गत. see index गयउ.

गिणइं 1·469. 'to consider, to count' v. 3rd. sg. pres.–गिणं 1·393. v. 3rd. sg. pres. see index गणइ.

गिरिसंधि 3·214. 'in the vicinity of Girnar' subst. loc. sg. m. Skt. गिरि+संनिधि by contraction or संधि means 'a joint, a valley'.

गिरुआ 6·5. 'big' adj. nom. sg. m. —गिरुआं 6·157. adj. nom. pl. n.—गिरूइ 6·39. adj. inst. sg. m.—गिरूइ loc. sg. f. see index गरूउ.

गुड 1·712. 'an elephant's armour' subst. nom. pl. m. Skt. गुड m.

गुडगुडया 2·326. 'sounded' past. part. nom. pl. m. onomato. v. गुडगुडइ. G. गडगडवुं; M. गडगडणें; H. गडगडना.

गुडि 2·348 'an elephant's armour' subst. nom. sg. f. –गुडि 6·361. nom. pl. f. Skt. गुडा f.

गुडिया 6·353. 'covered with armours' past. part. nom. pl. m. Skt. गुडिता.

गुण 4·2. 'merits' subst. acc. pl. m.–गुणि 2·346; 4·22. subst. inst. pl. m.–गुणि 2·6. loc. pl. m.—गुणहिं inst. pl. m.–गुणह 5·141. gen–obl. pl. m.–गुणिहिं 3·195. inst. pl. m.–गुणिइं 4·10. inst. sg. m. Skt. lw. गुण m.

गुणि° 4·4. 'meritorious' adj. Skt. गुणिन् m. G. गुणी.

गुण 1·708. 'the string of a bow' subst. loc. sg. n. term. dropped Skt. lw. गुण m.

गुणइ 1·790. 'to repeat' v. 3rd. sg. pres. Skt. गुणयति.

गुभाजणी 1·692. 'the share in land' subst. acc. sg. f. Skt. गो 'earth'+भाजन 'division'.

गुरु 1·261, 267, 268, 277, 698, 'a preceptor, an elder' subst. nom. sg. m.–गुरु° 1·262, 265, 266, 271, 277, 383; 6·418.–गुरु 1·283. subst. nom. sg. m.–गुरु 1·420 nom. pl. m.–गुरि 1·274, 278, 668; 5·180; 6·112. inst. sg. m.–गुरिं 1·316. inst. sg. m.–गुरिहिं 1·275. inst. sg. m. Skt. गुरु; G. गोर; H. गुर.

गुरुनंदणु 1·740 'the son of the preceptor, Aśwatthāman.' subst. nom. sg. m.–गुरुनंदणि 1·289. inst. sg. m. Skt. गुरुनंदन m.

गुरुड° 2·156, 462 'an eagle' subst. m.–गरुड 2·613. nom. sg. m. Skt. गरुड m.

गुरुडासणि 2·680. 'on an eagle seat' subst. loc. sg. n. Skt. गरुड+आसन n.

गुरुया 5·1. 'big' adj. nom. sg. m. See index गरुया.

गुहिर 1·330; 6·349. 'deep, grave' adj. nom. pl. n. Pkt. गुहिर cf. Pāialacchināmamālā.; Skt. गभीर; contamination due to the analogy of गुहा G. घेरुं; H. गहिरा; M. गहिरा.

गूझ 1·313. 'secret' subst. nom. sg. n. Pkt. गुज्झ<Skt. गुह्य n. G. गुंजुं 'a pocket', गुज; M. गूज; H. गूझा.

गूडिय 3·108. 'caparisoned' past. part. nom. pl. m. Pkt. गुडिअ<Skt. गुडित.

गूढ 2·348. 'deeply' past part. used as an adv. Skt. lw. गूढम्.

गेलि° 3·118 'play' subst. f. Skt. केली f. G. गेल.

गेहि 1·159; 2·117, 364; 3·190; गेहिं 2·257. 'a house' subst. loc. sg. n. Skt. lw. गेह n.

गोअम 5·129. 'the name of the first disciple of Lord Mahāvīra' subst. inst. sg. m. term. dropped. Pkt. गोअम; Skt. गौतम m.

गोतम° 5·130. see index गोअम.

गोपिय 3·9. 'cowherds' subst. nom. pl. f. Pkt. गोपिय< Skt. गोपिका f.

गोरडी 3·118. 'women' subst. nom. pl. f. Skt. गौरी+डी suffix. G. गोरी, गोरडी (in poetry).

गोरंभउ 3·187. 'confusion' subst. nom. sg. m. G. गोरंभो m.

गोरस 3·119. 'milk' subst. nom. sg. n. Skt. lw. गोरस m.

गोरू 6·27. 'cattle' subst. acc. pl. n. cf. G. गोवंदरु, गोवारु which suggests Skt. गो+वृन्द; Ap. गोवन्द्र. H. गोरू.

गोविंदि 1·748 'by Kṛṣṇa' subst. inst. sg. m. Skt. lw. गोविंद m.

गोवाल 2·34; गोवालु 1·656. 'a cowherd' subst. nom. sg. m. Pkt. गोवाल < Skt. गोपाल m. G. गोवाळ; H. गुवार, गुवाल, ग्वाल. M. गोवळा, गोंवळा.

ग्वाल° 2·292, 429, 485 'a cowherd' subst. used in compound with बाल. H. ग्वाल m.

ग्या 1·649; 2·16. 'went' past. part. nom. pl. m. cf. index गिउ, गयउ sg. which being contracted have given the present form.

ग्रास 5·66. 'lands given for maintenance' subst. acc. sg. m. Skt. ग्रास m. G. गरास, गिरास; H.

घट 2·692. 'a body' subst. loc. sg. m. Skt. घट m. 'a pitcher' the sense being extended to 'a body' M. G. घट 'a body'.

घटपट 6·258 'with a jingle' adv. onomato. of the sound of cymbals. cf. G. संतो, परम गुरुजीए घटपाट ज मांड्यो, ए तो अलख धणीने आराधे ॥ –भोजो भगत where 'घटपाट' should mean after the present reference 'the jingle of cymbals' and not 'a firm seat' as Belsare's dictionary notes. It may also be connected with the learned noise of घट and पट the pet illustrations of Naiyāyikas.

घटइ 6·104, 227. 'to be proper' v. 3rd. sg. pres.–घटइं 2·271. 'to be possible' v. 3rd. pl. pres.–घटिसि 2·46. 'might probably be' v. 2nd. sg. fut.–Skt. घटयति. G. घटवुं; M. घटणें; H. घटना.

घड° 1·712. 'a temple of an elephant' subst. m. Pkt. घड < Skt. घट m.

घडिउं 2·85. 'formed' past. part. nom. sg. n. From OG. Pkt. घडइ<Skt. घटयति. G. घडवुं; M. घडणें; H. घडना.

घडीय 6·284. 'a measure of time' subst. nom. sg. f. Pkt. घडिआ<Skt. घटिका f. G. घडी; M. घडी; H. घडी.

घडुउ 1·693. 'the name of the son of Bhima-Ghatotkaca' subst. nom. sg. m. –घडुया 1·589. gen.–obl. sg. m. A diminutive OG form from Ap. Pkt. घडुक्कय Hc. 4. 299<Skt. घटोत्कच cf. H. घटूका Pischel: §150 for other Pkt. references.

घण 1·764. 'a cloud' subst. nom. sg. m.–घण° 2·295. subst. sg. m. Pkt. घण<Skt. घन m.

घणउं 2·694. 'much, many' adj. nom. sg. m.–घणउं 6·73, 93. nom. sg. n.–घणउ 5·39, 6·42, 416. acc. sg. m.–घणउं 6·148. acc. sg. m.–घणउं 5·49, 61, acc. sg. n. –घणी 5·189. nom. sg. f.–घणी 2·119, 284; 5·24, 93. nom. pl. f.–घणी 6·139. acc. sg. f.–घणा 5·26, 6·218. nom. pl. m.–घणा 1·495. acc. pl. m. Pkt. घणअं<Skt. घनकम्. G. घणुं; H. घन.

घणुं 1·305, 525, 589; 4·29; 6·178. 'much, exceeding' adv.–घणउ 6·382, adv. Skt. घनकम् MG. घणुं adv.

घणी वार 5·49. 'often' adv. phrase OG. घणी+वार. G. घणीवार.

घणी परि 5·65. 'in many ways' adv. phrase OG. घणी+परि G. घणी पेर.

घणेरउ 6·10. 'more' adj. acc. sg. m.–घणेरउं 5·49. acc. sg. n. Adj. comparative degree of घणउं 'much' see index through Pkt. घणयर<Skt. घनतर. MG. घणेरुं; H. घनेरा.

घमकार 6·257. 'jingle' subst. nom. sg. m. Onomato. word. G. घमकार.

घर° 1·611; 5·107, 111, 116; 6·111, 186. 'a house' subst. n.–घरु 1·670 nom. sg. n.–घर 3·203; 6·415. loc. sg. n. term. dropped –घरह 5·163; 6·27. gen-obl. sg. n.–घरि 1·138, 167, 175, 302, 310, 334, 387, 432, 453, 521, 671. 683; 2·34, 41, 67, 184, 436, 479, 587, 669; 3·108, 178; 5·75, 135; 6·19, 24, 25, 34, 63, 99, 158, 197, 199, 219, 230, 247, 273, 275, 278, 333, 335, 379, 432. loc. sg. n.–घरे 1·48, 241 loc.

sg. n. Pkt. घर Hc. 2. 144 <Skt. गृह n. G., H., M. घर n.

घरनारि 1·162, 215, 498. 'a house-wife' subst. nom. sg. f. Skt. गृह+नारी f. G. घरनारी f.

घरबारि 5·107, 165. 'at the door of the house' subst. loc. sg. n. OG. घर+बारि (<Skt. द्वारे). G. घरबारणे.

घरिसूतु 1·257. 'the manager of the house' subst. nom. sg. m. –घरसूतु 1·238. acc. sg. m. –घरसूतो 1·125. acc. sg. m. Pkt. घरसूत्त (A Bahuvrihi compound) < Skt. गृहसूत्र m.

घरिसूत्र 6·390. 'the house management' subst. nom. sg. n. a Tatpuruṣa compound. Skt. गृहसूत्र n. G. घरसूत्र n.

घरणि 1·258, 611. 'a wife' subst. loc. sg. f.–घरणीं 6·229, 401. subst. f.–घरणी 5·107; 6·18. nom. sg. f.–घरणी 6·334. gen–obl. sg. f.–घरणी, 6·411. loc. sg. f. Pkt. घरणी, घरिणी <Skt. गृहिणी f. G. घरणी; H. घरनी.

घल्लइ 1·92. 'to throw, to form' v. 3rd. sg. pres. Pkt. घल्लइ Hc. 4·334.=Pkt. घत्तइ Hc. 4·143. being a denom. from Pkt. घत्त < Skt. घात्य Pischel: §281.—घाल्इ 5·42, घाल्इं 5·62. v. 3rd. pl. pres. –घालिसि 2·154. 2nd. sg. fut. (with म in the imprt. sense)–घालउ 2·236. 2nd pl. imprt.–घालिउ 1·207, 253, 615; 2·183, 181, 361. past. part. nom. sg. m.–घाली 1·633. past. part. nom. sg. f.–घालीया past part. nom. pl. m. G. घालवुं; H. घालना; M. घालणें.

घाउ 1·92. 'a slash, killing' subst. nom. sg. m.–घाइ inst. sg. m. Pkt. घाअ<Skt. घात m. G. घा, घाय, घाव; H. घाव, घाउ; M. घाय, घाव.

घाई 1·628. 'with haste' inst. sg. m. used as adv. cf. PGS. P. 189. column 2. line 14. घायिं सउं सहसैव । cf. M. घाई 'haste'.

घांचण 5·91. 'piercing' subst. acc. sg. n. from घच्चण through Pkt. घत्तन n. cf. G. root. घांचवुं.

घाटडी 6·326. 'a white-specked cloth' subst. nom. sg. f. from Skt. घाट+डी suffix. G. घाटडी.

घाटा 2·262. 'hidden, concealed' adj. nom. pl. m. Skt. गाढ.

घाटि 5·62. 'on the washing place on the bank of a river or tank' subst. loc. sg. m. Pkt. घट्टो=नदीतीर्थम् Dn. 2·111.; Skt. घट्ट perhaps later Skt. G. घाट; M. घाट; H. घाट.

घात 2·570. 'death' subst. nom. sg. f. Skt. lw. घाति f.= killing.

घाय 2·399. 'a blow' subst. nom. sg. m. Pkt. घाअ< Skt. घात m.

घारिय 3·81. 'intoxicated' past part. nom. pl. m. Pkt. घारिअ<Skt. घारित from घृ–घारयति.

घाहु 1·675. 'an army' subst. nom. sg. m. Skt. ग्राह m.

घी 6·214 'ghee' subst. sg. n. Pkt. घिय<Skt. घृत n. G. घी; H. घी; M. घी.

घुग्घुर° 6·257. 'a bell' subst. m. Skt. घर्घर m. G. घुघरो; M. घुंगरु; H. घुंघरु.

घुंगा° 6·253. 'an onomato. sound' adv.

घुणणें 6·257. 'an onomato. sound' adv.

घुंटीइ 2·155. 'to pound' v. 3rd. pres. pass. adenom. from. Pkt. घुट्ट=Skt. घृष्ट. G. घुंटवुं; H. घूटना, घोंटना.

घूमिइं 2·711. 'to whirl about, to be dazed' v. 3rd. pl. pres. pass.—घूमंत 3·81 pres. part. nom. pl. m. Pkt. घुम्मइ Hc. 4·117; Dn. 2·109. com. = Skt. घूर्णते G. घुमवुं; H. घुमना; M. घुमणें.

घृताची 3·148. 'the name of a heavenly damsel' subst. nom. sg. f. lw. Skt. घृताची f.

घोंगनि 6·253. 'an onomato. sound' adv.

घोडइ 1·633. 'a horse' subst. loc. sg. m.—घोडा 2·419. gen-obl. pl. m. Pkt. घोडओ; Skt. घोटक m.

घोरइं 2·715. 'to snore' v. 3rd. pl. pres. Pkt. घोरइ; Skt. घुरति. G. घोरवुं; M. घोरणें; H. घोरना.

घोल 6·216. 'curds from which water is taken out' subst. nom, sg. m.—घोल 3·131. subst. acc. sg. m. Skt. lw. घोल m. तत्तु सस्नेहमजलं मथितं घोलमुच्यते–सुश्रुत. H. घोर m.

घोलण 5·91. 'rolling' subst. acc. sg. n from root Pkt. घोलइ Hc. 4·117=Skt. घूर्णते G. घोळवुं; M. घोळणें–subst. घोळण; H. घोलना.

चउक 1·333. 'a courtyard' subst. nom. pl. m. Pkt. चउक्क Dn. 3·2=Skt. चत्वर< Skt. चतुष्क. G. चौक; H. चौक, M. चौक.

चउथउ 1·651; 6·28, 392. 'fourth' adj. nom. sg. m.—चउथउं 5·85. adj. nom. sg. n.-चउथउ 6·22, 396. acc. sg. n.-चउथऊ 1·785. adj. nom. sg. m. Pkt. चउत्थ<Pā चतुत्थ<Skt. चतुर्थ; G. चौथुं; H. चौथा; M. चौथा.

चउदसि 1·455. 'fourteenth' adj. loc. sg. f. Pkt. चउद्दस;–Skt. चतुर्दश–G. चौदसुं–चौदस 'the fourteenth date'; H. चौदह; चौदस; M. चौदा–चौदस.

चउदइ 5·19. 'fourteen' subst. nom. pl. m. Pkt. चउद्दह–Skt. चतुर्दश – G. चौद See index चउदसि.

चउरासी 5·78. 'Eighty-four' adj. acc. sg. n. Pkt. चउरासी–चउरासीइ<Skt. चतुराशीति G. चोरासी; H. चौरासी; M. चौर्यायशी, चौर्याशी f.

चउरी 1·376. 'a square enclosure in which the bride and bridegroom are married'. subst. loc. sg. f. Pkt. चउरिया<Skt. चत्वरिका. G. चोरी; M. चौरी; M. चौरी.

चउविह 3·225. 'of four kinds' adj. acc. sg. m. Pkt. चउव्विह< Skt. चतुर्विध

चउवीस 5·170. 'twenty-four' adj. nom. pl. m. Pkt. चउव्वीसं <Skt. चतुर्विंशति-चउवीसं 1·71. adj. acc. pl. n. G. चोवीस; H. चौबीस; M. चौवीस.

चउवीसमउ 5·127. 'twenty-fourth' adj. nom. sg. m. Pkt. चउव्वीसइम<Skt. चतुर्विंशतितम. G. चोवीसमुं. H. चउबीसवा.

चऊद° 5·76, 123. 'fourteen' adj.–चऊद adj. nom. pl. n. Pkt. चउद्दह < Skt. चतुर्दश See index चउदसि & चउदइ.

चऊदहोत्तर 1·792. 'fourteen hundred and ten' adj. loc. sg. n. चऊद+दह+उत्तर<Skt. चतुर्दश+दश+उत्तर.

चऊदमइ 1·736. 'fourteenth' adj. loc. sg. n. Pkt. चउद्दसम< Skt. चतुर्दशतम G. चौदमुं.

चक्कवट्टि 5·18. 'a suzerain; a sovereign of the six continents of Bharatkṣetra'. subst. nom. sg. m. Pkt. चक्कवट्टी <Skt. चक्रवर्तिन्.

चक्कवृत्ति° 5·161. See index चक्कवट्टि.

चक्रव्यूहु 1·731. 'a circular military arrangement' subst. nom. sg. m. Skt. lw. चक्रव्यूह m.

चक्रि 1·292. 'a disc' subst. loc. sg. n. lw. Skt. चक्र n.

चंगा 1·168. 'good, nice' adj. nom. sg. f.— चंगि 3·47. loc. sg. m. Pkt. चंग Dn. 3·1; Skt. चङ्ग; G. चांगु; H. चंग; M. चांग, चांगला.

चचपट 6·252. 'onomato. for the sound of cymbals' abv.

चंचलि 1·340. 'sharp' adj. loc. sg. n. Skt. lw. चञ्चल.

चट्ट 6·57. 'a pupil' subst. acc. sg. m. Pkt. चट्ट cf. H. चट+साल 'a school'.

चडइ 3·84, 145; 5·70, 135, 139 'to ascend, to come up' v. 3rd. sg. pres.—चडइं 1·218, 564, v. 3rd. sg. pres.—चडइं 5·152 v. 3rd. pl. pres. चडउं 2·464. v. 1st. sg. pres.—चडतउ 5·77. pres. part. nom. sg. m.—चडंत 3·191. pres. part. nom. sg. f.—चडावइ 1·95, 281 v. 3rd. sg. pre. causal.-चडावंउ 1·233. past. part. nom. sg. m.—चडावीउ absl.—चडावइं 5·23. v. 3rd. pl. pres. caus.— चडाविय 3·19. past. part. nom. sg. m.—चडि 5·160. 2nd sg. imprt.—चडिआ 6·356. past. part. nom. pl. m.—चडिउ 1·94, 386, 576, 578, 740; 5·72. past part. nom. sg. m.—चडिउं 1·584. past part. nom. sg. n.—चडी 1·56; 6·106. past. part. nom. sg. f.—चड्या 2·365. past. part. nom. pl.—चडो 3·152 absl.—चडीउ 1·178, 251, 317, 340, 583, 701, 734. past. part. nom. sg. m.—चडेवि 1·788. absl. Pkt. चडइ Hc. 4·206=आरोहति. G. चडवुं; M. चढणें; H. चढना.

चढि 2·592. 'to climb' v. 2nd. sg. imprt. – चढीनइं 2·597. absl. see index चडइ.

चतुरपणउं 6·221. 'cleverness' subst. acc. sg. n. चतुर+पणउं suffix for an abstract. noun. G. चतुरपणुं n.

चत्ति 5·162. 'mind' subst. loc. sg. n. Skt. चित्त–n.

चंद° 2·85, 601 'the moon' subst. m.–चंद 1·223. subst. acc. sg. m.–चंद 1·248, 289. nom. pl. m.–चंद 3·37. voc. sg. m.–चंदु 1·339. nom. sg. m.–Pkt. चंद; Skt. चंद्र m. G. चांदो; M. चांद; H. चाँद. m.

चंदणु 1·197. 'sandal-wood' subst. nom. sg. n.–चंदणि 1·334 subst. inst. sg. n. Pkt. चंदण–; Skt. चन्दन n.

चंदनि 3·35 (1), 144. 'sandal-wood' subst. inst. sg. n. Skt. lw. चन्दन n.

चंदनि° 3·35. (2) 'moon—light' subst. f. Pkt. चंदणी f; Skt. चन्द्रिका f. G. चंदनी, चांदनी; M. चांदणी; H. चाँदनी.

चंद्रप्रभु 1·240 'the name of the eighth Tirthankara' subst. nom. sg. m. Skt. चन्द्रप्रभ m.

चंद्रापीडु 1·694. 'the name of Arjuna's friend' subst. nom. sg. m. Skt. चन्द्रापीड m.

चपलु 1·576. 'pert, overwise' adj. nom. sg. m. Skt. चपल.

चमर° 1·337. 'a chowrie' subst. m. n. Pkt. चमर Hc. 1·67; <Skt. चामर. G. चमर; H. चमर, चँवर;

चरण 5·67 'a foot' subst. loc. sg. m. term, dropped Skt. lw. चरण m.

चरती 2·289. 'grazing' pres. part nom. pl. f. lw. Skt. चरति 'to graze.' G. चरवुं; H. चरना M. चरणें

चरितु 1·164. 'a life-story' subst. acc. sg. n. taken as m. in the context. Skt. lw. चरित n.

चरिय 6·7. 'a life-story' subst. acc. sg. n. Pkt. चरिअ–चरिय <Skt. चरित n.

चरी 6·430, 431, 438 'a life-story' subst. nom. sg. n. Pkt. चरिय, the final य by samprasāraṇa changes itself to इ and coalesces with the preceding इ giving OG. चरी < Skt. चरित n.

चपेट 6·33. 'a slap' subst. nom. sg. f.–चपेटा 2·505. inst. sg. f. Skt. lw. चपेटा

चमकति 3·113. 'to sparkle, to be surprised' past. part. nom. sg. f.—चमकी 6·260. able. Pkt. चमक्कइ<Skt. चमत्करोति; G. चमकवुं, चौंकवुं; H. चौंकना, चमंकना, चमकना; M. चौंकणें.

चंपकवन्नी 6·65. 'of the colour of Campaka flowers' adj. nom. sg. f. चंपक + वन्नी (from Pkt. °वण्णी <Skt.° वर्णी).

चर 2·282. 'a spy' subst. nom. pl. m. Skt. lw. चर m.

चरड 5·202. 'a robber' subst. nom. pl. m. Pkt. चरड connected with Skt. root. चरति. चर 'a vagrant' + ड a svārtha suffix. Later Jain Skt. uses the word चरट m.

चरीइ 6·431. 'a life-story' subst. sg. n. <.Skt. चरित n. see index चरिय, चरी etc.

चरीउ 1·7. 'a life-story' subst. nom. sg. n.—चरीउ 1·599, acc. sg. n. see index चरिय, चरी, चरीइ etc.

चरीतु 1·790. 'a life story' subst. acc. sg. n. see index चरीउ etc.

चरीतो 1·5. 'a life-story' subst. nom. sg. n. used as m. see index चरीतु etc.

चरु 1·573. 'wealth' subst. acc. sg. m. from Skt. चरु 'a vessel'. G. चरु.

चलइं 1·617. 'to walk' v. 3rd. pl. pres.—चलिय 1·423. past. part. nom. pl. m.–चलावइ v. 3rd. sg. pres. caus. Pkt. चलइ<Skt. चलति; H. चलना; M. चलणें.

चलण° 1·504. 'a foot' subst. m.–चलणु 1·274, 277. subst. nom. sg. m.—चलणे 1·499. loc. sg. m. Pkt. चलण<Skt. चरण m. Pischel: § 257.; Hc. 1·254.

चलचींत 6·36. 'of an unsteady mind' adj. nom. sg. m. चल + चींत. see index चींत 'mind'

चल्लइ 1·22,55 'to walk' v. 3rd. sg. pres.—चल्लई 1·383. v. 3rd. sg. pres.—चल्लेइ 1·510 3rd. sg. pres.—चल्लीउ 1·68. past. part. nom. sg. m.—चल्लीयउ 1·672. past. part. nom. sg. m. Pkt. चल्लइ Hc. 4·231. < Skt. चलति G. चालवुं; H. चालना;

चवीयला 1·787. 'fallen' past. part. nom. pl. m. from root च्यु 'to fall' *च्यवित+इल्ल

चाउरि 1·320; 3·121. 'in the pandal' subst. loc. sg. n. Pkt. *चव्वर<Skt. चत्वर n.

चाकुला 3·121. 'a circular cloth-seat' subst. acc. pl. m. Pkt. चक्क+उल्ल<Skt. चक्र+उल. G. चाकळो.

चाखी 2·208. 'observed, seen' past. part. nom. sg. f. Pkt. चक्खिआ < Skt. *चक्षिता G. चाखवुं with a changed sense.

चाणूर 3·10. 'the name of Kamsa's wrestler' subst. acc. sg. m. lw. Skt. चाणूर.

चांदलु 6·288. 'the moon' subst. nom. sg. m. चांद+उउ from Pkt. चंद+उल्ल suffix G. चांदलो.

चांदुलउ 1·329. 'the moon' subst. nom. sg. m. See index चांदलु.

चांदुलडइ 1·151. 'the moon' subst. loc. sg. m. चांद+Pkt. suff. उल्लडउ G. चांदलडो (in poetry).

चांपीयइ 2·648. 'to tread' v. 3rd. sg. pres. pass.–चांपी 2. 294. v. 3rd. sg. pres. Ap. चंपइ Hc. 4·395. ill. जा बप्पीकी भुंहडी चम्पिज्जइ अवरेण; Skt. चंपयति 'to go' G. चांपवुं; H. चापना; M. चांपणें.

चांमर 3·149. 'a chowrie' subst. nom. pl. n. skt. चामर.

चार 6·378 'four' adj. acc. pl. n. Pkt. चउर<Skt. चतुर्; G. चार; H. चारा; M. च्यार.

चारण 1·788. 'the name of a sage' subst. nom. sg. m. Skt. चारण m.

चारि 5·61. 'grass' subst. acc. sg. f. Pkt. चारि from Skt. चरति 'to graze', G. चार f.

चारितु 3·211. 'an observance of vows' subst. acc. sg. n. Pkt. चारित्त<Skt. चारित्र n.

चारिसु 6·27 'to graze, to feed' v. 1st. sg. fut. caus. of चरइ; G. चारवुं; M. चारणें; H. चराना, चारना.

***चारिहिं** 2·91. 'by walks' subst. inst. pl. m. Skt. lw. चार 'movement'.

चालइ 1·478; 3·113; 6·70. 'to walk' v. 3rd. sg. pres.–चालइं 1·463. v. 3rd. sg. pres.–चालइं 1·522, 687; 5·175 v. 3rd. pl. pres. –चालउ 2·235; 6·152. v. 2nd. pl. imprt.–चालंतउ 6·37. pres. part. nom. sg. m. चालंता 6·341. gen-obl. sg. n.–चालतां 6·139. pres. part. nom. pl. m,– चालिउ 1·483, 619; 2·362, 473, 724 past. part. nom. sg. m.–चालीउ 6·112. past part. nom. sg. m.–चाल्या 3·152; 6·266 past. part. nom. pl. m.–चाली 2·604. past. part. nom. sg. f. – चाली 2·16. absl. see index for details चलइ, चल्लइ.

चास 1·663. 'a furrow' subst. acc. sg. m. Pkt. चास Dn. 3·1; G. चास; H. चास;

चित्ति 1·62, 639, 641; 2·19, 363; 5·4, 138, 164. 'mind' subst. loc. sg. n. Skt. lw. चित्त n.

चित्रामि 1·185. 'a picture' subst. loc. sg. n. Skt. चित्र+मयट् suffix used in Svārtha sense. G. चित्रामण=Skt. *चित्रत्वन.

चित्रसाली 2·97. 'a painting-hall' subst. nom. sg. f. Skt. चित्रशाला f.

चित्रंगदु 1·694. 'the name of the king of Gandharvas'. subst. nom. sg. m.–चित्रंगदि 1·582. subst. inst. sg. m. –चित्रंगदह 1·613. abl. sg. m. Skt. चित्राङ्गद m.

चिंत 6·235. 'anxiety' subst. nom. sg. f. Pkt. चिंत<Skt. चिन्ता.

चिंतु 1·209. 'a mind' subst. acc. sg. n. Skt. चित्त n.

चिंतइ 1·140; 3·169. 'to think, to contemplate' v. 3rd. sg. pres.–चिंतंति 1·639. v. 3rd. pl. pres.–चिंतिउ 1·204. past. part. nom. sg. m.– चिंततउ 3·169. pres. part. nom. sg. m. Pkt. चिंतइ <Skt. चिन्तयति.

चिंध 1·746. 'a sign, i. e. a flag, an ensign' subst. acc. sg. n. Pkt. चिंध. Hc. 2·50; Pischel : § 267; <Skt. चिह्न n. cf. G. denom. चींधवुं.

चिय 1·151. an emphatic indeclinable. Pkt. च्चिअ, चिअ Hc. 2·184. <Skt. चैव.

चिह 2·236 'a pyre' subst. gen. obl. sg. f. Pkt. चिआ<Skt. चिता. For the advent of ह in OG. चिह see for Pkt. Hc. 1·183–186 ; for Ap. see. Ap. Pāth. Intro. P. 38. § 34. G. चहें.

चिहुं 1·301, 655; 2·363, 373, 633; 5·2, 3, 4, 121; 6·264; –चिहु 2·649, 655. 731; 5·64. 'four' adj, gen-obl. pl. m. f. n. probably from Ap. चउ+हु=Skt. चतुर्णाम् or on the analogy of बिहु, त्रिहु. cf. Tessitori: Notes: § 81 :

चीठी 1·533. 'a note of instructions' subst. acc. sg. f. cf. OG. form in PGS. P.165. l. 10. रायना आदेशभणी तलारे सर्वनगरलोकनां नामनी चीठी लषी etc. Probably connected with Pkt. चिट्ठिआ<Skt. *चेष्टिका. G. चीठी; M. चिटी–ठी–ट्टी; H. चिट, चिट्ठा, चिट्ठी.

चींतवइ 6·103. 'to contemplate' v. 3rd. sg. pres. caus.–चींतविउ 2·71. past. part. nom. sg. n.; the caus. is used in the primitive sense. see index चिंतइ. G. चींतववुं.

चींति 1·32, 127, 186, 3·57, 148, 231.–चीति 6·81. 'mind' subst. loc. sg. n. Skt. चित्त n.

चींतीजइ 1·723. 'is contemplated' v. 3rd. sg. pres. pass. from चिंतइ; the long ई is perhaps due to a false analogy with चींत 'mind'.

चीनउं 2·181. 'marked' past. part. nom. sg. n.–चीनी 2·488. past. part. nom. sg. f. Pkt. चिन्हिअ<Skt. चिह्नित. G. चीनवुं.

चीर 6·217. 'clothes' subst. nom. pl. n. Skt. चीर n.

चुक्केवि 1·67. 'having missed' absl. Pkt. चुक्कइ Hc. 4·177. Pischel: § 566. चुक्क<Skt. *चुक्न and denom. चुक्नइ; cf. Divatia: GL. I. P. 240 though he does not attempt derivation; Dave: Study: index: च्युत्करोति which is unwarranted. Probably Skt. च्युत>Pkt. *चुत्त=चुक्क Ap. Pāth. Intro. P. 44. § 43 (छ). G. चूकवुं; H. चूकना; M. चूकणें.

चुणणि 6·309. 'for collecting i. e. eating' inft. originally चुणण subst. loc. sg. n.<Ap. चुणणहिं from Pkt. चुणइ Hc. 4·238=Skt. चिनोति G. चणवुं; चुनवुं.

चुंबि 2·153. 'to kiss' v. 2nd. sg. imprt. Pkt. चुंबइ<Skt. चुम्बति G. चुंबवुं.

चूकइ 1·719. 'to miss, to lose' v. 3rd. sg. pres.—चूकंति 3·180. pres. part. nom. sg. f.—चूकिय 3·194. past. part. nom. sg. f.—चूकी 2·239. past. part. nom. sg. f. see index for details चुक्केवि.

चूरइ 1·726; चूरए 3·10. 'to pound to dust' v. 3rd. sg. pres.–चूरतां 3·127. pres. part. pass. nom. pl. m. चूरियइं 2·369. v. 3rd. pl. pres. pass. Pkt. चूरइ<Skt. चूरयति cf. G. चूरो; M. चूरणें.

चूंटइ 3·70. 'to pluck' v. 3rd. sg. pres. Pkt. चुंटइ < Skt. चन्तति=कृन्तति G. चुंटवुं; H. चुंटना; M. चुंटणें.

चूडिय 3·158. 'a bangle' subst. nom. sg. f. cf. Pkt. चुड Dn. 3·18=Skt. वलयावली G. चूडी – चूडो 6·327. subst. nom. sg. f.

चूनउ 1·246. 'pounded to dust' past. part. nom. sg. m. Pkt. चुण्ण<Skt. चूर्ण+क. cf. G. चूनो. 5·30. 'a touch' subst. acc. sg. n. Skt. चुम्ब m. 'a kiss'.

चौदपंच्यासीइ 6·437. 'in the 1485th (year)' adj. loc. sg. n. Pkt. चउद्दह + पंचासीइ < Skt. चतुर्दश+पञ्चाशीति. G. चौद+पंचाशी.

च्यारि 1·498; 5·79, 102; 6·19, 23. 'four' adj. nom. pl. m.—च्यारि 1·655. nom. pl. f. – च्यारि 1·659; 6·330. nom. pl. n. Ap. चारि (in Pkt. Pingala) presupposes according to Pischel:§439. *चात्वारि, *चातारि, *चाआरि and चारि though the usual Pkt. चत्तारि<Skt. चत्वारि G. चार. cf. Tessitori: Notes: §80.

छ°. 6·284. 'six' adj. Pkt. छ < Skt. षष् cf. Pischel:§ 441, §211. G. छ cf. Tessitori: Notes: §80

छइ 1·169, 187, 233, 292, 453, 492, 530, 598, 622, 626, 679; 2·219, 398, 515, 5·6, 15, 46, 101, 105, 117, 132, 142, 153, 161, 180, 189; 6·191, 250, 303, 390. 'to be' v. 3rd. sg. pres. –छइं. 6·175, 231, 341. v. 3rd. sg. pres.–छइं 1·325, 603, 680; 5·9, 24, 31, 39, 55, 65, 68, 102, 124, 136, 138, 161 v. 3rd. pl. pres.–छइ 5·93; 6·171, 237, 391. v. 3rd. pl. pres. छउं 5·185 v. 1st. sg. pres. see index अछइ.

छट्ठउ 1·684 'sixth' adj. nom. sg. m.–छट्ठउ 5·89. acc. sg. m.–छट्ठीय 1·417 adj. gen–obl. sg. f.–छट्ठिहिं 3·137. 'on the sixth day' loc. sg. f. Pkt. छट्ठ Skt. षष्ठ. G. छट्ठो.

छडइ 1·610. 'sixth' adj. loc. sg. n. from OG. छट्ठ.

छडउ 1·334. 'sprinkling' subst. acc. sg. m. Ap. छडय cf. Bhavisattakathā (GOS. XX) I. 9·1. खंचिय मेइणि तंड-विय वण्णु बहुपरिमलचंदणच्छडय दिण्णु; Pkt. छडा See Pāialacchi-nāmamālā.<Skt.(जल-)च्छटा cf. M. सडा; H. छडा.

छंडइ 1·743. 'to abandon' v. 3rd. sg. pres.––छंडि 1·674. v. 2nd. sg. imprt.––छंडउ 3·187. past. part. nom. sg. m.––छंडी 6·229. absl.-छंडावइ 1·738. v. 3rd. sg. pres. caus. – छंडाव्या past. part. caus. nom. pl. m. Pā छड्डेति; Pkt. छड्डइ Hc. 2·36= Skt. छर्दयति, छर्दति. G. छांडवुं; M. सांडणे; H. छांडना, छडना.

छते 2·189; 5·110. 'being' pres. part. loc. sg. m. from the v. छइ; used in the loc. absl. usage; still so used in MG. See index छइ and अछइ for other details.

छत्राकारि 5·124. 'in the shape of an umbrella' subst. inst. sg. m. छत्र+आकार.

छंदिहिं 6·257 'musical notes' subst. inst. pl. m. Skt. छंदस् n. G. छंद.

छबिउ 6·172 'struck, touched' past. part. nom. sg. m. Pkt. छवइ, छव्वइ, छिवइ Hc. 4·182=स्पृशति; G. छोववु; H. छुवना, छौना.

छम्मास 6·305. 'six months' subst. nom. pl. m.––छंमास 5·72. subst. acc. pl. m. छन्+मास <Skt. षण्+मास.

छयलपणइं 6·291. 'cleverness' subst. inst. sg. n. Pkt. छइल्ल Dn. 3·24=विदग्धः 'clever' + Ap. प्पण suffix=Pkt. त्तण; Skt. (Vedic) त्वन G. छॅल; H. छैल, छैला; M. छॅल.

छलु 1·758. 'a deceit' subst. nom. sg. m. — छलइं 3·30. inst. sg. m. Skt. lw. छल G. छळ.

छलि 2·439, 'having deceived' absl. from denom. छलयति cf. G. छलवुं.

छाईउ 1·744. 'covered' past. part. nom. sg. m.—छाईउं past. part. nom. sg. n. Pkt. छाइअ < Skt. छादित G. छायुं.

छाजइ 2·268, 436. 'to be fit' v. 3rd sg. pres. Pkt. छज्जइ Hc.4·100=राजति<Skt.सज्जति. G. छाजवुं; H. छाजना; छजना M. साजणें.

छांटइं 3·79. 'to sprinkle' v. 3rd. pl. pres. Pkt. छंटइ cf. छंट Dn. 3·33.=जलच्छटा G. छांटवुं; H. छाँटना; M.

छांडइ 5·13. 'to abandon' v. 3rd. sg. pres.-छांडइ 2·711. v. 3rd. pl. pres.-छांडइ 2·390; छांडी 2·633. v. 2nd. sg. imprt.-छांडिउ 2·285. past. part. nom. sg. m.-छांडी 2·144, 632, 637. absl. see index छंडइ.

छानउ 6·291. 'hidden' past. part. nom. sg. m. Skt. छन्न G. छानुं.

छाली 5·55. 'a goat' subst. nom. pl. f. Pkt. छाली=छागी Hc. 1·191. Skt. छागल m.-छागली f. The form may be from Pkt. *छायल

छार 5·153; छारु 5·175. 'ashes' subst. acc. sg. m. Pkt छार Hc. 2·17 <Skt. क्षार m. G. छार; H. छार.

छायउ 2·406. 'covered' past. part. nom. sg. m.-छायउ 6·344. past. part. nom. sg. n.-छाया 2·486. past. part. nom. pl. m. – छायु 6·341. past. part. nom. sg. m. see index छाईउ.

छायां 5·145. 'in the shade' subst. loc. sg. f. Skt. lw. छाया.

छाहडी 5·37. 'shade' subst. acc. sg. f. Pkt. छाह+डी svārtha suffix. Hc. 1·249.<Skt. छाया. H. छाँह; छाँहीं; G. छांय.

छिलरु 6·85. 'a pool' subst. nom. sg. n. Pkt. छिल्लर Dn. 2·28. Skt. छिद्र+ल suffix. G. छिल्लर: H. छीलर.

छीपइ 3·30. 'to be touched' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. छिप्पइ Hc. 4·257. < Skt. स्पृश्यते.

छुरी 1·285. 'a knife' subst. inst. sg. f. Pkt. छुरिआ < Skt. क्षुरिका cf. Hc. 2·17. Pkt. छुरो=Skt. क्षुरः G. छरो छरी; H. छुरी

छूटइ 2·252. 'to be free' v. 3rd sg. pres.—छूटइं 2·345; 5·57, 100; v. 3rd. pl. pres.—छूटइ 2·655. 3rd. pl. pres.-छूटइ 6·279. 'when released' past. part. loc. sg. m.—छूटीइ 6·150 3rd. sg. pres. pass.-छूटउं v. 1st. sg. pres.-Ap. छुट्टइ. G. छूटवुं; H. छूटना; M. सुटणें.

छेदिसु 1·108. 'to cut' v. 1st. sg. fut.-छेदिउं 1·736. past. part. nom. sg. m. – छेदिउं 1·739. past. part. nom. sg. n.-छेदीउ 1·758. past. part. nom. sg. n. – छेदिवा 6·109. inf. Skt.* छेदति G. छेदवुं; H. छेदना; M. छेदणें.

छेह 5·80,99; 6·62,146. 'an end' subst. nom. sg. m.-छेहु 1·690. nom. sg. m.-छेहु 5·168. acc. sg. m. Pkt. छेय < Skt. छेद m. G. छेह; H· छेह.

छोडउं 2·507, 'to untie, to release' v. 1st. sg. pres.-छोडिय 3·185. v. 3rd. sg. pres. pass.-छोडिउ 1·188 past. part. nom. sg. m.-छोडिवि 1·605; छोडी 2·254; छोडीनइ 6·311. absl. Pkt. छोडइ<Skt. caus. of छुटति-छोटयति. G. छोडवुं; H. छोडना; M. सोडणें.

ज 1·442; 2 267, 316, 480, 526; 3·95. 'a particle for

emphasis' OG. जि; Ap. जि < Pkt. जे, जेत्=य्येव, य्येव cf. Hc. 4·341,387 etc.; for य्येव Hc. 4·302. < Skt. एव For fuller details see Pischel: §150, §336. G. ज; M. च;

जइ 2·403, 471, 702; 3·183, 195; 5·27, 54, 122; 6·52, 149, 202, 240, 243, 294. 'if' conj. Pkt. जइ < Skt. यदि OG. जइ; Ap. जइ. M. जइ

जइलच्छि 6·365 'splendour of victory' subst. nom. sg. f. OG. जइ + लच्छि; Skt. जय + लक्ष्मी

जइवंत 6·225. 'the name of the goddess' subst. nom. sg. f. Skt. जयवती f.

जउ 1·30, 616, 669; 2·566, 701; 6·42, 226, 384. 'if' conj. Ap. जउ; Pkt. जओ; Skt. यतः; in MG. जो is exclusively used for 'if'.

जु 1·535. 'if' conj. see index जउ.

जउ 2·537. 'who' relative pron. nom. sg. m. Ap. जु; Pkt. जो; Skt. यः.

जग° 4·23. 'world' subst. n.–जग 1·497 acc. sg. n.–जगु 1·707. nom. sg. n.–जगु 1·21. acc. sg. n.–जगि 1·226, 359, 362, 372; 2·2; 3·1; 6·180, 373, 374. loc. sg. n. Skt. जगत्; G. M. H. जग n.

जगगुरु 3·222. 'the leader of the world' subst. nom. sg. m. OG. जग+Skt. गुरु.

जगडइ 3·5. 'to afflict, to maltreat' v. 3rd. sg. f. Pkt. and Ap. जगडइ=Skt. कदर्थयति cf. Dn. 3·24. जगडिओ=विद्रावितः कदर्थितश्च.

जगति 3·113. 'in the world' subst. loc. sg. n. Skt. जगती f.

जगदीश्वरु 4·35. 'the lord of the world' subst. nom. sg. m. Skt. जगत्+ईश्वर.

जगनाह 5·185 'the lord of the earth' subst. voc. sg. m. जग+नाह; Skt. जगत्+नाथ m.

जगनीक 6·15. 'the name of a king' subst. nom. sg. m.

जगबंधव 3·216. 'a relation of the world' subst. nom. sg. m. Skt. जगत्+बान्धव m.

जगवंच 3·201. 'a cheater of the world' subst. voc. sg. m. Skt. जगत+वञ्चः

जडइ 2·349. 'to stick,' v. 3rd. sg. pres. Pkt. जडइ cf. Dn. 3·41. जडियं=खचितम्; Skt. जटति. G. जडवुं; M. जडणें; H. जडना.–जडी 5·6. 6·243, 268. past. part. nom. sg. f. जड्या 2·360, past. nom. pl. m.

जडह 2·160. 'a dull one' subst. voc. sg. m. Skt. lw. जड.

जण 2·438. 'a man' subst. nom. sg. m.–जणु 1·538. nom. sg. m.–जण 1·664. nom. pl. m.–जण 1·533, 551. gen.-obl. sg. m. term dropped. Pkt. जण; Skt. जन m. G. जण; M. जण.

जणणि 2·469. 'mother' subst. inst. sg. f. Pkt. जणणि; Skt. जननी.

जणमेलु 2·555. 'a crowd of people' subst. nom. sg. m. Skt. जन+मेल m.

जणवइ 1·280. 'a king' subst. nom. pl. m. Pkt. जणवइ; Skt. जनपति m.

जणावइ 1·308. 'to declare' v. 3rd. sg. pres. a causal form of OG. जाणइ. G. जणाववुं.

जनम° 1·235; 5·98. 'a birth' subst. m.–जनम 2·48, 329 nom. sg. m.–जनमि 1·153, 200, 224; 5·167. loc. sg. m. Skt. जन्मन् n. G. जनम m. H. जनम.

जनोई 2·17. 'a sacred thread' subst. nom. sg. f. Pkt. जण्णोवईय<Skt. यज्ञोपवीति. G. जनोई; H. जनेऊ; M. जानवें n.

जन्हु° 1·37. 'king Jahnu, the father of Gangā' subst. m. Skt. जह्नु m.

जम° 1·95, 530. 'Yama, god of death' subst. m. Pkt. जम Skt. यम m. G. M. H. जम.

जमण° 1·115, 249. 'the river Yamuna' subst. f.–जमण 1·160. gen–obl. term dropped. Skt. यमुना. G. जमना.

जंपइ 3·91. 'to speak' v. 3rd. sg. pres.–जंपइ 6·375. v. 3rd. pl. pres. Pkt. जंपइ Hc. 4·2=Skt. जल्पति Pischel: §296. H. जंपना.

जंपउ 1·96. 'unrest' subst. acc. sg. m.–जंपु 3·17. subst. nom. sg. m. connected with the Pkt. root. झंपइ= भ्रमति Hc. 4·161. cf. G. अजंपो. cf. H. झंपना.

जंबूदीव 6·11. 'the Jambu-dvipa' subst. acc. sg. m. Pkt. जंबुदीव; Skt. जंबुद्वीप m.

जंम 5·159. 'birth' subst. nom. sg. m. n. Pkt. जम्म; Skt. जन्मन् n.

जंमण° 5·168. 'birth' subst. n. Pkt. जम्मण Hc. 2·174. com.<Skt. जन्मन् n.

जयमाला 1·176. 'the garland of victory' subst. nom. sg. f. lw. Skt. जयमाला f.

जयजयकारु 1·356, 579. 'the sounds of victory' subst. nom. sg. m. Skt. जयजयकार m.

जयवंता 2·605. 'Victorious' adj. voc. pl. m. Skt. जयवत् G. जयवंत.

जयद्रथु 1.699. 'Jayadratha, the brother-in-law of Duryodhana' subst. nom. sg. m. –जयद्रथि 1·733. inst. sg. m. Skt. जयद्रथ m.

जयसायर 6.37. 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt. जयसागर m.

जयसेहर° 3·227. 'the name of a writer' subst. m. Pkt. जयसेहर< Skt. जयशेखर m.

जरद 6·359 'an armour' subst. acc. sg. m.

जरासिंध° 1·688, 701. 'Jarāsandha, the King who was Kṛṣṇa's enemy' subst. m.–जरासिंधु 1·689, 700; 3·11. nom. sg. m. Skt. जरासंधः

जलद° 4·11. 'a cloud' subst. m. Skt. lw. जलद m.

जलु 3·78. 'water' subst. acc. sg. n.–जलि 1·274; 3·78. loc. sg. n. Skt. lw. जल n.

जलजीवि 1·274. 'an aquatic animal' subst. inst. sg. m. Skt. lw. जल+जीव m.

जलंतु 1.500. 'burning' pres. part. nom. sg. m. from root OG; Pkt. जलइ<Skt. ज्वलति. G. जळवुं; H. जलना; M. जळणें.

जव 3·61. 'when' conj. Ap. जउ <Pkt. जओ<Skt. यत: cf. G. जव (in poetry); H. जब

जसवाउ 1·539 'the word of fame' subst. nom. sg. m. Pkt. जसवाअ<Skt. यशोवाद m.

जसु 1·745 'fame' subst. nom. sg. m. Ap. जसु<Pkt. जसो <Skt. यशः n. G. जस m.

जसी 2·315; 6·312. 'like which' adj. nom. sg. f. Ap. जइसो Hc. 4·402.<Pkt. जारिस Pischel: §121. for the phonetic evolution and various forms<Skt. यादृश. H. जैसा.

जाइ 1·194, 202, 328, 458, 509, 526, 576, 670, 686, 691; 2·71, 273, 632; 3·175; 5·16, 64, 71, 116, 130; 6·128, 293 'to go' v. 3rd. sg. pres.–जाइ 1·430. v.

3rd. pl. pres.–जाइं 1·259, 435, 476, 543, 610, 631, 754; 5·23, 25, 48, 44, 103, 128–जाउं 2·56, 402, 493 v. 1st. sg. pres.–जाए 2·202. 3rd. sg. pres.–जा 2·592; 6·101. 2nd. sg. imprt.–जाअ 2·618. 2nd. pers. imprt.–जाउ 1·586. 2nd. pl. imprt.–जाउ 2·707. 3rd. pl. imprt.–जाइसिइ 2·402; 3·94. v. 3rd. sg. fut.–जाइसिउं 4·1. 1st. pl. fut. जासउं 6·228. 1st. sg. fut.; जासिउं 2·364; 6·40. 1st. pl. fut.; जासिउ 6·39. 2nd. pl. fut. जासि 2·424. 3rd. sg. fut. –Participles – जाई 1·536, 701; 2·411; 6·38, 152, 404. absl.–जाईइ 2·645. absl. जाईनय 5·21, 148. absl. –जाईउ 1·143, 201, 775. absl. –जाईनइ 1·648. absl.–जाएवि 1·424, 770. absl.– जाएवा, 5·127. inft.–जई 2·90; 5·67 69; 6·314. absl.–जईइ 6·149. v. 3rd. sg. pres. pass.–जतूं 2·558. pres. past. acc. sg. n.–जंति 6·352. v. 3rd. pl. pres.–जंति 5·55. pres. part. nom. pl. n.–जईअ 1·602. absl.–जायउ 1·432. imprt. 2nd. sg.–जातउ 6·293. pres. part. nom. sg. m.–जात. 6·267. pres. part. gen-obl. sg. n. जावा (+postpos. नी) 5·177. gerund subst. gen.-obl. sg. n. Pkt. जाइ<Skt. याति. G. जवुं; (Kāthiawār dialect) जावुं; H. जाना; M. जाणें. cf. ND. 214 a. 44–50.

जाविय [इ] 3·110. 'is allowed to go' v. 3rd. sg. caus. pass. Pkt. जाईयइ <Skt. याप्यते. G. जवावुं See. जाइ.

जाई 2·93. 'a wife' subst. nom. sg. f.–जाई 2·195. 'woman' voc. sg. f. Pkt. जाइ; Skt. जाया. H. जाई.

जाउ 1·168, 757, 2·582; 6·391. 'born' past. part. nom. sg. m. Pkt. जाअ; Skt. जात. cf. G. °जायो 'born' in the compound word माडीजायो.

जाग 5·109. 'a sacrifice' subst. acc. sg. m. Skt. याग m. G. H. जाग m.

जागिउं 1·504. 'to be awake' past. part. nom. sg. n.–जागिउं 1·254. जागी 2·725. absl. जागइ 2·166. v. 3rd. sg. pres. Pkt. जग्गइ<Skt. जागर्ति. G. जागवुं; H. जगना; M. जगणें cf. ND. 213. a 45–50.

जांघ 1·753. 'a thigh' subst. nom. sg. f. Skt. जंघा f. G. जांघ; H. जाँघ; M. जांग.

जाजरी 5·115. 'worn out' adj. nom. sg. f. Pkt. जज्जर; Skt. जर्जर; G. जाजरुं; H. जाँजरा.

जाणइ 1·64, 477, 587, 2·523; 4·32; 6·234, 280. 'to know' v. 3rd. sg. pres.–जाणइ 6·394 2nd sg. pres. जाणइ 3rd. pl. pres.–जाणइं 5·19; 6·116. 3rd. pl. pres.–जाणउं 6·12, 182 जाणूं 2·25, 110. जाणुं 1·670. v. 1st. sg. pres.–जाणउ 2·280; 6·393. v. 2nd. pl. pres.–जाणंति 6·72 pres. part. nom. sg. f. used as a v.–जाणिय 2·230=जाणियइ v. 3rd. sg. pres. pass.–जाणियइं 2·261. 3rd. pl. pres. pass.–जाणीइ 1·198; 6·105, 426. v. 3rd. sg. pres. pass.-जाणीजइ 1·307 3rd. sg. pres. pass.–जाणि 2·519, 612; 5·45, 52, 82, 86, 87, 135; 6·185, 396. जाण 6·183; जाणिन 2·532. v. 2nd. sg. imprt.–जाणउ 2·528, 547 v. 2nd. pl. imprt.–जाणउ 1·198. 3rd. sg. imprt. – जाणिसुं 1·416. जाणसु 3·204. v. 1st. pl. fut.–जाणेजि 1·651; 2·622. v. 2nd. sg. pot.–जाणिजउ

1·452. v. 2nd. pl. pot.-जाणत 6·295. v. 2nd. pl. condit.-जाणी 1·98, 313, 601; 5·181; 6·9, 163, 274, 275, 292, 313; जाणीय 6·117. absl.-जाणी 2·99. past. part. nom. sg. f.-जाणीया 6·292. past. part. nom. pl. m.-जाणीउ 1·209. past. part. nom. sg. n.-जाणीउ 1·331. past. part. nom. sg. m.-जाणिउं 2·643. past. part. nom. sg. n.-जाणइं 3·204. past. part. loc. sg. n.-जाणेवा[+ नी] gerundive. gen-obl. n.-जाणहार 6·41. agent-noun. nom. sg. m....Pkt. जाणइ <Skt. जानाति. G. जाणवुं; H. जाणना; M. जाणणें.

जाण° 6·52. 'knowledge' subst. sg. n. Pkt. जाण; Pā ञान; Skt. ज्ञान n.; while G.H.M. जाण f.

जाण° 6·262, 'a knower' subst. sg. m.-जाण 6·88, 110, 180. subst. nom. sg. m. Pkt. जाणि <Skt. ज्ञानिन्. G. जाण.

जाणपणुं 6·185 'knowledge' subst. acc. sg. n. Ap. जाणप्पणु; Pkt. जाणत्तण; Skt. ज्ञान+त्वन n. G. जाणपण n.

जाणे 1·299, 588; 2·338, 600, 653; 5·161; 6·14, 68, 136, 159, 288. 'as if' adv.-originally v. 1st. sg. pres. Pkt. जाणे <Skt. जाने from ज्ञा. G. जाणे.

जाणउं 6·97 'going' past. part. nom. sg. n. used as a noun-जाणउ 6·122. past. part. nom. sg. m. See index root जाइ. See Tessitorri: Notes: §126 (2). In Kathiāwār dialects the words like मराणो; वेचाणुं etc. are past part. of this type. For Sindhi, see Trumpp. Sindhi Grammar §45; Kellogg: Hindi Grammar § 560–6; for Pkt. Pischel: § 562.

जातइं 1·692. 'by self' subst. inst. sg. f. Skt. जात्या G. जाते.

जातक° 1·201. 'astrological calculation of nativity' subst. n. Skt. जातक n.

जातमात्र 1·160. 'the moment, she was born' adj. nom. sg. f. lw. Skt. जातमात्र.

जातीस्मर 6·421. 'the recollection of previous births'. subst. acc. sg. n. Skt. जातिस्मर m.

जात्र 6·225. 'a pilgrimage' sub. nom. sg. f.-जात्र° 6·232. subst. f. G. जात्रा.

जादर° 1·346. 'a white silk garment, usually worn by the bride during the marriage ceremony' subst. n.-जादर 6·88. subst. nom. sg. n. cf. for contemporary OG. usage GOS. XIII P. 85 St. 20. मरगद जादर कंचुयउ फुडफुल्लहं माला; PGS. P. 136. l. 14: किस्यां ते वस्त्र-सूथिला, संग्रामां, दाडिमां, मेघवनां, पाडुरां, जादरां, काळां etc. cf. G. जादरनुं कापडुं.

जादव° 1·700 'One belonging to Yādava clan' subst. m.-जादवु 4·11. nom. sg. m. used for Nemi-nātha; जादव 3·105. nom. pl. m. Skt. यादव m. G. जादव; H. जादव.

जाम 1·210, 487, 501, 590, 601; 2·460; 3·182; 6·141, 271, 311; जामुं 1·634; जांमु 3·87. 'so long as, when' adv. Ap. जाम, जामु <Pkt. जाव < Skt. यावत्.

जामलि 4·11; जामलिहिं 1·324. 'like, similar' used as a post. pos. Pkt. जामल; Skt. यामल from यमल 'a pair'. For जवल =Skt. यमल 'side by side'

see Āp. Pāth. Word-index and उध्दरण ७. पं. १३०; for जमलो 'similar, equal' see. GL. II P. 115. cf. M. जवळ 'near'; See Dave: Study : Word - index under जमलउ.

जायउ 1·206. 'born' past. part. nom. sg. m.–जाया 1·553, past. part. nom. pl. m. Pkt. जाय<Skt. जात.

जालिज्जा 2·150. 'to burn' v. 2nd. sg. poten. Pkt. जालइ<Pkt. ज्वालयति. G. बाळवुं by the side of बाळवुं; M. जाळणें.

जालिय 3·154. 'a kind of neck-ornament'. subst. nom. sg. m. Pkt. जालिय<Skt. जालिकः cf. G. जाळियो.

जासक° 3·45. 'plentiful' adj. nom. sg. f. G. जासक.

जां 1·32, 70, 80, 82, 203, 289, 365, 387, 485, 509, 558, 565, 578, 631, 754; 2·19, 53, 59, 462, 464, 499, 503, 625; 5·183; 6·439. 'as long as, when' adv. Ap. जामु<Pkt. जाव<Skt. यावत् G. जां.

जांई 2·552 'to go' v. 3rd. sg. pres. See index जाई.

जांण 3·95 'to know' v. 2nd. sg. imprt.–जांणिय 2·629 absl. –जांणि 2·287. absl. see index जाणइ.

ज़ि 1·133, 143, 150, 183, 205, 489, 637; 2·52, 84, 94, 100, 419, 504, 535, 563, 684, 722; 3·53, 97, 176; 5·113, 126; 6·163, 203, 205, 235, 238, 391, 394, 420. 'a particle of emphasis' see index ज.

जिको 2·494; 6·304. 'whoever' indef. pron. nom. sg. m. – जिके indef. pron. nom. pl. m. Pkt. जि+कोइ<Skt. यः+कोऽपि. G. जे कोइ.

जिणु 1·775. 'Lord Jina' subst. acc. sg. m.–जिण 2·276. subst. acc. sg. m.–जिण° 3·5. subst. m.–जिणधर्म° 5·8. 'Jainism' subst. m.; जिणधंमु 5·4. subst. nom. sg. m. जिण+धंमु (=Ap. धम्मु; Pkt. धम्मो; Skt. धर्म m.) जिणनाह 5·162, 168. 'Lord Jina' subst. nom. sg. m. जिण+नाह (=Pkt. नाह; Skt. नाथ m.)–जिणवर° 5·6. 'the best of Jinas' subst. m.–जिणसासण 5·132. 'the order of Jinas' subst. nom. sg. n.–जिणिंइ 4·23. subst. inst. sg. m.= Skt. जिनेन–जिणिंद 3·145, 172; जिणिंदु 3·107. 'the lordly Jina' subst. nom. sg.; जिणिंद 5·170. nom. pl. m.; जिणंद 1·395, 3·188. subst. acc. sg. m.; जिणिंदह 1·1. gen.-obl. sg. m. Pkt. जिणिंद–Skt. जिनेन्द्र—जिणेसरु 1·16.; जिणेसर 3·18, 74, 127; जिणेसरो 4·26. 'Lord Jina'. subst. nom. sg. m.; जिणेसर 6·1, 2, 3. acc. sg. m.– जिणेसरहं gen.-obl. sg. m. Pkt. जिणेसर=जिण+ईसर, Skt. जिनेश्वर–जिणभूयण 1·776. 'the temple of Jina' subst. nom. sg. n.

जिणीय 1·179. 'having conquered' absl. from. Pkt. जिणइ Hc. 4·241; Pischel: §473 < Skt. *जिनाति cf. M. जिंकणें.

जिम 1·54, 113, 125, 139, 141, 195, 248, 283, 310, 329, 422, 470, 522, 622, 702, 710, 711, 728; 2·3, 36, 121, 204, 311, 369, 384, 468, 535, 602, 677, 714, 717; 3·23, 32, 43, 50, 56 74, 75, 81, 102, 124, 128, 173, 185, 191, 208; 4·20; 5·10, 14, 34, 94; 6·21, 70, 147, 287, 382, 426. 'as, like' adv. cf. Tessitori:

Notes: §98 (3). Ap. जिवँ Pischel: §261; §336. Hc. 4·330, 336, 347 etc. Tessitori: Notes: §98(3):< Skt. *यिव on the analogy of एव, तिव, किव etc. G. जेम; H. जिमि, ज्युँ, ज्यों.

जिमु 1·71. 'as, like' adv. word-index जिम.

जिम 6·356. 'Yama, god of death' subst. gen.-obl. sg. m. Pkt. जम<Skt. यम cf. Nepāli. जेम=यम ND. 223.

जिमवा° 6·197, 207, 216 'to dine' a gerundive noun. gen.-obl. sg. n. used to show the force of infinitive-जिमाडेसु 6·203. v. 1st. sg. fut. caus. Pkt. जिमइ, जेमइ Hc. 4·110. = Skt. भुङ्क्ते. G. जमवुं; H. जिमना; M. जवणें. ND 216. b. 18. believes it to be of Austro-Asiatic origin.

जिसउ 6·244. 'like' pron. adj. nom. sg. n.-जिस्या 6·67. adj. nom. pl. m.-जिसा 1·359. adj. nom. pl. m.-जिस्यां 6·287. adj. nom. pl. m. Ap. जइसउ Hc. 4·403. Pischel: §81, §121. Tessitori: Notes: §94 (1)<Skt. यादृशक. H. जैसा; M. जसा.

जिसिइ 2·632. 'so as to' conj.-जिसिइं 2·580, 588-जिसि 2·8, 230. from. यादृशेन; for other details see जिसउ.

जिहां 2·383; 6·175, 250, 'where' pron. adv. Ap. जहां Hc. 4·355. Pischel:: §427: Tessitori: Notes: §61, §90. ablative sg. of. pron. ज=यत्<Pkt. जम्हा <Skt. यस्मात्. But Divatia GL. II P. 85, 110; Divatia's art. in Sir Ashutosh Mookerjee Vol. III. 3. 'Ablative termination in Gujarati' believes it as loc. sg. of ज i. e. through जम्हि<Skt. यस्मिन् which is to a certain extent a correct standpoint. G. ज्यां; H. जहाँ. cf. ND. 81. b. 19-27. for Prof. Turner's note on कहाँ "The suffix-हाँ which occurs also in त्याहँ, यहाँ, वहाँ, जहाँ may be referred either (1) to the suffix of Skt. इह 'here', कुह where?; or (2) to that of Skt. कथम् how?, तथा 'thus' etc. or probably (3) to the ending of the locative in-अस्मिन्. Pkt.-हिं (J. Bloch. P. 206.)".

जीउ 1·668. 'life' subst. nom. sg. m. Pkt. Pā. जीवो; Skt. जीव m. For other Indo-Aryan evolutes ND. a. 28-39.

जींण 2·323. 'the horse-armour' subst. nom. pl. m. Pkt. जयणं=हयसंनाहः Dn. 3·40. G. जीन; H. जीन; M. जीन. ND. b. 29-31. "lw. H. ज़ीन fr. Pers." Belsare: GD. a Pers. lw.

जीतउ 3·1, 11; 6·364; जीतउं 5·160. 'won, conquered' past. part. nom. sg. m.-जीतइ 1·297. part. part. loc. sg. n. (in loc. Absl. use) -जीती 2·92. past. part. nom. sg. f. Pkt. जित्त, for the consonant - doubling of this type cf. Vedic Accent theory of Pischel: §194. According to Turner ND. 217. b. 14-23. "Pkt. जित्त conquered (formed in place of जिअ < Skt. जित after the analogy of other past. part. in-त्त.)" G. जीत्यो is from Pkt. जित्तिओ.

जीपी 6·29. 'having won' absl. Pkt. जिप्पइ cf. Ap. Pāth.

Intro. p. 44 §43 (छ) – a denom. from past. part. जिप–जित्त=Skt. जित. cf. जीतउ.

जीभ 5·141. 'a tongue' subst. nom. sg. f.–जंभ 5·47. nom. pl. f.–जीभ 2·329. acc. sg. f. Pkt. जिब्भा; Pā जिव्हा<Skt. जिह्वा f. G. जीभ; H. जीभ; M. जीभ. ND. 218. a. 9–20.

जीमइ 1·193. 'to dine' v. 3rd. sg. pres.–जीमतां 3·126. pres. part. gen.–obl. pl. m. See index जिमइ.

जीराउलि 6·3. 'the name of a town' subst. loc. sg. n. Pkt. जीराउल.

जीव 5·22. 'soul' subst. nom. pl. m.–जीवह 1·91, 93; 5·7, 22; gen. obl. sg. m. Skt. lw. जीव m.–जीवि 5·97. subst. inst. sg. m.

जीवडा 5·44. 'by the self' subst. nom. sg. m. Skt. जीव+डा Pkt. suffix.

जीवदानु 1·538. 'a lease of life' subst. nom. sg. n. Skt. lw. जीव+दान n.

जीविय° 2·622. 'life' subst. sg. n. –जीविय 3·174. gen.–obl. pl. m.–जीवी° 6·127. 'a life'; subt. n.–जीवी 6·426. acc. sg. n.–जीवी 2·431. gen–obl. sg. n.–जीवीउ 1·497. acc. sg. n. Pkt. जीविअ<Skt. जीवित n.

जीवइ 2·696 'to live' v. 3rd. sg. pres.–जीवे 2·543. v. 2nd. sg. imprt. जीवतइं 2·203. pres. part. loc. sg. f.–जीवंतां 1·477. pres. part. gen.–obl.pl. m.–जीविवा 2·562. gerundive. gen. obl. sg. n. (+नउं); जीविवा 2·108. gerund. gen–obl. sg. n. used as an infinitive.

जु 1·120; 2·191; 3·206. 'who' relative pron. nom. sg. m.–जू 1·312. nom. sg. m.–जउ 2·537. nom. sg. m.–जो 1·43, 155, 790; 2·538. nom. sg. m.–जि 2·522; 3·136. nom. sg. m.–जे 2·298, 434, 439, 447; 3·9, 10, 228; 5·104; 6·74, 170, –जु 1·4; 1·120 (=Skt. usage 'that' connective) 2·548. nom. sg. n.–जे 6·147. nom. sg. n. जं 1·685. 2·497, 643; 6·125.–nom. sg. n.–जे 4·31; 5·39, 100, 128, 147, 157, 174, 177, 432. nom. pl. m.– जे 6·237. nom. pl. n.–जिणि 1·315; 2·490; 3·1, 11, 17, 155, 374. जीणइं 2·214. जेणि 2·48. जेण 1·549; 4·21. nom. sg. m.–जीणइं 2·92; जीण 1·357. inst. sg. f.– जिणि 5·167. inst. sg. n. –जेहं 5·125. inst. pl. m.–जसु 1·358; 5·172; 6·341, 374 जासु 1·210; जास° 6·6. जस; 5·130.; जंई (+ लगइ) 1·688; जेह 1·286. (+रहइं); 5·142; जेहइ 5·47; जीहं 5·162; जीहि 5·164; जीहं 5·166; जीह 6·119; जिहि 5·4; जिहिं 5·168. gen.–obl. sg. m.–जेह 6·222. nom. sg. n.–जिहं 6·158; जीह (+नइं) 2·428; जीह 3·126. (absl. cons.); जीह 5·170; जेह [+नइं] gen. obl. pl. m.–जीह 2·277, 278; जीणि 2·275, 279, 274, 276. loc. sg. m. –जिणि 3·5. loc. sg. f. For etymological information in Pkt. see Pischel: §427; for OG. Tessitori: Notes: §90; Dave: Study: P. 32 (Grammar) and word index under जे P. 143; ND. 223. b. 26–35. Skt. यः, यस्य; Pā. यो; यस्स; Asok. Inscription dialect: यो, ये, ए, यस, अस; Pkt. जो, जस्स; Ap. जो, जु–जासु, जसु, जस्स, जहो. For the details of Ap. forms see Ap. Pāth. Intro. P.

53. (grammar); for historical and comparative study of Mod. IAV. See Bloch: L'Indo-Aryan.

जीह 2·220. 'Where' rel. adv. originally loc. sg. n. form of the relative pronoun ज- see index जु and under it loc. sg. form जीह.

जु 1·271, 475, 594, 742. an emphatic particle like जि; perhaps due to an analogical extension to जु of the idea of जि which might have been wrongly conceived as being connected with the relative pron. यत्.

जु 1·416, 535, 539. जो 5·48, 5·49 जउ 1·130, 616, 669 'if' conj. see index जउ for details.

जुअलइं 1·239. 'a pair' subst. nom. sg. n. Pkt. जुअल; Skt. युगल.

जुगतुं 6·121, 181. 'proper' past part. used as an adj. nom. sg. n.-जुगती 6·84. adj. nom. sg. f. Pkt. जुत्त; Skt. युक्त. an instance of Svarabhakti in G. जुगतुं.

जुगलाधरम 5·78. 'duties of pairs' subst. nom. sg. m. Pkt. जुगल+OG. धरम.

जुडियां 1·703. 'came opposite together' past. part. nom. pl. n. from v. Pkt. जुत्तइ cf. Pkt. usage जुडिय PSM. from. past. part. जुत्त=Skt. युक्त. cf. index जोडी. for other Mod. IAV. See ND. 230. a. 13–16. M. जुटणें; जुळणें; H. जुटना. cf. G. जोटो= a pair; and H. जूटि=a pair.

जुव्वणि 1·53. 'youth' subst. loc. sg. n. Pkt. जुव्वण-जोव्वण n. Pā योब्बन n.; Skt. यौवन n. For the doubling of Hc. 1·159. for जोव्वण; Hc. 2·98. जुव्वण; Pischel: § 90; ND. 224. b. 49 f. G. जोबन n.; M. H. जोबन m. cf. index जूवण.

जुहार 6·38. 'salutation' subst. acc. sg. m. OG. usage; of PGS. column. 2 line. 30: जुहारु=नमस्कारः।; G. जुहार; M. जोहार; H. जुहार cf. H. root जुहाना i.e. जुह+Pkt. आर <Skt. कार.

जूजूउं 6·298. 'separate, divers' adj. acc. sg. n. used as a subst.; for OG. cf. PGS. P. 207. col. 2. line 3. जूउ =पृथक्; also see Dave: Study: P. 142. जूउ and जूजूआ. Pkt. जुअ-जुअ; Skt. युतयुत. G. जूजवुं. cf. Hc. 4·422. ill. 14: पृथक्पृथगित्यस्य जुअंजुअः।; also Dn. 7·73.

जूठिलु 1·431,478; जूठिलो 1·391; जूठिल्लु 1·562. 'Yudhisthira' subst. nom. sg. m. Pkt. जहुट्ठिलो Hc. 1·96, 107, 254; Pischel: §118 <Skt. युधिष्ठिर m.

जूनुं 1·350. 'old' past. part. used as an adj. nom. sg. n. Pkt. जुण्ण. Hc. 1·102; Pischel: §58 <Vedic Skt. जूर्ण. ND. 234. a. 48-50. G. जूनुं; H. जूना; M. जुना.

जूवटउ 1·404. 'gambling' subst. acc. sg. n. Pkt. जूअ+टउ a suffix <Skt. द्यूत n. G. जूगटुं; H. जुवा; M. जुवा. see ND. 221. b. 37–41.

जूवणु 1·202. 'youth' subst. nom. sg. n.-जूवण 1·65. loc. sg. n. See index जुव्वण.

जुहिय 3·45. 'Jasmine plant' subst. nom. sg. f. Pkt. जूहिया <Skt. यूथिका. G. जुई; M. जुई; H. जूही. ND. 219. a. 44–45.

जेउ 1·472; 2·534. 'As, in a way that' pron. adv. Ap. जँव Pischel : § 336, 261; Hc. 4·344, 367 ill. 4. etc. <Skt. *येव, *यिव on the analogy of इव and एव in Skt. to mean 'यथा'. G. जेम; H. जिमि cf. Tessitori: Notes: §'98 (3).

जेतलई 6·109. 'while' adv. originally loc. sg. n. of the quantitative pron. adj. from pron. ज=यत्. Ap. जेत्तुलउ Hc. 4·435; Pischel, §153; Tessitori: Notes: §93; Pkt. जेत्तिअ. Acc. to Pischel, some such form as Skt. *यत्य+इक suffix. should be at the back of Pkt. form. Ap. has जेत्त+उल्ल suffix. G. जेटलुं; H. जितना; Mār. जितरो. cf. for OG. usage. PGS. P. 179. col. 2·10 जेतलउं=यावत्, यावन्मात्रं.

जेती 1·90. 'as much' pron. adj. loc. sg. f. Pkt. जत्तिअ <Skt. *यत्य+इक Pischel: § 153; Tessitori: § 93 (1).

जेम 1·128; 2·157, 654, 640, 'as, in a way that' adv. see index under जेउ.

जेवडी 3·48. 'of which size' pron. adj. nom. sg. f. Ap. जवडउ Hc. 4·407; Pischel: §434= Skt. यावत् Tessitori: Notes: § 93 (3).

जेसंगदे 6·168. 'A proper name' subst. nom. sg. m. Skt. जयसिंहदेव m.

जेहउं 2·611. 'like which' pron. adj. nom. sg. m.–जहा 6·356. pron. adj. nom. pl. m.–जेहवी 6·286. pron. adj. nom. sg. f.

जोअण° 6·11. 'a measure equal to six miles' subst. n. Pkt. जोअण; Skt. योजन n. cf. G. जोजन.

जोअइ 1·487; जोवइ 2·179; जोइ 1·33; 3·67, 6·31, 45, 163, 281. 'to see' v. 3rd. sg. pres.–जोअइं 2·678; जोइं 1·295; 2·678, 689; 3·26. v. 3rd. pl. pres.–जोइ 1·666, 678; 5·81, 89, 136, 137, 140, 176; जोइन 3·183. v. 2nd. sg. imprt.–जोउ 5·129; 6·398; जोयउ 1·468. v. 2nd. pl. imprt.–जोइजउ 1·455. v. 2nd. pl. pot.–जोईइ 2·555; जोई 2·484 v. 3rd. sg. pres. pass.— Participles — जोई 1·514; 2·173, 186; 6·420 (used as an inft.) absl.– जोउं 6·298. inft.–जोया 6·299. past. part. nom. pl. m.– जोअंतां 5·26; जोवतां 2·330 pres. part. gen–obl. sg. m.–जोतिय 3·141. जोयती 1·513; जोवती 2·377. pres. part. nom. sg. f.–जोतइं 3·204. pres. part. loc. sg. n.–जोवा 1·280, 531; 6·207. gerundive gen. obl. sg. n. used as inft. Ap. जोवइ; Pkt. जोअइ, जोइ cf. Tessitori: Notes: § 137. <Skt. द्योतयति cf. Divatia's remarks GL. I P. 243. footnote 98. For detailed discussion ND. 646. a. 6–46. Turner agrees to the above derivation while he writes: "H. जोना, जोवना, जोहना; Punjabi जोहणा, जुहणा; G. जोवुं to consider, to look for or at, see (cf. meanings of जोख्नु group and of Singhalese जुंबणु) but these can represent (with J. Bloch S.V. जोपावणें) Skt. द्योतते Shines, द्योतयति makes manifest Pā. जोतेति" ND. 644. a 22–27. Dave: Study: 143. under जोई "see" tries to derive from Skt. योजयति > Pā. योजेति > Pkt. जोएइ, जोअइ and जोइ

ostensibly on the authority of ND.

जोड 1·375 'a pair' subst. nom. sg. f.–जोड 2·323, 445 'a waist-band (?), reins (?)' –जोडि 5·133. 'a group' subst. nom. sg. f. For etymology and discussion see जोडी.

जोडी 1·494; 3·188. 'having joined' absl. Turner's view: जोडइ<Skt. *योतति See ND. 225 a. 28–35; G. जोडवुं; H. जोडना; M. जोडणें. cf. the subst. therefrom: जोड, जोडि. See index: जुडियां.

जोत्र्या 2·446. 'yoked' Past. part. nom. pl. m. from a denom. v. जोत्रियइ from OG. जोत्र n., Pkt. जोत्त; Pā योत्त; Skt. योत्र n., योक्त्र n. G. जोतर, जोतरुं; H. जोत; M. जोत. See ND. 224. b. 11–19.

जोयणु 1·75 'a measure equal to six miles' subst. nom. sg. n. used as. pl.–जोयण° 5·82. subst. n. For etymology etc. see index जोअण°.

जोवन° 6·377. 'youth' subst. n. see index: जुव्वणि; also index जूव्वणु.

जोवणभरि 5·104. 'in the burden of youth' subst. loc. sg. m. जोवण+Skt. lw. भर m. For जोवण see index जोवन.

जोसी 3·201. 'an astrologer' subst. voc. sg. m. Pkt. जोइसिअ; Pā जोतिसिअ; Skt. *ज्योतिषिक from ज्योतिष् n. 'astronomy'. G. जोशी; H. जोसी, M. जोशी. See ND. 223. b. 17–22.

ज्वलंती 2·105. 'burning' pres. part. loc. sg. f. from Skt. ज्वलति.

झखइ 2·123 'to grieve' v. 3rd. sg. pres.=झंखइ the anusvāra being dropped from it metri causa. Pkt. झंखइ Hc. 4·140=संतपति; also according to Hc. 4·148=विलपति cf. G. झंखवुं=to yearn; Skt. कांक्षति.

झंखिउ 1·707. 'became dim' past. part. nom. sg. n. See झखइ.

झझणण 6·254. 'in a jingling manner' onomato. adv. G. झणण cf. Pkt. झणज्झणइ= to make a jingling sound. M. झणझण; H. झनझन.

झमकारु 1·346. 'jingle' subst. nom. sg. m. Skt. झंकार or झमत्+कार. An onomato. subst. G. झमकारो; H. झमकारा; M. v. झमकणें 'to glitter'. ND. 229. a. 27–32 under झमक्क.

झमाल 2·654. 'a stinging insect' subst. pl. m. connected with झामइ=ध्मायति; झाम+अल्ल suffix 'burning, stinging'. cf. G. झिमल 'a stinging insect'.

झमालो 1·130 'glittering' adj. nom. sg. m. (रयण the subst. qualified being treated as m.) झम्म 'glitter' +आल suffix. ND. 229. b. 20–34. under झण्टनु and झम्म (40–42). झम्म seems to be an onomato. word cf. G. झाक–झमाल 'glittering'.

झंपावइ 1·592. 'to throw oneself in, to jump in' v. 3rd. sg. pres. cf. Pkt. झंपइ=भ्रमति Hc. 4·161. from which झंपावइ is a causal form. cf. also Skt. झम्पा='a jump'. G. झंपावुं, झंपाववुं, झंपलावुं; Pischel: § 326. झंपइ=क्षपति 'to throw'.

झरइं 1·428. 'to drip, to flow' v. 3rd. pl. pres. Skt. *झरति =क्षरति can be anticipated by Skt. words like झरः; निर्झरः; Pkt. झरइ Hc. 4·173 =क्षरति cf. Pischel: § 326.

झलइं 1·285. 'to hold' v. 3rd. sg. pres. cf. ND. 223. b. 29. wherein Turner connects it with झाल=Skt. ज्वाला. Some connect it with धृ putting the equation of ध=झ. Its etymology is doubtful. G. झालवुं.

झलकइं 5·144. 'to shine, to glisten' v. 3 d. sg. pres.–झलकंति 5·9. 3rd. pl. pres. झलकती 6·327. झलकंति 6·351. pres. part. nom. sg. f. Ap. झलक्कइ cf. Hc. 4·395. झलक्किअउ=Skt. ज्वलत्+कृत cf. ND. 230. b. 42–50. G. झळकवुं; H. झलकना; M. झलकणें.

झलमलीय 1·744. 'to flicker with light' past. part. nom. pl. f. from v. झलमलइ a reduplicated verb.-form of झल –cf. ND. 230. b. 34–38. G. झळमळवुं such forms have an onomatopoetic background. H. झलमलाना; M. झळमळणें.

झलहलइं 1·344. 'to glisten' v. 3rd. pl. pres.–झलहलीय 1·354. past. part. nom. pl. m. in the sense of 'shook, agitated' cf. Skt. झलज्झला 'the noise of falling drops, the flapping of elephant's ears'. A reduplicated form of झल–with an onomatopoetic base. cf. ND. 231. a. 12–28 where झल= 'a sudden movement' is shown by Turner as being at the back of so many words with varying shades of meaning. G. झळहळवुं 'to shine'. H. झरझरना 'to make pattering noise'.

झलरी 6·256. 'a kind of musical instrument, cymbals' subst. nom. sg. f. Skt. lw. झल्लरी. G. झालर.

झागड 6·256. an onomatopoetic. adv.

झाटक 6·354. 'a blow' subst. inst. sg. m. A subst. formed from झट* 'quickly' cf. Pkt. झड+त्ति=Skt. झट्+इति. cf. झडइ=शीयते 'to impel, to give a blow' Hc. 4·130. G. झाटक f., झटको m. H. झटका; M. झटका cf. ND. 228. a. 38–41.

झायइ 1·201. 'to contemplate' v. 3rd. sg. pres. Pkt. झायइ < Skt. ध्यायति.

झांपइं 2·682 'to attack' v. 3rd. pl. pres. see index. झंपइ.

झांप 2·151. 'a leap' subst. acc. sg. f. Skt. झम्पा f. cf. झंपावइ, झांपइं in the index.

झाल 1·141; 6·286. 'a flame' subst. nom. sg. f. Skt. झला 'sunlight, glittering light' by the side of Skt. ज्वाला. Thus in G. झॅाळ 'a flame'; झाळ 'a flame, a sun-shine'.

झाल 5·119. 'anger' subst. acc. sg. f. a figurative extension of the meaning of झाळ 'a flame.' See index झाल.

झालइं 1·285. 'to hold' v. 3rd. pl. pres. see index झलइं.

झिझिम 6·258. onomato. adv.

झुणण 6·256. an onomato. adv.

झूझ 1·571, 2·712. 'a battle' subst. acc. sg. n.–झूझु 1·569, 733. subst. acc. sg. n.–झूझि 1·737. subst. inst. sg. n.–झूझि 1·734. subst. loc. sg. n. Pkt. जुज्झ < Skt. युद्ध n. G. जुझ; H. झूझ; M. जूझ ND. 220. a. 1–3.

झूझार 2·453. 'a warrior' subst. nom. sg. m. झूझ+आर (< Skt. –कार). M. झुंजार.

झुझु 1·100. 'a battle' subst. nom. sg. n.–झूझि 1·217. subst. loc. sg. n. See index झूझ.

झूझइ 1·507, 740, 737; 2·476; झूझइं 2·512. 'to fight' v. 3rd. sg. pres.-झूझइं 1·570; 6·346, 356, 358. v. 3rd. pl. pres.-झूझउं 2·471. v. 1st. sg. pres.-झूझिसि 1·303. v. 2nd. sg. fut. used with म in the imprt. sense.-झूझंता 1·316. pres. part. nom. pl. m.-झूझतां 1·608; 2·358, 701; झूझंतां 6·363. pres. part. gen. obl. sg. m.-झूझंता 6·361. pres. part. gen.-obl. pl. m. - झूझिवा 1·732. झूझेवा 1·295, 509; झूझवा 2·574 gerund. used as inft.-झूझिवा(+नी) 2·570. gerund. gen.-obl. sg. n. 'for fighting'.-झूझी 2·563, 569. absl. Pkt. जुज्झइ Hc. 4·217 झुज्झइ Hc. 4·379 in the form झुज्झंतहो < Pā. युज्झति<Skt. युध्यते. G. जुझवुं; झूझवुं; H. जुझना; M. जुजणें; झूजणें. ND. 220. a. 4–8.

झूंटि 2·161, 205, 483. 'a snatch, a sudden attack' subst. inst. sg. f. cf. Pkt. झंटइ=भ्रमति Hc. 4·161. also झंटइ=प्रहरति 'to deal a blow' cf. झंटिअ Dn. 3·55.=प्रहृतम्. Turner quotes and compares झुंटणं=प्रवाहः Dn. 3.58. and understands a word in Pkt. like झुंट suggesting sudden motion. झंट also may be added by its side. G. झुंट; v. झुंटवुं. ND. 235. b. 30–34.

झूबइं 5·115. 'to hang out' v. 3rd. sg. pres.-झूंबिसि 2·135. 'to make a tussle' v. 3rd. sg. fut.-झुंबि 2·483; झूंबिय 2·205. 'having clutched' abl. Pkt. झुंबइ 'to hang' as suggested by Pkt. झुंबणग= Skt. प्रालम्ब m. OG. झुंबइ लम्बते cf. PGS. P. 213. column. 2. line. 23. ND. 236. a. 16–22. झुम्म and झुम्मिनु. G. झुमवुं.

झूरइ 6·162. 'to pine away' v. 3rd. sg. pres.-झूरियइ 2·371. v. 3rd. sg. pres. impers. const. Pkt. झूरइ, also जूरइ= खिद्यति Hc. 4·132. < Skt. जूर्यति 'to decay' G. झूरवुं; H. झूरना; M. झुरणें. ND. 236. a. 40–50.

टंपावइ 2.304. 'to make jump across' v. 3rd. sg. pres. from the causal of टंपइ< Pkt. *टप्पइ For the detailed explanation see ND. 240 b. 13–21. G. टपाववुं; H. टपाना. M. टापरणें.

टलइ 4·32. 'to be away' v. 3rd. sg. pres. Skt. टलति 'to be confused or disturbed'; Pkt. टलइ. ND. 240. b. 41–49. G. टळवुं; H. टरना; M. टरणें.

टलक्कइ 3·18. 'to rend' v. 3rd. sg. pres. The v. seems to be the extension of टलइ something like Skt. टलत्+कृत and from this the denominative: टलक्किअ and then टलक्कइ cf. ND. 241. a. 17–20. cf. M. टरकणें 'to tear, to rend split'; H. टरकना.

टलटलइ 2·312. 'to wriggle, to tremble' v. 3rd. sg. pres. Pkt. टलटलइ = 'to tinkle' which cannot be connected with the present root.-टलटलीया 1·705. 'shook' past. part. nom. sg. m. The root appears to be the reduplicative extension of टलइ. G. टळटळवुं, टटळवुं; M. टटरणें. Pkt. टिरिटिल्लइ= भ्राम्यति. Hc. 4·161.

टलवलइ 2·121,312; 5·29. to wriggle, to tremble' v. 3rd. sg. pres.-टलवली 2·308. past. part. nom. sg. f. A sort of reduplication by

the composition of टलइ+वलइ (<Skt. वलति 'to bend'). G. टळवळवुं.

टालइ 3·50; टालए 3·12. 'to remove' v. 3rd. sg. pres. – टालिय 3·178. 'having stopped' absl.–टाली 2·259. 'without' absl. used as a postpos. The root is the causal of टलइ. G. टाळवुं.

टेव 5·189. 'a habit' subst. nom. sg. f. cf. टेक, also ठेक्कर 'a place' Dn. 3·3.< * टेक्कइ<Pkt. थक्कइ<Skt. स्थगयति or *स्थकयति with Pkt. ठवइ=Skt. स्थापयति. ND. 247. a. 18–22. G. टेव f.; H. टेव. f.; M. टेव m. Also words in M. ठेप=टेप 'a resting-place'; ठेव are connected with Pkt. ठवइ. See index ठवइ.

टोल 3·18, 171. 'a residence, a house' subst. nom. sg. m. cf. Tribhuvana–dipaka–Prabandha: Text: P. 2. verse 5. ज घटशुं द्ध अजाणता करइ कथाकल्लोल । पडतुं घर ते परहरी गिरिसिरि मंडइ टोल ॥. cf. Skt. प्रतोली. Thus Pkt. *टोल्ल ND. 247. b. 41–49.

ठवइ 1·203, 464. 'to put, to place' v. 3rd. sg. pres.– ठविउ 1·174, 4·23. 'placed, installed' Ap. ठवइ Hc. 4·357. ill. 357.=Pkt. ठवइ= *स्थपयति Skt. स्थापयति. cf. Skt. स्थेमा m. Pkt. ठेअ 'durable'; G. टेव (see index) 'an established trait, a habit'– M. ठेवणें.

ठाउ 1·594; 5·171, 188 'a place-the sense sometimes being extended to a condition, time' subst. nom. sg. n.–ठाइ 1·260, 509, 591; 5·28. subst. loc. sg. Ap. ठाउं<Pkt. ठाम; Pā. थाम< Skt. स्थाम n. G. ठाम n. H. ठाँव; M. ठाव m. See ND. 250. b. 23–28.

ठाकुर 5·65. 'a lord' subst. nom. sg. m. Pkt. ठक्कुर m. Skt. ठक्कुर m. G. ठाकोर, ठक्कर, ठाकर; H. ठाकुर; M. ठाकुर m. cf. ND. 251. a. 6–14. The word seems to be of a foreign expression. The word is as old as Haribhadra who has used it in his Samarāicca-Kahā, i. e. the first half of the eighth century A. D.

ठाण 6·12. 'a place' subst. nom. sg. n.–ठाणि 1·491, 6·152. loc. sg. n. Pkt. ठाण <Skt. स्थान. n. cf. G. थाणुं; H. थाना. M. ठाणें n. ND. 251. a. 40.

ठामु 1·627. 'a place' subst. acc. sg. n.–ठांम 2·60. subst. nom. sg. n.–ठामि 2·217. subst. loc. sg. n.

ठीक 6·116. 'fairly many' adj. acc. pl. n. Pkt. ठिअक्क for the double क्क see Pischel: §194<Skt. स्थितक; G. ठीक; H. M. ठीक. ND. 251. b. 21–26.

ठेलइ 2·38. 'to push' v. 3rd. sg. pres.–ठेली 2·402. absl. Pkt. *ठलइ<Skt. स्थलयति in a sense of 'removing from the place'. H. ठेलना; G. ठेलवुं; M. ठेलणें.

डस्यउ 6·272. 'bitten' past. part. nom. sg. m. from root Pkt. डसइ Hc. 1·218.; Pā. डसति; Pkt. दंशति cf. Pischel: §222 for Skt. द=Pkt. ड. ND. 257. a. 43–48. G. डसवुं; M. डसणें. H. डसना.

डामर 3·149. 'splendour' subst. nom. sg, m. cf. Skt. डम्बर m. and डामर m.

डारइ 1·726; 2·526. 'to frighten' v. 3rd. sg. pres. caus. of

OG. डरइ=Pkt. डरइ. Pischel: §222; Hc. 4·198; also Hc. 1·217.<Skt. दरति; after comparing the equivalents of other languages Turner presupposes Skt. *दिरति ND. 257. a. 3–10. for a causal form: ND. 256. b. 47–50. H. डराना; G. डराववुं; M. डराविणें primitive form: H. डरना; G. डरवुं; M. डरणें.

डाल 1·203. 'a bough, a branch' subst. loc. sg. f.–डालि 3·71. subst. acc. sg. f.–डालि 5·144. subst. acc. pl. f. Pkt. डाली f. Dn. 4·9=Skt. शाखा<Skt. दार m. 'spliting' by the side of which cf. दल m. 'a small shoot' ND. 259. a. 37–41. G. डाळी, डाळ f. also डाळुं n. H. डाला m.

डाविय 3·19. 'Having pressed' absl. डावइ=डाबइ or दाबइ. Pkt. दप्पइ 'to be arrogant to' from<Skt. दर्पति and दृप्यति cf. Skt. दर्भति 'to fear'. ND. 302. b. 36 under दप्काउनु and ND. 309. b. 21–26. under दाब्नु. G. दाबवुं. dialectal डाबवुं; H. दाबना; M. दाबणें.

डाहा 6·195. 'clever' adj. nom. pl. m.–डाहिम 6·182, 290. 'cleverness' subst. acc. sg. n. डाह+इम suffix for abstract nouns.–Pkt. *दाहो through दक्खो cf. Pischel: §323. क्ष through Pkt. क्ख=Pkt. ह. and also the analogy of Pkt. दाहिण= Skt. दक्षिण Hc. 1·45; Pischel: §65. For द् to ड, or rather the cerebralization of dentals cf. Pischel: §218–223; Hc. 1·205–208; 215–217; for OG. Divatia; GL. I. 453–455 gives an illuminating discussion with G. examples. Divatia GL. I. 379, 380. Skt. दक्षिणक:=Pkt. दाहिणउ=G. डाह्यो by propounding the loss of the final consonant and does not agree to derive it from Skt. दक्ष. It is however not convincing. An attempt is made to derive it from Skt. दग्ध; Pā. Pkt. *दग्ध (Dave. Study: 144) cf. विदग्ध in Skt.

डुंगरि 4·1. 'a mountain' subst. loc. sg. m. Pkt. डुंगर=Skt. शैल Dn. 4·11.; ND. 260. b. 34–36. G. डूंगर; H. डोंगर and डूंगर; M. डुंग;and डोंगर.

डूंगर 2·159. 'a mountain' subst. nom. sg. m.-डूंगर. 1·503. subst. nom. pl. m. see index: डुंगरि.

डूंब° 2·67. 'a man belonging to the low untouchable class'. subst. sg. m. (डूंब+नइ). Pkt. डुंब, डोम्ब cf. Dn. 4·11. डुम्ब m.=श्वपच m.; Skt. डोम्ब. ND. 261. a. 6–17. J. Prazyluski derives it from an Austro-Asiatic Origin. His article in Journal Asiatique. 1926. P. 35. 'Le Udumbara'. For its English Translation in 'Pre-Aryan and Pre-Dravidian in India': P.C. Bagchi. P. 160. H. डोम; M. डोंब.

डोकर 5·114, 120. 'an old man' subst. nom. sg. m.–डोकर° 5·112, 117. (+नी) subst. m. It is difficult to trace its etymology. cf. PGS. P. 188. column. 1. line. 3. OG. डोकरु=Skt. डोल्लकर:; ND. 262. a. 25–33. connects it with 'डोक=a neck';

See also Belsare: GD. under डोकरी. cf. G. डोसो. G. डोकरो; H. डोकरा; M. डोकरा.

डोकरि 1·461. 'an old woman' subst. nom. sg. f. See index डोकर of which it is a f. form. G. डोकरी.

डोलइ 2·418. 'to tremble' v. 3rd. sg. pres.–डोलइं 2·714. 'to move to and fro' v. 3rd. sg. pres.–डोल्लतउ. 3·107. pres. part. nom. sg. m. Pkt. डोलइ<Skt. दोलयति. G. डोलवुं; H. डोलना. ND. 263. a. 11–16.

डोलिय 3·191. 'a swing' subst. loc. sg. f. Pkt. डोलिआ< Skt. दोलिका. As meaning 'a litter' Hemacandra considers it a deśya word. cf. Dn. 4·11. cf. ND. 263. a. 1-10. H. डोला; G. डोल (cf. डोलनो ओच्छव).

डोहलऊ 1·217. 'a desire of a pregnant woman'. subst. nom. sg. m. Pkt. डोहल Hc. 1·217.; Pischel: §222, §244. cf. G. डोलो 'gain, profit.'

ढक्क° 1·724. 'a drum' subst. sg. f.–ढक्क 6·348. subst. nom. sg. f. Skt. ढक्का f. H. ढाक.

ढमक्कइ 6·347. 'to make a sound (of a drum)' v. 3rd. sg. pres. onomato. ढम+किय (<Skt. कृत) = ढमक्किय A denom. v. from it. G. ढमकवुं; H. धमकना cf. M. ढमकें = a child's drum.

ढमढमी 2·313. 'to beat (of a drum)' = ढमढमइं last अइ contracted to ई. v. 3rd. sg. pres. Onomato. v. from the sound of a drum. G. ढमढमवुं; ढमढम, ढमढमा = 'the sound of a drum'; ढमढम = 'a drum'.

ढलइं 3·149. 'to spill, to drop down'. v. 3rd. pl. pres. Pkt. ढलइ <Skt. *धरति; G. ढळवुं; H. ढलना, ढरना; M. ढळणें ND. 264. b. 31–36.

ढाउ 6·41. 'importunity, intense desire' subst. nom. sg. m. Pkt. ढाव.

ढाक 2·313. 'a drum' subst. nom. sg. f. see index ढक्क°

ढाडइ 1·96. 'to give' v. 3rd. sg. pres. M. धाडणें.

ढालु 5·77. 'slope' subst. nom. sg. m. from ढालइ the causal of ढलइ. G. ढाळ; H. ढाल; M. ढाळ.

ढूकडी 5·6. 'near' adj. nom. sg. f. Pkt. ढुक्क adj. 'near' <Skt. ढौकित. G. ढूंकडुं.

ढोल 6·347. 'a drum' subst. nom. sg. n.–ढोल 2·337. subst. nom. pl. n. Pkt. ढोल्ल; Skt. ढोल. m. G. ढोल; H. ढोल m; M. ढोल. ND. 268. b. 46–49.

ढोलइं 1·471; ढोलइं 2·713. 'to roll down, to pour down'. v. 3rd. pl. pres.–ढोलि 2·561; 3·92. v. 2nd. sg. imprt.–ढोलियइ 2·159. v. 3rd. sg. pres. pass. see. ढलइ–*ढुलइ <Skt. *धरति; ढोलइ is the causal from *ढुलइ. G. ढाळवुं; H. ढोरना, ढोलना. ND. 269. a. 5–8.

ढोर° 5·61. 'cattle–oxen, cows etc.' subst. n.–ढोर 3·204. nom. sg. n. Skt. धुर्य n. 'one who can be yoked'. G. ढोर; M. ढोर; H. ढोर.

ण 2·385. 'not' adv. lw. Pkt. ण; Skt. न.

णाह 1·642. 'lord' subst. voc. sg. m. lw. Pkt. णाह <Skt. नाथ m. cf. G. नावलिओ <Pkt. नाह+उल्लिअ.

णी° 2·554. 'one's own' adj. Pkt. णिय <Skt. निज.

तउ 1·65, 131, 161, 174, 272, 287, 307, 312, 341, 414, 435, 477, 481, 502, 543,

585, 592, 670, 715, 717, 725, 731, 733, 740; 2·239, 267, 288, 366, 368, 404, 409, 412, 448, 452, 472, 567, 597, 636, 637, 639, 697, 703, 705; 3·31, 54, 168, 183, 196; 5·99, 113, 134, 179; 6·52, 104, 150, 243, 295. 'then, sometimes used after 'if' as a connective, therefore'. conj. Pkt. तओ <Skt. ततः G. तो through Ap. तउ.

तउं 2·579, 581; 5·70. 'thou' pers. pron. nom. sg. m.–तइ 2·626. acc. sg. m.–तइ 1·538; 6·409. inst. sg.–तइं 2·563. acc. sg. –तइं 2·498, 514, 583. inst. sg.–तइं 1·490; 2·203. loc. sg. Ap. तुहुं <Pkt. तुमं; Pā. तुवं < Skt. त्वम्. G. तुं; H. तू; M. तूं. For Pkt. forms. Pischel: §421.; for IAV. forms ND. 270. a. 10–18.; for OG. forms Tessitori: §86.

तं 1·210, 685. 'that' demon. pron. nom. sg. n.–तं 2·589 acc. sg. n. –तंजि 1·46, 144. 'that very' demon. pron. nom. sg. n. तं+the emphatic particle जि for which see index. Pkt. तं <Skt. तद्.

तउणी° 5·103. 'a baking pan' subst. f. Pkt. तवणि <Skt. तपनी f. Dn. 2·59. com. तवणीति प्रसिद्धमपूपादिपचनभाण्डं च।

तक्षण 3·65, 165. 'that very moment, at once' comp. subst. used adverbially. Skt. तत्क्षणम्.

तडा 1·74, 1·15. 'a bank' subst. gen–obl. sg. m.–तडि 1·73, 160; 3·85. subst. loc. sg. m.–तडे 1·249. loc. sg. m. Pkt. तड <Skt. तट m. G. तेड.

तडि 1·74, 115; 2·40, 79, 180, 202, 224, 386, 397. 'near'. Pkt. तडम्मि < Skt. तटे colloquial G. तेडे.

तणइ 1·215; 2·52. 'the postposition for the genetive case. It is adjectivally related to the noun qualified taking its gender and number.' nom. sg. f.–तणइ 1·9, 436; 3·150; 6·118, 162, 402. तणइं 1·63, 275; 3·213; 6·419. inst. sg. m.–तणइ 1·224; 2·202; 5·74 loc. sg. m.–तणइ 1·448. inst. sg. n.–तणइ 1·241, 257; 5·134; 6·6, 189, 197 loc. sg. n. – तणइ 6·239 = तणउ metri causa nom. sg. n.–तणउ 1·791; 2·398; 5·3, 4, 77, 121, 155, 188; 6· 236. तणउं 1·453. nom. sg. m.–तणउ 1·5, 685; 2, 167, 408; 3·324; 5·22, 124; 6·74, 185, 230. acc. sg. m.–तणउ 6·423; तणउं 1·758; 2·110, 652; 5·14. nom. sg. n.–तणउ 6·141, 167; तणउं 1·164, 790; 3·42; 6·413 acc. sg. n.–तणी 1·54, 323, 490, 772; 2·96, 119, 348; 3·117; 4·7; 5·8, 60, 73, 138; 6·64, 115, 158, 222, तणीअ 5·108. तणीय 1·637, 717 nom. sg. f.–तणी 5·24, 93; 6·174, 370, तणए 1·212 nom. pl. f.–तणी 1·549, 625; 2·421; 5·122, 154; 6·187, 188; तणीअ 5·97 acc. sg. f. –तणी 2·371, 406. inst. sg. f.–तणी 2·233. gen.–obl. sg. f.–तणी 1·271; 2·86, 98. loc. sg. f.–तणो 2·386, 692; तणं 1·410. loc. sg. m.–तणी 6·425; तणे 2·419 inst. sg. m.–तणे 1·499; 2·479, 576. तणा 1·296; 2·172 तणी 1·529 loc. sg. n.–तणा 6·51; तणे 2·6, 346. loc. sg. m.–तणां 1·298; 2·254, 593; 6·27, 30, 165; तणा 1·495 acc.

pl. n.–तणां 1·133; 2·478, 705, 722; 5·46, 47, 51; 6·218, 357 nom. pl. n.–तणा 2·253. nom. pl. n.–तणां 2·188, 342; 5·32. gen-obl. pl. n.–तणुं 1·483,580, 634. nom. sg. n.–तणुं 1·305, 308, 525; 6·154; तणूं 2·496 acc. sg. n.–तणु 1·120, 589; 2·599; तणुं 6·127 nom. sg. m.–तणा 2·233, 687; 6·361. nom. pl. m.–तणा 2·691; 3·216; 4·2; 6·7, 60. acc. pl. m.-तणा 6·302. voc. pl. m. cf. for the discussion Divatia: GLL. II. p. 18, 20, 21, 24–25, 81 f, 85, 97. His leanings are to derive it from the Taddhita (Skt.)–तन; but is not very clear about its etymology.–तणउं is found in Ap. cf. Hc. 4·361, 379, 380 etc. but cannot be traced in Pkt. For OG. cf. Tessitori: §73 (4) where he discusses various derivations and derives it from Pkt. अत्तणओ, the first अ being dropped < Skt. *आत्मनकः cf. Pischel: §401. More strange is the derivation by Dave: Study: P. 58. when he attempts to derive it from < Skt. तनयः simply because of phonetic similarity. In deriving one has well to mind Hc. 4·425; तादर्थ्ये केहिं–तेहिं–रेसि–रेसिं–तणेणाः ।; here the तादर्थ्य-निपात तणेण is mentioned along with other तादर्थ्य–निपातs bearing close resemblance with pronominal forms; similarly there is a possibility of deriving it from a ponominal form of तद् G. तणुं.

तणइ 1·623. 'a post position simply giving the accusative sense to the pronoun, acting without adjectival value'. Hence very well connected with तणेण of Hc. 4·425.–तणी 4·4. 'on account of'.

ततकाल 6·211, 300. 'that very time' loc. sg. m. used adverbially with the loc. term. dropped. Skt. तत्+काल.

ततखिणि 6·172. 'that very moment' loc. sg. m. used adverbially. Pkt. तक्खण < Skt. तत्क्षण–cf. G. टांकणुं; See. index खिण, खण; cf. G. ततखेव (poet.); ताकणे (coll. in the north of Gujarat); Bengali. तखन.

ततक्षण 6·206. 'the very moment' loc. sg. m. used adv. See. index. ततखिणि G. ततक्षण.

तपइ 6·439. 'to shine' v. 3rd. sg. pres. Pkt. तपइ < Skt. तपति. G. तपवुं; H. तपना; M. तपणें–तपति 3·31. 'to burn. v. 3rd. sg. pres. Skt. lw. form.–तपीय 1·786. 'having practised penance' absl.

तंदुलवेयालीयसूत्र° 1·793. 'The 14th Sūtra of the 29 Vaikālika Sūtras of the Jain canon.' subst. Pkt. तंदुलवेयालिय < Skt. तण्डुलवैकालिक–

तपु 1·361. 'penance' subst. nom. sg. n.–तपु 1·784, 786. acc. sg. n.–तपह 1·367; 6·415. gen–obl. sg. n. Skt. lw. तपस् n.

तबल° 2·341. 'a musical instrument like a tambourine' subst. n. a lw. from Pers. or Arabic तब्ल or तब्लह n.

तमी 2·222. 'a night' subst. loc. sg. f. lw. Skt. तमी f.

तंबोल 1·347. 'the betel-leaf.' subst. acc. pl. n.–तंबोलीय 1·347. 'reddened with the betel' past. part. nom. sg. f. from the denom. of तंबोल. Pkt. तंबोल; Pā. तंबूल–; Skt. ताम्बूल n. G. तंबोल; M. तांबूळ; H. तांबोल. ND. 273. a. 38–43. Turner notes J. Prazyluski's discussion as to the Austro-Asiatic origin of the word, in Bulletin de la société de Linguistique XXIV – 3. pages 255–258. See Bagchi: Pre-Aryan and Pre-dravidian in India. P. 15–19. Where J. Prazyluski's article on 'the Names of Betel' is translated. Marco Polo has 'tembul'.

तरइं 1·274. 'to swim' v. 3rd. pl. pres.–तरीजइ 1·8. 3rd. sg. pres. pass. – तरिसिइं 5·147. 3rd. pl. fut. Pkt. तरइ<Skt. तरति. G. तरवुं; H. तरना; M. तरणें ND. 275. a. 3–8.

तरणि 1·336. 'the sun' subst. nom. sg. m. Skt. lw. तरणि m.

तरतर 3·71. 'with cracking sound' adv. onomato. cf. v. in G. तडतडवुं; H. तडतडाना; M. तडतडणें. cf. Pkt. तडतडा 'cracking sound' ND. 271. a. 36–43.

तरुआ 3·114. 'a tree' subst. gen-obl. sg. m. Ap. तरुअहु< Pkt. तरुअस्स<Skt. तरुकस्य.

तरुणीय 3·101. 'young ladies' subst. nom. pl. f. Skt. तरुणीकाः cf. ND. 274. a. 35–41. cf. Romani Gipsy dialect 'terni' noted by Turner.

तरुयर° 1·203. 'the best of trees; hence ordinarily, a tree' subst. m.–तरुयरु 1·376. nom. sg. m.–तरूयर 1·81, 483. acc. pl. m. lengthening sporadic. Skt. तरु+वर.

तलाव 6·168. 'a pond' subst. acc. sg. m.–तलावि 1·640. loc. sg. m. Pā. तळाकं; Pkt. तलाअ; Skt. तडाग ND. 275. b. 28–26. connects it with Skt. तल–

तलि 1·384; 3·27. 'bottom' subst. loc. sg. n. Skt. lw. तल n. ND. 275. b. 14–18.

तलिआं 6·379. 'the covering on the floor' subst. nom. pl. n.–तलीया 1·333. subst. nom. pl. m. Pkt. तल्ल Dn. 5·19, तलिम Dn. 5·20. The word is related to Skt. तल=a surface. The word is found in OG.

तव 3·62, 105. 'by that time' adv. It seems to be related to तेम्व according to S. K. Chatterji O.D.B.L. P. 856, just as एम्व and जेम्व are the Ap. forms for अब and जब; cf. ND. 18. b. 39–47; Tessitori: §98: (3) In Guj. poetry: अव, जव, तव are found in use. This word may have a relation to Ap. जउ, तउ Pkt. जओ, तओ and Skt. यतः and ततः changed to the temporal sense. cf. Pischel: §261.

तहि 1·512; 5·163; 6·226; तहिं 1·257, 763; 3·12; 'there' adv. of place being the loc. sg. n. of the demon. pron. त='that' cf. Tessitori: §98(2).–तहि [इ] 2·456. तत्र+एव. G. तहिं.

ताम 1·83, 204, 319, 501, 558; 601, 717, 2·49, 459; 3·181; 6·142, 271, 311. तां 1·34, 202, 289, 485, 566; 558, 590, 631,

634; 2·20; 461, 463, 501, 502; 3·127; 5·183; 6·439; तांम 3·88 'then' Ap. ताम (Hc. 4·406. ill. 1.); ताँव (Hc. 4·395, ill.3), Pkt. ताव < Skt. तावत्; Pischel: §261. Dave: study: P. 146 under तां gives a fanciful Pkt. form; for OG. form. cf. Tessitori: Notes: §98(1) takes the derivation of तां=तहां < Pkt. तम्हा < Skt. तस्मात् and says "of which the two former (i. e. जां and तां) are commonly used in connection with लगइ 'upto, as far as' and in much the same meaning as Skt. यावत् and तावत् (for which reason they might likewise, though with less probability, be explained as being contracted from Ap. जाम and ताम)."

तांडऊ 1·615. 'a head' subst. nom. sg. n. Skt. तुण्डकम्.

ताणीउं 1·555. 'dragged' past. part. nom. sg. n. (used in an impersonal construction) ताणिउ 2·598. past. part. nom. sg. n. –ताणीय 1·408. past. part. nom. sg. f.–तांणीय 3·128. absl. Skt. *तानयति cf. Skt. तनोति; Pkt. ताणिअ 'Stretched' G. ताणवुं; M. ताणणें; H. तानना ND. 279. a. 34–38.

ताखणि 1·99. 'the very moment' subst. loc. sg. m. used adverbially see index ततक्षण, ततखिण.

ताजिउ 1·413. 'abandoned' past. part. nom. sg. m. causal –used in a primitive sense=त्यक्त: Pkt. ताजइ < Skt. त्यजयति. G. primitive form. तजवुं.

ताजइ 2·296. 'to disregard' v. 3rd. sg. pres. Pkt. तज्जइ Skt. तर्जयति.

ताडइं 2·161. 'to beat': v. 3rd. sg. pres.–ताडइ 2·692 v. 3rd. pl. pres.–ताडिउ 2·505, 506. past. part. nom. sg. m. Pkt. ताडइ < Skt. ताडयति.

ताय 1·425, 448 'a father' subst. gen–obl. sg. m.–तायह 1·401, 437, 524 subst gen–obl. sg. m.–ताउ 1·491, 505. nom. sg. m.–ताएण 1·402. inst. sg. m. Ap. ताउ; Pkt. ताओ; Skt. तात.

तातउं 5·33. 'heated' past. part. acc. sg. n.–ताती 5·41. past. part. loc. sg. f. Pkt. तत्त, तत्तअ < Skt. तप्त, तप्तक. G. तातुं; H. ताता cf. M. तातवणे. cf. ND. 278. b. 15–20.

तापु 4·32. 'heat' subst. nom. sg. m.–तापिइं 5·37. subst. inst. sg. m. Skt. lw. ताप m. G. H. M. ताप.

तारिसिइ 4·14. 'to take across, to save' v. 3rd. sg. fut. Pkt. तारेइ; Pa. तारेति; Skt. तारयति. G. तारवुं; H. तारना; M. तारणें ND 260. b. 46–50.

तार 1·329. 'a star' subst. inst. pl. m. Pkt. तारअ n. तारा f.; Pa. तारका; Skt. तारका f; तारक n. G. तारो m; M. H. तारा m. An Indo–European word. ND. 280. b. 25–36.

तालु 6·252. 'a pair of cymbals' subst. nom. sg. m.–ताल 1·236; 6·258. subst. nom. pl. m. Skt. ताल m. cf. Skt. ताड m. 'beating'. J. Bloch. Bull. SOS. V. 4. suggests Dravidian origin cf. Canarese, Telugu and Tamil तट्टु 'to tap, to strike' ND. 281. a. 5·21. G. M. H. ताल m.

तावº 3·85. 'heat' subst. m. Pkt. ताव<Skt. ताप m. G. ताव 'fever'.

तिजीइ 6·238. 'to abandon' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. त्यज्यते.

तित्थ 1·387. 'a sacred place' subst. nom. pl. n.–तित्थु 1·564. nom. sg. n. Pkt. तित्थ<Skt. तीर्थ n. See index तीथि.

तिनि 2·675. 'three' adj. of number. pl. n. Pkt. तिण्णि; Pa. तीनि; Skt. त्रीणि. G. त्रण; H. M. तीन ND. 283. a. 44–49. Tessitori: Notes: §80.

तिन्नि 1·175. 'three' adj. pl. f. see index तिनि.

तिम 2·158; 3·24; 4·19; 5·10, 14; 6·58, 147. 'in that manner'–तिमइ 5·54, 100, 104. Ap. तेम Hc. 4·418., Ap. तेवँ Hc. 4·343, 397, 491; तेवँइ Hc. 4·439. For. Pkt. Ap. Pischel: §261. Skt. तथा = *तेव on the analogy of एव; तेव+अपि=Ap. तिमइ. For OG. forms. cf. Tessitori: Notes: §98 (3). G. तेम; H. तिमि also OG. तिमि.

तिमरि 2·509. 'darkness' subst. inst. sg. n. Skt. तिमिर n.

तिर्यलोकि 2·47. 'the world to lower beings' subst. loc. sg. m. Skt. तिर्यक्+लोकः.

तिलउ 1·345. 'a saffron-mark on the forehead.' subst. nom. sg. m. Ap. तिलउ; Pkt. तिलओ; Skt. तिलक m. G. टीलुं; टीलो; H. टीला; M. टिला. ND. 244. b. 38–42. cf. टिक्क Dn. 4·3.= तिलक cf. G. टीको; thus there was the word टिक्क also.

तिलपत्थु 1·659. 'the proper name of a village' subst. nom. sg. m. Skt. तिलप्रस्थ m.

तिविल 6·257 'a drum' subst. nom. sg. n. See index तबल, probably connected cf. GOS. XIII सप्तक्षेत्रिरासु (V. S. 1327) Stanza 50. line. 1. Page 52: तिविलां झालरि भेरु करडि कंसालां वाजइ ।

तिसउ 1·293. 'like that' pron. adj. nom. sg. m.–तिसिउ 6·163. acc. sg. m. Ap. तइस Hc. 4·403; Pkt. तारिस Skt. तादृश. For OG. forms cf. Tessitori: Notes: §94. For Pkt. and Ap. forms cf. Pischel: §121. H. तैसा M. तसा cf. index. जिसउ.

तिहुअणº 3·112 'three worlds' subst. sg. n.–तिहुयणि 1·155 subst. loc. sg. n.–तिहूयणº 1·13. subst. sg. n. the sporadic lengthening probably on the analogy of भू=earth.–तिहूयणु 1·355. nom. sg. n.–तिहूयणि 1·581. loc. sg. n.–तिहूणि 1·168. loc. sg. n. a case of elision due to the stress on हू. Pkt. तिहुयण< Skt. त्रिभुवन n.

तींछे 1·35, 145, 294, 317, 540. 'there' adv. Ap. तित्थु Hc. 4·404.<Skt. *तत्था on the line of Vedic इत्था Pischel: §293. cf. M. तिथे. For OG. use cf. GOS. XIII सप्तक्षेत्रिरासु (V. S. 1327) P. 51. St. 46. last line: तउ सघिहि आग्रहु करीउ तींछे रहाविय ।.

तीथि 1·789. 'a sacred place' subst. loc. sg. n. Pkt. तित्थ <Skt. तीर्थ. cf. index तित्थ also तीरथ.

तीथंकर 5·169. 'the prophet–who makes a ford i. e. a new doctrine of salvation'. subst. gen.–obl. sg. m. Pkt. तित्थंयर<Skt. तीर्थंकर.

तीर 6·359. 'arrows' subst. nom. pl. m.–तीरइ 6·359. loc. pl. m. Skt. lw. तीर m.

तीरइं 6·188 'throughout, across, near' subst. loc. sg. n. used as a postposition–तीरि 2·411. 'near' subst. loc. sg. n. a postposition, connected with Skt. तीर m. 'a bank'.

तीरथ° 4·27. 'a sacred place' subst. nom. sg. n.–तीरथराउ 5·171. 'the best of the holy places' subst. nom. sg. m.–तीरथराउ 5·1 acc. sg. m.–तीरथवासि 1·381. 'in the residence of a holy place' subst. loc. sg. m. For etymology etc. see index तित्थ and तीथि.

तु 1·198, 434, 443, 678; 2·24, 100, 108, 240, 248, 255, 262, 362, 363, 375, 505, 564, 623. 'then' for etymology etc. see index तउ.

°तु 6·174. 'from' postpos. Tessitori: Notes: §72 (2) derives तउ (तु) in OG. < OG. हूंतउ <Ap. होन्तउ (cf. its ablative postpositional use Hc. 4·355, 373)<Skt. भवन्तकः cf. Divatia: GLL. II. 102. also agrees with Tessitori's view. For its use cf. PGS. P. 173. line. 12. The use has disappeared from the MG.

तुंबर 3·147. 'the name of a sage who is an authority on music along with–Nārada'–तुंबरि 3·219. inst. sg. m. Skt. तुम्बुरु.

तुरक 2·353. 'a horse' subst. loc. pl. m. Skt. तुरग transformed into तुरक by the contiguity of पायक to acquire assonance. Also cf. G. तुरकी चाल=A manner of the prancing of horses; also M. तुरकी चाल

तुरगु 1·709. 'a horse' subst. nom. sg. m,–तुरग 1·743. acc. pl. m.-तुरगि 1·709; तुरगे 2·356. subst. inst. sg. m.–तुरग 2·356. gen. obl. sg. m. Skt. lw. तुरग m.

तुरंगम 1·284. 'a horse' subst. gen. obl. sg. m. Skt. lw. तुरङ्गम m.

तुरिया 2·630 'a horse' subst. nom. pl. m.–तुरीय 2·635. acc. pl. m. Pkt. तुरय; Skt. तुरग m. G. तुर, तुरि, तुरी H. तुरय, तुरी.

तुररी 2·315. 'a kind of trumpet' subst. nom. sg. f. The additional intervening र for a sort of assonance, the right word often found is तूरी. Pkt. तूर–; Pa तुरियं n.; Skt. तूर्य n. G. तूर n; तुरी f. तुराइ f. H. तूर, तूरही. ND. 287. b. 36–39.

तुरंतउ 1·287; तुरंतु 1·506. 'hastening' pres. part. nom. sg. m. Pkt. तुवरंत from तुरइ; Pa. तुरति; skt. तुरति–तुरते and त्वरते. G. तुरत; H. तुरंत. ND. 287. b. 14–19.

तुहितउ 1·416. 'even then' conj. Pkt. तहवितओ=Skt. तथापि ततः. Tessitori: Notes: §110. derives तुहइ 'Nevertheless, yet' from तउहि <Skt. ततो हि though the note shows that Tessitori has in his mind Skt. तथापि cf. G. तोय=ततः अपि with which the old form तुहि seems to have been mixed up.

तुहुंजि 6·203. 'only then' conj. तउ+हु+जि=ततः+खलु+एव in Skt. see index for the etymology of OG. words separately. G. तोज Tessitori: Notes: §110.

तुलइ 2·82. 'to be an equal' v. 3rd. sg. pres. Pkt. तुलइ, तुलेइ; Pa तुलेति; Skt. तुल्यति

ND. 288. a. 45–50, b. 1–6. H. तुलना; M. तुळणें.

तूठी 6·109. 'satisfied, contented' past. part. nom. sg. f. Pkt. तुट्ठा <Skt. तुष्टा. cf. G. v. तुठवुं; H. तूठना;

तूर 1·706. 'trumpets' subst. nom. pl. f.–तूर. 2·351. nom. sg. f. See index तुररी.

तूसिइ 1·277. 'to be satisfied' v. 3rd. sg. pres. Pkt. तूसइ Skt. तुष्यति.

तूंछीइ 1·512. 'to feel thirsty' v. 3rd. sg. pres. cf. Dn. 5·14 तुच्छ=अवशुष्क 'dried up' <Skt. *तृष्ट=तृषित. thus Pkt. *तुच्छइ <Skt. तृष्यति.

तूंबु 1·368. 'a gourd' subst. acc. sg. n. Pkt. तुंब n. Pa. तुंब m. n. Skt. तुम्ब, तुम्बक m. G. तुंबडुं. J. Przyluski; Journal Asiatique 1926. P. 31. considers this a lw. word from Austro-Asiatic. See Bagchi: Pre-Aryan and Pre-Dravidian in India: P. 153. f. where the whole art of Przyluski is given.

तृणा 1·471; तृणह 2·159 'straw' gen.-obl. sg. n.–Ap. तृणहो, तृणहु, तृणस्सु <Skt. तृणस्य. For the preservation of ऋ in Ap. see. Hc. 4·329. Skt तृण n.

तृशूल° 2·106. 'a trident' subst. sg. n. see index त्रिसूल.

तेउ° 5·17. 'lustre' subst. sg. n. Ap. तेउ; Pkt. तेअ; Skt. तेजस्.

तेजि 1·336; 3·23; तेजइं 2·525; तेजिहिं 4·24. 'lustre' subst. inst. sg. n. Skt. तेजस् n.

तेजलु 4·24. 'the name of Tejapāla' subst. acc. sg. m. तेज+Suffix उलउ.

तेडइ 1·146. 'to call' v. 3rd. sg. pres.–तेडी 1·118. absl.–तेडीउ 1·397. past. part. nom. sg. m.–तेडिउ 6·206. past. part. nom. sg. m.–तेडवि 6·318. तेडी 2·269, 609 absl. –तेडउं 2·544. v. 1st. sg. pres.–तेड्उ 6·42. < Skt. तटयति 'to bring near'. G. तेडवुं.

तेतलु 1·416. 'that much' adj. of quantity nom. sg. m.–तेतलइं 6·109. 'in the meantime' adv. originally adj. of quantity loc. sg. n., the quantity-idea being transferred to time. cf. Tessitori: Notes: §93. (3) "the singular locative forms एतइ. जेतइ and एतलइ, जेतलइ etc. are commonly used in the function of adverbs of time and, more rarely, of place". Again in Notes: §98 (2) he says, "एतइ, जेतइ, तेतइ, केतइ and एतलइ. जेतलइ, तेतलइ and केतलइ. which are generally used in the temporal meaning and sometimes (एतलइ at least, see P. 389) in the locative meaning also." Ap. तेत्तुल Hc. 4·435; Pkt. तेत्तिल Hc. 2·157; also Pkt. तित्तिअ Hc. 2·156.=Skt. तत्रत्य cf. Pischel: §153 for Pkt. evolutes G. तेटलुं, तेटले.

तेती 1·90. 'that much' pron. adj. of quantity nom. sg. f. Ap. तेत्तिउ Hc. 4·341.; Pkt. तित्तिअ Hc. 2·156.= =तत्रत्य place idea being transferred to quantity OG. तेतो, तेती, तेतुं.

तेत्रीस 1·342. 'thirty-three' adj. of number nom. pl. m.–तेत्रीस 5·45. acc. pl. m. Pkt. तेत्तीस; Pa तेत्तिंस; Skt. त्रयस्त्रिंशत् G. तेत्रीस; H. M. तेतीस ND. 289. b. 5–8.

तेम 2·718. 'in that manner' conj. see index तिम.

तेर 5·136; 'thirteen' adj. of number, nom. pl. m. Pkt. तेरह, तेरस; Pa तेरस, तेळस; Skt. त्रयोदश. For Ashok. inscriptions equivalents see ND. 289. b. 20 29. G. तेर; H. तेरह; M. तेरा.

तेरमउ 1·648. 'thirteenth' adj. of number. Ordinal acc. sg. n.-तेरमउं 2·262. nom. sg. n.-तेरमइ 1·731. तेरमई 1·415. loc. sg. n. Pkt. तेरहम, तेरसम Pischel: §449. Skt. त्रयोदशतम. OG. forms Tessitori: Notes: §82. G. तेरमुं; H. तेरहवा; M. तेरावा m. तेरावें n.

तेरिमूं 2·10. 'thirteenth' adj. acc. sg. n. see. index. तेरमउ.

तेल 5·41. 'oil' subst. acc. sg. n.-तेलह gen. obl. sg. n. Pkt. तेल्ल Hc. 2·98.; Pischel: §196. where doubting of ल्ल is noted. ND. 290. a. 22–27. Pkt. तेल्ल-तिल्ल-Pa तेल; Skt. तैल. Turner remarks 'the origin of ल्ल is not clear; doubtful whether <Skt. *तैल्य'' G. M. तेल n; H. तेल m.

तो 5·93. 'then' conj.-तोइ 1·684; 2·100; 6·241. 'even then' probably ततः+अपि, or तहवि<तथा+अपि G. तोय; See index तउ, तु.

तोरणि 3·117; 6·324, 'an arch-pendent' subst. loc. sg. n. Skt. तोरण n. 'festooned archway.' G. M. H. तोरण n. ND. 291. b. 1–6.

तोलइ 1·155; 2·238, 417, 466. 'a balance, comparison' subst. loc. sg. m. Skt. lw. तोल m. G. तोल; H. तौल; M. तोल. In the present context in all places the form तोलइ can be taken as v. 3rd. sg. pres. cf. G. तोलवुं.

तोलि 1·496. 'to weigh' v. 2nd. sg. imprt.-तोलिय 3·20. past. part. nom. sg. n. Skt. तोलयति G. तोलवुं; H. तोलना, तौलना.

त्रंबक 1·330, 724. 'a kind of musical instrument' subst. nom. pl. n. Pkt. तंबक्क, also तंबुक्क; connected probably with Skt. ताम्रक 'copper'

त्रटके 3·94. 'a coquettish movement' subst. inst. sg. m. perhaps the word is onomatopoetic in origin. cf. Nepali तड्का 'sprightly, brisk' ND. 271. b. 4–5. त्र in the word त्रटके is probably the result of over-sanskritization.

त्राट 3·1-2 'a plate, a flat dish' subst. nom. sg. n. G. टाट.

त्राठा 2·687. 'alarmed, afraid' past. part. nom. pl. m. From the Pkt. *तट्ठ<Skt. त्रस्त.

त्रासिसिइ 3·94. 'to be afraid' v. 3rd. sg. put. a denominative from. Skt. त्रास m.G. त्रासवुं; H. त्रासना; M. त्रासणें.

त्रिगवि 1·720. 'having taken the support of three arrows' absl. the meaning given is supported by the story. Connected with Skt. त्रिक 'a group of three' and probably a denominative therefrom.

त्रिजंच° 5·50, 63. 'insects, small life' subst. n. Pkt. तिरिअंच Skt. तिर्यच् n.

त्रिण्णि 6·336. त्रिण्णि 1·179. 'three' adj. nom. pl. f.-त्रिण्हइ 1·179. acc. pl. f. probably with इ <Skt. त्रीणि.-त्रिन्हइ 1·755; 6·123; त्रिण्णि 6·115; त्रिणि 5·80, 81; 6·391. nom. pl. m.-त्रिण्हिइं 6·160; त्रिन्हिइं 6·154.

nom. pl. n.–तिन्नि 1·175. nom. pl. f. Pkt. तिण्णि. <Skt. त्रीणि. See index तिनि.

त्रिभवन° 5·142. "three worlds" subst. sg. n. Skt. त्रिभुवन; sec index तिहुअण.

त्रिसिउ 5·33 'thirty' past part. nom. sg. m. Pkt. तिसिय < Skt. तृषित. G. तरस्यो; H. त्रिसित;

त्रिसूलि 5·34. 'a trident' subst. loc. sg. n. Skt. त्रिशूल n. m. Pkt. तिसूल.

त्रिहउं 1·324; त्रिहु 1·182, 362; 5·50, 80; त्रिहुं 1·539; 6·390. 'three' adj. of number cardinal. pl. used for all genders. cf. Tessitori: Notes: §81. "The cardinals 2, 3, 4 have the gen.–obl. forms: बिहुं, त्रिहुं, चिहुं of which the first likewise occurs and two others might either be derived from Ap. तिहुं, चउहुं, if such forms ever existed, or be explained as having been formed after the analogy of बिहुं. They are used instead of the direct forms in all cases, whenever a definite meaning is required, thereby exactly coinciding in both origin and usage with the so-called "Aggregatives' of Hindi (See Kellogg: Hindi Grammar. 223.)" See also Dave: Study: P. 39. where he calls these · gen–obl. forms but offers different explanation.

त्रीजउ 1·653; 2·585; 6·21, 27. 'third' adj. of number cardinal. nom. sg. m.– त्रीजउ 5·83. acc. sg. m.– त्रीजउं 1·231. acc. sg. n.– त्रीजइ 5·84. inst. sg. m. त्रीजी 1·176. nom. sg. f.

त्रीसे 1·229. 'thirty' adj. of no. ordinal. loc. pl. m. Pkt. तीस; Pa तिंस; Skt. त्रिंशत्. G. त्रीस; H. M. तीस. ND. 286. a. 37–40.

त्रूटइं 5·38 'to break' v. 3rd. pl. pres.– त्रूटि 3·164. past. part. nom. sg. f.— त्रूटउं 3·205. acc. sg. n. Pkt. तुट्टइ Hc. 4·116. <Skt. त्रुट्यति Pischel: §486 shows तुट्टइ = Skt. त्रुट्यति while by the side of the same Pkt. तुडइ = Skt. त्रुटति. G. तूटवुं; M. तुटणें; H. तूटना, टूटना. ND. 245. 6·34–37.

त्रेवडी 3·139. 'by proper arrangement' subst. inst. sg. f. Pkt. ति+वत्ति also वट्टि; Skt. त्रिवृत्ति (?) G. तेवड, त्रेवड f.

त्रोटि 5·85,90.–त्रोडी 5·126. 'limit' subst. nom. sg. f. connected with v. त्रोटयति 'to break, to divide i. e. to limit, to bind' Skt. *त्रोटिका

त्रोडइ 1·254. 'to break' v. 3rd. sg. pres.–त्रोडए 3·207. 3rd sg. pres.–त्रोडिय 3·82 past. part. nom. sg. f.–त्रोडी 5·36. absl. Pkt. तोडइ < त्रोटयति cf. Pischel 486. G. तोडवुं, त्रोडवुं; M. तोडणें; H. तोड़ना. ND. 291. a. 23–28. Hc. 4·116.

त्रोडए 3·71. 'to pick something from a tree' v. 3rd. sg. pres. See index त्रोडइ. Here the word has acquired a special meaning even in Pkt. G. तोडवुं.

तूं 1·90, 499; 2·7, 22, 41, 137, 214, 578, 618; 3·37; 6·34, 52, 94, 227, 240, 241, 408, 417 'thou'

pron. 2nd. pers. nom. sg. all genders.–तुं 1·252, 664, 674, 678. nom. sg.– also see index तउं nom. sg.– तूंहजि 6·394. 'thou alone' nom. sg. cf. Tessitori: Notes: §104 for emphatic particles; also see index जि–तूं 1·502; 2·2, 4, 41 (2), 42, 44, 46, 58, 136, 190, 200, 211, 617, 620; तू 4·32; तूय 1·350; तुह 1·668–तुज्झ 1·155; 2·43, 336, 388, 466, 491, 541, 584, 590, 644; 6·92, 205, 240, 284: तुज्झ 3·98, 102, 168, 193, 194, 6·80. Ap. तउं. For various forms in Ap. and Pkt. Pischel: §§420. 421, 422; for OG. forms. Tessitori: Notes: §86. Also see introduction grammar. Dave: Study: P. 30–31. Also Bloch: L' Indo–Aryen. P. 145, 191–195. Pkt. तुमं; Pa. तुवं; Vedic. तुवम्=त्वम् in Skt. G. तुं; H. तू; M. तूं cf. ND. 270. a. 10–18.

तूंहलि 3·202. 'to you' pers. pron. 2nd. sg. dative. तुंह gen. obl. form + लि=नइ a post-position of the dative. Sometimes लइ is found to denote the dative postpo. in Ap. in Puṣpadanta's Mahāpuraṇu. I. 4·6. (Ed. Dr. P. L. Vaidya): ' तहिं अम्हह लइ काणणु जि सरणु, अहिमाणें सहु वरि होउ मरणु ।'

तेरा 2·74. 'your' pron. adj. nom. pl. m. तुह gen–obl. form 'of thee' + केरा. For केरा see index केरउ. H. तेरो; G. तारो. ND. b. 36·39.

ताहरउ 2·94, 138, 'your' pron. adj. nom. sg. m. – ताहरउ. 2·48; ताहरूं 2·416, 424, ताहरउं 6·277 nom. sg. n. – ताहरु 2·492; ताहरूं 2·643; ताहरु 3·38. acc. sg. n. – ताहरइं 2·24, 175, 413, 422, 432, 587, 6·294. loc. sg. n.– ताहरैं 3·94; ताहरइं 3·101 s. inst. sg. m. Ap. तुहारउ < तुह+केरउ. cf. Hc. 4·434. युष्मदादेरीयस्य डारः । ill. 1. संदेसें काइं तुहारेण. G. तारो–त्हारो.

तुहि 1·431. 'thou too' pron. 2nd. pers. nom. sg. Ap. तुहुं + emphatic particle इ.

तुम्ह 1·446, 603; तुम्हि 1·105, 136, 137, 279, 444, 494, 524; 2·12, 239, 280, 392; 5·26; 6·10, 39, 228; तह्मे 6·393. तुम्हे 1·455, 553. 2nd. nom. pl. for all genders.– तुम्हि 1·551, 554; 682; 5·139. inst. pl.–तुम्ह 1·129, 448, 495, 546, 556, 609, 616, 689; 2·238; 5·138; 6·42, 130, 195, 6·197, 229; तुम्हह 1·130; तुम्हा 1·445. gen–obl. pl.–तुम्हारउ 1·106, 452; 5·186 [तुम्ह+केरउ] adj. nom. sg. m. – तुम्हारुं 1·106. adj. nom. sg. n. –तुह्मारां 2·727. adj. acc. pl. n. – तम्हारइ 6·231. gen. obl. pl. m. For तुम्हारउ see Hc. 4·434; Pischel: §434; for OG. Tessitori: Notes: §87: For other Pkt. forms: Pischel: §422; and other OG. forms. Tessitori: Notes: §87. G. तमे; H. तुम; M. तुह्मी Skt. *तुष्मे; Pa. Pkt. तुम्हे. ND. 283. b. 49–50; 284. a. 1–8. Bloch: L' Indo–Aryen p. 192.

ते 2·436; 3·204, 206, 218, 228; 5·21, 74, 89, 119, 104, 188; 6·38, 58, 61, 77 pron. pers. 3rd. or demon. pron. or adj. nom. sg. m. –ति 3·177; ती 1·194; 2·389; 3·64; ते 2·40, 318; 5·87; 6·103, 130, 169 (2), 186, nom. sg. f.–ते 1·210, 685;

ते 6·80, 147. nom. sg. n.– ते 1·134, 281, 477, 515, 575, 646; 2·15, 140, 326, 352, 662, 3·23, 136, 171, 179; 4·34; 5·5, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 40, 42, 54, 56, 57, 58, 62, 102, 124, 147, 157; 6·23, 123, 154, 333; ति 1·781; 2·75, 271, 354, 676, 711; 3·68, 132; 5·166, 168, nom. pl. m.-ति 2·578; 3·83. nom. pl. f.– तिं 2·715; ते 2·595 nom. pl. n.– ते. 3·192; 6·53, 57, 59, 159, 311. acc. sg. m.– ति 1·96. त 2·37; 5·148 acc. pl. m. – ते 6·271, 329, acc. sg. f.– ते 6·74, acc. sg. n. – तिण 6·241; तिणइ 6·198; तिणि 1·53, 168, 174, 449, 732; 2·80, 166, 284, 720; 4·10; 5·47, 108; 6·47, 125, 245, 285, 319; तिहिं 5·127; तीणइ 2·208; 6·201; तीणइं 6·38, 43, 56, 103, 186, 232; तीण 1·69, 293, 380, 735; तीणं 1·59; तीणह 1·13. तीणि 2·192, 399; 3·30; ते 3·187; तेण 6·387. inst. sg. m.–तिण 6·312; तीणइ 6·308; तीणि 2·575. inst. sg. f.–ताइं 3·82. inst. pl. f.- तेउ 6·193. abl. sg. m.-तस 6·96; तसु 1·94, 126, 167, 188, 190, 212, 258, 277, 315, 563, 564, 736, 791; 3·13, 29; 6·12, 18, 19, 63, 132, 132 (2), 366; तास 6·7, 33, 64; तासु 1·12, 92, 159; 6·435; तिह 2·144; तीह 2·435; तीहं 5·4, 6, 52, 53, 66, 68, 161, 176; तेह 1·262, 625; 2·37, 142, 252, 281, 438, 448, 554; 6·53, 55, 56, 166, 393, 419; तेहं 6·272. gen. obl. sg. m. n.–तिह 6·263; तीह 2·607, 688; तीहं 5·56, 59, 70, 125, 158, 163; 6·432. तींह 1·263, 326, 554, 664; 4·8, 32; तेह 2·56, 76, 267; 6·171. gen. obl. pl. m. n.–तसु 1·49, 169, 324; 6·278; तास 3·163; तसु 1·327; तेह 6·74, 220, 222, 225, 307. gen. obl. sg. f.– तांह 2·504; तिणि 1·16, 19, 260, 311, 366, 449, 568, 612, 697; 5·28; 6·17, 37, 49, 168, 198, 211, 346, 410; तिहां 2·336; 4·20; 5·78; 6·13, 14, 41, 158, 160, 168, 175, 176, 204, 248, 249, 323, 404; तिहि 6·38, तिहिं 6·48; 2·78; 6·114, 143, 270, 380, 403; तीणइं 6·33; तीणि 2·280, 427; 6·63, 95, 160; तीणं 1·522, 531; तीह 2·515; 3·125; 5·101; तीहइ 6·76; तीहं 5·43, 16; तींह 1·177 loc. sg. m. n.–तिं 2·718; तीणी 6·71; तीणं 1·271. loc. sg. f. Also see index स, सु etc. Pkt. forms see Pischel: §§ 423–425. For. OG. forms. Tessitori: Notes: § 90; For the evolution of this pronoun in Mod. Indian languages: Bloch: L'Indo-Aryen. P. 195–198.

तेउ 6·76. 'that very' pron. 3rd. pers. nom. sg. m.= =ते+हु=Skt. सः+खलु–तेउ 6·163. acc. sg. m. Skt. तम्+खलु– तेहज 3·226. सः+खलु+एव–तेह 6·192. acc. sg. f. Skt. ताम्+खलु; तेह 6·237. acc. pl. n. Skt. तानि+खलु.

थउ 2·612. 'became' past. part. nom. sg. m.–थई 2·144, 207, 314. absl. see index थाइ Pkt. थिअ <Skt. स्थित.

थलचर 5·58. 'a land animal' subst. m. Pkt. थलयर <Skt. स्थलचर m.

थवणी 1·205. 'a souvenir' subst. nom. sg. m. Pkt. थवणिआ < Skt. स्तवनिका.

थप्पिउ 3·7. 'placed' past. part. nom. sg. m.–थापए 3·225. v. 3rd. sg. pres.–थाप्पिय 3·8. past. part. nom. pl. f. थापिउ 1·13 past. part. nom. sg. n.–थापीयउ 1·240. past. part. nom. sg. m. <Skt. स्थापितक–थापी 6·422. absl. cf. Pkt. थापण, थप्पण i. e. थप्पइ <Skt. स्थाप्यते. G. थापवुं; H. थापना. M. थापणें. ND. 206. a. 38–48.

थंभ 1·334, 396. 'a pillar' subst. loc. pl. m.–थंभि 1·325 loc. sg. m.–थंभ 1·281. loc. pl. m. Pā. थंभो; Pkt. थंभ; Skt. स्तंभ m. H. थांब; G. थंभ, थांभलो ND. 296. b. 6–12; Hc. 2·9; Pischel: § 308.

थंभीय 1·325. 'stopped, kept steady' past. part. nom. pl. n. from v. Pkt. थंभइ; Pā. थंभति; Skt. स्तम्भते. G. थांभवुं; H. थामना; M. थांबणें ND. 296. b. 20–28.

थाइ 1·353, 508, 526, 535, 651; 2·72, 557, 558; 5·42, 73, 94, 107, 116, 118, 142; 6·84, 127, 184 'to be' v. 3rd. sg. pres.–थाइ 5·25, 128 v. 3rd. pl. pres.–थाईय 2·62. absl. Pkt. थइ, ठाइ; Pa ठाति; Skt. *स्थाति; G. थवुं.

थाकी 1·481 'exhausted' past. part. nom. sg. f.–थाकीय 3·200. past. part. nom. sg. f. Pkt. थक्कइ 'to halt', 'to be tired' Hc. 4·16. G. थाकवुं; H. थाकना; M. थाकणे ND. 295. b. 7–13. Pischel: § 488=*स्थकयति.

थाकि 6·101. 'through' post. pos. being the loc. sg. form of the past. part. Ap. थक्किउ <Skt. *स्थकित–cf. Tessitori: Notes §72 (4)(5); Dave: Study: P. 58. believes this to be the absolutive form of थक्कइ see index: थकी; cf. GL. II. 158–162. where Divatia's opinion is towards considering the abl. form of थक्किउ, where he refers to the opinion of Tessitori. G. थकी.

थाट 1·406. 'pomp' subst. acc. sg. m. <Skt. *स्थात on the line of ठाणो=मानः Dn. 4·5. G. ठाठ; H. ठाठ; M. ठाट. ND. 250. b. 29–36.

थानक° 6·174. 'a place' subst. sg. n.–थानकि 5·173; 6·156. subst. loc. sg. n. <Skt. स्थानक n. G. H. थानक n.

थाल 6·200. 'trays' subst. nom. pl. m.–थाल 6·371. acc. pl. m.–थालि 3·127. loc. pl. f. Pa. Pkt. थालि f. थालं n. also cf. Pkt. थलिआ <Skt. स्थाली, स्थालिका f., स्थालं n. G. थाळ m.; थाळी f.; H. थाल m., थाळी f.; M. थाळा m. थाळीf. ND. 296. b. 44–50.

थांपणि° 1·525. 'a deposit' subst. f. Pkt. थापणिआ, थप्पणिआ <Skt. स्थापनिका f. The nasalisation due to the influence of the final nasal, an OG. peculiarity. cf. Dave: Study: 149 under थांपणि. G. थापण. See index थप्पिउ. H. थापन.

थाहरइ 6·142. 'a place' subst. loc. sg. n. Pkt. थाह Ap. Path. Intro. P. 39. §37 (3) ख. <Skt. *स्थात with ह the Svārtha suffix. G. ठर; H. थहरि.

थाहरी 3·40 'your' adj. pron. pers. 2nd. nom. sg. f.= ताहरी; see index ताहरउ. Mārwāri influence. Mār. थारो =G. तारो.

थिउ 2·117, 118, 194, 'was' past. part. nom. sg. m. see index. थउ–थिया 5·68.

past. part. nom. pl. m. –थियां 6·330. past. part. nom. pl. n.

थिका 2·681. 'standing, being' past. part. nom. pl. m. –थिका 2·268. past. part. gen.-obl. pl. m. See index थाकि contaminated with थिअ=Skt. स्थित. G. थकुं.

थुणीजइ 1·7. 'to praise' v. 3rd. sg. pres. pass.–थुणिउ 2·540. past. part. nom. sg. m. Pkt. थुणइ Hc. 4·241. Pischel: §494:<Skt. स्तुनोति.

°थुं 1·442. 'from' post. pos. GL. II 103–106, 158–164. Ap. थिअउ<Skt. स्थितकः; Tessitori: Notes: §72 (6) derives थी–थउ as derived from Ap. हतइ–हतउ as distinguished from थकी–थकुं from Ap. थक्कइ–थक्किउ.

थूकइ 2·438. 'to spit' v. 3rd. sg. pres. Pkt. थुक्कइ<Skt. थुत्करोति. G. थूकवुं; H. थूकना; M. थुंकणें. ND. 298. a. 9–12.

थोडा 6·218. 'a few' adj. nom. pl. n.–थोडइ 6·364 adj. inst. sg. m.–थोडी 2·442. adj. acc. sg. f. Pkt. थोअ+ड<Pa. थोक <Skt. स्तोक. G.थोडुं; M.थोडा. H. थोरा. ND. 300. b. 16-23; Hc. 2·125; Pischel: §230.

थ्या 5·62, 173. 'became, were' past. part. nom. pl. m. the contraction of थिआ. See index थिउ.

दक्षण 3·163. 'clever' adj. nom. sg. f. Skt. दक्षिण. cf. G. दक्खण, दखणातो etc.

दक्षिण 3·32. 'Southern' adj. acc. sg. m. lw. Skt. दक्षिण–दक्षिण-गोग्रहु 1·652. 'the capture of cows in the southern direction' subst. acc. sg. m. cf. ND. 301. a. 23–27.

दखी 6·221. 'having seen' absl. Pkt. दक्खइ; Hc. 4·32. notes दक्खवइ=दर्शयति evidently the causal of दक्खइ. Pischel: §554: दृश्=Pkt.दंसइ by the side of दृक्ष्=Pkt. दक्खइ, on the analogy of सदृश by the side of सदृक्ष etc. cf. causal forms. G. दाखववुं; M. दाखविणें. also G. subst. दाखडो or दाखलो. Also note the Skt. aorist form अद्राक्षीत्; thus Skt. *द्रक्ष्यति; thus H. देखना; G. देखवुं; M. देखणें. cf. ND. 318. a. 13–25.

दडदडी 2·309. 'a kind of tabor' subst. nom. sg. f. an onomato. noun. cf. दड्डि in Dhanvāla's Bhavisayattakahā.

दडवडंतु 1·728. 'running' pres. part. acc. sg. m. cf. Dn. 5·35. दडवडो=धाटी 'an attack'; Hc. 4·422. ill. 14. दडवडउ = अवस्कन्दः. An onomato. word perhaps remotely connected with द्रु 'to run' + वृत् 'to be'. G. दडवडवुं.

दडा 1·261. 'a ball' subst. gen. obl. sg. m. cf. Pkt. डलो=लोष्ठ Dn. 4·7. Possibly Pkt. दड + डओ suffix<Skt. दृति f. according to Dave: Study: 149: OG. दडडो; G. दडो m.

दड्ढीय 1·420. 'burnt' past. part. nom. sg. m. from दग्धवति i.e. *दग्धित Hc. 1·217; Pischel: §222.

दढी 5·110. 'having burnt' absl. from Pkt.डड्ढइ. See index दड्ढीय. H. दढना.

दंती 1·728. 'an elephant' subst. acc. sg. m. lw. Skt. दन्तिन m.

दंतूसलि 1·726. 'a tusk' subst. inst. sg. m. Ap. दंतहु सल्लु<Pkt. दंतस्य सल्लं. cf. G. दंतूसळ.

दमनकि 3·44. 'a particular kind of flower – Artemisia

Indica (?)' subst. inst. sg. m. Pkt. दमणअ<Skt. दमनक m. G. दमणो, डमरो, दमरो; H. दमना, दमन cf. ND. 303. b. 5-11.

दरसण 6·130. 'a sight' subst. acc. sg. n.-दरिसण° 5·176 subst. n. Pkt. दरिसण Hc. 2·105< Skt. दर्शन. G. दरसन; H.दरशन. n. all through.

दरिद्र 2·277. 'poverty' subst. acc. sg. n. Pkt. दारिद्दं<Skt. दारिद्र्य n. OG. form has on it also the shadow of adj. दरिद्र. G. दळदर n. 'poverty'.

दर्या 2·727. 'having taken pity' absl. Pkt. दयइ<Skt. दयते.

दल 1·696, 741; 2·500 'an army' subst. nom. sg. n. -दल 1·232; 6·343. acc. sg. n.-दल° 2·366. subst. n.-दलु 1·697. nom. sg. n.-दलु1·24, 634. acc. sg. n.-दल 1·687. nom. pl. n.-दलि 2·290; inst. sg. n -दलिहिं 1·378; दले 1·329 inst. pl. n.-दलि 1·73, 698; 2·337; 6·368. loc. sg. n.-दले 6·344. loc. pl. n. Pkt. दल; Skt.-दल 'an army' a later adoption in Skt., originally meaning 'a part, a fragment'. G. दळ; M. दळ; H. दल. ND. 305. b. 33-39.

दलि 2·127. ' on the petal ' subst. loc. sg. n. Skt. lw. दल n. ' a petal.' G. दळ.

दलउं 1·702. 'to pound' v. 1st. sg. pres.-दलउ 1·577. v. 2nd. pl. imprt.-दलिउं 2·500. past. part. nom. sg. n.-दलीइ 1·438 v. 3rd. sg. pres. pass.-दलिसु 1·495. 1st. sq. fut.-Pkt. दलइ; Pa. दलति; Skt. दलति 'to split' G. दळवु; M. दळणें; H. दलना. ND. 306. a. 22-29.

दलवइ 1·82. ' a commander of an army' subst. nom. sg. f. Pkt. दलवइ<Skt. दल+पति. cf. M. surname: दळवी.

दव 3·43. 'conflagration, fire' subst. nom. sg. m.-दवि 5·58. inst. sg. m. Pkt. दव Dn. 5·33=Skt. दव m. G. दव; H. दवा.

दवदंति 3·197. 'a proper name in Jain mythology=दमयंती in Hindu mythology.' subst. nom. sg. f.

दस° 5·92. 'ten' adj. of number.-दस 1·190; 3·65. nom. pl. m.-दस 5·18. nom. pl. n.-दसह 1·231. gen. obl. pl. m. Pkt. दस; Pa. दस; Skt. दशन्. G. दस; M. दस; H. दस. ND. 306. b. 3-10. -दसइ 2·351. loc. pl. f. in conjunction with दिसि

दसार 3·22, 65. 'The members of Daśārha clan i. e. Yādava clan.' subst. nom. pl. m.-दसारह 1·231; gen.-obl. pl. m. Pkt. दसार<Skt. दशार्ह m.

दह° 1·78, 80, 503, 280; 6·31. 'ten' adj. of number. Pkt. दह Hc. 1·262. along with दस<Skt. दशन् Coll. G. दह; M. दहा. ND. 306. b. 3-10; Pischel: §442; Tessitori: Notes: §80.

दहइ 1·198. 'to burn' v. 3rd. sg. pres.-दहेई 1·141 v. 3rd. sg. pres.-दहिसु 2·336. 1st. sg. fut.-दही 5·175. absl.-दही 2·482. past. part. nom. sg. f. the contraction of दहिअ. Ap. दहइ, दहेइ; Pkt. दहइ; Skt. दहति.

दाउ 1·464; 2·376. ' an attack, a swift throw' subst. acc. sg. m. cf. Pkt. दाओ+प्रतिभूः 'a bail, a surety' Dn. 5·38. The word is used in our texts with the root देइ ' to give' which lends support to Turner's view ND.

307. b. 27–32. <Skt. दातु 'a share' or दाम 'giving' being used as a cognate noun. However, cf. Persian–दाव 'a stroke or a move in a game.' G. दाव m. 'turn'; H. दाऊ m. 'turn'; M. दावा m. 'a revenge.' cf. index. दाव.

दाखइ 1·101. 'to show' v. 3rd. sg. pres.–दाखउं 2·496. 1st. sg. pres.–दाखि 2·164, 240. 2nd. sg. imprt.–दाखीउ 1·721. past. part. nom. sg. n.–दाखो 6.290; दाखिय 3·224. absl. cf. index दखी for more details. Pkt. दक्खइ and दक्खवइ both mean 'to show.'

दाघु 1·762. 'burning' subst. nom. sg. n.–दाघ 2·258. nom. sg. m.–दाघ 2·245, 255. acc. sg. m.–दाघि 2·235. loc. sg. m. Pkt. दाघो Hc. 1·264; Pischel: §266; cf. Skt. निदाघ. Sometimes the घ, turned into a pure aspirate in Skt., may be originally Indo-European. cf. G. डाघो; H. दाग 'a spot.' डाघु 'persons who carry dead bodies for burning.' ND. 308. b. 11–12. takes डाघ<Pers. दाग 'a spot'.

दाझइ 2·104. 'is burnt' v. 3rd. sg. pres. pass.–दाझइं 5·58. v. 3rd. pl. pres. pass. Pkt. दज्झइ<Skt. दह्यते G. दाझवुं; H. दाझना.

दाणव° 1·232, 457. 'a demon' subst. m.–दाणव 2·63. nom. sg. m.–दाणवि 1·433. inst. sg. m. Pkt. दाणव<Skt. दानव m.

दातार 5·180. 'a giver' subst. nom. sg. m. Skt. दातृ. G. दाता with the reminiscence of ऋ in Skt. extended word: दातार also in G.

दाधां 1·467 'burnt' past. part. acc. pl. m. Pkt. दड्ढ through Ap. acc. form दड्ढइं. <Skt. दग्ध. G. दाधवुं also compounds दाधाबळ्युं, दाधारंगु. H. दाधना, दाध.

दानि 1·21. 'charity' subst. inst. sg. n.–दानिधर्मि 'in the duty of charity' 2·529. subst. loc. sg. m. mark the extension of the case-termination also to दान. Skt. lw. दान n. giving.

दांन° 3·67. 'charity, giving' subst. sg. n. See index दानि.

दांनव 3·138. 'a demon' subst. nom. pl. m. see index दाणव.

दांत 5·113. 'teeth' subst. nom. pl. m. H. G. M. दांत. Pkt. Pa. Skt. दंत ND. 308. a. 22–31.

दारिद्र° 1·471. 'poverty' subst. sg. n. Skt. दारिद्र्य n. Pkt. दालिद्द n. See index दरिद्र.

दालि 3·128 'pulse, lentils' subst. nom. sg. f. Pkt. दालि connected with Skt. root दलति cf. ND. 310. b. 16–21. Turner notes: दालः=a kind of grain. G. दाळ f. M. दाळ f.; H. दाल f.

दाव 1·776. 'an offering' subst. nom. sg. m. see index दाउ. Also note that here the cognate verb with this दाव is दं जइं.

दासपण 2·198. 'servitude' subst. inst. sg. n. Ap. दासप्पण n. Pkt. दासत्तण; Skt. *दासत्वन= दासत्व. G. दासपणुं.

दासि 2·204. 'a female servant' subst. nom. sg. f. Skt. दासी f.

दाहिणउं 1·33. 'right' subst. acc. sg. n. Pkt. दाहिण Hc. 1·45. <Skt. दक्षिण. See index डाहिम where the details are fully given.

दाहु 2·243; 3·24. 'burning' subst. acc. sg. m. lw. Skt. दाह m. G. दाह.

दिइ 1·385; 6·136, 177; 6·144; देई 3·210. 'to give' v. 3rd. sg. pres.–दियइ 1·411, 464. 3rd. sg. pres.–दिइं 3·134; 5·30; दिइ 6·381. v. 3rd. pl. pres.–दिउं 1·692. v. 1st. sg. pres.–दिइ 6·108; दइ 2·151. v. 2nd. sg. imprt.–दिउ 1·702; 6·4. 2nd. pl. imprt. –दियउ 1·674. 2nd. pl. imprt. दीउ 1·532. 2nd. pl. imprt. देयसि 2·137. 2nd. sg. fut.–दिन्हउ 1·762; दिन्हउं 1·676. past. part. nom. sg. n.–दिन्हीय 1·213. past. part. nom. sg. f. – दिद्धउ 1·553; दिद्धऊ 1·538, 606; दीधउं 1·255, 280; 2·70, 470, 480; 6·332, 340; दंधउ 6·388; दीधुं 1·315, 492; 6·196. दीधु 1·466; past. part. nom. sg. n.–दीधउ 1·265; 2·455; दीधु 6·405; दीधउं 2·644; दिउ 6·112. दीउ 1·582. past. part. nom. sg. m.–दीधी 2·409, 667; 6·33, 271, 309, 320. दोधिय 3·111. past. part. nom. sg. f. – दिंत 1·646. pres. part. nom. pl. m.–दिंती 1·368. pres. part. nom. pl. f.-देई 2·255; 6·320, 410; देवि़ु 1·270, 272; 2·376. absl.–दवी 1·130. pot. part. nom. sg. f. Pkt. देइ cf. Hc. 2·206; 3·131. etc. Pischel: §474, §500 derives from दयते=to give a share. Turner. ND. 311. b. 50 accepting the above derives more probably ददाति contaminated with नयति. But Skt. ददते = Pkt. दअइ–दयइ–देइ is still more probable. Also see P. Tedesco. JAOS. 43. P. 358 ff. For full discussion with Mod. IV equivalents in full see ND. 311. b. 34-50; 312. a. 1–7. G. देवुं; H. देना; M. देणें.

दिज्जइ 1·658; दीजइ 2·108 'to be given' v. 3rd. sg. pres. pass of दिइ–दीजइ 3·135; 6·296; दीजइं 1·372, 398, 404, 776; 6·296, 3rd. pl. pres. pass.–दीजत 6·294. v. 3rd. sg. pot.–दीजतउ 3·178. pres. part. acc. sg. m. Pkt. दीज्जइ <Skt. दीयते.

दिवारइ 6·170; दिवारी 1·334. 'to cause to give' v. 3rd. sg. pres. caus.–दिवारीय 1·459. past. part. nom. sg. f. See Tessitori: Notes: §141 (3). a causal form with आर <Pkt. affix आड Hc. 4·30. G. देवराववुं.

दिखाडइ 1·293. 'to show' v. 3rd. sg. pres.–दिखाडइं 1·284, 713, 3rd. pl. pres.-दिखाडि 2·214, 384, 2nd. sg. imprt. causal of दिक्खइ–देक्खइ <Skt. *दक्षति See index दखी and देखइ. causal affix आड <Pkt. affix आड. G. देखाडवुं; H. दिखाना.

दिगिदिगि 6·256. 'a sound-word for a drum' onomato. adv.

दिट्ठऊ 1·563. 'seen' past. part. nom. sg. n.–दीठउ 1·223, 234, 311; 2·726; 6·37, 142, 310. nom. sg. m. दीठा 3·58. nom. pl. m.–दीठउं 5·54, 60. nom. sg. n.–दीठइं 1·490; 3·43. loc. sg. m. –दीठी 1·116, 488; 2·80, 143, 171; 6·47, 270, nom. sg. f. –दीठीय 3·61. nom. pl. f. Pkt. दिट्ठ; Pa. दिट्ठ; Skt. दृष्ट. G. दीठुं; H. दीठा. M. दीठ (poet.) 'sight'. ND. 259. b. 45–50.

दिट्ठंति 6·246. 'instance, example' subst. inst. pl. m. Pkt. lw. दिट्ठंत <Skt. दृष्टांत m.'

दिणयर° 1·597, 630. 'the Sun' subst. m.–दिणयरो 1·330; दिणयरु 1·744; दिणयर 6·382. nom. sg. m. Pkt. दिणअरो <Skt. दिनकर.

दिणू 1·769 'a day' subst. acc. sg. m.–दिणि 1·311, 730, 731, 736, 776, loc. sg. m. –दिणु 1·481. nom. sg. m. used in the sense of 'the Sun'. Pkt. दिण m. n.; Pa. दिनं n.; Skt. दिन m. n. G. M. H.

दिवस 1·631. 'a day' subst. nom. pl. m.–दिवसु 1·513. acc. sg. m.–दिवसह 1·597. gen.-obl. sg. m.–दिवसि 1·379, 527, 714, 715, 722; 6·306. loc. sg. m.–दिवसि 1·230. loc. pl. m. Skt. lw. दिवस m. n. G. दिवस m.

दिनि 2·242. 'a day' subst. loc. sg. m. See index दिणू.

दिवि° 1·190, 428. 'a lady, a queen' subst. sg. f. Skt. देवी f. cf. Pkt. दिव=देव.

दिसा 3·178. 'initiation into monk's order' subst. acc. sg. f. Pkt. दिक्खा <Skt. दीक्षा on the analogy of दिक्खइ. <root दृश्. However it is found unusually.

दिसि 2·488. 'a direction' subst. nom. sg. f.–दिसि 2·241, 247, 678. nom. pl. f.–दिसि 2·384 acc. sg. f.–दिसि 2·88. acc. pl. f.–दिसि 3·149, 225 loc. sg. f.–दिसि 1·78, 80, 280, 503, 744; 2·351; 3·6, 31; 6·264. loc. pl. f. found in almost all instances with दह i. e. दहदिसि 'in ten directions' may be an adverbial usage.

दीख 3·184. 'initiation into monk's order' subst. acc. sg. f. Pkt. दिक्खा <Skt. दीक्षा f. see index दिसा.

दीण° 5·31. 'poor' adj.–दीण 5·182. adj. acc. sg. m. Pkt. दीण <Skt. दीन.

दीधति 2·517 'rays' subst. nom. pl. f. Skt. दीधिति f.

दीपइ 3·30. 'to shine' v. 3rd. sg. pres.–दीपइं 3·5. 3rd. pl. pres. Skt. दीप्यते; G. दीपवुं; M. दीपणें; H. दीपना. Pkt. दिप्पइ; Pa. दिप्पति.

दीव 6·11. 'an island' subst. acc. sg. m. Pkt. दीव <Skt. द्वीप m.

दीरघि 1·75. 'length' subst. loc. sg. n. Pkt. दीहर <Skt. दीर्घ adj. Hc. 2·171. confused with दैर्घ्य n. 'length' cf. H. दीरघ.

दीवउ 6·91. 'a lamp' subst. nom. sg. m.–दीवडउ 6·287 subst. nom. sg. f. दीवअ+ suffix डउ. Pkt. दीवअ <Skt. दीपक m. G. दीवो; M. दिवा; H. दीया.

दीविय 3·174. 'a lamp-stand' subst. nom. sg. f. Pkt. दीविआ <Skt. दीपिका. G. दीवी; M. दिवली.

दीस 1·309. 'direction' subst. loc. sg. f.–दीसि 1·461. loc. sg. f. length of दी on the analogy of दीसइ. See index दिसि.

दीसइ 1·119, 365, 592, 692; 2·47, 420, 489, 553; 3·140, 142; 5·3, 121; 'is seen' v. 3rd. sg. pres. pass.–दीसइं 1·300; 2·247, 485; 3·6; 6·157. v. 3rd. pl. pres. pass.–दीसंति 5·84. v. 3rd. pl. pres. pass. Pkt. दिस्सइ or दीसइ <Skt. दृश्यते. G. दीसवुं; H. दिसना; M. दिसणें.

दीहु 1·455; दीह 2·212. 'a day' subst. nom. sg. m.–दीहा 1·113. दीह 2·58; 6·292. nom. pl. m.–दीह 5·24, 95. acc. sg. m.–दीह 5·26, 93,

108, 187. acc. pl. m.–दीहंमि 1·268, 382 दीहि 2·536. loc. sg. m.–दीह 5·68. loc. pl. m. Pkt. दीह, दिअह, दिअस, दिवह Hc. 2·263. <Skt. दिवस m. See index दीहाडा.

दीहर 3·50. 'long' adj. acc. sg. n. Pkt. दीहर Hc. 2·171. Pischel: §132: §354: (Metathesis) <Skt. दीर्घ.

दीहाडा 6·161. 'days' subst. acc. pl. m.–दीहाडे 6·44, 62. Pkt. दीह+आड suffix. G. दहाडो.

दुआरी 6·153; दूआरि 6·387. दूयारि 1·227. 'door' subst. loc. sg. n. Pkt. दुआर Hc. 1·79; Pischel: §139: an instance of Svarabhakti=Teilvocalism. <Skt. द्वार n. H. दुआर. ND. 316. b. 9–19.

दुक्ख° 5·3, 60, 74, 121; 6·423. 'misery' subst. sg. n.–दुक्ख 5·44, 47, 51. nom. pl. n.–दुक्ख 1·764, 519; 5·40, 50, 52. acc. sg. n.–दुक्खि 1·471 inst. sg. n.–दुक्खअ° 5·32 subst. sg. n.–दुख 5·61. acc. sg. n.–दुखि 2·65. loc. sg. n.–दूख 1·135, 473; दूखु 1·198, 528 nom. sg. n.–दूख 1·131; 5·86. acc. sg. n.–दूख 1·495. acc. pl. n.–दूाख 1·59. inst. sg. n.–दूखह 1·588. gen. obl. sg. n. Pkt. दुक्ख <Skt. दुःख n. ND. 313. b. 1–11. remarks 'the word has been influenced by the learned form दुःख–and by its opposite सुख; hence... short in Hindi and the simple ख in Chanda'.

दुज्जोहण° 1·611; दुजोहण° 1·657; दुरयोधन° 1·238. 'the eldest of the Kaurava brothers' subst. m.–दुजोहण 1·289; दुजोहणु 1·301, 314; दुरयोधनु 1·751, 673 दुर्योधनु 1·230, 409; nom. sg. m.–दुरजोधनि 1·307; दुरयोधनिहिं 1·255 inst. sg. m.–दुरयोधनह 1·434. दुर्योधनह 1·443. gen.–obl. sg. m. Pkt. दुज्जोहण <Skt. दुर्योधन m.

दुट्ठ 1·418. 'evil' adj. nom. sg. m. Pkt. दुट्ठ <Skt. दुष्ट.

दुट्ठत्तणि 1·217. 'evil nature' subst. inst. sg. n. Pkt. दुट्ठत्तण < Skt. *दुष्टत्वन.

दुट्ठमणु 1·673. 'evil-minded' adj. nom. sg. m. Pkt. दुट्ठमणो < Skt. दुष्टमनस् m.

दुंडदुडी 1·647. 'a kind of tabor' subst. nom. sg. m. Onomato. word. G. डुगडुगी.

दुंदुहि 1·236, 342, 647, 745. 'a kind of drum' subst. nom. sg. f. Pkt. दुंदुहि <Skt. दुंदुभि f.

दुन्नि 1·169. 'two' adj. of no. nom. pl. m.–दुन्नि 1·167. adj. of number. nom. pl. f.–दुन्नि 1·668. acc. pl. f. Hc. 3·120. in Pkt.; Hc. 3·119. in Ap. note बिण्णि by the side of which the form दुण्णि < Skt. *द्वीनि probably supposed on the the analogy of त्रीणि. For Pkt. Pischel: § 437; for OG. Tessitori: §80: his texts do not possess the form दुन्नि but have the form बिन्हि. Generally the Eastern regional languages of India have the form दोन while the Western have बे. M. दोन्; H. दोनि, दोन. ND. 313. a. 15–25.

दुरंग 6·337. 'bad' adj. acc. sg. n. an OG. formation meaning perhaps 'possessing bad appearance' दुर्+रंग or दुर+अंग.

दुराचारि 1·555. 'possessing a bad course of conduct' adj. inst. sg. m. Skt., दुराचार adj.

दुरीउ 1·256. 'a sin' subst. nom. sg. n. Pkt. दुरिअ <Skt. दुरित n.

दुरीय 1·409. 'sinful' adj. nom. sg. m. Pkt. दुरिअ or with यश्रुति, दुरिय <Skt. दुरित used as an adj. on the analogy of पाप adj. or दुर् (=दुष्ट) +इत (the course of conduct) forming an adj. compound.

दुर्जनि 2·204. 'a bad person' subst. inst. sg. m. Skt. lw. दुर्जन m.

दुलह 5·159. 'unobtainable' adj. nom. sg. m. Pkt. दुल्लह < Skt. दुर्लभ.

दुलभ 5·132. 'unobtainable' adj. nom. sg. n. Pkt. दुल्लभ < Skt. दुर्लभ adj.

दुस्सासणु 1·699. 'Duhśāsana-one of the principal Kauravas.' subst. nom. sg. m.–दुःसासणि 1·555. inst. sg. m. Pkt. दुस्सासण <Skt. दुःशासन m.

दूअ° 1·562. 'a messenger' subst. m.–दूउ 1·530. nom. sg. m. Ap. दूउ; Pkt. दूओ; Skt. दूत m.

दूउ 1·534, 686. 'a message' subst. nom. sg. n. in the sense of Skt. दौत्य n.

दूत° 2·25. 'a messenger' subst. sg. m.– दूतु 1·319 subst. nom. sg. m.; Skt. lw. दूत m.

दूजण 1·624. 'a bad man' subst. nom. sg. m.–दूजणिहिं 1·408. inst. sg. m. Pkt. दुज्जण < Skt. दुर्जन m. See index दुर्जनि.

दूझइ 2·669. 'is milked' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. दुज्झइ <Skt. दुह्यते. G. दूझवुं.

दूधइं 6·212. 'milk' subst. inst. sg. n. Pkt. Pa. दुद्ध <Skt. दुग्ध n. G. M. H. दूध. ND. 314. a. 26–34.

दूमइ 1·91. 'to be pained' v. 2nd. sg. pres.–दूमिइ 1·254. दूमियइ 3rd. sg. pres. pass.– दुमीउ 1·245. past. part. nom. sg. m. दूमातउ 6·59. pres. part. nom. sg. m.– दूमीय 1·69. past. part. nom. sg. f.–दूमीय 1·229. absl. Pkt. दूमइ. दुम्मइ. Hc. 4·23. <Skt. passive form दूयते cf. Pischel: § 536: through दुव्वइ (Just on the line of थुव्वइ, रुव्वइ, सुव्वइ etc.) = दुम्मइ and दूमइ. Probably contam. by दम् – 'to distress'. G. दुमवुं, दुमावुं.

दूयभावि 1·656. 'in the capacity of a messenger' subst. inst. sg. m. दूय (= Skt. दूत–) + भावि (= Skt. भावेन). See index दूय.

दूरि 3·136; 6·6. 'at a distance' adj. loc. sg. n. – दूरिहिं adj. loc. sg. n. used adverbially. Pa. Pkt. दूर –; Skt. दूर. G.M.H. दूर.

दूसमि 5·87. 'the fifth Ārā (= part of the cycle of time) of the decreasing and second of the increasing aeon'. subst. loc. sg. m. Pkt. दुस्सम, दुसम, दूसम <Skt. दुष्षम.

दूहविइ 6·58. 'is pained' v. 3rd. sg. pres. denom. from दूह = दुःख = दुहावइ in Pkt.=Skt. दुःखापयति, and its passive in Pkt. दूहावियइ or दुहाविज्जइ and OG. दूहविइ.

दृष्ट्युमनि 1·739. 'by Dhriṣṭdyumna' subst. inst. sg. m. Skt. धृष्टद्युम्न m.

दृष्टिइं 2·247. 'sight' subst. inst. sg. f. lw. Skt. दृष्टि f.

°दे 6·168. 'a lord' subst. nom. sg. m. the final vowel dropped due to the penultimate stress. G. दे = देव m. See index देउ.

देउ 1·240, 570; 5·99. 'lord' subst. nom. sg. m. – देउ 5·182. voc. sg. m. Ap. देउ = Skt. देव m. See index °दे and देव.

देउर° 3·80. 'husband's younger brother' subst. sg. m. Pkt. देअर, दिअर Hc. 1·146; Pa. देवरो; Skt. देवर m. देवृ m. G. दियर, देवर; H. देवर; M. देर, दीर. ND. 318. b. 34–38.

देउलि 6·268. 'a temple' subst. loc. sg. n. Pkt. देउल Hc. 1·271; Pischel: §168: < Skt. देवकुल n. G. देवळ n.; H. देवल n.; M. देऊळ n.

देखइ 1·70, 489; 6·421. 'to see' v. 3rd. sg. pres. – देखउं 3·46. 1st. sg. pres. – देखी 3·199. past. part. nom. sg. f. – देखीउ 1·185. past. part. nom. sg. n. – देखि 2·414, 489, 500, 621, 644. v. 2nd. sg. imprt. – देखतां 2·619. pres. part. gen. obl. sg. m. – देखती 6·262. pres. part. nom. sg. f. – देखिवा 6·130. inft. – देखी 1·102, 467, 567, 586, 589; 2·558; 3·165; 6·35, 43, 53, 57, 59, 77, 143, 154, 167, 200, 263, 308, 352, 397; देखिय 3·192; देखोय 3·126; देखीनइ 1·728; 6·312. absl. Pa. दक्खइ; Pkt. देक्खइ Hc. 4·181; Pischel: §554: suggests the contamination of दक्खइ into देक्खइ by the influence of पेक्खइ; see index दखी. Ap. देखइ; Aśokan dialect: देखइ. For details see J. Bloch: Festschrift fur Wackernagel pp. 143 ff.; also ND. 318. a. 13–25. G. देखवुं; H. देखना; M. देखणें.

देवु 1·397. 'a lord, a god' subst. nom. sg. m. – देवि 1·629, 748. – देवहं 5·179, gen.-obl. sg. m. – देव 2·204. देवा 2·421. voc. sg. m. – देवा 2·238. voc. pl. m. – देवीय 1·771. inst. sg. m. lw. Skt. देव m. See index: देउ.

देवि 1·111, 377; 2·141; 6·107. 'a queen, a goddess' subst. acc. sg. f. – देवि 2·53; 5·2. voc. sg. f. – देवी 1·108. देवि 1·408, 768. nom. sg. f. Ap. देवि f. Skt. देवी f. The word देवि (Ap.) in OG. has turned to दे in some instances like मालणदे, रूपादे etc.

देवक° 1·214. 'the proper name of a king' subst. m. Skt. देवक m.

देवचंद्र° 1·795. 'the name of the teacher of the author of the Panca-Paṇḍava-Rāsa.' subst. m. Skt. lw. देवचन्द्र m.

देवशर्म° 1·521. 'the name of a Brāhmaṇa' subst. m. Skt. lw. देवशर्मन् m.

देवादेवी 1·149. 'gods and goddesses' subst. nom. pl. m. Skt. देव + देवी.

देवलोकह 5·64. 'the celestial world' subst. gen. obl. sg. m.– देवलोकि 5·65. subst. loc. sg. m. Skt. lw. देवलोक m.

देवरूप 2·14. 'having the divine form' adj. nom. pl. m. Skt. lw. देवरूप an adj. compound.

देवर 3·98. 'the husband's younger brother' subst. voc. sg. m. see index देउर.

देवंग 2·98. 'the name of the eldest of the Kicakas' subst. voc. sg. m.–देवांग° 2·235. subst. m.–देवअंगु 2·78. nom. sg. m. Skt. देवाङ्ग m.

देस° 5·101; 6·366. 'a country' subst. sg. m.–देस 5·12. nom. pl. m.–देसि 1·211, 399, 522, 541, 775; 2·276, 279, 280, 282; 3·74, loc. sg. m. Pkt. देस; Skt. देश m.

देहरइ 6·249. 'a temple' subst. loc. sg. n. Ap. देहरय, also देहुर contam. by देउल <Skt. देवगृहक n. G. देहेरूं; H. देहरा.

देहु 1·245, 350. 'a body' subst. nom. sg. m.–देहु 1·141; 3·35. acc. sg. m.– देहिं 2·258. inst. sg. m. Skt. lw. देह–m.

दैवु 1·469. 'destiny' subst. nom. sg. n.–दैव° 2·570. subst. n.–दैव 2·658; दैवि 1·553; दैविं 1·751; दैविहिं 6·147, 237. inst. sg. n.– दैवह 1·125, 418, 423. gen. obl. sg. n. Skt. lw. दैव n.

दैवचिंता 6·105. 'the idea of fate' subst. nom. sg. f. Skt. lw. दैवचिन्ता f.

दैवत° 3·18. 'a god' subst. n.– दैवति 2·166. subst. inst. sg. n.– Skt. lw. दैवत n.

दो 1·84, 284. 'two' adj. of number. nom. pl. m. Pkt. दुवे; Pa. द्वे; Skt. द्वौ m. H. दो; M. दोन. In AMg. दु, दो forms are found. For details see Pischel: §436:; Hc. 3·119, 120; For the bifurcation of दो and बि bases in Mod. IAL. see ND. 313. a. 15–25.

दोरउ 6·310, 313. 'a thread' subst. nom. sg. m.–दोरइ 6·279. loc. sg. m. Pkt. दवरो = तन्तु m. Dn. 5·35; also. दारो and दोरो = कटिसूत्र Dn. 5·38. In late Skt. दवरक m., दोर m. are found. G. दोर m.; H. डोरा m; M. डोर, डोरा m. ND. 262. a. 33–41.

दोस 6·236, 296 'a fault' subst. nom. sg. m.–दोस 2. 137. acc. sg. m.–दोसि 1·171. subst. inst. sg. m. Pkt. दोस <Skt. दोष m. H. दोस m. ND. 321. a 2–6.

दोहिली 6·205. 'difficult' adj. nom. sg. f. Tessitori Notes: § 6: दोहिल < *दुहिल <Ap. दुल्लह < Skt. दुर्लभ. Dave: Study: 152 accepting the above etymology remarks, 'the etymology is not certain' the derivation is possible through Pkt. दोह + इल्ल suffix and Pkt. सोक्ख, सोह + suffix इल्ल. G. has the word सोहलुं, सोह्यलुं. G. दोहलुं.

दोहिलउं 5·110. 'misery' subst. nom. sg. n. दोह + इलउं svārtha suffix. See index दोहिली.

दोंदों 6·253. 'an onomatopoetic word' adv.

द्रउडइ 1·250. 'to run' v. 3rd. sg. pres. Skt. द्रवति and द्राति; Pa. दवो=running; Pkt. दवए = to run. The verb from Skt. द्रुत. cf. PGS. 212. column. 2. line 16, OG. द्रउडइ द्रुताटयति. i. e. 'makes quick' = 'runs' G. दोडवुं; M. धावडणें; H. दौरना. cf. Ap. दवट्टि = शीघ्रम् Mahāpurāṇu of Puṣpadanta: XXIX. 6·3. = G. दोट 'running' ND. 314. a. 3–13.

द्रम 5·143. 'a tree' subst. acc. sg. m. Skt. द्रुम m.

द्रमद्रमीय 1·745. 'sounded' past. part. nom. sg. f. an onomato. v. cf. OG. usage PGS. P. 215. column. 2. line 9: द्रमद्रमइ द्रमद्रमति. Also cf. Hc. 3·138. दमदमाइ, दमदमाअइ and M. दमदमाट = 'A loud beating of drums' M. दुमदुमणे.

द्रमकी 2·309. 'sounded' past. part. nom. sg. f. – द्रमक्या 2·309. past. part. nom. pl. m. cf. with a different sense: G. दमकवुं; H. दमकना 'to flash' also onomatopoetic.

द्रव्यिइं 6·184. 'wealth' subst. inst. sg. n. skt. lw. द्रव्य n.

द्रहद्रहीय 1·342. 'sounded' past. part. nom. sg. f. an onomato. verb. द्रहद्रहइ meaning the sounding of दुंदुभी.

द्राख 6·309. 'grapes' subst. nom. pl. f.–द्राखह 3·58 gen. obl. pl. f. Pkt. दक्खा<Skt. द्राक्षा f. G. दराख, द्राख f. H. दाख. ND. 308. b. 1–6.

द्रूपदह 1·407. 'King Drupada' subst. gen.–obl. sg. m. Skt. द्रुपद m. The lengthening of उ is on the analogy of द्रूपदी where ऊ is the representative of औ of Skt. द्रौपदी f.

द्रूपदी° 2·15. 29; द्रूपदिं 1·375; द्रूपदं 1·370. 'Draupadi, the queen of Pandavas' subst. sg. f. – द्रूपदि 1·584, 636; 2·162; द्रूपदीय 1·417. nom. sg. f.–द्रूपदि 1·327. acc. sg. f.–द्रूपदीय 1·361. inst. sg. f.- द्रूंपदिय 2·249. gen. obl. sg. f.–द्रूपदी 1·410. voc. sg. f. Skt. द्रौपदी f.

द्रेठि 3·141; 6·32, 420. 'a sight' subst. nom. sg. f. – द्रेठि 2·144, 632. subst. acc. sg. f.–द्रेंठि 1·630. inst. sg. f.- द्रेंठ 1·515. loc. sg. f. Ap. द्रेहि Hc. 4·422. ill. 6.; Pischel: §66: AMg. देहइ pkt. देक्खइ and again दृष्टि = Pkt. दिट्ठि. Again for र् in द्रेठि see Pischel: §268:; Hc. 4·399 for OG. Tessitori: Notes: §31:; Divatia; GL. I. page 433–434. H. दीठि.

द्रोणु 1·261. 'Droṇa – the military teacher to the Pandavas and the Kauravas' subst. nom. sg. m. Skt. द्रोण m.

द्रौपदीअ 1·511. 'Draupadi' subst. acc. sg. f. See index द्रूपदी.

द्वापरि 1·302. 'in the Dvāpara age' subst. loc. sg. m. Skt. द्वापर m.

द्वारावती 1·686. 'the capital of Yādava clan' subst. acc. sg. f. lw. Skt. द्वारावती f.

द्वैतवणि 1·543, 610. 'the name of the forest to which the Pandavas went into exile' subst. loc. sg. n. Skt. द्वैतवन n.

धउलउं 5·115. 'white' adj. nom. sg. n. Pkt. धवल–; Skt. धवल– G. धॅाळा; H. धौला, धौरा; H. धवल, धवळ, धवा.

धड 2·344. 'a trunk' subst. nom. sg. n.–धड 1·710; 2·357, 690; 6·357. nom. pl. n.–धड 2·689, acc. pl. n.–धड 2·387 loc. sg. n. Pkt. धड probably connected to Skt. धृत (?). G. M. धड; H. धड़ ND. 323. a.7-10.

धडहड 6·357. 'with a dinning sound' onomato. adv. cf. G. H. धडधड.

धडहडिउ 2·617. 'sounded' past. part. nom. sg. m. of the onomato. v. धडहडइ. Pkt. धडहडिय. cf. M. धडाडणें; H. धडधडाना; G. धडधडवुं.

धण° 6·13. 'wealth' subst. n.–धण 5·131. subst. nom. sg. n. pkt. धण<skt. धन n. G. धन; M. धण, धन; H. धन n.

धणिउ 4·25, 26. 'fortunate, lucky' adj. nom. sg. m. OG. form presupposes pkt. धणिअ=धण्ण+इअ<Skt. धन्य+इत.

धणिय 1·421; धणी 'a lord, master' subst. nom. pl. m.–धणी

2·590. subst. nom. sg. m. –pkt. धणिअ 'a rich man, a master'; Pa. धनिको; Skt. धनिक m. G. धणो; H. धनी; M. धनी, धणी m. Dn. 1·148; ND. 323. b. 18–23.

धणियाणी 1·526. धणीआणी 2·147. 'a lady, a mistress'. subst. nom. sg. f. The feminine form of धणिय+आणी suffix for a feminine base. G. धणीआणी 'a wife, the mistress of the house';=cf. धणिआ=पत्नी Dn. 5·58. M. धनीण; H. धनि, धनिया, धनी. G. धण 'a young woman' = Ap. धण.

धणुहु 1·291, 350. 'a bow' subst. nom. sg. n.–धणुहधरु 1·276. 'a bow-bearer' subst. nom. sg. m.–धणुहवेदु 1·265. 'the lore of wielding a bow' subst. nom. sg. m. pkt. धणुह Hc. 1·22; Pischel: 263: ; धणुह=*धनुष=Skt. धनुस् on the analogy of other forms in ष्. H. धनुआ m. धनुहियाँ, धनुही f. 'a small bow'; धनुष and धनुस m. G. M. धनुष्य n. see index धनुष.

धतुंरा 6·239. 'the poisonous white thorn-apple; Datura alba or Datura fistulosa'. subst. gen. obl. sg. m. skt. धत्तूर m.; lexicons give Skt. धूर्त m; धूर्तकृत् m. G. धंतुरो, धतूरो m.; H. धतूरा; M. धुतरा m. ND. 323. a. 38–42.

धिधिकट 6·255. 'an onomato. adv. for the sounding of drums'.

धन 6·119; धनु 6·374. 'fortunate' adj. nom. sg. m.–धनु धनु 1·357, ·358, 375; धन धन 6·262, 333, 427. originally adj. but used interjectionally. Pkt. धण्ण; Skt. धन्य.

धनदिहिं 3·7. 'the lord of wealth–Kubera' subst. nom. sg. m. Skt. lw. धनद m.

धंनु 5·166. 'fortunate' adj. nom. sg. m.–धंन 5·157. nom. pl. m. Skt. धन्य adj. see index धन.

धनुषु 1·351. 'a bow' subst. nom sg. n.–धनुष 5·45. nom. pl. n.–धनुषु 1·95, 233. subst. acc. sg. n.–धनुषकला 1·61. 'the art of archery' subst. nom. sg. f.–धनुषबलि 1·238. 'by the strength of a bow' subst. inst. sg. n.–धनुषवेदु 1·582. 'the lore of archery' subst. nom. sg. m. see index धणुहु.

धंधइ 5·111. 'an occupation' subst. nom. sg. m. Ap. धंधउ–see Bhavisayatta-kahā 6. 2. 8. मं तुहुं करि असगाहिं धंधउ 'don't persist in a wrong idea' (GOS. XX). Shahidulla: Les chants Mystiques: P. 223. धंधा='doubt, confusion'. Dn. 5·57. gives धंधा=लज्जा. Jacobi. Bhavisayatta-kaha 94·8. derives it from. Skt. द्वन्द्व. cf. ND.323. b. 47–50. and. 324. a. 1–4. G. धंधो m. also cf. धांधल n. H. धंधा m.; M. धंदा m. cf. Hc. 4·161. ढण्ढुल्लइ=भ्रमयति.

धंधोलइ 1·747. 'to disturb' v. 3rd. pl. pres.–धंधोल्यिइ 2·158. v. 3rd. sg. pres. pass.–धंधोलिसीए 1·238. v. 3rd. sg. fut. Ap. धंधोलिय=Skt. भ्रमित; OG. form PGS. 214. Column. 1. line. 16. धंधोलइ इतं धूनयति. cf. Hc. 4·161. ढण्ढलइ, ढुण्ढुल्लइ=भ्रमयति. G. ढंढोळवुं; H. ढंढोरना, ढंढोलना; M. ढांढुळणें.

धबके 2·341. 'stroke' subst. inst. sg. m. cf. Ap. root धवक्कइ; also धवक्किय–धवक्क an onomato. expression like दवक्क etc. G. धबको m.; H. धमक f.; M. धमका m.

धमधमिउ 2·305. 'sounded' past. part. nom. sg. m. onomato. word. Pkt. धमधमइ<Skt. धमधमायते. G. धमधमवुं; H. धमाधम f. subst. M. धमधम or धमधमां adv. cf. ND. 324. a. 49-50; b. 1-3.

धम्मु 1·380; 5·159. 'religion' subst. nom. sg. m. Pkt. धम्म m.<Skt. धर्म m.

धम्मपुत्त° 1·612. 'the son of Dharma — Yudhiṣṭhira' subst. m. Pkt. धम्मपुत्त-< Skt. धर्मपुत्र m.

धयरट्ठ 1·768. 'Dhṛtarāṣṭra-the father of Kaurvas.' subst. nom. sg. Pkt. धयरट्ठ m. <Skt. धृतराष्ट्र m.

धयराठ° 1·241. 'Dhṛtarāṣṭra' subst. m. Pkt. धयरट्ठ. m.< धृतराष्ट्र m. see index धयरट्ठ.

धयवड° 3·175. 'a banner-lit. the cloth of the banner' subst. m.-धयवड 1·712. subst. nom pl. m. Pkt. धयवड-<Skt. ध्वजपट m.

धर 1·705; 2·293. 'earth' subst. nom. sg. f.-धर. 2·341. subst. acc. sg. f· -धर 1·497; 2·554; धरा 2·521.; धरि 1·390. subst. loc. sg. f.-धरहि 1·421. subst. gen. obl. sg. f. Pkt. धर; Skt. धरा. H. धर; G. धर.

धरमंडलि 1·746. 'the circle of the earth' subst. loc. sg. n. OG. धर+Skt. मंडल n.

धरइ 1·231; 2·243; 4·15; 5·74; 6·237; धरेई 1·291, 369; धरए 1·783. 'to bear, to hold' v. 3rd. sg. pres.- धरइं 1·774; 3·22; 5·67, 110, 148, 150, 177. v.3rd. pl. pres.-धरउ 5·145. v. 2nd. pl. imprt.-धरंति 5·84. v. 3rd. pl. pres.-धरि 5·151. v. 2nd. sg. imprt.-धरेसिउं 6·24. v. 2nd. pl. fut.-धरीये 3·180. 'to keep in the same state, to keep up.' v. 3rd. sg· pres. pass.- धरतउ 3·169; धरंतउ 6·219. pres. part. nom. sg. m.- धरंति 6·247. pres. part. nom. sg. f.-धरंऊ 1·216. past. part. nom. sg.m.- धरिय 6·8; धरी 2·161; 6·36, 206; धरिउ 1·599; धरेउ 6·163; धरी-नइ 1·555; धरेवि 1·408, 629; 6·99, 318, 340, 370, 414. absl.-Pkt. धरइ; Pa. धरति; Skt. धरति. G. धरवुं; H. धरना; M. धरणें. ND. 325. a. 47-50; b. 1-3.

धरणि 1·297, 352. 'earth' subst. nom. sg. f.- धरणिहिं 1·236. 748. loc. sg. f. Skt. धरणी f. G. M. धरणी; H. धरनी.

धरम° 5·136. 'religion' subst. m.-धरम 5·180; 6.429. subst. nom. sg. m.-धरमइं 5·165; धर्मिमइं 5·165; धरमिहिं 6·429, 430. subst. inst. sg. m.-धरमह 1·286; 6·398. subst. gen. obl. sg. m. Skt. धर्म m. G. H. धरम; M. धर्म m.

धरमी 5·175; 6·17. 'a religious person' subst. nom. sg. m. Skt. धर्मिन् m.

धरमपुत 1·226. 'the son of Dharma — Yudhiṣṭhira'. subst. nom. sg. m. Skt. धर्मपुत्र m.

धरहडी 1·355. 'shook with a sound' past. part. nom. pl. m. the contraction of धरहडिआ. see index धडहडिउ. H. धरहरना.

धरानायक 2·163. 'the lord of the earth' subst. nom. sg. m. Skt. lw. धरानायक m.

धवल° 3·117. 'a kind of song sung by women on auspicious occasions like marriage.' Pkt. धवल cf.

Ghosh: Prakṛta Piṅgala: p. 213. line 2.=Skt. धवल m. G. धॉळ n.

धवलहरो 1·453. 'a big mansion-painted white' subst. nom. sg. m.–धवलहरे 1·36. subst. loc. sg. m. Pkt. धवलहर n. < Skt. धवलगृह n. H. धौरहर m., धौल्हर m., धौलहरा m. Also H. धरहरा m. cf. Nepali: धररा, धरारा 'a tower' is possibly connected with this expression. See ND. 324. b. 39–40.

धसइं 3·83. 'to rush' v. 3rd. pl. pres.–धसउं 5·187. v. 1st. sg. pres. Pkt. धंसइ; Pa. धंसति; Skt. ध्वंसति. G. धसवुं; H. धसना; M. धसणें represent Skt. *ध्वसति as found for example in past. part. ध्वस्त cf. Hc. 4·91. धंसाडइ=मुञ्चति a causal form of धंसइ.

धसक्कइ 1·297. 'to slip (of a land on a hillside after rain); to break with a shock.' v. 3rd. sg. pres. extension of धसइ with क्क<Skt. *ध्वंसत्+कृत=Pkt. *धंसक्कय. G. धसकवुं; H. धसकना; M. धसकणें. cf. Pkt. धसक्किय 'much perturbed' and Pkt. धसक्क 'a shock'.

धसमसंतु 1·729. 'to run to make an attack' pres. part. nom. sg. m. धसमस्या 2·352. past. part. nom. pl. m. A reduplicated form from धसइ=धसमसइ. G. धसमसवुं; H. धसमसाना.

धाइ 1·28. 566; 2·614; धाए 2·163. 'to rush, to run'. v. 3rd. sg. pres–धाइ;2·292; धाई 1·280, 755; 3·83; 5·28. v. 3rd. pl. pres.–धायइं 1·79. v. 3rd. pl. pres.-धाउ 2·415. v. 2nd. pl. imprt. used as sg.–धाउ 1·506. v. 3rd. sg. imprt.–धायउ 1·276, 507, 729; 2·288, 367, 405. past. part. nom. sg. m.–धाया 1·276, 632; 2·485. past. part. nom. pl. m.–धाई 1·517. past. part. nom. sg. f.–धाउतां 2·690. pres. part. nom. pl. n.–धाउतइं 2·387. pres. part. loc. sg. n.–धाई 2·412; धाईनइ 5·34; धाविय 3·116. absl. Pkt. धाइ, धाअइ Hc. 4·240; regularly Pkt. धावइ; cf. also Pischel: §165; Pā. धावति; Skt. धावति; G. धावुं; H. धावना; M. धावणें. ND. 327. a. 9–16.

धाणुक 2·349 (1). P 'an archer' subst. nom. sg. m. Pkt. धाणुक्क<Skt. धानुष्क m.

धान 6·213. 'corn' subst. nom. pl. n. Pkt. धण्ण<Skt. धान्य n. cf. Skt. धाना=parched grain. H. धान m. G. M. धान n. ND. 327. a. 42–50.

धानुकी 1·771. 'an archer' subst. inst. sg. m. see index धाणुक.

धामिय 3·226. 'a religious person' subst. gen. obl. sg. m. Pkt. धम्मिय< Skt. धार्मिक m. also see index धरमी.

धायरट्ठ 1·282; धायराठ 1·181. 'Dhṛtarāṣṭra,' nom. sg. m.=धायरट्ठ 1·213. gen. obl. sg. m. used in a dative sense. see index धयरठ.

धार° 2·350. 'a blade, an edge' subst. f.–धारि 3·46. subst. nom. sg. f. another evolute from धारा-धारु 5·149. subst. nom. sg. m. still another evolute from धारा–धारहिं 2·106. subst. loc. sg. f.

धांधांधपमु 6·252. an onomato. adv. expressing the sound of a tabor.

धारण 3·214. 'the steady abstraction of mind.' subst.

acc. sg. f. Skt. धारणा f. (a Yogic term).

धिग 1·474. 'fie!' interj.–धिगु धिगु 1·473. interj.–धिगु रि धिगु रि 1·474. 'Oh, fie!' interj. Pkt. धिअ, धी<Skt.धिक्; Ap. धिगु; OG. रि=Pkt. रि<Skt. रे. cf. H. रि, धिग. M. धिग्.

धिधिकट 6·255. 'an onomato. adv. for the sound of drums.'

धीय° 1·419. 'a daughter' subst. f.–धीय 1·357, 407. subst. nom. sg. f.धीय 1·212. subst. nom. pl. f. – धीय 1·137, 321. acc. sg. f.–धीय 1·133. gen.– obl. sg. f. Pkt. धीआ; Mg. धीदा<Skt. दुहिता f. by falling out of a vowel उ from दु and its combination with हि i. e. धीदा, the Skt. दुहिता presupposed. Pischel: § 148, § 392. H. धिआ, धी, धीय, धीया f.; G. धी f.

धीरु 1·260. 'patient, wise' adj. nom. sg. m. Skt. lw. धीर.

धीवर° 5·57. 'a fisherman' subst. m. lw. Skt. धीवर m. G. धीमर, ढीमर, ढीम्मर m.; H. धीमर, धींवर m.; M. धीवर m.

धुणह 6·361. 'a bow' subst. n. see index धनुष, धणुह n.

धुरा 2·290. 'a yoke' subst. nom. pl. f. Skt. धुर् f. धुरा f.; धुर m.

धुरि 1·282; 6·19. 'at the head' subst. loc. sg. f.–धुरि 4·17. 'in the beginning' loc. sg. f.–धुरि°(+लगइ) 'beginning' equivalent to G. idiom धरथी; cf. also धरमूळथी; घर घडो घर दहाडो 'from the very day and the very moment.' Pkt. Pa. धुर–m. n.; Skt. धुर m. G. धुर n. 'yoke'; H. धुरा m. M. धुर f. see index धुरा; also ND. 330. b. 40–46.

धुरि 2·305. 'long' adj. nom. sg. m. Pkt. धूरिय=दीर्घ Dn. 5·62. G. धोरी adj.

धुसइं 1·79, 711. 'to rush' v. 3rd. pl. pres. see index धसइ. cf. PGS. 215. c. 2. l. 21. धुसइ, ध्वंसते.

धूअ 6·64; धूय 1·37, 190, 490. 'a daughter' subst. nom. sg. f.–धूय 1·175. nom. pl. f. Pkt. धूआ f. Hc. 2·126.; Pischel: § 65, § 148, § 212, § 392 with other Pkt. forms. धूदा, धूया. Pallava Grant Inscription quoted Pischel: § 65: gives a form दूधा f. 'a daughter'.<Skt. *धुक्ता=Skt. दुहिता. M. धूव f.

धूजइं 6·357. 'to shake' v. 3rd. pl. pres.–धूजती 3·55. pres. part. nom. sg. f.–धूजवइं 2·341. 3rd. pl. pres. caus. –Pkt. धुज्जइ<Skt. धूयते a passive form. G. धुजवुं.

धूणइ 2·503; 5·119. 'to shake' v. 3rd. sg. pres.-धूणी 2·651. absl.–धूणाविया 1·360. past. part. nom. pl. n. (used as sg.) from causal: धूणावइ. Pkt. धुणइ, धुणाइ Hc. 4·59; Pischel:§503:<Skt. धूनोति, धुनाति and धूनयति; Pā. धुनाति. G. धूणवुं; H. धूनना; M. धुणकणें; धुनकणें. ND. 330. a. 14–22.

धूंबड° 2·161. 'wild, vehement' adj. (+घाइं). Pkt. धुम्म+ड svārtha suffix<Skt. *धूम्रट cf. H. धूम f. 'noise, bustle'; G. धूम 'vehement'. cf. G. धूम मार मार्यो. M. धूम f. 'ardour'. ND. 330. a. 43–50.

धूरइं 3·189. 'to become sad' v. 3rd. pl. pres. a varient for Pkt. झरइ=Skt. क्षयति cf. also Skt. ध्वरति.

धूर्जट 2·521. 'God Shiva' subst. nom. sg. m. Skt. धूर्जटी m. H. धूजट, धूरजटी.

धूलि 1·744; 2·242, 419. 'dust' subst. nom. sg. f.–धूलि 2·247. inst. sg. f. Pkt. धूलि

f.; Skt. धूलि f. m. G. धूळ f.; M. धूळ f.; H. धूल, धूर f. ND. 331. a. 15–26. tries to show it to be an Indo-European word: "Skt. धूलि f.<IE. dhuzdi*, cf. Old Slavonic dūždi 'rain' ...and with inserted nasal German. dunst, English: dust."

धृष्टद्युमनु 1·696. 'Dhṛṣṭadyumna–a warrior on the side of Pandavas.' subst. nom. sg. m. Skt. धृष्टद्युम्न m.

धेंकट 6·255. an onomato. adv. expressing the sound of a drum.

धोईयइ 2·556. 'to wash' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. धोवइ, धुवइ; Pa. धोपति, धोवति; Skt. धावति; from Pkt. धोवइ in H. धोना; G. धोवुं; while from Pkt. धुवइ in M. धुणें, धुवणें. cf. also subst. धोबी from Pkt. धोवइ. ND. 329. b. 45–50; 330. a. 1–3.

धोंकार 6·361. 'the twanging sound of a bow' subst. nom. pl. m. धों. onomato. +कार Skt.

धोरिउ 4·13. 'a bull' subst. nom. sg. m. Pkt. धोरेय<Skt. धौरेय m. 'a bearer of the yoke i. e. a bull.' G. धोरी, धोरियो m. H. धोरी, धौरा m.

धोरणि 2·345; 3·117. 'a series' subst. nom. sg. f. Pkt. and Skt. धोरणि, धोरणी f.

ध्याइं 5·173. 'to contemplate' v. 3rd. pl. pres.–ध्याउ 5·181. v. 2nd. pl. imprt.–ध्याइयइ 4·35. v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. ध्यायति.

ध्यानु 1·629; 5·169. 'contemplation' subst. acc. sg. n.–ध्यानि 1·595. subst. loc. sg. n. lw. Skt. ध्यान n.

ध्रसक्कइं 1·298. 'slip down, break with a crash' v. 3rd. pl. pres.–ध्रसकीय 1·705. past. part. nom. sg. f. see index: धसक्कइ. cf. Pkt. धसक्किय 'feeling much confused so as to feel the heart slip.' The coming of र् in ध्र according to Hc. 4·399.

ध्रसूकइं 2·539. 'to slip down in fear' v. 3rd. pl. pres. a varient of ध्रसक्कइ. see index ध्रसकइ, धसक्कइ.

ध्रासकि 1·352. 'a shock' subst. inst. sg. m. G. ध्रासको, धासको m. see index ध्रसक्कइ, धसक्कइ and धसूकइ.

न° 2·31. contraction of नइ introducing a direct object; see index नइ (3).

नइ 1·469, 577; 5·24, 93, 108, 139; 6·16, 17, 189. 'and' conj. see index अनइ; note the disappearence of the initial vowel from अनइ. gives the form नइ. Tessitori: § 2:(4). G. ने. See index अनइ.

नइ° 1·273. 'a river' subst. f. Pkt. नइ<Skt. नदी f.

नइ 6·227, 228; नइं 2·142, 164, 240. 'used to introduce an indirect object, or to imply the dative sense of 'for' '–post. pos.–नइं 2·242, 393, 654; ने 2·662. a post. pos. used to introduce a direct object. Tessitori: §69: 'The postpositions of the accusative are but postpositions of dative, that are employed simply to denote the direct object of the verb. The use of the same postpositions for both the dative and the accusative is common to most of Neo-Indian vernaculars.

In the Old Western Rājasthāni the dative postpositions that may be used for the accusative are: नइं, प्रति and रहइं." Again ibid. §69 (1) states 'नइं is the most common of the three in the accusative sense. + + + Modern Gujarati has ने and Mârwârî नइ and नइं' Ibid: §71: (2): OG नइं, कन्हइं <Ap. *कण्णहि <Skt. *कर्णस्मिन् (= कर्ण); also see Trumpp: Sindhi Grammar: P. 401: Also Tessitori: 'On the Origin of the Dative and Genetive Postpositions in Gujarati and Marwari' J. R. A. S. 1913. pp. 553–567. Also the genetive postposition – नउ, . he derives from lost कन्हउ on the plea that O. W. R. has no tendency to change ण to न so as to help us to derive नउ from OG and Ap. post. pos. तणउ or from dative post. pos. नइ<OG. कन्हइ as a later development. See Tessitori: 73: (5). We have however in our work: 1·626: पूत्रु पुरोहितनउ इम भणइ 'कृत्यानउ वरु छइ अम्हतणइ.' where तणइ=नइ giving the object–sense. Why not OG. नइ from OG. Ap. तणइ a loc. form of तणउ–the change of ण to न a special change? Also cf. PGS. P. 29. line 19: बळाकाई भणित दंत हूया, तीहकरो जोइसीयणां वचन हसतउ हूंतउ दर्शनमात्रिहिं जि दुर्भिक्षु भांजी करी गाजतउ हूंतउ।; also in Kan. Pr. P. 98. st. 202: जेह पसाइं कीधां काज तेहपा ते विणसाडयूं काज।. Both the above illustrations show the existence–तण and its forms behind नउ, नइं etc. Also see Divatia GL. II p. 81 नुं from Pkt. तण<Skt. taddhit–तन. For तणउ see index. Dave: Study: P. 57. नइं<Skt.नयेन following Bloch: Langue de la Marathe pp. 204-5. which is quite unwarranted in face of the above evidence. Dave himself is not sure when he writes: "This change may not have taken place in the Skt. stage or even in the early Pkt. stage, for we have no records of the use of नय–in this sense. But the development does not seem improbable" (P. 58). cf. Hc. 4·425 for तणेण and Hc. 4·361. etc. for तणउं, तणा etc. which show a sort of parallalism with the forms of नउं. G. ने.

नउ 1·182, 266, 439, 530, 626, 688; 2·305, 306; 5·59, 99, 150, 164; 6·216; नु 2·29; 6·159. post. pos. of the possessive case. nom. sg. m.–ना 1·480; 2·316, 324, 355, 366, 427, 625; 5·53, 66, 136 nom. pl. m. this post–position is used to show in general at times the genetive relation without corresponding case–change.–नउ 2·650; 5·150 (2); 6·29, 200; नां (=नउं) 2·688; नु 1·545; 2·342. acc. sg. m. –ना 1·691. acc. pl. m.–नइ 1·6, 759; 3·19; 6·161, 207; नइं 1·262; 2·708; 3·77; 4·36; ने 2·341. inst. sg. m.–नां 4·4; ना 2·235, 291, 411, 417, 602; 3·180. in these cases ना goes with the qualified substantive

in different cases.–नइ 1·462; 5·152; 6·272, 307; नइं 2·79, 462; नईं 1·541; नय 2·231. loc. sg. m.–नउं 1·185, 695; 5·146, 171, 176; नु 2·443, 500; नुं 1·670; 6·248, 399; नूं 2·70, 469. nom. sg. n.–ना 2·477; नां 2·370, 684, 689; 5·125. nom. pl. n.–नउ 1·735; नउं 2·562; 5·176; नु 1·497, 627, 638; 6·166, 185, 198; नूं 2·508, 548. acc. sg. n.–नां 2·705. acc. pl. n.–नइ 2·450, 565; 6·303, नइं 2·76, 379, 387, 394, 566; ने 1·476; 2·290. 407; 5·55. inst. sg. n.–2·127. inst. pl. n.–ना 2·179, 444, 476, 683. post. position is used to show a genetive connection but does not agree with qualified substantive in case. –नइ 1·697, 698; 2·183, 184; 3·155; 5·135; 6·270, 273; नइं 2·67, 391, 397, 426, 471, 509. loc. sg. n. नईं 2·93; नइं 2·55; नइ 5·161; नी 1·479; 2·89, 97, 147, 317, 333, 389, 570; 3·41, 173, 183; 5·85, 90, 131, 133, 134, 142, 144. 158, 189; 6·181, 191, 192, 220, 225, 393, 411. nom. sg. f.–नी 2·517. nom. pl. f. [used simply as a genetive connective] –नइं 2·267; नी 1·544, 689; 2·294, 318, 507, 523. 549, 663; 3·212; 5·71, 112, 117, 126, 177, 189. acc. sg. f.–नी 1·585; 2·595; acc. pl. f.–नी 2·295, 531; 5·29, 32. inst.sg. f.-नी 2·106. loc. sg. f. The adjectival nature of the post-position is manifest; but it is at this stage in a process of confusion. See GL. II pp. 146-154. for the derivation of the post-position, Tessitori's views criticised; and Divatia's views given. G. नो, नी, नुं, नां, ना, ने.

नकुलु 1·239, 593, 651. 'Nakula –one of the Pandavas' subst. nom. sg. m.– नकुलिं 1·750. inst. sg. m. Skt. lw. नकुल m.

नखे 2·156. 'nails' subst. inst. pl. m. Skt. lw. नख m. n.

नगरि 1·378; 2·422. 'a city' subst. loc. sg. n. Skt. lw. नगर n.

नच्चइं 1·710. 'to dance' v. 3rd. pl. pres. Pkt. नच्चइ; Pa. नच्चति; Skt. नृत्यति. G. नाचवुं; H. नाचना; M. नाचणें. ND. 339. a. 18–29. See index नाचइ.

नचावइं 2·220. 'to make dance' v. 3rd. sg. pres. causal of नच्चइ–नाचा;–नचावणहार 2·29. 'one who teaches another to dance' an agent. n.– नचाविउ 5·11. past. part. nom. sg. m. G. नचाववुं; H. नचाना; M. नाचविणें. Pkt. नच्चावेइ; Pa. नच्चापेति; Skt. नर्तयति= *नर्तापयति. ND. 334. a. 40–43.

नट्टारंभ 6·229. 'the activity of dancing' subst. nom. sg. n. Skt. नाट्य=Pkt. नट्ट + Skt. आरंभ m.

नड 1·710. 'an actor' subst. nom. pl. m.–नड 2·220. subst. acc. pl. m. Pkt. नड; Skt. नट m. =* नृतु m. Pa. नटो. ND. 339. a. 27-29; also ND. 334. b. 17–25.

नडिय 3·197. 'obstructed, afflicted' past. part. nom. sg. f. Pkt. णडिअ=खेदित:, वञ्चित: Dn. 4·18, G. नडवुं; H. नटना; M. नडणें–probably Pkt. नडिय–*नट्टिअ Skt. *नष्टित.

नत्थीय 1·324. 'is not' v. 3rd. sg. pres. Pkt. णत्थि<Skt. नास्ति almost indeclinably used. नत्थि+euphonic य.–नत्थी 5·3; 5·121.–नथी 2·43, 185. G. नथी.

नद् 6·347. 'sound' subst. nom. sg. m. a Pkt. form *नद् arisen from Skt. नाद and नर्द m. both meaning 'a sound'.

नंदग्रामि 6·408. 'the village of Nandagrāma' subst. loc. sg. m. Skt. नन्दग्राम m.

नंदणु 1·10, 66, 133, 183, 228. 'a son' subst. nom. sg. m. –नंदण 1·169; 6·19. nom. pl. m.–नंदणु 1·101. acc. sg. m. –नंदणह 1·430. gen. form used as acc. pl. m. Pkt. णंदणो<Skt. नन्दन m.

नंदणी 1·214. 'a daughter' subst. nom. sg. f. Pkt. नंदिणि< Skt. नन्दिनी f.

नमइ 1·614. 'to bow to, to salute' v. 3rd. sg. pres.–नमइ 1·775. v. 3rd. pl. pres.-नमियइ 3·14. v. 3rd. sg. pres. pass.– नमेवा 2·77. inft. of purpose. –नमिय 4·3; नमी 1·526, 599; नमीउ 1·564; नमीय 1·387, 425, 444; नमेवि 5·181. absl. Pkt. नमइ<Skt.नमति. G. नमवुं; H. नमना; M. नमणें.

नयण 6·66. 'an eye' subst. nom. pl. n.–नयण 1·327. acc. sg. n.–नयणि 1·340; 3·162; 6·163. inst. sg. n.–नयणे 1·181. subst. inst. pl. n.– नयणि 1·764. loc. sg. n.–नयणे 1·374. loc. sg. n. used as pl.–नयणह 1·31. gen. obl. pl. n.–नयणांह ablative. pl. n. Pkt. नयण<Skt. नयन n. G. नयण, नेण n.; H. नयन, नैन m. M. नयन n. ND. 649. b. 50; 650. a. 1–4.

नयणलां 2·89. 'an eye' subst. nom. pl. n.–नयणले 6·282. loc. sg. n. Pkt. नयण+ल Svārtha Taddhita. G. नेणलां.

नयर° 6·36, 40, 153, 154, 164, 170, 180, 228, 266, 301, 302, 384, 385, 'a city' subst. n.–नयरु 1·158, 336. subst. nom. sg. n.–नयरह 6·47. gen. obl. sg. n.–नयरि 1·180, 335, 529, 761, 792; 2·175, 413, 432; 6·63, 160, 168, 271. loc. sg. n. Pkt. णयर<Skt. नगर n. cf. G. –नेर; M.–नेर added to the names of the towns e. g. चांपानेर, अमलनेर etc. H. नैर.

नयरी° 6·370. a town' subst. f.– नयरी 6·14. nom. sg. f. Pkt. नयरी f.<Skt. नगरी f.

नरके 5·25. 'a hell' subst. loc. sg. n. Skt. lw. नरक. m. n. G. नरक:n.

नरग° 5·32, 39, 47. 'a hell' subst. n. Pkt. नरग<Skt. नरक m. n.–नरगे 5·43, 49. loc..pl. n.- नरग 1·369. acc. sg. n.

नरय° 5·48. 'a hell' subst. n. Pkt. नरय<Skt. नरक. m. n.

नरु 1·532, 2·439. 'a man'. subst. acc. sg. m. Skt. lw. नर m.

नरनरीउ 1·349. 'to shout' absl. OG. नरनरइ–probably a reduplicated form for intensity from Pkt. णयइ< Skt. नदति. cf. for OG. form PGS. P. 211. column 2. line 15. 'नरनरइ नदति'.

नरनारि 6·170. 'men and women' subst. nom. pl. f. a copulative compound Skt. नर+Skt. नारी f.

नरनाह 1·213. 'a king' subst. gen. obl. sg. m. Skt. नर m.+Pkt. णाह m.–Skt. नाथ m.=नरणाह –नरनाह. See index नर and नाह.

नरपवरु 1·312. 'the best of men' subst. nom. sg. m. Skt. नर+Pkt. पवर–Skt. प्रवर=नरपवरु.

नरवइ° 1·376, 651. 'a king' subst. m.–नरवइ 1·39. subst. nom. sg. m.–नरवइ 2·508. acc. sg. m. – नरवइं 1·214. gen. obl. sg. m. Pkt. णरवइ< Skt. नरपति m.

नरवरु 1·159, 166, 211, 341, 640. 'the best of men' subst. nom. sg. m.–नरवर 1·348. subst. nom. pl. m. नरवरह 1·607. gen.–obl. sg. m. Skt. lw. नरवर m.

नराहिवु 1·371. 'a lord of men, a king' subst. nom. sg. m. –नराहिव 2·76. nom. pl. m. Pkt. णराहिव<Skt. नराधिप m.

नरिंद° 1·165; 6·9. 'a king' subst. m.–नरिंद 1·335, 645; 6·317. नरिंदु 1·186, 339; नरिंदो 1·138, 391; 6·421. nom. sg. m.–नरिंदह 1·37, 321. gen. obl. sg. m.–नरिंदु 1·331. acc. sg. m.––नरेंद्रे 2·710. inst. sg. m. Pkt. नरिंद<Skt. नरन्द्र m.

नरेस 6·265. 'a king' subst. nom. sg. m. Pkt. नरेस< Skt. नरेश m.

नरेसरो 1·328; नरेसर 6·15, 343, 364, 385. 'a king.' subst. nom. sg. m. Pkt. नरेसर< Skt. नरेश्वर m.

नलि 3·197. 'King Nala' subst. inst. sg. m. Skt. lw. नल m.

नवउ 1·395; 6·168, 223, 227, 'new' adj. nom. sg. m.-नवउ 1·279, 520. acc. sg. m.– नवउं 1·477. acc. sg. n. Pkt. नवअ<Skt. नवक–G. नवुं.

नवनवउं 3·140. 'quite new' adj. nom. sg. n. reduplicated form for intensity. See index नवउ.

नवमइ 3·209 'ninth' adj. of number. ordinal. inst. sg. f. lw. Skt. नवमी cf. G. नॅाम f.

नवमइं 3·209. 'fresh understanding' subst. inst. sg. f. Pkt. नवमइ<Skt. नवमति m.

नवरसि 3·33. 'fresh emotion' subst. inst. sg. m. Skt. lw. नवरस–m.

नवलउ 3·36. 'new' adj. nom. sg. m. Skt. नवल adj. G. नवलुं.

नवसर 3·157, 207, 377. 'having nine strings' adj. nom. sg. m. Skt. नव 'nine' + सर m. 'a string, a necklace.'

नवि 1·70, 109, 193, 254, 286, 277, 515, 535, 552, 553, 556, 621, 622, 682, 743; 2·156, 399, 552, 576, 616, 012; 3·30, 102, 199; 5·8, 19, 42, 57, 61, 116, 140; 6·96, 105, 136, 150, 183, 222, 236, 238, 239. 'not even' adv.–नव 3·209. 'not even' adv. Pkt. णवि <Skt. न+अपि for Ap. णवि see Hc. 4·340, 353, 438. ill.; Pkt. णवि–Hc. 2·178: णवि वैपरीत्ये ।; also Dn. 4·18. Commentary. G. नव 'not' (poet.); Tessitori: Notes:§ 103.

नवकारु 1·596. 'a special litany of salutation used by Jainas' subst. acc. sg. m. Pkt. णवकार Pischel: §251:=Pkt. णमोक्कार, णमोयार, नवयार for these Pkt. forms see Pischel: §195, §306.<Skt. नमस्कार m. G. नवकार, नोकार m. a special term prevalent among the Jainas.

नही 4·7; 5·4, 7, 13, 51, 56, 152, 164; 6·84, 121. नहीं 2·420, 6·158; नहिं 3·51. 'not' indecl. of Hc. 4·419. Skt. नहि=Ap. नाहिं. Tessitori: Notes: §103 agrees with Hc. probably न+OG. हुइ and हुइं<Ap. Pkt. हुवइ, होइ<Skt. भवति,

gives in G. नहीं, नही, नहि, नहिं. M. नाहिं found also in Ap. can be understood from न+Pkt. आहवइ<Skt. आभवति cf. M. root. आहणें 'to be'. See Bloch: Langue de la Marathe p. 292. cf. also H. root हय. Also see ND. 337·b. 6–15. S. K. Chatterji: Origin and Development of Bengali Language P. 1039 derives. B. नय through *न+असती (Skt. (अस्ति). Of course in all these views the contamination with Skt. नहि does take place.

नहीय 1·200, नहींय 3·44 'not' indecl. नही + emphatic particle य see index इ.–नहीत 2·626. 'If it is not so' indecl. नही+तु cf. G. नहीतो–नहींयतु 2·240 'if it is not so' indecl. नहीं+य+तु.

नहु 2·511; नहुं 2·462 'not certainly' indcl. न+हु an emphatic particle. Hc. 2·198; Pischel: §94, §148. derives Pkt. हु–खु–क्खु< Skt. खलु becoming हलु by the dropping of the medial अ.

नाग 1·743. 'a serpent' subst. acc. pl. m. Skt. lw. नाग m.

नागराइ 1·606. 'a king of serpents' subst. inst. sg. m. Ap. णायराएं<Pkt. णायराइण<Skt. नागराजेन.

नागड 6·253. 'a kind of musical instruments' subst. nom. pl. n.

नागिणी 2·154. 'a she-snake' subst. gen. obl. sg. f. Skt. नागिनी. G. नागण.

नाखइं 6·264. 'to throw' v. 3rd. sg. pres.–नाख्यउ 6·311. past. part. nom. sg. m. Pkt. णिक्खिवइ<Skt. निक्षिपति. G. नाखवुं; नांखवुं; H. नाखना is equated with नांधना=Skt. लंघयति can raise the possibility of another etymology.

नजाणिउं 2·103. 'not knowing' adj. acc. sg. n. न+जाणिउं past. part. of जाणइ. see index जाणइ.

नाच 6·247, 265. 'dance' subst. acc. sg. n. Pkt. णच्च=Skt. नृत्य n. Dn. 5·8. G. नाच m. H. नाच m. M. नाच. ND. 339. a. 8–13.

नाचइ 3·148; 6·226. 'to dance' v. 3rd. sg. pres. – नाचइं 1·235; 6·380. 3rd. pl. pres.–नाचतां pres. part. nom. pl. n.–नाचतां 6·234, 268. pres. part. gen. obl. sg. f.–नाचती 3·26. pres. part. acc. sg. f.–नाची 6·261. past. part. nom. sg. f.–नाचेवउं 6·245. pot. part. nom. sg. n. see index नच्चइ.

नाठा 2·23, 261, 688. 'fled' past. part. nom. pl. m.–नाठे 1·415. 'disappeared' past. part. inst. pl. m. Pkt. नट्ठ; Pa. नट्ठो; Skt. नष्ट. cf. H. नाठना 'to run away, to disappear'; H. नाठा 'an heirless person.' G. नाठुं 'fled away;' M. नाठा 'vile;' नाट 'lost, bankrupt.' ND. 339. a. 43–50; b·1–4.

नाण° 6·407. 'knowledge' subst. n.–नाणु 1·679, 773. nom. sg. n. Pkt. नाण<Skt. ज्ञान n. cf. G. root. नाणवुं. 'to test.'

नात्र 3·95. 'a marriage' subst. acc. sg. n.–नात्रइं 3·80. loc. sg. n.<Skt. *ज्ञात्रक n.; cf. Skt. ज्ञात्र m. 'a relation;' Pā. ञातको 'a kinsman'. In OG. नात्र had the sense of 'marriage' and not as in

MG. नातरूं 'a widow's marriage'. For example, in मृगांकलेखारास of वच्छ st. 43: कुमर घरमाहिं आवीउ ए जोसी बोलाविउ। आविउ जोसी करइ वात 'नातरूं' करावउ॥. Here 'नातरूं'= marriage, as the girl whom the young man desired was a virgin. cf. G. नातो='relation'. नातरूं came to be recognised as the informal marriage by a widow as opposed to लग्न or पाणिग्रहण–a formal marriage with due religions rites. cf. ND. 339. b. 36–45.

नादउद्रि 1·792. 'A town–known as Nandoda at present' subst. loc. sg. n. Skt. नादपद्र or नन्दपद्र as Divatia suggests. We have नादोद and नांदोद both obtainable from the Skt. forms suggested. See GL. I. 78, 81.

नादिं 6·349; नादिइं 2·418. 'sound' subst. inst. sg. m.–नादि 2·3. subst. loc. sg. m. lw. Skt. नाद m.

नादु 1·569. 'persistence' subst. acc. sg. m. lw. Skt. नाद m. 'sound' with a changed meaning.

नानाविह° 6·12. 'of various kinds' adj. Pkt. णाणाविह<Skt. नानाविध.

नामु 1·151, 183; 2·491, 582. 'a name' subst. nom. sg. n.–नाम्रु 2·438; 4·22. subst. acc. sg. n.–नामि 1·52, 158, 168, 183, 189, 443; 2·28, 75, 568; नांमि 3·8; नामिं 1·38, 162, 167; नामिइं 6·75, 125; नामी 1·190; 2·394. inst. sg. n.–नामि 5·130; नामिइं 6·6. loc. sg. n. Skt. lw. नामन् n. cf. ND. 337. b. 43–50; 338. a. 1–3. G. नाम; H. नाउँ; M. नांव.

नामइ 1·352; नांमइ 3·128. 'is bent' v. 3rd. pres. passive of the causal base.–नामी 1·121. absl. नामीउ 1·557. past. part. nom. sg. m. Skt. नामयति. G. नमाववुं; H. नवाना; M. नमविणें. Pkt. नमेइ; Pā. नमेति. ND. 352. a. 36–42.

नारगी 5·30. 'a hell-dweller' subst. nom. sg. m. Pkt. नारगी<Skt. नारकिन् m.

नारंग 3·47. 'an orange–tree' subst. loc. sg. m. Skt. नारंग m.

नारद° 1·769. 'the name of a sage' subst. m.–नारदु 2·11. nom. sg. m. – नारद 2·11. inst. sg. m.–नारदह 1·379. gen.–obl. sg. m. used as abl. Skt. नारद m.

नारि° 1·379; 2·436, 670. 'a woman' subst. f.–नारि 1·162, 169, 324, 362; 2·43, 102, 111, 176, 483; 3·162, 6·129. nom. sg. f.–नारीय 3·174. nom. sg. f. (य added as a particle of emphasis)–नारी 2·450, 634. nom. sg. f.–नारि 1·327; 3·184. acc. sg. f.–नारीय 3·32. acc. pl. f.–नारि 2·385. voc. sg. f.–नारिय 3·36, 123. gen. obl. sg. f. Skt. lw. नारी f.; Pkt. नारि; G. नार, नार्य f.

नारिरूपिं 2·699. 'in tha shape of a woman' subst. inst. sg. n. OG. नारि +Skt. रूप n.

नावइ 1·672. 'to make known' v. 3rd. sg. pres. Pkt. णावइ<Skt. ज्ञापयति.

नावइं 5·92. 'not to come' v. 3rd. pl. pres. न+आवइं for Saṁdhi see Tessitori: Notes: 103. See index: आवइ.

नाशिक 1·775. 'the town of Nāśika' subst. acc. sg.

n. Skt. नाशिक n. – नासिकि 1·240. subst. loc. sg. n.

नासइ 2·439; नासइं 2·614; नासि 2·175. 'to run away' v. 3rd. sg. pres.–नासइं 1·79; 2·673. v. 3rd. pl. pres.–नासंता 6·360. pres. part. acc. pl. m.–नासी 261, 102, 271; 6·352. absl. Pkt. णसइ, णस्सइ, णासइ; Pā. णस्सति; Skt. नश्यति with changed meaning. G. नासवुं; H. नासना. cf. for other Modern Indians: ND. 342. a. 9–20.

नाह° 3·150. 'lord, master' subst. m.–नाह 6·131; नाहु 3·23, 84; नाहुं 3·210. subst. nom. sg. m.–नाह 2·212; 6·97, 120. voc. sg. m.–नाह 6·320. inst. sg. m. Pkt. णाह<Skt. नाथ m. cf. G. नाव, नावलो, नावलिओ–Ap. णाहुल्लु m. H. नाह. cf. GLLIP. 125, 315 (Guj. Ed.).

नाहिय 3·85=नाहइ 'to take bath' v. 3rd. sg. pres.–नाहिय 3·153. past. part. nom. sg. f. Pkt. ण्हाइ Hc. 4·14; Pischel: §313: Pā. न्हायति<Skt. स्नाति; G. नाहवुं; H. नहाना; M. नाहणे. ND. 352. a. 29–35.

निअ° 6·79, 100. 'one's own' adj. Pkt. निअ<Skt. निज.

निउंत्रीउ 1·618. 'invited' past. part. nom. sg. m. Pkt. णिमंतेइ; Pā. निमंतेति; Skt. निमन्त्रयते. G. नोतरवुं; H. न्योतना, नेवतना, ND. 347. b. 12–14.

निकंदनि 3·34. in an adj. compound–तावनिकंदनि 'destroying heat.' adj. inst. sg. n. ताव (=Skt. ताप) + Skt. निकन्दन.

निकांमु 3·43. 'very much' adv. Skt. निकामम्.

निकालिजा 2·149. 'to drive out' v. 2nd. sg. pot. Pkt. णिक्कालेइ <Skt. *निष्कालयति cf. Skt. निष्काल्य having driven out, and perhaps Skt. निष्करोति drives out. For the details of etymology ND. 343. a. 6–26; for G. निकळवुं see ND. 343. b. 17–21. G. M. निकाल 'a passage, disposal'. H. निकालना; M. निखाळ्नें.

निकुंची 2·676. 'compressed' past. part. nom. pl. m. Pkt. णिकुंचिय<Skt. निकुचित fr. Skt. root. निकुञ्चति.

निगहिय 3·189. 'controlled' past. part. nom. pl. m. Pkt. णिग्गहिय<Skt. निगृहीत.

निगोदि 5·15. 'a vegetable kingdom in which one body contains infinite souls' subst. loc. sg. m.–निगोदइ 5·21. abl. sg. m.–निगोदह 5·94. gen. obl. sg. m. Pkt. णिगोअ; Skt. निगोद m.

निगोद्र 3·142, 157. 'round' adj. nom. sg. m.

निघिणु 1·199. 'merciless' adj. nom. sg. m. Pkt. णिग्घिण< Skt. निर्घृण.

निछमाली 2·46. 'possessing the winking of the eyes' adj. nom. sg. f. Skt. निमिष+आली suffix (metathesis).

नितु 1·55; 2·140; 3·16; 5·102, 173, 189; 6·4. 'always' adv.–नित् 1·533. adv. Skt. नित्यम् adv. G. नित.

निदलउं 1·232. 'to pound' v. 1st. sg. pres. Pkt. णिद्दलइ<Skt. निर्दलयति.

निधांनु 3·42. 'a receptacle' subst. nom. sg. n. Skt. निधान n.

निनाद 2·460. 'sound' subst. nom. sg. m.–निनादि 2·602. inst. sg. m. Skt. lw. निनाद m.

निनिखुणि 6·254. Onomato. adv. representing the sound of a musical instrument.

निबंधु 1·442. 'understanding, compact' subst. nom. sg. m.–निबंधि 3·213. 'taking a position' subst. inst. sg. m. Skt. lw. निबंध m.

निमंत्रइ 2·536. 'to invite' v. 3rd. sg. pres. Skt. निमन्त्रयते. cf. निउंत्रीउ in the index.

निम्मल 6·414. 'pure' adj. nom. pl. n. Pkt. णिम्मल<Skt. निर्मल.

निर्म्मलो 4·21. 'pure' adj. nom. sg. m. see index निम्मल. Mark the hesitation between Skt. and Pkt. forms.

निय° 1·62, 101, 304, 432, 658, 670, 779. 'one's own' adj. –निय 1·424, 425. adj. acc. pl. m.–निय 1·425. gen. -obl. sg.m. Pkt. णिय<Skt. निज adj.

नियय° 1·48. 'one's own' adj. Pkt. णियय<Skt. निजक adj.

नियाणुं 1·367. 'begging a fruit according to one's own desire before death as a reward of one's own penance' subst. nom. sg. n.–नियाणु 1·369. subst. acc. sg. m. Pkt. णियाण<Skt. निदान n. the term belongs in this sense specially to the Jaina Theology.

नियुंज्या 2·13. 'arranged' past. part. nom. pl. n. Pkt. निउंजिय from निउंजइ<Skt. नियुनक्ति.

निरक्षिय 3·49. 'having observed' absl. Skt. निरीक्ष्य from Skt. root निरीक्षते.

निरखइं 1·340. 'to observe' v. 3rd. pl. pres.–निरखी 2·474. absl. Pkt. णिरिक्खइ<Skt. निरीक्षते. G. निरखवुं; H. निरखना; M. निरखणें.

निरगुण 6·292. 'possessing no merits' adj. acc. sg. m. Skt. निर्गुण cf. G. नगणो.

निरधार 3·45. 'with certainty' subst. inst. sg. m. used as an adv. Pkt. निद्धार< Skt. निर्धार m. 'certainty'.

निरदलुं 1·634. 'pounded, destroyed' past. part. nom. sg. n. Skt. निर्दलयति cf. index निद्दलउं.

निरमल 5·176; 6·217. 'pure' adj. nom. sg. n. Skt. निर्मल, see index निम्मलो.

निरलोभी 6·189. 'greedless' adj. nom. sg. m. Skt. निर्लोभिन् adj.

निरवाणु 1·788. 'absolution, final beatitude' subst. acc. sg. n.–निरवाणि 6·241. subst. loc. sg. n. Skt. निर्वाण n.

निरवाहु 1·426. 'carrying out' subst. acc. sg. m. Skt. निर्वाह m.

निरवूं 3·162. 'happy' adj. acc. sg. m. through *निरवुअ <Skt. निर्वृत 'happy' cf. OG. निंवरु='free from worries', by metathesis from Skt. निर्वृत. G. नरवुं, नरु 'healthy'; also G. नवरुं 'leisurely'.

निराकरी 4·18. 'discarded' past. part. nom. sg. f. Pkt. निराकरिय-<Skt. निराकृत.

निरास 6·160, 305. 'disappointed' adj nom. pl. m. Pkt. णिरास–; Pā. निरासो; Skt. निराश adj. G. H. M. निरास; G. निराश a Skt. lw. ND. 348. b. 12–16.

निरीक्षण 3·32. 'defenceless' adj. acc. pl. Skt. नीरक्षण adj.

निरुतउ 1·312; निरुत्तु 2·256. 'certainly' adv. Ap. निरुत्त=Pkt. णिरुत्त=निश्चितम् Dn. 4·30.< Skt. निरुक्त 'explained, expressed, defined'. M. निरुता or निरुतें (poetry).

निरूपमी 2·221. 'incomparable' adj. nom. sg. f. Skt. निरुपम– The length of उ possibly on the analogy of रूप– rather sporadic.

निरेहणा 2·428 'without the desires satisfied' adj. nom. pl. m. Pkt. निरेसण–<Skt. निरेषण 'without a desire'.

निरोपम 6·19. 'incomparable' adj. nom pl. m. Skt. निरुपम– cf. index निरूपमी.

निरोल 6·216. 'an order' subst. nom. sg. m. Pkt. णिरोव+ल see PSM. for निरोव cf. M. निरोप.

निर्जणइ 2·537. 'to conquer, to win' v. 3rd. sg. pres.–निर्जणिउ 2·539. past. part. nom. sg. m. OG. निर्+जिणइ cf. PGS. P. 210. column 1. line 6. जिणइ=विजयते; Pkt. णिज्जिणइ cf. Pkt. जिणइ Hc. 4·241; Pischel: § 473: Pā. जिनाति; Skt. जयति.

निर्जलि 2·121. 'a waterless place' adj. used as a subst. loc. sg. n. Skt. lw. निर्जल–adj.

निलउ 6·433. 'a place' subst. nom. sg. m. Pkt. णिलय< Skt. निलय m.

निलाडि 1·210; 3·154. 'a forehead' subst. loc. sg. n. Pkt. णिलाड see PSM.; णिडाल Hc. 1·47, 257; Pischel: §260, §354:<Skt. ललाट n. cf. G. निलवट, नीलवट, लिलवट (poetry) cf. GL. I. 379, 381, 457.

निव 1·385. 'a king' subst. gen. obl. sg. m. Pkt. णिव <Skt. नृप m.

निवसइ 1·35; 6·17, 158 'to dwell' v. 3rd. sg. pres. Pkt. णिवसइ <Skt. निवसति.

निवारइ 2·765, 2·525. 'to keep back' v. 3rd. sg. pres.– निवारी 1·765. absl.–निवारीउ 1·760. past. part. nom. sg. m.–निवारी 2·213. past. part. nom. sg. f. Pkt. णिवारेइ<Skt. निवारयति. G. निवारवुं; H. निवारना; M. निवारणें.

निविरउ 6·245. 'happy' adj. inst. sg. m. OG. निंवरु cf. GOS. XIII P. 72. चर्चरिका st. 13. जइ लखमीधरु वोलियं पेखिवि बहु य पलास। तउ हियडउ **निंवरु** थिउं मुक्क कुटुंबह आस ॥ cf. Pkt. णिव्वित्त Dn. 4·32; णिव्विर PSM.<Skt. निर्वृत. G. नवरुं. cf. index निरवूं.

निवेस 6·406. 'places' subst. nom. pl. m. Pkt. णिवेस< Skt. निवेश m.

निवेसइं 3·139. 'to put' v. 3rd. pl. pres. Pkt. णिवेसइ<Skt. निवेशयति.

निश्चइ 6·197; निश्चइं 5·178; निश्चं 1·44; निश्चइ 5·147; 6·94, 147. 'with certainty, certainly' subst. inst. sg. m. used adv. Skt. निश्चय m. G. निश्चे.

निसंबला 1·472. 'without food' adj. nom. pl. m. Pkt. निस्+संबल cf. Dn. 6·8. संबल=पाथेय n. Skt. शंबल m, n. 'provision for a journey.

निसुणि 2·385. 'to hear' v. 2nd. sg. imprt.–निसुणउ 1·150, 156, 367; 6·8, 50, 74 v. 2nd. pl. imprt.–निसुणउ 6·302 v. 3rd. pl. imprt.–निसुणी 2·438, 498; 6·233, 260, 300, 316, 317, 395; निसुणीउ 1·138, 154, 547; निसुणी–नइ 6·31. absl. Pkt. णिसुणइ < Skt. निशृणोति.

निसिदीस 3·102. 'day and night' adv. Pkt. णिसि Hc. 1·8.+ Pkt. दिअस–दियस–OG. दीस.

निसिभरी 6·221, 281. 'for the whole night' subst. loc. sg. m. निसि+भरि=Pkt. निसिभरम्मि cf.

GOS. XIV. कुमारपाल–प्रतिबोध–the portion of संक्षेप–P. 5. l. 19: इय चिंताए निद्दं अलहंतो निसिभरम्मि नरनाहो। < Skt. *निशाभरे cf. G. रात्रीभर, दिवसभर.

निहालि 5·32. 'to observe' v. 2nd. sg. imprt.–निहालि 2·225. past. part. nom. pl. n.–निहालि 5·143; निहाली 2·596. absl. Pkt. णिहालेइ<Skt. निभालयति. G. निहाळवुं; न्याळवुं. H. निहारना; M. निहाळणें. ND. 348. a. 12–15.

निहणीय 1·757. 'having killed' absl. Pkt. णिहणइ<Skt. निहन्ति Pā. हनति cf. ND. 636. b. 5–14. G. हणवुं; H. हनना; M. हणणें.

निहाइं 1·504. 'a blow' subst. inst. sg. m. Pkt. णिहाअ<Skt. निघात m.

नीकली 3·41. 'came out' past. part. nom. sg. f. See index निकालिजा. Pkt. *णिक्कलेइ<Skt. *निष्कलयति; G. नीकळवुं; H. निकलना.

नीगमइ 6·161. 'to spend (time)' v. 3rd. sg. pres. caus.–नीगमउ 1·648. v. 2nd. pl. imprt.–नीगमि 5·151. v. 2nd. sg. imprt. Pkt. णिग्गमेइ <Skt. निर्गमयति.

नीझणी 3·39. 'silent' adj. nom. sg. m. Pkt. निज्झुणि Hc. 1·52 झुणी-ध्वनि: Pischel:§299; Skt. निर्ध्वनि adj.

नीझर 1·428. 'a stream' subst. nom. pl. m. Pkt. णिज्झर< Skt. निर्झर m. In Skt. झर–is a Pkt. lw: Pkt. झरइ=Skt. क्षरति Pischel: §326: ; Hc. 4·173. G. झरो.

नीठर 3·89. 'merciless' adj. acc. sg. m. Pkt. णिट्ठुर; Pā. निट्ठुर; Skt. निष्ठुर. G. नठोर; H. निठुर; M. निठूर. ND. 344. b. 34–37.

नीद्र 2·718. 'sleep' subst. loc. sg. f.–नींद्र 6·140, 282. nom. sg. f.–नींद्र 2·715. loc. sg. f. Pkt. णिद्दा; Pā. निद्दा; Skt. निद्रा. G. नींद, नींदर f.; M. नींद f.; H. नींद f. cf. also G. निजवुं; M. निजणें through णिज्जा 'sleep' cf. Dn. 4·25: णिज्जो=सुप्त: ND. 345. a. 29–35.

नीद्रभरि 2·717. 'with the heaviness of sleep.' Skt. निद्रा+भरेण. see index नीद्र.

नीद्रलडी 2·716. 'sleep'. subst. nom. sg. f. नीद्र+लडी the svārthā suffix. see index: नींद्र.

नीपजं 1·398. 'to take place, to be produced' v. 3rd. sg. pres. Pkt. णिप्पज्जइ<Skt. निष्पद्यते. G. निपजवुं; H. निपजना; M. निपजणें. नीपजं-form in the present case in the contraction of नीपजइं; in OG. नीपजा form is also found.

नीपनउ 1·792. 'was born, was produced' past. part. nom. sg. m. Pkt. णिप्पण्ण< Skt. निष्पन्न-G. नीपन्युं; also a root नीपनवुं.

नींमीउ 1·794. 'was composed' past. part. nom. sg. m. Pkt. णिम्मिअ<Skt. निर्मित. G. निरम्युं.

नीय° 1·305, 491, 649, 761; 6·99. 'one's own' adj. see index: निय–

नरि 1·487. 'water' subst. acc. sg. n.–नीरहिं 5·145. subst. inst. sg. n.–नीरि 1·250, 253; 2·420; 3·49, 76. Skt. lw. नीर n.

नीरंगु 3·28. 'without colour or attachment' adj. nom. sg. m. निर्+रंगु. For: रंग='colour, pleasure'. probably a Skt. lw. रङ्ग m. Pkt. रंग m. PSM. see ND. 526. b. 30–41.

नीरज 3·49(1) . 'a lotus' subst. acc. sg. n. Skt. lw. नीरज n.

नीरज 3·49(2). 'without the touch of रजस् quality—i. e. the passion'. adj. nom. sg. m. Skt. lw. निस्+रजस् in an adj. compound.

नारद° 2·417 'a cloud' subst. m. Skt. lw. नीरद m.

नीरस 2·111. 'without attachment' adj. loc. sg. m. निस्+रस in an adj. compound.

नीलजु 1·199. 'shameless' adj. nom. sg. m.—निलज 2·154. adj. voc. sg. m. Pkt. णिल्लज्ज <Skt. निर्लज्ज.

नीली 3·125. 'green—i. e. wet' adj. nom. sg. f. Skt. नील—cf. GOS. XIII P. 50. st. 38: **नीलउत्री** विचि पूजमाहि सोहइ अतिचंगी। वितपति दीसइ रूयडे तिणि नवनवभंगी॥ OG. नील·उत्र=G. लीलोत्री f. the word नील acquiring the sense of लील—'green'. G. लीलुं; H. नीला and लीला 'blue' ND. 350. a. 39; GL. I. 458.

नीसंक 3·82. 'without doubt' adv. Pkt. णिस्संकं<Skt. निःशङ्कम्.

नीसत 6·352. 'cowards' subst. nom. pl. m. Pkt. णिस्सत्त <Skt. निःसत्त्व.

नीसरइ 5·21; 6·306. 'to come out' v. 3rd. sg. pres.—नीसरइं 2·666. v. 3rd. pl. pres.—नीसरिउ 6·36. past. part. nom. sg. m.—नीसरी 6·169. past. part. nom. sg. f.—नीसरी 3·106. absl. used as inft. with सकइ. Pkt. णिस्सरइ <Skt. निःसरति.

नासाण° 2·305, 407. 'drums' subst. n.—नीसाण 1·330; 6·349; नीसाणा 1·724. nom. pl. n. Pkt. णिस्साण<Skt. निस्स्वान n. The word is different from Pers. निशान 'a mark, an ensign' with which the original word came to be later confused.

नूपर 3·159. 'an anklet' subst. nom. pl. n. Pkt. णूउर<नूपुर n. m. see index नेउर.

नृत्यकारी 2·449 'a female dancer' subst. nom. sg. f. Skt. नृत्यकारिणी f.

नृपहो 2·605. 'king' subst. voc. sg. m. Skt. lw. नृप m.

नृपतइं 6·321. 'a king' subst. inst. sg. m. lw. Skt. नृपति. m.

नेउर 1·347; 3·143. 'a bracelet' subst. nom. pl. n.—नेउरी 6·256. 'a small bracelet' subst. nom. pl. f.—नेउर 3·80. in an adj. comp. सुनेउर nom. pl. f.—Pkt. नेउर Hc. 123; Pischel: §126: dialectal *नेपुर=Skt. नूपुर. G. नेवर, नेपुर; H. नेवर, नेवले; M. नेवर with a changed sense. Pkt. णेउर probably on the analogy of Pkt. केऊर=Skt. केयूर m. see index नूपुर—GL. I. 126=नेवर.

नेठाउ 3·209. 'a place' subst. loc. sg. n. Pkt. णिट्ठाह<Skt. *निस्थात

नेमि° 1·1, 773; 3·16; 4·2. 'the name of the 22nd Tirthankara' subst. m.—नेमिनाहु 1·116. 'Lord Nemi' subst. acc. sg. m. Skt. नेमि; see index नाहु.

नेमि 2·118. 'range' subst. loc. sg. m. Pkt. णिअम<Skt. नियम m. G. नेम, नीम; H. नेम; M. नेम. m.

नेसाल 6·47. 'a school' subst. nom. sg. f.—नेसालइं 6·71. subst. loc. sg. f. OG. नेसाल or लेसाल cf. त्रि. दी. प्र. p. 8. st. 62: **के लेसालइं** पढावइं छात्र. < Pkt. लेहसाल f. < Skt. लेखशाला f. For detailed discussion whether it should be derived from: लेखशाला or नयशाला see Divatia: GL. I. 457. Dave: Study; derives it from

नयशाला without much ground.

नेसालीया 6·57. 'student' subst. nom. pl. m. from नेसाल–; see index नेसाल.

नेहु 3·36; नेह 6·419. 'love' subst. nom. sg. m.–नेहि 3·174; 6·163. acc. sg. m.–नेह 3·189; नेहइं 3·111; नेहि 3·153. inst. sg. m. Pkt. णेह Hc. 2·77 etc.; Pischel: §313:<Skt. स्नेह m. G. नेह m.; H. नेह m.

नेहिय 3·184 'to love' absl. from. OG. subst. नेह; the Pkt. v. form: सिणेहइ<Skt. स्निह्यति.

नैव 2·103. 'not at all' adv. न+एव Skt. lw. न+एव=नैव.

नोलखीइं 1·522. 'are not recognised' v. 3rd. pl. pres. pass. न+ओलखीइं joined in a samdhi. see index ओलखइ.

पइठउ 1·591, 594; 6·272. 'entered' past. part. nom. sg. m.–पइठा 1·77. past. part. nom. pl. m.;–पइठी 3·78. past. part. nom. pl. f. Skt. प्रविष्ट; Pā. प्रविट्ठो; Pkt. पविट्ठ, पइट्ठ–; G .पॅठुं; M. पैठा; H. पैठना. See ND. 390. a. 5–11. cf. M. पेठ: 'a street' =Pkt. पइट्ठ Dn. 6·66.

पइदिणि 1·532. 'every day' adv. loc. ending. Skt. प्रतिदिने; Pkt. पइदिणम्मि.

पइसइ 1·732; 2·105, 114. 'to enter' v. 3rd. pers. sg. pres.–पइसइं 2·679. v. 3rd. pers. pl. pres.–पइसीइ 6·149. v. 3rd. eg. pres. pass. Skt. प्रविशति; Pā. पविसति; Pkt. पइसइ. H. पैसना; G. पॅसवुं. ND. 370. b. 29–34.

पइसारउ 1·335. 'made to enter' past. part. nom. sg. m. of पइसारइ the causal form of पइसइ. For causals by the addition of आर after the root see Tessitori: Notes: § 141 (3) (b). The causal form पइसारइ is found in Ap; see Jacobi's भविसयत्तकहा of धणवाल.

पउढाडउ 1·454. 'to make one lie down' v. 3rd. pers. pl. imprt. of पउढाडइ causal form of पउढइ. For causals in आड Tessitori: Notes: §141. (3) (a). cf. in OG. PGS. P. 21 1. b. l. 27. पुढइ<Skt. प्रौढायते (?) ; G. पॉढवुं–caus. पॉढाडवुं. Belsare: Guj. Dict. connects the form with प्र+पुस. Transactions of the seventh All India Oriental Conference: 1933; P. 937 ff. gives Kanarese पडुड – 'to sleep', 'to lie down.'

पउतीयां 2·468. 'a loin–cloth–generally smaller in width than long dhotis' subst. acc. pl. n. Pkt. पोत्त–पोत्तग 'cloth; loin-cloth'. H. पोतिया; G. पोतियुं. In Skt. Dict. पोत;='cloth'. Belsare: Guj. Dict.<Skt. प्रोत 'something woven'+इक suffix. cf. ND. 391. b. 47–50,–392. a. 1–7. See Hemachandra: Anekārth. 2·178: प्रोतं गुम्फितवाससोः ।

पकवांनु 3·118. 'the cooked food–generally rich and dainty food' subst. acc. sg. n.–पकवान 6·213. subst. nom. pl. n. Skt. पक्वान्न n. G. पकवान n. H. पकावन n.

पक्खर 6·359. 'the armour for a horse' subst. acc. pl. n. Pkt. पक्खरा 'a horse–armour' cf. Dn. 6·10. 'पक्खरा तुरयकवचे'. G. पाखर f.;–also a verb: पाखरवुं; H. M. पाखर. f. In Pkt. पक्खर n. is found.

पक्खाउज 5·67. 'a kind of drum–a musical instrument'.

subst. pl. f.; Skt. पक्षातोय n.; Pkt. पक्खाउज्ज n. G. पखाज f.; H. पखावज f.; M. पखवाज m. cf. ND. 365. b. 22–26.

पक्खि 1·664 'on the side' subst. loc. sg. m. see पख.

पक्खिया 5·30. 'birds' subst. nom. pl. m. Pkt. पक्खिअ < Skt. पक्षिका:

पक्षीया 2·716. 'birds' subst. nom. pl. m. Skt. पक्षिन्+क suffix.

पख° 1·794, 'a side' subst. m.–पखइं 2·405. subst. loc. sg. m.–पखि 1·100, 687; 2·633; पखे 2·649, 655. loc. pl. m.–पखउ 1·307 subst. nom. sg. m.;–पखउ 1·674. subst. nom. pl. m. Skt. पक्ष m.; Pā. Pkt. पक्ख m. G. पख. For further discussion see ND. 373. a. 3–15. पखउ < Skt. पक्ष+क m.

पखइ 2·560. 'on behalf of' subst. loc. sg. m. adverbially used. See पख°.

पगार 6·156, 299. 'a rampart' subst. nom. pl. m. Skt. प्राकार:; Pkt. पागारो, पायारो.

पगि 2·402. 'a step' subst. inst. sg. n.-पगि 6·310, 313, 369, subst. loc. sg. n. Skt. पदक >Pkt. पअग>OG. पग cf. पाग =Skt. पदक in OG. MG. पग=a foot; H. पग. See ND. 357. a. 8–10.

पंख° 5·59. 'a bird' subst. n. Skt. पक्षिन् m. Pkt. पक्खि m.; sometimes पंखि and पंख=Skt. पक्ष m. G. पंखी n. H. पंखी m.; पंख=पक्ष:; पांखरू =a bird. See ND. 398. b. 27–34 under पाँख्; also ND. 373. a. 4–15. under पाख.

पंख 6·310. 'wings' subst. acc. pl. m. See for discussion पंख.°

पंखाला 2·662. 'standing on sides' adj. nom. pl. m. पंख+आल suffix. See पंख.°

पछइ 2·116; 6·418; पच्छइ 6·112, 406; पछो 1·362; पच्छि 1·557. 'then, afterwards' adv. Skt. पश्चा (Vedic) पश्चात्; Pā. पच्छा, पच्छातो; Pkt. पच्छ, पच्छा. G. पछी; H. पीछे (पच्छि contaminated by पीठ< Skt. पृष्ठ; cf. also Skt. पिच्छ, पुच्छ etc.) ND. 358. b. 19–38.

पच्छेवाणु 1·465. 'rear' subst. nom. sg. n. Skt. पश्चात्+*त्वन noun-suffix > OG. वणु cf. अगेवाणु; cf. PGGS. P. 187. b. 20, 21. OG. अग्गेवाणु;= Skt. अग्रानीकं; OG. पाछेवाणु= Skt. पश्चादनीकं.

पंच 1·359, 363, 370, 423. 'five', adj. nom. pl. m.–पंच 1·222. adj. nom. pl. n.–पंच 2·9. ins. sg. m.–पंचइ 1·248, 376, 403, 472, 540, 646. adj. nom. pl. m. पंच+इ (emphatic particle);–पंचह 1·419, 435, 520, 625, पंच+ह (<Pkt. हु emphatic particle);–पंचह 1·5, 314. adj. gen. pl. m. Skt. पंचन्; G. पांच. For Pkt. forms. Pischel: § 440.

पंचग्गलउं 1·259. 'with five in the front' adj. nom. pl. m. probably adv. used. Skt. पंच+अग्रिलकम्.

पंचपंचाल 1·757. 'five sons of Pāncāli' subst. acc. pl. m. Skt. पञ्च+पाञ्चाला:

पंचबाणं 1·359. 'five-arrowed god, God of Love' subst. gen. sg. m. Skt. lw. पञ्चबाण m.

पंचमउ 1·18. 'fifth' adj. of umber (ordinal) nom. sg. m. Skt. पञ्चमक.

पंचमगति° 1·359. 'the fifth condition i. e. absolution' subst. m.

पंचालि 1·513; 1·433. 'the daughter of the Panchāla king' subst. nom. sg. f. Skt. पाञ्चाली f.

पंचावनि 3·127. 'fifty-five' adj. of No. loc. pl. m. Pkt. पञ्चावण्णा, पणपन्ना=Skt. पञ्चपञ्चाशत् Hc. 2·174. regarded as a Deśya formation; cf. Dn. 6·27. पंचाहियपण्णासाए पंचावण्णपणवण्णा । cf. Pischel: §440. for Pkt. forms; Tessitori: Notes: § 80 for OG. forms.

पंचेंद्री° 5·24. 'five-sensed' adj. Skt. पञ्चेन्द्रिय–

पंच्यासीइ 6·438. 'eighty-five' adj. loc. sg. m. cardinal used as an ordinal. Skt. पञ्चाशीति; Pkt. पंचासीइ. G. M. पंच्यासी; H. पचासी. ND. 357. b. 29–32; Pischel: §446. for Pkt. forms; Tessitori: Notes: §80 for OG. forms.

पंजरइं 6·306; पंजरि 6·314. 'in the cage' subst. loc. sg. n. Skt. lw. पञ्जर m. n.

पटउलां 2·719; पटउलीयां 2·721; पट्टउलडां 6·116. 'A kind of fine silk cloth worn by women' subst. nom. pl. n.–पटउलां 2·705; पटउलीयां 2·468. subst. acc. pl. n. Skt. पटोल n. 'a kind of cloth'; there are words like पट्टोपधानं and पट्टांशुकम् in Skt. (see Apte's Sans. Dict.) Probably पट्ट+दुकूल n. might suggest the origin. G. पटोळुं; sometimes in poetry पटकूळ n.

पटउलीय 3·160. 'a kind of fine silk garment' subst. nom. sg. f. G. पटोळी. see. पटउलां for discussion of the word.

पटलि 2·525. 'by the thickness' subst. inst. sg. n. Skt. lw. पटल n.

पडइ 1·737; 2·344, 440, 462, 557; 4·20; 6·350. पडई 3·99; 5·119. पडि 3·99. 'to fall'. v. 3rd. pers. sg. pres.–पडइं 1·515, 516, 708; 2·357; 3·120. v. 3rd. pers. pl. pres.–पडंति 6·359. v. 3rd. pers. pl. pres.–पडउ v. 3rd. pers. sg. imprt.– पडिसिउं v. 1st. pers. sg. fut.–पडिउ 1·508, 578; 2·116, 258, 698; 5·29, 72, 107, 111, 120; 6·273, 274. पडीउ 1·719; past. part. nom. sg. m.– पडिया 5·138. past. part. nom. pl. m.–पड्या 2·674 past. part. nom. pl. m.– पड्या 4·14. past. part. acc. pl. m.–पडी 1·161, 647; 6·268. पडीय 1·225. past. part. nom. sg. f.–पडिउं 1·584. past. part. nom. sg. n. – पड्यां 2·689. past. part. nom. pl. n. – पडिइं 2·387. past. part. loc. sg. n.–पडी 2·679; पडीउ 1·701. absl. – पडतउ 2·399; 5·77. pres. part. nom. sg. m.– पडतां 2·660. pres. part. acc. pl. n.–पडंता 1·476 pres. part. nom. pl. m.–पडंता 1·285. acc. pl. m.–पडंती 1·516. pres. part. nom. sg. f. (used as a finite verb). Skt. पतति; Pā पतति; Pkt. पडइ. G. पडवुं; H. पड़ना; M. पडणें. ND. 367. b. 13–24.

पडखतउ 2·393. 'Observing' pres. part. nom. sg. m.—पडखि 2·549. v. imprt. 2nd. pers. sg. Skt. प्रतीक्षते; Pkt. पडिक्खइ; OG. पडखइ cf. PGS. 211. a. 22. पडषइ प्रतीक्षते, प्रतिपालयति. cf. Kānh. Pr. Khanda. 1. St. 176. **पडखु कटकु करी मेलावु कान्ह जेतलइ आवइ ।**

पडवडहु 1·624. 'to apprehend, to know' v. 2nd. pers. sg. imprt. Skt. *प्रतिपद्थ = प्रतिपद्यध्वम् > Pkt. पडिवडहु > OG. पडवडहु.

पडहु 1·624; पडहउ 6·172. 'a drum' subst. nom. sg. m.— पडह 6·170. subst. acc. sg. m. Skt. पटह m. Pkt. पडहो; G. पडो in the idiom 'पडो वगडाव्यो' = proclaimed.'

पडिवज्जुं 1·414. 'to accept' v. 2nd. pers. pl. imprt. Ap पडिवज्जहु > OG. पडिवजउ– पडिवजु. The Anuswāra is sporadic. Skt. प्रतिपद्यते; Pkt. पडिवज्जइ; OG. पडवजइ

पडिहाइ 6·242. 'to appear, to look well' v. 3rd. pers. sg. pres. Skt. प्रतिभाति>Pkt. पडिहाइ. A Pkt. lw. in OG.

पडिहारु 1·602. 'an attendant at the door' subst. nom. sg. m. –पडिहारिहिं 1·320. subst. inst. sg. m. Skt. प्रतिहार m.; Pkt. पडिहारो; G. पडिआर. cf. Hc. 1·206.

पढइ 1·260; पढए 1·51, 789. 'to learn' v. 3rd. pers. sg. pres.–पढइं 1·262. v. 3rd. pers. pl. pres.–पढिवा 1·259. inf.–पढावइ 1·61. v. 3rd. pers. sg. pres. causal of पढइ. Skt. Pkt. पठति; Pkt. पढइ. G. पढवु; H. पढना M. पढणें.ND. 361. b. 13–15.

पढम 5·172. 'first' adj. of no. (ordinal) nom. sg. m;— पढम 6·1. acc. sg. m. Skt. प्रथम an extension of प्रतम 'foremost'; Pkt. पढम. In OG. a lw. from Pkt.

पणमइ 1·583. 'to bow' v. 3rd. pers. sg. pres.–पणमउं 1·494. v. 1st. pers. sg. pres.– पणमंति 1·646: pres. part. used as v. 3rd. pers. pl. pres. contam. by the similar Skt. form. –पणमिउ 1·384. past. part. nom. sg. m.– पणमीया 1·616. past. part. nom. pl. m.–पणमिअ 6·107. past. part. nom, sg. f.–पणमी 1·87, 321, 504. 545; 2·473; पणमीय 6·1.; पणमीय 1·425, 437, 691; 6·7; पणमीउ 1·163; पणमीनइ 6·48; पणमेवी 1·1. absl. Skt. प्रणमति; Pkt. पणमइ.

पणासइं 6·6. 'are destroyed'– hence an extension of the meaning–'run away' v. 3rd. pl. pres. pass. of पणसइ. Skt. प्रनश्यते > Pkt. पणस्सइ. cf. G. नासवुं H. नासना; M. नासणें. ND. 342. a. 9–20.

पणि 2·209; 5·80. 'also' adv. Skt.पुनः; अपि; Pā पन; Pkt. पुणवि OG. पणि H. पुनि 'again'; G. M. पण 'but.' ND. 363. b. 1–4.

पंडव° 1·5, 164. 'the sons of Pāndu' subst. pl. – पंडव 1·767 acc. sg. m. 'Yudhisthira'—पंडव 1·654. subst. nom. pl. m. –पंडवि 1·301, 653, 655; 2·9 subst. inst. pl. m.— पंडवह 1·460 subst. gen. pl. m.— पंडवह 1·606; पंडवाह 1·658. subst. dat. pl. m. Skt. पाण्डव; Pkt. पंडव.

पंडवडा 1·540. 'Pāndavas' subst. nom. pl. m. पंडव+डा suffix.

पंडिति 6·49. 'a learned man' subst. inst. sg. m. Skt. पण्डित m.

पंडु° 1·241. 'Pāndu' subst. m. —पंडु° 1·764. 'Pāndavas' subst. m.—पंडु 1·182, 184, 186. 'Pāndu' subst. nom. sg. m.—पंडिदेवीय 1·771. 'king Pāndava i.e. Yudhisthira' subst. inst. sg.

m.—पंडुकुमारि 1·188. 'prince Pāndu' subst. inst. sg. m. Skt. पाण्डु m; Pkt. पंडु.

पत्थु 1·271, 507 'the son of Pṛthā—Arjuna', subst. nom. sg. m.—पत्थि 1·613. subst. inst. sg. m. Skt. पार्थ m. Pkt. पत्थ.

पथि 2·345. 'a road' subst. loc. pl. m. Skt. पथिन् m. assuming the base पथ in some case-inflexions. The पथ base is adopted in OG.

पदु 5·169. 'a place' subst. acc. sg. n.—पदि subst. loc. sg. n. Skt. पद n.

पद्‌मसरि 6·18. 'a proper name—Padmaśri' subst. nom. sg. m. Skt. पद्मश्री f.

पद्मनी 2·112. 'a noble woman' subst. acc. sg. f. Skt. पद्मिनी f.

पंथ 3·224. 'a road' subst. acc. sg. m.—पंथि 5·175. subst. loc. sg. m. Skt. पथिन् m., In some of its inflexions पंथ is the base. It is adopted by OG. and MG. पंथ m.

पभणइ 1·121, 431; 6·276. 'to speak' v. 3rd. sg. pres.—पभणिसु 1·164. v. 1st. pers. sg. fut. Skt. प्रभणति; Pkt. पभणइ.

पभावइ 1·389. 'Prabhāvati, the name of a Vidyādhara princess' subst. nom. sg. f. Skt. प्रभावती; Pkt. पभावइ f.

पमुह 1·387. led by—at the end of a Bahuvrihi compound' adj. acc. pl. n.—1·387. adj. acc. pl. m. Skt. प्रमुख; Pkt. पमुह.

पय 1·1, 87, 321, 425, 444, 448, 545, 609, 646; 6·7. 'foot' subst. acc. pl. n. Skt. पद n. 'a step' and पद m. 'a foot'; Pkt. पय. G. पय m.

पयठउ 2·263. 'entered' past. part. nom. sg. m.—पयठा 2·24, 265. past. part. nom. pl. m. Skt. प्रविष्ट; Pkt. पइट्ठ. G. पेठो see. पइठउ. in the word-index.

पयडउ 1·642. 'manifest, revealed' adj. nom. sg. m. Skt. प्रकटकः; Pkt. पयडओ; Ap. पयडउ.

पयंडु 1·336; पयंडो 1·85. 'terrible' adj. nom. sg. m. Skt. प्रचण्ड; Pkt. पयंड.

पयसियइ 2·385. 'to enter' v. 3rd. pers. sg. pot. see पइसइ in the word-index.

पयालि 1·602. 'nether world' subst. loc. sg. m. Skt. पाताल; Pkt. पायाल and पयाल m. OG. = Pkt. lw.

पयासिउ 1·677. 'revealed, exposed' past. part. nom. sg. n. Skt. प्रकाशित; Pkt. पयासिय. OG. = Pkt. lw.

पयोदु 2·600. 'a cloud' subst. nom. sg. m. Skt. पयोद m. OG. = Skt. lw.

पयोहर 6·67. 'breasts' subst. nom. pl. m. Skt. पयोधर m. Pkt. पयोहर. OG. = Pkt. lw.

परठीउ 1·582. 'installed' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रतिष्ठापितः > Pkt. पइट्ठविओ. with the influence of र् of Skt. प्र: परिट्ठविओ; OG, परठोउ. see ND. 364. a. 38–43.

परणउ 1·322. 'to marry' v. 3rd. pers. sg. imprt. — परणउ 1·494. v. 2nd. pers. pl. imprt.—परणीइ 6·420. 3rd. pers. sg. pres. pass.—परणी 6·155. past. part. nom. sg. f.— परणो 6·128; परणीय 6·101; परणीनइ 6·79. absl. Skt. परिणयति; Pkt. परिणेइ. G. परणवुं.

परदलि 3·193. 'opposite army' subst. loc. sg. n. Skt. परदल.

परदेसडइ 6·101. 'a foreign land' subst. loc. sg. m. परदेस m. f. 3 suffix. Skt. परदेश m; Pkt. परदस m.

परदेसि 6·97. 'a foreign land' subst. loc. sg. m. see परदेसडइ in the word-index.

परधान 6·177. 'a minister' subst. nom. sg. m. Skt. प्रधान: adj. = 'principal'.

परभवि 6·94. 'next birth' subst. loc. sg. m. Skt. परभव m.

परभवह 1·450. 'insult, discomfiture' subst. gen. sg. m. Skt. परिभव. m.

परभवी 2·53. 'insulted' past. pass. part. nom. sg. f. Skt. *परिभवित; Pkt. परिहविअ; OG. परभवी.

परभावई 6·419. 'power' subst. inst. sg, m. Skt. प्रभाव m.

परमाणंदो 6·422. 'great joy' subst. nom. sg. m.–परमाणंद 6·383. subst. inst. sg. m. term being dropped. Skt. परमानंद m.; Pkt. परमाणंदो OG.= Pkt. lw.

परमाधामी 5·25, 28. 'a class of gods who punish the hell-beings' subst. nom. sg. m. Skt. परमाधार्मिक m; Pkt. परमाधम्मिअ–परमाहम्मिअ.

परमेठि 1·630. 'lordly being' subst. gen. pl. m. Skt. परमेष्ठिन् m.; Pkt. परमेट्ठि m.

रमेसरु 1·17. 'great lord' subst. nom. sg. m.–परमेसरी 3·106. subst. inst. sg. m. Skt. परमेश्वर m.; Pkt. परमेसर. coll. G. परमेसर m.

परवसि 5·62, 68. 'under the dependence of others' subst. loc. sg. n. Skt. परवश्य n.

परवाली 6·67. 'coral' subst. nom. sg. f. Skt. प्रवालिका f. cf. G. परवाळुं n.

परहीं 2·109. 'away' adv. originally pro. loc. sg. m. Ap. परहिं; skt. परस्मिन् : cf. अरइं परइं Tessitori: Notes: §101. G. परां, अरां परां.

पराए 2·707. 'away, at a distance' adv. originally pro. loc. sg. m. = Skt. *परकस्मिन्.

पराघउ 2·297. पराघुं 1·486. 'far' adv. Ap. पर+अग्गहुं; Pkt. पर+अग्ग–; Skt. *पराग्रक–cf. G. आघुं=Skt. अग्रम् 'far' cf. Tessitori: Notes: § 21 for the change of ग् to घ् and §147 for the discussion of term हुं. It is more probably abl. term.

पराण 6·350. 'life' subst. nom. sg. m. Skt. प्राण m. Coll. G. पराण m.

पराणउं 2·26, 'strength' subst. nom. sg. n. (?); Skt. प्राण m. = 'life' hence secondarily is OG. 'strength'. cf. सपराणउं in the index.

पराणि 5·52. 'forcibly, with force' adv. Originally. subst. inst. sg. m. of पराण m. 'life, strength'. G. पराणे 'forcibly'.

पराभव° 1·759. 'insult, discomfiture' subst. nom. sg. m. –पराभवि 2·182, 203. subst. inst. sg. m. Skt. पराभव m.

पराभवी 1·400. 'having insulted' absl. of the v. पराभवइ=Skt. पराभवते.

°परि 2·171. 'in' prep. Skt. उपरि but Ap. उप्परि; G. पर; M. वरि; H. पर.

परि 1·631; 653; 2·295, 512; 3·90; 5·29, 44; 6·186, 199, 214, 219, 246, 425; परिइं 4·35; परे 4·32. 'in the manner' see. इणि परि in the word-index. Also ND. 365 b. 24–28. Bloch

believes the word to be connected with the Dravidian. See. New Indian Antiquary Also see. the Report of the Seventh All-India Oriental Conference, Baroda: P.937 ff. notes Kanarese परी, परि ='way, kind': Tessitori: Notes: § 4.

परी 2·573. 'of the enemy' pron. gen–obl. sg. m. Ap. परहं + adventitious इ=परेषाम् in OG. used often in a sg. sense.

परिक्खइ 1·268 'to examine' v. 3rd. pers. sg. pres. Pkt. परिक्खइ; Skt. परीक्षते G. परखवुं; H. परखना; M. परखणें.

परिक्षां 1·271. 'examination, test' subst. loc. sg. f. OG. term. of loc. आं=इ, हिं, म्मि in Ap. and Pkt., Skt. परीक्षा f.

परिजलइ 1·475. 'to burn' v. 3rd. sg. pres. Pkt. परिजलइ Skt. परिज्वलति G. पजळवुं 'to be digested' and जळवुं 'to burn'.

परिणउ 1·327. 'to marry' v. 2nd. pl. imprt.–परिणए 3·22. v. 3rd. sg. pres.–परिणेसिइ 1·44. v. 3rd. pers. sg. fut.–परिणीजइ 1·47. v. 3rd. sg. pres. pass.–परिणी 6·331. past. part. nom. sg. f.–परिणिय 3·101. past. part. nom. pl. f.–परिणेवुं 1·152. pot. part. used as a finite verb.–परिणिवा 6·112. परिणेवा 6·324. inft.–परिणी 1·48; परिणीय 1·205; परिणेवि 1·377. absl.–परिणावइ 1·209. v. 3rd. sg. pres. causal.–परिणाव्यो 1·180. past. part. nom. sg. m. (caus.)–परिणावी 6·321. past. part. nom. sg. f. (caus.)–परिणावेवा 1·177. inft. (caus.) Pkt. परिणयइ; Skt. परिणयति. see. index. परणइ.

परिणमिउ 1·256. 'resulted' past. part. nom. sg. n. Skt. *परिणमितम्=परिणतम्. G.परिणम्युं.

परिदलि 1·691. 'in the enemy's army' subst. loc. sg. n. Skt. परदले.

परिभव 1·480. 'insult'. subst. nom. pl. m. Skt. परिभव m.

परिभवी 1·550. 'insulted' past. part. nom. sg. f. Skt.परिभूता.

परियण° 3·86. 'love' subst. m. Skt. परिणय=प्रणय (?).

परिवाडी 1·164. 'fashion. mode' subst. inst. sg. f. Pkt. परिवाडी; Skt. परिपाटी.

परिवारिहिं 1·378; परिवारिं 1·318; परिवारि 6·39, 207; 'Retinue' subst. inst. sg. m. Skt. परिवार m.

परिवारीय 1·761. 'having been surrounded' absl. of परिवारइ = Skt. परिवारयति.

परिवेषण 6·201. 'serving the meals' subst. nom. sg. n. Skt. परिवेषण n.

परिहरउ 1·560. 'to carry, to keep, to kidnap' v. 2nd. pers. pl. imprt.–परिहरि 3·184. 'to give up' v. 2nd. pers. sg. imprt.–परिहरियइं 3·54. v. 3rd. pers. pl. pres. pass.–परिहरीउ 1·388. absl. Pkt. परिहरइ; Skt. परिहरति.

परीठवीउ 1·765. 'consoled' past. part. nom. sg. m. Pkt. पज्जवट्ठिअ – Skt. पर्यवस्थापित contam. with परिट्ठविअ= परिस्थापित.

परीसइं 3·131. 'to serve' v. 3rd. pers. pl. pres. Pkt. परिवेसइ Skt. परिवेषयति. H. परीसना; G. पीरसवुं;

परीयणि 1·761. 'a retinue' subst. inst. sg. m. Pkt. परिअण; Skt. परिजन m.

परंगि 3·116. 'On another's body' subst. loc. sg. n. पर+अंगि Skt.पर + अङ्ग n.

पर्पट 2·369. 'a sort of crisp bread made up of flour and spices' subst. nom. pl. m. Skt. पर्पट m. (probably an onomatopoetic word) G. पापड m.

पलंतु 5·69. 'running away' pres. part. nom. sg. m. Skt. पलायमानः

पलाणउ 6·121. 'to ride on a horse' v. 2nd. pers. pl. imprt.–पलांणइं 3·151. v. 3rd. pers. sg. pres. Pkt. पल्लाणइ; Skt. पर्याणयति G. पलाणवुं.

पलाति 5·113. 'running away' subst. acc. sg. n. Skt. पलायन n.

पलासिं 1·531. 'flesh–eater' subst. inst. sg. m. Pkt. पलासि Skt. पल+अशिन्.

पलोइ 6·141. 'to observe' v. 3rd. pers. sg. pres. Pkt. पलोअइ Skt. प्रलोकयति.

पल्योपम 5·44. 'A period of time counted by the measure of a well as a unit viz. that time which is required to completely empty a well which is one yojana long and one yojana wide by removing one hair after every 100 years when it is filled up closely by the ends of hair' subst. nom. pl. m.–पल्योपमि 5·80. subst. inst. pl. m. Skt. पल्योपम m.

पल्लवि 3·70. 'sprouts' subst. acc. pl. m. Skt. पल्लव m.

पलाति 5·113. 'running away' subst. acc. sg. f. Skt. *पलायिति.

पलासि 1·531. 'a flesh–eater i. e. a demon' subst. inst. sg. m. Skt. पल+अशिन्.

पवण° 2·126. 'wind' subst. sg. m.–पवणह 1·228. subst. gen obl. sg. m.–पवणिहिं 1·227. subst. inst. sg. m. Skt. पवन m.; Pkt. पवण. m.

पवनह 6·139. 'wind' subst. gen. obl. sg. m. Skt. lw. पवन m.

पवाचिउ 1·451. 'was read out' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रवाचित; Pkt. पवाइअ.

पवाडउ 6·9. 'a song of glory' subst. acc. sg. m.–पवाडइ 1·317; पवाडइं 1·652 subst. loc. sg. m.–Belasare: Guj. Dict. connects the word with M. पोवा; पाव; G. पावो 'a bag–pipe'; but it is possible that it might be connected with Skt. प्रवाद or rather प्रपात; cf. the expressions like चैत्यप्रवाडी=चैत्यपरिपाटी; परिपाटी and its likely counter part परिपाढ (>प्रवाड and पवाड) may have relation with –प्रपात. 'पवाडु' is used as the name of a metre for example in Kanh. Pra. G. पवाडो.; M. पोवाडा, पोंवाडा, पवाडा: Transactions of the 7th All India Oriental Confference Baroda: P. 946 gives Kanrese: पवाड 'Marvellous' and उप्पवाड 'a song to rouse people'.

पसरि 1·68. 'spread' subst. inst. sg. m. Skt. प्रसर m. M. पसर m. ND. 370. a. 42–44.

पसरि 2·114. 'having spread' absl. of पसरइ='to spread'–पसरी 5·144. past. part. acc. pl. f.–पसरीजइ v. 3rd. pers. sg. pres. pass. Skt. प्रसरति; Pkt. पसरइ. G. पसरवुं; H. पसरना; M. पसरणें.

पसाउ 5·188. 'favour' subst. nom. sg. m.–पसाउ 1·278, 577;

5·130, 182, 182. acc. sg. m.–पसाइं 2·707; पसांइं 2·4; पसाईं 2·94. inst. sg. m. Skt. प्रसाद m. Pkt. पसाअ m. G. पसाय–in the word पसायतुं; in OG. पसाय; H. पसा, पसाउ, पसाव.

पसाउलइ 6·336 'favour.' subst. inst. sg. m. cf. पसाअ+svārtha–suffix. उल्ल=पसाउल्ल. see. index पसाउ.

पसारिय 3·200 'to spread' v. 3rd. sg. pres. contaminated form of पसारइ; the causal of पसरइ–पसारी 6·310. absl. Skt. प्रसारयति caus. of प्रसरति, G. पसारवुं; H. पसारना. ND. 370. a 47–50, b. 1–2.

पसुबंधन 3·185. 'tying of the animals' subst. nom. sg. n. Skt. पशुबंधन n.

पहचइ 5·88. 'to reach, to come near' v. 3rd pers. sg. pres. see index पहुच्चई for derivation etc.

पहती 5·108. 'reached' past. part. nom. sg. f. see index पहुतउ for derivation etc.

पहर 1·740; 5·9. 'a watch, space of three hours' subst. acc. pl. m. Skt. प्रहर m.; Pkt. पहर m. G. पहोर; M. प्रहार; H. पहर. Turner thinks, प्रहर 'is prob. a sanskritised Pers. pahra (Mod. Pers. pehre)' cf. ND. 370. b. 45–50. .

पहरणि 3·160. 'dress' subst. loc. sg. n. See index पहिरण.

पहारिं 1·753. 'a stroke' subst. inst. sg: m. Skt. प्रहार m.

पहिरण 1·346. 'dress' subst. acc. sg. n. – पहिरणि 6·326. subst. loc. sg. n. Skt. परिधान n.; Pkt. परिहाण (by metathesis) = पहिराण and पहिरण. Note the remarks of Prof. N. B. Divatia in GLL. I. P. 448 etc. where he compares the word with Pers. पीराहीन and पीराही. ND. 390. a. 39–46. where Turner controverts the view of Bloch that पहिरण is the sanskritised pers. word and says "but this seems unnecessary esp. in view of the fact that already in Atharva–veda परिधानम् means under–clothing". G. पहेरण; H. पहिरना; M. पहेरण.

पहिरीजइ 6·243. 'to put on' v. 3rd. pers. sg. pres. pass. पहिरी 6·210; पहिरीय 6·113. absl. Skt. परिदधाति; Pkt. पहिरइ. G. पहेरवुं; H. पहिरना ND. 390. a. 47ff.

पहिलउं 1·282; 3·125, 196; 5·113; 6·1, 38; पहिलुं 1·86, 221, 286, 488, 531; 6·11; पहिलूं 6·25, 'firstly' adv.–पहिउलउ 1·171; पहिलउ 1·385; 6·19, 25; adj. nom. sg. m.; पहिलउं. 1·702. adj. acc. sg. n.–पहिली 5·187; 6·212; पहिलीय 1·212. adj. nom. sg. f. Skt. *प्रथिल्ल; Pkt. पहिल्ल –H. पहिला; G. पहेलो; M. पहिला cf. ND. 390. b. 34–39. Pischel: § 449.

पहिलेरइ 1·368. 'first' adj. loc. sg. m. Skt. *प्रथिल्ल+तरे.

पहुच्चई 1·387; पहुचेई 1·86; पहुचए 1·331; पहुचइ 1·600. 'to reach' v. 3rd. pers. sg. pres.–पहुचउ 2·401. v. 2nd. pers. pl. imprt. G. पहोंचवुं; H. पहूंचना M. पोहचणें. Pkt. पहुत्तइ and पहुप्पइ from past. part. पहुत्त<Skt. प्रभूत; Turner's view:पहुत्त<Skt. प्रभुत्व- and from that the verb. पहुत्तइ. ND. 393. a. 19–31. Divatia; GLL. I. P. 244.

from. प्रासक्-पत्तउं-पहुत्तउं, and पहुतउं, प्होःयुं, प्होंच्युं. ND. 393. a. 19–31; Pischel: § 286, §299. favours*प्रभुत्वति. Still Turner's comment supports our case: "But pk. पहुचइ and पहुप्पइ may be the analogical formations from past. part. पहुअ<Skt. प्रभूत-(replaced by पहुत्त-sufficient) after the type सिच्चइ: सित्त (<Skt. सिच्यते: सिक्तः) or लिप्पइ; लित्त-(<Skt. लिप्यते: लिप्तः).

पहुतउ 1·36, 48, 191, 331, 336, 390, 438, 485, 629, 645; 3·85; 5·104; 6·44, 427. पहुतु 1·138, 339, 341; 2·78 पहूतउ 1·115, 173, 302, 371; पहूतु 2·255; पहूत 3·166; 6·385; पहूतऊ 1·319. 'approached, reached' past. part. nom. sg. m.–पहुतला 1·772 past. part. nom. pl. m.+ल suffix.–पहुतंय 3·161; पहुंती 2·178 past. part. nom. sg. f.–पहुतां 6·333. past. part. nom. pl. f.–पहुतुं 1·761; पहुतउं 1·655. past. part. nom. sg. n. All these are derived from पहुतइ. For derivation etc. see पहुचई.

पहींय 1·194. 'far, away' adv.< Ap. परहिंय=Skt. परस्मिन् च. cf. परहु PGS. P. 206; परां=of a distance in MG.

पाउं° 6·256 'a foot' subst. sg. m.–पाउ 1·478. subst. nom. sg. m.–पाइं 1·630. subst. inst. sg. m.–पाइ 1·615; पाए 1·347, 701. subst. loc. sg. m. Skt. पाद m.; Pkt. पाअ m. G. पाय; H. पाँव; M. पाव m. cf. G. पा m. a quarter. ND. 371. b. 23–35.

पाइं 5·33. 'to make drink' v. 3rd. pers. sg. pres. caus. of पिइं-पाइं 6·275. absl. G. पावुं or पीवराववुं. Skt. पाययति. H. पिलाना. ND. 381. b. 37–42.

पाउधारो 1·105. 'to accept respects' v. 2nd. pers. pl. imprt. A composite verb-form <Skt. पाद धारयत. G. पधारो.

पाखइ 1·148, 727; 5·110; 6·358. 'without' prepo. Tessitori: Notes: §75. OG. पाखइं< Ap. पक्खहिं<Skt. *पक्षस्मिन् PGS. P. 178. l. 21: पाखइ=विना, अंतरेण, ऋते. G. पाखे.

पाखती 2·430. 'around' adv. Skt. पक्षती loc. sg.

पाखरिया 2·325; 6·353. 'saddled' past. part. nom. pl. m. verb पक्खरइ fr. the Pkt. पक्खरा=अश्वसंनाहः Dn. 6·10. G. पाखरवुं See index पक्खर.

पागि 1·572; 3·105; 5·35. 'foot' subst. loc. sg. m. Skt. पादक m>Pkt. पाअग=OG. पाग cf. See index पगि.

पांख 2·156. 'a wing' subst. nom. sg. m. Pkt. पक्ख; Skt. पक्ष m. G. पांख see index पंख.

पाछइ 1·288, 573; 5·94. 'behind' adv.; adj. loc. sg. is used as adv.-पाछो 5·118. adj. loc. sg. is used as an adv. See index पछइ.

पाछलि 1·480, 487. 'behind, at the back' a loc. sg. form used as adv. Pkt. पच्छा+इल्ल-suffix. G. पाछळ.

पाछपीलि 1·756. 'from behind' a loc. sg. form used as an adv. Skt. पश्चात्त्व>Pkt. पच्छप्प>OG. पाछप+इल adj. suffix i. e. पाछपील.

पाछउ 1·70, 437, 583, 617; 2·559, 6·269. 'back' behind' adj. nom. sg. m.–पाछा 1·111, 289 adj. nom. pl. m.–पाछां 1·432. adj.

nom. pl. n.–पाछी 1·526, 590. adj. nom. sg. f. Though adj. in form, these forms are adv. in tone. See index पछइ G. पाछु 'on the contrary'.

पांच 1·780, 781, 783; 2·23, 66·139. 'five' adj. nom. pl. m. –पांचइ 1·551, 638, 646; 2·587. nom. pl. m; पांचइ 1·360. acc. pl. m. पांच+इ (emphatic particle) –पांचह 1·789. nom. pl. m. पांच+ह (fr. हिं emphatic particle) – पांचह 1·365, 369, 778, पांचे 1·621 पांच 2·191 gen. obl. pl. m.– पांचि 1·693 inst. pl. m. Skt. पञ्च; Pā and Pkt. पंच G. M. H. पांच ND. 372. a. 6–13.

पांचमउ 2·33. 'fifth' adj. nom. sg. m.—पांचमुं 1·660 पांचमु 1·786. adj. nom.s g. n.– पांचमइ 5·87. adj. loc. sg. m. Skt. पञ्चम; pa and Pkt. पंचम. G. पांचमो, H. पँचवाँ; M. पाँचवा. ND. 372. a. 14–18.

पांचसइं 5·45. 'five hundred' adj. nom. pl. n. Skt. पञ्च+शतानि >Pkt. पंचसआइं=OG. पांचसइं. G. पांचसें.

पाटा 6·60. 'writing-boards' subst. nom. pl. m.–पाट 3·121. 'boards for seats used while sitting at a dinner'. subst. acc. pl. m.–पाटि 1·174, 391, 777; 6·433, 435; पाटे 1·621. 'pedastal' subst. loc. sg. m. Skt. पट्टः (prob. fr. Skt. पत्र- √पत्+र suffix. or. Austro–Asiatic acc. to J. Przluski in BSL XXV. 71.); Pa. and Pkt. पट्टो. G. पाट m.; पाटलो m. H. पाट m. M. पाट m. cf. ND. 373. b. 14–25; ND. 373. b. 37–45; ND. 374. a. 3–8.

पाटी 1·191. 'a writing board' subst. acc. sg. f.–पट्टी 6·60. acc. pl. f. Skt. पट्टिका f. 'a strip'; Pkt. पट्टिआ f. G. पाटी.

पाठविउ 1·544, 602. 'sent' past part. nom. sg. m.–पाठवी 2·132. past. part. nom. sg. f.–पाठवी 2·282. absl. Skt. प्रस्थापित<Pkt. पट्ठाविअ and पट्ठविअ. G. पाठव्यो and v. पाठववुं; M. पाठविणें.

पाडइ 1·96, 250, 527, 734, 746; 2·162; 5·30; 'cause to fall–used also idiomatically e. g. बूब पाडइ i. e. shouts etc.' v. 3rd. pers. sg. pres.–पाडइं v. 3rd. pers. pl. pres.–पाडिसु v. 1st. pers. sg. fut –पाडिउ 1·741; पाडीउ 1·716; पाडीयउ 1·253. past. part. nom. sg. m.– पाड्या 2·65. past. part. nom. pl. m.–पाड्यां 2·683. past. part. nom. pl. n.– पाडती 3·76. pres. part. nom. sg. f. Skt. पातयति; pā. पाटेति; Pkt. पाडेइ G. पाडवुं; H. पाडना; M. पाडणें. ND. 377. b. 1–24.

पाड 6·255. 'a drum' subst. nom. pl. m. Skt. पटह m.; Pkt. पडह. G. पडो.

पाडल 3·55. 'a kind of red flower' subst. sg. f. Skt. पाटला f.; Pkt. पाडल.

पाडु 3·38. 'a present, an obligation' subst. nom. sg. m. Skt. प्राभृत n.>Pkt. पाहुड. G. पाड m. in the idiom: पाड मानवो.

पाणि 2·17. 'a hand' subst. loc. sg. m. Skt. lw. पाणि m.

पाणी° 1·486; 6·129 'water' subst. sg. n.–पाणी 1·721. subst. nom. sg. n.–पाणी 1·635; 5·61. पाणीय 3·79. acc. sg. n.–Skt. पानीय n.; Pkt. पाणीय n. G. पाणी n. H. पानी m. M. पाणी n. ND. 375. a. 41 ff.

पांड° 2·34. 'Pandu, the father of Pandavas' subst. nom. sg. m. Skt. पाण्डु m.

पांडवे 2·327, 363. 'Pandavas' subst. inst. pl. m. Skt. lw. पाण्डव m.

पांणीय 3·128. पांणी 3·130. 'water' subst. acc. sg. n. see index पाणी.

पातकु 1·208. 'a sin' subst. nom. sg. n. Skt. lw. पातक n.

पात्र 3·95. 'a fit person' subst. nom. sg. n. Skt. lw. पातक n.

पात्र 5·146. 'leaves' subst. acc. pl. n. through scribe's mistake पत्र is in MS. पात्र. Skt. lw. पत्र n.

पाधारउ 1·325. 'to accept respects' v. 2nd. pers. pl. imprt.–पाधारिसउ 1·447. v. 2nd. pers. pl. fut. see. index पाउधारो.

पाधर 3·89. 'tamed' adj. nom. sg. m.—पाधरे 2·479. 'desolate' adj. loc. sg. n. contaminated for nom. Pkt. पद्धर = ऋजु Dn. 6·10. G. पाधर, पाधरो.

पाथरिउ 2·127. 'spread' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रस्तारित >Pkt. पत्थारिअ G. पाथरवुं, पाथर्युं Skt. v. प्रस्तारयति; Pā. पत्थारेति, पत्थरति; Pkt. पत्थारइ ND. 362. b. 40–47.

पान 3·160. 'a betel leaf' subst. nom. sg. n.–पानह 6·218. gen. obl. pl. n. Skt. पर्ण n. > Pkt. पण्ण n. G. पान ND. 375. b. 29–32. H., M. पान; also see ND. 375. a. 31–38.

पांति 3·124. 'a line' subst. loc. sg. f. Skt. पङ्क्ति f. > Pkt. पंति f. H. पाँति; G. पंाति; a kind of arithmetic–process; पांथी 'parting of hair.'

पांन 3·117. 'leaves' subst. nom. pl. n. see index पान.

पापु 1·469. 'a sin' subst. acc. sg. n. Skt. lw. पाप n.

पापी 2·167. 'a sinner' subst. sg. m.—पापी 1·758. subst. nom. pl. m.— पापिय 3·203 voc. sg. m. पापीया° 2·164. subst. gen. obl. sg. m. Skt. lw. पापिन् m.

पामइ 1·196, 294; 3·228; पामी 6·422; पामइं 1·600, 663. 'to obtain' v. 3rd. pers. sg. pres.–पामइं 1·134, 379; 5·54, 56. पामंति 5·169, 178. v. 3rd. pers. pl. pres.–पामउ 1·137. v. 2nd. pers. pl. pres.–पामुं 1·124. v. 1st. pers. sg. pres. – पामिसउ 1·787. v. 2nd. pers. pl. fut.–पामीइ 1·561. पामी 6·409. v. 3rd. pers. sg. pres. pass.–पामीयउ 1·221. पामिउ 5·99. past. part. nom. sg. m.–पामीय 3·4; 6·110. absl. Skt. प्रापयति, *प्रापति; Pā. पापेति; Pkt. पावेइ, पावइ पामइ.=OG. पामइ G. पामवुं; M. पावणें; H. पाना ND. b. 37–43.

पाय 1·437, 494, 616, 691; 2·38, 77, 419, 473, 724; 3·159; 5·154, 181, 190; 6·243. 'foot' subst. m. used in all the cases and numbers in the base-form. Skt. पाद m > Pkt. पाअ m. G. पाय See index पाउ.

पायक 1·743. 'a foot–soldier' subst. acc. pl. m.–पायक 2·353. gen–obl. pl. m. Skt. *पादिक >Pkt. पाइक्क Hc. 8·2·138. OG. पायक. Pischel: § 164, § 194.

पायकी 2·647. 'a sinner' subst. nom. sg. m. Skt. पातकिन् >Pkt. पायकी.

पायडीउ 6·259. 'brought forth' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रकटित:; Pkt. पाअडिओ.

पाया 1·638. 'made to drink.' past. part. nom. pl. m.–पायु 1·721. past. part. nom. sg. n. Skt. पायित; Pkt. पाइअ. See index पाइं. G. पायुं.

पायालि 5·143. पायालिहिं 6·149. 'nether world' subst. loc. sg. m. Skt. पाताल m. Pkt. पाआल m.

पारकी 2·648. 'belonging to others' adj. nom. sg. f. Pkt. पारक Hem. 8·2. 148; Pischel: § 598. <Skt. परकीय=*परकृत. G. पारकुं; H. परका.

पारणइ 1·645. 'concluding a fast, eating and drinking after a fast' subst. loc. sg. n. Skt. पारणा f. G. पारणुं n.

पारधी 1·57, 72, 82. 'hunting' subst. acc. sg. f. Skt. पापर्द्धि f.; Pkt. पारद्धि. cf. Hem. 8. 1·235. पापर्द्धौ रः ।; Dn. 6·77. cf. G. पारधी 'a hunter'.

पारधिवसणु 1·23. 'a vice of hunting' subst. nom. sg. n. Skt. पापर्द्धिव्यसन n.

पारधीउ 1·27. 'a hunter' subst. acc. sg. m. Skt. पापर्द्धीक m.; G. पारधी m.

पारा° 5·29. 'mercury, quicksilver' subst. gen. obl. sg. m. Skt. पारद; Pkt. पारअ. G. पारो; H. M. पारा ND. 376. b. 39–42.

पारि 5·48. 'on the other bank' subst. loc. sg. n. Skt. पार n. ND. 376. a. 32–40.

पार्थिं 2·598. 'the son of Pṛthā' subst. inst. sg. m. Skt. पार्थ m.

पालइं 5·149. पालवं 5·5. 'to protect' v. 3rd. pers. pl. pres.–पालए 3·12. v. 3rd. pers. sg. pres.–पालि 2nd. pers. sg. imprt.–पालिउं 6·398. past. part. nom. sg. n.–पालती 2·190. pres. part. acc. sg. f. Skt. पालयति; Pā. पालेति; Pkt. पालइ. G. पाळवुं; H. पालना; M. पाळणें ND. 377. b. 44 ff.

पाला 2·661. 'a guard' subst. nom. pl. m. Skt. पालक m. >Pkt. पालअ. G. पाळो m. ND. 377. b. 26–29.

पालिं 1·636. 'a bank, a dam' subst. loc. sg. f.-पालि 3·129. subst. nom. sg. f.–पालि 3·205. acc. sg. f. Skt. पालिका; Pkt. पालिआ. G. पाळ f. means 'that which stems the water to flow away.' Turner derives from Skt. पालि f. line; Pa. पालि, पाळि f. line, row; Pkt. पालि. f. a bank; पाली f. a line cf. ND. 377. a. 49–50; b. 1–8. H. पाली f. 'row'; M. G. पाळ f. edge, parapet.

पाव° 1·68. 'a sin' subst. sg. n. Pkt. lw. पाव n.<Skt. पाप n.

पावनि 3·127. 'holy, pure' adj. loc. sg. m. Skt. lw. पावन.

पावली 3·92. 'a step' subst. acc. sg. f. Pkt. पाअ + उल्लिआ Svārtha Taddhita: G. पावली 'a step.' See index पाउ.

पाविय 3·110 'brought' past. part. nom. sg. f. Skt. प्रापिता> Pkt. पाविअ.

पास° 6·3. 'the name of a Tirthankar' subst. sg. m. Skt. पार्श्व m.; Pkt. पास m.

पासि 1·86, 121, 188, 192, 262, 546, 586, 599, 627, 772, 778, 783; 2·178, 401; 3·29, 90; 5·104; 6·71, 307; पासइं 2·674; पासिं 1·136. 'by the side of, in the vicinity of, through, from' subst. loc. sg. m. used as a post. po. Skt. पार्श्व>Pkt. पासम्मि Ap. पासहिं G. पास. Tessitori: Notes: § 72 (7); § 74 (3).

पासि 5·104. 'a noose, a tie' subst. inst. sg. m.–पासह 1·605 subst. gen. obl. sg. m. Skt. पाश m.>Pkt. Pa. पासो m. G. पाश, H. पासा.

पासहरा 1·78. 'the holder of the noose' subst. nom. pl. m. Pkt. पासहरो <Skt. पाशधरः

पासु 1·203. 'a noose to hang with' subst. nom. sg. m. G. फांसो. m.

पाहण 1·246. 'a stone' subst. nom. pl. m.–पाहणि 1·245. subst. inst. sg. m. Skt. पाषाण m.; Pkt. पाहाण (Hem. 1·262.); पाहण m. G. पाणो m. H. पाहाण. ND. 371. a. 9–15.

पाहिं 5·57; 6·317. 'from, through, than' subst. loc. sg. m. used as a postpos. Skt. *पक्षस्मिन् >Pkt. पक्खम्मि> Ap. पक्खहिं = OG. पाहिं, पाहि. Tessitori: Notes: § 72 (8); § 79 its use with the comparative degree. OG. पइं; G. पें; M. पाहून.

पाहरी 2·302. 'a guard' subst. nom. sg. m. Skt. प्राहरिक m.> Pkt. पाहरिअ m.

पिंडि 3·144. 'a body' subst. loc. sg. m. Skt. lw. पिण्ड m.

पिय 1·192. 'a beloved' subst. nom. sg. m.–पियं subst. gen. obl. pl. m. Skt. प्रिय >Pkt. पिय m.

पिय 1·429. 'a father' subst. nom. sg. m. Skt. पिता> Pkt. पिअ.

पियामहि 1·427. 'a grandfather' subst. inst. sg. m. Skt. पितामह> Pkt. पिआमह m.

पीइं 1·635. 'to drink' v. 3rd. pers. sg. pres.–पीउ 1·721. v. 2nd. pers. pl. pres.– पिजइ 3·130. v. 3rd. pers. sg. pres. pass. Skt. पिबति; Pa. पिबति, पिवति; Pkt. पिअइ. G. पीवुं; M. पीणें; H. पीना. ND. 378. b. 43–50.

पीडिउ 5·37, 117. 'afflicted' past. part. nom. sg. m. Skt. पीडित> Pkt. पीडिओ. G. पीड्यो. ND. 382. a. 29–38.

पीठी 6·325. 'a kind of fragrant pounded paste' subst. nom. sg. f. Skt. पिष्टिका> Pkt. पिट्ठिआ. G. पीठी; also cf. पीठो 'flour' in G. ND. 380. b. 19–26.

पीण 6·68. 'fat' adj. nom. pl. m. Skt. पीन; Pkt. पीण.

पींडारडे 2·409. 'a cowherd' subst. inst. pl. m. Skt. पिण्डहरः 'one who serves for emolument'>पिण्डार and sporadic form पींडार+ड svārthā taddhita. G. पींढारो.

पीत्रीयउ 1·438. 'an uncle' subst. nom. sg. m. Skt. पितृव्य m. cf. G. पितराइ.

पीधउ 2·640. 'drunk' past. part. nom. sg. m. see index. पीइं; for such past. part. and their formation see Tessitori: Notes: §126. (3).

पींपलि गच्छि 6·433; पींपल गच्छिहिं 6·5. 'the Pippla Gaccha–a particular fold of Jain monks–to which Hirānanda, the author of Vidya-Vilasa belonged.' subst. loc. sg. m.

पीय 1·424. 'father' subst. acc. sg. m. See index पिय.

पीयाणउं 2·644; 6·340. 'march' subst. nom. sg. n.–पीयाणु subst. acc. sg. n. Skt. प्रयाणक n.; Pkt. पयाणअ.

पीयामहु 1·791. 'a grandfather' subst. nom. sg. m. see index: पियामहि.

पीरीयाखि 1·777. 'King Parikshita' subst. nom. sg. m. Skt.

परीक्षित; Pkt. परिक्खिय. Mark vowel-influence in the word-change.

पीहरि 1·60. पीहरिं 1·69. 'father's house' subst. loc. sg. n. Skt. पितृगृह n.; Pkt. पिइहर n.; OG. पीहर and G. पियर.

पुच्छीउ 1·671. 'asked' past. pass. nom. sg. m. See index पूछइ.

पुछदंड 2·603. 'with tails raised up like a stick' adj. acc. pl. f. Skt. पुच्छदंड (a Bahuvrihi compound).

पुण 1·127, 222, 442, 612; 2·246; 5·7, 57, 102, 139, 147; 6·96, 103; पुणि 2·116, 214, 440, 570; पुणु 1·184, 466, 679. 'but, also, even' conj. and adv. Skt. पुनर्, Pa. पुन, पन; Pkt. पुणो, उण, पण; Ap. पुणु. G. पण; H. पुनि; M. पण cf. Hem. 4·426; ND. 363. a. 36–41.

पुण 6·409. 'merit' subst. sg. n. Skt. पुण्य; Pkt. पुण्ण. See पुन्न and पुण्यु in the index.

पुण्यु 1·469. 'merit' subst. acc. sg. n.–पुण्यह 6·416. gen. obl. pl. m. Skt. lw. पुण्य n.

पुण्यवंति 1·208. 'meritorious' subst. inst. sg. m. Skt. lw. पुण्यवत् m.

पुत्तु 1·12, 49, 110, 168, 182, 206, 383. 'a son' subst. nom. sg. m. Skt. पुत्र m.; Pa., Pkt. पुत्त. G. M. H. पूत. ND. 385. a. 5–18.

पुत्रु 1·582. 'a son' subst. acc. sg.–पुत्रवंत 1·554. subst. nom. sg. f. Skt. lw. पुत्र m.

पुदगल° 5·97, 99. 'atoms' subst. nom. pl. n. Skt. पुद्गल.

पुन्न° 1·221. 'merit' subst. sg. n.–पुन्नह 1·311. subst. gen. -obl. sg. n.–पुन्निहिं 1·256. subst. inst. sg. n.–पुन्नपभाउ 1·468. 'the power of merit' subst. nom. sg. m. Skt. पुण्यप्रभाव m.– पुन्नयभाविहिं 1·221. subst. inst. sg. m. Skt. पुण्य; Pkt. पुण्ण n.

पुन्न° 1·222. 'complete' past. part.–पुन्नमनोरहु 1·222. 'with desires fulfilled' adj. nom. sg. m. Skt पूर्णमनोरथः > Pkt. पुण्णमणोरहो.

पुरराउ 1·575. 'the lord of city' subst. nom. sg. m. Skt. पुरराजः > Pkt. पुरराओ > Ap. पुरराउ.

पुरष° 1·218 'a man' subst. sg. m.–पुरषि 1·380 subst. inst. sg. m. Skt. पुरुष m.

पुरिष 1·369. 'man' subst. nom. pl. m. Skt. पुरुष; Pkt. पुरिस m.

पुरुषु 1·191, 598. 'a man' subst. nom. sg. m. Skt. lw. पुरुष m.

पुरु 1·659. 'a town' subst. nom. sg. n.–पुरि 1·16, 112, 165, 447, 449, 655, 766; 3·214; 6·3. Skt. lw. पुर n.

पुरु 6·34. 'to fill' v. 2nd. sg. imprt.–पुरिन 6·284. v. 2nd. sg. imprt.–पुरीइ 6·152. v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. पूरयति. G. पुरवुं; H. पुरना; M. पुरणें.

पुरंद्री 2·51; पुरिंद्री 2·96, 196; पुरंध्री 2·40. 'an elderly married woman' subst. nom. sg. f. Skt. पुरन्ध्री f.

पुरोहितु 1·443, 464. 'a chaplain' subst. nom. sg. m.

पुरोचन 1·443. 'the name of Duryodhana's chaplain' subst. nom. sg. m. Skt. lw. पुरोचन m.

पुलाइ 1·29, 256. 'to run away' v. 3rd. sg. pres. – पुलाइं 1·476. v. 3rd. pl. pres. Skt. पलायते > Pkt. पलायइ. G. पळवुं; M. पळणें; H. पलना.

पुलिंदइं 1·636; पुलिंदि 1·641. 'a person of a wild tribe' subst. inst. sg. m. Skt. पुलिन्द m.

पुवभवि 1·780. 'the previous birth' subst. loc. sg. m. Skt. पूर्वभव m.; Pkt. पुव्वहव, पुव्वभव m.

पुहतउ 2·78. 'reached' past part. nom. sg. m.–पुहतां 6·153. past. part. nom. pl. n. see index पहुतउ.

पुहवी 6·139. 'earth' subst. acc. sg. f. Skt. पृथिवी, पृथ्वी f. > Pkt. पुहवि.

पुहवीतलि 1·635. the surface of the earth' subst. loc. sg. n. Skt. पृथ्वीतल n.

पूगउ 1·271, 502. 'to arrive, to reach, to be fulfilled' past. part. nom. sg. m. – पुगइं 3·60. past part. loc. sg. m.–पूगी 2·628; 6·52, 270. nom. sg. f. G. पुगवुं; H. braj. पुगनउं–formed from the past. part. *पुग्ग – which (on the analogy of verbs of the type Skt. भज्यते: भग्नः > Pkt. भज्जइ: भग्गो) replaced Pa. Pkt. पुण्ण–(Skt. पूर्णः) as past part. to Pkt. पुज्जइ (< Skt. पूर्यते is completed) ND. 383. b. 39–50. cf. index पुज्जइं and पूज्जइ.

पूजइ 2·4; 3·182; 6·175. 'to be filled' v. 3rd. sg. pres. pass. – पूजती pres. part. nom. sg. f. Skt. पूर्यते > Pkt. पुज्जइ. cf. Punjabi: पुज्जणा 'to reach' etc. ND. 383. b. 39–50.

पूजउं 3·193. 'to worship' v. 1st. pers. sg. pres.–पूजीयं 1·776. v. 3rd. pers. sg. pres. pass. contracted form of पूजीयइं. Skt. पूजयामि. G. पूजवुं.

पूछइ 1·40, 118, 528; 6·46, 318; पूछइं 3·166. 'to ask' v. 3rd. pers. sg. pres.–पूछउं 1·779. v. 3rd. pl. pres.–पूछूं 2·381. v. 1st. pers. sg. pres.–पूछिउ 2·269; 6·38, 200; पूछिया 6·389 (=पूछिउ); पूछीउ 1·536. past part. nom. sg. m.–पूछिआ 6·406. past part. nom. pl. m.–पूछिउं 1·615. past. part. nom. sg. n.–पूछी 6·312. past. part. nom. sg. f.–पूछो 6·389. absl. Skt. पृच्छति; Pā. पुच्छति; Pkt. पुच्छइ. G. पुछवुं; M. पुसणें; H. पूछना. ND. 384. a. 46–50. b. 1-2.

पूठइ 1·779; पूठि 1·718, 'behind, at the back' subst. loc. sg. n. used as a prepo. Skt. पृष्ठ n. > Pkt. पिट्ठ, पुट्ठ, पट्ठ–G. पूठे 'behind'.

पूंठि 2·409. 'back' subst. nom. sg. f. Skt. पृष्ठिका; Pkt. पुट्ठी, पिट्ठी, पट्ठी; G. पूठ f; H. पीठ f.; M. पाठ f. ND. 380. a. 43–50.

पूणइ 2·504. 'to be finished' v. 3rd. pers. sg. pres. A v. from the past part. पूर्ण; Skt. पूर्णयती; Pkt. पुण्णेइ–पुण्णइ; OG. पूणइ.

पूतली 1·326, 333; 5·40. 'a doll' subst. nom. sg. f. Skt. पुत्रकः 'a son'–'a small boy' and so पुत्रिका and पुत्तलिका a sanskritised Pkt. form. Pkt. पुत्तलिआ; H. पुतली; M. G. पुतळी f. ND. 385. a. 18-25.

पूत्त 1·222. पूत्तु 1·258 'a son' subst. nom. sg. m. – पूत्तु 1·60, 69, 106, 109, 237. 'a son' subst. acc. sg. m.– पूत्ति 1·108. subst. inst. sg. m. Skt. पुत्र m.; Pkt. पुत्त; G. पूत; the contamination पूत्त is prob. due to the hasitation between पुत्त and पूत. H.M.G. पूत m. ND. 385. a. 7–17.

पूत्रो 1·286; पूत्रु 1·626. 'a son' subst. nom. sg. m. Skt. पुत्र contaminated with पूत the OG. form.

पूरुं 1·625. 'to fulfill' v. 1st. pers. sg. pres.–पूरंति 5·20. 76. 3rd pers. pl. pres.–पुराइ 5·71. v. 3rd. pers. pl. pres. pass.–पूरियइ 2·372. v. 3rd. pers. sg. pres. pass.–पूरउ 6·428. v. 3rd. pers. sg. imprt.–पूरिउं 6·34; पूरंय 6·26. absl. -पूरिय 3·17. past. part. nom. sg. m.–पूरिय 3·156; पूरी 2·197, 203; 6·192. past. part. nom. sg. f.–पूरियां past part. nom. pl. n. Skt. पूरयति; Pa. पूरेति; Pkt. पूरइ. H. पूरना; G. पूरवुं; M. पूरणें. ND. 386. b. 21–27.

पूरो 1·311. 'a flood, filling in' subst. nom. sg. m.–पूरि 3·31, 228. subst. inst. sg. m.–पूरिहिं 2·126. inst. sg. m. Skt. पूर m.; Pkt. पूर m. M. G. H. पूर m. ND. 385. b. 25.

पूरव° 6·161. 174, 336, 363. 'previous' adj. Skt. पूर्व;–पूरवभव° 6·118. 'a previous birth' subst. sg. m.–पूरवभवह 6·406. subst. gen. obl. pl. m.

पूरविलइ 1·367. 'previous' adj. loc. sg. m. Skt. पूर्विल्ल–

पूराविया 1·334. 'were filled' past. part. nom. pl. m. Skt. पूरायित–G. पूराविउं.

पूरिय 3·8. 'a town' subst. nom. sg. f. Skt. पुरिका f.

पेखइ 1·34, 83, 565, 'to see' v. 3rd. pers. sg. pres.–पेखी v. 2nd. pers. sg. imprt.–पेखी 2·703, पेखीउ 1·219. absl.–पेखतां 1·419. pres. part. gen. obl. pl. m. Skt. प्रेक्षते; Pkt. पेक्खइ. G. पेखवुं.

पेट 6·34. 'a belly, stomach' subst. acc. sg. n. Pkt. पट्ट-, पिट्ट–n.; cf. Skt. पिटक n., पेट–m. n. 'a basket'; H. पेट m.; पेट n ND. 388. a. 48–50; b. 1–14.

पेलइ 5·52. 'to push, to press' v. 3rd. pers. pl. pres.–पेलि 5·154. v. 2nd. pers. sg. imprt. Derived fr. *प्रेळ्यति cf. Skt. प्रेरयते is driven forward (pass. of प्रेरते moves, प्रेरयति sends: Pkt. पेरइ sends) Pkt. पेल्लइ. H. पेलना; M. पेलणें. ND. 389 a. 22–27.

पेलावेली 5·126. 'frequent urge' subst. sg. f. Skt. *प्रेरापेरि cf. PGS. P. 209. a. 17. पेलावेलि=प्रेराप्रेरि. cf. पेलइ in the index.

पोकारु 1·275. 'a cry' subst. nom. sg. m. Pkt. पुक्कार m. (Skt. *पुत्कार. m.) G. पोकार m. fr. Pkt. v. पुक्कारेइ, पुक्कारइ. H. पुकारना; G. पोकारवुं; M. पुकारणें. ND. 383. b. 16–20.

पोलि° 6·299. 'a street-gate, a street' subst. sg. f.–पोलि 6·156, 271. subst. nom. pl. f.–पोलि 1·336. subst. acc. sg. f.–पोलिं 1·319. subst. loc. sg. f. Skt. प्रतोली f.; Pkt. पओलि; OG. पोलि; G. पोळ f. H. पौल f.

प्रकटसरीर 1·638. 'with bodies revealed' adj. nom. pl. m. Skt. (in Bahuvrihi com.) प्रकटशरीर–

प्रकासि 3·30. 'lustre' subst. inst. sg. m. Skt. प्रकाश m. Pkt. प्रकास.

प्रज 2·308. 'subjects' subst. nom. sg. f. Skt. प्रजा f.

प्रणमी 2·724; 6·173. 'having bowed' absl. from प्रणमइ. Skt. प्रणमति; Pkt. पणमइ.

प्रतपु 6·382. 'toshine' v. 3rd. pers. sg. imprt. Skt. प्रतपति; Pkt. पतवइ.

प्रतिमल्ल 2·607. 'an equal opponent' subst. nom. sg. m. Skt. lw. प्रतिमल्ल m.

प्रतीठिउ 1·391, 777. प्रतिठीउं 1·184. 'installed' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रतिष्ठित-; Pkt. पइट्ठिअ. with Skt. influence in OG.=प्रतीठिउ.

प्रभ° 5·181. 'lord' subst. m.-प्रभ 5·130, 185; 6·382. subst. nom. sg. m.-प्रभ 5·186. voc. sg. m. Skt. प्रभु m.

प्रभावइं 6·407; प्रभाविं 1·597; प्रभाविइं 6·415. 'prowess, power' subst. inst. sg. m. Skt. प्रभाव m.

प्रमाणु 1·305; प्रमाणुं 1·367. 'authority' subst. acc. sg. n. Skt. lw. प्रमाण n.

प्रियंवदु 1·544. 'a sweet-speaker' subst. nom. sg. m. Skt. lw. प्रियंवद m.

प्रयुंज्या 2·14. 'used' past. part. nom. pl. m. Skt. प्रयुञ्जित- (=प्रयोजित).

प्रलउ 1·302. 'destruction' subst. nom. sg. m.-प्रलइ 2·311. subst. loc. sg. m. Skt. प्रलय m.

प्रवहण 6·26. 'a boat' subst. acc. sg. n. Skt. lw. प्रवहण n.

प्रवाहिउ 1·207. 'set afloat' past. part. nom. sg. m. of v. प्रवाहइ=the causal of प्रवहइ Skt. प्रवाहयति. Pkt. प्रवाहेइ.

प्रवेस 6·251. 'entrance' subst. nom. sg. m.-प्रवेसि 1·759. subst. inst. sg. m. Skt. प्रवेश m.; Pkt. प्रवेस m.

प्रससा 5·158, 166 'praise' subst. acc. sg. f. Skt. प्रशंसा f.; Pkt. पसंसा f.

प्रसिद्धउ 1·182. 'famed' past. part. nom. sg. m. Skt. प्रसिद्ध.

प्रसिद्धिइं 5·181. 'fame, publicity' subst. inst. sg. f. Skt. lw. प्रसिद्धि f.

प्रस्तावि 6·95. 'incident' subst. loc. sg. m. Skt. lw. प्रस्ताव m.

[प्रह:] 1·703. 'morning light' subst. nom. sg. f.-प्रहि 6·140. subst. loc. sg. m. Skt. प्रभा>Pkt. पहा. The sense is transferred to प्रभात>Pkt. पहाअ.

प्राणि 2·167; 3·19; 6·364 प्रांणि 3·20 'power, strength' subst. inst. sg. m. Skt. प्राण m. G. पराणे.

प्रामीइ 6·110. 'to obtain' v. 3rd. pers. sg pres. pass.-प्रामी 6·269. absl. see index पावइ. G. पामवुं; cf. Tessitori: Notes: §31 for euphonic र् to पा in पामइ.

प्रासादु 1·395. 'a palace' subst. nom. sg. m. Skt. lw. प्रासाद m.

प्रियदाहि 6·133. 'the pangs of a lover' subst. loc. sg. m. Skt. प्रियदाह m.

प्रियमेलउ 3·198. 'the union with the lover' subst. nom. sg. m. Skt. प्रियमेलक m. Pkt. पिअमेलअ-cf. G. मेळो 'meeting'.

प्रीमि 1·703; प्रेमि 3·79. 'love' subst. inst. sg. m. Skt. प्रेमन् m. n.

प्रीय 6·240. 'a lover' subst. nom. sg. m. Skt. प्रिय m.

फण 2·303. 'a hood of a snake' subst. acc. pl. f. Skt. फण m. फणा f. Pa. Pkt. फण m. f. H. फन m. M. फणी f. G. फेण f. ND. 401. a. 21-25.

फणमंडप 2·461. 'the spread of hoods' subst. nom. sg. m. Skt. फणा+मण्डप m.

फरी 5·179; 6·196. 'having turned i. e. again' absl. of फरइ-फिरइ. used as a particle. G. फरी; H. फिर.

फलहली 3·125. फलहुल 6·212. 'a kind of cake made of ground pulse' subst. nom. sg. f. Skt. फुल्लपोलिका Pkt. फुल्लओलिअ f. H. फुलौरी 'a small puffed cake of fruit and

pulse fried in ghee.' Turner: <*फुल्लपूर – 'puffed cake' cf. Skt. फुल्ल and पूर– m. cake (cf. पूरी f.'a cake'). ND. 408. a. 39–44.

फलंति 6·358. 'to be fruitful' v. 3rd. pers. pl. pres.–फलिउ 2·545. past. part. nom. sg. m.–फलिया 4·28. past part. nom. pl. m.–फलिय 3·60, 63. past part. nom. pl. f. फलू 6·119. past part. nom. sg. n. Skt. फलति; Pkt. फलइ. H. फलना; M. फळणें; G. फळवुं. ND. 402. b. 47 ff.

फलि 4·6. 'fruit' subst. inst. pl. n. Skt. lw. फल n. G. फळ n.

फाड 5·109. 'a piece of cloth' subst. acc. sg. n. see index. फाल.

फांडइ 2·462. 'struggling grip' subst. loc. sg. m. Skt. स्पन्द m.> Pkt. फंद cf. Hc. 4·127, 2·53. H. फांद m.; G. फंद m. ND. 403. b. 44–50.

फाल 3·120. 'a piece of cloth' subst. loc. sg. m. cf. Pkt. फालिअ n. prob. from Skt. *स्फाट्यते (a pass. fr. स्फटति 'to crack')> Pkt. फाडेइ cf. also Skt. स्फालयति. From this rt. फाड, फाल, फालिअ are the derivatives. G. फाळियुं; (चो-)फाळ etc. cf. ND.405. a. 32–36.

फालडी 6·326. 'a kind of garment worn by women'. subst. nom. sg. f. G. फाळी f. See index फाल for etymological details.

°फालीय 1·346. 'a kind of garment worn by a woman' subst. nom. sg. f. cf. index फालडी.

फारक 1·743. 'a warrior carrying Spharaka weapon' subst. acc. pl. m. Pkt. फारक< Skt. स्फारक.

फिरति 6·47. 'a turn, a round' subst. acc. sg. f. फिर+ति a noun suffix. See index फिरइ.

फिरइ 1·486, 585; 2·458; 5·10, 14, 14, 49, 96, 106, 'to move, to turn' v. 3rd. sg. pres.–फिरइं 1·326, 473; 2·201; 5·53. v. 3rd. pl. pres.–फिरउं 5·183. 1st. pers. sg. pres. फेरंतउ 1·287. pres. part. nom. sg. m.–फिरतइं 5·97. फिरंतइं 6·47. pres. part. inst. sg. m.–फिरता 5·102. फिरतां 2·511. pres. part. nom. pl. m.–फिरीउ 2·423. past. part. nom. sg. m.–फिरिउ. 2·463= फिरउ 3rd. pers. sg. imprt.–फिरिया 1·662; 2·430, 653. past. part. nom. pl. m.–फिरी 2·631, 5·179, 6·264. absl.–फिरेवुं 1·525. pot. part. nom. sg. n. H. फिरना; G. फरवुं; M. फिरणें–prob.< *स्पिरति fr. IE. *speré; Pkt. फिरइ. cf. also Skt. root. स्पृत् 'to avoid'. cf. for the detailed examination of its Indo-European nature in connection with Skt. group. ND. 406. a. 43-50; ND. 651. a. 9–26. Skt. स्फुर् belongs also to the same group.

फुड 1·500 'distinct' adj. nom. pl. m. Skt. स्फुट> Pkt. फुड.

फुणिंदु 2·461. 'a big serpent' subst. nom. sg. m. Skt. फणीन्द्र m.> Pkt. फणिंद m.

फुरकीय 3·126. 'throbbed' past. part. nom. sg. f. Skt. स्फुरत्+कृता > Pkt. *फुरक्किय = OG. फुरकीय. G. फरकी. M. फरकणें. Turner connects with *फर् (perh.<*Spara–cf. फिरइ).

फुरसराम 2·539. 'Parashurama' subst. nom. sg. m. Skt. परशुराम m.

फुल 5·146. 'a flower' subst. nom. pl. n. Skt. फुल्ल–also

Pa. and Pkt. फुल्ल–'fully blown'. G. M. फूल n. H. फूल m. ND. 408. b. 46–50; 409. a. 1-4.

फूटइं 2·656. 'to burst, to break' v. 3rd. pl. pres.–फूटी 3·205. past. part. nom. sg. f. Skt. स्फुट्यते (pass. स्फुटति) > Pkt. फुट्टइ. G. फुटवुं; H. फुटना; M. फुटणें. ND. 409. b. 38–47.

फूरकिय 3·163. 'throbbed' past. part. nom. sg. f. See index फुरकीय.

फूल° 6·128. 'a flower' subst. n. See index फुल.

फूलि 4·6. 'blossomed' adj. nom. sg. f. Skt. फुल्ला. See index फुल.

फेट 5·179. 'the break' subst. nom. sg. m. Skt. स्फेट m. (<Skt. root. स्फेटयति 'to destroy') > Pkt. फेड m. See index फेडइ.

फेडइ 1·147; 2·277, 448. 'to break' v. 3rd. sg. pres.–फेडउं 1·627. v. 1st. sg. pres.–फेडसिउं 2·331. v. 1st. sg. fut.–फेडिउ 1·753; 2·638. past. part. nom. sg. n.–फेडी 2·270, 610.= फेडि 2nd. pers. sg. imprt. Skt. स्फेटयति > Pkt. फेडइ Hc. 4·358. G. फेडवुं; H. फेडना; M. फेडणें.

फेरिउं 2·658. 'turned, changed' past. part. nom. sg. n. Pkt. फेरण n. <Skt. root. *स्फेरयति. H. फेरना; M. फेरणें; G. फेरववुं. ND. 410. b. 7–13.

फेर 5·136; फेरा 5·100. 'turn' subst. nom. pl. m. see index फेरिउं.

फेरी 2·574. 'a turn' subst. nom. sg. f. see index फेरिउं.

फोडइ 6·359; फोडए 3·207. 'to break' v. 3rd. pers. sg. pres. फोडइं 2·354. v. 3rd. pl. pres. Skt. स्फोटयति > Pkt. फोडेइ. G. फोडवुं; H. फोडना; M. फोडणें. ND. 411. a. 39–47.

बइठउ 1·320, 564; बइठउ 1·234, 491; 6·48, 250, 307, 314 'sat' past. part. nom. sg. m.–बइठा 1·376, 629; 3·134; बइठला 1·343. past. part. nom. pl. m.–बइठी 1·117, 119, 584; 2·79, 180. past. part. nom. sg. f. Skt. उपविष्ट; Pkt. उवइट्ठ; G. बेठो; cf. H. बैठना. ND. 459. a. 43–47; Divatia. GLL. I. p. 130. Tessitori: Notes: § 5 (3).

बइतालीस° 5·45. 'forty-two' adj. of number. Skt. द्वि–द्वा–चत्वारिंशत्; Pa. द्वाचत्तालीस–; Pkt. बायालीस–G. M. बेताळीस; H. बायालीस. ND. 421. b. 10-13. Tessitori: Notes: § 82; Pischel: § 445.

बइसइ 2·106; बइसइं 1·282; 2·680. 'to sit' v. 3rd. pers. sg. pres.–बइसिइं 3·124=बइसइं v. 3rd. pers. pl. pres.–बइसिन 1·410. v. 2nd. pers. sg. imprt.–बइसी 1·126 absl. Skt. उपविशति; Pkt. उवइसइ; Ap. बईसइ; G. बेसवुं; H. बैसना. Divatia: GLL. I. p. 130. Tessitori: Notes: § 5 (3). Hc. 4.423. (i); Pischel: § 300.

बक° 1·530. 'the name of a demon whom Bhima killed' subst. m.-बकु 1·667. subst. nom. sg. m. Skt. बक m.

बग 1·536. 'the name of a demon' subst. m. – बगु 1·537. subst. acc. sg. m. Skt. बक m.> Pkt. बग m.

बडुया 1·529. 'young boys' subst. voc. pl. m. Skt. बटुक m.> Pkt. बडुअ m. G. बडवो m.

बंदीयण 1·219. 'bards' subst. acc. pl. m. Skt. बन्दिजन > Pkt. बंदिअण; with यश्रुति and the

consequent influence of य, the penultimate इ is lengthened–a case of common occurrence in OG. बंदियण m.

बत्रीस° 3·101. 'thirty–two' adj. Skt. द्वात्रिंशत् f. Pa. बत्तिस; Pkt. बत्तीस; H. बत्तीस; G. बत्रीस; M. बत्तीस. ND. 418. a. 44–47; Pischel: §445. Tessitori: Notes: § 80.

बद्धइ 6·279. 'tied' past. part. loc. sg. m. Skt. बद्ध–.

बंध 1·708. 'bonds, shackles' subst. nom. pl. m. Skt. बन्ध m.

बंधव 1·393, 781; 3·75. 'brothers, relatives' subst. nom. pl. m.–बंधव 6·20; बंधवु 1·174, 180. subst. nom. sg. m.–बंधवि 1·667. subst. inst. sg. m.–बंधवि 1·392; 3·214; बंधविं 1·301; बंधवइं 3·101. subst. inst. sg. m. Skt. बान्धव m.

बंधुर 3·75. 'lovely, beautiful' adj. nom. pl. m. Skt. lw. बन्धुर–

बप्पीहउ 6·125. 'Cātaka bird' subst. nom. sg. m. Pkt. बप्पीह m. Dn. 6·90. बप्पीहो=चातकः; Hc. 4·383. i, ii. H. पपीहा m.; G. बप्पैया. m.

बंबालं 1·337. 'the group, the cluster' subst. nom. sg. m. Hc. 4·102. वमालेइ=पुञ्जयति; Pkt. वमाल m.=पुञ्ज m. also cf. intermediate OG form बबाल in GOS. XIII P. 3. st. 4: जलद्जालवबाले नीझरणि रमाउल्ल।; prob. connected with बिंब+अल्ल svārtha suffix.

बंभण° 1·261, 521. 'a Brahmin' subst. m.–बंभणु 1·527; बंभण 2·18, 193. subst. nom. sg. m. Skt. ब्राह्मण. m.> Pkt. बंभण Hc. 4·280. cf. G. बामण m. G. (collo.) भेमण etc. M. बामण m. H. बाम्हन m. ND. 438. a. 3–10.

बंभणी 1·368. 'a Brahmin woman' subst. nom. sg. f. see index बंभण; G. बामणि. f.

बंभणवेसि 1·540. 'in the dress of a Brahmin' subst. inst. sg. m. Skt. ब्राह्मणवेशेन.

बंभंड 1·353. 'universe' subst. nom. sg. m. Skt. ब्रह्माण्ड m.> Pkt. बंभंड m.

बयठउ 2·264. 'sat' past. part. nom. sg. m. see index बइट्ठऊ.

बयसियइ 2·386. 'to sit' v. 3rd. pers. sg. pres. pass. see index बइसइ.

बलु 1·483; 3·20. 'strength, power' subst. acc. sg. n.–बलि 1·206; 2, 28, 290; बलिं 1·238, 254; बलिहिं 1·736. subst. inst. sg. n. Skt. बल n.

बलु 1·441. 'Balarama, the elder brother of Krishna'. subst. nom. sg. m. Skt. बल m.

बलबंधु 1·441. 'strong' adj. nom. sg. m. Skt. बल+बन्ध m. prob. contaminated by बलवंतु. See index बलबंड.

बलबंड 2·553, 572, 664. 'strong' adj. nom. sg. m.–बलबंड. 2·686. adj. nom. pl. m. cf. बलबंधु.

बलवंतु 3·107. 'strong' adj. nom. sg. m. Skt. बलवत्; Pkt. Ap. बलवंत–G. बलवंत.

बलि 2·14. 'powerful' adj. nom. pl. m. Skt. बलिन् m. Dn. 6·88. cf. index बलीअ.

बलिभद्रि 1·779. 'Balabhadra' subst. inst. sg. m. Skt. lw. बलभद्र m.

बलीअ 6·366. 'powerful' adj. gen. obl. sg. m.–बलिया 2·502. adj. gen. obl. pl. m. Skt. बलिन् or बलिक> Pkt. बलिअ Dn. 6·88. G. बळियो m.

बलियउ 3·206. 'strong' adj. nom. sg. m. See index बलीअ.

बल्लव 1·650. 'the name assumed by Bhima when he stayed at Virāta's court' subst. nom. sg. m. Skt. बल्लव m.

बहुत्तरि 1·51. 'seventy-two' adj. acc. sg. f. Skt. द्वि-or द्वासप्तति; Pkt. बिसत्तरि, बावत्तरि; H. बहत्तर; G. बोतेर; M. बाहत्तर. ND. 421. a. 39-42. Tessitori: Notes: §80; Pischel § 446.

बहिनडीय 1·231. 'sister' subst. nom. sg. f. बहिन+डीय the Svārtha suffix. See index बहिन.

बहिन° 2·77, 79. 'sister' subst. f.-बहिन 2·55. subst. nom. sg. f.-बहिन 2·93. voc. sg. f.-बहिनि 2·129. subst. nom. sg. f.-बहिनि 3·92. voc. sg. f. Skt. भगिनी f.; Pa. भगिनी f.; Pkt. भइणी f.; भइणिआ, बहिणी f. H. बहिन, बहनी; G. बहेन f.; M. बहिण ND. 459. b. 37-44.

बहुवार 6·135. 'many times' adv. com. बहु 'many'+वार 'time, turn'. G. बहुवार.

बहूय 1·76. 'many' adj. nom. pl. m.-बहूय 1·113. adj. acc. pl. m. Skt. बहु.

बाइ 2·133; बाई 2·93, 109, 137 'woman' subst. voc. sg. f.-बाइउ 2·392. subst. voc. pl. f. Pkt. बाइया; G. बाई; M. बाई; prob.<Pkt. माइअ< Skt. मातृका f.

बाणु 1·567, 568 'arrow' subst. nom. sg. m.-बाण° 2·507 subst. m.-बाण 2·655. nom. pl. m.-बाणि 1·292, 747; 5·60. subst. inst. pl. m. Skt. बाण m.

बाणावली 2·694. 'a series of arrows' subst. acc. sg. f. Skt. बाण+आवली f.

बांणपंजरि 2·94. 'the cage of arrows' subst. loc. sg. n. Skt. बाण+पञ्जर m. n.

बादर 5·15. 'a one-sensed gross soul' subst. nom. pl. m. Skt. बादर m.

बाधउ 5·104. 'tied' past. part. nom. sg. m.-बाधा 1·482. past. part. nom. pl. m.-बाधी 5·163. past part. nom. sg. f. Skt. बद्ध.

बांधई 3·205. 'to bind, tie up, fasten' v. 3rd. pers. sg. pres.-बांधो 6·413= बांधीइ v. 3rd. sg. pres. pass.-बांधति 5·9. extended from बांधंत pres. part. nom. sg. m.-बांधी 1·187; 2·236, 237, 361, 445; 6·313. बांधीय 1·250. absl.-बांधिउ 6·310; बांधीउ 1·253. past. part. nom.-sg. m.- बांधिउ 6·410. past. part. nom. sg. n.-बांधी 3·129. past. part. nom. sg. f.-बांधीआं 6·379; बांध्यां 2·321. past. part. nom. pl. n. Skt. बध्नाति, *बन्धति; Pā. बंधति; Pkt. बंधइ: H. बांधना; M. बांधणे; G. बांधवुं. ND. 430 a. 19-30.

बांधव 2·74. 'relatives' subst. nom. pl. m. Skt. बंधव m. G. बांधव; see index बंधव m.

बाप° 1·526; 6·30, 35, 138, 395, 399, 401. 'father' subst. m.-बापि 6·24. बापइ 6·337. subst. inst. sg. m. Pkt. बाप्प-Dn. 6·88. commentary: 'बप्पो सुभटः । पितेत्यन्ये । '; Ap. बप्प-H. बाप m. M. बाप m. G. बाप m बापु m. ND. 434. a. 44-47. Pischel: § 305.

बापडां 5·56. 'wretched, pitiable, poor' adj. gen. obl. pl. m.-बापुड़ा 2·458. adj. nom. pl. m. cf. in Ap. Hc. 4·387. प्रिय एम्वहिं करे सेल्लु करि छड्डहि तुहुं करवालु । जं कावालिय बप्पुडा लेहिं अभग्गु कवालु ॥ बप्प+उड adj. suffix. H बापड़ा, बापुरा; G. बापडो; M. बापडा. ND. 420. b. 43-44.

बाबर° 5·75. 'a wild tribe' subst. m. Skt. बर्बर m. Pkt. बब्बर; G. बावरो.

बार 1·386; 5·144, 150; 'twelve' adj.–बार 1·381. adj. acc. pl. n.–बार 5·146. adj. nom. pl. m.–बार 5·146. adj. acc. pl. m. Skt. द्वादश–; Pa. द्वादस; Aśokan Pkt. दुवादस–, दुवाड़स; Pkt. दुवालस, बारस, बारह. H. बारह; M. बारा; G. बार. ND. 435. a. 44–49.

बारह° 1·75. 'twelve' adj.–बारह 1·415. adj. acc. pl. n.–बारहं 5·151. adj. acc. pl. n. See index बार.

बार 6·107. 'door' subst. acc. pl. n.–बारि 1·645; 3·166; 5·27, 63, 163; 6·273. loc. sg. n. Skt. द्वार n.; Pa. द्वार n.; Pkt. दुवार, दार, बार (Hc. 1·79.) n. H. बार m.; M. दार n. but बारी f. 'a window'. G. बार n. ND. 316. b. 9–19.

बाल 1·116, 140, 159, 176, 195, 347, 518; 3·113; 6·65. 'a girl' subst. nom. sg. f.–बाल 1·235; 6·211, 380. subst. nom. pl. f.–बाल 1·177, 179, 488; 3·72. subst. acc. sg. f. Skt. बाला f. G. (poet.) बाळ f. <Ap. बाल f.

बाल 1·133. 'children' subst. nom. pl. n.–बाल 1·502. acc. pl. n. Skt. बाल m.; G. बाळ n. 'children.'

बालिय 3·52. 'a girl' subst. nom. pl. f. –बालिय 3·177. subst. acc. sg. f. Skt. बालिका f.> Pkt. बालिआ f. Ap. बालिअ; OG. बालिय; with the elision of final य to its penultimate इ, there is another OG. form: बाली f.

बाली° 1·85. 'a girl' subst. f.–बाली 1·637; 2·97, 226, 620. subst. nom. sg. f.–बाली 1·126. 2·621. subst. acc. sg. f.-बाली 2·220. subst. acc. pl. f. See index: बाली f.

बालप्पणि 1·171, 556. 'childhood' subst. loc. sg. n.– बालापणि 5·103. subst. loc. sg. n.–बालपणइ 6·337; 6·417. subst. loc. sg. n.–बालपणा° 6·399. subst. gen. obl. sg. n. Skt. बालत्वन (= बालत्व) n.; Ap. बालत्तण = बालप्पण n. G. बालपण n. H. बालपन, बालापन m.

बालो 1·85, 310. 'a child' subst. nom. sg. m. Skt. बाल m.; Pkt. बालो m.

बालइं 5·35. 'to burn' v. 3rd. pl. pres.– बालउं 2·395. v. 1st. sg. pres.–बाली 5·153. बालिय 3·177(2) absl. OG. बालइ= the caus. of बलइ<*बलति (=Skt. ज्वलति). H. बलना; G. बलवुं; M. जळणें. ND. 425. a. 36–40. caus. H. बालना; G. बाळवुं; M. जाळणें. ND. 436. b. 46–48.

बाह 6·67 'a hand' subst. nom. pl. m.–बाहं 1·484. subst. inst. sg. m.–बांहु 2·625. subst. acc pl. m. Skt. बाहु m.; Pa. बाहु m. बाहा f.; Pkt. बाहु m f.; बाहा f. Hc. 1·36. H. बाँह f. 'an arm'; M. बाही f.; cf. G. बांय f. 'a sleeve' but prob. in old poet. 'बांय=an arm' cf. बांय झालवी 'to help.' ND. 430. b. 11–18.

बाहुशृङ्गार 3·108. 'the decoration of hands' subst. nom. sg. m. Skt. lw. बाहु+शृङ्गार m. cf. G. शणगार m.

बाहरि 6·36; बाहिरि 6·249, 306. 'outside' adv. sometime prepo. Skt. बहिस्; Pa. बाहिरो; Pkt. बाहिं, बाहि, बाहिर. Hc. 2·140. H. बाहिर; G. बहार; M. बाहेर. ND. 428. a. 11-18.

बि 1·326. 'two' adj. nom. pl. f.–बि 2·663. adj. acc. pl. m.–n.–बिन्हइ 4·8, 19, 27. adj. nom. pl. m. the n. form is used for m. Skt. द्वेनि; Ap. बिण्णि; G. बन्ने (used in all genders).–Skt. द्वे Ap. बि; G. बे. cf. Tessitori: Notes: § 80. cf. बिण्णि with तिण्णि on the analogy of which the form is made. As. (Girnar) Pkt. द्वे; Pkt. बे. ND. 313. a. 15–25. Pischel: §300.

बिमणी 3·78. 'two-fold' adj. nom. sg. f. Skt. द्विगुणा; Pkt. बिउणा = OG. बिमणी through the intermediate form बिवणी. G. बमणुं. Dave: Study: *द्विभंणितम् (Skt.)>OG. बिमणुं is quite fanciful. cf. Hc. 1·94.

बिहु 1·687; 2·287; 4·19, 32; 5·15, 23, 82, 83, 90; बिहुं 1·84, 291, 674; 2·345; 3·115; 6·344, 347 'both' adj. used for all cases and genders. बि+हुं (emphatic particle) cf. G. बेउ cf. for बेउ Tessitori: Notes: §104. The aspiration of उ to हु is to make the particle more emphatic–or prob. due to the influence of the gen. obl. form बिहुं cf. Tessitori: Notes: §81. "The cardinals 2, 3, 4 have the gen. obl. forms: बिहुं, त्रिहुं, चिहुं of which the first occurs in Ap. and the two others might either be derived from Ap. तिहुं, चउहुं, if such forms ever existed, or be explained as having been formed after the analogy of बिहुं. They are used instead of direct forms in all cases, whenever a definite meaning is required, thereby exactly coinciding in both origin and usage with so called 'Aggregatives' in Hindi (See Kellogg's Hindi Grammar §223)".

बिहामणी 2·324. 'terrifying' adj. nom. sg. f. बीह+आवण adj. suffix. (Skt. suffix: आवन) >OG. बिहामण. G. बिहामणुं–See index: बीह–.

बीज° 1·54. 'the second day of the lunar month' subst. f. G. बीज f. see index: बीजउ.

बीजउ 1·14, 172, 506, 696; 2·191, 586; 5·81, 137; 6·20, 26, 'second, another' adj. nom. sg. m.–बीजा 5·65, 128. adj. nom. pl.m.–बीजी 1·484=बीजइ. adj. inst. sg. m.– बीजा 1·597=बीजह adj. gen. obl. sg. m.–बीजां 1·496. adj. gen. obl. pl. m.–बीजऊ 1·784. adj. acc. sg. n.–बीजी 1·215. adj. nom. sg. f. Skt. द्वितीयक: >Pkt. बिइज्जओ (Hc. 1·5) >Ap. बिइज्जउ>OG. बीजउ. G. बीजो. cf. Tessitori: Notes: §82; Pischel: §449.

बीझउं 2·472. 'to fear' v. 1st. pers. Skt. *बिभ्यामि (=बिभेमि) >Ap. बिज्झउं=OG. बीझउं.

बीडां 2·322; 3·135; 6·218. 'a roll of betel-leaf' subst. nom. pl. n. Skt. वीटक n.> Pkt. बीडग–n. H. बीडा m. G. बीडुं n. M. विडा m. ND. 447. a. 24–43.

बीहइं 2·76. to fear' v. 3rd. pl. pres. –बीहउं 5·185. 1st. sg. pres.–बीह 2·577. 2nd. sg. imprt.–बीहना 2·601. past. part. nom. pl. m.–बीहता 2·340. pres. part. nom. pl. m.– बिहंतइ 6·33. pres. part. inst. sg. m. Skt. बिभति >Pkt. बिहेइ (Hc. 4·238) contam. by Skt.

*भीतयति (an usual case of forming a v. from a past. part.) > Pkt. बीहेइ and बीहइ (<Skt. *भीतति) Hc. 4·53. Pischel: §501. however accounts for बीहेति< Skt. भीषयति. G. बीवुं. cf. Dave: Study: P. 166.

बीहावीयउ 1·433.=बीहाविया 'frightened' v. 3rd. sg. pres.; the caus. form of बीहइ Skt. *भीतापितेति > Pkt. बीहाविअेइ. G. बिवडाववुं.

बुद्धि 2·281. 'an idea' subst. nom. sg. f.–बुद्धिइं 6·192. subst. inst. sg. f. Skt. बुद्धि f.

बुंब 1·527. 'a shout' subst. acc. sg. f.–बुंबारवु 1·578. subst. nom. sg. m. बुंबा+रव. Pkt. बुंबा. (onomato.) G. बूम f.

बुलइ 1·56. 'to speak' v. 3rd. sg. pres. See index: बोलइ.

बुल्लावइ 6·124. 'to call' v. 3rd. sg. pres. caus. of बुल्लइ: see index: बुल्लइ and बोलइ.

बूक° 1·724. 'a kind of musical instrument' subst. f. Pkt. बुक्का f. cf. ढक्काडक्कहुडुक्कासंबुक्काकरडिपभिईणं आउज्जाणं (Supāsanāha–Cariya. P. 195).

बूझइ 2·475. 'to know' v. 3rd. sg. pres.–बूझवी 6·246. absl. fr. caus. बूझवइ. Skt. *बुध्यति (=बुध्यते)>Pa. बुज्झति; Pkt. बुज्झइ; OG. बूझइ. H. बूझना; M. बुझणें; G. बूझवुं. ND. 452. a. 37–48.

बूडा 1·593. 'sank, drowned' past. part. nom. pl. m. बूडी 2·420. past part. nom. sg. f. Pkt. बुड्डइ G. बुडवुं; H. बूड़ना, बुडना; M. बुड़णें. ND. 453. a. 16–22. See index: बोलइ (2).

बूंब 2·293. 'a shout' subst. nom. sg. f.–बूंबा 2·162, 412; 5·30 subst acc. sg. f.–बूंबह 2·293. subst. inst. pl. f.–बूंबारवइं 2·410. subst. inst. sg. m. बूंबा+रव m. see index बुंब.

बृहन्नडा 2·449. 'the name of Arjuna when he was in disguise at the court of King Virata' subst. nom. sg. f. Skt. बृहन्नला f.

बे 1·289. 'two' adj. nom. pl. m.–बे 1·291. adj. nom. pl. n.–बे 1·595. adj. nom. pl. f.–बेई 1·314, 503. adj. nom. pl. m. बे+ई (emphatic particle) cf. Tessitori: Notes: § 104. –बेउ 1·100, 110, 239, 295, 296, 300, 311, 390, 482, 570, 571, 593, 603, 620, 703, 750; 3·26, 27, 75; बेऊ 2·360. used in all cases and all genders. cf. Tessitori: Notes: § 104. also see index: बेहुं.–बेह 1·770. prob. contracted from बेहु with gen. obl. sense. See index बि.

बेइन्द्रिय° 5·23. 'two-sensed' adj. बे + Skt. इन्द्रिय.

बेटउ 1·103, 171, 181; 6·396. 'a son' subst. nom. sg. m. –बेटउ 1·98. acc. sg. m. –बेटऊ 1·777. nom. sg. m. –बेटा 1·190, 316; 6·391; बेटा 1·241. nom. pl. m.–बेटा° 5·109, 110, 155. gen. obl. sg. m.–बेटे 5·110. loc. sg. m.–बटे 6·390. inst. pl. m. Pkt. बिट्ट-m. H. बेटा m., M. बेटा; G. बेटो m. ND. 455. b. 37–38.

बेटी 1·47, 130; 6·303; बेटीय 3·221. 'a daughter' subst. nom. sg. f. Pkt. बिट्टी f. H. G. M. बेटी f. Hc. 4·330. ND. 455. b. 32–36.

बेठां 1·278. 'sat' past part. nom. pl. n. See index: बइट्ठउ.

बेडी 1·117, 119. 'a boat' subst. loc. sg. f. Skt. (lex.) बेडा f.; Pkt. बेड–, बेडअ–m.; बेडा f. cf. Dn. 6·95. बेडो=नौः; बेडी f.

H. बेडा f.; G. बेडो m.; M. बेडा m. ND. 456. a. 19–22.

बेडीवाहा 1·118, 120, 127, 142, 147. 'a boatman' subst. gen. obl. sg. m.–बेडीवाहइं 1·144. subst. inst. sg. m. Skt. बेडावाहक– m.> Pkt. वेडीवाहअ–.

बेलि 2·686. 'a cow' subst. acc. pl. f. a f. form extended from Pkt. बइल्ल – m. Dn. बइल्लो=बलीवर्द m. G. बेल m.; H. बैल m.; M. बेल m.

बेहू 6·366. 'both' adj. See index: बेहुं.

बोकड 5·55. 'a goat' subst. nom. pl. m. Pkt. बोक्कड–m. Dn. 6·96. 'छागम्मि बोक्कडो'; G. बोकडो m; H. बाका –m; M. बोकड m. Skt. (lex.) note बुक्क m. 'a he-goat' cf. ND. 460. b. 6–13.

बोधिं 1·63. 'knowledge' subst. inst. sg. m. Skt. बोध m.

बोधिलाभ° 5·134. 'attainment of knowledge' subst. m. Skt. lw. बोधिलाभ m.

बोधीउ 1·760. 'preached' past part. nom. sg. m. Skt. बोधित<Pkt. बोधिअ; G. बोध्यो.

बोल 2·506, 634 'speech' subst. acc. sg. m. Pkt. बोल=कोलाहलः Dn. 6·90. connected with बोल्लइ = वदति. cf. Pkt. बोल्ला f. H. बोल m. G. M. बोल m. ND. 461. b. 10–14.

बोलइ 1·26, 42, 154, 251, 303, 479, 489, 504; 2·50, 174, 237, 272, 442, 465, 506, 609, 634; 3·88; 6·25, 26, 27, 28, 32, 40, 70, 78, 82, 119, 151, 180, 182, 204, 233, 267, 285, 302, 328, 369, 378, 384, 400, 407, 412, 500. 'to speak' v. 3rd. sg. pres.–बोलइं 1·340; 3·171 (2); 4·34. v. 3rd. pl. pres.–बोलि 3·38; बोलिन 1·305. 2nd. sg. imprt.–बोलिसु 6·7. v. 1st. sg. fut.–बोलिइं 1·496. बोलिजइ 1·366. v. 3rd. sg. pres. pass. –बोलिउं 1·601. बोलिउ 1·624. past. part. nom. sg. m. –बोलउं 6·96; बोलिउं 6·398, 399; बोलिउ 5·188. past. part. nom. sg. n. – बोली 6·246. past. part. nom. sg. f.–बोलतउ 3·107; बोलतु 2·578; pres. part. nom. sg. m.–बोलती 2·49. pres. part. nom. sg. f. – बोलावइ 1·193; 6·59, 135, 232. v. 3rd. sg. pres. (caus.) — बोलाविउ 6·49, 100, 231; बोलावीउ 6·194. बोलाव्यउ 6·309. past part. nom. sg. m. (caus.)–बोलाव्या 6·24. past. part. nom. sg. pl. (caus.) – बोलावी 1·194, 523. past. part. nom. sg. f. Pkt. बोल्लइ=कथयति Hc. 4·1. H. बोलना; G. बोलवुं; M. बोलणें. J. Bloch. Bull. SOS. V.4. p. 742 suggests Dravidian origin for the word. ND. 461. b. 32–39; causal form. Pkt. बोल्लावइ; H. बुलाना; G बोलावबुं; M. बोलाविणें ND. 461. b. 18–21.

बोलइ 1·250. 'to drench, to drown' v. 3rd. sg. pres. caus. बुडइ–बोलइं 3·171 (a) v. 3rd. pl. pres.–बोलियइ 2·160. v. 3rd. sg. pres. pass.—बोलिउ 2·510. past part. acc. sg. n. <Skt. *बोडयति, बोलयति; G. बोळवुं; H. बोरना; M. बोळणें. ND. 453. a. 16–22. G. बुडवुं; डुबवुं (Metathesis) are the primitive forms for caus. बोळवुं.

भइ 1·476; 2·76, 379; 5·55; 'fear' subst. inst. sg. n. Skt. भय n. G. भो m.<Ap. भउ<Skt. भय n.; G. (collo.) भे m.

भंहिस 2·669. 'a buffalo' subst. nom. sg. f. Skt. महिषी f.; Pkt. महिसी; H. भैंस f. G. भेंस f. M. म्हैस f. ND. 483. a. 42–50.

भक्ष 2·223. 'eatable' subst. acc. pl. n. orig. the pot. part. Skt. भक्ष्य n.

भक्ष्य 2·225. 'eatable' subst. nom. pl. n. Skt. भक्ष्य n. See index भक्ष.

भगताविउ 6·219. 'fed' past. part. nom. sg. m. from the v. *भुक्तापयति from भुक्त the past. part. भुज् > Pkt. *भुगतावइ, and the OG. form in past. part. भगताविअ–

भगति° 1·266. 'devotion' subst. f.–भगति 1·499, 519. subst. acc. sg. f.–भगतिइं 5·184. subst. inst. sg. f. Skt. भक्ति f. G. (coll.) भगति f.

भगदत्तु 1·699, 741. 'the name of a warrior' nom. sg. m.–भगदत्ति 1·725. subst. inst. sg. m. Skt. भगदत्त m.

भंगि 1·279; 3·10; 5·40; 6·203. 'way, fashion' subst. inst. sg. f. Skt. lw. भङ्गि and भङ्गी f.

भंजइ 1·20. 'to break' v. 3rd. sg. pres.–भंजिउ 1·389. past. part. nom. sg. m. Skt. *भंजति (=भनक्ति) > Pkt. भंजइ Hc. 4·106; Pa. भंजति. H. भंजना; G. भांजवुं; M. भांजणें ND. 472. a. 47 ff.

भट्टु 1·650. 'a respectful title for a Brahmin' subst. nom. sg. m. Skt. भट्ट m.

भड° 1·507; 2·387. 'a warrior' subst. m.–भड 2·344; भडो 1·239. subst. nom. sg. m. -भड 1·620, 677; 2·323, 366. subst. nom. pl. m.–भड 1·96; 2·383, 536, 691. subst. acc. pl. m.–भड 2·372. subst. gen. obl. pl. m.–भडि 2·321. subst. inst. pl. m. Skt. भट m. > Pkt. भड m. G. भड m.; H. भट.

भडिवाउ 1·20. 'fame as a warrior' subst. nom. sg. m. Skt. भट+वाद m. The additional इ is merely euphonic. Pkt. भडवाओ.

भडत्थ 5·35. 'roasted' past. part. nom. sg. m. Skt. भृष्ट the past part. भ्रस्ज् > Pkt. भट्ठ– cf. G. भडथावुं 'to be fried' presupposing the primary form भडथवुं.

भडांबली 2·426. 'hesitation' subst. nom. sg. f Derivation etc. is difficult to trace.

भडिअ 2·248. 'rooted out by hands' past part. nom. sg. f. Skt. *भ्रष्टिता < Pkt. भट्ठिआ–; OG. भडिअ. prob. contam. by G. form भडवुं 'to fight against'.

भडी 2·347. 'a contest' subst. acc. sg. f. prob. an abstract noun from भड < Skt. भट 'a warrior'.

भणइ 1·104, 457, 529, 547, 558, 616, 626, 661, 679, 681; 2·194, 334, 725; 3·167; 5·113; 6·8, 76, 93, 97, 107, 111, 120, 137, 148, 197, 224, 236, 244, 265, 333, 390, 391, 428. 'to speak' v. 3rd. sg. pres.–भणं 1·409, 414. v. 3rd. sg. pres.–भणइं 6·432. v. 3rd. pl. pres.–भणउं 1·6; भणुं 1·258. v. 1st. sg. pres.–भणेसि 3·86. 2nd. sg. pres. with म imprt. sense.–भणीजइ 1·52, 144; भणीइ 5·8, 149, 171; 6·18; भणीइं 5·156. v. 3rd. sg. pres. pass.-भणिउ 1·657; भणिउं 5·118. past part. nom. sg. n.–भणी 1·692; 6·198. past. part. nom. sg. f.–भणी 1·351, 411, 582; 6·112, 123, भणीय 6·173; भणेवि 6·98. भणीनइ

1·576. absl.-भणतां 6·55. pres. part. gen. obl. sg. m. Skt. भणति; Pa. भणति; Pkt. भणइ. H. भणना; G. भणवु. ND. 468. b. 40–46.

1·689; 2·617; 6·174, 186, 266, 340 'towards' post. pos.–भणी 6·111. 'for' post. pos. Tessitori: Notes: §71(4) "भणी is the contracted form of the loc. sg. भणिउ 'said' ". See also Tessitori: Notes: §131. G. भणी 'to'; OG. has also the sense of 'for'; illustrations have been given by Tessitori in the §s of his Notes referred to. In Ap. भणेवि is found in the sense of 'towards, for' and prob. absl. भणी is suggested as the origin of the post pos.

भणावइ 6·53. 'to teach' v. 3rd. sg. pres. caus. of भणइ–भणाविउं 2·563. past part. nom. sg. n. Skt. *भणापयति> Pkt. भणावइ. G. भणाववुं.

भंडार 5·3; 6·164, 423; भंडारु 5·121. 'a store-house' subst. nom. sg. m.–भंडारि 5·74. subst. loc. sg. m. Skt. भाण्डागार n.; Pkt. भंडाआर, भंडार m.; H. भंडार m.; G. भंडार m.; M. भांडार n. ND. 464. a. 26-31.

भतारो 1·200. 'husband' subst. nom. sg. m.–भतार 1·363, 370; 2·233. subst. nom. pl. m.–भत्तार 2·139. subst. nom. pl. m.–भतारिहिं 1·108. subst. inst. sg. m. Skt. भर्तः contam. by forms like भत्तारो, भर्तार: etc.>Pkt. भत्तु; OG. भत्तारो. भतार. m. G. भरथार m.; H. भरतार.

भद्रिउं 1·621. 'done well' past. part. nom. sg. n. from Skt. noun–verb भद्रयति. Skt. भद्रित–> Pkt. भद्दिअ.

भद्रु 1·253. 'a good person' subst. nom. sg. m. Skt. lw. भद्र–

भमइ 1·520; 2·378; 3·33; 5·12, 108. 'to wander' v. 3rd. sg. pres.–भमउं 1·233. v. 1st. sg. pres.–भमंतउ 1·292. pres. part. nom. sg m.–भमी 5·75. absl.–भमिया 4·29. past. part. nom. pl. m. Skt. भ्रमति; Pa. भमति; Pkt. भमइ. G. भमवुं; H. भवँना, भवना.

भमाड्या 2·66. 'made to wander' past. part. nom. pl. m. Skt.*भ्रमाटिता (=भ्रामिता)> Pkt. भमाडिआ. G. भमाड्या. cf. ND. 469. a. 42–49. Hc. 4·161. notes Pkt. भमाडइ=Skt. भ्रामयति, by the side of भमावइ and भमाविइ Hc. 4·30; Pischel: §554.

भमरडउ 2·113. 'a bee' subst. nom. sg. m. Skt. भ्रमर m.> Pā. Pkt. भमर+डउ Ap. Svārtha suffix. G. भमरो; H. भउंरा m.; M. भोंवर m. ND. 480. b. 1–6. In G. भमरडो m.='top'.

भमरि 2·157. 'a bee' subst. inst. sg. m. see index भमरडउ.

भंमरभोलिय 3·191. 'simple–minded' adj. nom. sg. m. In Ap. Pāth. Uddharaṇa 1. l. 22. णम्मय बाली भुंभलभोली णं भमइ सलोणी होरत्ति ।; Pischel: Materilien. P. 53. verse: 16. from the Sarsvatikanthābharaṇa of Bhoja. बाली भुंभरभोली उल्लसिअणिअंसणो ।. In OG., GOS. XIII. Neminātha–Fāgu. St. 12. l. 5–6. भम्मरभोली नेमिजिणवीवाह सुणेई ।. नेहगहिल्ला गोरडी हियडइ विहसेई।. Narasimha Mehta's lines in G. quoted by Belsare in his G. Dict. दहीं दूध ने करमलडो मांही साकर घोळी । मारा वहालाजी आरोगे पिरसे भमरभोली ।. G. भमरभोळी often used as भोळ भम्मर. H. भमरि-भूलान. Skt. विह्वल+*भ्रमुल्लक >

Pkt. भिब्भल (Hc. 2·58.)+ Pkt. भोलअ–भोलअ (quoted as Pkt. Deśya word; Chatterji: Origin and Development of Bengali Language: P. 212. <भ्रम्+उल.) Prof. Pischel: §354. considers भुंभरभोली the intensive form of v. भुल् which according to him is derived from v. लुभ Hc. 4·105. हुलइ (Metathesis)= भुलइ>Pkt. भुल्लइ Hc. 4·177.; for भंभल–Pischel: §209.

भयणि 1·622. 'sister' subst. nom. sg. f.–भयणि 1·388. subst. acc. sg. f. Skt. भगिनी f.> Pkt. भइणी f. See index बहिन–.

भर 2·314. 'Onomato. sound of a Bheri–a musical instrument'.

भरई 1·471. 'to fill' v. 3rd. sg. pres.–भरइं 3·118. v. 3rd. pl. pres.–भरिउ 2·721; 6·20; past part. nom. sg. m.– भरी 2·359; 3·79; भरेवी 1·131; भरेवि 6·371. absl. Skt., Pa. भरति; Pkt. भरइ. H. भरना; G. भरवुं; M. भरणें. ND. 470. b. 11–22.

भराविया 1·396. 'were filled' past part. nom. pl. n. Skt. *भरापितानि (=भरितानि) > Ap. भारवियाइं; OG. भराविया caus. of भरइ=भरावइ; H. भराना; M. भराविणें; G. भराववुं. ND. 469. b. 31–35.

भरतार 6·94, 124. 'a husband' subst. acc. sg. m.–भरतार 1·428. भरतारह 6·242. subst. gen. obl. sg. m. See index भतार.

भरह 6·234. 'a dramatic performance' subst. nom. sg. n. Skt. *भरत n. an extension from भरत 'the primeval sage who composed the science of drama' > Pkt. भरह (Hc. 1·214).

भरहखंड 6·12. 'the continent of Bharata–India' subst. acc. sg. m. Skt. भरतखंड m. >Pkt. भरह+खंड.

भरहरी 2·314. 'sounded' past. part. nom. sg. f. > भरहरइ an onomato. root for the sound of a Bheri.

भरि 6·122. 'in the fullness of' subst. loc. sg. m. Skt. भर m. cf :ND. 469. b. 38–42.

भलउ 3·181; 4·12. 'good' adj. nom. sg. m.–भला 1·348; 6·171, 346. adj. nom. pl. m.–भला 2·598. adj. acc. pl. m.–भलीय 3·112. adj. nom. sg. f.–भली 2·624. adj. nom. pl. f.–भलूं 2·416, 563. adj. nom. sg. n.–भले 6·202. adj. inst. sg. m.– भले 2·321. adj. inst. sg. m.–भलइं 5·24. adj. inst. sg. n. used adv.–भली परि 2·277. 'in a good manner' adv. phrase see index परि –भलेरा 6·171. 'better' adj. nom. pl. m.–भलेरइ 1·591. adj. loc. sg. n. Skt. *भल्ल (=भद्र) = भल्ल (used by Vāmana in his Alamkāra–Sūtrās in the sense of 'a rustic')>Pkt. भल–; Ap. भलउं; G. भलुं; H. भला; M. भला. ND. 471. a. 35–45; भलेरा=Skt. भद्र+तर a comparative form. See Tessitori: Notes: §79. G. भलेरुं < Pkt. भलयर–, भलअर–.

भलखंड 5·38. 'a piece of spear' subst. nom. pl. m. Skt. भल्ल+खंड m. Skt. भल्ल m. a kind of arrow; also भल्ली f. Pa. भल्लको m. a kind of copper; Pkt. भल्ली–f. a spear. भल्लोड–m. n. a tip of arrow. H. भाला m.; G. भालो m.; M. भाला m. ND. 476.

a. 7-11. M. भल n. 'the head of a spear'.

भल्ली 2·98. 'a spear' subst. nom. sg. f. see index: भलखंड.

भव 1·793. 'a birth' subst. nom. sg. m.- भवू 1·779. subst. acc. sg. m.-भवि 1·367, 368, 780; 3·171; 6·94; भविं 1·787. subst. loc. sg. m.-भवइ 1·777. subst. gen. obl. sg. m.-भवह 5·170. subst. gen. obl. pl. m. Skt. lw. भव m.

भवपंकी 4·14. 'mud of births' subst. loc. sg. m. Skt. lw. भव+पङ्क m.

भवसउ 3·171. 'a hundred of births' subst. acc. sg. n. Skt. भव+शत n. > Ap. भव + सउ. See index: सउ.

भवनि 2·391. 'mansion' subst. loc. sg. n. Skt. lw. भवन-n.

भविक° 4·12. 'a person aspiring to absolution' subst. m. Skt. भव्य > Pkt. भविअ-; resanskritized: भविक.

भविय° 5·156. 'one aspiring to absolution' subst. m.-भवियां 6·8. subst. voc. pl. n.-भवियह 5·172. subst. gen. obl. pl. m. Skt. भव्य >Pkt. भविअ. OG. भविय with यश्रुति.

भाइगु 5·135. 'luck, fate' subst. acc. sg. n. Skt. भाग्य n. > OG. भाइग-Guj. (coll.)=भायग n.

भाई 2·94, 138. 'brother' subst. nom. sg. m.-भाई 2·561. subst. voc. sg. m.-भाईय 1·406; 3·124. subst. nom. pl. m.-भाईय 1·348. subst. gen. obl. sg. m. Skt. भ्रातृ, भ्रातृक m.; Pa. भाता, भातिको and भातुको; Pkt. भादा, भाउअ, भाइ, भाइअ. Hence two bases भाइ and भाउ in modern languages. H. भाई; G. भाइ; M. भाई and भाऊ ND. 472. a. 1-14.

भाउ 1·439, 484. 'brother' subst. nom. sg. m. cf. Hc. 1·131; see index भाई.

भाउ 6·146. 'attachment' subst. acc. sg. m. Skt. भाव m.> Ap. भाउ m.

भाख 5·19. 'speech' subst. acc. sg. f. Skt. भाषा f.>OG. भाख; sometimes G. (poet.) भाख f.; H. भाखा;

भागि 2·287. 'part, division, portion' subst. inst. pl. m.-भागि 5·84. subst. loc. sg. m. Skt. भाग m. G. भाग m.

भाजइ 2·347. 'to share' v. 3rd. sg. pres.- भाजइ 2·267. 'to break' v. 3rd. sg. pres.-भाजउं 2·580. 'to break' v. 1st. sg. pres.-भाजउं 2·576. 'run away' v. 1st. sg. pres. See index भंजइ.

भांजइ 2·408; 3·212. 'to break, to part' v. 3rd. sg. pres. see index भंजइ.

भाण 6·91. 'the sun' subst. nom. sg. m. Skt. भानु m. >Pkt. भाणु OG. भाण; G. भाण m.

भाथा 1·84, 291. 'quiver' subst. nom. pl. m.-भाथा 2·598. subst. acc. pl. m.-भाथे 5·69. subst. loc. pl. m. Pkt. भत्थ, m. f. an extension of the meaning of Skt. भस्त्र, भस्त्रा, भस्त्री 'a leather bag; a pair of bellows'. G. भाथो m. H. भाथा m. M. भाता m. ND. 492. b. 13-19.

भामिणि 6·242. 'a woman' subst. gen. obl. sg. f. Skt. भामिनी f.>Pkt. भामिणी f.

भाय 1·457. 'brother' subst. voc. sg. m. see index भाई.

भारती 2·92. 'the goddess of learning' subst. nom. sg. f. Skt. lw. भारती f.

भारमाली 2·451. 'bearer of the burden of' subst. nom. sg. f. Skt. भार+मालिन् (?).

भारां 1·316. 'great, heavy' adj. nom. pl. m.–भारी 2·522, 730. adj. nom. sg. m. Skt. भार+इन्.

भालइं 1·285. 'spears' subst. nom. pl. n. Skt. *भल्लानि. see index: भलखंड.

भालडी 2·68. 'spear' subst. inst. sg. f. Skt. भल्ली+ड a svārthā suffix. see index भलखंड.

°भाला 2·323. 'a spear' subst. m. see index भलखंड.

भावइ 1·685; 2·618, 660; 6·56. 'to bring attachment, to be to one's taste' v. 3rd. sg. pres. a denominative from भाव 'attachment' = भावयति. G. भाववुं; M. भावणें.

भावि 6·56, 204, 420. 'attachment' subst. inst. sg. m. Skt. lw. भाव m.

भाष 6·309; भास 5·178. 'speech, a poetic division' subst. inst. sg. f. see index भाख–.

भासइ 2·20. 'to speak' v. 3rd. sg. pres. Skt. भाषते>Pkt. भासइ. cf. G. भाखवुं.

भिउड 2·505. 'a brow' subst. nom. sg. f. Skt. भृकुटि > Pkt. भिउडि f. M. भिंवइ f. Pischel: § 124.

भिडइ 1·287. 'to come close, to fight' v. 3rd. sg. pres.–भिडइं 1·710. v. 3rd. pl. pres.–भिडिउ 1·253; भिडिऊ 1·621. past. part. nom. sg. m.–भिड्या 1·620; 2·359. past part. nom. pl. m.–भिडेउ 1·752; भिडेवा 1·501. inft.–भिडी 2·383. absl.–भिडंतउ 1·249; भिडंतु 1·506. pres. part. nom. sg. m. Pkt. भिडइ (cf. Pkt. अब्भिडइ) <Skt. *भिटति. H. भिडना; G. भिडवुं; M. भिडणें. cf. भीडवुं in G. 'to close' cf. also भटवुं. ND. 478. a. 9–17.

भिंतरि 6·9. 'inside, within' prepos. Skt. अभ्यन्तरे > Pkt. भित्तर 'a gate' Dn. 6·105; अब्भितर The case of the loss of the initial vowel cf. Pischel: § 141 ff. for such cases in Pkt.; Tessitori: Notes: § 2 (4) for the loss of initial अ in OG.; Tessitori: Notes: § 75 for the list of prepositions in use in OG. where भीतरि< Skt. अभ्यन्तरे is mentioned. Divatia: GLL I P. 372 for MG. G. भीतर; H. भीतर; M. भितर–भितरीं; ND. 477. a. 32–38; ND. 653. a. 4–13.

भिराडी 2·2. 'bold, of high passions' adj. nom. sg. f. G. (coll. Kath.) भिराड adj. cf. M. भिरड, भिरडी, भिरंड 'a fit of passion' prob. भिड+आल adj. suffix, भिड to be connected with भिडइ 'to come close, to combat'.

भिल्ल° 2·290. 'a man of Bhil Tribe' subst. m. Skt भिल्ल–; G. भील.

भिली 6·212. 'mixed' past part. nom. sg. f. Pkt. भिलइ–the caus. in Pkt. भेलयति prob. >Pkt. भिलइ 'to meet' confounded with its opposite मिल्लइ and भिल्हइ 'to release' and the consequent spirantization of म to भ. G. भळवुं; caus. भेळववुं; M. भेळणें. Turner traces <*भेल–in Pkt. भेलेइ 'mixed' <*भेल्ल–with further possible connections with *भेट–*भेट्ट (v. भेट्टु) etc. G. भेटवुं. ND. 483. a. 18–27.

भीजइ 3·28, 96 'to be pierced' v. 3rd. sg. pres. Skt. भिद्यते >Pkt. भिज्जइ and OG. भीजइ

G. भींजवुं is different<Skt. अभ्यज्यते 'is anointed' for which see ND. 476. b. 38–46.

भीडइ 2·278. 'to come close' v. 3rd. sg. pres.–भीडी 2. 598. absl.—भीडे 5·69. past. part. loc. sg. m. the contrac. भीडिए. see index भिडइ.

भीतरि 6·12, 221; भीतरी 1·313. 'in'. prep. see index भितरी.

भींनउ 3·87. 'pierced through, separate' past part. nom. sg. m.–भीनउं 2·182. past. part. nom. sg. n. Skt. भिन्नक–and *भिन्नित.

भानी 2·487. 'moistened' past. part nom. sg. f. past. part. of भीजइ<skt. अभ्यज्यते further contam. and confused with भिन्न the past. part. of भीजइ <skt. भिद्यते G. भंजुं; H. भीनना 'to be wet' For भीजवुं cf. ND. 476. b. 38–46. H. has भीजना by the side of भीनाना. M. भिनणें. 'to pierce'.

भीमसेनु 1·585. 'Bhimasena' subst. nom. sg. m. skt. भीमसेन m.

भीमि 1·465, 509, 536, 621; 2·225, 374; भीमिं 2·228, 375; भिमिइं 2·248; भीमिहिं 1·434, 752; 2·372. 'Bhima' subst. inst. sg. m.–भीमह 1·255. subst. gen. obl. sg. m. Skt. भीम m.

भींमली 2·351. 'agitated, confused' adj. nom. sg. f. Skt. विह्वला >Pkt. भिब्भल Hc. 2·58.; Pischel: §209. cf. ND. 477. b. 27.

भीलिं 1·637. 'a Bhill' subst. inst. sg. m. see भिल्ल–in the index.

भुइं 1·663; 2·410, 420. 'ground, earth' subst. nom. sg. f.–भुंइं 1·479. subst. nom. sg. f.–भुंइं 1·90. subst. gen. obl. sg. f.–भुंइं 5·90. subst. loc. sg. f; skt. Pa. pkt. भूमि f. G. (coll.) भुंइं, भों, मोंय f.; H. भूं, भूंई f.; M. भुंइं f. ND. 478. a. 25–34.

भुजाबलि 2·28, 643. 'by the strength of hands' subst. inst. sg. n. skt. भुज+बल n.; भुज m. becomes also भुआ f. in Pkt. and भुजा f. in G.

भुय° 1·85. 'a hand' subst. m.–भुयदंडि 'by the club-like hand' subst. inst. sg. m. भुय+दंडि =Skt. भुजदण्डेन. skt. भुज m>Pkt. भुअ and भुय.

भुयणि 1·182. 'world' subst. loc. pl. n. Skt. भुवन n. > Pkt. भुअण and भुयण n.

भुलउ 2·560. 'mistook' past. part. nom. sg. m. pkt. भुल्लिओ from pkt. v. भुल्लइ. See index भंमर – भोली. Pischel: §354; Chatterji: Origin and Development of Bengali Language P. 212. भुल्लइ Hc. 4·105. Turner accepts rather doubtfully Pischel's view. G. भुलवुं; H. भूलना; M. भुलणें. ND. 481. a. 26–33.

भुहि 2·557. 'ground' subst. loc. sg. f. prob. the contract. of भुइं+हिं or भू+हिं; or the additional ह due to the influence of the spirant.

भूचरु 1·45. 'a man, a dweller on earth' subst. nom. sg. m. Skt. भूचर m.

भूपह 6·230. 'a king' subst. gen. obl. sg. m. Skt. lw. भूप m.

भूपालि 6·300. 'a king' subst. inst. sg. m. Skt. lw. भूपाल m.

भूमि 5·29. भूमिं 1·516 'earth' subst. loc. sg. f. Skt, lw. भूमि f.

भूयबलि 1·20; भूयबलि 1·663. 'strength of hands' subst. inst. sg. n. see index: भुयाबलि. The lengthening of भु is sporadic.

भूयण° 1·228. 'world' subst. n.–भूयणि 1·233. subst. loc. sg. n.–भूयणि 1·324. subst. loc. pl. n. see index: भुयणि. Note the sporadic lengthening of उ.

भूयण 1·776. 'mansion' subst. nom. sg. n. – भूयणु 1·34 subst. acc. sg. n. Skt. भवन n. 'a mansion' contam. with Skt. भुवन n. 'a world'. MG. भुवन and भवन both are used to mean 'a mansion' due to the same contaminating tendency.

भूरइ 2·604. 'the dust of the earth' subst. nom. sg. f.–भूरइं 3·189. subst. loc. sg. f. Skt. भूरजस् n.>Pkt. भूरअ- n. In. G. रज is f. OG. has from Pkt. रअ, रय and then रइ in f.

भूरिश्रवा 1·699. 'the name of a warrior' subst. nom. sg. m. 148 Skt. भूरिश्रवस् m.

भूलइं 6·195. 'to err, to mistake' v. 3rd. pl. pres.–भूला 5·20. 'bewildered' past. part. nom. pl. m. contraction of Pkt. भुल्लिआ. See index भुलउ.

भूवलइ 2·81. 'bracelet-like earth' subst. loc. sg. n. Skt. भूवलय n.

भेउ 5·127. 'secret' subst. nom. sg. m.—भेउ 6·313 acc. sg. m. Skt. भद m.> Pkt. भेअ m.

भेट 5·179. 'meeting' subst. nom. sg. f. connected with Pkt. भिडइ<Skt. *भिटति. Later Pkt. भिट्टा f. 'a present' probably an extension of the meaning of 'भिट्टा'. 'meeting' as on a formal meeting some present is given. G. भेटो m. See ND. 482. a. 45–50.

भेटि 6·367. 'a present' subst. acc. sg. f. see index भेट; G. भेट f; H. and M. भेट f. ND. 482. a. 45–50.

भेटिउ 6·52; भेटीउ 1·261; भेटीयउ 3·221. 'met, came close, embraced' past. part. nom. sg. m. Pkt. भिड्डिज्जइ; H. भटना; G. भेटवुं; M. भेटणें. ND. 482. b. 11–19.

भेडउ 2·635. 'meeting' subst. acc. sg. m. further change of भेटउ to भेडउ. See index: भेट, भेटिउ etc.

भेडया 2·366. 'met' past part. nom. pl. m.< भेडिआ and भेटिआ. See index भिडइ; भेटिउ.

भेडवए 1·250. 'to cause to fight' v. 3rd. sg. pres. caus. of भिडइ. see index भिडइ.

भेडि 1·304. 'meeting' subst. nom. sg. f. see index भेट.

भेदि 1·604; 5·15. 'a secret, a division' subst. inst. sg. m. Skt. भेद m.

भेद्या 2·674. 'pierced through' past. part. nom. pl. m. Skt. भेदिताः> Pkt. भेइआ. OG. भेदिआ and भेद्या. G. भेद्या.

भेरि 2·314. 'a drum' subst. nom. sg. f.–भेरिअ 6·259. subst. gen. obl. sg. f. Skt. भेरी f.

भेली 2·551. 'to collect' absl. of the caus. भेलइ of भिलइ. See index भिलइ.

भेली 2·424. 'to put to disorder' =भेळइ v. 3rd. sg. pres.–भेळी 2·636. absl. prob. Skt. *भिलति>Pkt. भिळइ. G. भेळवुं and its caus. भेळाडवुं.

भोअणनंदन 6·131. 'the planet of Mars' subst. nom. sg. m. Skt. भुवननंदन m. 'the son of earth i. e., Mars.'

भोगल 3·212. 'a bolt' subst. acc. sg. f. Skt. भूमि+अर्गला f.> OG. भुइं+Pkt. अग्गल = भोगल G. भुंगळ f.

भोगवि 6·277, 400. 'to enjoy' v. 2nd. sg. pres.; भोगवइ the denom. from भोग m. 'pleasure' G. भोगववुं; H. भोगना.

भोजनु 1·519. 'food' subst. acc. sg. n. Skt. भोजन n.

भोज्य 2·225. 'eatable' subst. nom. pl. n. Skt. भोज्य.

भोलवी 2·379. 'to cheat' absl. Pkt. भोलवइ; G. भोळववुं. G. adj. भोळुं; see index भुंभरभोळी. ND. 484. b. 43–47.

भोलाटी 1·513. 'deluded, deceived' past part. nom. sg. f. < *भोल+आट्+इता= भोलाटिता–भोलाटिअ.

भ्रंति 3·51. 'delusion' subst. nom. sg. f.–भ्रंति 1·147. subst. acc. sg. f. Skt. भ्रान्ति f.> Ap. भंति Hc. 4·360. OG. भ्रंति.

म 1·148, 252, 303, 431, 447, 496, 675; 2·149, 150, 151, 152, 153, 154, 196, 200, 239, 320, 382, 577, 559, 621; 3·37, 38, 86, 92, 100; 5·151, 154, 160; 6·34, 93, 185 etc. 'not' a prohibitive particle used with 2nd. pers. impert., pot. or fut. Skt. मा; Pa. मा; Pkt. म.

मइण° 5·96. 'the god of love' subst. m. Skt. मदन m. >, Pkt. मअण and with यश्रुति–मयण>OG. मइण cf. G. मेणो 'intoxication'. (coll.)

मइ 1·44, 104, 105, 130, 150, 153, 161, 199, 303, 309, 445, 616, 643, 669, 680; 2·99, 200, 209, 402, 482, 500, 540, 552, 579, 622, 643; 644, 645; 3·48; 5·113; 6·79, 379. etc. 'by me' pron. 1st. pers. sg. in all genders.–मइं 1·493, 494; 2·190, 296, 559 'me' pron. 1st. pers. acc. sg. in all genders.–मइं 3·209. 'me' pron. 1st. pers. loc. sg. in all genders. Skt. मया and मयि > Pkt. मए > Ap. मइ Hc. 4·377 prescribes the use of मइं in Ap. for inst., loc., acc. sg.; Pischel §418; G. H. Tessitori: Notes: §83. G. मैं; H. मैं, in H. it is also used as an oblique form. M. मि. ND. 486. a. 1–4.

मउड 1·375, 581. 'a crown' subst. nom. sg. m. Skt. मुकुट m.; Pa. मुकुट m.;, Pkt. मउड. m. cf. Hc. 1·107; Pischel: §123. G. मोड m.

मउडउधा 1·146. 'a leader' subst. acc. pl. m. prob. Skt. मुकुट+धा 'the bearers of coronets–leaders'; in OG. मुडुधा; cf. Kanh. Pr. II.69: ढोरसमुद्र लगइ मुडुधा अम्ह घरि दंड लई आवइ।; Kānh. Pr. II. 82: राणा, राय, मलिक, मुडुधा, खान बोलावो आणि । G. (coll.) मडधा.

मउरी 1·376. 'blossomed' past. part. nom. sg. f. Skt. मुकुलिता the past. part. of the v. मुकुलयति: subst. मुकुल n.> Pkt. मउलिअ and मउरिअ: subst. मउल Hc. 1·107 and मउर. Pa. मकुल m. G. मोरवुं: subst. मोर and मोळ; H. मौलना, मौरना: subst. मौर and माळ cf. ND. 521 b. 1–7.

मओलीआं 2·722. 'turbans, head-dresses' subst. nom. pl. n. Skt. मौलिनी > Pkt. मउलिअइं OG. मउलिआं or

मओलीयां; G. मोरियुं 'a particular type of turban'. cf. also मोळियुं n. in G.

मग्गइ 1·611. 'to seek, to ask' v. 3rd. sg. pres. Skt. मार्गति (=मार्गयति); pā. मग्गति; Pkt. मग्गइ and मग्गेइ. G. मागवुं; H. मांगना; M. मागणें cf. ND. 500. b. 8–18.

मग्गि 1·472, 612, 672. 'road, path' subst. loc. sg. m. Skt. मार्ग m.>Pkt. मग्ग m. G. माग m. 'space'. Cf. G. idiom. आ मग, पेले मग 'this way, that way' etc.

मंगल 1·372. 'a round by the hymeneal alter' sub st. acc. pl. n. Skt. lw. मङ्गल n.

मच्चइं 1·711. 'to be intoxicated' v. 3rd. pl. pres. Skt. माद्यति >Pkt. मज्जइ and then in OG. मच्चइ. (Cf. J. Bloch: 'Langue de La. Marathe' P. 381.); Turner:> *मच्यते cf. Skt. Dhātupāṭha मचते grinds, is arrogant, cheats (<IE. *mṇq). See ND. 437. b. 38–50; 438. a. 1–6; ND. 653. a. 29–38. G. मचवुं 'to be engrossed in' caus. मचाववुं; H. मचना 'to raise, to be excited' caus. मचाना; M. मचणें, caus. मचविणें. Cf. Pkt. मच्चइ=Skt. माद्यति Hc. 4·225.

मच्छइ 1·272. 'a fish' subst. loc. sg. m. Skt· मत्स्य m. pa., Pkt. मच्छ m. G. मच्छ m. माछलो m. M. मासा m. H. माछ m. ND. 501.a.17–25.

मजझ 6·4. 'me' pron. 1st. gen.–obl. sg. in all genders. see. मझ in the index.

मझ 2·618; 3·176; 6·24, 34, 41, 80, 92, 183, 202, 284, 288, 303. 'my' pron. 1st. pers. gen. obl. sg. in all genders.–मझ 2·83, 379. 'me' pron. 1st. acc. sg. in all genders.–मझ 2·94; 6·304. 'me' pron. 1st dat. sg. in all genders. Skt. मह्यम् > Pa मय्हं; Pkt. मज्झं> Ap. मज्झु cf. Hc. 4·379 for Ap. form; also see Pischel: § 418; Tessitori: Notes: § 83; Geiger: § 104. for Pali forms. G. मुज–; H. मुझ–; M. माझा.

मज्झि 5·183. 'middle' subst. loc. sg. m. used as postpo. Skt. मध्ये > Pkt. मज्झम्मि > Ap. मज्झि H. माँझ, महां, में; G. मां, महिं, मांह; M. माझ ND. 499. a. 29–39; ND. 501. a. 50. ff.; Tessitori: Notes: § 74 (5), (6), (7).

मज्झारि 5·74, 163; 6·368. मझारी 1·201, 228, 400, 409; 5·18, 27, 39, 50, 92, 157; 6·40, 153, 170. 'in' postpos. Tessitori: Notes: § 74 (4) writes: "मझारि–this post–position is Ap. *मज्झआरे> Skt. *मध्यकार्ये, an adj. formed from मध्य by the same affix कार्य which is used to form pronominal possessives. Dn. 6·121. Hemacandra gives मज्झआर as an equivalent of मज्झ (<Skt. मध्य). It being an adj. in origin, O. W. R. मझारि is capable of being construed both adjectively and substantively." Cf. ND. 501. b. 1–12. G. मोझार; M. माझारीं. cf. also G. मझियारुं 'joint'; H. मझार.

मंच 1·281. 'a high seat' subst. acc. pl. m.–मंचि 1·283. subst. loc. pl. m. Skt. lw. मञ्च m. G. मांच m. मांचडो m.; M. माच m.; H. माचा and मांचा m. ND. 501. a. 1–6.

मंजावइ 6·60. 'to get cleansed' v. 3rd. sg. pres. caus. of

मांजइ. Skt. मार्ष्टि and मार्जति; Pa. मज्जति; Pkt. मज्जइ; G. मांजवुं-caus. मंजाववुं; H. मांजना; M. माजणें, मांजणें. ND. 501. a. 44–49; ND. 653. a. 49 ff.

मंजूस 1·309. 'a coffer, a chest' subst. nom. sg. f.–मंजूसं 1·207. subst. loc. sg. f. Skt. मंजूषा f.; Pkt. मंजूसा; G. मंजूस, मंजूश f.; H. मंजूसा f.

मढ° 6·299. 'a monastery' subst. m.–मढ 6·156. subst. nom. pl. m. Skt. मठ m. n.; Pkt. मढ m. n. H. मढा, मढैया m.; G. M. मढी f. ND. 494. a. 46. ff.

मणसमाधि 1·196. 'the consolation of mind' subst. acc. sg. f. मण + Skt. समाधि f. see index: मणि.

मणा 6·158. 'want, deficiency' subst. nom. sg. f. prob. Skt. मनाक् adv. > Pkt. मणा Hc. 2·169. which later might have acquired in OG. subst. use. G. मणा f.

मणि 1·2, 201, 764 'mind' subst. loc. sg. n. Skt. मनस् > Pkt. मण n. see index मनु.

मणिमइ 1·34. 'made of jewels' adj. acc. sg. n. Skt. मणिमय.

मणिचूडु 1·694. 'a proper name' subst. nom. sg. m.–मणिचूडु 1·390. subst. acc. sg. m.–मणिचूडह 1·385, 388. subst. gen. obl. sg. m. Skt. मणिचूड m.

मणुय° 5·76, 167. 'a man' subst. m. Skt. मनुज m. > Pkt. मणुअ m.

मणूअ 1·496. 'man' subst. gen. obl. pl. m. Skt. मनुजानाम् > Ap. मणुयहं contracted to मणूअ in OG. see index मणुय°.

मणूं 2·241 'man' subst. gen. obl. pl. m. see index मणूअ.

मणोरथ 6·83. 'desire' subst. nom. sg. m. Skt. मनोरथ m. > मणोरह m.

मणोरहु 1·222. 'desire' subst. m. see index पुण्णमणोरहु Pkt. lw. मणोरह m. <Skt. मनोरथ m. see index मणोरथ.

मणोहर 6·67. 'attractive to mind' adj. nom. pl. m. Skt. मनोहर > Pkt. मणोहर.

मंड 3·58. 'forcibly' adv. Pkt. मड्डा = Skt. बलात्कार आज्ञा Dn. 6·140.; also cf. Ap. मड्डाणइ= बलात्कारेण in Apabhramsa-Kāvya-Trayī. (G. O. S. XXXVII.) II. st. 10. G. मांड.

मंडइ 3·152. 'to adorn' v. 3rd. sg. pres.–मंडिउ 3·187 'begun' past. part. nom. sg. m. Skt. मंडयति > Pkt. मंडइ, मंडेइ. Probably the Skt. root is borrowed from Dravidian: J. Bloch: Bull. SOS. V. 4. p. 741. in view of Kanarese: माड्ड 'to do'; Tamil: मण. 'to decorate, to polish'. ND. 502. a. 40 ff.

मंडण 2·1. 'an ornament' subst. nom. sg. n.–मंडणह 6·131. subst. gen. obl. sg. n. Skt. मण्डन n. > मंडण n.

मंडपि 3·122. 'a temporary structure erected on festive occasions' subst. loc. sg. m. Skt. lw. मण्डप m.

मंडव 3·58. 'a temporary structure erected on festive occasions.' subst. nom. pl. m. Pkt. lw. मंडव m. > Skt. मण्डप m. G. मांडवो m. H. माँडुआ m.; M. मांडव m. ND. 86. a. 9. ff.

मंडावउ 1·279. 'to get begun' v. 2nd. pl. imprt. मंडावइ caus. मंडइ.—मंडाविउ 1·177; मंडावीउ 6·323. past. part. nom. sg. m. of मंडावइ. G. मंडाववुं. See index मंडइ.

मंडाण 6·154. 'a beginning, a laying-out' subst. acc. sg. n. a noun. from मंडावइ. G. मंडाण.

मत 3.62. 'idea' subst. gen. obl. sg. n. with term. dropped. Skt. lw. मत n.

मति 2·15. 'idea' subst. acc. sg. f. Skt. lw. मति f.

मत्सर 1·288. 'pride' subst. nom. sg. m.–मत्सरु 1·660. subst. acc. sg. m.–मत्सरि 1·701. subst. loc. sg. m. Skt. lw. मत्सर m.

मत्स्यदेसि 1·648. 'the country of Matsyas' subst. loc. sg. m. Skt. मत्स्यदेश m.

मदि 2·133, 459. 'intoxication' subst. inst. sg. m. Skt. lw. मद m. used in com. मदि+मातउ.

मद्रकि 1·215. 'Mādri' subst. nom. sg. f. माद्री+क svārthā suffix; or मद्र+किय–' one belonging to Madra country'.

मद्रधूय 1·215. 'the daughter of the king of Madra' subst. nom. sg. f. Skt. मद्र+धूय =Skt. (दुहिता).

मद्री° 1·425. 'Mādri' subst. f. Skt. माद्री f.

मधुकरि 3·39. 'a bee' subst. voc. sg. f. Skt. मधुकरी f.

मन 1·57, 451; 2·561, 594; 3·39, 209. 'not' adv. prob. म<Skt. मा+Skt. न.'

मन° 1·72. 'mind' subst. n.–मन 2·182. subst. nom. sg. n. मनु 1·91, 662; 2·730. subst. acc. sg. n.–मन 1·298. subst. acc. pl. n.–मन 3·44. मनह 1·596; 6·96, 106, 153. subst. gen. obl. sg. n.–मनि 1·59, 65, 68, 140, 204, 218, 232, 288; 2·118, 141, 334, 371, 426, 472, 474; 3·165; 6·41, 58, 77, 103, 189, 192, 198, 199, 297, 320, 338, 383. मनि 1·723. subst. loc. sg. n. Skt. मनस् n.; Pa. मनो; Pkt. मणो. H. G. M. मन n.

मनचींतिउ 1·364. 'contemplated by mind' adj. nom. sg. m. Skt. मनस+चिन्तित.

मनमथ° 3·31. 'god of love' subst. m. Skt. मन्मथ m.

मनमोर 6·290. 'the peacock-like mind' subst. nom. sg. m. Skt. मन+मोर (< Pkt. Pa. मोरो <Skt. मयूर m.) cf. G. मोर.

मनरंगि 6·54. 'pleasure of mind' subst. inst. sg. m. Skt. मन: + रङ्ग m.

मनरसि 3·217. 'the sentiment of mind' subst. inst. sg. m. Skt. मनस् + रसेन.

मनवंछितु 1·499. 'desired by mind' adj. acc. sg. n.–मनवंछित 6·30. adj. acc. pl. n. Skt. मन: + वाञ्छित.

मनसाल 2·638. 'a shaft in mind, pain of mind' subst. nom. sg. n. Skt. मन: + शल्य n. See index साल.

मनाविसु 3·79. 'to pursuade, to console' v. 1st. sg. fut.–मनावी 1·108. past. part. nom. sg. f.–मनावी 6·247. absl.–मनाविवा 1·754. inft. Skt. मानयति > Pā. मानेति; Pkt. माणेइ. H. मनाना; M. मानविणें; G. मनाववुं ND. 492. a. 40–45.

मनिशउ 2·263. 'an idea' subst. nom. sg. m. Skt. मनीषा f. treated as *मनीष m. cf. G. मंछा f.

मनु 2·728. 'man' subst. gen. obl. pl. m. (term. dropped) Ap. मणुयह. H. मनुआ m. Skt. मनुज m. > Pkt. मणुअ m.

मनुष्य° 2·223. 'a man' subst. m. Skt. मनुष्य m.

मंत्र 1·618. 'mystic formula, incantation, political consultation' subst. inst. sg. m.–मंत्रइ 2·535. subst. inst. sg. m.–मंत्रु 1·453, 596, 630. subst. nom. sg. m.–मंत्रु 1·401, 545, 623. subst. acc. sg. m.–मंत्रह 1·436. subst. gen. obl. sg. m.–मंत्रि subst. loc. sg. m. Skt. lw. मन्त्र m.

मंत्रीसर° 6·54, 75, 193, 196. 'a prime minister' subst. m. –मंत्रीसर 6·278, 335. subst. nom. sg. m.–मंत्रीसरि 6·363. subst. inst. sg. m. Skt. मान्त्रन् + ईश्वर m. (> Pkt. ईसर m.).

मंदिरि 2·16. ' a mansion' subst. loc. sg. n. Skt. lw. मन्दिर n.

मंदिरडउं 2·319. 'a mansion' subst. acc. sg. n. Skt. मन्दिर + डउं svārtha suffix. G. मंदिरडुं (poet.)

मन्नइं 3·68. 'to consider' v. 3rd. pl. pres. Skt. मन्यते; Pa. मञ्ञति; Pkt. मण्णइ. H. मानना; M. मानणें; G. मानवुं ND. 504. a. 19– 34.

मपधुनि 6·254. 'Onomato. for the sound of a drum' four out of resumbling of सप्तस्वराs. adv.

मम 2·137. 'not' adv. म + म; the repetition is for emphasis. cf. मन in the index; also see म in the index.

मयगल 6·70. 'an elephant' subst. nom. sg. m. Skt. मदकल adj. > Pkt. मयगल subst. cf. Dn. 6·125. G. मेगल (poet.).

मयण° 5·106, 164. 'god of love' subst. m.–मयणि 1·338. subst. inst. sg. m.–मयणह 1·176; 6·113. subst. gen. obl. sg. m. Skt. मदन m. > Pkt. मयण m. cf. index मइण°.

मयणातुर 1·490. 'sick with love' adj. nom. sg. f. Skt. मदन+ आतुरा.

मरइ 2·128, 244, 344, 434; 5·13, 120 'to die' v. 3rd. sg. pres.–मरइं 1·652; 5·110. v. 3rd. pl. pres.–मरि 1·252; 2·149. v. 2nd. sg. imprt.–मरिसइ 1·481. v. 3rd sg. fut.–मरीजइ 2·566. v. 3rd. sg. pres. pass.–मराणा 2·429. past. part. nom. pl. m.–मरत 2·244. past. part. loc. sg. m.–मरी 2·150. absl.–मरिवा 2·113; मरेवा 2·212. inft. Skt. *मरते (=म्रियते) > Pa. मरति; Pkt. मरइ. H. मरना; M. मरणें; G. मरवुं. ND. 494. a. 48. ff.

मरमु 1·284. 'secret' subst. acc. sg. n. Skt. मर्मन् n.

मरणु 1·294. 'death' subst. acc. sg. n.–मरणि 1·91. subst. inst. sg. n. Skt. lw. मरण n.

मरूउ 3·44. 'bud' subst. nom. sg. m. Skt. मुकुल m. > Pkt. मउर and मउल. G. मोर, मरवो and मोळ all m. See index मउरो.

मलइ 2·616. 'to meet' v. 3rd. sg. pres.–मळिआ 6·373. past part. nom. pl. m. See index मिलइ.

मलिउ 2·227. 'embraced, crushed' past part. nom. sg. m. Skt. म्रदति, ; *मृदति (=मृद्राति) > Pkt. मलइ, मलेइ Hc. 4·126.; Pischel: §244, §294. H. मलना; M. मळणें. ND. 495. b. 43–49.

मसवाडउ 5·66. 'the monthly remuneration' subst. acc. sg. m. Skt. मासवृत्तक n. > Pkt. मासवट्टअ–In OG. मसवाडउ = मास: cf. PGGS. P. 125: सात मसवाडा नइ वहइ=सप्तमासान्नदी वहति.

मसा 2·654. 'a mosquito, a gnat' subst. nom. pl. m. Skt. मशक m. > Pkt. मसअ m.

मसाण° 2·306. 'a burning ghat' subst. n. Skt. श्मशान n. > Pa. सुसान n. Pkt. मसाण n. and सुसाण n. H. मसान; G. मसाण; M. म्हसण, मसण n. ND. 496. a. 36–43.

मसि 2·510. 'soot, ink' subst. gen.–obl. sg. f. term dropped. Skt. मषी f.; Pa. Pkt. मसि f.; H. मसी f. 'ink'. G. मसी f.; मेश f. M. मसी f.; मस f. ND. 496. a. 36–43.

मस्तकु 1·739. 'head' subst. nom. sg. n. Skt. मस्तक n.

मह 1·657 'my' pron. 1st. pers. gen. obl. sg. all genders Pkt. मह; Ap. महु. Pischel: § 418.

महमहइं 4·6. 'to smell sweet' v. 3rd.pl.pres.–महमहती 3·161. pres. part. nom. sg. f. Pkt. महमहइ. Hc. 4·78. G. म्हेकवुं; महमहवुं (coll.) मघमघवुं.

महतउ 6·274, 279; महितु 6·314. 319; महुतउ 6·194, 269. 'a minister' subst. nom. sg. m.–महितउ 6·340 subst. acc. sg. m.–महिता° 6·270, 298, 299, 304 महुता 6·81. subst. gen. obl. sg. m. Skt. महत्, Pkt. महंत; Ap. महंतउ; OG. महतउ and महंतउ. G. महेतो m.

महती 6·316. 'wife of a minister. subst. nom. sg. f.–महती° 6·315. subst. f. see index महतउ. G. महेती f.

महातपि 3·215. 'great penance' subst. loc. sg. n. Skt. महातपस् n.

महारउं 1·414. 'my' adj. acc. sg. n.– महारी 1·134. adj. gen. obl. sg. f.–महारइ 6·101. adj. loc. sg. n. Pischel: § 43. मह (=मम) + आर (*कार<Skt. कार्य)= महार–in Ap. Tessitori: Notes: § 83. G. मारुं. See Turner: ND. 518. bt. 3.; Dave: Study: p. 172.

महारिसि 2·11. 'a great sage' subst. nom. sg. m.–महारिषि° 2·73. subst. m. Skt. महा+ऋषि m. (>Pkt. रिषि).

महाविदे 5·158. 'Mahā–Videha, the name of a country' subst. loc. sg. m. Skt. महाविदेह m.

महासईय 1·42. 'a great truthful woman' subst. nom. sg. f. Skt. महासती + का svārtha Taddhita> Pkt. महासईय f.

महाहवि 2·539. 'a great battle subst. loc. sg. m. Skt. lw. महाहव m.

महिम° 3·16. 'greatness' subst. m. Skt. lw. महिमन् m.

महियां 5·66. 'buttermilk' subst. acc. pl. n. Skt. मथित–; Pkt. महिअ 'churned'. G. महीडां 'churned curds, buttermilk' (pl. n.) मही n.; मही f. ND. 498. b. 21

महिली 1·664; 2·317, 333, 371, 677. 'a woman' subst. nom. sg. f.–महिली 1·482 subst. acc. sg. f.–महिलीय 1·361. subst. nom. pl. Skt. महिला f. *महिलिका f.

महीअलि 6·374, 429, 431. महीयलि 1·662; 6·382; महीयले 1·361. महीतलि 2·205. 'the surface of the earth' subst. loc. sg. n.

महुर 6·252. 'sweet' adj. nom. sg. m.–महुरी 6·82. adj. inst. sg. f. Skt. मधुर > Pkt. महुर–.

महेलीय 1·363. 'a woman' subst. nom. sg. f. Pkt. महेला Hc. 1·146 महेलिआ.

महोच्छवु 1·180, 23t. 'a great festival' subst. acc. sg. m. Pkt. महोच्छव m. < Skt. महा+उत्सव m. cf. G. ओच्छव m.

माइ 1·431, 505; 2·470; 5·118; माई 2·110. 'mother' subst. voc. sg. f.–माइ 1·552 subst. nom. sg. f.– माइ 1·594, 599; 2·473. subst. acc. sg. f. Skt. मातृ f.>Pa मातिं and मातु; Pkt. माइ and माउ. G. मा, माइ. मावडी, माडी M. मा, माइ; H. माँ, माई, माऊ ND. 499. a. 25–28; a 40–46; b. 21–27.

माइ 3·160; 5·27. माइं 2·291. 'to contain' v. 3rd. sg. pres. Skt. माति> Pkt. माइ; G. मावुं.

माउलउ 1·61. 'maternal uncle' subst. nom. sg. m. माउले 1·401. (contracted: माउलइं) subst. inst. sg. m. Skt. मातुल m.> Pkt. माउल m.

माखी 3·99. 'a fly' subst. nom. sg. f. Skt. मक्षिका > pa. मक्खिका; Pkt. मक्खिआ, मच्छिआ f. G. माख मांखी f. H. मांखी, माछी f. M. मास, माषी f. ND. 500 a. 43–50.

मागइ 1·126; 5·33, 114; मांगइ 1·143. 'to seek, to ask for, to request' v. 3rd. sg. pres.–मागइं 5·109. v. 3rd. pl. pres.–मागउं 5·184; मागूं 2·5. v. 1st. sg. pres.– मागुं 6·111. v. 1st. pl. pres.–मागि 1·499, 572; 2·593. v. 2nd. sg. imprt. –मागीसिइं 6·193. v. 3rd. sg. fut. Skt. *मार्गति (=मृगते, मार्गयति) Pa. मग्गति; Pkt. मग्गइ. H. मांगना; G. मागवुं; M. मागणें. ND. 500.b. 8–18. See index; मग्गइ.

मागु 1·759. 'a way' subst. nom. sg. m.–मागु 1·587; मागो 1·64. subst. acc. sg. m.–मागि 1·463; 3·62; मांगि 3·106. subst. loc. sg. m. Skt. मार्ग m. > Pkt. मग्ग. G. माग 'space'; H. माँग f. 'the streak between the parting of hair'; M. माग m 'a track'. See index मग्ग.

मार्गण° 2·118. 'an arrow' subst. m. Skt. lw. मार्गण m.

माचंती 3·26. 'being intoxicated' pres. part. nom. sg. f. of माचइ > मच्चइ: See index मच्चइ.

माछिली 2·121. 'a fish' subst. nom. sg. f. G. माछली f. < Pkt. मच्छ+इल्ली the svārtha suffix. See index: मच्छइ.

माझारि 6·106. 'in, inside' post-pos. see index: मज्झारि.

माज्झिले 2·332. 'middle' adj. loc. sg. m. or n. Skt. मध्यमे > Pkt. मज्झिमम्मि; Ap. मज्झिमहिं. See index मज्झि; G. माझिम.

माझिला 1·793. 'occurring within' adj. nom. pl. m. < Skt. मध्य+इल्ल. G. मांहिला; M. माझला See index मज्झि.

मांजिवा 6·237. 'to cleanse' inft. of मांजइ. G. मांजवुं. See index मंजावइ.

माटि° 1·266. 'earth' subst. gen. obl. sg. f. Skt. मृत्तिका> Pa. मट्टिका; Pkt. मट्टिआ. G. माटी; H. माटी, मट्टि, मिट्टी f.; M. माटी ND. 501. b. 48.

मांडइ 3·90. 'forcibly' adv. see index मंड.

माडइ 1·209. 'to begin' v. 3rd. sg. pres. see index मंडइ.

माडी° 1·622. 'mother' subst. f.– माडी 1·479, 498; 5·114. subst. nom. sg. m.–माडी 1·3, 163, 482, 583. subst. acc. sg. f.–माडी 2·1; 6·108. subst. voc. sg. f.–माडिय 3·104 subst. gen. obl. sg. f.–माडीय 3·190. subst. inst. sg. f. Pkt. माअ + डी suffix (> Skt. मातृ)=OG; G. माडी. see index माइ.

माणउं 2·548. 'to enjoy' v. 1st. sg. pres. Skt. मानयामि cf. Dn. 6·130. माणियं=Skt. अनुभूतम्. G. माणवुं.

माणस° 5·103, 159. 'a man' subst. m.–माणसु 3·204. subst. nom. sg. m–माणस 2·276. subst. nom. pl. m.–माणस 2·270, 610. subst. acc. pl. m.–माणसुं 1·492. subst. nom. sg. n. (refers either to a man or a woman; hence neither m. nor f. but n.) Skt. मानुष m. and मनुष्य m.; Pa. Pkt. माणुस. m. H. मानुस; G. माणस; M. माणूस m. ND. 503. b. 7–24.

माणिक° 6·381. 'a jewel' subst. n.-माणिक 3·177; 6·116. subst. acc. sg. n. Skt. माणिक्य n. >Pkt. माणिक्क G. माणेक n.; H. माणिक m.; M. माणीक n.

माणु 1·702. 'pride' subst. acc. sg. n. Skt. मान>Pkt. माण n.

माणुसहं 1·467. 'man' subst. acc. pl. m. Skt. मानुष and मनुष्य m. see index. माणस.

माणुसहाणि 1·491. 'human smell' subst. nom. sg. f. Skt. *मानुषघ्राणिका f.>Pkt. माणुस-घाणिआ and माणुसहाणिआ f.

मांड 2·572. 'forcibly' adv. see index मंड.

मांडइ 1·404, 477, 742; 2·389 461, 712; 3·122, 133; 'to begin, to adorn' v. 3rd. sg. pres.–मांडी 2·148=मांडइ v. 3rd. sg. pres.–मांडि 1·675. v. 2nd. sg. imprt.–मांडिसु 6·25. v. 1st. sg. fut.–मांडीय 1·731; मांडिउ 2·286. past. part. nom. sg. m.–मांडी 2·631, 633. absl. See index मंडइ.

मांडइ 3·90. 'a temporary structure erected on festive occasions' subst. loc. sg. m. Pkt. मंडव>OG. मांडव and मांडअ. see index मंडव.

मांडणी 2·356; 3·122. 'arrangement' subst, nom. sg. f. Skt. मण्डनिका>Pkt. मंडणिआ and OG. मांडणी; G. मांडण f.; मांडणी f.; M. मांडणी f.

मांडवे 2·328. 'a temporary structure erected on festive occasions' subst. loc. sg. m. see index: मंडव.

मांडी 6·215. 'a kind of small thin cake' subst. nom. sg. f. Skt. *मण्डिका (= मंडक m.)>Pkt. मंडिआ (cf. Dn. 6·117. मंडिल्ल=अपूप) and OG. मांडी cf. M. मांडा; H. मांडा. In Skt. मण्ड m. 'a preparation made from the scum of boiled rice' >Pkt. मंडी; M. माडी; H. माँड m.

मातउ 2·133, 459. 'intoxicated' past. part. nom. sg. m. Skt. मत्तक>Pkt. मत्तअ and OG. मातो. G. मातुं, मातेलुं; H. माता; M. मात 'pomp' ND. 502. b. 3–10.

माथउं 5·115. 'head' sbst. nom. sg. n.–माथइ 1·375; 5·109. subst. loc. sg. n. Skt. मस्त n. मस्तक m. n.; Pa. मत्थो, मत्थको m.; Pkt. मत्थ–, मत्थअ m. n. H. माथ, माथा m.; G. माथुं n.; M. माथा m. ND. 502. b. 43–50.

माद्दल 6·380. 'a drum' subst. nom. pl. m. Skt. मर्दल, m.; Pkt. मद्दल m.; M. मांदळ, मांदळा m.; H. माँदर m.

मानइ 1·402, 622; 5·109; मानइ 3·241 ,242 ,107 'to regard, to honour, to consider'

v. 3rd sg. pres.–मानि. 3·24; 6·241; मानु 3·86. v. 2nd. sg. imprt.–मानिन 3·86. 'to enjoy' v. 2nd. sg. imprt. –मानसिउं 3·38. v. 1st. sg. fut.–मानीजइ 1·46. v. 3rd. sg. pres. pass.–मानिजि 2·522 v. 2nd. sg. pot.–मानिय 3·196. मानी 1·58; 6·176. past. part. nom. sg. f.–मानिउं 1·682. past. part. nom. sg. m.–मानिउं 6·96. मांनीउं 1·405. past. part. nom. sg. n.–मांनिय 3·21. absl. Skt. मानयति; Pa. माणेति; Pkt. माणेइ G. माणवुं 'to enjoy'; मानवुं 'to consider, to regard' ND. 504. a. 32–34.

मानती 6·262. 'believing' pres. part. nom. sg. f. of v. मानइ < Pkt. मण्णइ < Skt. मन्यते. See index मन्नइ.

मानु 1·517; 676. 'pride, respect subst. nom. sg. n.–मानु 1·658, 674; मांन 2·508; 3·158; मान 6·36. subst. acc. sg. n.–मानि 1·448; मानिं 1·304, subst. inst. sg. n.–मांनि 6·340. subst. loc. sg. n. Skt. lw. मान n.

मानवी 2·46, 99. 'a woman' subst. nom. sg. f. Skt. lw. मानवी f.

मांम 2·552. 'pride' subst. nom. sg. n. Skt. माम m.; G. मांम n.

माय° 1·424; 6·138, 401. 'mother' subst. f.–माय 1·429. subst. nom. pl. f. see index माइ.

माया 1·643. 'delusion' subst. nom. sg. f. Skt. lw. माया f.

मायापासु 3·185. 'the fetter of delusion' subst. nom. sg. m. Skt. माया + पाशः (> Ap. पासु).

मारइ 1·199, 501 'to kill, to beat' v. 3rd. sg. pres.–मारि 1·621=मारइ v. 3rd. sg. pres.–मारइं 1·633; 5·62. v. 3rd. pl. pres.–मारउं 2·702, 708, मारूं 1·628. v. 1st. sg. pres.–मारि 2·559; 6·355. v. 2nd. sg. imprt.–मारिसि 1·502. मारिसिए 1·456. v. 2nd. sg. fut.–मारीसइ 1·506; मारिसिइ 2·620; मारिसिइं 2·186. v. 3rd. sg. fut.–मारीजइ 6·360. v. 3rd. sg. pres. pas.–मारिउ 1·622, 667; 2·209. मारीउ 1·434, 733, 749. past. part. nom. sg. m.–मारी 2·204, 214, 373. past. part. nom. sg. f.–मारतउ 2·210. pres. part. acc. sg. m. –मारिवा 2·83. inft. Skt. मारयति; Pa. मारेति; Pkt. मारेइ. H. मारना; G. मारवुं; M. मारणें. ND. 505. a. 39–50.

मारु 5·43. 'beating' subst. nom. sg. m. Skt. मार m. H. मार f; G. M. मार m. ND. 504. b. 42–48.

मारो 1·199. 'god of love' subst. nom. sg. m. Skt. lw. मार m.

मारग° 1·389. 'path' subst. m.–मारगि 1·519; 2·650; 6·123, 267, subst. loc. sg. m. Skt. मार्ग m. OG. मारग; G. मारग. see index मग्गु.

माल 1·337, 365, 373, 518; 3·64; 5·10. 'a row, a garland' subst. nom. sg. f.

माल° 1·571. 'a wrestler' subst. m. Skt. मल्ल m.

मालति 2·157. 'a kind of flower-creeper' subst. nom. sg. f. Skt. मालती f.

मालवदेस 6·13. 'the country of Mālavā' subst. nom. sg. m. Skt. मालवदेश m.

मालवराउ 6·415. 'the king of Mālavā' subst. nom. sg. m. Skt. मालवराज m.

माल्हंती 6·70. 'to walk in a care-free manner' pres. part. nom. sg. f. Pkt. मल्हइ cf. Dn. 6·119. मल्हणं=लीला. G. महालवुं.

मावीत्रह 1·288. 'parents' subst. gen. obl. pl. n. Skt. मातृ+पितृ->OG. माउ+इत्र=मावीतर-G. मावितर.

मासे 1·229. 'month' subst. loc. pl. m. Skt. lw. मास m.

माहरउं 2·182, 185. 'my' adj. nom. sg. n.-माहरा 2·139; 5·26. adj. nom. pl. m.-माहरा 2·390, 404, acc. sg. m.-माहरा 2·145, 147, 478. adj. gen. obl. sg. m.-माहरइ 6·238. adj. loc. sg. n. -माहरी 2·140; 3·40. adj. nom. sg. f. See index. महारउं.

माहि 1·4, 72, 207, 233, 234, 255, 263, 273, 454, 554, 591, 596, 624, 686, 715, 719, 751, 770; 2·227, 510; 3·69, 92, 112; 4·8; 5·3, 14, 16, 17[1], 17[2], 23, 38, 42, 47, 57, 61, 63, 64, 88, 90, 94, 95, 103, 105, 121, 132, 142, 187; 6·36, 44, 96, 102, 105, 128, 129, 149, 162, 178, 190, 269, 301, 385, 366; माहिइं 2·656; माहे 1·542, 690; 2·201; 6·47; मांहि 2·145, 151, 191, 236, 281; मांहिं 2·440, 666. 'in' post-pos. sometimes adv. See index मज्झि.

माहोमाहि 1·300; 6·142; माहोमाहइं 6·354. 'among one another' adv. Ap. मज्झहो मज्झहिं<Skt. *मध्यस्य मध्यस्मिन्: OG. माहोमाहि cf. Ap. अण्णहो अण्णु = G. अन्योअन्य cf. हाथोहाथ, आपोआप etc. Tessitori: Notes: §92 and foot-note 30 in that section. For अण्णहो अण्णु in Ap. see my Art. on Cahumuhu Sayambhu and Tihuyana Sayambhu-Apabhramśa poets: Bhāratiya Vidyā (Guj. and Hindi) Vol. I. No. 3. P. 266. line 95.

मित्तह 1·388. 'friend' subst. gen. obl. sg. n.-मित्तह 1·394. subst. inst. sg. n. Skt. मित्र n. > Pkt. मित्त n. H. मीत m. ND. 507. b. 44 ff.

मित्र 1·390. 'a friend' subst. acc. pl. n.-मित्रह 6·411 subst. gen. obl. sg. n. Skt. lw. मित्र n.

मिलइ 5·29; मिळए 1·466; मिलीइ 1·475. 'to meet' v. 3rd. sg. pres.-मिलउं 3·193. v. 1st. sg. pres.-मिळइं 1·669. v. 3rd. sg. pres. pass.-मिलिउ 1·507, 678; 1·664, 695; मिलिउं 1·664, 695; 2·499. past. part. nom. sg. m.-मिलिया 1·289, 342; 3. 25; 4·27; मिलिया 1·110, 224; मिलीय 6·367. past. part. nom. pl. m.-मिली 1·636; 2·242, 293; मिलीय 1·744. past. part. nom. sg. f.-मिली 2·241; 6·377 past. part. nom. pl. f.-मिलीउं 6·424. past. part. nom. sg. n. मिलीयां 1·704. past. part. nom. pl. n.-मलिवा 1·440; मिलवा 2·300; मिलिइं 2·645 (=मिलिउं) inft.-मिली 1·518, 541; मिलेउ 1·698. मिलेवि 1·635 absl. Skt. मिलति; Pkt. मिलइ; H. मिलना; G. मळवुं; M. मिळणें. ND. 509. a. 36-44.

मिसु 2·132, 688. 'a pretext, an excuse' subst. acc. sg. n. -मिसि 2·101, 218; 4·36; 6·207, मिसिं 1·275; मिसेण

1·403, subst. inst. sg. n. skt. मिष n. > Pkt. मिस n.

मिल्हिय 3·210. 'having abandoned' absl. Pkt. मेल्लइ Hc. 4·91. = मुञ्चति. G. म्हेलवुं.

मिहर 2·484. 'the sun' subst. nom. sg. m. Skt. मिहिर m.

मीठीय 3·61. 'sweet' past part. nom. sg. f. Skt. मृष्ट 'polished, savoury, sweet'; Pa. मट्ठो 'polished' Pkt. मिट्ठ–, मट्ठ–; H. मीठा; G. मीठुं; M. मिठ. ND. 507. b. 32–40.

मुकति° 5·146. 'absolution' subst. f. Skt. lw. मुक्ति f.

मुक्तिपुरी 2·546. 'town of absolution' subst. gen. obl. sg. f. Skt. lw. मुक्तिपुरी f.

मुकलावइं 1·424 'to send for' v. 3rd. pl. pres.–मुकलावी 1·564; मुकलवी 1·111 absl. Skt. मुक्त+ ल>Pkt. मुक्कल and from that the v. मुक्कलावइ cf. मुक्कल= स्वैरं Dn. 6·147. G. मोकलुं. Pkt. मोक्कलइ. Hc. 4·366. मोक्कल 'free'. ND. 510. b. 5–12.

मुकुंदिइं 2·68. 'Mukunda-god Krishna'. subst. inst. sg. m. Skt. मुकुन्द m.

मुक्तावलि 1·785. 'the name of a penance' subst. nom. sg. f. Skt. मुक्तावलि f.

मुखिइं 3·17. 'mouth' subst. inst. sg. n.–मुखि 5·119. subst. loc. sg. n. (used as an abl.) Skt. lw. मुख n.

मुगति 5·148, 180. 'absolution' subst. f.–मुगति 5·6. subst. nom. sg. f.–मुगति 5·177. subst. acc sg. f. Skt. मुक्ति f; see index: मुकति.

मुचकोडी 5·118. 'having twisted' absl. Skt. *मुचत्+कृत fr. that formation the verb. *मुचत्कृतति > Pkt. *मुचक्कडइ and OG. मुचकोडइ. G. मचकोडवुं cf. ND. 488. a. 11.

मुझ 1·88, 91, 135, 200, 252, 410, 492, 502, 558, 683, 702; 2·212, 294, 329, 335, 483, 504, 671, 672; 6·108, 234, 235, 268, 290, 293. 'my' pron. 1st. gen. obl. sg. in all genders. see index मझ.

मुणिवर 1·368. 'the best of sages' subst. dat. sg. m. Skt. मुनिवर m.>Pkt. मुणिवर m.

मुणिंद° 1·794. 'the best of sages. subst. m.–मुणिंद 1·645. subst. nom. sg. m. Skt. मुनीन्द्र m.>Pkt. मुणिंद m.

मुणीइ 1·19. 'to know' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. मुणइ Hc. 4·7. < Skt. मनुते cf. Pischel § 489.

मुद्रा 1·188. 'a seal' subst. nom. sg. m. Skt. lw. मुद्रा f.

मुद्री 1·430. 'Mādri' subst. nom. sg. f. the vowel-contamination of आ to उ is due to the contiguity of the word कुंती.

मुनि 2·69. 'a crest-jewel' subst. nom. sg. m. Skt. मणि m.

मुनि 1·366. 'a sage' subst. inst. sg. m. Skt. lw. मुनि m.

मुंद्र 1·299. 'sea' subst. nom. pl. m. Skt. lw. समुद्र m.

मुरकीय 3·126. मुरकी 6·125. 'a kind of sweets' subst. nom. sg. f. Pkt. मुरुक्कि f. G. मरकी f.

मुरारी 1·397. 'Krishna, the enemy of Mura' subst. nom. sg. m. Skt. lw. मुरारि m.

मुह 1·446. 'my' pron. gen. obl. sg. in all genders Ap. मह <Pkt. मज्झ <Skt. *मह्य-

मुह 2·484. 'face, mouth' subst. nom. sg. n.–मुह 5·118. subst. acc. sg. n.– मुहि 6·125, 165, 328, 378

subst. inst. sg. n.–मुहि 2·152, 183. subst. loc. sg. n. Skt. मुख n.>Pkt. मुह n. H. मुँह n. G. म्हों n. ND. 517. a. 8–13.

मुहकाणि 1·446. 'a visit of condolence' subst. nom. sg. f. Skt. मुखकथानिका f. > Pkt. मुहकहाणिआ f. G. मोंकाण f. Belsare: Pkt. मुहविक्कोणो > Skt. मुखविकूणन n.

मुहडु 1·506. 'face' subst. acc. sg. n. Skt. मुख+ड > Pkt. मुहड–; G. म्होंडु n.

मुहरां 5·12. 'soldiers, pawns in chess' subst. nom. pl. n. G. महोरुं n.; H. मोहरा m; M. मोहरा prob. Skt. मुख > Pkt. मुह + ड (=र)suffix.

मुहतउ 6·204, 650. 'a minister' subst. nom. sg. m.–मुहतु 6·200 subst. acc. sg. m.–मुहता° 6·100, 248; मुहुता° 6·267. subst. gen. obl. sg. m. See index महतउ.

मुहतानंदन° 6·142. 'the son of a minister' subst. m.–मुहतानंदन 6·113. subst. gen. obl. sg. m.–मुंहतानंदन 6·117. subst. nom. sg. m. मुहता+ Skt. नन्दन.

मुहरइं 6·380. 'front' subst. loc. sg. n. Skt. मुख+ड > Pkt. मुहड–and OG. मुहड and मुहर. cf.G.मोखरे. Coll.G. मोरे.

मुहा 2·227. 'falsely' adv. Skt. मुधा>Pkt. मुहा.

मू 2·150; 5·180, 189; मूं 1·294, 446; 2·7, 60, 133, 135, 214, 304, 320, 391, 393, 470, 480, 495, 707; 3·37, 45; 5·187, 205. 'my' pron. 1st. pers. gen. obl. sg. in all genders. Ap. मुझु > OG. मू and मूं the Anusvāra due probably to the influence of the nasal मू. Tessitori: Notes: §83.

मूंहरइ 2·26, 60 'for me' pron. 1st. pers. gen. obl. sg. for all genders. मूं+रहइ (<हरइ by metathesis) see index मूं and रहइ.

मूउ 2·696; मूउं 1·658 'dead' past. part. nom. sg. m.–मूआ 1·553; मूआं 2·572. past part. nom. pl. m.–मूंअइइ 2·33 past. part. gen. obl. sg. m.–मूयां 2·569. past. part. gen. obl pl. m.–मूंए 2·571. past. part. loc. sg. m.–मूई 1·556. past. part. nom. sg. f. Skt. मृत > Pa. मतो; As'ok. inscriptions show variations; मत, मुत, मट. Pkt. मअ, मुअ मिअ. H. मुआ; G. मूओ, मुओ; M. मेला (< मय + अल्ल) ND. 520. b. 5–16.

मूंकइ 1·718; 2·437. 'to put, to serve (food)' v. 3rd. sg. pres.–मूंकइ 2·340. v. 3rd. pl. pres.–मूकि 3·37. v. 2nd. sg. imprt.–मूंकउ. 6·25. v. 2nd. pl. imprt.–मूकिय 3·194; मूंकीय 3·125; मूंकी 6·212, 215. past. part. nom. sg. f.–मूक्यां 6·209; मूंक्यां 6·209, 213. past. part. nom. pl. n.–मूकी 6·302. मूंकीनइ 1·729. absl. Skt. मुक्त >Pa and Pkt. मुक्क from which the v. form. *मुक्कइ which in OG. मूकइ and due to the contamination with मुंचइ or the nasal-influence of मू, मूंकइ. G. मुकवुं; M. मुकणें. ND. 510. b. 10–12; Bloch § 94, 231–252; Dave: Study: P. 173–174. etc.

मूझइ 2·557. 'to faint' v. 3rd. sg. pres. Skt. मुह्यति > Pkt. मुज्झइ. cf. G. मुझावुं ND. 512. a. 13–22.

मूंछ 2·441, 577. 'moustaches' subst. acc. sg. f. Skt. श्मश्रु m. n. > Pkt. मंसु (Hc. 1·26.), मस्सु m. n. OG. मूंछ f. (Anaptyxis) G. मूंछ f; H. मूंछ f cf. M. मुसकें n.

मूंछीयइं 1·635. 'to faint' v. 3rd. pl. pres. pass. Skt. मूर्च्छति > Pa. मुच्छति; Pkt. मुच्छइ. cf. ND. 511. b. 48.

मूंझइ 1·195, 741. 'to faint' v. 3rd. sg. pres. See index मूझइ.

मूंढ 2·152. 'a fool' subst. voc. sg. m. Skt. मूढ m.

मूंद्रप्रभावि 1·204. 'power of the seal' subst. inst. sg. m. मूंद्र+ प्रभावि.

मूरख 6·104, 142, 234, 240. मूरखु 5·153. 'a fool' subst. nom. sg. M.–मूरख 2·135, 577. subst. voc. sg. m.–मूरख 6·57, 163. subst. acc. sg. m.–मूरख 5·187. subst. gen. obl. pl. m. (term. dropped)–मूरखि 1·445. subst. inst. sg. m. Skt. मूर्ख m.

मूरखचट्ट 6·57, 143, 417. 'a foolish pupil' subst. nom. sg. m. see index मूरख+चट्ट.

मूरति 6·43. 'form' subst. acc. sg. f. Skt. मूर्ति f.

मूरतिवंतउ 6·21. 'incarnate' adj. nom. sg. m. Skt. मूर्तिमत् adj.

मूल० 4·18. 'a root, a beginning' subst. n.–मूल 5·140 subst. nom. sg. n.–मुलि 3·155. subst. loc. sg. n. Skt. lw. मूल n.

मूलगउं 6·128. 'basic' adj. nom. sg. n. Skt. मूलगत > Pkt. मूलगअ. G. मुळुं in the compound word समूळुं; M. मुळगो m. 'a boy'. See. Bloch: 390. a. 8.

मूली 2·248. 'uprooted' past. part. nom. sg. f. Skt. उन्मूलिता > Pkt. उम्मूलिआ abbreviated to मूलिआ and OG. मूली.

मृत्य० 2·710. 'death' subst. m. Skt. मृत्यु m.

मृत्यलोकि 2·44. 'mortal world' subst. loc. sg. m. Skt. मृत्युलोक m.

मृगनाभिइं 3·161. 'musk' subst. loc. sg. f. Skt. मृगनाभि f.

मृगलोअणि 6·378. 'faun-eyed' adj. nom. sg. f. Skt. मृगलोचना >Pkt. मिअलोअणी f.

मेगल 1·711. 'an elephant' sub. nom. pl. m. G. मेगळ m. H. मयगल. m. See index : मयगल.

मेघाडंबर 3·147. 'a canopied seat upon an elephant' subst. nom. sg. m. Skt. lw. मेघ+ आडम्बर m.

मेचु 2·408. 'disguise, falsehood subst. acc. sg. n. Skt. मिथ्य->Pkt. मिच्छ n. Ap. मिच्छु and prob. OG. मेचु.

मेडे 1·343. 'upper floor' subst. loc. sg. m. cf. Pkt. माळ m. the upper storey of a house' and also Pkt माडिअ n.=गृह Dn. 6·128. The comparison explains ळ>ड. Pkt. माळ > OG. मेड m. G. मेडो m.

मेलि 3·77. 'harmony' subst. inst. sg. m. Skt. मेल m. G. मेळ m.; M. मेळ m.; H. मेल m. ND. 518. b. 8–12.

मेलावउ 5·111. 'meeting' subst. nom. sg. m.–मेलावइ 6·329. subst. loc. sg. m. Skt. मेलापक m.

मेलिउं 1·588. 'given up, released' past. part. nom. sg. n. see index: मिल्हइ, मेल्हइ.

मेली 2·423 'having brought together' absl. Skt. मेलयति caus. of मिलति.

मेल्हावणइ 6·332. 'meeting' subst. loc. sg. n. the form मेळावण. contam. with मेल्हावण n.

मेल्हइ 2·37; 5·72, 119. 'to abandon, to release' v. 3rd. sg. pres.–मेल्हइं 5·32, 38. v. 3rd. pl. pres.–मेल्हि 2·109. v. 2nd. sg. imprt.–मेल्हउ 1·604; 5·37. v. 2nd. pl. imprt.–मेल्हिसि 2·394. v. 2nd. sg. fut.–मेल्हि 2·710 मेल्हिउ 1·187. मेल्हिउं 1·567, 568; मेल्हीउ 1·725. past. part. nom. sg. m.–मेल्हिय 3·32. मेल्ही 1·365, 518. past. part. nom. sg. f.–मेल्हि 2·270, 610; मेल्हो 1·24, 103, 550; 2·364, 401; 6·228, 574; मेल्हीउ 1·466, 716; मेल्हेवि 6·339. absl. See index: मिल्हिय.

मेल्हाविउ 1·277. 'got freed' past. part. nom. sg. m.–मेल्हावी 1·613. absl. from root मेल्हावइ the causal form of मेल्हइ.

मेह 2·338. 'a cloud, rain' subst. nom. sg. m. Skt. मेघ m. >Pkt. मेह m. G. मेह m.

मेहल 3·159. 'girdle' subst. nom. sg. f. Skt. मेखला> Pkt. मेहल f.

मोकलि 2·133. 'to make free, to bid farewell, to send v. 2nd. sg. imprt.–मोकलिउ 2·546. past. part. nom. sg. n.–मोकलीउ 6·386. past. part. nom. sg. m.–मोकलावी 1·594; मोकलावीय 6·45, 111. absl. of the caus. मोकलावइ from the primitive form मोकलइ. See index मुकलावइं.

मोटा 1·300. 'big' adj. nom. pl. m.–मोटी 1·446. adj. nom. sg. f.<Pkt. मुट्ट–, मोट्ट–as found in मुट्टिम–and मोट्टिम– <Skt. महत् (?); G. मोटुं; H. M. मोटा. ND. 520. a. 10–13.

मोडइ 3·71. 'to bend, to twist' v. 3rd. pl. sg. pres.–मोडइं 1·81. v. 3rd. pl. pres.–मोडउं 2·507, 508, 516. v. 1st. sg. pres.–मोडिय 3·185. past. part. nom. sg. m.–मोडतु 1·483. pres. part. nom. sg. m.–मोडी 2·167, 253, 441, 577. absl. cf. Skt. मोटन subst. n. Pkt. मोडेइ. G. मोडवुं; M. मोडणें; H. मोडना, मोनी ND. 520. b. 18–24.

मोती 6·332. 'pearl' subst. n.–मोतय 3·141; 6·116. subst. nom. pl. n.–मोतीए 6·371. subst. inst. pl. n. Skt. मौक्तिक n.>Pkt. मोत्तिय–H. मोती m. G. M. मोती n. ND. 520. a. 20–24.

मोदिक 5·66. 'a kind of sweets' subst. nom. pl. m. Skt. मोदक m.

मोभी 2·398 'a cross-beam in the roof of a hous , front' subst. loc. sg m. Pkt. मुब्भ Dn. 6·133=गृहमध्ये तिर्यग् दारु; मोभम; Dn. 8·4=गृहोपरि तिर्यग्दारु. G. मोभ m.

मोरी 6·28. 'my' adj. (1st. pres. sg. in all genders) non . sg. f. Ap. मह + gen. post. pos. रउ (>.–एरउ,–केरउ)> मोरउ, मोरु Tessitori: Notes: §83. "Quite exceptional मेरउ and मोरउ both of which seem to point to the East and bear an analogy to the Braja and the Bundeli oblique forms मो–and मे–" cf. ND. 518. b. 3–6.

मोलियां 2·467. 'the head-dress' subst. acc. pl. n. See index: मओलीआ.

मोहइ 2·276. 'to faint, to be infatuated' v. 3rd. sg. pres.-मोहिउ 1·186. past. part. nom. sg. m. Skt. मोहयति> Pkt. मोहेइ, मोहइ. G मोहवुं.

मोहनी° 5·133. 'a kind of action which makes one forget right and wrong.' subst. n. Skt. मोहनीय.

मोहराज 5·101. 'a king in the form of infatuation' subst. nom. sg. m. Skt. lw. मोहराज m.

य 1·200, 205, 343, 370; 2·131, 240, 150; 3·17, 44, 132, 148, 164, 173, 190, 212. 'even, also' adv. See index अ.

यशोधर° 1·783. 'a proper name' subst. m. Skt. यशोधर m.

यादवराइं 3·199. 'the king of Yādavas' subst. inst. sg. m. >Skt. यादवराजेन.

युधिष्ठिर° 1·224; युधिष्ठर° 2·21, 703. 'Yudhisthira-a proper name' subst. m. युधिष्ठिर 2·585. subst. nom. sg. m.-युधिष्ठिरि 1·615; युधिष्ठरि 1·366. subst. inst. sg. m. Skt. युधिष्ठिर m.

युद्धसत्रि 2·537. 'sacrifice in the form of battle' subst. loc. sg. m. Skt. lw. युद्धसत्र m.

यम° 2·184. 'the god of death' subst. m.

यम 2·442. 'in this manner' adv.>Ap. इम. see index: इम.

रइ° 1·38. 'the wife of Kāmadeva' subst. m.

रइहीणु 1·71. 'bereft of Rati' adj. nom. sg. m. <Skt. रतिहीन m.

रइय 1·394. 'formed' past. part. nom. sg. f. Pkt. रइय-> Skt. रचिता.

रखवाल 2·33; रखवालो 1·94. 'a protector' subst. nom. sg. m. रखवाल 1·89. subst. nom. pl. m. Skt. रक्षापाल m.>Pkt. रक्खवाल-m. G. रखवाळ m. ND. 526. a. 28-33.

रखवालुं 1·525. 'protecting, guarding' subst. acc. sg. n. G. रखवाळुं n. रखवाळी f. See index: रखवाल m.

रखि 3·209. 'to protect' v. 2nd. sg. imprt. Skt. रक्षति<pa. रक्खति; Pkt. रक्खइ. H. रखना, रखना; G. राखवुं M. राखणें ND. 532. b. 5-25.

रखे 2·334. 'lest.' adv. < रखि 'to protect' v. 2nd. sg. imprt. G. रखे. See index रखि. Dave: Study: P. 175. >Pkt. रक्खेज्ज.

रंकु 1·310. 'poor man' subst. nom. sg. m. Skt. रङ्क m.

रंग 3·47. 'colour, pleasure' subst. nom. sg. m.-रंग 6·370. subst. acc. sg. m.-रंग 3·180. subst. acc. pl. m.-रंग 3·226; रंगि 1·193; 3·9; 6·23, 203; रंगिइं 3·56, 194, 381. prob. Skt. lw. रङ्ग m. or Pers. रंग. H.G M. रंग m. ND. 526 b. 30·41.

रंगंगणि 6·251. 'stage' subst. loc. sg. n. Skt. अंगन, अंगण n. रंग + अंगणि.

रंगभूमि 5·11. 'a stage' subst. nom. sg. f. Skt. lw. रंगभूमि f.

रचइं 3·98. 'to form' v. 3rd. pl. pres.-रचवउ 6·223. pot. part. nom. sg. m.-रची 1·531. past. part. nom. sg. f. Skt. lw. रचयति. G. रचवुं. ND. 527. b. 5.

रज 2·406. 'dust' subst. inst. sg. n. Skt. lw. रजस् n.

रंजि 6·290. 'to give pleasure' v. 2nd. sg. imprt.-रंजवइ 5·137. v. 3rd. sg. pres. (caus.)-रंजिउ 5·137; 6·263, 265, 397. past. part. nom.

sg. m.-रंजिआं 6·154. past. part. nom. pl. n. Skt. lw. रञ्जयति.

रंजण 6·335. 'pleasing' subst. n. Skt. रञ्जन n.>Pkt. रंजण n.

रडइ 1·195; 2·557. 'to weep' v. 3rd. sg. pres.-रडइं 1·516. v. 3rd. pl. pres.-रडी 2·344. absl.-रडंता 1·219. pres. part. nom. pl. m.-रडती 1·611. pres. part. nom. sg. f. Skt. lw. रटति>Pkt. रडइ. M. रडणें; G. रडवुं; ND. 528. a. 33–40. The meaning contam. with *रुदति.

रडयड 1·244. 'a rolling sound' adv. onomato. word.

रडवडइ 2·358. 'to roll' v. 3rd. sg. pres.-रडवडइं 1·710. v. 3rd. pl. pres.-रडवडी 1·353 = रडवडइ v. 3rd. sg. pres. onamato. word. G. रवडवुं; रडवडवुं; M. रडमटणें.

रढइं 1·503. 'to roll' v. 3rd. pl. pres. Skt. लुठति.

रणु 1·742 'a battle' subst. acc. sg. n.-रणि 1·716, 734, 741. 2·508 subst. loc. sg. n. Skt. lw. रण n.

रणरसु 1·295. 'delight of battle' subst. acc. sg. m. Skt. lw. रणरस.

रणवणीयां 1·706. 'sounded' past. part. nom. pl. n. > onomato v. रणवणइ.

रणवाइं 1·631. 'challenge of battle' subst. inst. sg. m. Skt. रणवाद->Pkt. रणवाअ.

रणकीआं 6·380. 'sounded' past. part. nom. pl. n. Skt. रणत्+कृतानि>Pkt. रणक्किआइं. G. रणकवुं; H. रनकना. cf. ND. 529. a. 37–44.

रणांगण 2·693; रणांगणि 2·331, 378, 541. 'field of battle' subst. loc. sg. n. See index रणंगणि. Also ND. 529. a. 37–44.

रतन° 5·140. 'a gem, a jewel' subst. n. Skt. रत्न n. G. रतन n.

रतनभरी 1·309. 'studded with gems' subst. nom. sg. f. Skt. रत्नभरिता > Pkt. रयणभरिआ.

रतिवाउ 1·756. 'at the fall of night' adv. orig. subst. acc. sg. m. Skt. रात्रिपातं > Pkt. रत्तिवाअं.

रथालि 2·661. 'the lines of chariots' subst. nom. pl. f. Skt. रथ + आली.

रथु 1·748. 'a chariot' subst. nom. sg. m.-रथु 1·685. subst. acc. sg. m.-रथि 1·578. subst. loc. sg. m. Skt. lw. रथ m.

रमइ 1·193, 520. 'to sport, to make dalliance with' v. 3rd. sg. pres.-रमइ 3·9. रमइं 3·29, 115. v. 3rd. pl. pres.-रमउ 1·648. v. 2nd. pl. imprt. Skt. रमते; pa. रमति; Pkt. रमइ. G. रमवुं; H. रमना; M. रमणें. ND. 530. a. 3–14.

रमाडउ 1·279. 'to make one play' v. 2nd. pl. imprt.-रमाडिय 3·104=रमाडइ v. 3rd. sg. pres. causal of रमइ. G. रमाडवुं.

रमणि 2·213. 'a damsel' subst. nom. sg. f.-रमणी 1·206. subst. gen. obl sg. f. Skt. रमणी f.

रमलि 1·73, 243; 3·73; 6·23. 'sport, hunt' subst. acc. sg. f.-रमलि 3·82. subst. inst. sg. f. used as adv.-prob. Skt. *रमणिका>Pkt. रमणिआ and रमलिआ f. OG. रमलि.

रमापति 3·29. 'the husband of Laxmi *i.e*, Vishnu' subst. nom. sg. m. Skt. lw. रमापति m.

रंभ 3·148. 'Rambha, a celestial damsel' subst. nom. sg. f.–रंभ° 6·64 subst. f. Skt. रंभा f.

रयण° 6·243. 'a gem, a jewel' subst. n.–रयणु 1·35, रयण 1·207. subst. nom. sg. n.- रयण 5·161. subst. nom. pl. n.–रयण 1·310. subst. acc. sg. n.–रयण 6·381. subst. acc. pl. n.–रयणे 6·268. subst. inst. sg. n.– रयणि 6·322. subst. inst. pl. n. Skt. रत्न n.> Pkt. रयण n.

रयणउरु 1·158. 'the name of a town' subst. nom. sg. n. Skt. रत्नपुर n.> Pkt. रयणउर.

रयणमय 1·394. 'bedecked with gems' adj. nom. sg. f. Skt. रत्नमयी> Pkt. रयणमई.

रयणसिहरु 1·159. 'the name of a king' subst. nom. sg. m. Skt. रत्नशेखर m.> Pkt. रयण-सेहर.

रयणायरु 1·8. 'sea' subst. nom. sg. m. Pkt. रत्नाकर m. > Pkt. रयणायर m.

रयणावली 1·754. 'a kind of penance.' subst. nom. sg. f. Skt. रत्नावली f.> Pkt. रयणावली f.

रयणीय 6·122. 'night' subst. loc. sg. f. Skt. रजनी f.> Pkt. रयणी f. G. रयणी f.

रल 1·422, 527. 'a despicable thing' subst. nom. sg. m.

रलियामणउ 4·15. 'pleasing to the mind' adj. acc. sg. m. रली + आमणउ adj. suffix G. रळियामणुं See index: रली, रलिआमणुं.

रली 2.372; 5·103. 'Joy, desire, eagerness' subst. nom. sg. f.–रली 2·318, 5·103. subst. acc. sg. f. prob. Skt. रति=(*रतली f. with the Svārtha suffix: ल) < Pkt. *रयलि and OG. रली. See Belsare: Guj. Dict. under रली f. used upto the middle of the 19th century. See index: रलियामणउ.

रलीउ 5·103. 'to earn' absl. v. रलइ. G. रळवुं; H. रलना.

रविनंदन 6·126. 'the son of the sun *i.e.*, the planet of Saturn' subst. nom. sg. m. Skt. lw. रविनंदन m.

रसि 3·179; 6·265; रसि 6·348. 'sentiment' subst. inst. sg. m. Skt. lw. रस m.

रसवती 1·436. 'Cooked food' subst. acc. sg. f. Skt. रसवती f. G. रसोइ; See index रसोइ.

रसना 2·86. 'tongue' subst. loc. sg. f. Skt. lw. रसना f.

रसाउलु 1·7. 'full of interest' adj. nom. sg. n.–रसाउल 1·795. adj. nom. sg. m. Skt. रसाकुल> Pkt. रसाउल.

रसाल 6·234; रसालु 6·438. 'full of interest' adj. acc. sg. n.– रसाल 6·70. adj. acc. pl. n. Skt. रस+आढ्य > Pkt. रस+अल; though Hc; 2·159. रस+suffix अल gives in Pkt. रसालो G. रसाळ; H. रसार, रसाल; M. रसाल, रसाळ.

रसिका 3·179. 'a woman of taste' subst. nom. sg. f. Skt. lw. रसिका f.

रसंत 3·165. 'making sound' pres. part. nom. pl. m. Skt. रसति.

रसोइ 1·618. 'cooked food' subst. nom. sg. f. Skt. रसवती>Pkt. Ap. रसवइ. OG. रसोई. G. रसोइ; H. रसोई f. ND. 530. b. 44-46.

रह 2·414. 'a chariot' subst. nom. pl. m >Skt. रथ> Pkt. रह m.

रहवइ 1·726. 'master of a chariot' subst. nom. sg. m. Skt. रथपति> Pkt. रहवइ m.

रहइ 1·71, 478; 3·215; 5·15. 'to stay, to stop' v. 3rd. sg. pres.-रहइं 2·630. v. 3rd. pl. pres.-रहिउं 2·542= रहउं v. 1st. sg. pres.-रहि 3·92. v 2nd. sg. imprt.-रहु 2·495. v. 3rd. sg. imprt -रहियो 2·12. v. 2nd. pl. pot.-रहिसि 6·34. v. 2nd. sg. fut.-रहत् 1·575. pres. part. nom. sg. m.-रहंउ 1·288; रहिउ 1·351, 618 2·222; 6·134, 278. रह्यु. 6·291. past. part. nom. sg. m. रहिया 2·271, 686; 3·105; 4·8; रह्या 1·480, 521; 2·61, 631.-रही 1·637 past. part. nom. sg. f.-रही 1·595, 603; 2·62, 102, 211, 335; रहोय 2·49; 3·64. past. part. nom. sg. f.-रह्यां 6·160. past. part. nom. pl. n.-रहण 3·39.-रहिवां 6·121. inft.-रहिय 6·277. रहीनइ 5·114. absl. Skt. रहति 'to have' रहयति > Pa. रहति 'to leave'; Pkt. रहेइ रहइ 'to leave alone'; later Pkt. रहइ 'to stay, to stop' G. रहेवुं; H. रहना; M. रहाणें ND. 531. a. 22–39.

रहावइ 1·62. 'to make one dwell, to keep' v. 3rd. sg. pres.-रहावइ 3·159. v. 3rd. pl. pres.-रहाविउ 1·509; रहावियउ. 1·720. past. part. nom. sg. m.-रहाविउ 1·509. past. part. nom. sg. n. रहावइ the caus. of रहइ. contaminated by रहावइ<Pkt; रखावइ<Skt. *रक्षापयति, G. रहाववुं रखाववुं; M. राहाणें राहणें H. रहाना.

रहण 1·447. 'staying' subst. acc. sg. n. a subst. from. रहइ.

रहइं 6·56; रहइं 1·157, 286, 359, 394, 445, 548, 692, 702, 770, 791; 2·15, 57, 135, 136, 195, 302, 653; 6·144, 190, 205; रहिं 1·492, 680; 5·52, 109;-हरइं 2·60; 3·93; 6·296. (metathesis) 'for, to, of etc. being the postpos. for. acc. dat. poss. Tessitori: Notes: §71 (6) OG. रहइ, रहइं, रहिं, हइं, रइं<loc. of अर-, उर, अवर-:अवरहिं in Ap.<Skt. अपरस्मिन्. He remarks 'This post-position has gone lost in Gujarati, but has survived in Mārwāri under the form रां." Dave: study: P. 59. curiously enough derives it from Skt. गृहे<Pkt. घरम्मि <Ap. °हरहिं, घरहिं. Probably: gen-obl. term. हं + केरइं<ह + एरइं-हरइं-रहइं (by metathesis); by the side of this the comparable forms are तणउ-तणइ नउ-नइं. तणइ and नइं being the term. for acc. and dat. in G. Also cf. रेसि; in this sense See index: रसि; हइ etc.

रहिय 3·66. 'without' past. part. nom. sg. m. used as an adj.<Skt. रहित from रहयति.

राउ 1·28, 36, 55, 67, 104, 126, 173, 278, 282, 301, 308, 388, 397, 400, 431, 440, 463, 467, 478, 484, 558, 586, 594, 741, 768; 2·295, 423, 535, 581, 639, 699; 6·168, 223, 263, 369, 383, 391; राओ 1·19, 90, 92. 'a king' subst. nom. sg. m.-राउ 2·633. subst. voc. sg. m.-राउ° 2·635. subst. m. sg.-राउ 1·505; 6·203.-राइ 1·58, 280, 366, 403, 508, 523, 576, 587, 615, 725, 752; 6·175; राइं 1·46, 209, 289; 6·176, राइहिं 1·395. subst. inst. sg. m. Skt. राजा m.>Pkt. राओ

>Ap. राउ.; Again in Pkt. with य Sruti: राय-, रायो, रायओ: Thus in OG. राइ, राय, राउ, राव, रा are the various forms. H. राय राओ; M. राय, राव; G. रा, राय, राव, राज m. ND. 531. b. 13–18.

राउत 1·709; 2·631; 6·356. 'a prince' subst. nom. pl. m.–राउत 1·96. subst.. acc. pl. m.–राउतिइं 2·338; राउते 2·649. subst. inst. sg. m. Skt. राजपुत्र m.>Pa. राजपुत्तो; Pkt. रायपुत्तो, राउत्तो. H. राऊत; रावत; G. राउत, रावत m.; M. राऊत m. ND. 531. b. 35–40.

राखइ 1·100 'to keep, to place, to adorn' v. 3rd. sg. pres.–राखउ 5·186. v. 3rd. sg. imprt.-राखि 2·163, 239. v. 2nd. sg. imprt.–राखिउ 1·405. past. part. nom. sg. m.–राखिय 3·224; राखो 2·207. past. part. nom. sg. f.-रखेवाइ 1·643. inft.– Skt. रक्षति; Pa. रक्खति; Pkt. रक्खइ H. राखना, रखना; G. राखवुं; M. राखणें ND. 532. b. 5–25.

राख 5·184. 'lest' adv. < रक्खि 'to protect' v. 2nd. sg. imprt. See index: रखे.

राखडी 6·327. a talisman tied on the hand' subst. nom. sg. f. Skt. रक्षिका + svārtha Taddhita ड-<Pkt. रक्खिआ+ ड i.e. रक्खडी. G. राखडी; H. राखी; M. राखडी.

राखसु 1·500, 509, 530, 536. 'a demon' subst. nom. sg. m.-राखस 1·502. subst. voc. sg. m.–राखिसि 2·210. subst. inst. sg m.–राखस 1·490. subst. gen. obl. sg. m. Skt. राक्षस:>Pa. Pkt. रक्खस- m. H. राक्षस m.; G. राक्षस m. M. राक्षस–ND. 532. a. 42–46.

राखिसि 2·207. 'a demon'. subst. inst. sg. m. Skt. राक्षस m. G. राक्षस m.

राखसि° 1·637. a demoness' subst. f.–राखसि 1·489, 517. subst. nom. sg. f. Skt. राक्षसी f.> Pkt. रक्खसी.

राखसपुरी 1·576. 'a demon's town' subst. nom. sg. f. Skt. राक्षसपुरी f. > Pkt. रक्खसपुरि f.

रागु 3·33. 'attachment' subst. nom. sg. m. Skt. राग m.

रांक 2·344, 666, 677. 'poor' adj. nom. sg. m.–रांक 2·573. adj. voc. sg. m. Skt. रङ्क; H. रांक, रांकव; G. रांक.

राचइ 2·588. राचइं 2·111. 'to take pleasure in' v. 3rd. sg. pres. Skt. *रक्तति > Pkt. रच्चइ (रत्तइ contam. रज्जइ < Skt. राजते) H. राचना; G. राचवुं. ND. 532 b. 39–44.

राज 2·26, 59. राजा 1·243. 'a king' subst. nom. sg. m. Skt. राजन् through राजा nom. sg. m. and the form as compound member: राज.

राजु 1·106, 152, 580. राजो 1·315; राज 2·268; 6·332. 'a kingdom' subst. nom. sg. n.–राजु 1·112, 385, 473, 553; 3·12; 5·101; 6·15, 29, 400 subst. acc. sg. n. -राज 5·11, 98. subst. nom. pl. n.– राज 6·321. subst. gen. obl. sg. n.–राज 5·123. subst. gen. obl. pl. n.– राजि 1·406. subst. inst. sg. n.–राजि 1·184, 524, 526, 767; राजि 6·422. subst. inst. sg. n. Skt. राज्य n. > Pkt. रज्ज n. G. राज n. H. राज n. ND. 533. a. 14–18.

राजकुंअरि 6·312. 'a princess' subst. nom. sg. f. Skt. राजकुमारी f. राज+कुंअरि (cf. G. कुंवरी, °कुंवर,

°कोर in proper names like जीवकोर, महाकोर etc.)

राजरिद्धि 5·162. 'royal prosperity' subst. nom. sg. f. Skt. राज+ऋद्धि f. See index: राज and रिद्धि.

राजसभा 6·173. 'royal assembly' subst. loc. sg. f. Skt. lw. राजसभा f.

राजीमति 3·112. 'a proper name–the princess betrothed to Nemi' subst. nom. sg. f. Skt. राजीमति f.

राज्यकला 4·17. 'the art of ruling' subst. nom. sg. f. Skt. राज्यकला f.

राडि 2·249. 'a cry' subst. acc. sg. f. Skt. (lex.) राति f. a battle; Pkt. राडि f.; H. राड f. 'a quarrel' G. राड f. राढ f. ND. 534. a. 43–46.

राणउ 2·527; रांणउ 2·63; राणो 1·281. 'a king', a royal descendent' subst. nom. sg. m.–राणा 2·430. subst. nom. pl. m. Skt. *राज्ञक > Pkt. *रण्णओ and राणओ. G. राणो m.; H. M. राणा m. Turner: Skt. राजन्य> Pkt. रायण्ण and राण etc. ND. 534. b. 46.

राणिम 6·90. 'kingship' subst. nom. sg. f. Skt. राज+इम m. > Pkt. राण+इमा=OG. राणिम f.

राणी 1·56, 58, 99, 167; 2·99; 6·63; राणि 1·281; राणीय 1·358. 'a queen' subst. nom. sg. f.–रांणीय 3·79. subst. nom. pl. f.–राणी 2·141; रांणी 2·148. रांणीय 3·91. subst. acc. sg. f.–रांणी 1·313; रांणीय 3·29. subst. inst. sg. f.–राणीय 1·370 subst. gen. obl. sg. f. Skt. राज्ञी f.>pa. रञ्ञी f. Pkt. रण्णी, राणी, राणिआ. H. रानी f. M. G. राणी f. ND. 535. a. 1–9.

रांडी 1·622. 'a widow' subst. nom. sg. f. Skt. रण्डा f. < Pkt. रण्डा f. H. M. G. रांड f. ND. 532. a. 9–15.

राति° 1·542; 6·188, 235. 'night' subst. f.–राति 1·516. subst. nom. sg. f.–रति 5·24, 93, 108. subst. acc. sg. f.–राति 2·202; रति 1·463, 476. रातिहिं 1·737. subst. loc. sg. f. Skt. रात्रि f.> Pa. रत्ती f. Pkt. रत्ति f. H. रात f. M. G. रात f. ND. 534. b. 2–15.

रातउ 2.134. 'attached' past. part. nom. sg. m.–राती 6·32. रातडा 2·382. 'red' adj. nom. sg. f.-राती 2·177. subst. nom. pl. f. Skt. रक्त–, रक्तक >pa. Pkt. रत्तउ. H. रता; M. राता; G. रातुं ND. 534 b. 26–32.

राधा 1·258. 'the name of the mother of Karṇa' subst. nom. sg. m. Skt. राधा f.

राधावेधु 1·364. 'the shooting of a doll' subst. nom. sg. m.–राधावेधु 1·348. subst. acc. sg. m. Skt. राधावेध m.

रांनु 1·517. 'a forest' subst. nom. sg. n.–रानि 1·447, 583, 595. subst. loc. sg. n. Skt. अरण्य n.; Pa. अरञ्ञ. n.; Pkt. अरण्ण n. अरण्ण n. Hc. 1·66.; H. रान m.; M. G. रान n. For the loss of intial अ in OG: Tessitori: Notes: § 2 (4); for Pkt. Pischel §141 ff; for G. Divatia: GLL. 1 p. 368. ND. 645. a. 11–18.

राम° 2·65 'Rama, the son of Das'aratha' subst. m. Skt. राम m.

राम 1·754. 'Parśurāma, the son of sage Jamadagni' subst. nom. sg. m.–राम° 2·552. subst. m. Skt. राम m.=परशुराम m.

रामलि 1·114. 'sport' subst. acc. sg. f. Skt. *रम्य+ल्लि (the noun-suffix in imitation: ल्लि, ड्डि < Skt. °ति)>Pkt. रम्म+लि; OG. रामलि. See indx: रामति.

रामति° 5·189. 'sport' subst. f. Skt. *रम्यति > Pkt. रम्मति; OG. रामति; G. रमत f. the shortening of आ in रामति must be due to some outside accent influence or on the analogy of the v. रमवुं in G. cf. Dave: Study: p. 176.

राय° 1·32, 86, 121, 224, 257, 318, 444; 2·179, 321; 6·189, 722; 6·188, 339. 'a king' subst. m.–राय 1·535, 669; 2·63, 282, 287, 362; 6·190, 224, 250. subst. nom. sg. m.–राय 1·355, 392. subst. nom. pl. m.–राय 1·470; 2·269, 609. subst. acc. sg. m.–राय 1·179, 649. subst. acc. pl. m.–राय 3·11. subst. inst. sg. m.–रायइं 1·614; रायह 1·323, 357, 714; राय 2·196, 232; 5·63; 6·317. subst. gen. obl. sg. m.–राय 6·33. subst. abl. sg. m. see index: राउ.

रायकूंयर 1·269. 'a prince subst. acc. pl. m Skt. राजकुमार> Pkt. राअकुमर m.

रायणि 3·60. 'a kind of tree: Obtuse-leaved Mimusopes." subst. nom. sg. f. Skt. राजादनी f. >Pkt. रायणी f. G. रायण f.; M. राजणी f.

राव 2·211. 'a cry, a scream' subst. acc. sg. m. Skt. राव m.

रासु 1·795. 'a poetical composition in Old Gujarati' subst. nom. sg. m.–रास 5·178. subst. inst. sg. m.–रासि 1·7. subst. loc. sg. m. Skt. रास m. 'a kind of dance'.

राशि 1·393. 'a collection' subst. acc. sg. m. Skt. राशि m.

राहवउ 1·432. to protect' v. 2nd. pl. imprt. causal. Skt. *रक्षापयति>Pkt. रक्खावइ and रहावइ; and from that राहवइ.

राहावेहु 1·272, 322. 'the shooting of a doll' subst. acc. sg. m. Skt. राधावेध m. > Pkt. राहावेह m.

रि 1·474. 'Oh' an interjectory expl. Skt. रे<Pkt. रि.

रिउ° 1·20. 'an enemy' subst. m.–रिउ 1·389. subst. nom. sg. m. Skt. रिपु m. > Pkt. रिउ.

रिण° 2·307, 366. 'a battle' subst. n.–रिण 2·317, 352. subst. acc. sg. n. Skt. रण n. the adventitions इ is prob. due to the Eastern influence.

रितुपति 3·31. 'the lord of seasons *i.e.*, spring' subst. nom. sg. m. Skt. ऋतु+पति>Pkt. रिउ–H. रितुपति.

रिद्धि° 5·155; 6·158. 'prosperity' subst. f.–रिद्धि 5·131, 161. subst. nom. sg. f. Skt. ऋद्धि f.>Pkt. रिद्धि. G. रिद्धि; H. रिद्धि; M. रिद्धि.

रिमिझिमि 6·258. 'an onomato. sound for cymbals' adv. cf. G. रूमझुम.

रिव 2·573. 'a cry (?)' subst. acc. sg. f.

रिषि 1·379. 'a sage' subst. m.–रिषि 1·623. subst. nom. sg. m. Skt. ऋषि m.>Pkt. रिसि· m. H. रिसि m.

रिसह° 4·2, 13. 'Ṛṣabha-the first Tirthankara of Jainas' subst. m.–रिसहु 4·21. subst. nom. sg. m.–रिसहि 4·17. subst. inst. sg. m. Skt. ऋषभ m.>Pkt. रिसह m.

रिसहेसरो 4·9, 25. 'lord Ṛṣabha-the first Tirthankara of the Jainas' subst. nom. sg. m. Skt. ऋषभेश्वर m.> Pkt. रिसहेसर m.

रीझउं 2·472. 'to be pleased' v. 1st. sg. pres. Skt. ऋध्यति> Pkt. रिज्झइ; OG. रीझइ; G. रीझवुं H. रीझना; M. रीझणें. ND. 537. a. 32–42.

रीझु 1·296. 'joy' subst. nom. sg. m. prob. OG. रीझ< Pkt. रिज्झि<Skt. ऋद्धि f. In. OG. रीझ f. is confounded with m. on account of अ-ending. H. रीझ f. 'satisfaction'; G. रीझ f.; M. रीझ f. pleasure. ND. 537. a. 23–25.

रीरी 6·91. 'yellow pale brass' subst. nom. sg. f. Skt. रिरी f.; Pkt. रीरी. Often used in OG.

रीस 1·621. 'anger' subst. inst. sg. f. Skt. रुष् f.> Pkt. रुसा f. Turner: रिष् f. 'hurt'> Pkt. रिस f. G. M. रीस f.; H. रिस. ND. 538. a. 40–46. The रु of रुष् being confounded with ऋ prob. has given rise to रि and then री in OG. due to the primery accent on the first syllable.

रीसइं 1·300. 'to be angry' v. 3rd pl. pres.–रीसाणउ 6·32, 392. past. part. nom. sg. m.–रीसाविउ 5·119. past. part. nom. sg. causal. H. रिसाना, रिसना. G. रिसावुं ND. 538. a. 50. See index: रीस.

रुकमणि 3·91. 'the queen of Krishna' subst. nom. sg. f. Skt. रुक्मिणी f.

रुडेइ 1·244. 'to roll' v. 3rd. sg. pres. caus. Skt. लोटयति > Pkt. रोडइ PSM. notes रोडइ 'to stop, to harm'.

रुणझुणइं 1·347. 'to sound' v. 3rd. pl. pres. see index रणझणी, and रुणझुणी.

रुद्धु 1·536. 'beseiged' past. part. nom. sg. m. Skt. रुद्ध.

रुलतां 1·548. 'wandering' pres. part. gen. obl. pl. m. Skt. *लुटति (=Skt. लुठ्यति)< Pkt. रुलइ cf. G. रोळवुं 'to roll'; M. रुळणें 'to roll' ND. 540. b. 1. See index: रुडेइ.

रुंसाडइ 1·96. 'to make angry' v. 3rd. sg. pres. caus. of रुसइ; the Anusvāra on रुं is adventitious.

रुलिआउति 5·25. 'glad, satisfied' adj. nom. sg. m.–रुलीआयति 6·330. adj. nom. pl. n. G. रळियात. See index: रुली.

रूउ 2·437. 'the herd of a cow' subst. acc. sg. m. Skt. रूप n. on the analogy धन n.> Pkt. रूअ> Ap. रूउ.

रुंख° 1·270. 'a tree' subst. m.–रूंख 1·503. subst. acc. sg. m. Skt. *रुक्ष m. (=वृक्ष m.) >pa. Pkt. रुक्ख m. H. रूख m.; M. रूख m.; G. रूख n. ND. 539. a. 6–10.

रूडुं 6·390. 'nice' adj. nom. sg. n.–रूडिय 3·158. adj. nom. sg. f. Skt. रूप–> Pkt. रूअ–in OG.+डउं=रूडउं, रूडुं. G. रूडुं.

रूडउं 2·618; रूडु 1·98; रूडइं 1·455; रूयडइं 5·140. 'well, in a nice manner' adv. see index: रूडुं.

रुणझुणि 3·39. 'humming' subst. acc. sg. m. Skt. रणत्+ध्वनि m.> Pkt. रणज्झुणि m. prob. also onomato. influence.

रूठउ 1·505, 754; 2·193. 'angry' past. part. nom. sg. m.–रूठा 1·497. past. part. nom. pl. m.–रूठी 2·172. past. part. nom. pl. f. Skt. रुष्टक> Pkt. रुट्ठअ=OG.

रूठउ cf. G. रूठवुं; H. रूठना, also subst. रूठ, रूठनि.

रूंधइ 2·433. 'to beseige, to check' v. 3rd. sg. pres.–रूंधइं 1·709. v. 3rd. pl. pres.–रूधउ 2·437, 639, 649. past. part. nom. sg. m.–रूधउं 2·693. past. part. nom. sg. n. Skt. रुद्धक > Pkt. रुद्धअ–Ap. रुद्धउ; Skt. रुंधति > pa. रुंधति; Pkt. रुंधइ. H. रुंधना M. रुंधणें; G. रुंधवुं. ND. 538. b. 33–49.

रूपु 1·185. 'form, beauty' subst. acc. sg. n.–रूपि 2·39, 450; 6·220. रूपइं 6·314. रूपिइं 2·700; 6·64; रूपिइ 6·303. subst. inst. sg. n.–रूपि 5·11. subst. inst. pl. n.–रूपि 2·221. subst. inst. pl. n.–रूपह 1·324. subst. gen. obl. sg. n. Skt. lw. रूप n.

रूपरेह 1·202. 'an outline of form' subst. nom. sg. f. Skt. रूपरेखा f. > Pkt. रूपरेह f. Skt. रूप+रेह (Pkt.). See index: रेह.

रूपवंति 2·80. 'beautiful' adj. nom. sg. f. Skt. रूपवती f.

रूय 1·38. 'form, beauty' subst. n. Skt. रूप n. > Pkt. रूअ and रूय.

रूयवंत 1·170. 'beautiful' adj. nom. pl. f. Skt. रूपवती f. > Pkt. रूयवंती.

रूसइ 1·733. 'to be angry' v. 3rd. sg. pres. Skt. रुष्यति > Pkt. रूसइ. G. रूसवुं; M. रूसणें; H. रूसना.

रे 1·502; 2·442, 443, 577; 3·184, 198; 5·41; 6·32, 34, 281. 'Oh; a metrical explative' expl. Skt. रे; pa. रे; G. M. H. रे. ND. 540. b. 45-50.

रेखा 2·472. 'a streak; even by a small streak' subst. inst. sg. f. used as adv. Skt. रेखा f. G. रेख f.

रेणिहिं 1·330. 'dust' subst. inst. pl. f. Skt. रेणु m. G. रेण f. ND. 541. b. 23–25.

रेवति 4·26. 'the Raivataka Hills –the modern Girnar Hills' subst. nom. sg. m. Skt. रैवतक m.

रेसि 1·607; 2·232, 444; 3·73. 'For, to–the dative post-pos.' Ap. रेसि, रेसिं, (Hc. 4·425) 'for'.

रेह 1·54, 345, 374; 3·224. 'mark, streak' subst. nom. sg. f. Skt. रेखा > Pkt. रेहा f. OG. रेह; cf. G. रेख f.

रैवत 3·18. 'the Girnar Hill' subst. nom. sg. m. Skt. रैवतक m.

रोअती 2·213. 'weeping' pres. part. nom. sg. f. See index: रोयइं.

रोझ 5·54. 'a white-footed antelope' subst. nom. sg. m. Pkt. रोज्झ=Skt. ऋश्य m. Dn. 7·12. G. रोझ m. H. रोझ m.

रोडउं 2·508. 'to roll' v. 1st. sg. pres. Skt. लोटयामि > Pkt. रोडमि; Ap. रोडेउं. See index: रोडेइ; रोलई cf. M. रोडणें.

रोपइं 3·223. 'to plant' v. 3rd. sg. pres. causal.–रोपी.अ 1·227. past. part. nom. sg. m.–Skt. रोपयति the caus. of रोहति > Pa. रोपेति; Pkt. रोपेइ. H. रोपना; G रोपवुं; M. रोपणें. ND. 54.3. a. 38–46.

रोमंच्या 6·352. 'horripilated' past. part. nom. pl. m. Skt. रोमाञ्चिताः > Pkt. रोमंचिआ, G. रोमंच्या.

रोलई 1·470; रोलई 1·746. 'to roll' v. 3rd. sg. pres.–रोली 2·636. absl. रोली 2·205,

247. past. part. nom. sg. f.–रोळिउं 2·509. past. part. nom. sg. n. Skt. *लोटति > Pkt. लोडइ: OG. रोळइ. G. रोळवुं.

रोलि 3·91. 'confusion' subst. inst. sg. m. Pkt. रोल = कलहोखश्च Dn. 7·15. G. रोळ m.; H. रोल m.; M. रोळ m.

रोयइं 2·677. 'to weep.' v. 3rd. pl. pres.–रोयती 2·378. pres. part. nom. sg. f.–रोयसि 2·196, 200. v. 2nd. sg. fut.–रोउं 1·595. absl. Skt. रोदिति; Pa. रोदति; Pkt. रोदइ, रोयइ. G. रोवुं; H. रोना; M. रडणा. ND. 540. a. 13–17.

रोवइ 2·180. 'to weep' v. 3rd. sg. pres. see index: रोयइं.

रोस° 1·559. 'anger' subst. m.-रोसु 1·557, 765. subst. nom. sg. m.–रोसि 1·500; 2·365, 295; रोसिं 1·295; रोषि 3·193, 194; रोसिहिं 1·251; 2·177. subst. inst. sg. m.-रोषि 1·56, 178, 576, 740; 2·194; 6·356. subst. loc. sg. m. Skt. रोष m. > Pkt. रोस m.

रोसारुणु 1·672. 'red with anger adj. nom. sg. m. Skt. रोषारुण>Pkt. रोसारुण.

रोह 2·631. 'seige' subst. acc. sg. m. Skt. रोध m. >Pkt. रोह m.

लइ 2·152; 3·184. 'to take' v. 2nd. sg. imprt.-लईय 1·549. past. part. nom. sg. f.-लउ 1·573 v. 1st. sg. pres. prob. Skt. *लभाते or लाति> Pkt. लहइ or लेइ; Ap. लेइ. H. लेना; G. लेवुं; M. लेणें. ND. 556. b. 20–44. Pischel §588: "लाइवि=*लागयित्वा (Hc. 4·331. 376. ii); लेवि (Hc. 4·395; 1·440); लेप्पिणु (Hc. 4·370; 3·404.) लेविणु (Hc. 4·441·2) from ला" Prob. Pkt. लगइ and लयइ can also lead to लेइ. Dave: Study: P. 179. Skt. लाति; Pa. लेति Pkt. लेइ more plausible.

लखु 1·270. 'aim, target' subst. acc. sg. n. Skt. लक्ष्य n. > Pkt. लक्ख n.

लगइ 1·65, 265,266, 302; 5·64; 6·50, 61 184, 'on account of, by' postpos.–लगइ 4·18; 6·319. 'from';–लगइ 1·459; 6·439. 'upto'–लगइ 1·688. 'through, on acconut of' postpos. Tessitori: Notes; §72 (9). "लगइ and लगी are both from the Ap. participial locative लग्गहि> Skt. *लग्निमन् (i=लग्ने)...These two postpositons are used to denote: (a)upto; (b) from (c) in cosequence of." Also see ND. 552. b. 26–31. G. लगी 'upto'; Also under लाइ ND. 551. b. 8–16.

लगउं 1·700. 'attached, joined' past. part. nom. sg. m. Skt. लग्न->Pa. Pkt. लग्ग; OG. लग-, लाग- See index: लगइ.

लग्गइ 1·612. 'to attach, to stick hard, to follow' Skt. *लग्यति (=लगति)>pa. लग्गति; Pkt. लग्गइ. G. लागवुं; H. लागना, लगना; M. लागणें. ND. 552. b. 40.

लगन 6·322. 'marriage' subst. nom. sg. n.; –लगन 3·203. subst. acc. sg. n. Skt. लग्न n. G. लगन n.

लंघिसिइ 1·380. 'to transgress' v. 3rd. sg. fut. Skt. लंघति Pkt. लंघइ.

लच्छिनिवास 6·75. 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt. लक्ष्मीनिवास > Pkt. लच्छिणिवास m.

लच्छी 6·425; लच्छि 2·383. 'goddess of wealth' subst. nom. sg.

f.-लच्छि 2·38. subst. acc. sg. f. Skt. लक्ष्मी f.> Pkt. लच्छी f. H. लाछी G. लछ, लाछ f.

लंछणि 4·13. 'mark' subst. inst. sg. n. Skt. लक्ष्मन् n. > Pkt. लच्छण cf. also Skt. लांछन n; लक्षण n.; G. लांछन n. 'spot, stain.'

लडावइं 1·589. 'to fondle' v. 3rd. pl. pres. caus. of Skt. ललति, *लडति-ल.लयति, *लाडयति >Pkt. लालेइ G. लडाववुं.

लद्धी 1·663. 'obtained' past. part. nom. sg. f. Skt. लब्ध >Pkt. लद्ध-G. लाधवुं, लाध्युं, लाधी etc. M. लाधणें ND. 551. a. 20–21.

ललीय 2·242. 'raised up, rolled over' past. part. nom. sg. f. Skt. ललइ, लडइ past. part. ललित>Pkt. ललइ and ललिअ G. लळवुं.

लवणिम 1·202. 'beauty, handsomeness' subst. nom. sg. n. Skt. लवणिमन् n.; Pkt. लवणिम f. m.

लषमी 3·173. 'Goddess of wealth' subst. nom. sg. f. Skt. लक्ष्मी > Pkt. लक्खो f; लच्छी f. G. लखमी and लखी f.

लसण 6·89. 'garlic' subst. nom. sg. n. Skt. लशुन n. > Pa. लसुन, लसुण n.; Pkt. लसुण, लसण n. H. ल्हसुन, लसुन m. G.M. लसण n. ND. 550. b. 25–30.

लहइ 1·310; 5·61; 6·301, 304. 'to obtain' v. 3rd. sg. pres.–लहइ 1·595; लहइं 2·428; 5·66, 75; 6·183. v. 3rd. pl. pres.–लहंति 5·124. v. 3rd. pl. pres.–लहिसिइ 3·167. v. 3rd. sg. fut.–लही 6·220. past. part. nom. sg. f.–लही 2·319; 6·151, 176, 230, 251, 319; लहीउ 1·320; लहेवि 1·222. absl. Skt. लभते; Pa. लभति; Pkt. लहइ; H. लयना; G. लहवुं ND. 551. a. 15.

लहकइ 66·6. 'to dangle gracefully' v. 3rd. sg. pres.–लहकइं 6·377. v. 3rd. pl. pres.–Skt. *लसत् + कृत > लसक्किअ in Pkt. and v. therefrom. लसक्कइ and OG. लहक्कइ. G. लहेकवुं; लेंकवुं etc.

लहु° 1·668. 'younger' adj. m.–लहुडउ 1·484, 575, adj. nom. sg. m.+suffix–डउ.–लहूउ 6·76. nom. sg. m.; लहुया 1·480. adj. nom. pl. m.+suffix–अ<Skt. क. लहुडाईय 3·124. 'younger and others' adj. nom. pl. m. Skt. लघु+आदिका:; Skt. लघु< Pkt. लहु.

लाइयइ 4·36. 'to bring' v. 3rd. sg. pres. caus. of लगति; Skt. लागयति (noted in Dhātupāṭha.) 'to obtain'>Pkt. लाएइ; Ap. लाइवि = लागयित्वा (Pischel;§588; Hc. 4·331; 376 ii). See index: लइ. H. लाना; G. लाववुं; M. लावणें. ND. 551. b. 47. ff. See index लायसि, लावइ.

लाख° 6·11. 'one hundred thousand' adj. and some times subst.–लाख 5·17, 18. adj. nom. pl. m.-लाख 5·47. adj. nom. pl. f.–लाखे 5·23, 50, 64. subst. inst. pl. m. Skt. लक्ष m. n.; Pa. लक्ख n.; Pkt. लक्ख m. n. H. लाख m.; G. लाख m ; M. लाख m. ND. 552. a. 29.

लाख° 1·453. 'shillac, sealing-wax' subst. f. Skt. लाक्षा f.; pa. लाखा f.; Pkt. लक्खा f. G. लाख f. H. लाह m.; लाख m.; M. लाख f. ND. 553. b. 6–9.

लाखहरु 1·475. 'the house made of lac' subst. nom. sg. n.-लाखहरे 1·465; लाखहरइ 1·464. subst. loc. sg. n. Skt. लाक्षागृह n.>Pkt. लक्खाहर n. See index लाख (2)

लगिय 3·105; लगवि 3·116. absl. Skt. लग्यति (=लगति) > Pa. लग्गति; Pkt. लग्गइ H. लागना; लगना; G. लागवुं M. लागणें. See index: लगाई ND. 552. b. 40

लांखइ 2·123. 'to throw' v. 3rd. sg. pres. According to Turner: BSOS iv. 533.; Skt. नंक्षति > Pkt. *नंखइ > OG. नांखइ and dilectal लांखइ. cf. Tessitori: Notes: §32. Divatia: GLLI. P. 121. Skt. निक्षिपति > Pkt. निक्खिवइ > G. नांखवुं; Also. See for the change of न to ल in G. Divatia: GLL. I. P. 456–458; in Pkt. Pischel: §260.

लाछि 6·102. 'wealth' subst. acc. sg. f. Skt. लक्ष्मी f.>Pkt. लच्छी f. G. लाछ; See index: लछी f.

लाज 1·208. 'shame, bashfulness' subst. nom. sg f.;– लाज 1·550· subst. acc. sg. f. Skt. लज्जा f. pa. Pkt. लज्जा f. G.M.H. लाज f. ND. 553. a. 43–50.

लाजउं 2·575. 'to feel ashamed' v. 1st. sg. pres.-लाजीजइ 1·366. v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. लज्जते>Pa. लज्जति; Pkt. लज्जइ. G. लाजवुं; M. लाजणें; H. लाजना.

लाडण 6·324. 'a bridegroom' subst. nom. sg. m. Skt. *लालन m. > Pkt. *लाडण; OG. लाडण; vulgar. G. लाडण 'a bridegroom.'

लाडण 1·374. 'a bride' subst. nom. sg. f. Skt. *लालनी > Pkt. *लाडणी; OG. लाडण f.

लाडी 6·325, 328 'a bride' subst. nom. sg. f.–लाडीय 1·364. subst. inst. sg. f.– लाडीय 1·367, 373, 374. subst. gen. obl. sg. f. Skt. लल्या > Pkt. लड्डिआ. OG. लाडी. G. लाडी f. ND. 553. b. 49.

लाधउ 1·310, 364; 2·165. 'obtained, gained' past. part. nom. sg. m.–लाधउ 5·154. past. part. acc. sg. m.–लाधइ 1·450; 3·179. past. part. loc. sg. m.– लाधी 1·188, 309; 2·624; 5·179; 6·222, 299. past. part. nom. sg. f.–लाध 2·68; लाधउ 5·159; लाधूं 1·517. past. part. nom. sg. n.– लाध्यां 2·322. subst. nom. pl. n. See index: लद्धी.

लाध 5·139. 'gain' subst. nom. sg. f. Skt. लब्धि f. > Pkt. लद्धि. G. लाध f.

लापसी 5·114. 'A sweet preparation from the flour of wheat and sugar or molasses with ghee' subst. acc. sg. f. Skt. (lex.) लप्सिका f; Pkt. लप्पसिआ f. G. लापसी f.; H. लापसी f; लपसी f.

लाभइ 2·266, 571; 5·7, 167. लाभइं 5·59, 141. 'to obtain' v. 3rd. sg. pres. Skt. लभ्यते >Pa. लब्भति; Pkt. लब्भइ G. लाभवुं; M. लाभणें ND. 551. a. 9. ff.

लायसि 2·594. 'to bring' v. 2nd. sg. fut.–लायउ 2·287. past. part. nom. sg. n. See index लाइयइ.

लालरी 5·115. 'skin' subst. nom. sg. f. prob. the scribe's misreading for छालरी and खालरी f.

लाल 5·119. 'saliva' subst. nom. sg. f. Skt. लाला; pa. Pkt. लाला. H. लाल, राल, f. M.G. लळ f. ND. 536. a. 26–29.

लावइ 2·412. 'to bring, to give out' v. 2nd. sg. pres. See index लाइयइ, लायसि.

लावर 2·123. 'sneers, biting words' subst. acc. pl. n. Skt. लवितृ from लु 'to cut' contam. by लपितृ 'speaker' =Pkt. लाविर, 'bites, sneers' G. लावरू n. G. idiom 'लावरां नाखवां = to speak angry words'.

लिइं 2·384. 'to take' v. 3rd. sg. pres.–लिइं 1·778; लिंति 5·174. v. 3rd. pl. pres.–लिउ 1·693. past. part. nom. sg. m. Skt. लाति; pa. लाति; Pkt. लेइ (Hc. 4·238.) Ap. लेविणु (Hc. 4·441.) लेवि (Hc. 4·440). G. लेवुं; H. लेना; M. लेणें. ND. 554 a. 43–48. See index: लइ, लियइं.

लाखारांमि 3·27. 'a proper name for a garden' subst. loc. sg. m. Skt. लक्षाराम m. > Pkt. लक्खाराम m. OG. लाखारांम m.

लागइ 1·82, 127; 2·416; 3·62 i), 62 (ii), 93, 144; 5·190. 'to be attached to, to cling to' v. 3rd. sg. pres.-लागि 1·499 v. 2nd. sg. imprt.-लागउ 5·152. v. 2nd. pl. imprt.–लागउ 1·569; 6·41, 109 past. part. nom. sg. m.-लागु 5·164. past. part. nom. sg. m.–लागी 1·141. past. part. nom. sg. f.–लागउं 2·6. past. part. nom. sg. n.–

लिखिउं 2·229. 'written' past. part. nom. sg. n.–लिखिआ 6·78. past. part. nom. pl. m. Skt. लिखित>Pkt. लिखिअ G. लख्युं.

लिंपइ 3·34. 'to besmear' v. 3rd. sg. pres. Skt. लिम्पति; pa. लिंपति; Pkt. लिंपइ. G. लिंपवुं; M. लिंपणें; लीपणें H. लीपना. ND. 557. a. 19. ff.

लियइं 1·417. 'to take' v. 3rd. pl. pres.–लिय 3·178. past. part. nom. sg. f. see index. लइ, लिइं.

लिविउं 1·185. 'painted by colour-pastes'. past. part. nom. sg. n. Skt.*लिपित (=लिप्त) > Pkt. लिविअ–cf. Pkt. लिवि, लिवी<Skt. लिपि, लिपी f.

लिहीजइ 1·151. 'to write' v. 3rd. sg. pres. pass.–लिहावउं 2·491. v. 1st. sg. pres. pass. causal. Skt. लिखति caus लेखयति > Pkt. लिहइ, लिहावइ.

लिद्ध 1·161. 'obtained' past. part. nom. sg. f.–लिद्धउ 1·274, 539. past. part. nom. sg. m.–लिद्धउ 1·554, 607. past. part. nom. sg. n. G. लीधुं past. part. लेवुं< Pkt. लेइ. Tessitori: Notes: §126. (3) discusses past. part. ending in-धउं; see. also for Pkt. Pischel §566.; also Grierson: L.S.I. Vol. IX (ii) page. 343. for such part. in modern G.

लीउ 1·532; 6·43. 'taken' past. part. nom sg. m. Skt. लात: See index लइ, लिइं, लियइं etc.

लीजइ 2·432; 3·96, 128. 'to be taken' v. 3rd. sg. pres. pass.-लीजउ 2·192. v. 3rd. sg. imprt. pass. of लिइ. See index लइ, लिइं. etc.

लींधउ 1·186; 6·308; लीधु 2·445; लींधउं 2·69. 'taken' past. part. nom. sg. m.-लींधी 2·668. past. part. nom.; sg. f.-लाधउं past. part. nom. sg. n.-लीधां 2·727. past. part. nom. pl. n.–लीधइ 6·6; लीधइं 5·130. past. part. loc. sg. n. See index: लिद्ध.

लीया 6·353. 'taken' past. part. nom. pl. m.-लीयां 2·722 past. part. nom. pl. n. from Skt. लाति>Pkt. लेइ.

लीलविलास 6·76. 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt. लीलाविलास m.

लीह 2·622; 5·187. 'a streak, a line' subst. nom. sg. f. Skt. लेखा > Pkt. लिह f. cf. G. लीहो < Pkt. लिह + टी = G. लींटो f. 'a line'

लुंछणडइ 6·264. 'the throwing of coins after turning them over the head of a bride-groom to the drummers' subst. inst. sg. n. Skt. न्युञ्छणक n. prob. the later Skt. form. OG. न्युंछणउं = Skt. न्युच्छनकं See PGGS. P. 191. Column. 1. line 18. Also see. Kānh. Pr. Khanda I St. 238. नारी करइ लूण लूछणां, नगरमाहिं मांज्यां पेखणां cf. H. निछावर; न्योछावर.

लुणाइ 2·274. 'to cut' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. लुनाति > Pkt. लुणइ (Hc. 4·241.); G. लणवुं; H. लूनना.

लूहेवा 6·217. 'to wipe away' inft. Pkt. लूहइ < Skt. लूषयति; G. लोहवुं.

लूसइं 5·102. 'to plunder' v. 3rd. pl. pres. Skt. लूषयति > Pkt. लूसेइ, लूसइ.

लूगड 6·218. 'clothes' subst. nom. pl. n. Turner: Skt, रुग्ण 'broken, infirm'; Pa. लुग्गो 'broken' Pkt. लुग्गो. रुग्गो; and with the change of meaning+suffix ड. G. लुगडुं; M. लूगडें; H. लूगडी. ND. 558. b. 3; Belsare; Guj. Dict. लुगडुं.

लेयइं 3·72. 'to take' v. 3rd. pl. pres.–लेसिइ 2·626. v. 3rd. sg. fut,–लेसइं 5·147. v. 3rd. pl. fut.–लेय 2·562. v. 2nd. sg. imprt.–लेउ 2·635. v. 2nd. pl. imprt.–ले 5·71. लेइ 2·85, 367, 495; लेई 1·427, 441, 632; 2·132, 250, 361, 362; 3·116, 190; 6·29, 160, 200, 250, 343, 367; लेईनइ 6·271. लेउ 1·60, 69, 179, 329, 390, 439, 487, 493, 508, 512, 614, 619, 620, 686. लेवि 6·413; लेविणु 1·269; 2·142. absl.–लेवा 2·246, 422. लेउ 2·73. inft.–लेउ 6·313. past. part. nom. sg. m.–लेइय 3·211. absl. (causal): See index; लइ, लिइ etc. for etymology etc.

लेखु 1·451. 'writing' subst. nom. sg. m. Skt. लेख m.

लोकु 1·760, 766. 'people, subjects, world' subst. nom. sg. m.–लोकइ 6·245. subst. inst. sg. m.–लोकि 2·42, 44. subst. loc. sg. m. Skt. लोक m.

लोच° 3·180. tonsure at the time of the initiation of a 'Jain monk' subst. m. Skt. लोच m. ND. 562. a. 19 ff.

लोटी 5·181. 'having rolled' absl. Skt. लोटति; Pkt. लुटइ.

वइरी 1·479. 'an enemy' subst. gen. obl. nom. sg. m. skt. वैरिन् > Pkt. वइरी; Pā वेरी. G. वेरी. Dave: Study: P. 179.

वउल 4·5 'the Bakula Tree' subst. nom. sg. m. Skt. बकुल > Pkt. बउल cf. G. बोल–सरी

वउलावेवा 1·430 'to give a send-off' v. inft. Pkt. वोलइ (Hc. 4·162.) causal: वोलावेइ. G. वोलाववुं (dialect), वळाववुं, n. from v. वोळावो 'a guide'. contaminated by cau. form वलयति

वखाण 1·305; 5·158; 6·73; 397; 'praise, fame'. subst. nom. or acc., sg. or pl., n. —

वखाणु 1·774. subst. acc. sg. n. Skt. व्याख्यान > Pkt. वक्खाण. G. वखाण; H. बखान; M. वाखाण Bloch: under वाखाण. ND. 413. b. 32-39; ND. 651. a. 36-44.

वखाणइ 2·524. 'to praise' v. 3rd. sg. pres. — वखाणउं 6·11. v. 1st. sg. pres. — वखाणि v. 2nd. sg. imprt. — वखाणिउ 2·400; 6·179. past. part. nom. sg. m. — वखाणीइ 6·429. v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. v. fr. n. व्याख्यान; *व्याख्यानति > Pkt. वक्खाणइ. Bloch: under वाखाण; ND. 413. b. 42. PGGS. P. 215 col. 1: वषाणइ व्याख्यानयति ।

वगोरइं 2·716. 'to manifest by a miracle' v. 3rd. pl. pres. Skt. विकुर्वति. > Pkt. विउव्वइ by Skt. influence in OG. विगोरइ or वगोरइ.

वघारिउं 2·561. 'to season in boiling oil' v. past. part. acc. sg. n. cf. PGGS. P. 214. col. 1. वघारइ व्याजिघ्रति वासयति। Skt. व्याघारित > Pkt. वग्घारिअ. G. वघारवुं. ND. 414. b. 31-35. H. बघारना

वचनि 2·92, 193; 3. 194. 'word' subst. inst. sg. n. skt. lw. वचन n.

वचाइं 6·169. 'to be read' v. caus. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. वाएइ; Skt. वाचयति.

वचइं 1·388. 'to go' v. 1st. sg. pres. Pkt. वच्चइ < वज्जइ < Skt. * व्रज्यति=व्रजति according to Pischel § 202.

वच्छरी 1·792. 'year' subst. loc. sg. m. Pkt. वच्छर; Skt. वत्सर m.

वछि 2·200. 'a girl-child' subst. voc. sg. f. Skt. वत्सा, वत्सिका > Pkt. वच्छा, वच्छि ND. 431. b. 27. cf. G. वची (?).(a favourite girl child)

वछूटी 6·344. 'released' past. part. nom. pl. f. Pkt. विच्छुट्टइ (along with past. part. विच्छूट from which the verb. is formed) < Skt. विक्षुभ्य'त. G. वछुटवुं; H. बिछुटना; M. सुटणें ND. 199. b. 44.

वछेदिइं 1·586., वछेदि 1·604. 'haste' subst. inst. sg. m. Skt. विच्छेद 'separation' = OG. वछेद.

वछोडइ 3·216. 'to loosen' v. 3rd. sg. pres. Skt. * विच्छोटयति (विक्षोभयति ? = cf. Pkt. विच्छोअ) > Pkt. Ap. विच्छोडइ (Hc. 439. cf. Ap. विच्छोइअ =विरहित) G. वछोडवुं; H. बिछोडना. ND. 441. a. 19–24

वछोह्यां 6·295. 'separated' past. part. nom. pl. n. verb. fr. n. Pkt. विच्छोह < Skt. विक्षोभ=वियोग. ND. 441 .a. 19–24 for discussion.

वज्जइ 6·348. 'to sound' v. 3rd. sg. pres. pass. – वज्जावइं 6·342. v. caus. 3rd. pl. pres. pass.–वज्जाविउ 1·624. past. part. caus. nom. sg. m. See index. वाजइ.

वज्जमओ 1·228. 'adamantine' adj. nom. sg. m. Pkt. lw. वज्जमओ <Skt. वज्रमयः.

वज्रसरिर 1·247. 'adamantine body' subst. nom. sg. n. skt. वज्रशरीर n.

वंचइ 2·112. 'to deceive' v. 3rd. sg. pres. – वंची 1·619. absl Skt. वञ्चयति >Pkt. वंचेइ.

वंझि 1·552. 'sterile, childless' adj. nom. sg. f. Skt. वन्ध्या > Pkt. वंज्झा. G. वांझणी, वांझ; M. वांझा. Bloch: under वांझ; ND. 429. a. 45.

वट्ट 3·9. 'tradition' subst. nom. sg. f. Skt. वर्त्मन् > Pkt. वट्ट with the influence of वृत्ति, f. OG. वट; G. वट.

वटेवाहू 1·462. 'a traveller' Subst. nom. pl. n. probably sg. used as pl. Skt. वर्त्मकवाहकः> Pkt. *वट्टअवाहओ (with the final अ of वट्टअ changing to य by the phenomenon of य-श्रुति and eventually य changing to इ i. e. वट्टइ + वाहओ) > OG. वटेवाहू Dave: Study: P. 182.

वड° 3·124 'big' adj. — वडउ 1·180. adj. nom. sg. m.- वडउं 5·135. nom. sg. n.- वडइ 1·604; वडि 5·117. (?) inst. sg. m. – वडिय 3·198. nom. sg. f. Skt. वड्ड > Pkt. वड्ड - G. वडो. H. बडा. M. वाड (Poetry): Bloch: §111.; ND. 417. b. 26.; Dave:- Study: P. 180. For वड्ड. Dn. 7·29.

वडेरउं 5·135 'bigger' adj. nom. sg. n. वड + इर (<Pkt- यर <Skt-तर comp. suffix). See Index: वड.

वडवेगि 2·412. 'with great speed' subst. inst. sg. m. वड+वेगि. In the text: वडवेगि in which case inflexional term. of वड should be understood as dropped.

वढी 5·110. 'to quarrel' abst. cf. PGGS.P. 211. विढइ= विध्यन्त कलहायते। Skt. वर्धते 'to cut'>Pkt. वड्ढइ; G. वढवुं.

वणं° 1·94, 201, 269 'a forest' subst. n. — वण 1·513. subst. acc. sg. n. ... वण 6·86. nom. sg. n. — वणि 1·34, 41, 66, 77, 89, 423, 473, 485, 486, 514, 536, 662, loc. sg. n. Probably lw. Pkt. वण < Skt. वन n. G. M. वन; H. बन.

वणचरि 1·568. 'a forest-dweller' subst. inst. sg. m. Skt. वनचर-m.

वणराइ 1·565. 'a forest-grove' subst. acc. sg. f. Pkt. वण-राइ < Skt. वनराजि f. cf. G. आमराइ < Skt. आम्रराजि f.

वणवासु 1·415, 474 'residence in forest' subst. nom. sg. m. —वणवासु 1·417. acc. sg. m. Skt. वनवास. m.

वणस्सइ 5·18 'herb' subst. gen-obl. pl. m. Pkt. वणस्सइ < Skt. वनस्पति. In. G. वनस्पति f.

वणिजारा 1·689. 'a merchant' subst. gen. – obl. sg. m. Pkt. वाणिज्ज+आरो < Skt. वाणिज्य+कारः G. वणजारो; H. बंजारा; M. वणजार. Bloch:§ 42, 48, 106 cf. G. वणज Skt. वाणिज्य n., वाणिज्या f.

वदनि 2·88, 155. 'a mouth' subst. loc. sg. n. lw. Skt. वदन n

वदीतउ 3·11. वदीतु 2·453. 'well-known' adj. nom. sg. m. Skt. विदितक > OG. वदीतअ.

वद्धावइ 1·538. 'to welcome,' v. caus. 3rd, sg. pres. Skt. *वर्धापयति > Pkt. वद्धावेइ G. वधाववुं ND. 417. a. 30.

वधामणउं 6·430 'A recital at the time of reception, reception' subst. nom. sg. n. – वधामणुं 6·432; 434; 436; 438. nom. sg. n. वधामणइ. 6·332. loc. sg. n. Skt. *वधापन> Pkt. वद्धावण-> OG. वधावणुं–, वधामण– G. वधामणुं, वधामणी.

वधावीइ 6·369, 373, 383 'to receive, to welcome' v. 3rd. sg. pres. pass. वधावीउ 6·322. past. part. nom. sg. m. वधावती 6·381. pres. part. nom. pl. f. see Index. वद्धावइ.

वॅलवलॅइ 2·122 'to lament' v. 3rd. sg. pres. G. वलवलवुं cf ND. 423. b. 32; and also G. वलवलियुं (Onmato.)

वलुभ 2·28. 'The name assumed by Bhima in the court of the king of Virata' subst. nom. sg. m. – वल्लभ 2·202. gen. obl. sg. m. Skt. वल्लव m.

°वल्लहउ 4·23. 'a lord, a husband' subst. nom. sg. m. – वल्लह 6·141, 162; वलह 6·323. subst. gen–obl. sg., m. Skt. वल्लभ > Pkt. वल्लह. G. व्हालो m.

वलुही 6·132. 'a beloved' subst. nom. sg. f. Skt. वल्लभा > Pkt. वल्लहा, वल्लही G. व्हाली f.

ववहाररासि 5·21. 'A sort of Jiva-rāsi' or a group of sentient beings'. subst. acc. sg. m.

वश्य 2·95. 'submissive to' adj. nom. sg. f. Skt. वश्या.

वसइ 1·159; 2·88; 5·4, 162, 164, 166, 168; वसए 1·66, 257; वसी 2·90 (Metri causa) 'to dwell' v. 3rd. sg. pres. –वसइं 1·781; 4·31; 5·57, 170; वसइ (इं ?) 1·543. 3rd. pl. pres .– वसीइ 1·41. 3rd. sg. pres. pass. –– वसीसइ 1·523. 3rd. sg. fut. pass. –वसंति 6·129. pres. part. nom. sg. f. – वसंतइ(=इं?) pres. part. gen. obl. pl. m. – वसिवुं 1·381. pot. part. used as a subst. nom. sg. n.– वसिउ 6·77, 189. past. part. nom. sg. m.–वसी 6·191. past. part. nom. sg. f. Skt. वसति < Pa वसेति; Pkt. वसइ Bloch: § 46. 156. G. वसवुं M. वसणें H. बसना ND. 426. b. 4.

वसणाहर 2·45. 'dweller' agent. n. nom. sg. f. from √ वस् G. वसनार.

वसणु 1·23. 'an addiction' subst. acc. sg. n. Skt. व्यसन n. > Pkt. वसण.

°वसि 1·559. 'On account of, in obedience to.' subst. inst. used as post-pos. –वसि 1·771, 392, 423: 6·184. sub. loc. Skt. वशे > Pkt. वसम्मि, Ap. वसि ND. 425. b. 22.

वसंत 3·33. 'the name of a musical Rāga' subst. nom. sg. m. Skt. वसन्त.

वसन 2.206. 'clothes' subst. acc. pl. n. Iw. Skt. वसन n.

वस्तिग 5·190. 'the name of the author of Cihu-Gati-. Caupai' subst. nom sg. m. Skt. वस्तु + इक in OG. वस्तिग.

वंस 1·675. 'pedigree, family' subst. acc. sg. m· – वंस 3·51; वंसइ 1·132. subst. gen. obl. sg. m. Skt. वंश m.> Pkt. वंस G. वंश.

वहइ 1·519; 2·494; 4·22 वहेई 1·291; 'to carry' v. 3rd. sg.pres.–वहइं 5·62. v. 3rd. pl. pres. – वहीजइ 1·304, 3rd. sg. pres. pass. –वहावउं 2·492. v. caus, 1st. sg. pres.–वहिउं 2·67. past. part. nom. sg. n. – वहंत 3·138. pres. part. nom. sg. m. Skt. वहति > Pa वहति; Pkt. वहइ ND. 427. a. 10.

वहिली 1·493; वहली 2·307. 'early' adj. nom. sg. f. Pkt. वहिल्ल connected prob. with Skt. वह् – Bloch § 50 Voc. under वहिला; G. वहेलुं Dave: Study. P. 181. cf. PGGS. P. 180. OG, वहिलउं शीघ्रं त्वरितं मंक्षु सद्यो झटिति वा.

वहू 1·481, 504, 523, 587 'a daughter-in-law' subst. nom. sg. f. – वहूय 1·461. inst. sg. f. – 'वहूय 1·478. gen. obl. sg. f. °वहूअ 6·330

nom. pl. f. वहुडी 5·118.+डी suffix. Voc. sg. f. Skt. वधू f. > Pkt. वहु G. वहू ND. 427. b. 9.

वाइ 6·226. 'to play on a musical instrument' v. caus. 3rd. sg. pres. Skt. वादयति > Pkt. वाएइ cf. PGGS. P. 212. col. 2: वाअइ वादयति।

वाउ° 2·639. 'wind' subst. sg. m. – वाउ 6·289. nom. sg. m. – वाइं 1·491. inst. sg.m. Skt. वात or वायु > Pkt. वाअ, वाउ In OG , the distinction bet. उ ending and अ ending tends to disappear. Hence the confusion. G. वा m. M. वाव H. बाव. Bloch: under वाव § 55,61; ND. 427. b. 46. Dave; Study;P. 181. under वाउ.

वाउकाई 5·18. 'a being possessing an aerial body' subst. acc. pl. m. Skt. वायुकाय – > Pkt. वाउकाय.

वाउलउ 2·124. 'talkative' adj. nom. sg. m. cf. PGGS. P. 209: वाउलउ=वातोलय; Skt. वातुल > Pkt. वाउल–Dave: Study P. 181. cf. G. वेवलो.

वाग° 5·2; 6.412 'speech' subst. sg. f. Skt. वाच् > Pkt. वाअ; OG. वाग under the influence prob. of Nom. sg. forms वाक् and वाग्.

वागुरीय 1·76. a fowler using a net to catch birds' subst. nom. pl. m. Skt. वागुरिक > Pkt. वागुरिय. G. वाघरी m.

वाघ 1·515 'a tiger' subst. nom. pl. m. Skt. व्याघ्र m > Pkt. वग्घ G. वाघ, M. वाघ, H. बाघ Bloch:§99,151. under वाघ ND. 431 a. 26.

वाघिणि 2·153. 'a tigress' subst. gen obl. sg. f. Skt. व्याघ्रिणी f.; Pkt. वग्घिणि. G. वाघण f. ND. 431. a. 37; Dave: Study: P. 181.

वांकउ 5·115. 'Crooked' adj. nom. sg. m. Skt. वक्र > Pkt. वंक–G. वांको; M. वांका; H. बांका ND. 431. b. 5; Dave: Study: P. 183.

वाच 1·161. 'Speech' subst. nom. sg. m. Skt. वाच्, वाचा G. वाच.

वाचइं 6·170. 'to read' v. 3rd. pl. pres. caus. fr. वच्. Skt. वाचयति > Pkt. वाएइ. by re–skt. वाचइ. in OG.G. वांचवुं M. वाचणें H. बाचणें Bloch: under वाचणें.

वाजइ 2·435, 460; 3·150,219;. 6·244. 'to play on a musical instrument' v. 3rd. sg. pres.– वाजइं 1·78. 236,337, v. 3rd. pl. prest –वाजिउ 2·599. past. par. nom. sg. m. वाजी 1·647– past. part. nom. sg. f.. वाजीय 1·330; 6·349; वांजी 6·255. past. part nom, pl. m. – वाजत 2·257. pres. part. nom. sg. f. cf. PGGS. P. 217. वाजइ वाद्यते Skt. (pass. form) वाद्यते or v. fr. वाद्य– > Pkt. & Ap. वज्जइ (Hc. 4·406.) G. वागवुं, वाजवुं; M. वाजणें; H. बाजना. Bloch: under वाजणें § 47, 106,232. ND. 415. b. 27.

वाजउ 6·244. 'a musical instrument' subst. nom. sg. n. Skt. वाद्य n. > Pkt. वज्ज cf Dn. 3·58. G. वाजुं. M. वाजा H. बाजा. ND. 431. b. 47.

वाजित्र° 2·418. 'a musical instrument' subst. sg. n. Skt. वादित्र n. > Pkt. वाइत्त. G. वाजित्र.

वांची 6·173. 'read' past. part. nom. sg. f.–वाचीनइ 6·81. absl. See index. वाचइ.

वांछा 5·122. 'a desire' subst. acc. sg. f. Skt. वाञ्छा; Pkt. वांछा.

वाट 5·26; 6·281. 'a way, a road' subst. acc. sg. f. —वाट 4·30. subst. loc. sg. f. Skt. वर्त्मन् n. > Pa. Pkt. वट्टा m. cf. वट्टा पन्थाः Dn. 7·31. Bloch: under वाट; ND. 432. b. 33.; Dave: Study: P. 182. G. वाट f. in G. idiom वाट जोवी 'to wait' as in OG. वाट जोअइ. M. वाट; H. बाट.

वाटडी 4·19. 'a road' subst. nom. sg. f.–वाटडी 1·770. gen. obl. sg. f. see index. वाट+डी f. svārtha suffix. G. वाटडी f.

वाडि 2·681. 'a hedge' subst. loc. sg. f. Skt. वृति f.; Pkt. वाडी cf. Dn. 7·43. Bloch: under वाडा; ND. 435 a. 14. G. वाड f. H. बाड. Dave: Study: P. 182.

वाडिय 3·69. (1) 'a garden' subst. acc. sg. f.–वाडिय 3·69. (2) gen. obl. sg. f. Skt. वाटिका > Pkt. वाडिआ G. M. वाडी f. H. बाडी. ND. 435. b. 30

वाढी 2·688. 'to cut' absl.– वाढ्या 2·478. past. part. nom. pl. n. cf. PGGS. P. 215. Column. 1. वाढइ वर्धयत्ययं Skt. वर्धयति > Pkt. वड्ढेइ. G. वाढवुं; Bloch: under वढाया.

वाणही 6·243. 'a shoe' subst. nom. sg. f. Skt. उपानह् f.> Pkt. वाणहा, बाणहा & वाहणा f. In OG. पाणह also पाणहवज्जिउ गुरि सहिउ हिंडिसि केम कुमार ॥३४॥ G.O.S. XIII P. 64. See Bloch: under वहाण. Pa. उपाहन. G. वहाण; M. वहाण; but Punj. पाहण.

वाणी 1·225, 247; वांणी 2·7. 'Speech' subst. nom. sg. f.–वांणी 2·8; वांणि 3·109. acc. sg. f.–वाणीय 3·222; वाणी 6·28. inst. sg. f. Skt. वाणी f.

वात 1·127, 313. 541, 590, 682, 683, 692, 779; 2·232, 257, 550, 3·116, 201, 5·138, 6·84, 103, 205, 300, 312 'news, a story' subst. nom. sg. f.–वात 1·70, 544, 689, 2·109, 442, 6·28, 224, 276, 316, 396. subst. acc. sg. f.–वात 2·575. inst. sg. f. Skt. वार्ता > Pa वत्ता; Pkt. वत्त G. वात; H. बात; M. वात ND. 433. a. 36.

वातडी 1.772, 2·381. 'talk' subst. acc. sg. f. वात+डी f. svārtha suffix. Ap. वत्तडी (Hc. 4·432.) G. वातडो f.

वाति 2·580. 'wind' subst. inst. sg. m. Skt. वात m.

वादु 1·569. 'a discussion' subst. nom. sg. m.–वादु 2·392. acc. sg. m. lw. Skt. वाद m.

वाधइ 5·27. 'to increase, to grow' v. 3rd. sg. pres.–वाधई 1.248. 3rd. pl. pres.–वाधतउ 1·457 pres. part. acc. sg. m. Skt. वर्धते > Pa वड्ढति > Pkt. वड्ढइ. G. वाधवुं (Poet.) वधवुं; H. बढना M. वाढणें. ND. 417. b. 46.

वान 5·19. 'colour' subst. acc. sg. m.–वानि 6·324 'yellow paste applied to a bride or a bridegroom before the ceremonial bath' inst. sg. m. cf. Dn. 7·37. G. वान; M. वाण, वान; H. बान. Bloch: under वाण ND. 434. a. 14.

वांतर 2·124. 'a kind of goblins' subst. nom. sg. m. Skt. व्यन्तरः> Pkt. वंतरो, G. वंतरो, वांतरो.

वाँनि 3·103. 'colour' subst. inst. sg. m. see index. वान.

वांद्या 6·404. 'bowed, saluted' past. part. nom. pl. m. Skt. वन्दित– > Pkt. वंदिअ. OG. वांदिय–, वांद्य–fr. Skt.

वन्दते > Pa वंदति; Pkt. वंदइ; OG. वांदइ G. वांदवुं, वंदवुं.

वापरउ 6·439. 'to use' v. 3rd. sg. imprt. Skt. व्यापारयति> Pkt. Ap. वावरेइ (Hc. 4·81.). G. वावरवुं, वापरवुं. cf. PGGS. P. 210. Col. 2. वापरइ व्याप्रियते, व्यापृणोति.

वापीअ 3·7. 'a well' subst. nom. sg. f. Skt. वापिका > Pkt. वाविअ. G. वाव. cf. PGGS. P. 188. Col. 1. वावि वापी See index वावि.

वांमु 1·33; वांम 2·637. 'On the left' adj. used adverbially Skt. वामम्. Bloch: § under वाम.

वार 1·668, 2·594, 5·15. 'time' subst. acc. sg. f. used adverbially.-वार 6·37. loc. sg. f. with तिणी. Skt. वारम् >Pkt. वारं. G. M. वार; H. बार. Bloch: under वार; ND. 435. a. 31. Dave: Study: P. 182.

वारउ 1·533. 'turn' subst. nom. sg. m. Skt. वारकः > Pkt. वारओ Ap. वारउ. G. वारो; M. वारा. See. वार index.

वारइ 1·651, 727 'to stop' v. 3rd. sg. pres.–वारउं 2·701. 1st. sg. pres.–वारि 1·660. 2nd. sg. imprt.-वारउ 1·457 3rd. sg. imprt.–वारी 1·316. =वारीयइ 3rd. pl. pres. pass.-वारिउ 1·402, 2·210, past. part. nom. sg. m.– वारी 2·200 past. part. nom. sg. f.–वारि 2·662. absl. Skt. वारयति> Pa वारेति; Pkt. वारेइ, वारइ ND. 436. a. 10; Dave: Study: P. 182. G. वारवुं. cf. PGGS. P. 215 col. 1. वारइ वारयति निषेधयति

वारण 3·186. 'an elephant' subst. nom. sg. m. Skt. वारणः

वारणु 1·659. 'the name of a town' subst. nom. sg. n.

वारवधू 3·26. 'a courtesan' 3·26. subst. acc. sg. f. Skt. वारवधू f.

वारणवति 1·447, 449. 'the name of a town'. subst. acc. sg. f. See index वारणु.

वालइ 3·188, 188, 206 'to turn back' v. 3rd. sg. pres.– वाळ 2·641 वालि 2·457. 2nd. sg. imprt.–वालिउ 2·376, 723, वालीउ 1·437. past. part. nom. sg. m.–वाली 2·622 past. part. nom. sg. f.–वाली 2·289, 413, 603, 619. past. part. nom. pl. f.–वाली 2·414, 452, 493, 595, 623, 623. Caus. of √वल = Skt. वालयति > Pā वालेति; Pkt. वालेइ, वालइ. G. वाळवुं; ND. 436 b. 30.

वालिय 3·154. 'a ring' subst. nom. sg. f. Prob. fr. Skt. *वालिका. G. वाळी ND. 436. b. 30.

वालंभ 6·281, 283 'a lover' subst. voc. sg. m.–वालंभ gen. obl. sg. m. Skt. वल्लभ. G. वालम.

वालही 2·320. 'a beloved' subst. acc. sg. f. Skt. वल्लभा> Pkt. वल्लहा G. व्हाली.

वावि 6·157. 'a well' subst. nom. pl. f. See index वापीअ.

वासणि 3·134. 'a vessel' subst. loc. sg. n. Pkt. (Des'ya)= वासण; G. वासण n.

वासि 1·543, 2·88 'residence' subst. loc. sg. m. Skt. lw. वास m.

वासरि 1·273, 318. 'a day' subst. loc. sg. m.–वासरे 3·198 subst. loc. pl. m. Skt. वासर m.

वास्यां 6·217. 'made fragrant' past. part. nom. pl. n.–वासंतु 2·88. pres. part. nom. sg. m. Skt. वासयति a denominative fr. वास 'smell' G. वासवुं.

वांसउ 5·115. 'a back' subst. nom. sg. m.–वांसइ 1·482; 5·70. loc. sg. m. Skt. वंश+क m>Pkt. वंस+अ G. वांसो m.

वाही 2·625. 'to carry' v. 3rd. sg. pres. = वाहइ; idiomatically with वाहु 'to use in fight.'–वाह्या 2·629. past. part. nom. pl. m. with वाहु–वाह्या 3·202. 'carried' past. part. nom. pl. m. वाहिय 4·19. past. part. nom. sg. f.–वाहते 2·650. 'running' pres. part. loc. sg. m. Skt. वाहयति > Pkt. वाहेइ.

वाहु 3·151, 152 'a horse' subst. acc. sg. m. Skt. lw. वाह m.

वाहइ 6·354. 'to make flow' v. 3rd. pl. pres. Skt. वाहयति > Pkt. वाहेइ, वाहइ.

वाहणि 5·69. 'a vehicle' subst. loc. sg. n. lw. Skt. वाहन n.

वि 1·353, 355,679; 2·287. 3·64,65. 'even' adv. Skt. अपि>Pkt. वि cf. इ in G. कोइ.

विअक्खणि 6·336. 'clever' adj. acc. pl. f. Skt. विचक्षण>Pkt विअक्खण. A lw. in OG.

विउड 2·505' uneven & hence fearful' adj. nom. sg. f. Skt विकट>Pkt. विअड but under the influence of भिउड coming after it, विअड changes to विउड.

विकरालो 1·95; विकराली 6·272. (इ added metri causa) 'terrible, fearful' adj. nom. sg. m.–विकरालो 1·514. adj. loc. sg. n. lw. Skt. विकराल.

विकल 1·628. 'afflicted' adj. acc. pl. m. lw. Skt. विकल.

विकसइं 3·57 'to blossom' v. 3rd. pl. pres.–विकसती 3·56. pres. part. nom. sg. f. Skt. विकसति>Pkt. विअसइ with Skt. influence in OG. विकसइ G. विकसवुं.

विकारि 3·62. 'a temperamental change of sensuous kind' subst. loc. sg. m. lw. Skt. विकार m.

विखंड 1·353 'turned into pieces' adj. acc. sg. n. lw. Skt. विखण्ड–

विखंडिउ 6·419. 'broken' past. part. nom. sg. m. Skt. विखण्डित >Pkt. विखण्डिअ.

विखासइ 2·698. 'conviction' subst. loc. sg. m. Skt.विश्वास> pkt. वीसास with the confusion of Skt. ख with ष the change in OG has come to be ख.

विगत 6·220 'detail' subst. nom. sg. f. Skt. व्यक्ति>pkt. वत्ति.

विगूता 2·718. 'were covered' past. part. nom. pl. m Skt. विगुप्त 'hidden, concealed'>Pkt. विगुत्त, OG. विगूत

विगोइं 2·690. 'to make notorious' v. 3rd. pl. pres.–विगोई 2·176, 187, 483, 690 past. part. nom. sg. f. Skt. विगोपायति>Pkt. विगोवेइ *विगोएइ > OG. विगोइ G. वगोववुं

विचक्षण 3·65. 'clever' adj. nom. pl. m. lw. Skt. विचक्षण.

विचार 2·234; विचारु 1·361. 'an idea' subst. acc. sg. m,—विचारिं 1·174. inst. sg. m.–विचारि 2·385. loc. sg. m. lw. Skt. विचार m. G. विचार.

विचार 2·560; विचारि 3·56, 99; 5·18,63,79; विचारे 2·529. 'to think' v. 2nd. sg. imprt. –विचारउ 1·107, 2nd pl. pres.–विचारी 2·634 absl. Skt. विचारयति. G. विचारवुं.

विचित्रवीर्यु 1·172 'a proper name' subst. nom. sg. m.–विचित्रवीर्यु 1·184, loc. sg. m. उ has been irregular addition.

विचाली 2·624; विचालि 3·130. 'in between' subst. loc.sg. n. विच+आल (Svārtha Taddhita); for विच<Skt. वर्त्मन् (Hc. 4·421). विचाली अन्तराले। Dn. 7·88: भमर विचाली किस्या मरं पामर विलसिन बेउ॥ (St. 81 b. वसन्तविलास) : उंचे थळइ ज एकहो वचाळइ एवाळा (St. 435 b. ढोलमारवा दुहा). ND. 440. a. 46

विछाहिउ 2·368. 'without lustre' past. part. nom. sg. m. a noun from Skt. adj. विच्छाय–

***विछोह** 6·412. 'a breach' subst. nom. sg. m. Skt. विक्षोभः> Pkt. विच्छोह–

विछोहीउ 6·138. 'separated' past. part. nom. sg. m. Pkt. विच्छोह (=Skt. वियोग Dn. 7.62.)<Skt. विक्षोभ. noun-verb. विच्छोहइ

विजयु 1·392 'victory' subst. acc. sg. m. lw. Skt. विजय m.

विज्जमालि 1·575 'The name of a king' subst. nom. sg. m. Skt. विद्युन्मालिन् m.>Pkt. विज्जुमालि

विज्जाहर° 1·614. 'A type of demi-gods' subst. m. Skt. विद्याधर >Pkt. विज्जाहर

विडंग्या 1·649. 'disguised' past. part. nom. pl. m.–विडंबि 1·523 absl. Skt. विडम्बयति> Pkt. विडंबेइ.

विडारइ 1·735; 2·615 'to break, to destroy' v. 3rd. sg. pres.–विडारी 2·374. past. part. nom. sg. m.= विडारिउ. Skt. विदारयति

विढइं 1·503 'to fight' v. 3rd. pl. pres. see index: वढी.

विण 2·320; 3·47, 174; 6·284, 285, 289; विणु 1·200, 604, 642; 6·10, 80; विणू 1·512. 'without' prepos. Skt. विना>Pkt. विण Ap. विणु (Hc. 4·426). ND. 443. b. 40.

विणयह 1·265. 'modesty' subst. gen. obl. sg. m. Skt. विनय >Pkt. विणय.

विणासइ 1·714. 'to destroy' v. 3rd sg. pres.–विणासइं 1·78, 81 3rd. pl. pres.–विणासिइ 3·170. 3rd sg. pres. pass. –विणासिउ 1·620. past. part. nom. sg. n.–विणासिउ 1·675. inft.–विणासी 1·537 579, 580. absl. Skt. विनाशयति>Pkt. विणासेइ. cf. ND. 443. b. 30.

विणासु 1·791. 'destruction' subst. nom. sg. m.–विणासु 1·625 acc. sg. m. Skt. विनाशः> Pkt. विणास–ND. 443. b.30.

विणोदि 3·170 'diversion' subst. inst. sg. m. Skt. विनोद> Pkt. विणोद.

वित्थरी 1·75. 'expanse' subst. loc. sg. m. Skt. विस्तार>Pkt. वित्थर.

विदाहु 2·243. 'deep burning sensation' subst. acc. sg. m.–विदाह 6·162. inst. sg. m. Skt. विदाह.

विदुर 1·183. 'the proper name' subst. nom. sg. m.–विदुरह 1·280, 405, gen. obl. sg. m. Skt. विदुर m.

विदुरकुमारी 1·214. 'the proper name' subst. loc. sg. m.

विदेसी 2·66. 'foreign country' subst. loc. sg. m. Skt. विदेश>Pkt. विदेस–

विद्य 2·32. 'lore' subst. acc. sg. f. Skt. विद्या

विद्याधरु 1·187. 'a kind of demi-gods' subst. nom.sg. m.–विद्याधरी 1·160. loc. sg. m.– Skt. विद्याधर m.

विद्याविलास° 6·9. 'a proper name' subst. sg. m.–विद्याविलास 6·167. acc. sg. m.–विद्याविलासि 6·172. inst. sg. m. –विद्याविलासह 6·7, 155, 430. gen. obl. sg. m.

विद्यासिद्धी 1·530. 'accomplishment of learning' subst. nom. sg. m. Skt. विद्यासिद्धि f.

विनडंति 6·360. 'to afflict, to agitate' v. 3rd. pl. pres.– विनडंत 5·31. pres. part. nom. pl. m.–विनडिउ 2·583 'disguised' past. part. nom. sg. n. Skt. विनटयति> Pkt. विणडेइ; Ap. विणडइ, विनडइ (Hc. 4·385.). cf G. नडवुं. cf. Bloch: under नडणें.

विनयचट्ट 6·61, 100, 164. 'a proper name' subst. nom. sg. m.

विनवे 1·401. 'to request' v. 3rd. sg. pres. Skt. विज्ञापयति> Pkt. विण्णवेइ OG. वीनवइ G. विनववुं; M. विनविणें; H. विनाना Bloch: Under विनविणें.

विनाणि 1·747 'a particular lore' subst. inst. sg. n. Skt. विज्ञान n.>Pkt. विन्नाण.

विनोदिहि 3·227. 'pleasure' subst. inst. sg. m. Skt. विनोद.

विंद 1·224. 'a group' subst. nom. pl. n. Skt. वृंद>Pkt. विंद.

विरचइं 3·65. 'to arrange' v. 3rd. pl. pres. Skt. विरचयति.

विरतंत 6·233; विरतांत 6·407 'an account' subst. acc. sg. n. Skt. वृत्तान्त >Pkt. विरंत with the Skt. influence OG. विरतंत and विरतांत.

विरता 1·774. 'turned away from the world' past. part. nom. pl. m. Skt. विरक्त>Pkt. विरत्त.

विरलउ 5·155. 'rare' adj. nom. sg. m. Skt. विरल+क.

विन्नाणी 3·96. 'knowledge' subst. inst. sg. n. Skt. विज्ञान> Pkt. विन्नाण.

विपिनि 3·65. 'forest. subst. loc. sg. n. lw. Skt. विपिन.

विप्रि 1·449 'a Brahmin' subst. inst. sg. m. Skt. विप्र m.

विमळ 4·22. 'a proper name' subst. nom. sg. m.

विमाणु 1·600 'the higher world' subst. nom. sg. n.– विमान 3·6. 'a palace' subst. nom. pl. n.–विमाणि 1·386, 583. 'an aerial car' subst. loc. sg. n. Skt विमान.

विमासइ 1·715; 2·19, 697. 'to think' v. 3rd. sg. pres.– विमासीइ 6·223. v. 3rd. sg. pres. pass. used as active विमासिइ 6·105. 3rd. sg. pres. pass.– विमासि 3·89. 2nd. sg. imprt.–विमासिउ 2·9,363. past. part. nom. sg. n.– विमासतां 6·106. pres. part. loc. sg. m.– विमासी 2·263, 272, 709; 6·153, 416 विमासिउ 1·678 absl. Skt. विमृशति> Pkt. विमस्सइ OG. विमासइ. cf. PGGS. P. 210 Col. 1. विमासइ विमृशति1 G. विमासवुं Dave: Study: P. 184.

विमासण° 3·213 'thinking' subst. sg. n. noun. fr. विमासइ.

विम्हिउ 1·641. 'astonished' past. part. nom. sg. n. Skt. विस्मित >Pkt. विम्हिअ

विरहणि° 3·51. 'a woman separated from her lover' subst. sg. f. Skt. विरहिणी.

विरहानलें 3·197. 'the fire of separation' subst. inst. sg. m. Skt. विरहानलेन.

विरहि 1·201; 2·124; विरहिं 6·285. 'separation' subst. inst. sg. m. lw. Skt. विरह.

विरंगू 1·32. 'full of displeasure' adj. nom. sg. m. Skt. विरङ्ग.

विरागो 1·65. 'non-attachment' subst. nom. sg. m. Skt. विराग.

विरागीय 1·201. 'non-attached' past. part. nom. sg. m. from विरागइ a noun-verb from Skt. विराग.

विराडिउ 2·506, 'afraid' past. part. nom. sg. m. Pkt. विराडइ ND. 446. a. 38.

विराधीउ 1·759. 'stopped' past. part. nom. sg. m. Skt. वि+राध् 'to stop' ND. 446. a. 38.

विरूअउं 2·627. 'an ugly thing' adj. used as subst. nom. sg. n. Skt. विरूपक See index वरूअ.

विरुई 1·682. 'ugly, bad' adj. nom. sg. f. see index वरूअ.

विरोलियइ 2·157. 'to churn' v. 3rd. sg. pres. pass. Pkt. विरोलइ=मथ्नाति (Hc. 4·121.) G. वलोववुं; Raj. बिलोवनो; H. बिलोना.

विलउ 1·302. 'destruction' subst. nom. sg. m. Skt. विलय.

विलक्खिय 3·192. 'saddened' past. part. nom. sg. f. Skt. विलक्षिता>Pkt. विलक्खिअ cf. G. वलखुं.

विलगी 2·395. 'to attach' absl. Skt. विलगति >Pkt. विलगइ. G. वलगवुं.

विलवइ 1·527; 3·192; 5·27. 'to weep, to lament' v. 3rd. sg. pres.— विलवइं 3·52. 3rd. sg. pres.- विलवंति 6·143, 144. pres. part. nom. sg. f.- विलवंती 6·298. gen. obl. sg. f. - विलवंत 5·31. pres. part. nom. pl. m.- विलवंत 6·293. pres. part. nom. sg. f. Skt. विलपति >Pkt. विलवइ.

विलसइ 3·2; 6·280, 336. 'to make merry' v. 3rd. sg. pres.- विलसइं 3·59, 83. v. 3rd. pl. pres.-विलसंतउ 6·183. pres. part. nom. sg. m.- विलसंत 5·124. pres. part. nom. pl. m. Skt. विलसति>Pkt. विलसइ. G. विलसवुं.

°विलासु 3·15. 'pleasure' subst. nom. sg. m. Skt. विलास m.

विलेच्छु 2·376. 'Mleccha' subst. nom. sg. m. Skt. म्लेच्छ> *मिलेच्छ=विलेच्छ.

विलेपनु 3·144 'applying (sandal paste)' subst. nom. sg. n. Skt. विलेपन n.

विलोल 3·172. 'hesitant' adj. nom sg. n. Skt. विलोल.

विलोवतां 2·329. 'to churn' pres. part. gen. obl. sg. m. Pkt. विलोडइ=OG. विलोवइ G. विलोववुं.

विवनउ 1·171. °dead' past. part. nom. sg. m. Skt. विपन्न > Pkt. विवन्न OG. विवन.

विवह परी 6·280 'in various ways' adv. phrase. Skt. विविध >Pkt. विविह=OG. विवह; for परि see Index under परि.

विवहारु 1·529 'custom' subst. nom. sg. m.-विवहारि 1·533. inst. sg. m. Skt. व्यवहार m. >Pkt. ववहार, OG. विवहारइ इ added to initial व under the influence of य of Skt. व्य. G. वहेवार m.

विवादइं 3·70. 'discussion and hence secondarily competition' subst. inst. sg. m. lw. skt. विवाद.

विशेषइं 5·159; विशेषिइं 6·61. 'in addition to, besides' subst. inst. sg. m. used adv. lw. Skt. विशेष—

विश्रामु 3·44. 'rest' subst. nom. sg. m. Skt. विश्रामः

विषमी 3·173. 'uneven, troublesome' adj. nom. sg. f. lw. Skt. विषम—

विस॰ 2·155. 'poison' subst. sg. n.–विसु 1·255. nom. sg. n. –विस 6·288. acc. sg. n. Skt. विष n.>Pkt. विस. cf. G. वख

विसखप्परा 1·667. 'an appellation given to the Kicakas–possessing poison in their potshreds or skulls' Skt. विषकर्पराः>Pkt. विसखप्परा

विसनिरु 1·460. 'fire' subst. nom. sg. m.–विसनरु 1·464. acc. sg. m. Skt. वैश्वानर>Pkt. वेसाणर–वइसाणर. For OG. cf. PGGS. P. 194. col. 1. विसनरु काछि न ध्रायु=अग्निः काष्ठानां न तृप्यति।

विसमु 1·291. 'terrible, dreadful' adj. acc. sg. n.–विसम 2·313. adj. nom. sg. f.–विसम 1·737. loc. sg. n. Skt. विषम>Pkt. विसम G. वखमुं.

विसमिउं 2·657 'rested' past. part. acc. sg. n. Skt. विश्रमित > Pkt. विसमिअ–cf. G. विसामो; M. विसाँवणें ND. 449·6, 43.

विसाल 6·66. 'big, extensive' adj. nom. pl. n.–विसाळ 1·117 adj. nom. sg. f. Skt. विशाल >Pkt. विसाळ

विस्तारि 5·123 'extended' past. part. nom. sg. f. Skt. विस्तारिता>Pk. वित्थारिआ.

विहरउ 5·63. 'movements' subst. acc. sg. m. Skt. विहार> Pkt. विहार and विहर–

विहसी 1·703; 6·140. 'blossomed' past. part. nom. sg. f. Skt. विकसित>Pkt. विहसिअ or विअसिअ and अ in OG. aspirated under the influence of sibilent स. OG. विहसी. cf. Pischel § 206; Hc. 4·365. (ill. 1.)

विहुणउं 6·46. 'without' past. part. nom. sg. n. Skt. विहीन> Pkt. विहीण and विहुण G. विहोणुं.

विहंसक 3·51. 'destroyer' subst. nom. sg. m. Skt. विध्वंसक >Pkt. विहंसअ.

विहाणइ 2·217. 'morning' subst. loc. sg. n. Skt. विभानक> Pkt. विहाणअ Dn. 7·90. G. व्हाणुं.

वीज 1·299. 'lightning' subst. nom. sg. f. Skt. विद्युत्. f. >Pkt. विज्जु G. व ज, वीजळी; M. विजू, विज; H. बिजली Bloch: under विजू.

वीजीइ 2·126. 'is fanned' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. व्यज्यते >Pkt. वीजइ (Hc. 4·5) G. वींजवु.

वींजण 2·126. 'a fan' subst. nom. sg. n. Skt. व्यजन>Pkt. वीअण; G. विंजणो; M. विजणा, विजना, Bloch: under विजणा.

वीटी 6·268; वींटी 6·270. 'a ring' subst. nom. sg. f. Pkt. विंटी 'a bundle' ND. 442. a. 27.

वींटीउ 1·301; 3·106. 'encircled' past. part. nom. sg. m. Skt. वेष्टते; Pā वेट्ठेति; Pkt. विंटइ See Dave: Study: P. 186; ND. 455. a. 44; Bloch: under वेढणें. PGGS. P. 214. Col. 1. वींटइ वेष्टते।.

वीण 6.254. 'a lute' subst. nom. sg. f. –वीण 3·68. acc. sg. f. Skt. वीणा; Ap. वीण

वीतो 1·4. 'happened' subst. acc. sg. n. Skt. वृत्त; Pkt. वित्त cf. G. वीतवुं; H. बीतना; ND. 442. b. 29.

वीतराग 5·125. 'a Jain prophet who has gone beyond attachment' subst. inst. sg. m. Skt. वीतराग

वींधइं 5·60. 'to pierce' v. 3rd. pl. pres. Skt. विध्यति>Pkt. विज्झइ and विंधइ. G. विंधवुं; M. विंधणे; H. बेंधना, बेधना Bloch: under विंधणे. ND. 441. b. 37; also ND. 456. b. 23.

वीधिउ 3·209 'pierced' past. part. nom. sg. n. वीधिउ 5·46 nom. sg. m. वींधिय 3·111. nom. sg. f. See. index. वींधइं.

वीनती 1·87. 'request. acc. f. Skt. विज्ञप्ति > Pkt. विण्णत्ति; OG. वीनती, G. विनति; विनत'; M. विनंती; विनति H. विनंती. Bloch: under विनती ND. 443. b. 46.

वीनवइ 1·321, 545. वीनवी 3.87. 'to request' v. 3rd. sg. pres. –वीनवउं 6.74. v. 1st. sg. pres.–वीनवीउ 1·278, 320; वीनवीउ 6·317. past. part. nom. sg. m.–वीनविया 1·444. past. part. nom. pl. m. Skt. विज्ञापयति > Pkt. विण्णवेइ. G. विनववुं; M. विनविणें H. विनौ-ना. Bloch: under विनविणें;

वीर 1·260, 434; 2·400, वीर 2·347 'a warrior' subst. nom. sg. m.–वीर 2·513. voc. sg. m.–वीर 2·513. acc. sg. m. वीर 1·263. nom. pl. m.–वीरहिं 2·347. subst. inst. sg. m. – वीरहं 2·692. gen. obl. pl. m. Skt. वीर. ND. 445. b. 48.

वीरि 2·400 'a brave woman' subst. nom. sg. f. fr. Skt. वीर m.

वीराचारि 1·307. 'by the convention of a warrior' subst. inst. sg. m.

वीरप्पह 6·5. 'The name of a Jain monk' subst. nom. sg. m. Skt. वीरप्रभ > Pkt. वीरप्पह. See index वीरप्रभ.

वीरदेव° 6·433. 'The name of a Jain monk' subst. sg. m.

वीरप्रभ° 6·435 'The name of a Jain monk' subst. sg m.

वीवाहु 1·654 'a marriage' subst. nom. sg. m. –वीवाहु 3·103. acc. sg. m. Skt. विवाह. Bloch: under विवाह. ND. 438. b. 13.

वीसमउ 5·145 'to rest' v. 2nd pl. imprt.–वीसमिया 4·30. past part. nom. pl. m.–वीसमियां 1·462. past. part. nom. pl. n. Skt. विश्राम्यति > Pkt. वीसमइ. M. विसवण cf. G. विसामो. Bloch: under विसवणें PGGS. P. 214. Col. 1. वीसमइ विश्राम्यति। ND. 449. b. 43.

वीसमी 2·222. 'to make uneven' absl. a v. from Pkt. विसम < Skt. विषम.

वीसिसउं 1·451. 'to trust' v. 2nd. pl. imprt. the Anusvāra on उ is sporadic. Skt. विश्वसिति > Pkt. वीससइ. cf. PGGS. P.215. Col. 2. वीससइ विश्वसिति विश्रंभते ।

वुट्ठीय 1·764 'rained' past. part. nom. sg. m. वुट्ठ past. part. +इय the term. of past. part. added again. Skt. वृष्ट > Pkt. वुट्ठ (Hc. 1·137) G. वुठवुं

वूना 3·177. 'saddened' past. part. nom. sg. n. Ap. वुन्न = Skt. विषण्ण (Hc. 4·421.) Skt. विग्न > Pkt. वुन्न cf. Dn. 7·94.=भीत, त्रस्त. Pischel §297 a past. part. from Vedic वद्,* वृद्.

वृतंतू 1·156; वृत्तंतू 3·192. 'an account' subst. acc. sg. n. see index विरतंत.

वृहन्नड 2·559. 'Arjuna who stayed at the court of the king of Virata under the name Bṛhannata' subst. voc. sg. f. Skt. वृहन्नडा.

वेउल 3·57; 4·5. 'a kind of flower' subst. nom. sg. m. Skt. विचकिल > Pkt. विअइल्ल, वेइल्ल, वेअल्ल. cf. G.O.S XIII P. 2. वेयल. बंबल्ल बउल वडो वेडल वरण विडंग 1st. 17. रेवंतगिरिरासु 1. वसंतविलास St. 81. (Bhartiya Vidya:

Feb. 1947. P. 36): एक श्रुति बउल नइ वेउल बेउ लता नउ भेउ ।: (G.O.S. XIII P. 50 सप्तक्षेत्रिरासु, St. 38) बउलि सिरीवालउ वेअलु अनुकरणो वाडल.

वेगि 1·476, 602, 695, 750; 2·240, 246, 594, 720, 722; 5·181; वेगिइं 6·139; वेगि 2·639; वेगिहिं 2·592 'with speed, quickly' subst. inst. sg. m. The form is used as an adv. lw. Skt. वेग m.

वेडि 2·90. वेडिइं 2·246 'a forest, primarily a garden' subst. loc. sg. f. Skt. वाटिका>Pkt. वाडिअ OG. वेडी. Dave: Study: P. 186 wrongly interprets 'straitened circumstance' cf. G. वीड.

वेदन 3·172. 'pain' subst. inst. sg. f. Skt. वेदना.

वेध 3·93 'a piercing thrust' subst. nom. sg. m. – वेधि, 2·116. loc. sg. m. Skt. वेध m.

वेयड्ढ 1·574. 'the name of a mountain' subst. nom. sg. m. – वेयड्ढ 1·384. gen. obl. sg. m. Skt. वैताढ्य>Pkt. वेयड्ढ.

वेयण 5·84 'pain' subst. gen. obl. sg. f. Skt. वेदना>Pkt. वेयण. cf. G. वीणा (– चूंटा), वेण. cf. Bloch: under वेण:

वेरइं 2·708. 'revenge' subst. inst. sg. n. Skt. वैर, Pā वेर; Pkt. वइर. G. वेर

वेलां 1·645; 5·61. 'time' subst. loc. sg. f. Skt. वेला. ND. 457·a. 8.

वेलि 2·155; 5·126. 'a creeper' subst. nom. sg. f. – वेलि 5·154. acc. sg. f. – वेलि 3·84, 5·170. gen. obl. sg. f. Skt. वल्ली, Pā वेल्लि Pkt. वल्ली वेल्लि. G. वेल; M. वेल; H. बेल. Bloch: under वेल; ND. 457. a. 8.

वेवाहिय 3·189 'the parents of a bride and a bridegroom' subst. nom. pl. m.–वेवाहिय 3·115 gen. obl. pl. m. Skt. वैवाहिक>Pkt. वेवाहिय. G. वहेवाइ.

वेस 1·523, 649; 6·113. 'dress' subst. acc. sg. m.– वेस 6·210 acc. pl. m.– वेस 5·12. °वेस 6·210. nom. pl. m.–°वेसि 1·218, 261, 522 inst. sg. m. – °वेसह 1·85. gen. obl. sg. m. Skt. वेष; Pā, Pkt. वेस G. वेष.

वेसा° 6·314. 'courtesan' subst. f. – वेस 6·251. inst. plu.f. –वेशि 6·276. subst. nom. sg. f. M. वेसवा; H. बेसवा. cf. Bloch: under वेसआ. Skt. वेश्या>Pkt. वेसा.

वेही करी 1·327. 'to pierce' absl. Skt. विध्यति >Pkt. वेहइ. cf. G. वेह 'a hole'; H. बेह. Bloch: under विंधणें.

व्रतु 1·686, 774, 778, 783. 'a vow' subst. acc. sg. n. Skt. व्रत.

व्यापप 3·225. 'to spread' v. 3rd. sg. pres. –व्यापी 2·12. absl. Skt. व्याप्नोती > Pkt. वावेइ (Hc. 4·141.)

व्यापति 3·134. 'a generalisation to start a discussion' subst. acc. pl. f. Skt. व्याप्ति.

व्याहणउ 6·294 'morning' subst. nom. sg. n. – व्याहणइ 6·197. loc. sg. n. See index. विहाणइ.

शकुनि 1·699. 'the name of the maternal uncle of Duryodhana' subst. nom. sg. m. – शकुनि 1·750 acc. sg. m. Skt. शकुनि m.

शंखु 4·15. 'a conch' subst. acc. sg. m. Skt. शङ्ख m.

शतखंड 2·675. 'consisting of hundred pieces' adj nom. sg. m. Skt. शत+खण्ड.

शत्रो 1·286. 'an enemy' subst. nom. sg. m. – शत्र 1·314, 546, 548. nom. pl. m. – शत्र 1·454. acc. pl. m. – शत्रि 1·450. inst. sg. m. Skt. शत्रु.

शमरसि 3·1, 'sentiment of peace' subst. inst. sg. m. Skt. शमरस

शारद्वतीसूनु 2·520. 'the son of S'aradvat' subst. nom. sg. m. Skt. शरद्वत्सूनु (= कृप).

शल्यु 1·691, 698. 'the name of a king, S'alya' subst. nom. sg. m. – शल्यु 1·750. acc. sg. m. Skt. शल्य m.

शल्लिहिं 1·750 'the name of a king, S'alya' subst. inst. sg. m. Pkt. सल्ल < Skt. शल्य.

शशर्म 2·366. 'the name of a king –Sus'arman' subst. gen. obl. sg. m. Skt. सुशर्मन् See index. शुशर्म

शशि 3·165. 'a rabbit' subst. acc. pl. m. Skt. शश m. addition of the final इ sporadic.

शाणि 2·111. 'soft.' adj. loc. sg. m. (?) Skt. श्लक्ष्णक

शाल 6·85. 'a jackal' subst. nom. sg. m. Skt. शृगाल > Pkt. सियाल. contracted form. in OG. See index सियाल.

शिखंडी 1·785. 'the name of a king' subst. gen. obl. sg. m. Skt. शिखण्डिन्.

शिर 2·385. "a head' subst. nom. sg. n. – शिरि 2·387. loc. sg. n. Skt. शिरस् n.

शिर 2·684. 'an arrow' subst. acc. pl. m. – शिरे 2·684. inst. pl. m. Skt. शर m. addition of इ is sporadic.

शिवा° 3·15. 'the name of Neminātha's mother' subst. f.

शुधि 3·132. 'purification' subst. acc. sg. f. Skt. शुद्धि.

शुशर्म 2·288, 362, 368. 'the name of a king' subst. nom. sg. m. – शुशर्म 2·337. gen. obl. sg. m. Skt. सुशर्मन् See index शशर्म.

शूकर 3·165. 'a boar' subst. acc. pl. m. Skt. शूकर.

शृंगु 1·354. 'a peak' subst. nom. sg. m. – शृंगि 1·354 inst. sg. m. Skt. शृंग m.

शृंगारइं 3·138. 'decoration' subst. inst. sg. m. Skt. शृङ्गार m.

शोकह 3·42. 'grief' subst. gen. obl. sg. m. Skt. शोक m.

शोण 2·532. 'red' adj. inst. pl. m. Skt. शोण.

श्रीपति 3·220 'the consort of Shri, Krishna' subst. nom. sg. m. – श्रीपति 6·131. gen. obl. sg. m. Skt. श्रीपति.

श्रीपुर° 6·40. 'the name of a town' subst. nom. sg. n. Skt. श्रीपुर.

श्रोत्रि 1·697. 'stream' subst. loc. sg. n. Skt. स्रोतस् n.

षु 2·710. 'an arrow' subst. nom. sg. m. Skt. इषु.

स 3, 167, 169; 218; 5·120; 6·112.'that' pron. nom. sg. m.–स 1·127; 2·481; 3·64; 4·18 that' pron. nom. sg. f.–स 1·326. 'that' pron. acc. sg. f. Skt. सः m. सा f.>Pkt. सो, स; Ap. सु, स. cf. H. सो. Dave: P. 32; ND. 622. a. 10

सइ 1·597. 'all' pron. nom. pl. m. OG. सव्व <Pkt. सव्वि <Skt. सर्वे.

सइं 2·477. 'hundred' subst. nom. pl n. Skt. शतानि> Pkt. सयाइं, सयइं cf. G. (ब-) स

'two hundred' OG. सइं. cf. Bloch: under शें M. शें; H. से; ND. 621. b. 14.

°सइर 2·170. 'a body' subst. sg. n. –सइरु 3·215. acc. sg. n.–सइर 5·22. gen. obl. pl. n. –सइरि 1·700. inst. sg. n.–सइरि 2·125, 659. loc. sg. n. Skt. शरीर n Pā, Pkt. सरीर. OG. सइर, सयर. Dave: Study: p.188. wrongly mentions सइर as a Pkt. form.

सइं 1·73, 131; 2·530, 590; 3·7; 6·177. 'by oneself' adv. Skt. स्वयं > Pkt. सयं; Ap. सइं (Hc. 4·339.)

सइंवरि 1·328, 339. 'the ceremony in which a bride herself makes the choice of a groom from among the assemblage of candidates gathered there' subst. loc. sg. m. Skt. स्वयंवर m. > Pkt. सयंवर; OG. सइंवर.

सउ 1·241, 259, 315; 6·293. 'hundred' subst. (of number) nom. sg. n.–सउ 1·714; 3·171; 5·51· acc. sg. n. Skt. शतम > Pā सतं; Pkt. सअ, सय. cf Bloch: under शें; ND. 621. b. 14. See Index. सइ Tessitori: Notes §80.

सउं 1·340, 403, 406, 435, 437, 461, 463; 6·241, 401. 'with' postpos. Skt. सहितम् > Pkt. सहिअ; Ap. सहिउं >* सइउं OG. सिउं; prob. with the influence of Skt. सह > Ap. सहुं (Hc.4·419.) OG. सउं; GLL. II P. 94. connects it with Skt. समम् or सह·; according to Tessitori: Notes: §. 70. OG. सिउं (स्युं, सउं, सूं, सुं) < Ap. सहुं (Hc. 4·419.) < Skt. साकम् (Pischel: §206)· cf. Bloch: §198 and also under शीं in vocabulary. G. शुं; H. से; M. शीं. Dave: Study: P. 192. follows Bloch. See index: सुं.

सकइ 3·106; 6·420. सकइं 3·84 (Anuswāra on इ being sporadic) 'to be able' v. 3rd. sg. pres. Skt. शक्नोति > Pā. सक्कोति; Pkt. सकइ, सक्केइ. G. शकवुं; M. सकणें; H. सकना. Bloch: under सकणें; ND. 578. b· 14; Dave: Study: P. 188.

सकति 1·716. 'a kind of weapon' subst. nom. sg. f. Skt. शक्ति > Pkt. सत्ति.

सकालि 3·153. 'morning' subst. loc. sg. m. Skt. सुकाल–cf. M. सकाळ. G. सवार (वा is aspirated while pronouncing = व्हा) < Pkt. सुहवार < Skt. शुभवार. See ND. 586. b. 20. cf. Bloch: under सवेर.

सकुटंब 1·527. 'with family' adj. nom. sg. m. Skt. सकुटुंब adj.

सखिख 1·665. 'friendship' subst. loc. sg. n. Skt. सख्य > Pkt. सक्ख.

सखीय 6·114. 'a female friend' subst. inst. sg. f. – सखीअ 6·317 gen. obl. sg. f. lw. Skt. सखी f.

सगरिहिं 1·459. 'diggers' subst. inst. pl. m. prob. derived from the sons of Sagara, a mythical king, who went to Pātāla by digging a tunnel. Such a semantic change in पाण्डव (=नकुल) = अश्वपाल in OG. There is a community of diggers known as Sagara in Gujarat also.

सघलउ 6·316. 'all, whole' adj. nom. sg. n. – सघलउ 6·313. acc. sg. m. – सघला 5·116. gen. obl. sg. n. – सघलां nom. pl. n. – सघली 2·32. acc. sg. f. Skt. सकल > pkt. सयल; Ap. सगल. OG. सगल

e. g. G.O.S. XIII P. 49. St. 25. सुरादिक जिनसेव करइं नवि सगलइं जोई. Aspiration of ग due to the influence of contiguous sibilant: Dave: Study: P. 188. connecting with श्लाघ्य is unwarranted. Bloch: under सगळा.

सघण 2·125. 'very thick' adj. acc. sg. f. Skt. सुघन.

संख 1·706; 3·17. 'a conch' subst. nom. pl. m. Skt. शंख m. >Pkt. संख

संखप्रधांन 3·14. 'having a conch for a distinctive mark' adj. nom. sg. m. Skt. शङ्खप्रधान.

संखेवि 5·2; संखेविइं 6·74. 'in brief' subst. inst. sg. m. used as an adv. Skt. संक्षेपेण > Pkt. संखेवेण.

संगरि 1·608; 2·332, 358, 464. 'battle' subst. loc. sg. m. Skt. संगर m.

संग्रहींइ 1·315. 'to collect' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. संगृह्यते > Pkt. संगहियइ. G. संघरवुं.

संघह 1·17. 'congregation' subst. gen. obl. sg. m. loc. Skt. सङ्घ m.

सचराचरि 1·372. 'with movable and immovable beings' adj. loc. sg. n. Skt. सचराचर.

सचेत 6·275. 'conscious' adj. nom. sg. m. Skt. सचेतस् G. सचेत.

सचेतनि 3·14. 'conscious' adj. inst. sg. m. Skt. सचेतन.

सच्च 1·382,426 'true' adj. gen. obl. sg. n. – सचु 1·539, 665, adj. nom. sg. n. सच 1·560. adj. acc. sg. n. –सचुं 1·679, 'truth' subst. nom. sg. n. Skt. सत्य n. adj. > Pkt. सच्च. G. साच; साचुं; H. सचा, सच; M. साच, सचा. cf. Bloch: under साच. ND. 596. a. 14.

सच्चवई 1·429. 'the name of a queen– 'wife of S'antanu' subst. nom. sg. f. Skt. सत्यवती > Pkt. सच्चवइ.

सजन° 6·46. 'One's own relative' subst. pl. m. Skt. स्वजन > Pkt. सजण.

सजाई 5·177. 'preparation' subst. acc. sg. f. an abstract n. fr. √ सज्ज्.

सजाति 3·54. 'belonging to one's own kind' adj. gen. obl. sg. m. Skt. सजाति.

सज्जइ 1·218. 'to prepare' v. 3rd. sg. pres. Skt. सज्जति > Pkt. सज्जइ; G. सजवुं; H. साजना; M. साजणें. Bloch: under साजणें cf. ND. 581, a. 10. for detailed discussion.

संचकार 2·184. 'open place' subst. nom. sg. m. Pkt. संचक्कार cf. Bloch: under साच.

संचरइ 6·188. 249, संचरए 1·328 'to go, to start' v. 3rd. sg. pres.–संचरइं 1·426. 3rd. pl. pres. Skt. संचरति > Pkt. संचरइ; G. संचरवुं.

°संचारि 3·55. 'movement' subst. inst. sg. m. Skt. संचार m.

संचियइं 3·119. 'to gather' v. 3rd. pl. pres. pass. Skt. संचिनोति; pass. संचीयते > Pkt. संचिणइ; pass. संचियइ, cf. ND. 596. a. 32.

संजम 5·147. 'restraint' subst. gen. obl. sg. m. – संजम 6·413, 427, acc. sg. m. – संजमि 1·225. loc. sg. m. Skt. संयम > Pkt. संजम.

सदाणा 1·725. 'armoured' adj. acc. sg. m. Skt. सनद्ध > Pkt. संणद्ध > O.G. सणद्ध or सणाढा cf. भरतेश्वरबाहुबलिरास of शालिभद्र (published in Bhartiya Vidya (Hindi : first issue of the second

year P. 11) st. 124. जडीय जाध जडजोड जरद सन्नाहि सनाढा by metathesis सनाढा has become सणाढा in the present case.

सतकारिय 3·81. 'welcomed' past. part. nom. pl. m. Skt. सत्कारित.

सतर° 6·211. 'seventeen' adj. of no. – सतरह 6·211. nom. pl. f. (Skt. सप्तदश+अपि) Skt. सप्तदश > Pkt. सत्तरह; G. सत्तर; M. सतरा; H. सत्रह Bloch: under सतरा. ND. 583. a. 18.

सतीय 1·603. 'a chaste women' subst. nom. pl. f. – सतीय 1·515, 607. gen. obl. sg. f. – सतय 1·363. gen. obl. pl. f. Skt. सती.

सत्त 1·354. 'seven' adj. of no. nom. pl. m. Skt. सप्तन् > Pkt. सत्त; G., M., H., सात. Bloch: under सात. See index: सात.

सत्तूकार 6·156. 'places where food and shelter are given freely' subst. nom. pl. m. cf. G.O.S. XIII P. 96. l. 2. पृथ्वीचंद्रचरित्र: जिहां लोक जिमई अपार तिहां सत्तूकार : Skt. सक्तुक+अगार.

°सत्थु 1·507. 'a group, a caravan' subst. nom. sg. m. – सत्थि 1·510, 614, 678, 'together, with' subst. loc. sg. m. used as a post pos. G., H., M., साथ; in G. साथे as a post-pos. Bloch: under साथ. ND. 599. a. 7.

सत्थवाह 6·37, 40, 45. 'the master of a caravan, a merchant' subst. nom. sg. m. Skt. सार्थवाह > Pkt. सत्थवाह.

सत्यकु 1·736 'Satyaka, the name of a prince' subst. nom. sg. m. Skt. सत्यक m.

सत्यवती 1·162, 169 'the name of the queen of S'antanu' subst. nom. sg. f. lw. Skt. सत्यवती.

सदाचारि 2·518. 'good conduct' subst. inst. sg. m. lw. Skt. सदाचार m.

सद्द 6·348 'a sound' subst. nom. sg. m. Skt. शब्द > Pkt. सद्द. G., H., M. साद Bloch: under साद.

सनमानउ 6·388. 'honoured, received' past. part. nom. sg. m. Skt. संमानित. The contamination is due to the confusion between 'सम' together' and 'सन्' 'good' as found in सत्कार 'reception' G. सनमानवुं.

संतु 1·166. 'good, quiet' past. part. nom. sg. m. Skt. शान्त > Pkt. संत. If may be सन् 'good' pres. part. nom. sg. m. Pkt. संत.

संतापु 1·470. 'anxiety' subst. acc. sg. m. lw. Skt. संताप.

संतावइ 1·195 'to cause anxiety' v. 3rd. sg. pres. Skt. संतापयति > Pkt. संताविइ, संतावइ. G. संतापवुं; सताववुं. ND. 582. a. 42.

°संतावण 3·137. 'causing pain' subst. sg. n. Skt. संतापन > Pkt. संतावण.

संति 1·16, 395. 'the name of the 16th Tirthankara' subst. nom. sg. m. Skt. शान्ति > Pkt. संति.

संतिकरउ 1·17. 'bringing peace' adj. nom. sg. m. Skt. शान्तिकर+क > Pkt. संतिकरअ.

संतोस 6·297. 'satisfaction' subst. nom. sg. m.–संतोस 6·126. inst. sg. m. Skt. संतोष > Pkt. संतोस.

संतण॰ 1·162. 'king Santanu' subst. sg. m.–संतणु 1·19, 157, 166. nom. sg. m.—संतनु देवु 1·782. nom. sg. m. Skt. शान्तनु>Pkt. संतणु.

संधाणु 1·567 'putting the arrow on the bow' subst. acc. sg. n. Skt. संधान>Pkt. संधण.

संनाह 6·353. 'an armour' subst. nom. pl. m. –संनाहु 1·752, सन्नाह 2·445; सनाहु 1·693. nom. sg. m.–सन्नाह 2·656. gen. obl. sg. m. Skt. संनाह m.

सपराणउ 2·64, 279; 6·16. 'strong' adj. nom. sg. m. Skt. सप्राण+क.

सपदि 3·53. 'at once' adv. lw. Skt. सपदि.

सबलु 1·211. सबलुं 1·350. 'strong' adj. nom. sg. m. Skt. सबल.

सभां॰ 6·194 'an assembly' subst. loc. sg. f. lw. Skt. सभा.

सभाविं 3·149 'one's own nature' subst. inst. sg. m. Skt. स्वभाव>Pkt. सहाव. cf. coll. G. सभाव.

समउ 6·180. 'equal' adj. nom. sg. m. Skt. सम+क–समा 2·359. adj. nom. pl. m.–समी 2·2, 82, 143. adj. nom. sg. f. Skt. सम.

समकाल 1·365. 'simultaneously' adv. Skt. समकाल.

समकित 5·5, 143, 151, 176. 'the state of goodness' subst. nom. sg. n. Skt. सम्यक्त्व> Pkt. सम्मत्त; OG. समकित has इ due to Skt. य and क is due to Skt. influence.

समदाय 5·155. 'a group' subst. nom. sg. m. Skt. समुदाय.

समय॰ 1·380 'time' subst. sg. m.–सनइ 1·735. loc. sg. m. Skt. समय.

समरई 1·596 'to remember' subst. 3rd. pl. pres.–समरउं 5·2. 1st. sg. pres.–समरी 1·524, 587 past. part. nom. sg. f.–समरेवी 1·2. absl. Skt. स्मरति>Pkt. सुमरइ.

समरु 1·218. 'a battle' subst. acc. sg. m.–समरि 1·179; 2·351, 544, 556 loc. sg. m. Skt. समर.

समरंगणि 6·346; समरांगणि 'battle-field' subst. loc. sg. n. Skt. समराङ्गण n.

समरथ 6·22, 343 'strong' adj. nom. sg. m. Skt. समर्थ.

समस्यिउं 2·272. 'a riddle' subst. acc. sg. n. Skt. समस्या.

समहर 6·339. 'a battle-field, a camp' subst. acc. sg. n.–समहरि 1·742; 6·339, 368. loc, sg. m.

समाइ 3·176. 'to contain' v. 3rd. sg. pres. Skt. सम्+माति> Pkt. संमाइ; OG. समाइ G. समावुं. cf. PGGS. P. 212. Col. 1. मा माति मिमीते ND. 587. b. 4.

समाण 6·191. 'equal' adj. nom. sg. f.–समाणउ 1·197; 6·418. nom. sg. m.–समाणा 6·210. adj. nom. pl. m.–समाणिय 3·222. inst. sg. f.–समाणी 2·96; 6·64, 286. nom. sg. f.–समांन 3·13. adj. nom. sg. m. Skt. समान>Pkt. समाण.

समुद्द 5·167. 'sea' subst. gen. obl. sg. m. Skt. समुद्र> Pkt. समुद्द.

समुद्रविजय॰ 3·15. 'the name of a king' subst. sg. m.

समृत्यमुद्रा 2·710. 'with the seal of death' adj. nom. sg. m. Skt. समृत्युमुद्रा.

समोपीउ 1·109, 607, समोपीयउ 1·752. 'entrusted'. past. part. nom. sg. m. Skt. समर्पित > Pkt. समप्पिअ. G. सोंपवुं; M. सोंपणें; H. सौंपना. Bloch: under सोंपणें. ND. 616. b. 2.

समोसरणि 5·158. 'an assembly' subst. loc. sg. n. Skt. समवसरण n.

संपचूड 1·608. 'a weapon which is attended by a serpent's hood' subst. gen. obl. sg. f. Skt. सर्पचूडा > Pkt. सप्पचूड OG. संपचूड.

संपति 5·108; संपत्ति 5·134. 'property, prosperity' subst. nom. sg. f.

संपद् 3·228. 'property, prosperity' subst. nom. sg. f. Skt. संपद्.

संपन्नउ 1·172. 'equipped' past. part. nom. sg. m. Skt. संपन्न

संपूरिय 3·8. 'filled' past. part. nom. sg. f. Skt. संपूरिता > Pkt. संपूरिअ.

संप्रति 2·266, 659. 'presently' adv. lw. Skt. संप्रति.

संबर 5·53. 'a kind of deer' subst. nom. pl. m. Skt. शंबर < Pkt. संबर cf. Dn. 8·6. G. साबर, H. साबर, सांबर, M. सांबर. Bloch: under सांबर. See index: सांबर.

संभराणिव्रत 5·94. 'a kind of penance' subst. nom. sg. n.

संभरिउ 6·338 'remembered' past. part. nom. sg. n.–संभारिय 3·36. past. part. caus. nom. sg. m. Skt. संस्मरति > Pkt. संभरइ. G. सांभरवुं and caus. संभराववुं; ND. 589. a. 37. connets it with Skt. संभरति=to collect; also note ND. 588. a. 4. Pkt. संभरइ < Skt. संस्मरति (?) cf. Divatia; GLL. I. P. 319.

संभलइ 1·192 संभलए 1·790. 'to hear' v. 3rd. sg. pres. – संभलि 3·98. 2nd. sg. imprt. –संभली 6·278. absl. Especially. Ap. संभलइ=श्रुणोति G. सांभळवुं. See index : सांभलई.

संभावइ 1·72. 'to take a liking to, to be possible' v. 3rd. sg. pres. – संभावीयइ 1·339. 'to be possible' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. संभावयति > Pkt. संभावेइ.

सय° 5·86. 'hundred' adj. & n. sg. neu. – सय 5·88, 174. adj. gen. obl. sg. n. See index सइ.

सयरु 2·166, सयर 2·583. 'a body' subst. nom. sg. n. – सयर 2·324. nom pl. n. – सयरु 1·195. acc. sg. n. – सयरि· 1.515; 2·647 loc. sg. n. See index: सइर.

सयंतउ 1·371 'anxious' adj. nom. sg. m. Skt. सचिंतक > Pkt. सइंतउ – OG. सयंतउ.

सयंबर 3·2. 'One putting on white garments' subst. nom sg. m. Skt. श्वेतांबर > Pkt. सियंबर; OG. सयंबर.

सयल° 6·335. 'all, whole' adj. – सयलु 1·538. adj. nom. sg. m. – सयल 6·352. nom. sg. m. सयल 1·355, 744. nom. pl. f. – सयल 1·353 nom. sg. n.–सयल 6·339. acc. pl. m. – सयल 6·389. gen. obl. nom. sg. n. Skt. सकल > Pkt. सयल. See index : सघलउं

सयंवरु 1·177. 'a marriage by choice' subst. nom. sg. m. See index सइंवरु

सर° 1·713. 'an arrow' subst. sg. m. – सरु 1·763. nom. sg. m. सर 2·656, 659. nom. pl. m. – सरु 1·28, 720. acc. sg. m. सर 1·718. acc. pl. m. – सरि 1·735,

inst. sg. m. °सर 1·570. gen. obl. sg. m. Skt. शर >. Pkt. सर. ND. 589. b. 36.

सर 2·339. 'a head' subst. nom. sg. n. Skt. शिर: > Pkt. सिर n.

सर° 3·117. 'sound' subst. m. Skt. स्वर > Pkt. सर.

सरइ 6·119. 'to be accomplished' v. 3rd. sg. pres.– सरिआ 5·125 past. part. nom. pl n.; used idiomatically with काज Skt. सरति > Pkt. सरइ. G. (काज) सरवुं. ND. 591. a. 33. Bloch: under सरणें.

सरखी 6·202. 'like' adj. nom. pl. f. Skt. सदृक्ष > Pkt. सारिक्ख OG. सरिखु, सरखु; G. सरखुं. ND. 590. a. 45.

सरगि 2·402. ' heaven ' subst. loc. sg. m. Skt. स्वर्ग >. Pkt. सग्ग; by Skt. influence on Pkt. from OG. सरग; G. सरग.

सरगलोकि 1·173. ' heavenly world ' subst. loc. sg. m. Skt. स्वर्ग +लोक; for सरग see index.

सरजीउं 6·147. ' destined ' past. part. nom. sg. n. – सरज्या 6·150 gen. obl. sg. n. Skt. सर्जित > Pkt. सज्जिअ G. सरज्युं; v. सरजवुं.

सरणाई 6·348. ' a kind of musical instrument ' subst. nom sg. f. Skt. स्वरनादिका > Pkt. सरणाइआ, OG. सरणाई; G. सरणाइ

सरणि 1·90; 2·24. ' submission. refuge ' subst. loc. sg. n. Skt. शरण > Pkt. सरण.

सरणि 5·51, 56. ' a person or a thing whose shelter is sought ' adj. nom. sg. n. Skt. शरण्य > Pkt. सरण्ण; with the influence of Skt. य, in OG. सरणि.

°सरमु 1·284. ' a contest ' subst. acc. sg. m. – श्रमइ 1·286. loc. sg. m. Skt. श्रम > Pkt. सम; OG. सरम.

सरवती 3·208. ' to allow to flow down' v. caus. 3rd sg. pres. Skt. *सरापयति > Pkt. सरावेइ. G. सेरववुं. ND. 602. a. 1.

सरवर° 1·751. 'a lake' subst. sg. n.–सरवर 1·636. gen. obl. sg. n.–सरवरि 1·635. loc. sg. n. Skt. सरस्+वर > Pkt. सरवर, OG. G. सरवर, सरोवर.

सरस 3·135. 'tasteful' adj. nom. pl. n. Skt. सरस्.

सरसति 3·109; 6·4. 'goddess of learning' subst. nom. sg. f. सरसति 1·2. acc. sg. f. – सरसति 6·106. gen. obl. sg. f. Skt. सरस्वती > Pkt. सरस्सइ; OG. सरसति.

सरसति 1·697. 'the name of a river' subst. gen. obl. sg. f. Skt. सरस्वती > Pkt. सरस्सइ; OG. सरसती.

सरसिव 6·87. 'a kind of mustard' subst. nom. sg. m. Skt. सर्षप > Pkt. सरिसव; OG. सरसिव; G. सरसव.

सरसी 3·27. 'a lake' subst. gen. obl. sg. f.– सरसीअ 3·72. loc. sg. f. lw. skt. सरसी.

सरसीय 3·72. 'a lotus' subst. nom. pl. n. Skt. सरसिज > Pkt. सरसिअ.

सरसे 1·96. 'equal, with, together' adj loc. sg. m.– सरसा 1·442. nom pl. m.– सरसी 1·304, 519, 520; सरसीय 1·417. nom. sg f. Skt. सदृश > Pkt. सरिस G. सरसुं= with. See index सरिसउ ND. 590. a. 45. Bloch: under सरसा.

सरहां 6·214. 'fragrant' adj. nom. pl. n. Skt. सुरभि > Pkt. सुरहि – pl. n. सुरहिइं–

*सुरहाई-OG. सुरहो, सरहो; cf. G. सरवुं; See index सुरहो.

सर्वस. 6·29. 'everything' subst. acc. sg. n. Skt. सर्वस्व > Pkt. सव्वस्स; OG. सर्वस; G. सरवस.

सरापु 1·411. 'a curse' subst. nom. sg. m. Skt. शाप m. > Pkt. साव; OG. सराप; G. श्राप. (coll.) ND 590. a. 7. For the insertion of र् in Ap. Hc. 8·4·399; Pischel: § 268: Tessitori: Notes: § 31; Divatia: GLL.IP. 429.

सरालउ 1·265. 'full' adj. nom. sg. n. =असरालउ; cf. असराल= बहुल in Ap. (पुष्पदंत's महापुराणु XIX 2·4. the equivalent is given by the writer of टिप्पणी.) The word is of unknown origin, used very often in later OG.

सरि 1·720. 'a river' subst. nom. sg. f. Skt. सरित् > Pkt. सरि.

सरिसउ 1·290, 310, 401; सरिसु 6·242. 'with, together' adj, nom. sg. m.–सरिसा 1·274. nom. pl. m.–सरिसा 1·329. acc. pl. m. See index सरसे.

सरीखउ 1·183. 'equal' adj. nom. sg. m. – सरीखउ 6·263. acc. sg. m. – सरीखा 6·195. gen. obl. sg. m. – सरीखी 6·220. nom. pl. f. Skt. सदृक्ष > Pkt. सारिक्ख. G. सरिखुं सरखुं. Bloch: under सारखा.

सरीर 5·84. 'a body' subst. nom. pl. n. – सरीरि 1·254. loc. sg. n. Skt. शरीर > Pkt. सरीर.

सलक्खण 1·170 'possessing good traits' adj. nom. pl. f. Skt. सुलक्षण > Pkt. सुलक्खण.

सलंभ 5·132. 'Easily obtainable' adj. nom. pl. m. Skt. सुलभ Pkt. लंभइ=Skt. लभते; Pkt. सुलंभ–OG. सलंभ.

सलहीज्जइ 6·13. 'to extol' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. श्लाघते > Pkt. सलहइ. (Hc.4·88.) ND. 590. a. 13. cf. H. सराहना

सलवलीय 1·705. 'to move uneasily' past. part. nom. sg. m. Skt. *सलद्वलित: > सलवलीय. G. सळवळवुं. ND. 592. b. 39; also ND. 592. a. 29.

सलु 2·608 'a shaft. subst.nom. sg. n. Skt. शल्य > Pkt. सल्ल; G. साल

सलि 1·673. 'in similarity with, like, resembling' postpos. ND. 590. a. 45. र changed to ल perpaps contam. by शील. (?)

सलिंद्री 2·170 'Sairandhri – the name assumed by Draupadi at the court of Virata' subst. nom. sg. f. Skt. सैरन्ध्री

सलूणीय 1·345 'handsome' adj. nom. sg. f. Skt. *सलवणिका (=सलावण्या) > Pkt. सलोणिअ; OG. सलुणो, सलूणी.

संयमनी 3·183. 'a controlling rod' subst. acc. sg. f. Skt. संयमनी f.

सवणह 1·788. 'ears' subst. inst. pl. n. Skt. श्रवण > Pkt. सवण.

सवि 1·246; 2·707. 'all' pron. nom. sg. m. – सवि 1·589, 786. 2·485, 3·81, 136; 6·302, 346; सवे 1·392; 2·75; nom. pl. m.– सवि 1·179, 269, 387, 454; 2·4; 6·229; सवे 2·186, 701. acc. pl. m. –सवि 1·643; 2·232; 6·52, 103, 232, 578; सवें 6·205, 312. nom. sg. f.– सवि 1·134, 348, 356, 565; 2·289, 603; 6·271, 367; सवे 1·170. nom. pl. f. – सवि 2·109, 318; 6·187, 206, 428. acc. sg. f. – वि 2·25 452; 5·187;

6·110 acc. pl. f. – सवि 2·253; 6·96. 250. nom.sg. n.–सवि 1·571, 706; 2·225; nom. pl. n. – सवि 1·232 2·110. acc. sg. n. – सवि 1·103, 407; 2·31 6,544; 6·6, 30, 72. acc. pl n. – सविहुं 1·278, 594, 690; 2·607; 6·60, 181.gen. obl. pl.m.– Skt. सर्व>Pkt. सव्व; OG. सव, सब्ब; cf. G. साव. ND. 586. a. 45

सव — 6·220. 'all' pron. acc. pl. f. See index: सवि.

सवारथ — 6·424. ' self-interest ' subst. inst. sg. m. Skt. स्वार्थ.

सविवार — 5·58, 68, 91, 112, 149, 175, 183. 'at all times' adv. phrase Skt. सर्व+वार.

सवां — 1·585. 'golden' adj. gen. obl. pl. n. Skt. सुवर्ण–; Pkt. सुवण्णहं - OG. सुवण्णां–सवां.

संवत — 6·437. 'year' subst. loc. sg. m. abbreviated form of Skt. संवत्सर.

संवरगुणि — 3·2. 'the quality of restraint' subst. inst. sg. m. Skt. संवरगुण m.

ससरा — 1·220. 'father-in-law' subst. gen. obl. sg. m. Skt श्वसुर >Pkt. ससुर OG. ससर–G. ससरो; 4. ससुर, सुसर; M. सासरा ND. 593. b. 4. Bloch: under सासरा.

ससा — 5·53. ' a rabbit ' subst. nom. pl. m. Skt. शश < Pkt. सस. G. सस+लउ=ससलुं. Bloch: under ससा.

सासिवयणी — 6·65. 'one with a face beautiful as the moon' adj. nom. sg. f.–ससिवयणि 1·40 voc. sg. f. Skt. शशिवदना <Pkt. ससिवयणि

संसारि — 1·230, 3·198; 5·5, 'world' subst. loc. sg. m.–संसारह 5·186. gen. obl. sg. m. lw. Skt. संसार.

संसालणे — 3·129. 'a kind of liquid food like curry' subst. inst. sg. n. see index. सालणां.

सह — 5·111. 'all' pron. nom. sg. m. See index: सहु.

सह — 1·700; 2·59. 'with' post-pos. lw. Skt. सह.

सहइ — 1·519; 5·61. 'to bear, to endure' v. 3rd. sg. pres.– सहइं. 5·20, 40, 91. सहंति 1·473. 3rd. pl. pres.–सही 1·367; 5·50. absl.–सह्या 1·480. past. part. nom. pl. m – सहाइं 5·44. 3rd. pl. pres. pass. Skt. सहते >Pā सहति>Pkt. सहइ. G. सहेवुं. ND. 594. a. 30.

सहकारि — 3·61. 'a mango tree' subst. loc. sg. m. lw. Skt. सहकार m.

सहचरि — 3·74. ' a companion ' subst. loc. sg. m. sg. used as pl. lw. Skt. सहचर.

सहजिइं — 3·172; 5·9; 6·18, 187; सहजि 6·151; सहजिहिं 1·166, 374. naturally' adj. inst. sg. n. used as adv. lw. Skt. सहज cf. G. सहेजे.

सहड — 1·710. 'warrior' subst. nom. pl. m. Skt. सुभट> Pkt. सुहड.

सहदे — 1·651; सहदेउ 1·593; सहदेवु 1·234, 'One of the five Pandavas' subst. nom. sg. m.– सहदेविं 1·750. inst. sg. m. Skt. सहदेव.

सहस — 3·101; 5·87, 89, 173. 'a thousand' subst. dir. sg. or pl. in all genders.– सहसि 2·407. inst. pl. n. सहस 5·85. gen. obl. pl. n. Skt. सहस्र>Pkt. सहस्स–OG. सहस. cf. Dave: Study: P. 190.

सहि 2·328; 6·126; सहिउ 2·463, 730; सहितु 1·29 341; सहीय 1·325. 'with' adj. nom. sg. m. used as a postpos. Skt. सहित>Pkt. सहिअ, Ap. सहिउ.

सहिनाण 6·125. 'having the recognition with' adj. nom. sg. m. Skt. साभिज्ञान> Pkt. साहिनाण--OG. सहिनाण.

सही 6·137, 178, 187, 232, 637. 'a female friend' subst. nom. sg. f.–सही 6·182. voc. sg. f. – सही 1·340. nom. pl. f.–सही 6·248; सहीअ 6·204; सहीइ 6·231. inst. sg. f.–सही 6·198. gen. obl. sg. f. – सहीय 1·193. acc. sg. f. + इ (<Skt. अपि). Skt. सखी > Pkt. सही.

सही 1·341; 2·336, 516; 4·8,32; 6·176. 'certainly' adv. cf. Tessitori: Notes : § 103 : the opposite of the negative emphatic adv. नही.

सहु 1·486, 760; 5·137, 162, 188; 6·180, 184, 305–'all' pron. nom. sg. m.–सहू 1·504, 587; 2·71; 5·132; 6·179, 400 acc. sg. n.–सहु 1·481 acc. pl. m.–सहूइ 1·146, 655, 672, 761; 6·46, 110, 201, 204, 277, 319; सहुइं 6·424; सहूयइ 1·432, सहुउ 1·765; सहूय 1·281. dir. sg. or pl. in all genders with the emphatic particle + इ, ई, उ, य. cf. Tessitori: § 104. सहूयइ. 1·149, 700. gen. obl. pl. m. For the etymology of सहु. Tessitori:§96 notes. "The general pronoun has the two forms सहु and सवि which are used for the sg. and pl. respectively. The former is from Ap. साहु <Skt. शश्वत् (cf. Pischel §64) & it is throughout used undeclined, except for the inst. form सहुइं which is the only instance of its inflection I have come across". For Ap. साहु (Hc. 4·366. 422.); Dave. study: P. 190 fr. सव्व+emphatic part. इ contracted.

संहट 6·98. 'meeting, appointment' subst. acc. sg. m. Skt. संघट>Pkt. संहट.

संहरउ 1·454. ' to destroy v. 1st. sg. pres.–संहरीजइ 2·567. 3rd sg. pres. pass.–संहारि 1·326. 2nd. sg. imprt. caus.– संहरीइं 1·458. past. part. (caus.) inst. sg. m. Skt. संहरति>Pkt. संहरइ.

संहारु 5·59. 'destruction' subst. nom. sg. m. Skt. संहार m.

सहीयर 1·206. 'a female friend' subst. gen. obl. sg. f. Skt. सहचरी > Pkt. सहयरि confused with सही; OG. सहीयर. cf. Divatia; GLL. I P. 233. G. सहियर.

स्युं 6·234. 'what' pron. nom. sg. n. Skt. *किदृशिक>Pkt. किसिओ–Ap. किसिउ–OG. सिउं with कि dropped. G. शुं; H. सउ. cf. Tessitori; Notes; §94 (1); Divatia; GLL. II P. 97; Dave: Study; P. 192.

स्यउं 3·123; स्युं 6·419; स्यूं; 2·355. 'with' postpos. cf. index सिउं.

स्वर्ग° 2·436. 'heaven' subst.–. स्वर्गि 2·42, 435. loc. sg. n. Skt. स्वर्ग.

स्वांमि 3·168. 'lord' subst. voc. sg. m.–स्वामिय 4·3. acc. sg. m. Skt. स्वामिन् m.

स्वामिनि 2·136. 'mistress' Subst. voc. sg. f. Skt. स्वामिनी.

सां 1·126, 140, 196; 2·54, 120, 3·162. 6·134. 'She' pron. nom. sg. f.–सा 1·143. acc. sg. f. Skt. सा. nom. sg. f. of Skt. pron. तद्.

सां 2·573. 'why' pron. nom. pl. n. used as an adv. see index स्युं.

साकर 6·212. '307. 'Sugar' subst. nom. sg. f. Skt. शर्करा > Pkt. सक्कर G. साकर; M. साखर. H. सक्कर. Bloch: under साखर. ND. 578. b. 3. Przyluski traces it to Austric origin.

साखिइं 1·149. 6·331. 'evidence' subst. inst. sg. n. Skt. साक्ष्य > Pkt. सक्ख. G. साख f.

सागर 5·79. सागरोपम 5·44. 'a particular fabulous period of time' subst. nom. pl. m. Skt. सागरोपम.

साचउं 1·560. 'true' adj. nom. sg. n.–साचउं 6·79 adj. acc. sg. n. साचउ 1·64. adj. nom. sg. m. साची 6·176 adj. nom. sg. f.–साची 6·396. adj. acc. sg. f. Skt. सत्य > Pkt. सच्चअ. G. साचुं ND. 596. a. 15.

साचउरिं 6·3. 'the name of a town' subst. loc. sg. n. Skt. सत्य-पुर > Pkt. सच्चउर, Mod. G. साचोर.

साचरइ 6·329. सांचरए 1·441. 'to move to, to go to' v. 3rd sg. pres.–सांचरड 5·122 v. 2nd pl. imprt. सांचरिया 2·326. past part. nom. pl. m. Skt. संचरति > Pkt. संचरइ; OG. सांचरइ. G. संचरवुं.

सांजणां 6·295 'relatives' subst. acc. pl. n. Skt. स्वजन > Pkt. सजण. G. साजन prob. contaminated by Skt. सज्जन.

सांझइं 6·98; सांझिइं 6·228. 'evening' subst. loc. sg. f. Skt. संध्या > Pkt. संझा. G. सांझ. Bloch: under सांज.

साटे 1·633; साटि 5.62. 'in exchange of' subst. loc. sg. n. used as adv. Pkt. सट्ट=(विनिमय). G. सटुं ND. 598. a. 27.

साट्ठि 2·595. 'sixty' adj. acc. sg. f. Skt. षष्टि > Pkt. सट्ठि G., M.; H. साठ Bloch: under साठ; ND. 598. a 49. Bloch: under साठ.

साडीय 1·412. 'A loose garment made up of a sheet of cloth' subst. acc. pl. f. Skt. शाटिका > Pkt. साडिअ. G., H., M. साडी; ND. 601. b. 15; Bloch: under साडी.

सात 1·442. 631; 5·17, 88. 'seven' adj. nom. pl. m.–साते 5·17. 1, 2., 18. सात+इ (emphatic particle) adj. nom. pl. m. सात. 5·138. gen. obl. pl. m. साते 5·43, 49. loc. pl. m. Skt. सप्त > Pkt. सत्त. G., H., M. सात. Bloch: under सात; ND. 598. b. 18.

सातमी 5·48. 'seventh' adj. loc. sg. m. Skt. सप्तम > Pkt. सत्तम. G. सातम.

साति 2·579; 5·113. 'to make strong' v. 2nd. sg. imprt. –साती 6·175. 'buried' past. part. nom. sg. f. Skt. *सत्त्वयति > Pkt. सत्तेइ. OG. सातइ.

साथ 2·502. 'company' subst. acc. sg. m. साथि 1·598; 5·152; साथि 2·54; साथिइं 6·42, 43, 115; साथिय 4·29. 'in company i. e. with' subst. inst. sg. m. used as a postpos. Skt. सार्थ > Pā, Pkt. सत्थ; OG. & G. साथ; M. साथ; H. साथ. Bloch: under साथ; ND. 599. a. 10.

साथर 2·127. 'a bed' subst. acc. sg. m. Skt. स्रस्तर > Pkt. सत्थर; G. साथरो. ND. 623. a. 14.

साद 6·259. 'sound' subst. nom. sg. m.–सादि 6·253. inst. sg. m. Skt. शब्द>Pkt. सद्द; OG. G. साद. Bloch: under साद.

साधइं 1·348 'to accomplish' v. 3rd. pl. pres.–साधवी 3·48. pot. part.nom. sg. f.–साधिउ 1·364; साधीउ 1·349. past. part. nom.s g. m.–साधीउ 1·465, 758. past. part. nom. sg. n. Skt. साधयति> Pkt. साहेइ; OG. साधइ. G. साधवुं.

सान 5·19.'consciousness'subst. acc. sg. f. Skt. संज्ञा>Pkt. सण्णा G. सान ND. 599 b.18; Bloch: under सांजें.

सानिधि 1·9. 'vicinity' subst. loc. sg. m. Skt. संनिधि m.

सानिद्ध 1·608. 'vicinity' subst. acc. sg. n. Skt. सांनिध्य n.> Pkt. सांनिद्ध.

सांधइं 3·205. 'to join' v. 3rd. sg. pres. The anusvāra on इं is irregular–सांधइं 1·708 v. 3rd. pl. pres.–सांधी 1·28. absl. Skt. *संधाति (=संदधाति>) Pkt. संधेइ. G.सांधवुं; H. सँधना. Bloch: under सांध. ND. 596. b. 39.

साबल° 1·285. 'a spear, a crowbar' subst. f. Skt. lex. सर्वला; Pkt. सव्वल; H. साबल. ND. 600. a. 28.

सामग्री 5·151 'a collection of materials' subst. acc. sg.f. Skt. सामग्री. f.

°सामल 6·66 'black' adj. nom.sg.f. –सामलउ 4·11. adj. nom. sg. m.–सामला. 3·103. adj. m.–सामली 3·63; 6·129. adj. nom. sg..f. Skt. श्यामल> Pkt. सामल G. सामळो ND. 595. b. 7. Bloch: under सांवळा.

सामहणी 6·206.'preparations'subst. acc. pl. f. Skt. *समाधानिका> Pkt. समाहणिअ; OG. सामहणी See index सामही.

सामहो 1·331. साम्हउ 1·508; 6·343. 'in front of' adj. nom. sg. f. सामुहीय 1·39. adj. nom. sg. f. Skt. संमुखक>Pkt. संमुहअ G. साम्हो; ND. 600. b. 40;

सामही 1·687'to equip' absl. समह्यउ 1·696 past part. nom. sg. m. Skt.*समाधाति (=समादधाति) >Pkt. समाहेइ. of PGGS. P. 214. Col. 2. 'समुहइ सज्जति समहति'.

सामी° 5·176. 'lord' subst. sg. m.–सामि 1·204; 5·130 सामिय 3·226; सामी 1·120, 189. nom. sg.m.–सामि 1·350,444, 489, 574; सामी 1·123, 128 6·79 183, voc. sg. m.–सामि 1·611; सामी 5·173; सामीउ 1·163 सामीय 1·773 acc. sg.,. m.–सामि 1·774; सामी 5·169, 178; सामीय 1·778. gen. abl. sg. m.Skt. स्वामिन्> Pkt.सामि.

सामीणी 6·97, 205,232,'a lady'subst. nom. sg. f.–सामिणि 6·82, 83, 92,148,233,236,244; सामिणी 6·137, voc. sg. f.–सामिणि 1·2; 6·4, 246. acc. sg. f.–सामिणि 6·179, 201, gen. obl. sg. f. Skt. स्वामिनी> Pkt. सामिणि.

सांडसे 5·36 'a pair of tongs' subst. nom. sg. m. Skt. संदंशक> Pkt. संडासअ. G.सांडसो; H. सँडसा; M. सांडसा. ND.584 a. 1.

सांपडी 3·102.'to obtain'past. part. nom. sg. f. Skt. संपतित> Pkt. संपडिअ. Dn. 8·14 संपडिअं लब्धम्, Bloch: under सांपडणें G. सांपडवुं; M. सांपडणें; H. सँपडना.

सांबरं 5·75. 'a kind of deer' subst. gen. obl. pl. m. Skt. शंबर > Pkt. संबर (Dn. 8·6=मृगविशेष) G. सांबर; M. सांबर; H. सांबर, सांबर. Bloch: under सांबर. ND. 600 a. 24.

सांभलइ 1·772 'to hear' v. 3rd. pl pres.–सांभलि 1·88, 128, 251 479, 489, 529, 574, 642. v. 2nd sg. imprt.–सांभळइ 1·577 2nd.pl.imprt.–सांभली 1·659,, 779. past. part.nom. sg. f.– सांभली 1·774, 788; 2·50 129, 249, 317, 352, 425, absl. Skt. संभालयति > Pkt. संभालेइ Ap. संभलइ 'to hear' G. सांभळवुं. See index संभळइ. Dave: Study p. 192.

सायक 2·353. 'an arrow' subst. inst. pl. m. lw. Skt. सायक m.

सायर 6·85 'an ocean' subst. nom. sg. m.–सायर 1·354. nom. pl. m.–°सायर 1·561. gen. obl. sg. m. Skt. सागर > Pkt. सायर. G. सायर. Bloch: under सायर.

सार 2·446. 'care' subst. nom. sg. f.–सार 1·596; 2·140; 5·58, 112, 117; 6·187, 295. acc. sg. f. Idiomatically सार करइ =looks after, take care. cf. G. सारवार. f.

सारो 1·13. सारु 5·121. 'essence' subst. nom. sg. m. Skt. सारः G. सार. ND. 601. a. 38; Bloch: under सार.

सार 6·299. 'whereabouts' subst. nom. sg. f.–सार 6·393. acc. sg. f.

सार 2·28. 'good' adj. nom. sg.m. –सारुं 1·306. adj. nom.sg.n.– सारु 1·785 adj. acc. sg. n. G. सारुं. 'good' ND. 601. b. 27; Bloch: under सारा.

सारंग 3·19. '(a bow) of horn' adj. used as subst. nom. sg. n. –सारींगुं 1·270. acc. sg. n. Skt. शार्ङ्ग > Pkt. सारंग.

सारंगपाणि 3·110. 'Viṣnu, who holds S'arṅga bow in his hand' subst. acc. sg. m. Skt. शार्ङ्गपाणि > Pkt. सारंगपाणी G. सारंगपाणि.

सारथि 1·257. 'a charioteer' subst. nom. sg. m. lw. Skt. सारथि.

सारथिपणउं 2·475. 'the state of being a charioteer' subst. nom. sg. n. Skt. *सारथित्वनकं (=सारथित्वम्) > OG. सारथिपणउं G. सारथिपणुं

सारद्देवि 6·73. goddess S'ārdā subst. nom. sg. f. Skt. शारदादेवी f.

सारदा° 6·112. 'goddess of learning' subst. sg. f. Skt. शारदा.

सारस 3·34. 'mutually' subst. inst. sg. n. used adv. Skt. सादृश्य– > Pkt. सारिस– cf. G. सरखुं, सरखाइ etc. cf. Bloch: under सरखा.

सारसी 2·421. 'a cry of an elephant' subst. acc. sg. f. The word is peculiarly OG. wherein it is extensively used. It is not found in Skt., Pkt. or MG. It has disappeared in G.

सारिसु 6·30. 'to accomplish' v. Ist. sg. fut. Skt. सारयति > Pkt. सारेइ cf. index; सरइ. Idiomatic; काम सरवुं in MG. G. सारवुं. ND. 602. a. 1. for further discussion.

सालणां 6·214. 'a kind of liquid food' subst. nom. pl. n.– सालणे 3·129. loc. sg. n. Skt. सारणक > Ap. सालणअ.

सालिउ 2·474. 'rankled as by a shaft' past. part. nom. sg. m. Skt. *शल्यित > Pkt. सल्लिअ OG. सालिउ; G. सालवुं (v.); Divatia. GLL. I. P. 267.

सालु 1·753. 'a shaft' subst. nom. sg. n. Skt. शल्य > Pkt. सल्ल. G. साल; M. साल. H. साल. Bloch : under साल;

सालिभद्र 1·794. 'the name of the author of पंचपंडवरास' subst. inst. sg. m. Skt. शालिभद्र.

सालिसूरि 2·732. 'the name of the author of विराटपर्व, an OG. poem of our collection' subst. inst. sg. m. Skt. शालिसूरि.

सावज 5·60. 'a wild animal' subst. nom. sg. m. used in n. Skt. श्वापद > Pkt. सावय. OG. सावज cf. G. सावजडुं. also Dn. 8·23.; Divatia : GLL. I P. 452.

सावय° 1·774; 5·167. 'a Jain layman' subst. sg. m. Skt. श्रावक > Pkt. सावय.

सासणदेवि 1·9. 'a deity presiding over scriptures' subst. gen. obl. sg. f. Skt. शासनदेवी.

सासु 1·220. 'a mother-in-law' subst. inst. sg. f. – सासू 1·478 gen. obl. sg. f. Skt. श्वश्रू > Pkt. सासू. G. H. M. सासू ND. 603 b. 14 Bloch; under सासू.

सासु 2·291. 'breath' subst. nom. sg. m. Skt. श्वास > Pkt. सास. G. सास. ND. 602 b. 43.

सांसही 2·481. 'suffered, endured' past. part. nom. sg. f. – सांसहिउं 2·498. past. part. nom. sg. n. Skt. संसहित > Pkt. संसहिअ. Dave ; Study ; P. 192.

सांसहिउं 6·201. 'doubted' past. part. nom. sg. n. Skt. संशयित > संसइअ.-OG. सांसहिअ.

साहण 6·339. 'an army' subst. acc. sg. n. Skt. साधन > Pkt. साहण.

साहमूं 2·173, 179. 'in front' adj. acc. sg. n. used as postpos. – साहमां 2·292. adj. nom. pl. n. See index सामहो.

साहसि 6·110. 'adventure' subst. inst. sg. n. lw. Skt. साहस.

साहिउ 1·484, 572; 2·299. 'to take support of' past. part. nom. sg. m. – साही 6·134. absl. cf. PGGS. P. 213. Column. 2. 'साहइ अवलम्बते'. Skt. *साहयति (=सह-यति) > OG. साहेइ. 'to make another endure i. e. to take support of', Dave ; Study : P. 192. under साहि 'having caught hold of' connects with Skt. साधयति.

साही 2·626. 'having snatched' absl. – साह्या 2·630 past. part. nom. pl. m. For derivation etc. see index साहिउ.

साहु 1·371. 'well' adv. Skt. साधु >Pkt. साहु.

साहु 5·155. 'a good man' subst. nom. sg. m. Skt. साधु> Pkt. साहु ND. 595. a. 48.

साहुणि 1·369. 'a nun' subst. nom. sg. f. Skt. साध्वी>Pkt.साहुणि.

सिउं 1·548, 549, 739; 2·185 335, 431; 6·82, 127, 128, 150. 'what' pron. nom. sg. n. see index स्युं.

सिउं 1·567; 2·72, 107,155,336, 347, 349, 356, 476, 584, 616, 712; 3·38, 4·3; 5·6, 96, 106; 6·207, 229, 321, 345, 'with' see index सउं.

सिक्ख 1·611. 'news' subst. acc. sg. f. Skt. शिक्षा>Pkt. सिक्खा G. शंख f. ND. 605. a. 28.

सिखवइ 1·272. 'to teach' v.3rd. sg. pres. caus. Skt. शिक्षयति > Pkt. सिक्खावइ. G. शीखवvuं. ND. 604. b. 39; Bloch: under शिकणें.

सिक्खा 1·629. 'teaching' subst. acc. sg. f. Skt. शिक्षा> Pkt. सिक्खा.

सिखंडीय 1·717.सिखंडीयाह 1·718. 'Shikhandin, the name of a warrior' subst. gen. obl. sg. m. Skt. शिखण्डिन्>Pkt. सिखंडी.

सिंगा 3·79. 'syringe' subst. acc. pl. n. Skt. शृङ्ग>Pkt. सिंग n. cf. Bloch: under शिंग.

सिज्झइ 1·559. 'to be accomplished' v. 3rd. sg. pres. Skt. सिध्यति>Pkt. सिज्झइ cf. G. सीझवुं Bloch: under शिजणें.

सिंचंति 3·179.'to sprinkle' v. 3rd. pl. pres. Skt· सिञ्चति ND. 604 a. 11.

°सिणगार 2·30; 6·117. 'decoration' subst. nom. sg. m.–सिणगारि 6·202. inst. sg. m. Skt. शृङ्गार > Pkt. सिंगार OG. सिणगार; G. सणगार. ND. 605. b. 31.

सिणगारीइ 6·325.'to decorate' v. 3rd. sg. pres. pass. Skt. शृंगार्यते.

सिशुंजय° 6·1. 'the name of a hill. subst. m. Skt. शत्रुंजय.

सिथिल° 2·170. 'loose, weak' adj. Skt. शिथिल>Pkt. सिढिल.

सिधावउ 1·524. 'to go' v. 2nd sg. imprt. Skt. *सिद्धापयति> Pkt. *सिज्झावेइ G. सिधाववुं.

सिध्धु 1·267. 'one who has accomplished his object' subst. nom. sg. m.–सिध्धह 5.171. gen. obl. pl. m. lw. Skt. सिध्ध.

सिध्धशिला 5·124. 'the abode where the absolved souls dwell according to Jain cosmogany' subst. nom. sg. f. lw. Skt. सिध्धशिला.

सिध्धि 1·789. 'accomplishment' subst. acc. sg. f.–सिध्धिइं 1·565; 5·128. loc. sg. m. lw. Skt. सिध्धि f.

सिंधुर 3·75. 'an elephant' subst. nom. sg. m. lw. Skt. सिंधुर.

सिर° 3·147, 154, 171. 'head, top' subst. n.–सिर. 5·119. nom. sg. n.–सिर. 6·108 सिर. 1·121, 360; acc. sg. n.–सिर 2·683.; 6·294; सिरि 1·270; 5·30; 6·327. loc. sg. n. Skt. शिरस्>Pkt. सिर. ND. 608. b. 32.

सिरखी 2·43. 'similar' adj. nom. sg. f. Skt. सदृक्ष > Pkt. सरिक्ख G. सरखी.

सिरसे 2·682. 'with, beside' adj. inst. sg. m. Skt. सदृश > Pkt. सरिस G. सरसुं.

सिरजणहार 6·294. 'creator' subst. nom. sg. m. agent n. fr. OG. सिरजइ < Pkt. सज्जइ < Skt. सृजति; G. सरजवुं.

सिराका 2·352. 'a doubt' subst. nom. sg. f. Skt. शङ्का (?)

सिरि° 3·227; 6·5. 'splendour, wealth' subst. f. sg.–सिरि 1·223. nom. sg. f.; सिरी 5·148. acc. sg. f. Skt. श्री; Pkt. सिरि.

सिरि 6·256, 259. 'sound, voice' subst. inst. sg. m. Pkt. सर <Skt. स्वर.

सिरिजय 3·227. 'to create' v. 3rd. sg. pres. OG. सिरजइ cf. सिरजणहार.

सिरोमणि 1·363; 6·52. 'the crest-jewel' subst. nom. sg. m. Skt. शिरोमणि.

सिला 1·531. 'a stone-slab' subst. nom. sg. m. Skt. शिला; Pkt. सिला.

सिलिंद्री 2·96. सिलेद्री 2·131. 'Sairandhri–Draupad's assumed name when she stayed at Virāta's Court' subst. nom. sg. f. Skt. सैरन्ध्री f.

सिवपंथि 4·16. 'On the path of bliss.' subst. loc. sg. m. Skt. शिव+पथिन् m.

सिवपुरी 1·787. 'in the town of bliss' subst. loc. sg. f. Skt. शिवपुरी f.

सिविहि 5·68. 'all' adj. loc. pl. m. See Index. सवि.

सिहरु 1·563. 'a top' subst. nom. sg. m.–सिहरु 1·471. acc. sg. m.–सिहरि 1·564; 2·13; सिहरे 1·243. loc. sg. m. Pkt. सिहर < Skt. शिखर m.

सिंहनिकीलिउ 1·785. 'a kind of penance' subst. nom. sg. n. Pkt. सीहनिक्कीलिय n. See for details; Ardha-Magadhi Dictionary by Muni Ratnachandraji, Maharaj Vol. IV <Skt. सिंहनिक्रीडित.

सीआल 2·653; सीयाल 2·653. 'a jackal' subst. nom. pl. m. ND. 608. b. 5.

सीकिरि 3·149. 'an umbrella, a decorative plummet' subst. nom. pl. f. Skt. श्रीकरी (?) > OG. सीकरि, सीकिरि; see Notes for discussion.

सीख 3·183. 'instruction' subst. nom. sg. f. Pkt. सिक्ख < Skt. शिक्षा; G. सीख.

सीघ्र 2·656. 'quickly' adv. Pkt. सिग्घ < Skt. शीघ्रम्.

सींगा 3·79. 'a horn-shaped syringe' subst. acc. pl. n.

सींगिणि 1·708. 'a bow' subst. loc. sg. f.–सींगिणि 2·346. gen. obl. sg. f. Skt. शृंगिणी; Pkt. सिंगिणी.

सींचिइ 2·125. 'is sprinkled' v. pres. 3rd. sg. pass.–सींचिउ 5·145. past. part. acc. sg. n. Skt. सिंचति; Pkt. सिंचइ. G. सींचवुं; M. सिंचणें ND. 604. a. 11.

सीतल 6·289. 'cool' adj. nom. sg. m.–सीतलि 3·27. loc. sg. n. Skt. शीतल; Pkt. सीयल. cf. G. शीळुं.

सीधउं 2·470. 'accomplished' past. part. nom. sg. n. Skt. सिद्ध + क > Pkt. सिद्धअ >OG. सीधअ. cf. G. सीधुं.

सीम 1·479, 588; 2,648; 6·181. 'a boundary' subst. nom. sg. f. –सीम 2·294, 304. acc. sg. f. Skt. सीमन् m. > Pkt. सीम f. See Bloch : under शीव; ND. 608. a. 9.

सीमति 3·112. 'beautiful' adj. nom. sg. f. Skt. श्रीमती > Pkt. सीमइ. OG. form is Pkt. form under the influence of Skt. form.

सीमाडा 6·367. 'boundaries' subst. nom. pl. m. Skt. सीमन् Pkt. सीम + ड Svāstha Taddhita. G. सीमाडो m. see index : सीम.

सीयलइ 4·31. 'cool' adj. nom. sg. n. Skt. शीतल > Pkt. शीअल G. शीळुं.

सील° 5·39, 145. 'chastity' subst. sg. n.–सील 2·190. acc. sg. n.–°सीलु 1·166. 'character' nom. sg. m. (a part of Bahuvrihi compound) –°सीलि 1·226. 'possessing the character' subst. nom. sg. m. Skt. शील>Pkt. सील. G. सियळ; M. शीळ. Bloch: under शीळ.

सीसु 1·736, 758. 'a head' subst. nom. sg. n.–सीस 6·109. acc. sg. n.–सीस 1·710. nom. pl. n.–सीस 2·713; 714. acc. pl. n.–सीसि 1·337, 344. loc. sg. n. Skt. शीर्ष >Pkt. सिस्स–सीस–Bloch: under शीस; G. शीश; M. शीस; H. सीस.

सीहु 1·456; सीह 2·614; 5·26. 'a lion.' subst. nom. sg. m. –सीह 1·515. nom. pl. m.– सीह 2·302, 602, 653. gen. obl. sg. m.–सीह. 3·89. acc. sg. m. Skt. सिंह m.; Pkt. सीह.

सीहीअ 6·286. 'fire' subst. gen. obl. sg. m. Skt. शिखिन् > सीहि. In the present case a lw. + अ gen. obl. Term. remnant > Ap. gen. obl. Term ह.

स्त्रीण 2·642. 'feminine, womanly' adj. nom. sg. m.

सु 1·23, 147, 228, 261, 364, 654, 691, 753; 2·70, 117, 118, 125, 376, 416, 440, 495, 506, 599, 600, 726; 3·31; 4·14, 21. 'He, that' pron. nom. sg. m.; also used as pron. adj.

सुअर 5·53. 'a boar' subst. nom pl. m. Skt. शूकर m. > Pkt सूअर. G. सूवर. ND. 610 b. 37.

°सुं 1·25, 220, 303, 319, 329, 378, 623, 752; सु 1·105, 713. 'with' postpos. see index सउं.

– 1·338. 'what sort of' pron interr. n. used as an expletive. Skt. कीदृशिक– > Pkt. कीसिओ, किसिओ; Ap. किसिउ, किसिउं n.; the dropping of the initial syllable is difficult to explain.

सुकुमाल 3·114. 'delicate' adj. nom. sg. f.; सुकुमाल 5·88; 6·48. nom. sg. m. Skt. सुकुमार > Pkt. सुउमाल > Ap. सोमाल–cf. G. सुंवाळुं Bloch: under सौंवळ.

सुखिइं 2·268, 319; सुखिइं 2·568. 'happiness' subst. inst. sg. n.–सुखह 5·124. gen. obl. sg. n.–सुखि 2·717. loc. sg. n. Skt. lw. सुख n.

सुखासनि 3·134. 'a seat of ease, a palanquin' subst. loc. sg. n. Skt. सुखासन n.

सुखीया 1·616. 'happy' adj. nom. pl. m. Skt. सुखित > through Pkt. सुहिअ and with य-श्रुति–सुहिय with Skt. influence सुखिय and सुखीय.

सुगुरु 1·713; 4·29. 'a good preceptor' subst. gen. obl. sg. m. Skt. सुगुरु.

सुचंग 5·40. 'very nice' adj.' nom. sg. f. Skt. सुचङ्ग.

सुचांमु 1·782. 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt. सुचर्मन्.

सुजाण 6·240, 400. 'well-informed' adj. nom. sg. m.–सुजाण 6·77. acc. sg. m.–सुजाणि 6·172. inst. sg. m.–सुजाण 6·126. voc. sg. m.–सुजाण 6·191; सुजाणि 6·151. nom. sg. f.–सुजाण 6·154. nom. pl. n.

सुजु 1·210. 'clear, convenient' adj. nom. sg. n. Skt. शुद्ध– > Pkt. सुज्झ–cf. Mod. G. (Parasi dialect): सोज्जु cf. ND. 612. b. 42.

सुदि 3·137. 'on a day of bright fortnight' used adv. being the contraction of शुक्ल + दिने = शु. दि. the palatal श changed to a dental one by Pkt. influence and by usage became an expletive सुदि. So also बहुल + दिने = in G. वदि.

सुदृष्णा 2·49, 95. 'the name of the queen of Virata King and sister of Kıcakas.' subst. nom. sg. f.–सुदृष्ण 2·40. gen. obl. sg. f.–Skt. सुदेष्णा.

सुद्धि 2·266. 'news' subst. nom. sg. f.–सुद्धि 6·46, 280, 304. acc. sg. f. Skt. शुद्धि > Pkt. सुद्धि in the sense of 'news' cf. G. शुध f. ND. 614. a·4; ND. 623. a·34.

सुद्धि 5·142. 'purity' subst. nom. sg. f. Skt. शुद्धि > Pkt. सुद्धि.

सुद्रह 1·770. 'sea' subst. gen. obl. sg. m. Skt. समुद्र. m.

सुंदरी 4·10. 'good-looking' adj. nom. sg. m. Skt. सुन्दर.

सुणइं 6·432 'to hear' v. 3rd. pl. pres.–सुणेसिइ 1·43. 3rd sg. fut.–सुणेजि 2·190. 2nd. pers. sg. pot.–सुणि 1·457, 657; 2·181, 421, 497; 6·22, 28, 137, 182, 224, 276, 283, 395; सुणिन 3·167. 2nd pers. sg. imprt. सुणउ 6·236, 399. 2nd pers. pl. imprt.–सुणीइ 1·574; सुणीजइ 6·423. 3rd. sg. pres. pass.–सुणेउ 3·25. inft.–सुणी 6·172. past. part. nom. sg. f. contraction of सुणिय–सुणो 1·70; 2·589; 6·178, 266, 350, 421; सुणीनइ 1·544; सुणीनइ 1·507, absl. Skt. श्रृणोति > Pkt. सुणइ, सुणेइ, G. सुणवुं. ND. 615. a. 12.

सुंडादंडि 6·362. 'a rod-like trunk' subst. inst. sg. m. Skt. शुण्ड+दण्ड–.

सुपरि 3·131. 'in a good manner' adv. सु+परि. see word-index–परि.

सुपवीत 6·35. 'very pious' adj. nom. sg. m. Skt. सुपवित्र> Pkt. सुपवित्त>OG. सुपवीत.

सुपसाउ 6·42. 'a good favour' subst. acc. sg. m. Skt. सुप्रसाद>Pkt. सुपसाअ.

सुबंधु 3·12. 'a proper name, the name of a king' subst. nom. sg. m.

सुभद्र, 1·782. 'a proper name' subst. nom. sg. m. Skt. सुभद्र m.

सुमतिऊ 1·782. 'A proper name' subst. nom. sg. m. Skt. सुमतिक–

सुमिणइ 1·223, 227, 311. 'a dream' subst. loc. sg. n.–सुमिणा–1·234. gen. obl. sg. n.–सुमिणां 1·222. acc. pl. n. Skt. स्वप्न> Pkt. सुविण, सुमिण; G. समणु.

सुयणह 1·470. 'good person' subst. gen. obl. pl. m. Skt. सुजन>Pkt. सुअण, सुयण.

सुयोधनि 1·444, 497. Suyodhana, the eldest of the Kauravas' subst. inst. sg. m.–सुयोधनि 1·458 loc. sg. m. Skt. सुयोधन–.

सुर 1·235. 'a god' subst. nom. pl. m. Skt. सुर m.

सुरईउ 1·782. 'a proper name' subst. nom. sg. m.

सुरगिरि 1·223. the celestial mountain, Meru' subst. nom. sg. m. Skt. सुरगिरि–

सुरगुर 6·418. 'the preceptor of gods' subst. gen. obl. sg. m. Skt. सुरगुरु.

सुरंग 1·458. 'a tunnel' subst. nom. sg. f. Skt. सुरङ्ग ND. 617. a. 14.

सुरंग 6·252. 'pleasant, of good colour' adj. nom. sg. m. –सुरंग 6·226. nom. sg. f.–सुरंगइ 1·463, gen. obl. sg. f.– सुरंग 6·67. adj. nom. pl. m.

सुरलोकि 1·360. 'celestial world' subst. loc. sg. m. Skt. सुरलोक. m.

सुरवइ 1·224. 'lord of gods' subst. m.–सुरवइ 1·234, 601. nom. sg. m.–सुरवए 1·360. nom. sg. m.–सुरवए (र)? 1·342. nom. pl. m. Skt. सुरपति>Pkt. सुरवइ lw.

सुरवरि 1·745. 'the best of gods' subst. inst. sg. m. Skt. सुरवर m.

सुरवर्ग 2·306. 'a class of gods' subst. nom. sg. m. Skt. सुरवर्ग.

सुरसाल 6·86. 'a good mango-tree' subst. nom. sg. m. Skt. सु+रसाल m. a lw.

सुरसुंदर 6·63. 'a proper name' subst. nom. sg. m.

सुरहां 6·216. 'fragrant' adj. nom. pl. n. Skt. सुरभीणि > Pkt. सुरहिइं; by contraction and on the analogy of अ ending forms. OG. सुरहां.

सुलक्खण 6·335. 'possessing good marks' adj. nom. sg. m. Skt. सुलक्षण > Pkt. सुलक्खण.

सुललितइं 6·357. 'beautifully' adj. inst. sg. n. used adv. Skt. सुललितेन.

सुलिंद्री 2·39. 'Sairandhri–Draupadi's assumed name in disguise at Virata Court' subst. nom. sg. f. Skt. सैरन्ध्री f.

सुवर्ण° 2·519. 'of good colour, golden' adj. n. सुवर्ण 2·17. 'good colour' subst. nom. sg. m. Skt. सुवर्ण –> Pkt. सुवण्ण.

सुविचारु 5·129. 'having good thoughts' adj. nom. sg. n. Skt. सुविचार.

सुविवेकु 1·226. 'possessing good discrimination' adj. nom. sg. m. Skt. सुविवेक–

सुविसाल 6·209. 'very large' adj. nom. pl. n. Skt. सुविशाल.

सुवेस 3·59. 'possessing good dress' adj. nom. pl. m. Skt. सुवेश.

सुसतउ 6·310. 'breathing' pres. part. nom. sg. m. Skt. श्वसत्+क. cf. ND. 619. a. 5 शुषः = resounding, hissing.

सुंसरां 2·354. 'straight through' adj. acc. pl. n. Skt. सु+सर; Anusvāra sporadic.

सुंसरियां 2·353. 'went forth hissing' past. part. nom. pl. n. Onomato. v. सुंसरइ.

सुंसिर 2·683. 'a hole' subst. nom. pl. n. Skt. सुषिर > Pkt. सुसिर.

सुह° 5·95. 'happiness' subst. sg. n. Skt. सुख > Pkt. सुह.

सुहु 3·4. 'good, blessed' adj. acc. sg. m.–सुह 5·180. inst. sg. m.–सुह 5·188. gen. obl. sg. m. Skt. शुभ > Pkt. सुह.

सुहड 1·218; 6·86. 'a good warrior' subst. nom. sg. m.–सुहड 2·331. acc. sg. m.–सुहड. 1·704; 2·434; 6·352. nom. pl. m.–सुहड 6·339. acc. pl. m.–सुहडे 6·353. inst. pl. m.–सुहड. 2·317, 333. gen. obl. sg. m.–सुहड 2·354, 370, 388, 467; 6·351; सुहडां 6·358. gen. obl. pl. m. Skt. सुभट > Pkt. सुहड.

सुहाइ 3·39; 6·288. 'to give happiness, to look well' v. 3rd. sg. pres.–सुहाउं 2·404. v. 1st. sg. pres. Skt. सुखापयति > Pkt. सुहावइ, सुहाइ (by contraction) cf. ND. 618 b. 21.

सुहाणउं 6·96. 'bringing happiness, pleasing' past. part. nom. sg. n. from सुहाइ. See index: सुहाइ.

सुहामणउ 4·16. 'bringing happiness' adj. acc. sg. m. See index सुहाइ.

सुहावउ 3·97. 'to bring happiness' v. 2nd. pers. pl. imprt. Skt. सुखापयथ > Pkt. सुहावेह > Ap. सुहावहु or सुहावेहु and OG. सुहावउ. cf. सुहाइ.

सुहाग° 1·166. 'good fortune' subst. sg. n. Skt. सौभाग्य > Pkt. सोहग्ग > OG. सुहाग cf. G. सोहाग.

सू° 6·131. 'a son' subst. sg. m. contracted form of Pkt. सुअ < Skt. सुत m.

सूअडउ 6·279, 306, 308. 'a parrot' subst. nom. sg. m.– सूअडा 6·314. gen. obl. sg. m. Pkt. सुअ+डअ >Skt. शुक + Svārtha taddhita ड and क. Ap. सुअडउ. G. सुडो m. Dave: Study: P. 193. Bloch: under सुआ.

सूअरु 1·566. 'a bear' subst. nom. sg. m.–सूयर 1·567. acc. sg. m. Skt. शूकर> Pkt. सूअर. G. सुवर lengthening of उ sporadic.

सूआरु 1·650. सूयार 2·27. 'a cook' subst. nom. sg. m.– सूयारडउ 2·245. nom. sg. m. with डक svārtha taddhita. Bloch: under सुआर. H. सुआरा.

सूयारपणइ 2·256. 'position of a cook' subst. loc. sg. n.

सूकइ 2·339. 'to tremble, to hiss' v. 3rd. sg. pres. Onomato v. सूत्करोति.

सूकउं 1·634. 'dried' past. part. nom. sg. n. Skt. शुष्क+Svārtha क>Pkt. सुक्कअ. G. सूकं ND. 611. b. 35.

सूकडि 5·153. 'sandal-wood' subst. acc. sg. f.–सूकडि 2·125. inst. sg. f. Dave: study: 193. Skt. शुक्र> Pkt. सुक्क+डी svārtha Taddhita: G. सुखड.

सूकीय 3·125. 'well-prepared' adj. nom. sg. f. Skt सु+कृत>Pkt. सुकिय; lengthening सू metri causa.

सूं 2·484. 'resembling.' like' adj. nom. sg. n.

सूंकइ 2·346. 'to hiss' v. 3rd. pl. pres. cf. index. सूकइं.

सूझइं 2·511. 'to appear' v. 3rd. pl. pres. pass. Skt. शुध्यन्ते >Pkt. सुज्झंइ with changed meaning : G. सूझवुं.

सूझउं 2·471. 'to be purified' v. 1st. pers. sg. pres. pass. Skt. शुध्यते >Pkt. सुज्झइ. cf. सूझइं.

सूतउ 1·312. 'slept' past. part. nom. sg. m. + क svārtha taddhita.–सूता 1·498; 2·717. past. part. nom. pl. m. Skt. सुप्त > Pkt. सुत्त; OG. सूत+अ from Svārtha क taddhita G. सूतो. ND. 613. b. 6.

सूथल 5·107. 'anxious, timid' adj. nom. sg. m.

सूधइ 2·434. 'to be purified' v. 3rd. pers. sg. pres. pass. Skt. शुध्यते> Pkt. सुद्धइ.

सूधउं 2·694. 'well bound' past. part. nom. sg. n. Skt. सुबद्धक >Pkt. सुबद्धअ–OG. सुउद्धउ = सूधउ.

सूधां 5·148. 'pure' adj. acc. pl. n. Skt. शुद्धानि > Pkt. सुद्धाइं and OG. सूधां. ND. 614. a. 28; Bloch: under सुधा.

सूनउं 6·46. 'lonesome' adj. nom. sg. n. Skt. शून्यक > Pkt. सुन्नअ–OG. सूनउं cf. G. सूनुं ND. 614. b. 5; Bloch: under सुना.

सून्य 2·558. 'absentminded' adj. nom. sg. m. Skt' शून्य.

सूयण° 1·760. 'relatives' subst. m. Skt. स्वजन >Pkt. सयण confused with सुयण= Skt. स्वजन. Lengthened ऊ metri causa.

सूर 2·406; 6·341; सूरु 1·485; सूरो 1·311. 'the sun' subst. nom. sg. m.–सूरि. 1·422. loc. sg. m. Skt. सूर. m.

सूर 6·16. 'brave' adj. nom. sg. m.–सूरि 3·32. adj. inst. sg. m. Skt. शूर>Pkt. सूर.

सूरउ 3·326. 'the sun' adj. nom. sg. m. Skt. सूर + क Svārtha taddhitaP>kt. सूरअ.

सूरिहिं 1·794. 'a holy preceptor' subst. inst. sg. m.–°सूरिहिं 6·433. gen. obl. sg. m. Skt. सूरि m. lw.

सूरिज 3·142. 'the sun' subst. nom. sg. m. Skt. सूर्य > Pkt. सूरिअ. G. सूरज.

सूसम 5·81. 'a good aeon' subst. acc. sg. m. Skt. सुषम–

सूसमसूसम 5·79. 'an excellent aeon' subst. acc. sg. m. Skt. सुषमसुषम.

सूसमदूसम 5·83. 'a moderately good and evil aeon' subst. acc. sg. m. Skt. सुषमदुःषम.

सेजडी 6·286. 'a bed' subst. nom. sg. f. Skt. शय्या > Pkt. सेज्जा + ड svārtha taddhita with fem. ई. G. सेज, सजआ.

सेठि 6·17, 31, 390. 'a merchant' subst. nom. sg. m. –सेठि 6·387. acc. sg. m.–सेठि 6·386. gen. obl. sg. m. Skt. श्रेष्ठिन् > Pkt. सेट्ठी G. शेठ; H. सेठि, सेठ. Bloch; under शेट.

सेत्र 3·160. 'white' adj. nom. sg. f. Skt. श्वेत > Pkt. सेअ; later Ap. सेत्त.

सेत 6·117. 'white' adj. nom. sg. m. See index; सेत्र.

सेत्रुज 5·1. 'the name of a sacred mountain in Kāthiāwār' subst. acc. sg. m. Skt. शत्रुंजय m.

सेत्रुजे 5·171. 'the name of a mountainholy to Jainas, in Kathiawar' subst.nom. sg. m.–सेत्रुजि 1·789; 4·25. loc. sg.m.–सेत्रुजागिरि 5·180. nom. sg. m. see index सेतुज.

सेनानी 1·696. 'a commander of the army' subst. nom. sg. m. Skt. lw. सेनानी.

सेलि 1·713. 'a skill, a style' subst. acc. sg. f. Skt. शैली > Pkt. सेलि.

सेव 6·125. 'macaroni' subst. nom. sg. f.

सेव 6·90 'service' subst. nom. sg. f.–सेव 3·98; 5·65, 189. acc. sg. f.–सेवा 2·78; loc. sg. f. Skt. सेवा > Pkt. सेव.

सेष 2·606. 'remanents' subst. nom. pl. m. Skt. शेष > Pkt. सेस.

सेस 1·705. 'a mythical serpent thal holds the earth on his head' subst. nom. sg. m. Skt. शेष m. > Pkt. सेस.

सैरंध्रि 2·237. 'Sairandhri, Draupadi's assumed name at Virata's court' subst. acc. sg. f. Skt. सैरन्ध्री. f.

सो 1·44, 51, 181, 315, 351, 545; 2·224, 523; 5·142. 'he, that' pron. nom. sg. m.–सोइ 1·618; 5·8, 78, 144 pron. nom. sg. m. Skt. सः+अपि–सोई 2·174. nom. sg. m. Skt. सः+अपि–सोउ 5·46. pron. sg. m. सो+खलु > Pkt. सोहु......OG. form सोउ.

सोक 6·302; सोग 1·760. 'grief' subst. acc. sg. m. Skt. शोक > Pkt. सोग.

सोवन 4·393. 'gold' subst. nom. sg. n.–सोवन° 1·281, 333.–सोवन्न 3·154; 6·174, 268, 327. gen. obl. sg. n. Skt. सुवर्ण > Pkt. सुवण्ण. See index: सुवर्ण.

सोवनदेह 1·374. 'having golden body' adj. nom. sg. f. Skt. सुवर्णदेहा f.

सोवनपाट 6·26. 'a bullion of gold' subst. acc. sg. f. Skt. सुवर्णपट्टिका > Pkt. सुवण्णपट्टिआ. cf. G. सोनानी पाट. f.

सोवन्नीकांबज 1·598. 'golden lotus' subst. nom. sg. n. Skt. सौवर्णिकांबुज n.

सोरीपुर° 1·189. 'the name of a town' subst. n–सोरियपुरि. 1·191. loc. sg. n. Skt. शौरीपुर.

सोलह 6·202. सोल 6·174. 'sixteen' ad. nom. pl. f.–सोल 5·90. gen. obl. pl. n. Bloch: under सोळा Skt. षोडश> Pkt. सोलह G. सोळ.

सोसइ 3·215. 'to be dried' v. 3rd sg. pres. Skt. शुष्यति>Pkt. सुस्सइ or from. Skt. शोषयति>Pkt. सोसेइ. G. सोसवुं.

सोहइं 1·283. 'to look well' v. 3rd. pers. pl. pres. Skt. शोभते>Pkt. सोहइ. G. सोहवुं.

सोहग° 4·10. 'good fortune' subst. n. सोहग 3·145. gen. obl. sg. n. Skt. सौभाग्य>Pkt. सोहग्ग.

सोहगसुंदरी 6·64, 155. 'a proper name' subst. nom. sg. f. Skt. सौभाग्यसुंदरी>Pkt. सोहग्गसुंदरी.

सोहामणउं 6·431. ' pleasing, good-looking ' adj. nom. sg. n.–सोहामणु. 6·289. nom. sg. m.–सोहामणी 6·328. nom. sg. f.

सोहामी 6·211. ' good-looking ' adj. nom. pl. f. Skt.शोभामयी >Pkt. सोहामइ–OG. सोहामी.

सोहिलउं 6·372. 'good-looking' adj. nom. sg. n.–सोहिली 6·205. adj. nom. sg. f. Skt. शोभा + adj. suffix. इल्ल > Pkt. सोहिल्लअ.

सौख्य 2·565. 'happiness' subst. loc. sg. n. Skt. सौख्य n. lw.

हइ 3·204. 'to be' v. 3rd. pres. sg. Skt. भवति>Pkt. हवइ; of this the contracted form. OG. हइ. cf. H. हय. see index: हवइ.

हईइ 2·32, 90·333 'heart' subst. loc. sg. n. Skt. हृदय> Pkt. हिअ, हिअय See index: हियुं.

हउं 2·52, 55, 94, 110, 148, 187, 188, 404, 493, 513, 541, 575, 585, 590; 3·97, 193, 194; 5·2, 160, 165, 183, 186 'I' pron. nom. sg. m. Skt *अहकम् (=अहम्) > Ap. हउं Pischel: §417; Tessitori: Notes §83; Divatia: GLL. I P. 127. Bloch: L. 'Indo-Aryan P. 190' G. हुं.

हठिउं 2·83. 'become obstinate' past. part. nom. sg. m. Skt. *हठित>Pkt. हठिअ. OG. हठ्यु cf. ND. 629. b·4.

हणइ 2·538. 'to kill' v. 3rd. sg. pres.–हणिउ. 1·389, 730, 727. past. part. nom. sg. m.–हणीय 1·750 past. part. nom. pl. m.–हणी 2·388. past. part. nom. sg. f.–हणीय 1·753. 'was struck' past. part. nom. sg. f.–हणतुं 1·727. pres. part. acc. sg. m. Skt. हन्ति; Pkt. हणइ. G. हणवुं; M. हणणें; H. हनना; cf. Bloch: under हणणें ND. 636. b. 5.

हतउ 2·114 'wretched' adj. nom. sg. m. Skt. हतक> Pkt. हअअ.

हत्थु 1·272. ' a hand ' subst. acc. sg. m. Skt. हस्त> Pkt. Ap. हत्थ. G.H. हाथ; M. हात. cf. Bloch: under हात ND. 635. b. 19.

हत्या 3·48. 'killing' subst. nom. sg. f. Skt. lw. हत्या.

हथि 3·7; 6·177; हथिं 1·131. 'a hand' subst. inst. sg. m. see. index हत्थु.

हथिआर 1·571, 581. 'weapons' subst. nom. pl. n.–हथियार 1·103, 427, 593; 2·711. हथीयार 1·285, 632, 738; 2·250. 359. acc. pl. n.–हथियारि 2·429. inst. sg. n.–हथियार 2·721. inst. pl. n.–

हथीयारह 1·604. gen. obl. pl. n. with सिउं. Skt. हस्ते+कार>Pkt. हत्थियार. See PSM.–हथियार. ND. 630. a. 25; PGGS. P. 208(b) हथीयाह हस्ताधार: I

हथिणाउरि 1·424; 602. 'Hastinagpur, the name of a town' subst. loc. sg. n.–हथिणाउरपुर 1·15, 328. subst. acc. sg. n.–हथिणाउरपुरि 1·766; हथिणाउरि पुरी 1·112, 165. subst. loc. sg. n. Skt. हस्तिनागपुर> Pkt. हत्थिणाअउर> OG. हथिणाउर.

हबकी 2·343. 'a shock' subst. acc. sg. f. G. हबक f. Onomato. (?) Belsare. connects with Arabic: हय्बत.

हरइ 2·32. 'to take away' v. 3rd. pers. sg. pres.–हरइं 1·497. v. 3rd. pers. pl. pres.–हरंति 6·165 3rd.pers. sg. pres. usually pl. but contaminated by pres. part. हरंत.–हरेसिइं 1·549. 3rd pl. fut.–हरि 2·413, 422, 432. absl.–हरिउ 1·139. absl. in the sense of Skt. विहृत्य–हरीयला 1·769. past. part. nom. sg. f. Skt. हरति>Pkt. हरइ. G. हरवुं. ND. 632. a. 27.

हरख 6·8, 219, 247; हरिखु 1·219. 'joy' subst. acc. sg. m.–हरिखु 1·599. nom. sg. m.–हरखि 1·6; 2·634; हरखिं 6·204. हरखिहिं 1·778, 783; हरिखि 3·123. inst. sg. m. Skt. हर्ष, Pkt. हरिसो; OG G. हरख.

हरखिउ 1·578, हरखीउ, 1·467. 'pleased' past. part. nom. sg. m.–हरखीय 1·730. हरखीया. 1·356 nom. pl, m.–हरखी. 2·333; 6·97, 316; हरिखिय 3·162, हरिखीय 3·221. past. part. nom. sg. f.

हरचंदिइं 2·67. 'King Haris'candra subst. inst. sg. m. Skt. हरिश्चंद्र>Pkt. हरिचंद> OG. हरचंद.

हरालउ 1·264. 'pleased' adj. nom. sg. m. Skt. हरति 'to attract' > Pkt. हरइ.–adj. + अल्लअ.

हरावतउ 2·87. 'defeating' pres. part. nom. sg. m,–हरावती 2·91. pres. part. nom. sg. f. –हराविय 3·77. absl. Skt. v. *हारयति> Ap. हरावेइ cf. Hc. 4·409: हराविअ. cf. G. हरावुं.

हरि 3·12. 'Krisna' subst. nom. sg. m. Skt. lw. हरि m.

हरिकेसि 3·85. 'Hṛṣikes'a–the name of Krṣna' subst. nom. sg. m. Skt. हृषीकेश.

हरिणउ 1·29; हरिणु 1·25. 'a deer' subst. nom. sg. m. Skt. हरिण+क m.

हर्ष 2·730. 'joy, delight'subst. inst, sg. m.– हर्षपूरि 2·732. 'with overflow of joy' Skt. lw. हर्ष.

हल्लि 1·420. 'to move' v. 3rd. pers. pl.pres. contraction of हल्लइं. Pkt. हल्लइ cf·Dn. 8·62. G. हालवुं; M. हालणें; H. हालना cf. Bloch: under: हालणें. ND. 633. b. 24.; J. Bloch; Bull SoS. v. 4. p. 742. suggests Dravidian Origin.

हव 2·579; हवं 2·559; हवइ 2·148. 'now' adv. see index: हिव.

हवइ 5·184. 'to be' v. 3rd. sg. pres.–हवइं 2·265. v.3rd. sg. pres.–हवइ 6·190. v. 3rd.sg. pres. Anusvara on इ sporadic.–हवउं 6·298 past. part. nom. sg. n. Skt. भवति≥ Pkt. होइ, हुवइ, हवइ.

G. होवुं; M. होणें; H. होना. see Bloch: under होणें.' Dave: under हुइ; ND. 641. a·3.

हसइं 1·711; 3·83. 'to laugh' v. 3rd pl. pres.–हस्यं 6·221; हसीउ 6·81. हसीऊ 1·400. past. part. nom. sg. m.–हसी 5·114; 6·312. past. part. nom. sg. f.–हसीय 2·634. absl.–हसंत 3·33. pres. part. nom. sg. n.–हसंत 6·233. pres. part. nom. sg.f.–हसंत 3·33. pres. part. nom. sg. n. Skt. हसति> Pkt. हसइ. G, हसवुं; M. हसणें; हंसणें; H. हसना. See Bloch: under; हसणें. ND. 634. b. 44.

हसमसता 1·713. 'hustling' pres. part. nom. pl. m. Onomato. v. हसमसइ. cf. G. हसमसवुं.

हस्तिनागपुर 1·660. 'the name of a town' subst. nom. sg. n.–हस्तिनागपुरि 1·378. loc. sg. n. Skt. हस्तिनागपुर; though हस्तिनापुर is prevalent Skt. form.

हंसगमण 6·378. 'having swan's gait' adj. nom. sg. f. Skt. हंसगमना.

हाक 1·78. 'a cry' subst. nom. pl. Skt. हक्का>Pkt. हक्क OG. हाक G. हाक ND. 634. a.38.

हाकीउ 1·422; हाकी 1·96. 'to cry out' v. absl. v. Pkt. हक्कइ> OG. हाकइ. G. हाकवुं, हांकवुं; M. हांकणें, हाकणें, हकणें. cf. Bloch: हांकणें. ND. 634. a. 41.

हाट 6·25. 'a shop' subst. acc. sg. n.–हाट 3·6. acc. pl. n. Pkt. हट्ट. M.G.H. हाट. ND. 635. a. 34.

हाटक 3·67. 'a shop' subst. nom. pl. n. see index हाट.

हाथ° 6·329. 'a hand' subst. m.–हाथ 6·332. gen. obl. pl. m.–हाथि 1·730; 2·322. inst. sg. m.–हाथि 1·598; 2·250; 5·152. loc. sg. m. See index; हत्थु.

हाथ 5·90. 'a measure of hand' subst. nom. sg. m.–हाथ 5·88. nom. pl. m. See index: हत्थु.

हाथिया 2·602. 'an elephant' subst. nom. pl. m. हाथियं 1·406. gen. obl. pl. m. Skt. हस्तिन् + क > Pkt. हत्थीअ > OG. हाथिय. cf. H.G. हाथी. ND. 635. b. 44.

हाथिणीयं 1·234. 'a she-elephant' subst. nom. sg. f. Skt. हस्तिनी + का > Pkt. हत्थिणीअ; cf. G. हाथण, हाथणी.

हाथीयउ 1·12. 'the name of a King' subst. nom. sg. m. Skt. हस्ति + कक>Pkt. हत्थीअअ; for adding double क the Svartha taddhita cf. Hc. 4·429. 430.

हाम 6·237. 'strength' subst. acc. sg. f.

हारती 5·138. 'defeating' pres. part. nom. sg. f.–हारि. 3·100; 5·160. v. 2nd pers. sg. imprt.–हारिउं 2·90. past. part. nom. sg. m. Anusvāra sporadic.–हारिय 3·200; हारीय. 1·407. past. part. nom. sg. f.–हारियां 1·406. past. part. nom. pl. n.–हारी. 2·729. absl. Skt. हारयति 'to lose'> Pkt. हारेइ G. हारवुं; M. हारणें; H. हारना. ND. 637. a. 20.

हारिइ 1·297. 'a defeat' subst. loc. sg. f. Skt. *हारिका> Pkt. हारिआ=हारि, हारी; G. हार. f. ND. 636. b. 41.

हावडं 3·49. 'such' adj. nom. sg. n. Ap. एहवडं = Skt. एतादृश G. आवुं, हावुं.

हासउं 2·698. 'a laughter' subst. nom. sg. n.–हासइं 3·170. inst. sg. n.–हासइ 2·440. loc. sg. m. Skt. हास्य+क> Pkt. हासअ. ND. 634. b. 29. cf. G. H. हांसी, हास M. हास.

हां 6·198. 'Yes' expl. ND. 634. a·36.

हाहाकार 6·301. 'a cry of grief' subst. nom. sg. m. Skt. हाहाकार m.

हियुं 3·43 'a heart' subst. nom. sg. n.–हियइ 5·6 inst. sg. n. -हियइ. 2·243; 3·176.loc. sg. n. हिया 5·74. gen. obl. sg. n. Skt. हृदय> Pkt. हिअ, हिअअ Dave: study. p. 196 ND. 639. b. 11; Bloch: under हिय्या G. हैयुं; H. हिया; M. हियें.

हियडउ 3·45. 'a heart' subst. acc. sg. n. हियडइ 6·282, 414· loc. sg. n.–हियडा 3·184. voc. sg. n. see index. हियुं. हिय+डअ svārtha Taddhita. G. हैडुं.

हियडला 6·105. 'a heart' subst. gen. obl. sg. n. हिय+डल svārtha Taddhita see index. हियुं, हियडउ.

हियवरणि 3·80. 'of pleasing complexion' adj. nom. pl. f. Skt. हितवर्णिका> Pkt. हियवण्णि–अ; OG. हियवरणि

हिडंबु 1·667; हिडंब 2·512. 'the name of Raksasa' subst. nom. sg. m.–हिडंब 1·490. gen. obl. sg. m. Skt. हिडिंब.

हिडंबा 1·489, 504 हिडंब 1·523. 'the name of a female Rāks'asa–the sister of Hidimba' subst. nom. sg. f. Skt. हिडिम्बा

हिव 1·105, 156, 362, 442, 549, 663, 670, 674: 2·58, 83, 95, 208, 380, 544, 628; 3·48; 5·113, 114; 6·61, 73. 120, 124, 152, 181, 199, 216, 232, 236, 293, 315, 325, 333, 368. 'now' adv. Tessitori: § 98 (ए) इवइ < Ap. loc. of एइवउ=एवइइSkt. एतादृशके. Dave: study: P. 196 does not explain.

हिवडां 6·393. 'now' adv. हिव+डां loc. sg. n. Tessitori:§98(ए) इवडउ+loc. term. आं=हिवडां, इवडां, हिवणां Divatia: GLL. I P. 332, 124, 298 connects it with अधुना Dave: Study: P. 196.

हीडोलिय 3·20. 'swung' past. part. nom. sg. m. from Pkt. हिंडोलइ a denom. from हिंडोल G. हिंडोळवुं. cf. Skt. दोला.

हीडइं 5·69. हींडइं 6·357. 'to walk' v. 3rd pers. sg. pres.–हीडइं 1·522.3rd pers. pl. pres.– हींडिवुं 1·415.pot. part.nom. sg. n. Skt. हिंडते; Pa. हिंडति; Pkt. हिंडइ G. हिंडवुं; H. हिंडना; M. हिंडणें. N.D. 638 a 24.

हींडोला 2·714. 'a swing.' subst. acc. sg. f. Pkt. हिंदोड हींडोला. G. हिंडोळा. Bloch: under हिंडोळा notes. Skt. हिन्दोल.

हाणु 1·71. 'without' past. part. nom. sg. m. Skt. हीन<Pkt. हीण. see index हीण.

हीण 2·534. 'low' past. part. used as adj. nom. sg. m.–हीण 4·29. nom. pl. m.–हीन 5·182. acc. sg. m. Skt. हीन<Pkt. हीण. of. G. हीणो.. ND. 639.a 4.

हीन 1·303. ' low' past. part. used as adj. voc. sg. m. Skt. lw. हीन.

हीयडं 1·8. 'with heart, easily' subst. inst. sg. n. see index:

हीयां 1·298; 2·339. 'heart' subst. nom. pl. n.–हीया 1·6. gen. obl. sg. n.–हीयइ 1·197, 264, 6·334. loc. sg.n. see index: हिउं.

हीयडउं 6·291. 'a heart' subst. acc. sg. n.–हीयडा 6·9,221. हीअडा 6·178. gen. obl. sg. n –हीयडइ 1·630; 6·8, 235, 247. loc. sg. n. see index हियडउं.

हीयालि 2·206, 260.' 'a joke' subst. nom. sg. f. also found as हेयाली in OG.

हीरकि 3.140. 'a diamond' subst. loc. sg.m. Skt. lw. हीरक ND. 639. a. 21.

हीराणंद 6·8, 119, 297, 333, 384, 428, 435. 'the name of the writer of Vidyavilasa –nau Pavādau' subst. nom. sg. m. Skt. हीरानन्द m.

हुइ 1·266, 315, 341, 474; 2·99, 100, 244, 279, 552, 572, 628, 647; 3·178; 5·83, 134; 6·150, 225. हुंति 6·192. 'to be' v. 3rd. pers. sg. pres.– हुइ 2·468; 5·79. 3rd pers. pl. pres.– हुउ 2·310. past. part. nom. sg. m.–हुई 1·206. 317, 369, 556, 590, 644, 682: 2·146, 188; हुईय 1·362; हुय 3·114. past. part. nom. sg. f.–हुई 1·542, 572; 2·130, 717; हुई–नइ 1·256; हुईय 2·130, 221 absl.=हुइवु 2·590. 1st. pers. sg. fut.–हुसि 1·162; 2·26, 136. 393. 3rd pers. sg. fut.–हुसिइं 1·551. 3rd. pl. fut. See index: हवइ.

हुडहुडाट 2·310. 'quickness' subst. nom. sg. m. onomato, of action. cf. G. हडहडाट.

हुडकी 2·310. 'noise' subst. acc. sg. f. Onomato of sound.

हुं 1·6, 448, 460, 489, 494, 495, 534, 556, 602, 625, 627, 682; 2·607; 6·27, 30, 41, 51, 104. 'I' pron. 1st. pers. sg. See index: हउं.

हुंस 6·34. ' Zeal ': subst. acc. sg. f. Skt. उष्म> Pkt. उण्ह. G. हुंस, M. हास. Belsare connects with Pers. हवस.

हुइ 5·59, 85; हुयए 1·246; हुंति 6·58. 'to be' v. 3rd. sg. pres.–हुउ 1·11, 12, 16, 166, 267, 442, 530, 579, 594, 642, 650, 653; 2·695; 3·218; 6·110, 216, 265, 300, 301, 305, 311, 317, 338, 395, 415, 418. हुय 1·77. हुयउ 1·32, 356, 371; 2·245. हुवउ 6·408, 411. past part. nom. sg. m.– हुआ 1·787; 5·28; b. 123, 305; हुया 1·359, 638; 2·662, 676, 685. past. part. nom. pl. m.–हुई 1·552; 2·208, 308, 426; हुय 1·490; हुंती 1·368. past. part. nom. sg. f.–हुउं 1·355, 568; 6·118, 224. past. part. nom sg. n. See index हवइ.

हुतउ 5·116; हुंतउ 2·285. 'from' post. pos. for ablative case used adj. nom. sg. m.–हुती 1·647. nom. sg. f. cf. Ap. होन्तउ > Skt. *भवन्तक: Hc. 8·4. 355; ND. 640. b. 3.

हूं 1·481, 490; 2·8, 21, 444, 464, 542; 3·195, 199; 6·25, 396, 'I' pron. Ist. pers. nom. sg. See index: हउं.

हूंफइं 1·296. ' to breathe hot' v. 3rd. pl. pres.–हूंफी 1·294. absl. Skt. उष्मायते> Pkt. उम्हायइ. cf. G. हांफवुं. ND. 634. b. 12.

हे 6·145, 370. 'Oh' expl. ND. 642. a. 24.

हेखि 2·704. 'with joy' subst. inst. sg. m. Skt. हर्ष(=*हष) >OG. हेष, हेख.

हेठि 1·312; 3·59, 142; 5·182. 'below' adv. Skt. अधस्तात् >Pkt. हेट्ठा. G. हेठ. H. हेठ M. हेठ. Bloch: under हेट. Pischel; §107.

हेमंगदु 1·390. 'a proper name' subst. acc. sg. m. Skt. हेमाङ्गद. m.

हेला 3·20; हेलां 1·791; 2·516, 706, 720. 'with play, easily' subst. inst. sg. f. used as. adv. skt. हेला. ND. 642 b. 18.

हेव 3·97; 6·215. 'indeed' adv. See. index हिव. Tessitori: ह 38 connects it with Skt. एव.

हैय 1·418; 2·667. 'alas' expl. cf. M. G. H. हाय. ND. 642. a. 25.

हो 2·457, 544, 633. 'Oh!' expl. ND. 642. b. 45.

होइ 1·157; 2·59, 301, 302, 553; 5·8, 78, 81, 89, 111, 140, 156, 176; 6·137, 147, 184, 274, 279. 'to be' v. 3rd. pers. sg. pres.–होई 2·700 3rd. pers. sg. pres. –होइ 5·46; होवइ 2·275. 3rd pers. pl. pres.–होअत 2·208. pres. part. nom. sg. f.– होइवउं 2·514. pot. part. nom. sg. n.–होउ 1·685. 3rd. pers. sg. imprt.–होइसि 1·362, 791. होयसि 2·138, होसिइं 2·671. v. 3rd. pers. sg. ful. see index: हवइ.

हूइं 2.635; 6·386; हइ 6·126. 'for, to' post. pos. for dat. acc. case. see index: रहइ.

NOTES

I

पंचपंडवचरितरासु

[ठवणी : I]

This ठवणी describes how Śantanu married Gaṅgā, the daughter of king Jahnu. She gave birth to a son who was afterwards called Gāṅgeya. Feeling irritated at Śantanu's addiction to hunting, she left for her father's place along with her son. For twenty-four years, Śantanu lived alone.

All 22 st. are tripadīs or three-lined stanzas and the last one is a Vastu. The Tripadī has the first two lines of 16 मात्राs and third one has 13 मात्राs. Such Tripadīs are found in रेवंतगिरिरासु (G. O. S. XIII)

l. 1. पणमेवी and समरेवी have the last syllable with long ई, a contaminated form from Ap. पणमेवि, समरेवि.

l. 3. अणुसरउ > Ap. अणुसरउं Pres. 1st. sg. उ is not nasalised while in l. 6. भणउं has the nasalised उं.

l. 4. The final उ of direct case is written as ओ in वीतो and चरीतो. The मात्रा-value of ओ is short. For मात्रा. cf. Hc. 4.410.

l. 9. Note दिवि < Skt. देवि where ए is treated short. Lines 1-9, are introductory. l. 15. वन्नीयए has ए short.

l. 18. चक्कवट्टि किरि पंचमउ—Śāntinātha was the fifth Cakravartī and the 16th Tīrthaṁkara of the current aeon of decrease (अवसर्पिणी).

l. 20 तिहूयण (13) and भूयबलिं (l. 20.) Note the sporadic lengthening of ऊ: also भूयणु (l. 34.); पूत्तु (l. 60). etc.

l. 41. कमणि = कवणि; change of व to म.; cf. असंभमु (l. 83.).

l. 51. कला बाहत्तरि 72 arts (See औपपातिकसूत्रः सूत्रः 107 for enumeration).

l. 61-63: St. 21. गद्यपाण्डवचरित्रः P. 7. ततः पवनवेगेन मातुलेन अत्यादरात् गाङ्गेयोऽध्यापयितुमारेभे + + + + गाङ्गेयोऽपि चारणश्रमणमुनिमुखात् आर्हतं धर्मं निशम्य दयाधर्मतत्परो बभूव।

l. 71. ग. पा. च. P. 5. परं पुत्रकलत्राभ्यां विप्रयुक्तोऽवनीपतिरग्निनिमग्न इव चतुर्विंशतिवत्सराणि सागरोपममेवानैषीत्।

[ठवणी : 2.]

King Śantanu goes for hunt and comes to the garden on the bank of the Yamunā where there was a big garden. Gaṅgā happened to stay there. Her son came out to stop Śantanu from hunting. But as Śantanu did not stop, the fight between the two ensued. In the meantime Gaṅgā comes on the scene, stops them from fighting and brings about recognition. She allows her son to go back to Hastināpura with Śantanu but herself she does not go.

After l. 115 to the end of the ठवणी another episode is given. It is about Śantanu's marrying a boatswain's daughter named Satyavatī who in fact was the daughter of a विद्याधर king of रत्नपुर by name रत्नशेखर. Gāṅgeya takes a vow not to have his right on the kingdom.

The metre of the whole ठवणी is चतुष्पदी of 15 मात्राs in each line, the final syllable is to be taken short; while the two lines in the beginning are each of 12 + 10 मात्राs. The closing st. is वस्तु.

l. 104. पवारउ. v. pres. 2nd. pl. Why do you shun me? Skt. प्रवारयथ.

l. 111. Note the form मुकलीवी.

l. 114. रामलि; cf. रमलि (l. 73.)

l. 130. जउ-तउ correlative adverbs.

l. 139. हरीउ = हारिउ to pronounce इउ together with one- मात्रा value 'defeated'; in word-index it is noted as हरिउ under हरइ.

l. 143. सा इ जि—इ and जि both are emphatic particles.

l. 146. मउडउधा = Skt. मुकुटबद्धाः Sandesara : बुद्धिप्रकाश. 1946. July-Sept.; also Bhāyāṇī : वाग्व्यापार P. 348, 296, 352. Word-index etymology is to be corrected.

l. 151. चांदुलडइ चिय नामु लिहीजइ. For discussion of this idiomatic expression in Ap. and OG. see Bhāyāṇī: वाग्व्यापार. P. 155-157.

[ठवणी : III]

This section describes the birth of विचित्रवीर्य who becomes the king. Gāṅgeya abducted three daughters of the king of Kāśī *viz.* अंबिका, अंबाला and अम्बा. They were married to विचित्रवीर्य and had respectively धृतराष्ट्र, पांडु and विदुर as their sons. The marriage of कुंता with पांडु and the birth of कर्ण are described. धृतराष्ट्र married गांधारी and पांडु married माद्री. गांधारी becomes pregnant.

The metre in this ठवणी is रोळा of 14 + 10 मात्राs.

l. 163. पणमीउ—absl. having bowed.

l. 168. Note the elision of य in तिहूणि and also note विवनउ (l. 171.) < Skt. विपन्नकः.

l. 171. Note the form of पहिउलउ where उ is inserted after हि.

l. 183. विदुरनामु—the expression should be taken as a compound विदुरनामु and 'नामि जि सरीखउ' 'was (in nature) befitting his name.' विदुरः –one having knowledge. The MS. has नाउु, a possible error for नामु. Cf. ग. पा. च. नैमित्तिकाः सर्वविदुरं विदुरं प्रति शनैः शनैरचीकथन्.

l. 192. The construction is not very clear. '(I) have chosen Pāṇḍu' (These words) the man heard the princess telling her father. Take कहंतउ=कहंतइ.

l. 197. The MS. has चंहु न which is obscure. चंदु य is a suggested possible reading. For the word चंहु cf. विराटपर्व line. 227 : चंहि माहि मुद्दा मलिउ प्रीमि.

l. 203-204. cf. ग. पा. च. P. 22 : एवं पाशबंधं कृत्वा यावदशोकवृक्षादात्मानं मुञ्चति तावन्मुद्रिकानुभावतः पाण्डवस्तत्रागत्य तस्याः कण्ठात् पाशमच्छिदत् ।

l. 205. थवणी < Skt. स्तवनिका 'souvenir.'

l. 204-206. cf. ग. पा. च. पाण्डुसंभोगार्थिनीं कुन्तीं ज्ञात्वा तस्यां निशायां तत्रैव वने धात्र्या तयोर्गान्धर्वविवाहो विदधे । ततस्तां केलिगृहे क्रीडयामास ।

l. 208. कि रीसं may be taken together : किरीसं a contracted form of किरीसइं < Skt. कीदृशेन (adj. of पुण्यवंति), and कइ लाज may be taken as paranthetical. The idea to take it separately is to emphasise the alternative-sense by कइ लाज कि रीसं—whether by shame or by anger, even the meritorious commit a sin. This gives a better sense.

l. 210. मुंजु—clear. Whatever is written in the forehead comes out clearly.

l. 211. सैवलु 'the name of the Gāndhāra king' MS. reads गंधारिश where श should be taken as superfluous or as य.

l. 213. cf. ग. पा. च. P. 17. एकस्मिन् दिने गंधारदेशाधिपः शकुनिनामा भीष्ममभ्येत्य बद्धाञ्जलिरभाषत । हे गाङ्गेय, एता अष्टावपि मद्भगिन्यः गन्धारीप्रमुखाः कुलदेव्योपदिष्टा धृतराष्ट्राय स्वयंवराः तिष्ठन्ति etc.

l. 217-20. describe the evil desires of pregnant गंधारी.

[ठवणी ; IV]

The section describes the birth of five Pāṇḍavas and one hundred Kauravas: How Ḍuryodhana molested Pāṇḍavas : how they go to learn at the house of कृप where they meet द्रोण : how एकलव्य learnt archery : and finally how the राधावेध was taught after Arjuna's success in the archery-test and as a desciple how Arjuna saved Droṇa's life.

The metre of this ठवणी is दुहा of 13 + 11 मात्राs. The last three stanzas are वस्तु. Actual pronunciation in reciting is different from the formal spellings of the text as found in the written form of the MS. This discrepancy gave rise to देशीs and ढालs later.

l. 223. cf. ग. पा. च. P. 26. अन्येद्यु : सागरं मेरुं सूर्याचन्द्रमसौ श्रियम् ।
दृष्ट्वा स्वप्नानिमान् पञ्च साथ राज्ञे व्यजिज्ञपत् ॥

l. 229-230. cf. ग. पा. च. P. 26. इतश्च क्रूरगर्भत्वाद् गान्धारी त्रिंशतापि हि मासैः प्रसवं न प्राप । + + + + तया गान्धार्या पुन : पुनस्ताडित उदरेऽपरिपूर्णोऽपि गर्भो बहिः पतित : ॥

l. 240. cf. ग. पा. च. P. 53. अथ धर्मकल्पद्रुमस्य फलार्थिनी कुन्ती नासिक्ये नगरे श्रीचन्द्रप्रभमन्दिरमकारयत् ।

l. 245. cf. ग. पा. च. P. 56. बालोऽपि वज्रकायत्वात्सर्वेषां पश्यतां तटात्तटे लोठं लोठं मार्गपाषाणान् भञ्जन् गिरेरधस्तादुपागमत् ।

l. 252. म मरि अखूटइ ईम 'Don't die like this before your life is complete.' For 'अखूटइ with √मर' an old idiom see Bhāyāṇī : वाग्व्यापार P. 152.

l. 259. 105 princes (सउ कूंयर पंचग्गलउं) go for study to the house of कृप. Wise, brave and foremost in intelligence कर्ण too studied at that place.

l. 261. दडा लगइ—On account of the ball. The whole story is not narrated.

l. 265. Preceptor कृप gave him the archery-lore in full on account of his modesty (सरालउ = असरालउ the cause of the dropping of अ; see word-index).

l. 270. सारींगु—the Sāraṁga bird. Cf. ग. पा. च. P. 71. यथैकस्मिन् तालमूर्ध्नि शिखिपिच्छं बद्ध्वा द्रोणोऽवोचत् ।

l. 274. जलजीवि—by an aquatic animal *i. e.* a crocodile.

[ठवणी : V]

This section describes the contest of Pāṇḍavas and Kauravas. Karṇa also takes part in it. Karṇa and Duryodhana become friends. The Svayaṁvara ceremony of Draupadī takes place. A messenger has come to inform at the court and the princes go there to take part in it.

The metre is चतुष्पदी of 15 मात्राs, the last syllable not to be taken long, if it is not actually long. The last three stanzas are वस्तु.

l. 278. सविहुं बेठां the case of genetive absolute used as locative absolute "When all have sat, do us the favour."

l. 280. जणवइ < Skt. जानपदाः 'country-people'.

l. 282. Mark the rhyming of गंगेउ and राउ.

l. 282-284 : cf. ग. पा. च. 72 : एवं सर्वेऽपि राजानो + + + मञ्चानध्यारुरुहुः । द्रोणाचार्यकृपाचार्यौ कुमारकैः सार्धं तदा रङ्गं प्राविशताम् । ++ +गदाश्रमं खड्गश्रमं एवं षट्त्रिंशदायुधाभ्यासं सर्वे कुमाराः पृथक् पृथक् प्रदर्शयांचक्रिरे ।

l. 296. बाकरवाइं—give taunts. A noun-verb from बक्कर (Pkt.) = a taunt. cf. Dn. 6. 89. हासम्मि बक्करं । com. बक्करं परिहासो । cf. MG. बाकरी बांधवी—to contest. Add the word to the word-index.

रीझु—joy, delight.

l. 299. मुद्र—समुद्र (A shortened form).

l. 306. आरोडिउ = आरुद्धः; तपि a short form of परंतपि—' by Arjuna. '

l. 317. चडीउ पवाडइ ' became famous '. An OG. idiom.

l. 327. वेही करी—an instance of absolutive where करी is added. In MG. *e. g.* जाणी करी ' having known '. In OG. prose we come across such absolutives profusely. वेही करी ' having pierced. '

[ठवणी : VI]

This ठवणी describes the स्वयंवर ceremony of द्रौपदी. The garland she put on the neck of Arjuna fell on ths neck of all Pāṇḍavas. At that time चारण मुनि said that she made up her mind (कियउं नियाणुं) in previous birth to have five husbands at one and the same time and that she had got five husbands. Having said so, the चारण sage flew to the sky. The five Pāṇḍavas married her. Nārada fixed time for each of the Pāṇḍavas and in doing so put a condition that any of them if he violated the time-stipulation must go for the वनवास of 12 years. Arjuna once violated it and he went to the forest for 12 years during which he went to the mountain Vaitāḍhya, bowed to Ādinātha there and freed from the abductor the sister of his friend king Maṇicūḍa and restored her to her husband Hemāṅgada.

The general ढाल of l. 328-335, l. 342-349, l. 356-363. is constituted of 15 + 13 मात्राs. The ढाल is called सरस्वती धउल in भरतेश्वरबाहुबलिरास. P. 14. St. 144, 146, 148, 150, 152. सरस्वतीधउल is also found in जयशेखर's त्रिभुवनदीपकप्रबंध.

The l. 338-341, l. 352-355 are in हरिगीता metre as described in प्राकृत पिंगल P. 366. Each line has 28 मात्राs divided in the groups of 5+6+5+5+5+a long syllable of two मात्राs = 28 मात्राs. The last line of ध्रुवक [l. 336-337 and l. 350-

351 each a द्विपदी of 12+12 मात्राs] has its last चरण repeated in the beginning of हरिगीता. e. g. l. 337 अनुकंठिहि कुसुमह माल is repeated in the beginning of the l. 338; so also l. 351 in l. 352.

This form of st. is called त्रूटक in भरतेश्वरबाहुबलिरास and is alternated with the सरस्वतीधउल here as in भ. बा. रा.

l. 364-376 are in चउपइ metre with 16 मात्राs in each Pāda.

l. 377-390. There are three वस्तु stanzas. One line in the second वस्तु st. is forgotten by the scribe, the line to rhyme with चल्लई.

l. 334. छुडउ दिवारि—दिवारि the contracted form of दिवारइ; cause the spray (छुडउ) to be given.

l. 337. बंबाल—cf. वाग्व्यापार (Bhāyāṇī) P. 151-152, the covering of umbrella was on the head.

l. 338. अनु used in the sense of 'and' connected with Sk. अन्यत्.

l. 344. कचुंबरि —an obscure word ; see word-index

l. 345. कसतूरी यम णिधडीय : Should this be taken as: तिलउ कसतूरीय मणि घडीय—A gem was fixed on the तिलक—mark of musk. cf. G. O. S. XIII P. 85. st. 19. नवरंगि कुंकुमि तिलय किय रयणतिलउ तसु भाले।. Also compare भरतेश्वर-बाहुबलिरास. P. 6. St. 71. कसतूरीय कुसुम कपूर कुचूंबरि महमहइ ए

l. 346. जादर— cf. भ. बा. रा. P. 6. पहिरणि जादर चीर कंकोलइ करिमाल करे। गुरुउ गुणि गंभीर दीठउ अवर कि चक्कधर.

l. 348. भाईय वयणिहिं राधावेधु etc. . ग. पा. च. P. 85. तदा द्रुपदात्मजो धृष्टद्युम्न ऊर्ध्वीकृतभुजो लोकतुमुलं प्रतिषिध्यैवं वाचमुवाच. "भो भो जगतीभृतः...चापमारोप्य यः कोऽपि राधावेधं विधास्यति। भुवनाद्भुतसौभाग्यभागिनी भगिनी मम शौण्डीर्यवेतनं तस्मै कृष्णेयं कल्पयिष्यते" etc.

l. 351. Drop the inverted commas in the printed text.

l. 359. पंचमगति रहइं—'for the fifth condition of human life *i.e.* मोक्ष or absolution.'

l. 365. cf. ग. पा. च. P. 88. सा वरमाला सर्वेषां पश्यतां दिव्यानुभावतः एकापि प्रत्येकं तेषां पञ्चानामपि कण्ठेऽदृश्यत।. Then the reference as to this strange incident is made to चारण sage who was there. He narrates the previous births of Draupadī and informs how she staked all her merit for a foul determination of realizing five husbands in the next birth. (निदानः OG. नियाणुं)

l. 368. कडूउं तूंबु—c.f. ग. पा. च. P. 89. तस्यां रसवत्यां व्यञ्जने संस्क्रियमाणे तया एकं कटु तुम्बं बहुद्रव्यसंस्कृतं सज्जीकृत्य etc.

l. 369. सही. having suffered.

l. 371. सयंतउ < Pkt. सयत्तश्रो cf. Dn. 8.5. 'full of joy'.

l. 372. अइहवि—Skt. अविधवाभिः 'by woman whose husbands are alive'. Correct the word-index.

l. 379-381. ग. पा. च. P. 97, 99. पश्चान्नारदः पाण्डवानाकार्य व्यवस्थां करोति स्म । + + + + यदा युष्माकमेकः स्याद् द्रौपदीवासवेश्मनि । कार्यतोऽपि तदान्येन न गन्तव्यं कथंचन ॥ कथंचिदपि यः कोऽपि भिनत्ति समयं यदि । वनवासाय गन्तव्यं तेन द्वादशवत्सरीम् ॥

l. 382-383. P. 101. अर्जुनः + + + पुरुषं प्रेषयामास । स पुरुषः एवमवोचत्—' अभियत मुनेरद्य प्रजार्थे समयो मया । विवेचयन्ति नो किंचित् कुरुवंश्या हि तत्कृते ॥ करिष्ये तीर्थयात्रां तद् वने द्वादशहायनीम् । ताः प्रमाणीभवन्त्यद्य गरीयस्यो मुनेर्गिरः ॥ इंदपुत्त < Skt. इन्द्रपुत्रः 'Arjuna'.

l. 384. गिरिवेयड्ढह < Skt. गिरिवैताढ्यस्य. नाभिमल्हारु (cf. मल्ह् = to have joy Dn. 6.616) giver of joy to नाभिः ऋषभदेव the first तीर्थंकर was the son of king नाभि.

l. 385. Cf. ग. पा. च. P. 104. वैताढ्ये दक्षिणश्रेण्यां रत्नपुरं नाम नगरमस्ति । तत्र चंद्रासको नाम राजाऽभूत् । तस्य पट्टराज्ञी कनकसुंदरीनाम्नी, तयोः पुत्रो मणिचूडो नाम, सोऽहम् । मद्भगिनी प्रभावती नाम हिरण्यपुरनाथाय हेमाङ्गदे दत्ता । *ibid.* P. 107. धनंजयो मणिचूडंविद्याधरं पैतृके पदेऽभ्यषिञ्चत् ।.+ + + ततो मणिचूडेनानुज्ञातः सव्यसाची विमानमारुह्याऽष्टापदं गिरिं ययौ ।

l. 388. धनंजय इदमब्रवीत्—एषा हेमाङ्गदपत्नी प्रभावती, तर्हि एषा मणिचूडभगिनी + + + एनां मोचयामि ।

l. 389. मारग कूडु—the magical illusion created by the enemy was broken through by Arjuna and प्रभावती was liberated.

l. 390. Cf. ग. पा. च. P. 114: मणिचूडहेमाङ्गदादिसहितो धनंजयो हस्तिनापुरपरिसरे समायात् ।

[ठवणी : VII]

This section describes how Yudhiṣṭhira was installed on the throne. He got a splendid court-hall prepared with the aid of मणिचूड. Duryodhana and Kriṣṇa both were invited. Kriṣṇa smiled at Duryodhana and the latter out of spite called Pāṇḍavas for dice-play. Draupadī was insulted, deprived of her clothes and later the Pāṇḍavas had to go in exile with loin-cloth on.

The metre is the देशी of सोरठा: 13 + 11. If we take away the music-particle ए, we will be able to discern clearly that it is a सोरठा. This देशी is

used in रेवंतगिरिरासु Kaḍavaka, 4. G. O. S. XIII P. 6-7. This means that the देशी was well-known as early as V. S. 1288. Again this very ढाल is used in समरारासु V. S. 1377. G. O. S. XIII P. 29-30. The last stanza is in वस्तु metre as usual.

l. 391. Note the form एतलं and also the form गिणं (l. 393), नीपजं (l. 398), भणं (l. 409), तणं (l. 410), माउलं (l. 401.) etc.

l. 394. cf. ग. पा. च. P. 117. मणिचूडविधाधरेण तत्त्रणारचितां युधिष्ठिरो मणिरत्नसभामध्यतिष्ठत्। Mark. मित्तह = OG. मित्तहि < Skt. मित्रेण; ०रहइं is used in the sense of 'for the king *i. e.* Yudhiṣṭhira'. रयणमए = रयणमइ + ए (a musical particle.)

l. 395. ग. पा. च. P. 120. तस्मिन्महे युधिष्ठिरेण स्वर्णमण्डितः मणिमाणिक्यप्रतिमाभिरलंकृतः श्रीशान्तिनाथजिनेशितुर्विहारः कारयांचक्रे। According to the Jain tradition, the Rājasūya Ceremony consists in raising a temple dedicated to one of the Tīrthaṁkaras where the kings are invited.

l. 400. cf. ग. पा. च. P. 122. दुर्योधने तस्यां सभायां मणिकोट्टिममविज्ञाय जलभृतभूमार्गं ज्ञात्वा दुकूलाञ्चलमूर्ध्वांकुर्वति सेवकैः पाण्डवैश्च हसितम्।

l. 406. हाथियं थाट < हाथियहं थट्ट (= Skt. समूहः = थट्ट).

l. 410. Mark the Imprt. 2nd pers. sg. आविन, आवि, बइसिन etc.

l. 411. After र, the—is given in the MS. but the letter is not written.

l. 412. काडवी = काडवइ 'caused to be taken out'. अट्ठोत्तरसउ—'one hundred and eight'.

l. 415. नाठे = नष्टः: Hidden, you should move in the 13th year'.

l. 419. पियं पंचह पेखतां—An instance of gen.-absl. Note the gen. endings.

l. 420. कोहग्गि दड्ढिय—Skt. क्रोधाग्निना दग्धाः।

l. 421-422. The lords of the earth stretching to the seas, each with a single loin-cloth on were turned out like dust while the sun was setting. रल < Pkt. रय + ल < Skt. रजस् dust; hence a despicable thing. Read काढीइं उ; उ = Skt. अमी 'these'. cf. for रल (I. l. 527.)

[ठवणी: VIII]

This section describes the twelve years' forest-residence they undertook to fulfil their word. On the way Bhīma killed Kirmīra, the demon who frightened Draupadī. Then they went to Kāmyaka forest, where Arjuna brought the

cooked food with the help of an incantation. There is then the incident of the lac-Palace in Vāraṇāvata, but they saved themselves by the information from Vidura by digging a tunnel. The closing st. in Vastu describes the calamities which result on account of adverse fate.

The metre of this section is सोरट्ठा. It has 11 + 13 मात्राs in each line. It is exactly the reverse of दोहा. प्राकृत-पिंगल P. 287. defines: सो सोरट्ठउ जाण जं दोहा विवरीश्र ठिश्र। पश्र पश्र जमक वरवाण णाश्रराश्र पिंगल कहइ॥ The closing stanza as usual is वस्तु.

l. 424. Read हत्थिणाउरि though Ms. reads हथिणउरि. मुकलावइं—bade farewell cf. PGS. P. 216. मोकलावइ मुत्कलापयति आपृच्छतेऽपि।

l. 430. Note मुद्रि for माद्री

l. 431. अरणइ = Skt. अरतिः anxiety; तुहि is for तुम्हि.

l. 433-436. ग. पा. च. P. 203. क्रूरः किर्मीरराक्षसः द्रौपदीं मार्गे गच्छन्तीं भापयामास। + + + + स दुर्योधनवल्लभः किर्मीरो भीमगदाघातेन हतो मृत्वा नरकं गतः। + + + ततः पाण्डवाः काम्यकं नाम काननमाजग्मुः। + + + युधिष्ठिरानुज्ञया पार्थो मनोहराहारसमाहरणकोविदां विद्यां सत्वरं सस्मार। तया विद्ययोपनीतां मनोहरां रसवतीं दृष्ट्वा युधिष्ठिरो विस्मितः॥

l. 438. पीत्रीयउ the paternal relatives *i.e.* भीष्म, विदुर and others. MG. पितराई. cf. PGS. P. 190: पीत्रीयु पितृव्यकः।

l. 441. बलबंधु — strong one cf. बलबंड word-index.

l. 459. cf. सगरिहिं see word-index: ग. पा. च. P. 211 gives the name of the tunnel-digger: खनकाभिधः सुरङ्गखनकः।

l. 464. दाउ = दावः 'fire'. विसनरु < Skt. वैश्वानरः 'fire' cf. PGS. p. 194. l. 7. विसनरु काष्ठि न भ्रायु।.

l. 467. माणुसहं < Skt. मनुष्यान्.

[ठवणी IX]

This section describes how after saving themselves from the palace of lac, they went with Kuntī and Draupadī in the forest. Then Bhīma comes across हिडिंबा and marries her. Bhīma then defeats the father of हिडिंबा and they go further into the forest.

The metre is चउपइ, each पाद of 16 मात्राs, the last syllable to be taken long. No difference has been observed between ordinary and जैकरी-type of चउपइ. The last stanza is वस्तु.

l. 475. उतइं < Skt. अदस् + तस् 'On this side'; केडइ < Skt. कट्याम्—behind.

l. 482-483. Cf. ग. पा. च. P. 213. अम्बां दक्षिणे स्कन्धे आरोप्य पुनः प्रियतमां वामे स्कन्धे चारोप्य उभावपि कनीयांसौ पृष्ठे बद्ध्वा धर्मपुत्रार्जुनावपि भुजावलम्बौ विधाय निःसीमपराक्रमो भीमो मार्गे महीरुहान् पादप्रहारेण पातयन् शीघ्रं चचाल ।

l. 484. एकं बाहं = एकइं बाहइ; बीजी = बीजइ.

l. 491. The human smell came to him by breeze.

l. 501. बूसट मारइ—gave a slap.

l. 502. तूं पुगउ कालु—your time is completed. (An OG. idiom).

l. 504. चलणानिहाइं < Skt. चरणनिघातेन 'by the kick of a foot'.

l. 509. Bhīma stopped the demon at his own place.

l. 512. तूंछीइ—became thirsty.

[ठवणी : X]

This section describes how भीम killed बकासुर while the Pāṇḍavas wandering in the forest came to एकचक्रपुर. The story of बकासुर's defeat and death travelled to Duryodhana soon after. Pāṇḍavas by then had gone to द्वैतवन where they dwelt making their cottages. At that time a person named प्रियंवद came to them and informed them that Duryodhana and Karṇa would go to them. This put Pāñcālī in a violent anger, and she demanded of her husbands to kill the enemies who had put them to so much hardship. At last on the advice of Yudhiṣṭhira it was decided that they should wait till the completion of their stipulated period.

The metre is चउपइ of 16 मात्राs, the last syllable to be taken as in the previous section. At the end, there are 6 वस्तु stanzas.

l. 517. राखसि धाई गाहिउं रानु—refers to the incident of जयद्रथ who kidnapped द्रौपदी. The demoness *i. e.* हिडिंबा ran and caught him. Thus she brought Draupadī back and gained the respects of पाण्डवs.

l. 521. Begins the incident of एकचक्रपुर and the killing of बक. नोलखीइं = न + ओलखीइं.

l. 524. Hiḍimbā is sent back to her father's kingdom with a condition that she should return when remembered.

l. 525. थांपणि. Note that था is nazalised.

l. 529. बडया—'O boy'.

l. 531. पलासि < Skt. पल्याशेन 'by the demon'. Cf. ग. पा. च. P. 222. 'यावत्प्रमाणा पुरी तावतीं शिलां विकृत्य गगने स्थितः' etc.

l. 533. चीठी काढइ—cf. MG. idiom चीठी काढवी to take out a note *i. e.* to announce the turn '.

l. 534. दूउ—turn lit. a message.

l. 543. वासि वसइ—made a residence and stayed. उडवा—उटजान् 'cottages'.

l. 548. वणि रुलतां — wandering in the forest. सिउं सिउं करेसइ—cf. MG. idiom: शुं शुं करशे.

l. 551. Will any sort of works be done by you five men ?

l. 555. Note दुरचारि = दुराचारि (shortening metri causa).

l. 566. आहेडी आरोडिउ—cornered by a hunter, a boar ran there.

[ठवणि XI]

This section describes the fight of Arjuna for the boar with the forest-dweller who was none but the son of a Vidyādhara named Viśālākśa. He pointed the way to the place of Indra. Indra had a brother named Vijjumāli whom Indra asked to quit as he was wild. He joined the demons. Arjuna defeated them and got from Indra the weapons etc. Then there is the episode of a lotus, which fell all of a sudden from the sky. Draupadī desired to have it. In the meantime Hiḍimbā had a son named Ghatotkaca (घडुआ). Then the Pāṇḍavas are submerged in the lake one after another in search of a lotus. The next day the Pāṇḍavas came of their own accord along with a man who had the golden lotus with him. He said that this was due to the jerk to the aerial car of Indra who was going to fetch one sage who had obtained absolute knowledge. But finding Kuntī and Draupadī in meditation, Indra ordered for Pāṇḍavas' release and they were freed from the nether-world where they were bound in the noose of a serpent king. They were freed and were given presents. They came back. Five years were over. For the sixth year, they stayed in the द्वैतवन. The queen of Duryodhana came there and requested Yudhiṣṭhira to get Duryodhana free from a Vidyādhara. He was none but चित्रांगद from whom Arjuna got him freed.

The metre of the section is चउपइ as in the previous section with two वस्तु st. in the end.

l. 567. सूयर — a boar and वणचरि — by a forest-dweller who was no other than विद्याधर named विशालाक्ष acc. to ग. पा. च.

l. 569. उतारउं नादु — bring down his addiction (to hunting) cf. MG. idiom नाद राखवो, नाद उतारी नाखवो.

l. 570. ईसर देउ — God Śiva but acc. to ग. पा. च. a Vidyādhara god named विशालाक्ष.

l. 572. पागि साहिउ—brought to his feet.

l. 576. चपलु भणीनइ — because he was mischievous and wild.

l. 582. Citrāṅgada gave him the archery-lore and Indra established him as his own son.

l. 583. Having mounted the aerial car he returned and bowed to the mother and the brothers in the forest.

l. 585. She had a desire for golden lotuses ग. पा. च , p. 259. तत्सुवर्णवर्णं कमलं वारंवारं निरीक्षमाणा द्रौपदी तस्मिन् पंकजे प्रीता ।

l. 596. Both of them remembered the नवकार मंत्र in the mind.

l. 598. सोवन्नीकांबज — A golden lotus. >Skt. सौवर्णिकाम्बुज

l. 601. ग. पा. च., p. 263: तवोपरि गच्छतः तस्य सौधर्मेन्द्रस्य विमानं स्खलितम् ।

l. 607. ग. पा. च., p. 266. तेषां पाण्डवानामन्यान्यभूमिषु विचरतां पञ्चवर्षा अतीता। पुनर्द्वैतवने वने समागताः पाण्डवाः स्वैरं क्रीडन्ति स्म । तत्र वने नागेन्द्रदत्तं मणिदाम तपःसुतः पर्यधत्त । ग. पा. च., p. 267.

l. 611. तस्मिन् द्वैतवने तेषां पाण्डुपुत्राणां सुकृतं कुर्वतामन्यदा दुर्योधनप्रिया भानुमती पाण्डवान्तिकं समागात् । Read भिक्ख in the place of सिक्ख cf. ग. पा. च., p. 267. अहं तवान्तिकं भर्तृभिक्षां याचे ।

l. 613. Read जुहिं for उहिं.

l. 614 : ग. पा. च., p. 274. अथ ते सर्वेऽपि विमानतः समुत्तीर्य युधिष्ठिरं नेमुः । Read विज्जाहर रायइं नमइं दूरयोधनु लेउ सत्थि—Having taken Duryodhana with them the Vidydāharas bowed to the king, *i.e.*, Yudhiṣṭhira.

[ठवणी XII]

This section finishes at the 70th st. which is in वस्तु metre. Duryodhana crest-fallen returned home; but Jayadratha, the sister's husband of Duryodhana returned and kidnapped Draupadī. But Bhīma and Arjuna gave a fight, defeated and captured him. They did not kill him lest their sister should be a widow. Duryodhana declared that if any one came forward to destroy the Pāṇḍavas, he would satisfy his desires. The son of Purohita came forward and unleashed कृत्या on the Pāṇḍavas. In order to save them, Nārada instructed them to sit in meditation. In the meantime, a great horde came there and

Arjuna defeated it. But a पुलिन्द came there and checked the कृत्या demoness; and he revived the Pāṇḍavas who were in a swoon under her power, by the water of a gem. They being extremely thirsty drank the poisoned water of an illusory lake. The पुलिन्द said that he created all that illusion in order to save them from the demoness कृत्या.

The metre is चउपइ as in previous two sections with a वस्तु stanza at the end.

l. 615. Read तांडऊ पाडिउ घालिउ पाइ: He bent down his head and threw it at Yudhiṣṭhira's feet.

l. 617. घर ऊपरि चलइ — went home.

l. 621. c.f. ग. पा. च., P. 276. किरीटिनः तूणाद् भल्लीं समादाय तस्य शिरः पञ्चशिखमुण्डयत् । Probably this idea may be in this defective line.

l. 624. दूजणु—दुज्जोहणु < Skt. दुर्योधन :; पडवडहु < Skt. प्रतिपद्यध्वम् ।

l. 626. This refers to सुरोचन, the son of Purohita who could call by his lore demoness कृत्या.

l. 630, ग. पा. च., P. 278: कृत्योपसर्गोत्कण्ठाः पश्चापि पाण्डवाः शस्त्राणि संनिधौ विधाय सप्तमे अह्नि पञ्चपरमेष्ठिस्मरणतत्पराः धर्मध्यानं विविशुः ।

l. 634. ग. पा. च., P. 280. तेषां पाण्डवानां तालुशोषिणी तृषा प्रादुर्बभूव ।

l. 639. The female friend of demoness कृत्या was turned back by the Bhila saying P. were dead.

l. 642. अमरु — A god who had become a पुलिन्द and had created the illusion to save the पाण्डवाs.

l. 643. Add at the end of this line[ठवणी ॥ १२ ॥]

[ठवणी XIII.]

In this section, the description—rather an outline—how they stayed in the 13th year incognito at the court of Virāṭa. Then they went to the town of कृष्ण who goes as a messenger of Pāṇḍavas to hold parley with Duryodhana. Duryodhana though advised not to go on war with Pāṇḍavas, decided for a fight and refused to give them their due share. He insulted Kṛiṣṇa also. Kṛiṣṇa tried to pursuade Karṇa not to fight on Duryodhana's behalf but he said that he had given over himself to Duryodhana.

The metre of this section is चउपइ but at the end it has 6 वस्तु st. The narration becomes so barely swift that it becomes merely an outline.

l. 652-653—give the outline of विराटपर्व.

l. 655. कन्हइपुरि to the town of Krisna *i.e.* Dwārakā. Four Pāṇḍavas married four brides there.

l. 659. पुरु वारणु 'the town of Vāraṇāvata'.

l. 663. एहु मनु पंडव न मानइ—Pāṇḍavas have not carried out my desire. मनु may have to be read as महु.

l. 667. विसखप्पर—< Skt. वृषकर्परः—a gymnast killed by Bhīma at the court of Virāṭa.

l. 671. पाण्डु was staying at his own place. Kriṣṇa went to his place. Then he went to Vidura.

l. 672. नावइ < Skt. ज्ञापयति requests.

l. 673. अम्ह सत्ति—a little obscure: he does not become of one mind with us.

[ठवणि XIV].

This section describes the preparations of war between Kauravas and Pāṇḍavas and their partisans. Lines. 686-703. are in चउपइ. The actual war is described from l. 704-761. The metre for these lines is रोळा and the last stanza is a वस्तु stanza summing up *i. e.* the Pāṇḍavas' victorious return to हस्तिनापुर. The scheme of this ठवणि very much resembles the scheme of a ठवणि in भरतेश्वर-बाहुबलिरास. ठवणि 10. Page. 10.

l. 686. विदुर took a दीक्षा (initiation as a Jain monk.)

l. 687. A messenger of जरासंध came to द्वारका: because he came to know about कृष्ण and बलराम who had killed Kaṁsa. कालकुमार the brother of जीवयशा the wife of Kasṁa followed यादवs. On the way, he saw a deserted camp and the pyres burning. An old woman informed him that the Yādavas had entered fire. कालकुमार had vowed to drag out Yādavas wherever they lived. So he entered fire and burnt himself to death. This story is just pointed out in this line.

जीवयशा had heard about कृष्ण and बलराम from cloth-merchants.

l. 691. The episode of शल्य, meeting Yudhiṣṭhira is only slightly touched. Though he went to the side of Kauravas whom he had first promised, he said himself to Yudhiṣṭhira that he would help in breaking the enthusiasm of Karṇa.

ग. पा. च., P. 331. शल्येनोक्तम्--सङ्गरे कर्णस्योत्साहभङ्गं करिष्ये। The line करण रहइं दिउ गुभाजणी is rather obscure.

l. 694. इंद्रचंडु = Skt. इंद्रचूडः

l. 695. Correct and read. वेगि.

l. 696. Read separately कन्हड दल.

l. 697. श्रोत्रि = Skt. स्रोतसि.

l. 700. Read ए सहूइ सइरि.

l. 713. Read सर सु सरसेलि—the cleverness in discharging arrows.

l. 716. शल्य killed prince Uttara in battle by means of his शक्ति.

l. 718. Correct and read मूंकइ.

l. 720. cf. ग. पा. च. धनंजयः कोदण्डं मण्डलीकृत्य वारुणं शरं संदधे। अधोदृष्टिं विधाय बाणं मुमोच। धरातलात्सर्वेषां पश्यतां वारिधारा निर्थयौ।

l. 730. Refers to the story of an elephant named अश्वत्थामन्.

l. 741. Read मुंझइ.

l. 759. गतिमागु विराधीउ — he obstructed the way to (पंचम) गति *i. e.* absolution.

l. 765. It is better to read कन्हडि for कन्हडु.

[ठवणी XV]

This section is the conclusive section. It describes how in the end पाण्डवs take to Jaina religion having heard the teachings of नेमि. Then after some time they put परीक्षित on the throne took initiation as monks, before धर्मघोषु whom they along with कृष्ण asked their previous births. In their previous births, they were सुरति, शंतनु, देव, सुमति and सुभद्र and they took to monkhood before यशोधर. They fell from अणुत्तर heaven and became पाण्डवs and now they would attain absolution. Then follows the superscription by the poet mentioning the time, place and his name.

l. 769-772. Describe how द्रौपदी was kidnapped by king पद्मनाभ of town अमरकंका in धातुकीखंड cf. ग. पा. च., p. 450. तत् श्रुत्वा नारद उवाच-भो हरे एकस्मिन् दिनेऽहं गगनगामिन्या विद्यया परिभ्रमन् धातकीखण्डे द्वीपे गतः। तत्रामरकंकायां नगर्यां पद्मनाभो नाम राजास्ति। तदीयसदने मया पाञ्चालीसदृशी काचित् मृगाक्षी दृष्टा। etc. also ग. पा. च., p. 451. ततस्ते पाण्डवा लवणाब्धौ पद्मभी रथैर्ययुः।

l. 769. नारद्दपरिभवि < Skt. नारदप्रभावेण.

l. 770. सुद्रह < Skt. समुद्रस्य.

l. 771. Read. घातकीखंडि In a continent named घातकीखंड.

l. 774. वखाणु < Skt. व्याख्यानम्.

l. 782. सुचांमु is perhaps the name of कृष्ण in the previous birth.

l. 788. Read चारण मुणि and not सुणि. They heard about the निर्वाण of नेमि from a चारणमुणि.

II

विराटपर्व

The poem describes the story of the विराटपर्व of Mahābhārata. There is not much of Jaina influence on the poem. It is the story of the thirteenth year spent in disguise by the Pāṇḍavas at the court of the king of Virāṭa. The narration in the present pcem is divided into two parts: दक्षिणगोग्रह and उत्तरगोग्रह. In the end the Pāṇḍavas reveal their identity. The discussion about its metrical form etc. is given in the Introduction.

l. 12. Better to read मच्छदेस < Skt. मत्स्यदेश than मध्यदेस of the MS.

l. 26. मूं हरइ can be read as मूंह रइ 'due to me' 'on account of me.—हरइं by metathesis or मुहु रहइ—मूंह रइ. Cf. l. 60. मूंहरइ.

l. 26. पराणउं—Strong, mighty.

l. 28. OG. वल्लभ < Skt. बल्लव the name of Bhīma as a cook.

l. 31. One may be tempted to read वीर न (= नइ) कीजइ—Let this brave one be made a keeper of horse.

l. 38. आवती लछि पाय कुण ठेलइ—a proverb.

l. 55. जेह नइं बहिन पांडव नइं हउं, postposition नइं used twice. Correct construction जेह पांडव नइं हउं बहिन 'The Pāṇḍavas to whom I am a sister—how can I go to the Kauravas ?

l. 63-64. देव दाणव न राय न रांणउ देव आगलि न कोइ सपराणउ is found in the old Subhāṣitas.

l. 78. देवअंगु the name of the eldest Kīcaka.

l. 103-104. किमइ न जाणिउं फल नैव खाजइ
अणजाणतु अंध उबाडि डाझइ ।। (See Introduction)

l. 111. शाणि-soft, delicate (?). A woman does not become attached to an unemotional or soft person. Even the पद्मिनी cheats a meritless person.

l. 130. हुई हुईय may be (अति आकली) हई हुईय (टलइ)—went away becoming much perturbed in heart.

l. 137. It is better to read दोस तूं म मइं देयसि बाई.

l. 138. Read होसि as होयसि for metre.

l. 148. दीठी समी कीचक केलि मांडी—As soon as he saw her, he began dalliance with her.

l. 161. Add reference 2.161. for धाइ under धाउ in the index.

l. 163. Put inverted commas before "धाए"..."O lord of earth, run, protect, protect; and show the fruit (of his sin) to this sinner."

l. 171. विप्र भूपति 'the Brahmin King' *i.e.* युधिष्ठिर.

l. 181. चीनउं—'marked' as given in index. It may be connected with Skt. चीर्णम्—'torn,' which is more appropriate.

l. 184. संचकार—an obscure word. The meaning in the word-index does not fit in.

l. 188. इह तणां कुलबोई—Grammatically तणी is better in the place of MS. reading तणां.

l. 204. Read देवि for देव in the MS.

l. 208. तीणई हूई हिव होअत चाखी—I was being at the time observed by him (*i. e.* the demon) being (there).

l. 216. Better to read शालां loc. sg.

l. 220. जीह हो—Where.

l. 223. मनुक्ष करे—in the hands of his men (*i. e.* attendants)

l. 226. खाखसि an obscure word.

l. 227. चंहि an obscure word. If may mean 'breast' a meaning supported by the context.

l. 230. जाणिय should be read as जाणियइ.

l. 231. नय = नइ.

l. 237. Pronounce खल्ल for खल.

l. 241. मणूं = metrically मणुअं.

l. 245. हूउ should be read as हूयउ.

l. 247. Read धूलि.

l. 256. Read सूयारपणइ.

l. 259. टाली = without.

l. 276. जेणि देसि जिण माणस मोहइ—(the country) in which men have attachment to Jinas. The only reference to Jainism.

l. 284. Note the dropping of weak अ in the beginning क्षोहिणि < अक्षोहिणी.

l. 285. He set aside the duty of a Kṣatriya from his mind.

l. 290. भाली 'fixed'

l. 318. मन नी रली the desire of mind.

l. 331. The line is obscure.

l. 339. सूकइ l. 346. सूंकइं to make a hissing noise Skt. सूत्करोति. Also read —हीयां.

l. 352. भट would be metrically proper in the place of सुभट.

l. 353. l. 354. Note the अनुप्रास of सुं सरियां and सुंसरां.

l. 376. विलेच्छु for मिलेच्छु < Skt. म्लेच्छः ; दाउ देविणु—Having made an attack.

l. 389. The inverted commas may be taken from "स्वर्गनी ती रमणी हठ मांडइ" etc. and not with line 390, being the speech of the woman who wants to die after her husband. Drop inverted commas after बाईउ (l. 322.) and also before पडखतउ (l. 393). The whole is the continuous speech of the woman.

l. 392. बाइउ refers to अप्सरस्s who wrangle for the woman's husband.

II

l. 408. मेचु 'fame' a Dravidian word perhaps; correct in the word-index.

l. 411. तीरि meaning the same as तडि 'near'.

l. 420. किरि – किं + रे – as if, cf. l. 408.

l. 421. सारसी—the cry of an elephant. OG. word.

l. 426. भडांबली—the anxiety: OG. word. It may mean also 'heroic desire'.

l. 437. गोरू may be in the place of Ms. रुउ.

l. 442. कलिज यम रे करि वात थोडी—'Oh, understand me to be Yama and talk less'. यम 'God of death'.

l. 490. एति may be read ; ए ति.

l. 491. Cf. 'पंचपंडवरास'. Notes l. 151.

l. 495. रहि 'let him stay.'

l. 497. बृहन्नडावाक्य is addressed to उत्तर who speaks later goaded by अर्जुन's words.

l. 506. सु ताडिउ—he being hit.

l. 519. सुवर्णवेदी refers to the 'golden यज्ञोपवीत' < Skt. सुवर्णोपवीति.

l. 522. राम refers to परशुराम the teacher of द्रोण. He gave weapons to अश्वत्थामन्.

l. 532. सिराका 'a doubt' a peculiar word.

l. 544. सवइ – सर्वान् + अपि even all.

l. 548. Here the speech of अर्जुन is over. So there should be inverted commas after माणउ.

l. 550. आछउ = Skt. आस्यताम्—Let the matter stand today as it is.

l. 551. मेली—having collected.

l. 553—556. The verse 38 forms the reply of अर्जुन and should be under inverted commas.

l. 561. अरे वघारिउं मत ढोलि भाई (Idiomatic) Don't you spill what is made ready.

l. 570. दैवघात—a killing attack of fate.

l. 573—574: सां—'why' 'O wretch, why do you cry about the other world, having only by talk left off the battle? I feel ashamed of your talk. I won't run away facing the army of Kauravas."

l. 604. Read भूरइ for भूर इ of the text, भूरइ "with the dust of earth."

l. 624. भली 'a desire' cf. Ap. भली.

l. 625. Read जा for जां. जा = imprt. 2nd sg. 'go'.

l. 631. किरी may be read as फिरी.

l. 645. At the end of l. 644, the words of अर्जुन addressed to दुर्योधन are over. There should be inverted commas after that line. L. 645—648 (Verse 61.) are the words of उत्तर who is not willing to face the battle. The verse 61, therefore should be under inverted commas. In spite of his words, Arjuna leads the chariot to the thick of the battle against Duryodhana

l. 675. कुंची—crushed. Note the यमक with l. 676.

l. 683. The holes were made in the heads of some.

l. 698. It is better to read विरांसइ in the place of Ms. विखासइ.

l. 706. कांइं करउं अवेलां—Why should I miss time?

l. 708. जाउ पराए—They may go away all by my grace. I shall kill them not with revenge but by a means befitting a king.

l. 716. न पक्षीया नीद्रलडी विगोरइ—the birds did not disturb their sleep. विगोरइ < Skt. विकुर्वन्ति.

l. 726—727. Having sympathised, he has not taken your heads. He has taken only your head-dresses. And there our men lie also (*i.e.* they too are not killed).

l. 729. Read मनि in the place of मनु. It will give better sense.

l. 732. The last line mentions the name of the writer शालिसूरि. Can l. 731, हर्षपूरि be the name of the town where he composed this poem? As it is the line means: Virāṭa brought four Pāṇḍavas in a flood of joy. The only objection is that the Ms. reads पूरि.

III

नेमिनाथफागु

The poem narrates the love of नेमिनाथ the 22nd तीर्थंकर and राजीमती—it is a फागु poem and the poet has taken the opportunity to describe the love and gaity of spring. In the end, नेमिनाथ who was pursuaded to marry राजीमती decides not to marry and gives up the world when he sees hundreds of animals to be killed for the marriage-feast.

l. 5. जिणि—in which, where.

l. 6. हाट कहुं क विमान—Should I call it a market-place or a seven-storied palace? हाटक हाट-हाटक also means 'gold'.

l. 12. पालए राज सुबंधु—King Subandhu was reigning. It may meen 'His good brother who was reigning.'

l. 14. Read सचेतनि 'by living beings'.

l. 15. Read समुद्रविजयशिवानंदन. 'The son of समुद्रविजय and शिवा.'

l. 16. उन्नतमहिमनिवासु—'The abode of highest greatness'.

l. 17. भूरि य हरि मनि जंपु—There is great unrest in the mind of Hari.

l. 19. डाबिय बाहु नइ प्राणि—With the strength of his left hand.

l. 20. He would swing Hari in sport and match his strength with his.

l. 27. Both of them sported in the cool lake in the लाक्षाराम palace.

l. 30. He is not touched by that artfulness and shines with the light of knowledge.

l. 31-32: Then descended the lord of seasons, spring; consuming with the flood of passion. The sun left the southern direction as one would leave a help-

less woman. दक्षिण is compared with a 'helpless woman'. In case of this interpretation, the निरीक्षण 'helpless' in the index requires to be corrected; and so also सूरि under सूर (2).

l. 34. सारस—together cf. G. सरसा < Skt. सदृशाः 'with'.

l. 35. 'चंदनिदेहु—the body as white as moonlight.

l. 40. O Malaya wind, blow; I have my moment; so also is one moment yours.

l. 45. जासक—the name of a flower.

l. 48. न = नी 'for' and काजु should be grammatically काजि but metrical licence 'काजु'. I should accomplish suicide for the sake of माधवी—creeper.

l. 49. नीरज 'a lotus'; नीरज 'passionless' as in the index; having observed a lotus in water, how can one be passionless?

l. 51. Put inverted commas (complete) after this line; these and the words in the preceding stanzas are spoken by a woman in the pangs of separation.

l. 54. It is better to separate स जाती interpreting स = स्वस्य his love was towards जाति flower: Don't you think about the volatile Champaka blossom: I would certainly call it a thief: On that account it was abandoned at once by the bee and his affection turned towards his own Jāti flower.

l. 62. Correct मत into मन.

l. 63. Dark and painful (आमली) to both mind and body.

l. 65. Clever in giving away gold, one did not think about the market *i. e.* how much gold was there.

l. 70. खूंटइ पल्लवि एकि. One was plucking sprouts.

l. 71—72. Note the rhyme of डालि and बाल, which shows the pronunciation of the final अ which was between इ + अ, somewhere like the यश्रुति.

l. 73. केउ < Skt. केतु ?

l. 77. Read मननइ for Ms. मनइ

l. 80. हियवरणि = Skt. हृद्यवर्णा or हितवर्णा Of pleasant complexion.

l. 90. Read असरीखीय.

l. 94. Read त्रासिसिइ जाइसिइ.

l. 106. परमेसरी refers to राजीमती.

l. 114. त्रिभुवनगुरुतरुआ-कुली – a canal to the tree in the form of the Master of three worlds.

l. 117. सरधोरणि – a series of the sounds of Dhavala—songs.

l. 130. विचालि—in the midst.

l. 147. सिरवरि मेघाडंबर – On the head there was a canopy.

l. 157. अवसर – at a proper time.

l. 164. आधि य त्रूटी आस – Half of the hope broke down.

l. 171. Read गिरि सिर टोल – On the top of the mountain.

l. 180. The animals stopped the fawn-eyed one from missing the pleasure of tonsure (required for a nun).

l. 201. जातक, करण etc. are astrological terms.

l. 209. नवमइ वीधिउ – pierced by the ninth रस *i. e.* शम नवमइं=नमयन्ति 'would bend him from his resolve.'

l. 213. परब्रह्मविमासण आसण. Read separately.

l. 221. अवरोध Skt. अविरोध 'without opposition.'

IV

अर्बुदाचलवीनती

l. 4. गुणि = गणिन्

l. 7. अमरसाल—the room for installing the idol.

l. 13-16 The mark of ऋषभदेव is a bull while of नेमिनाथ is a conch.

l. 29. हींण may be आंहि 'here' (?)

l. 35. आम्हासि त = आम्हारिसि (?)

V

चिहुंगति चउपइ

l. 5. पालयं=पालइं Pres. 3rd. pl. 'observe'

l. 11. चउद राज '14 kingdoms' *i. e.* 14 worlds.

l. 63. Note रायं < रायइं

l. 67. चरण उकडच्छी पक्खाउज धरइं – He holds a drum before the feet of a woman with side-long glances.

l. 115. लालरी also may mean 'Saliva'. लाल+री the svārtha Taddhita.

l. 132. सलंभ – easy to obtain < सुलभ

l. 145. भावनानीरिहिं – by the waters of 12 भावनाs.

l. 148. Note नय for नइ–a stage for MG. ने.

l. 151. म नीगमि आलि – Do not let it go in vain.

l. 153. सूकडि बालइं करइ छार — would burn sandal-wood and turn it into ashes.

l. 158. जाण correct it to जाणि.

l. 160. अनय = अनइ. A stage for MG. अने. Also note line 161. along with जाणें, where अइ = ए MG. complete.

l. 162. चत्ति = चित्ति. 'in the mind.'

l. 178. रास and भास – भास or भाषा a division of a narrative poem resembling कडवक. See जंबुसामिचरिय G. O. S. XIII, or समरारासु in the same collection. The रासs were meant to be recited.

l. 183—184. Note the rhyming of योग and वियोगु.

l. 189. रामति नी छइ मू घणी टेव—I have a strong habit of playing.

VI

विद्याविलासपवाडउ

The present poem is based upon a popular story. It consists of 440 lines. It is a पवाडउ. The metrical form is alternated by the देसी of सवैया, चउपइ and दुहा. The सवैया-देशी is termed as पवाडु in कान्हडदेप्रबंध. The formal metrical analysis is as under:

l. 1—82: पवाडु : मात्रा 16 + 12

l. 83—94 : दुहा : मात्रा 13 + 11

l. 95—99 : वस्तु : See Introduction.

l. 100—119: पवाडु variation: 15 + 13 the last being a रगण—⏑—. 'At the end musical ए is added to turn it into a देशी to be sung in राग देशाष.

l. 120—124. वस्तु

l. 125—152. दुहा

l. 153—239 चउपइ each पाद of 15 मात्राs last syllable to be taken short if it is so, *e. g.*

l. 218. आव्यां बीडां पानह तणां
आव्यां लूगड थोडा घणा.

l. 240—247. दुहा.

l. 248—275. चउपइ with the provision as in l. 153-239. It is to be sung in राग मालवीगुडु.

l. 276—280. वस्तु

l. 281—297—A गीत or a song to be sung with राग संधूउ but in fact the form is the variation of दुहा of 13 + 11, if the paraphernalia of musical syllables is removed. The songs or पद in कान्हडदेप्रबंध can be reduced to the nameable मात्रा metres if its musical syllables are removed.

l. 298—321. The metre is चउपइ of 15 मात्राs, mentioned to be sung in राग रामगिरि.

l. 322—333. हिव विवाहला नउ ढाल. This ढाल is made up of the repetition of the first पाद twice *i.e.* 14 + 14 मात्राs, with the addition of ए at the end of each stop after 14 मात्राs, and the last syllable in that case is to be pronounced long before ए.

l. 334—338 वस्तु

l. 339—364 : पवाडु of मात्रा 16 + 12, to be sung in भीमपलासी.

l. 365—369 : वस्तु

l. 370—384 : हिव वधामणा नउ ढाल ॥ राग देशाष ॥ This पद or a song is also a variation of 13 + 13 मात्राs.

l. 385—428 : पवाडु मात्रा 16 + 12, to be sung as राग वसंत.

l. 429—440 : पद to be sung in राग वसंत and the ढाल is of विवाहलउ. The basis is of 14 + 14 मात्राs.

The detailed analysis of the metrical forms used in this poem is of great importance in pointing how at the basis there were मात्रा metres which became loose as the musical considerations began to enter its form. The syllables of of one मात्रा or two मात्राs did not remain rigidly so and were lengthened out or shortened according to the musical or singing requirements. Even the पदs has originally at the basis the well-known मात्रा metre forms. The musical syllables are added and then the poetic narrations were composed by taking ढालs and देशीs without any considerations of मात्रा metre basis. All these matters concerning the changes of metrical forms through Ap., OG. to MG. आख्यान poems and पदs are of great importance.

The first 10 lines form an introduction to the poem.

l. 8. भवियां—O you, desirous of absolution. Voc. pl. n. A common gender form because it includes both males and females.

l. 11. Note भीतरि by the side of भितरि < Skt. अभ्यंतरे (l. 9.) with the dropping of the first weak vowel in the beginning dropped.

l. 17. रमलि करंता—' playing '. The idiom is often found in OG.

l. 18. कहउ Pres. 2nd. pl.; धरेसिउ fut. 2nd. pl.

l. 27. गोरू < Skt. गोरूप. Under word-index the derivation is faulty. For details: See वाग्व्यापार (by Dr. H. C. Bhāyāṇī : published भारतीय विद्याभवन, Bombay 1954.)

l. 31. कुपीउ - कुपिउ (metrically)

l. 41. डाउ : importunity: Can it be connected with Skt. दाह ?

l. 47. नेसाल. See further discussion H. C. Bhāyāṇī वाग्व्यापार Page 293; 312. Usage-history of the word goes against establishing its relation with नयशाला. Also see word-index.

l. 49. Note the form कहउन by the side of sg. imprt. 2nd person form कहिन.

l. 60. सविहु ; MG. सहु may readily be connected as its contracted form. See. Bhāyāṇī: Op. cit. P. 331.

l. 72. लक्षण 'Science of grammar.'

l. 76. लहूउ (metrically) लहुउ.

l. 84. आधी वरय न थाइ. Note the reading वरइ. This idea (धी) will not be for good. The use of धी in this way seems to be doubtful. The line then would be treated as obscure.

l. 85. छिल्लरू—can this be a word with—रूप तद्धित ? Dn. reference (See. word-index) makes it doubtful. Note the contraction शाल < Pkt. सिआल < Skt. शृगाल. l. 85-91. Contrasts cf. पृथ्वीचंद्रचरित (G. O. S. XIII) P. 109.

l. 98. कामालय may be a ' temple dedicated to काम god of love.' cf. मयणह मंदिरि l. 113.

l. 102. cf. विराटपर्व l. : आवती लछि पाइ कुण ठेलइ l. 38.

l. 106. सरसति means a shrine of सरस्वती.

l. 108. The use of कइ—कइ to emphasise the contrast or antithesis.

l. 110. प्रामीइ = पामीइ. cf. Hc. 8.4.399. अभूतोऽपि क्वचित् । also cf. Bhāyāṇī: Op. cit. P. 211-215. Where cf. details of OG. and MG. words of this type are given.

l. 125—l. 134. are the समस्याs or riddles to test the intelligence and delight.

The 39th st. is a stanza addressing "Oh intelligent (बुध = the son of the sun) dear one (पिउ *i, e.* the sound of बप्पीह bird also): O you who can be known by the name which the Bappīha bird utters with its mouth, O you for whose name there is the name of the son of the sun, tell me, to my satisfaction, you well-knowing one.

St. 40. The first three quarters of this stanza (which is a प्रहेलिका) contains the answer of the last quarter : स्त्री परणी किहां जाइ ? : What is the essence of life ? (Answer -- सास < Skt. श्वास) : What happens in the meeting of a dear one ? (Answer : रइ < Skt. रति 'love) : What is the foremost one amongst flower ? (Answer : जाइ < Skt. जाति) : Putting all these words together : सासरइ जाइ [(The woman after marrying) goes to the house of her father-in-law.] This प्रहेलिका runs as follows in कुशललाभ's माधवानलकथा (G.O.S. XCIII. P. 406):

कुण आधार जीवित तणो काम धरणि कुणि थाइ ;
श्रावण धुरि फुल्लइ स्त्री परणी किहां जाइ ।

St. 41. There is a woman who is very dark and lives in water; she betrays a great anxiety to see you.

The answer of the above प्रहेलिका is 'आंख < Skt. अक्षि 'an eye'; it is feminine in OG. and naturally dwelling in the eye-socket full of water.

St. 42 : This is also a प्रहेलिका. Read it as under :

श्रीपतिसुअ-रइ मंडणउ भोअणनंदन नाह ।
तसु उरि बंधव वल्लही तसु ऊपरि उच्छाह ॥

'The ornament of the son of the consort of Laxmī (*i. e.* the son of कृष्ण *i e.* प्रद्युम्न or कामदेव) and रति (*i. e.* चन्द्र.) ; the lord of the son of earth (*i. e.* मंगलपति *i. e.* ग्रहपति *i. e.* चन्द्र). Its brother who is in its heart (*i.e.* हरिण is in the heart of चन्द्र ; and dear to हरिण is सारंगी or lute. I have a zeal for *something* on it. [*i. e.* the नाद or tune of सारंगी].

The answer to this प्रहेलिका is : नाद or a musical tune. This is also found in कुशललाभ's माधवानलकथा (G. O. S. XCIII Appendix II. P. 411)

St. 43. Correct प्रिय दाहि.

The first letter is the letter in front of प्रभु [*i. e.* प] ; dear one, the last letter is found in fire [*i. e.* अग्नि *i. e.* नि] ; that loving woman is in कमल [*i.e.* पद्म] ; why do you, O lord, torment her ? [The answer : पद्मिनि = पद्मिनी 'the first of the three types of women *viz.*, पद्मिनी, चित्रिणी, and शङ्खिनी].

l. 156. सत्तूकार- see word-index : correct सक्तुक + अगार ; the meaning given is supported by Bhāyāṇī : Op. cit. P. 160-161. सक्तुक (Barley-flour) + अगार (place). 'The place where the food is freely given to the needy'. It is as old as Ap. पुष्पदन्त's महापुराण (सं. ९, कडवक १, पं. ९) : लिङ्गिणीसणरसत्तूगारहिं ।

l. 159. कमलागेह 'the house of Laxmī.'

l. 163. धरेउ = धृत्वा

l. 172. पहडउ छुबिउ —an idiom : the drum was beaten for proclamation. (lit. the drum was touched.).

l. 174. तु = तउ 'from.'

l. 184. Correct कोइ to होइ.

l. 242. Read अहम ति

l. 270. महिता नइ मनि पूगी रली —the desire in the mind of the minister was fulfilled.

l. 321. लगन गणाविउं – Note the usage: लग्न means the time of the planetary conjunction which is auspicious for marriage. It has secondarily come to mean 'marriage' itself.

l. 341. The repetition of रवि and सूर leads to believe that रवि should be differently interpreted or that it is a wrong reading.

l. 354. Add in the word-index बाहइं < बाहहिं < Skt. बाहुभिः under बाह.

l. 356. जिम 'god Yama.'

l. 364. थोड्इ प्राणि — with slight strength.

l. 394. Note the use of कइ–कइ.

l. 421. जातीसमर one who remembers the previous birth'; correct the word-index accordingly < Skt. जातिस्मरः

Gaekwad's Oriental Series

CATALOGUE OF BOOKS

1954

ORIENTAL INSTITUTE, BARODA

SELECT OPINIONS

Sylvain Levi : The Gaekwad's Series is standing at the head of the many collections now published in India.

Asiatic Review, London : It is one of the best series issued in the East as regards the get up of the individual volumes as well as the able editorship of the series and separate works.

Presidential Address, Patana Session of the Oriental Conference : Work of the same class is being done in Mysore, Travancore, Kashmir, Benares, and elsewhere, but the organisation at Baroda appears to lead.

Indian Art and Letters, London : The scientific publications known as the "Oriental Series" of the Maharaja Gaekwar are known to and highly valued by scholars in all parts of the world.

Journal of the Royal Asiatic Society, London : Thanks to enlightened patronage and vigorous management the "Gaekwar's Oriental Series" is going from strength to strength.

Sir Jadunath Sarkar, Kt. : The valuable Indian histories included in the "Gaekwad's Oriental Series" will stand as an enduring monument to the enlightened liberality of the Ruler of Baroda and the wisdom of his advisers.

The Times Literary Supplement, London : These studies are a valuable addition to Western learning and reflect great credit on the editor and His Highness.

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Critical editions of unprinted and original works of Oriental Literature, edited by competent scholars and published at the Oriental Institute, Baroda.

I. BOOKS PUBLISHED

Rs. A.

1. **Kavyamimamsa** (काव्यमीमांसा) : a work on poetics, by Rājaśekhara (880–920 A. D.) : edited by C. D. Dalal and R. Anantakrishna Sastry, 1916. Reissued, 1924. Third edition, revised and enlarged, by K. S. Ramaswami Shastri, 1934, pp. 52+314 2–0

2. **Naranarayanananda** (नरनारायणानन्द) : a poem on the Paurāṇic story of Arjuna and Kṛṣṇa's rambles on Mount Girnar by Minister Vastupāla : edited by C. D. Dalal and R. Anantakrishna Sastry, 1916, pp. 11+92+12. *Out of print.*

3. **Tarkasangraha** (तर्कसङ्ग्रह) : a work on Philosophy (refutation of Vaiśeṣika theory of atomic creation) by Ānandajñāna or Ānandagiri (13th century) : edited by T. M. Tripathi, 1917, pp. 36+142+13 ... *Out of print.*

4. **Parthaparakrama** (पार्थपराक्रम) : a drama describing Arjuna's recovery of the cows of King Virāṭa by Prahlādanadeva, the founder of Pālanpur : edited by C. D. Dalal, 1917, pp. 8+29 ... ... *Out of print.*

5. **Rastraudhavams'a** (राष्ट्रौढवंश) : a historical poem (Mahākāvya) describing the history of the Bāgulas of Mayūragiri from Rāṣṭrauḍha, the originator to Nārāyaṇa Shāh by Rudra Kavi (A. D. 1596) : edited by Embar Krishnamacharya, with Introduction by C. D. Dalal, 1917, pp. 24+128+4 ... *Out of print.*

6. **Linganus'asana** (लिङ्गानुशासन) : On Grammar by Vāmana (8th–9th century) : edited by C. D. Dalal, 1918, pp. 9+24 ... ... *Out of print.*

7. **Vasantavilasa** (वसन्तविलास) : a contemporary historical poem (Mahākāvya) describing the life of Vastupāla and the history of Gujarat by Bālachandrasūri (A. D. 1240) : edited by C. D. Dalal, 1917, pp. 16+114+6 ... ... *Out of print.*

Rs. a.

8. **Rupakasatka** (रूपकषट्क) : six dramas, by Vatsarāja, Minister of Paramardideva of Kalinjara (12th–13th century) : edited by C. D. Dalal, 1918, pp. 12+191 *Out of print.*

9. **Mohaparajaya** (मोहपराजय) : an allegorical drama describing the overcoming of King Moha (Temptation), or the conversion of Kumārapāla, the Chalukya King of Gujarat, to Jainism, by Yaśaḥpāla, an officer of King Ajayadeva, son of Kumārapāla (A. D. 1229 to 1232) : edited by Muni Chaturvijayaji, with Introduction and Appendices by C.D.Dalal, 1918,pp.32+135+20. *Out of print.*

10. **Hammiramadamardana** (हम्मीरमदमर्दन) : a drama glorifying the two brothers, Vastupāla and Tejahpāla and their King Vīradhavala of Dholkā, by Jayasimhasūri : edited by C. D. Dalal, 1920, pp. 15+98 ... ... *Out of print.*

11. **Udayasundarikatha** (उदयसुन्दरीकथा) : a Campū, by Soḍḍhala, a contemporary of and patronised by the three brothers, Chhittarāja, Nāgarjuna and Mummuṇirāja. successive rules of Koṅkan : edited by C. D. Dalal and Embar Krishnamacharya, 1920, pp. 10 + 158 + 7... ... ... *Out of print.*

12. **Mahavidyavidambana** (महाविद्याविडम्बन) : a work on Nyāya Philosophy by Bhaṭṭa Vādīndra (13th century): edited by M. R. Telang, 1920, pp. 44+189+7 *Out of print.*

13. **Prachinagurjarakavyasangraha** (प्राचीनगुर्जरकाव्यसंग्रह) : a collection of old Gujarati poems dating from 12th to 15th centuries A. D. : edited by C. D. Dalal, 1920, pp. 140 + 30 ... ... *Out of print.*

14. **Kumarapalapratibodha** (कुमारपालप्रतिबोध) : a biographical work in Prākrit by Somaprabhāchārya (A. D. 1195) : edited by Jinavijayaji, 1920, pp. 72+478 *Out of print.*

15. **Ganakarika** (गणकारिका) : a work on Philosophy (Pāśupata School), by Bhāsarvajña (10th century) : edited by C. D. Dalal, 1921, pp. 10 + 57 ... *Out of print.*

16. **Sangitamakaranda** (सङ्गीतमकरन्द) : a work of Music by Nārada : edited by M. R. Telang, 1920, pp. 16 + 64 *Out of print.*

Rs. A.

17. **Kavīndrāchārya List** (कवीन्द्राचार्य-ग्रंथसूची) : list of Sanskrit works in the collection of Kavīndrāchārya, a Banaras Pandit (1656 A.D.) : edited by R. Anantakrishna Sastry, with a Foreword by Dr. Ganganath Jha, 1921, pp. 20+34 ... ... *Out of print.*

18. **Vārāhagṛhyasūtra** (वाराहगृह्यसूत्र) : Vedic ritual of the Yajurveda : edited by Dr. R. Shamasastry, 1920, pp. 5+24 ... ... *Out of print.*

19. **Lekhapaddhati** (लेखपद्धति) : a collection of models of State and private documents (8th to 15th centuries) : edited by C. D. Dalal and G. K. Shrigondekar, 1925, pp. 11 + 130 ... ... *Out of print.*

20. **Bhavisayattakahā or Pañcamīkahā** (भविसयत्तकहा) : a romance in Apabhraṁśa language by Dhanapāla (*c.* 12th century) : edited by C. D. Dalal and Dr. P. D. Gune, 1923, pp. 69 + 148 + 174 ... ... *Out of print.*

21. **A Descriptive Catalogue of the Palm-leaf and Important paper MSS. in the Bhandars at Jesalmer** (जेसलमेरभाण्डागारीय-ग्रंथसूची), compiled by C. D. Dalal and edited by L. B. Gandhi, 1923, pp. 70 + 101 *Out of print.*

22. **Paras'urāmakalpasūtra** (परशुरामकल्पसूत्र) : a work on Tantra with the commentary of Rāmeśvara : edited by A. Mahadeva Sastry, 1923, pp. 23 + 390. Second revised edition by Sakarlal Shastri... 19-0

23. **Nityotsava** (नित्योत्सव) : a supplement to the Paraśurāmakalpasūtra by Umānandanāth : edited by A Mahadeva Sastry, 1923. Second revised edition by Trivikrama Tirtha 1930, pp. 22+252. Reprinted, 1948, pp. 24+196 4-0

24. **Tantrarahasya** (तन्त्ररहस्य) : a work on the Prābhākara School of Pūrvamīmāṁsā by Rāmānujāchārya edited by Dr. R. Shamasastry, 1923, pp. 15 + 84. Second revised edition by K. S. Ramaswami Shastry ...*Shortly*

25, 32. **Sāmarāṅgana-Sūtradhāra** (समराङ्गणसूत्रधार) : a work on architecture, town-planning and engineering by King Bhoja of Dhārā (11th century) : edited by T. Gaṇapati Shastri, 2 vols., vol. I, 1924, 39 + 290 ; vol. II, 1925, pp. 16 + 324 ... ... *Out of print.*

Rs. A.

26, 41. **Sādhanamālā (साधनमाला) :** a Buddhist Tāntric Text of rituals, dated 1165 A. D., consisting of 312 short works, composed by distinguished writers: edited by Dr. B. Bhattacharyya. Illustrated. 2 vols., vol. I, 1925, pp. 23+342 *(out of print)*; vol. II, 1928, pp. 183+295 ... ... *Out of print.*

27, 96. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Central Library, Baroda (बडोदराराजकीयग्रन्थसूची) :** vol. I (Veda, Vedalakṣaṇa and Upaniṣads), compiled by G. K. Shrigondekar and K. S. Ramaswami Shastri, with a Preface by Dr. B. Bhattacharyya, 1925, pp. 28+264; Rs. 6-0; vol. II (Śrauta Sūtras and Prayogas), compiled by K. S. Ramaswami Shastri, 1942, pp. 18+95 (folia) +301. Rs. 6-4 12-4

28, 84. **Mānasollāsa or Abhilasitārthacintāmaṇi** (मानसोल्लास) : an encyclopædic work treating of one hundred different topics connected with the Royal household and the Royal court by Someśvaradeva, a Chalukya king of the 12th century: edited by G. K. Shrigondekar, 3 vols., vol. I, 1925, pp. 18+146; *(out of print).* vol. II, 1939 pp. 50+304 5-0

29. **Nalavilāsa** (नलविलास) : a drama by Rāmchandrasūri, pupil of Hemachandrasūri, describing the Paurāṇika story of Nala and Damayantī: edited by G. K. Shrigondekar and L. B. Gandhi, 1926, pp. 40+91. *Out of print.*

30, 31. **Tattvasaṅgraha** (तत्त्वसंग्रह) : a Buddhist philósophical work of the 8th century by Śāntarakṣita, with Pañjikā by his disciple Kamalaśīla : edited by Pandit Embar Krishnamacharya, with a Foreward by Dr. B. Bhattacharya, 2 vols., 1926, vol. I, pp. 157+80+582; vol II, pp. 4+353+102. *Out of print.*

33 34. **Mirat-i-Ahmadi** (मिरत-इ-अहमदी) : by Ali Muhammad Khan, the last Moghul Dewan of Gujarāt : edited in the original Persian by Syed Nawab Ali, 2 vols., illustrated, vol. I, 1926, pp. 416; Rs. 6-8; vol. II. 1928, pp. 632; Rs. 13-0 ... ... 19 8

Rs A.

35. **Mānavagrhyasūtra** (मानवगृह्यसूत्र) : a work on Vedic ritual of the Yajurveda with the Bhāṣya of Aṣṭāvakra : edited by Rāmakrishna Harshaji Śāstri, with a Preface by B. C. Lele, 1926, pp. 40 + 264 ... ... *Out of print.*

36, 68, 124. **Nāṭyas'āstra** (नाट्यशास्त्र) : of Bharata with the Commentary of Abhinavagupta of Kashmir : edited by M. Ramakrishna Kavi.

No. 36. Vol. I Second Revised ed. illustrated, *In Press*

No 68. Vol. II 1934, pp. 23+25+464 5–0

No. 124. Vol. III 1954, pp. 20+320 15–0

37. **Apabhraṁs'akāvyatrayī** (अपभ्रंशकाव्यत्रयी) : consisting of three works, the Carcarī, Upadeśarasāyana and Kālasvarūpakulaka by Jinadatta Sūri (12th century), with commentaries : edited by L. B. Gandhi, 1927, pp. 124+115 .. .. *Out of print.*

38. **Nyāyapraves'a** (न्यायप्रवेश), Part I (Sanskrit Text) : on Buddhist Logic of Diṅnāga with commentaries of Haribhadra sūri and Pārśvadeva : edited by A. B. Dhruva, 1930, 39+104 ... ... *Out of print.*

39. **Nyāyapraves'a** (न्यायप्रवेश), Part II (Tibetan Text) : edited with introduction, notes, appendices, etc. by Vidhusekhara Bhattacharyya, 1927, pp. 27+67 ... 1–8

40. **Advayavajrasaṅgraha** (अद्वयवज्रसंग्रह) : consisting of twenty short works on Buddhism by Advayavajra : edited by Haraprasad Sastri, 1927, pp. 39+68 ... 2–0

42. 60. **Kalpadrukos'a** (कल्पद्रुकोश) : Standard work on Sanskrit Lexicography by Keśava : edited by Ramāvatāra Sharma with an index by Srikant Sharma, 2 vols., vol. I (text), 1928. pp. 64+485 ... *out of print.*

vol II (index), 1932, pp. 283; 4–0

43. **Mirat-i-Ahmadi Supplement** (मिरत-इ-अहम्मदी परिशिष्ट) : by Ali Muhammad Khan. Translated into English from the orginal Persian by C. N. Seddon and Syed Nawab Ali. Illustrated. Corrected reissue, 1928, pp. 15+222 6–8

44. **Two Vajrayāna Works** (वज्रयानग्रन्थद्वयम्) : comprising Prajñopāyaviniścayasiddhi of Anaṅgavajra and Jñānasiddhi of Indrabhūti : edited by Dr. B. Bhattacharyya, 1929, pp. 21+118 3–0

Rs. A.

45. **Bhāvaprakās'ana** (भावप्रकाशन) : of Śāradātanaya, a work on Dramaturgy and Rasa (A. D. 1175–1250) : edited by Yadugiri Yatiraja and K. S. Ramaswami Shastri, 1929, pp. 98+410 ... ... *Out of print.*

46. **Rāmacarita** (रामचरित) : of Abhinanda, court poet of Hāravarṣa, probably the same as Devapāla of the Pāla Dynasty of Bengal (c. 9th century A. D.) : edited by K. S. Ramaswami Shastri, 1929, pp. 29+467 ... 7–8

47. **Nañjarājayas'obhūṣaṇa** (नञ्जराजयशोभूषण) : by Nṛsimhakavi *alias* Abhinava Kālidāsa, a work on Sanskrit Poetics relating to the glorification of Nañjarāja, son of Vīrabhūpa of Mysore : edited by E. Krishnamacharya, 1930, pp. 47+270 5–0

48. **Nāṭyadarpaṇa** (नाट्यदर्पण) : on dramaturgy by Rāmacandra Sūri with his own commentary : edited by L. B. Gandhi and G. K. Shrigondekar, 2 vols., vol. I, 1929, pp. 23+228 ... ... *Out of print.*

49. **Pre-Dinnāga Buddhist Texts on Logic from Chinese Sources** (प्राचीनबौद्धतर्कग्रन्थाः) : containing the English translation of *S'ataśāstra* of Āryadeva. Tibetan text and English translation of *Vigraha-vyāvartanī* of Nāgārjuna and the re-translation into Sanskrit from Chinese of *Upāyahṛdaya* and *Tarkaśāstra* : edited by Giuseppe Tucci, 1930, pp. 30 + 40 + 32 + 77+89 + 91 ... 9–0

50. **Mirat-i-Ahmadi Supplement** (मिरात-इ-अहम्मदी परिशिष्ट) : Persian text giving an account of Gujarāt by Ali Muhammad Khan : edited by Syed Nawab Ali, 1930, pp. 254... 6–0

51, 77, 108. **Triṣaṣṭis'alākāpuruṣacaritra** (त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्र) : of Hemchandra : translated into English with copious notes by Dr. Helen M. Johnson, vol. I, (Ādīśvaracaritra), 1931, pp. 19 + 530, illustrated ; Rs. 15–0; vol. II, 1937, pp. 22+396; Rs. 11–0; vol. III, 1949, pp. XXVII + 387; Rs. 27–0 53–0

52. **Daṇḍaviveka** (दण्डविवेक) : a comprehensive Penal Code of the ancient Hindus by Vardhamāna of the 15th century A. D. : edited by Kamala Krishna Smṛtitīrtha, 1931, pp. 34 + 380 8–8

Rs. A.

53. **Tathāgataguhyaka or Guhyasamāja** (गुह्यसमाज) : the earliest and the most authoritative work of the Tantra School of the Buddhists (3rd century A.D.) : edited by Dr. B. Bhattacharyya, 1931, pp. 39+210 *Out of print.*

54. **Jayākhyasaṁhitā** (जयाख्यसंहिता) : an authoritative Pāñcarātra work of the 5th century A. D. : edited by Pandit E. Krishnamacharya of Vadtal with a Foreword by Dr. B. Bhattacharyya, 1931, pp 78+47+454 ... 12–0

55. **Kāvyālankārasārasaṁgraha** (काव्यालङ्कारसारसङ्ग्रह) : of Udbhaṭa with the commentary, probably the same as Udbhaṭaviveka of Rājānaka Tilaka (11th century A. D.) : edited by K. S. Ramaswami Shastri, 1931, pp. 48+62 2–0

56. **Pārānanda Sūtra** (पारानन्दसूत्र) : an ancient Tāntric work of the Hindus in Sūtra form : edited by Swami Trivikrama Tīrtha, with a Foreword by Dr. B. Bhattacharya, 1931, pp. 30+106 3–8

57, 69. **Ahsan-ut-Tawārīkh** (अह्सन-उत्-तवारीख) : history of the Safawi Period of Persian History, 15th and 16th centuries by Hasan-i-Rumlu : edited by C. N. Seddon, (Persian text and translation in English) vol. I, 1932, pp. 36+510; vol. II, 1934, pp. 15+301 19–8

58. **Padmānanda Mahākāvya** (पद्मानन्दमहाकाव्य) : giving the life-history of Ṛṣabhadeva, the first Tīrthaṅkara of the Jainas by Amarachandra Kavi of the 13th century : edited by H. R. Kapadia, 1932, pp. 99+667 14–0

59. **S'abdaratnasamanvaya** (शब्दरत्नसमन्वय): an interesting lexicon of the Nānārtha class in Sanskrit, compiled by the Maratha King Śāhaji of Tanjore : edited by Viṭṭhala Śāstrī, with a Foreword by Dr. B. Bhattacharya, 1932, pp. 31 + 605 11–0

61, 91, 104. **S'aktisangama Tantra** (शक्तिसङ्गमतन्त्र) : comprising four books on Kālī, Tārā, Sundarī and Chhinnamastā : edited by Dr. B. Bhattacharya, vol. I, Kālīkhaṇḍa (कालीखण्ड) 1932, pp. 13 + 179 *(Out of print)*; vol. II, Tārākhaṇḍa (ताराखण्ड), 1941, pp. 12 + 271; *(Out of print)*; vol. III, Sundarīkhaṇḍa (सुन्दरीखण्ड), 1947, pp. 15 + 146 3–0

Rs. A.

62. **Prajñāpāramitās** (प्रज्ञापारमिता) : commentaries on the Prajñāpāramitā, a Buddhist philosophical work : edited by Giuseppe Tucci, 2 vols., vol. I, Abhisamayālaṅkārāloka of Haribhadra, 1932, pp. 55+589 12–0

63. **Tārikh-i-Mubārakhshāhi** (तारिख-इ-मुबारकशाही) : contemporary account of the kings of the Saiyyid Dynasty of Delhi : translated into English from orginal Persian by Kamal Krishna Basu, with a Foreword by Sir Jadunath Sarkar, 1932, pp. 13+299 7–8

64. **Siddhāntabindu** (सिद्धान्तबिन्दु) : on Vedānta philosophy by Madhusūdana Sarasvatī, witn the commentary of Puruṣottam : edited by P. C. Divanji, 1933, pp. 142+93+306 11–0

65. **Iṣṭsiddhi** (इष्टसिद्धि) : on Vedānta philosophy by Vimuktātmā, disciple of Avyayātmā, with the author's own commentary : edited by M. Hiriyanna, 1933, pp. 36 + 697 14–0

66, 70, 73, 103. **S'ābara-Bhāṣya** (शाबरभाष्य) : on the Mīmāṁsā Sūtras of Jaimini : translated into English by Dr. Ganganath Jha, in 3 vols., 1933-1936, vol. I, pp. 15+705; Rs. 16–0, vol. II, pp. 20+708; Rs. 16–0; Vol. III, pp. 28+1012, Rs. 16–0; Index by Dr. Umesha Mishra, 1945, pp. 6+29; Re. 1-0 49–0

67. **Sanskrit Texts from Bāli** (बालिद्वीपग्रन्था) : comprising religious and other texts recovered from the islands of Jāva and Bāli : edited by Sylvain Levi, 1933, pp. 35+112 3–8

71. **Nārāyaṇa S'ataka** (नारायणशतक) : a devotional poem by Vidyākara, with the commentary of Pītāmbara : edited by Shrikant Sharma, 1935, pp. 16+91 ... 2–0

72. **Rājadharma-Kaustubha** (राजधर्मकौस्तुभ) : an elaborate Smṛti work on Rājadharma by Anantadeva : edited by Kamala Krishna Smṛtitīrtha, 1935, pp. 30+506 ... 10–0

74. **Portuguese Vocables in Asiatic Languages** (पोर्तुगीजशब्दकोश) : translated into English from Portuguese by A. X. Soares 1936, pp. 125+523 12–0

Rs. A.

75. **Nāyakaratna** (नायकरत्न) : a commentary on the Nyāyaratnamālā of Pārthasārathi Miśra by Rāmānuja of the Prābhākara School : edited by K. S. Ramaswami Shastri, 1937, pp. 69+346 4–8

76. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Jain Bhandars at Pattan** (पत्तनभाण्डागारीयग्रन्थसूची) : edited from the notes of the late C. D. Dalal by L. B. Gandhi, 2 vols , vol. 1, 1937, pp. 72+498 8–0

78. **Ganitatilaka** (गणिततिलक) : of Śrīpati, with the commentary of Simhatilaka, a non-Jain work on Arithmetic with a Jain commentary : edited by H. R. Kapadia, 1937, pp. 81+116 4–0

79. **The Foreign Vocabulary of the Quran** (कुरानशब्दकोश) : showing the extent of borrowed words in the sacred text : compiled by Arthur Jeffery, 1938, pp. 15+311 12–0

80, 83. **Tattvasangraha** (तत्त्वसंग्रह) : of Śāntarakṣita with the commentary of Kamalaśīla : translated into English by Dr. Ganganath Jha, vol. 1, 1937, pp. 8+739; Rs. 17–0; vol. II, 1939, pp. 12+854; Rs. 20–0 ... 37–0

81. **Hamsa-vilāsa** (हंसविलास) : of Hamsa Mitthu : on mystic practices and worship : edited by Swami Trivikrama Tirtha and Hathibhai Shastri, 1937, pp. 13+331 5–8

82. **Sūktimuktāvalī** (सूक्तिमुक्तावली) : on Anthology, of Jalhaṇa, a contemporary of King Kṛṣṇa of the Northern Yādava Dynasty (A. D. 1247) : edited by E. Krishnamacharya, 1938, pp. 66+463+85 11–0

85. **Bṛhaspati Smṛti** (बृहस्पतिस्मृति) : a reconstructed text of the now lost work of Bṛhaspati : edited by K. V. Rangaswami Aiyangar, 1941, pp. 186+546 ... 15–0

86. **Parama-Samhitā** (परमसंहिता) : an authoritative work of the Pāñcharātra system : edited by S. Krishnaswami Aiyangar, 1940, pp. 45 + 208 + 230 8–0

87. **Tattvopaplava** (तत्त्वोपप्लव) : a masterly criticism of the opinions of the prevailing Philosophical Schools by Jayarāśi : edited by Sukhalalji Sanghavi and R. C. Parikh, 1940, pp. 21 + 144 4–0

Rs. A.

88, 105. **Anekāntajayapatākā** (अनेकान्तजयपताका): of Haribhadra Sūri (8th century A.D.) with his own commentary and Tippaṇaka by Munichandra, the Guru of Vādideva Sūri : edited by H. R. Kapadia, in 2 vols., vol I, 1940, pp. 32+404; Rs. 10–0; vol. II, 1947, pp. 128 + 344 + 28; Rs. 18–0 28–0

89. **S'astradīpikā** (शास्त्रदीपिका) : a well-known Mīmāṁsā work : the Tarkapāda, translated into English by D. Venkatramiah, 1940, pp. 29 + 264 5–0

90. **Sekoddes'aṭīkā** (सेकोद्देशटीका) : a Buddhist ritualistic work of Naropa describing the Abhiṣeka or the initiation of the disciple to the mystic fold : edited by Dr. Mario Carelli 1941, pp. 35 + 78 2–8

92. 98, 100, 101, 102, 106, 110, 111, 112, 119, 123. **Kṛtya-kalpataru** (कृत्यकल्पतरु) : of Lakṣmīdhara, Minister of King Govindacandra of Kanauj; one of the earliest Law Digests : edited by K. V. Rangaswami Aiyangar;

Vol. I, No. 106, Brahmacāri-kāṇḍa (ब्रह्मचारिकाण्ड); 1948, Rs. 11–0.

Vol. II, No. 101, Gṛhastha-kāṇḍa (गृहस्थकाण्ड); 1944, Rs. 12–0.

Vol. III, No. 111, Niyatakāla-kāṇḍa (नियतकालकाण्ड); 1950, Rs. 19–8.

Vol. IV, No. 110, Śrāddha-kāṇḍa (श्राद्धकाण्ड); 1950, Rs. 15–0.

Vol. V, No. 92, Dāna-kāṇḍa (दानकाण्ड); 1941, Rs. 9–0.

Vol. VI, No. 123, Vrata-kāṇḍa (व्रतकाण्ड); 1953, pp. 34+479 Rs. 17–0.

Vol. VIII, No. 98, Tīrthavivecana-kāṇḍa (तीर्थविवेचन-काण्ड); 1942, Rs. 8–0.

Vol. X, No. 112, Śuddhi-kāṇḍa (शुद्धिकाण्ड); 1950, Rs. 9–6.

Vol. XI, No. 100, Rājadharma-kāṇḍa (राजधर्मकाण्ड); 1944, Rs. 10-0.

Vol. XII, No. 119, Vyavahāra-kāṇḍa (व्यवहारकाण्ड); 1953, pp. 13+842. Rs. 26 12.

Rs. A.

Vol. XIV, No. 102, Mokṣa-kāṇḍa (मोक्षकाण्ड); 1945, Rs. 12-0. 105-14

93. **Mādhavānala-Kāmakandalā** (माधवानलकामकन्दला) : a romance in old Western Rajasthāni by Gaṇgapati, a Kāyastha from Āmod : edited by M. R. Majumdar, in 2 vols., vol. I, 1942, pp. 13+5+509 10-0

94. **Tarkabhāṣa** (तर्कभाषा) : a work on Buddhist Logic, by Mokṣākara Gupta of the Jagaddhala monastery : edited with a Sanskrit commentary by Embar Krishnamacharya, 1942, pp. 7+114 2-0

95. **Alṃkāramahodadhi** (अलङ्कारमहोदधि) : on Sanskrit Poetics composed by Narendraprabha Sūri at the request of Minister Vastupāla in 1226 A. D. : edited by L. B. Gandhi, 1942, pp. 45+418 (with two plates) 7-8

97, 114. **An Alphabetical List of MSS. in the Oriental Institute, Baroda** (ग्रन्थनामसूचि) : compiled from the existing card catalogue by Raghavan Nambiyar, 2 vols., vol. I, 1942, pp. 12+742 ; Rs. 9-0 ; vol. II, 1950 ; pp. 12+743-1653 ; Rs. 27-8 36-8

99. **Vivāda Cintāmaṇi** (विवादचिन्तामणि) : of Vācaspati Miśra : an authoritative Smṛti work on the Hindu Law of Inheritance : translated into English by Ganganath Jha, 1943, pp. 28+348 10-4

107. **Pañcapādikā** (पञ्चपादिका) : the famous Vedānta work of Padmapāda, a direct disciple of Śankarācārya : translated into English with copious notes and a detailed conspectus by the late D. Venkataramiah of Bangalore, 1948, pp. 46+414 17-0

109. **Niṣpannayogāvalī** (निष्पन्नयोगावली) : describing 26 maṇḍalas or magic circles with full descriptions of more than 600 deities of the Buddhist pantheon, written by Abhayākaragupta of the Vikramaśīla monastery : edited by B. Bhattacharyya, 1949, pp. 90+94+16 ... 7-0

113. **Hetubinduṭīkā** (हेतुबिन्दुटीका) : commentary of Arcaṭa on the famous work of Dharmakīrti on Buddhist logic : edited from a single MS. discovered at Pattan by Sukhalaji Sanghavi, 1949 pp. 35+411+72 11-0

Rs. A.

115. **Aparājitapṛcchā** (अपराजितपृच्छा) : a voluminous work on architecture and fine-arts : edited by P. A. Mankad. 1950, pp. 140+38+617 18–6

116. **Dvādas'āranayacakra** (द्वादशारनयचक्र) : an ancient Jaina polemical treatise of Mallavādi Sūri, with a commentary by Simhasuri Gaṇi : edited by Caturvijayaji and continued after his death by L. B. Gandhi, vol. I, 1952. pp. 40+314 12–12

117. **Madanamahārṇava** (मदनमहार्णव) : a Smṛti work principally dealing with the doctrine of Karmavipāka composed during the reign of Māndhātā, son of Madanapāla : edited by Embar Krishnamacharya and Raghavan Nambiyar, 1953, pp. 27+468+8 24–0

118. **Gurjararāsāvalī** (गुर्जररासावली) : a collection of several old Gujarāti Rāsas : edited by B. K. Thakore, M. D. Desai and M. C. Modi 18–0

120. **Paramānandakāvya** (परमानन्दकाव्य) : a Sanskrit account of king Sambhāji : edited by G. S. Sardesai with a Foreword by Jadunath sircar, 1952, pp. 31+183+3 ... 10–0

121. **Dhūrtasvāmibhāṣya on the S'rautasūtra of Āpastamba** edited by Mm. Chinnasvami Sastri. vol. I, 1954 20–0

122. **Rihla of Ibn Batuta** : translated into English with critical notes by Dr. Mahdi Husain, 1953, pp. 31+291 37–0

125. **Triṣaṣṭis'alākāpuruṣacaritra** (त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्र) : of Hemachandra : translated into English by Dr. Helen Johnson, vol. IV... 35–0

II BOOKS IN THE PRESS

1. **Kṛtyakalpataru** (कृत्यकल्पतरु) : of Lakṣmīdhara Minister of King Govindacandra of Kanauja : edited by K. V. Rangaswami Aiyangar : Introduction to Vyavahāra-Kāṇḍa (published as No. 119 in this series).

2. **Nāṭyas'āstra** (नाट्यशास्त्र) : of Bharata with the commentary of Abhinava Gupta : Vol.I Second Revised edition, by K. S. Ramaswami Shastri.

3. **Mānasollāsa** (मानसोल्लास) : or Abhilaṣitārthacintāmaṇi : edited by G. K. Shrigondekar, Vol. III.

Rs. A.

4. **Visnudharmottara** (विष्णुधर्मोत्तर) : Khanda III, Adhyāyas 1-118 : Critically edited with Introduction, Notes. etc., by Priyabala Shah.

5. **Nātyadarpana** (नाट्यदर्पण) : a work on Dramaturgy by Ramchandra sūri, text with an introduction in Sanskrit, ed. by L. B. Gandhi, Revised ed.

III. BOOKS UNDER PREPARATION

1. **Anu Bhāsya** (अणुभाष्य) : a standard work of the Śuddhādvaita School : translated into English by G. H. Bhatt.

2. **Paramānanda Tantra** (परमानन्दतन्त्र) : an authoritative work of Hindu Tāntric School, edited by H. O. Shastri of Lakhtar, Kathiawad.

3. **S'aktisangama Tantra** (शक्तिसङ्गमतन्त्र) : comprising four books on Kālī, Tārā, Sundarī and Chhinnamastā : edited by B. Bhattacharyya, vol. IV.

4. **Krtyakalpataru** (कृत्यकल्पतरु) : one of the earliest Nibandha works of Lakṣmīdhara : edited by K. V. Rangaswami Aiyangar, Pratiṣṭhā, Pūjā, Śānti Kāṇḍas.

5. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Oriental Institute, Baroda** (वडोदराराजकीयग्रन्थसूची) : compiled by the Library Staff, vol. III (Gṛhya and Dharma MSS.)

6. **Chhakkammuvaeso** (छक्कम्मुवएसो) : an Apabhraṁśa work of the Jains containing didactic religious teachings : edited by L. B. Gandhi.

7. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Jain Bhandar at Pattan** (पत्तनभाण्डागारीयग्रन्थसूची) : edited from the notes of the late C. D. Dalal by L. B. Gandhi, vol. II.

8. **Nātyas'āstra** (नाट्यशास्त्र) : of Bharata with the commentary of Abhinava Gupta : edited by Ramakrishna Kavi, vol. IV.

Rs. A.

9. **Samrat-Siddhanta** (सम्राट्सिद्धान्त) : the well-known work on Astronomy of Jagannātha Pandit : critically edited with numerous diagrams by Kedar Nath, Rajajyotiṣi.

10. **Rasasangraha** (राससंग्रह): a collection of 14 old Gujarāti Rāsas, composed in the 15th and 16th centuries : edited by M. R. Majumdar.

11. **Parasikakosasangraha** (पारसीककोषसंग्रह) : a collection of four Persian Sanskrit lexicons : edited by K. M. Zaveri and M. R. Majumdar.

12. **Kalacakra Tantra** (कालचक्रतन्त्र) : the first book of the Kālacakra School attached to the Mahāyāna System of Buddhism : edited by B. Bhattacharyya.

13. **Smrtisara** (स्मृतिसार) : an interesting digest of Hindu Law : edited by Mahāmahopādhyāya Dr. Umesha Mishra.

14. **Dhurtasvami Bhasya** on the Śrauta Sūtra of Āpastamba: edited by Mm. Chinnaswami Shastri, vol. II.

15. **Nitikalpataru** (नीतिकल्पतरु) : the famous Nīti work of Kṣemendra : edited by Sardar K. M. Panikkar.

16. **Trisastis'alakapurusacaritra** (त्रिषष्ठिशलाकापुरुषचरित्र) : of Hemachandra : translated into English by Helen Johnson, vol. V.

17. **Valmikiya Ramayana Padanukramani** : by Prof. G. H. Bhatt.

18. **Vais'esika-sutra-tippanaka** : an unpublished old commentary by Candrānanda on Vaiśeṣika-sūtras, edited by Muni Jambuvijayaji.

19. **Samkhyakarika-tika** : an unpublished old commentary, edited by Pandit Dalsukhbhai Malavaniya.

20. **Kahavali of Bhadres'vara** : Sthaviracaritra-vibhaga, edited by Umakant P. Shah.

21. **Vasudevahindi-Madhyamakhanda** : by Dharmadāsa Gaṇi, edited by Āgamaprabhākara Muni Puṇyavijayaji.

Rs. A.

22. **Sangītopanisat-sāra :** a work on music composed in 14th century A. D., by Sudhākalaśa Gaṇi, edited by Umakant P. Shah.

23. **Zafar Ul-Wa'lih Bi Muzaffar Waa'lih of Abdallah Muhammed bin 'Omar known as Hajji Dabir :** An Arabic history of Gujarāt, translated in English by M. F. Lokhandawala and Maulvi Saiyid Muhammed Shakir Sulaimani Nadvi.

24. **Mahābhāsya-dīpikā :** by Bhartṛhari, with introduction, critical notes etc. edited by J. S. Pade.

THE GAEKWAD'S STUDIES IN RELIGION AND PHILOSOPHY

1. **The Comparative Study of Religions :** by Alban G. Widgery, M.A., 1922 15-0
2. **Goods and Bads :** by Alban G. Widgery, M.A., 1920 ... 3-0
3. **Immortality and Other Essays :** by Alban G. Widgery, M.A., 1919. (Cloth Rs. 3) 2-0
4. **Confutation of Atheism :** a translation of the Hadis-i-Halila or the tradition of the Myrobalan Fruit : translated by Vali Mohammad Chhaganbhai Momin, 1918 0-14

KIRTI MANDIR LECTURE SERIES

1. **Studies in Rāmāyaṇa :** by Dewan Bahadur K. S. Ramaswami Shastri, 1944 pp. 188+275 7-8
2. **Some Aspects of the Hindu View of life according to Dharmas'āstra :** by K. V. Rangaswami Aiyangar, 1952 pp. 184 6-0

THE MAHARAJA SAYAJIRAO III GOLDEN JUBILEE MEMORIAL LECTURE SERIES

1. **Rāgaṃ ane Rasa :** by Pandit Omkaranath Thakur (in Gujarāti) pp. 1-86 1-12
2. **Gujarāti Piṅgala navī Dṛṣṭie :** by Ramnarayana Visvanath Pathak (in Gujarāti) pp. 1-72 1-6

THE MAHARAJA SAYAJIRAO GAEKWAD HONORARIUM LECTURES SERIES

Rs. A.

1. **The Geology and Mineral Resources of India with reference to Gujarat and Bombay State :** by Dr. D. N. Wadia. M.A.,D.Sc.,F.G.S.,F.N.I. Geological Advisor to the Government of Indian for the year 1952–53 ...*Shortly*
2. **Ancient Indian Colonization in South-East Asia :** by Dr. R. C. Majumdar, M.A.,Ph.D., Vice-Chanceloor, University for the year 1953–54 ... ...*Shortly*
3. **The Postulates of Rural Development :** by S. K. Dey, I.C.S. Development Commissioner, West Bengal; pp. 1–2 ; 1–23 0–7

THE MAHARAJA SAYAJIRAO UNIVERSITY ORIENTAL SERIES

1. **Tāmbūlamañjarī :** edited by J. S. Pade, M.A. ...*Shortly*

THE MAHARAJA SAYAJIRAO UNIVERSITY ARCHAEOLOGY SERIES

1. **Baroda Through The Ages :** Report of excavations conducted in the Baroda area, 1951–52, by Dr. Bendapudi Subbarao, 1953, pp. 15–130 with plates ... 15–0

PRACHĪNA GURJARA GRANTHAMĀLĀ

1. **Ṣaṣṭiśataka Prakaraṇa of Nemicandra Bhaṇḍārī (with three Bālāvabodha) :** edited by Dr. B. J. Sandesara M.A.,Ph.D., ... 5–0
2. **Nala - Davadantī Rāsa of Mahīrāja :** An old Gujarati poem composed in V. S. 1612 (1556 A. D.) ed. from an autograph copy of the author by Dr. B. J. Sandesara, M.A.,Ph.D. pp. 176–6–24 4–4

OTHER IMPORTANT PUBLICATIONS

1. **Conduct of the Royal Servants :** being a collection of verses from the Vīramitrodaya with their translations in English, Gujarati and Marathi : by B. Bhattacharya, M.A.,Ph.D. 0–6

Rs. A.

2. **Gaekwad Cenotaphs :** an account of the numerous cenotaphs dedicated to the past rulers of the Gaekwad family by Mr. Taramati Gupte, printed in art paper with numerous illustrations 12–0

3. **A Study of Rural Economy of Gujarat :** containing possibilities of Reconstruction, by Dr. J. M. Mehta. pp. 231... 3–0

OTHER MĀLĀ PUBLICATIONS

(in Gujarati, Marathi and Hindi)

1.	**Shree Sayāji Sāhityamālā**	Nos. Published	317
2.	**Shree Sayāji Bālajñānamālā**	,,	195
3.	**Shree Sayāji Grāmavikāsamālā**	,,	20
4.	**Shree Mātus'ri Jamanābāi Smāraka Granthamālā**	,,	2
5.	**S'is'ujñānamālā**	,,	3

JOURNAL OF THE ORIENTAL INSTITUTE : published in every September, December, March and June. vol. I, Nos. 1 to 3 (No. 4th out of print). 1951–52. vol. II, No. 3 (1, 2, 4 out of print). Year 1952–53 vol. III, (No. 1 out of print) Nos. 2, 3 and 4. Year 1953–54 Subscription Rs. 15/– (Post Free) (Inland); 25 s (for Europe); 3.50 c. (for America).

For further particulars please communicate with—

THE DIRECTOR,
Oriental Institute, Baroda.

THE CHETANA PRESS LTD., NAVA BAZAR, BARODA.